

2162/XI F 103.

TÖRTÉNELMI TÁR.

—————
KIADJA

**BORSA IVÁN
HAGYATÉKA**

A M. TUD. AKADEMIA TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGÁNAK

HOZZÁJÁRULÁSÁVAL

A MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULAT.

—————
SZERKESZTI

DR. KOMÁROMY ANDRÁS.

ÚJ FOLYAM V.

===== 1904-diki ÉVFOLYAM. =====

BUDAPEST.

A MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULAT TULAJDONA.

1904.

93/1938

TARTALOM.

	Lap
Lányi Pál gömöri alispán naplója az 1712. évi pozsonyi országgyűlésről. Befejező közlemény. Közli: <i>Thury Etele</i>	1
Adalékok a Rákóczi-kor történetéhez, a Gencsy család balkányi levéltárából közli: <i>Bányai Károly</i>	35
A szepesi egyház történetére vonatkozó kivonatos krónika. Közli: <i>Dr. Pekár Károly</i>	49
Regesták a lipthói és turóczi registrumhoz. I—III. közlemény. Közli: <i>Horváth Sándor</i>	74, 240, 356
Levéltári kutatások. Harmadik közlemény. Közli: <i>Komáromy András</i> ...	97
Regesták VI. Sándor pápa korából. Közli: <i>Dr. Czaich A. Gilbert</i> ...	161
Csáky István és László levelei Eszterházy Miklós nádorhoz. Közli: <i>Dr. Merényi Lajos</i>	182
Oklevelek az 1514. évi pórlázadás történetéhez. Közli: <i>Dr. Iványi Béla</i>	218
Gersei Petheő János levelei Nádasdy Tamáshoz. 1550—1562. I—II. közlemény. Közli: <i>Komáromy András</i>	266, 400
Br. Wesselényi Miklós levelei Deák Ferenczhez 1841—1850. I—II. közlemény. Közli: <i>Dr. Ferenczi Zoltán</i>	292, 321
Győr város a francziák hatalma alatt 1809-ben. Közli: <i>Dr. Németh Ambrus</i>	376
Müller János Fülöp levelei Unverzagt Ábrahám selmeczbányai főjegyzőhöz 1616. évből. I—II. közlemény. Közli: <i>Richter Ede</i>	434, 558
Egy 1526 előtti ismeretlen kéziratot formulás könyv. Közli: <i>Dr. Iványi Béla</i>	481
Barcsay Ábrahám levelei gr. Széchenyi Ferenczhez. Közli: <i>Dr. Esztergár László</i>	539
Pécsey Márton levelei Nádasdy Tamáshoz. Közli: <i>Komáromy András</i> ...	574
Adatok I. Rákóczi György fejedelmi uralkodása történetéhez. Közli: <i>Török István</i>	596

VEGYES KÖZLÉSEK.

	Lap
Majthényi Klára, előbb Hancsok Jánosné, utóbb Sirelich Gáspárné végrendelete. Közli: <i>Szerémi</i>	126
Gradeczi Stansith Horváth Gergely végrendelete 1766-ból. Közli: <i>Berzeviczy Egyed</i>	145
Két napló a XVII. századból. Közli: <i>Révész Kálmán</i>	151
Forgách Zsigmond négy levele Eszterházy Miklós nádorhoz. 1641— 1644. Közli: <i>Dr. Merényi Lajos</i>	447
Bocskay István levelei Kassa városához. Közli: <i>Kemény Lajos</i>	458
Wesselényi Ferencz nádor három levele. Közli: <i>Kemény Lajos</i>	473
Néhai Horváth Miklós ingóságainak leltára 1735-ből. Közli: <i>Domján István</i>	475
<i>Név- és tárgymutató.</i> Összeállította <i>Maróthy Rezső</i>	607

LÁNYI PÁL GÖMÖRI ALISPÁN NAPLÓJA, AZ 1712. ÉVI POZSONYI ORSZÁGGYŰLÉSRŐL.

— MÁSODIK ÉS BEFEJEZŐ KÖZLEMÉNY. —

Pro Coronide.

Nos proinde Augustissime ac invictissime Caesar una cum hac urbe nostra, velut speciale Maiestatis Vestrae peculio in pietatem, tutelamque eiusdem humillime commendamus, fidem inviolatam, perpetuamque obedientiam erga Augustissimam Maiestatem Vestram, sanguinis etiam profluvio contestatos nosmet ipsos vitam, sanguinem, et quidquid sumus ac possumus Augustissimae Maiestatis Vestrae pedibus substernentens in cuius aeternae subiectionis testimonium.

Has VrbIs nostrae CLaVes Cape CaroLe Caesar

Te Laete RegeM. Pannonia Terra CoLIt.

Ezek elvégeződván, ő Felsége megindult, és ágyuzengések, trombiták és dobok harsogása alatt — elől vívén az ország dobjait, földig bevont selyem materiával — és a várban felérkezvén, ottan az infulatus clerus várta ő Felségét, és minek előtte ad aspergendum cum aqua benedicta letérdepelt volna, Cardinalis ur előtt lovárul leszállván coronae custos Pálffy Miklós urnak kezét nyújtotta ad osculandum, melyet midőn adott volna, a süvegét fejéről kezében vévén a földre esett vala, melyhez midőn hirtelen nyultak az urak, maga ő Felsége hamarább felvette.

A Clerus köszöntötte ekképen:

Sacratissima Caesarea Regiaque Maiestas!

Domine Domine Clementissime!

Sacrae Maiestati Vestrae Congregatus hic Clerus, Magnates, Status et Ordines Inclytæ Regni Hungariae non solum submisissimas gratias refferunt, quod summe titulata maiestas Vestra, tanquam Rex noster haereditarius modernam Diaetam indixerit, verum etiam quod Sacratissima Maiestas in ipso principio huius Diaetae sua clementissima praesentia nos

dignare voluerit. et sic uti Sacratissima Vestra Maiestas. huius Sacratissimae est intentionis. quod velit coronari sancta corona sancti Stephani Regis et patroni nostri. et per hanc Diaetam in hoc regno suo Hungariae perpetuam pacem et tranquillitatem afficere: ac in iustissimis suis instantiis consolari. ita Sacratissimam Maiestatem Vestram assecuramus ea ex parte nostra nos totis viribus impendimus. ut omnes sanctissimae intentionis Maiestatis Vestrae optatissimum sortiontur effectum; nec dubitamus quin Deus T. O. M. uberem largiturus sit benedictionem. siguidem Maiestas Vestra firmissimi sit propositi. nos Hungaros in nostris immunitatibus. privilegiis et libertatibus clementissime manutenere velle. Pro quibus gratiis non quoqua quacunque occurrentia cum expositione vitae ac sanguinis Sacratissimae Maiestatis Vestrae fideles subditos exhibebimus et contestabimur. De reliquo Deum suppliciter exorabimus ut praetitulata Maiestas Vestra eidem Apostolico Regno nestoreos in annos gaudere valeat. quod dum ex toto corde exoptamus nos patrociniis et gratiis Maiestatis Vestrae Sacratissimae summississime recommendamus.

Ezek is meglevén ő Felsége meg retirádájában felment. a Statusok is eloszlottak magok szállásokra.

Die 20. Maii.

Az urak és a Statusok turmatim felgyülekeztek a várban. és minekutánna promiscue az urak és követek emberei és aulae familiaris adiunctussai az anti camora előtt való palotában le mentenek volna. ő Felsége postquam a capellában a sacrum véghez vitélére kiment. és akkor azon palotából is mindennek ki kellett menni. azután hatserusok elállván a palota ajtóját bizonyos magyar Commissarius ural. egvedül csak az urak és követek bocsátattanak be; a hova post reditum ex capella ő Felsége is bement. és az ott elkészítettett trónusában a baldatinum alá beült. és Schwartzenberg herczeg. Augustissimae Aulae mareschallus. kivont karddal ő Felsége trónusának alsó grádicsán ő Felsége mellé állott. másfelől pedig magyarországi cancellarius gróf Illésházy Miklós úr. és ő nagysága a Statusok előtt peroralt egy ilyenformán:

A Felséges római Császár, Spanyolországoknak királya. a tekintetes nemes országnak. nagvságtoknak. kegyelmeteknek királyi kegyelmességét ajánlja. és minthogy boldog emlékezetű felséges császár Leopoldus kegyelmes királyunk halála után. megholt felséges első Józseph császár és király halálával az 1687. esztendőbeli országgyűlésnek articulusai szerint is örökök levén ezen hazának. mihelyt szomorú halálát az említett Felségnek meghallotta volna. mindjárt minden rendelkezéit és igyekezetit arra fordította. mi módon ezen hazának csendességét

helyre hozhassa. Jóllehet több országának és a római szent birodalomnak is sűrű dolgai, messze földön való létele is ő felsége előtt voltak, mindazonáltal kívánván ezen kedves országát megvigasztalni, maga személye szerint, nem császári Felséges udvarában sietett Bécsben lejönni, hanem ide is, ezen kedves országában is, e végre kiküldött kegyelmes regalissa által országgyűlését hirdetvén, arra való igen szép és számos gyülekezetit Nagyságtoknak, kegyelmeteknek örülni ő felsége és elsőben is akarván dicsőséges megkoronázását véghez vitetni, annak utánna kíván oly rendelkezéseket tenni, mely által a közönséges igazságnak folyása és a hazának békességben való maradása lehessen, mely iránt maga kegyelmes propositioit irás által Nagyságtoknak, kegyelmeteknek kiadja ő Felsége, és maga szájából is meg fogja érteni. Nagyságtoknak, kegyelmeteknek az ő felsége igyekezetit előmozdítani, és minden magános dolgokat s tekinteteket s tétovázásokat félretévén, a közönséges dolgokat serényen kimunkálkodni igyekezzék Nagyságtok, kegyelmetek, ajánlván ő Felsége tovább is királyi nagy kegyelmességét Nagyságtoknak, kegyelmeteknek.

Ezen peroratióját elvégezvén Cancellarius ur ő excellentiája, kevés interstitium után maga ő Felsége kezdett cum authoritativa Augustaue Maiestate peroralni az ország előtt egy ilyen formán:

Non est ut multis dicam de benigna intentione nostra, quandoquidem audivistis ex declaratione cancellarii nostri Hungarici nativo sermone facta, ac uberius percipietis etiam ex propositionibus scriptotenus vobis immediate exhibendis. Posteaquam beatae memoriae Josephus huius nominis primus imperator frater noster desideratissimus praematura morte regimen suum reliquisset, veluti eiusdem immediatus successor, ac universorum regnorum Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavonicae ac ad Hungaricam Coronam pertinentium bonorum et provinciarum idubitatus haeres, omnes animi mei curas eo intendi, ut perdilecta haec mea Hungaria, tot motibus et vicissitudinibus concussa in securam tranquillitatem reponatur, ac post acerbissimas calamitates consolationem experiat. Auxit meas curas regnorum etiam meorum Hispanicorum sollicitudo, et capessendum sacri romani imperii fastigium, ad quod providentia et gratia Dei fui vocatus, imo iam inauguratus, volui etiam dilectae Hispaniae, que nisi omni laude dignam et semper memorandum navavit operam et demonstravit fidelitatem, consolationem dare quam orbem nolendo relinquere, pro charissimo pignore dilectissimam meam consortem ibidem remanere volui, ac ad Imperii negotia me convertendo exanthlatis viarum dirissimis discriminibus, inter quae, et tanta Regnorum

onera supportanda humunae vires sufficere non poterat, auxiliante tamen Domino Deo Francforti etiam omnia ea in optatum finem disponendo, accelerare in hanc per dilectam meam Hungariam mihi haereditariam, et charissimam. Indixi vobis fidelibus meis subditis hanc Diaetam, in qua volo de more solito sanctam coronam assumere, ac negotia pro permansione et tranquillitate Vestra firmare ac stabilire, pollicereque omnia Vestra iura libertates, et privilegia diplomatische etiam confirmare. ac secundum usum regium praedecessorum meorum gloriosorum reminiscendarum, in quantum auctoritati et Maiestati nostrae non praeiudicabimus ad mentem etiam Articulorum Anno 1687. observare, ac per alios quoscunque subditos nostros observari facere; imo vobis non tantum Dominum et Regem haereditarium, sed etiam patrem vestrum amantem me luculenter demonstrare. Adhortor etiam vos fideles meos subditos ad perseverandum in Vestra fidelitate. qua vobis . . . vestro haereditario tenemini, mutuam item concordiam, pacemque colendam, ac quod se positus omnibus privatis hisce scriptotenus comprehensis propositionibus nostris contentum benignam intentionem nostram diligentissime ac cordicitus, secundare negotiaque publica Diaetalia elaborare non permittatis. Caeterum universis vobis gratia nostra Caesareo Regia iugiter propensi manemus.

Melyet elvégezvén ő Felsége, Cardinalis és esztergomi (érsek) úr ő Eminentiája elő állván az ország nevével. nagy alázatos submissióval megköszönte ő Felsége kegyelmességét, minthogy Felséges praesentiájával az országot exhilarálni. mind pedig kegyelmes propositioival atyai kegyelmességét declarálni méltóztatta ő Felsége, declarálván ő Eminentiája. hogy ő Felsége noha boldog emlékezetű Szent István Magyarország első királya és apostolinak successora levén. el is hiteti az ország magával. hogy azon. és következő királyoktól is az országnak adott és confirmált törvényeit, szabadságit és szokásit szent diplomájával megerősítvén, és arra királyi hitit letévén, megtartja és tartatja ő Felsége, és az országnak határait is öregbiteni kívánja. s ezen hazának békességben való megtartására szentül és szívesen igyekezik. Declarálván azt is. hogy az egész ország is ő Felsége mint örökös ura szárnyai és áldott gondviselése alatt megnyugodni, és mindenkor megmaradni igyekezik. és utolsó csepp vérért is ő Felsége. és a felséges austriai ház hűségére felszentelte. És e mellett ő Eminentiája áldást kívánt ő Felségének, és hosszú időnkig való virágzó életet. s boldog országlást. és a propositiokat kezéhez vette. Ekkor osztán mindazokat admittalta ő Felsége ad oscula manus. valakik tegnapi napon ő Felsége kezét meg nem csókolhaták, és így

turmatim az urak és az egész Statusok a zöldházhoz lejöttek a várbul.

Ottan pedig felnyittatván ő Felsége propositiói publice. Meskó Ádám ítélőmester uram által elolvastattak, melynek elolvasása után legelsőbben is a Diplomáról leve szó, és az egész Statusok kérék közönségesen palatinus urunkat ő herczegségét. nem különben cardinalis urat ő Eminentiaját is. úgy Csáky Zsigmond urat. personalis urammal együtt ő Felségehez való felmenetelre, és a diplomának nem csak megemlítésére. hanem in projecto legendo ki kérésére — de nem in originali — hogy lehessen az országnak helyessen hozzá szólni. de fel nem vállalák ezen követséget, hanem más követ urak választattanak, akik e nap véghez is vivék a követséget.

A midőn ezek fenforognának és a coronának Szent Márton templomába való lehozása felől palatinus urunk ő herczegsége emlékeztet tenne. elő állá Okolitsányi Pál úr ő kegyelme, és deákul proponálván: Ego non qua Paulus Okolitsányi. sed qua Inclyti Comitatus mei ablegatus, protestor solenniter super iniuria meo Comitatus illata, fui enim ad deportationem sanctae coronae non saltem denominatus, verum per communem Dominorum Regnicolarum consensum etiam confirmatus, et nulla data ratione ac inauditum cum iniuria Comitatus mei, propositionesque abinde semotus et exclusus. Melyre nagy zendülés leve némellyek kiáltván. a nemes vármegyének semmi iniuriája; némellyek pedig nagy dolgok vannak, és azt most meg sem hallgathatni. Ekkor előállván Ráday Pál ur, hogy a Statusok evangelicus nevével Okolitsányi urnak azon propositiója felől azon status fájdalmit megjelentené. elkezdvén szavait, hogy a Status Evangelicus nevével kér audientiat a szöllásra. Az egész clerus táblája felettébb való nagy ferverrel megzendüle, és a zengő szók az egész házat betelék, melyeknek sokasági között ezek hallattattak: negatur, negatur esse Statum Evangelicum, non datur Status quintus. bezeg Status. ki tette Statussá, igen is olyvakbul áll a Status etc. Az urak táblája mellől pedig vala ilyen szó: mit akar kegyelmetek, fel akarja ismét kegyelmetek kötni a kolompot. igen is kegyelmetek communitást és Statust akar erigálni, olly helyütt veszi kegyelmed magát fel, a hol nem gondolja. Mely szokat a kik ex parte nostri ott lehettek, szomorodott szível hallván, és látván, hogy a pap urak is a sessiobul oszolnak. onnan kimentenek. Ezen sessio is azonban eloszlott. Az ő Felsége propositioi is ez nap az országházánál ad calamum le dictáltattak.

Die 21. Maii. Sessio 8-va.

Isten tiszteletre hora solita matutina felgyülvén az

augustana és helvetica confession levő becsületes uri rendek, és emberek is szép frequentiával, discursus leve, hogy az időből éppen kifogyunk, ki is fogytunk; ideje volna, hogy ő Felségét megtalálnánk, a Diplomáját ma kiadja, addig kellene instálnunk religióink iránt, ne lennénk kihagyztatva. Vala ellemben a szó: már eddig meg van a diploma, azért késő oly instantiával ő Felsége elébe menni, úgy is halljuk meg elsőben a Diplomát, ha excludálva találtna lenni religióink, akkor lesz ideje, hogy azonnal instantiankat ő Felsége eleibe adjuk és orvoslását kérjük, hanem nagyon alkalmatosságunk, hogy ő Felsége eleiben ugyan csak követséget botsássunk. Mert tegnapi napon vala Okolitsányi urnak substitutiója és Rádai urnak meg nem hallgatása; az méltó hogy ő Felsége előtt pro primo hoc accessu nem vádolásképpen, hanem in generaliter representáljuk; hogy noha elértük consolatióinkat, de úgy látjuk az ország előtt meg prostituáltattunk és még sem hallgattatunk, azért, kérjük ő Felségét méltóztassék oly decretumot adni, hogy az ország előtt minden dolgok, és a mi repraesentationoknak is csendesen folyhassanak és még hallgattassunk. 2-do. Ő Felsége vegye kegyelmességében vallásunknak dolgát, és ne legyünk ő Felsége előtt feledékenységekben. Ezen követségre azért denomináltatának Hellenbach ur ő nagysága, Lányi Pál urammal ex parte Augustanae confessionis, a helvetica confessio részirül pedig Ráday Pál és Komáromi György ur. E meglevén, vala discursus, nem is tanácsos és nem is lehet mindenkor az egész evangelicus statusnak ily fraequentiával összegyűlni, hogy azért igen jónak, helyesnek és tanácsosnak látszik, ha bizonyos személyek eligáltatnak, a kik minden nap avagy mikor alkalmatosabbnak látják gyűljenek, és az interveniák állapotok felől discursálván tractálhassanak és a dolgokat folytassák.

Azután a sessió órája elközelített és oda be menvén az urak is mindjárt azonban, a propositiók in originali elolvastattak clare et publice. Azután leve relatió a tegnapi követségről azok által, a kik a regnicolák közül a követ urakkal felmentek vala ő felségéhez. Melynek summáját az ő Felsége meghallgatta propositiójokat azután ő Felsége megmondotta, hogy a diplomát cancellárius ur által kézhez adatja. El is küldte jó idején ő hertzezségéhez, melyet a zöld háznál megolvastatván, püspök Kürtösi és secularis gróf Amade Antal uraimék által per modum solennis ablegationis, az országházában küldött ő hercezsége és Amade ur referálta a statusoknak. Bán ur úgy mond ő excellentiája a statusoknak szolgáltatját ajánlja, és ha nagyon vagy lészen a diplomán kívül a statusoknak valamely consideratiojuk, most az ideje hogy ő Felsége előtt correctiójárul instaljanak. Meg szöallának a statusok,

hogy a követ uraknak, a kik tegnap ő Felségénél voltak, ide az ország házába kellett volna jönni, és ott relatiót tenni, nem pedig csak azok által tétetni a kik innen oda voltak az urakkal.

A diploma azért elérkezvén addig publicatiójához nem fogtak, míglen az egész ország felállva clara et distincta voce el nem mondotta: Veni sancte spiritus etc. Mellyet elvégezvén. ítélő mester, Meskó Ádám uram által a diploma publicáltatott. Azon diploma conformáltatott boldog emlékezetű király Joseph diplomájához, melyben vala: prouti conventum: item de usu regio et intellectu: item toties quoties in regno inaugurationio et coronatio instituenda.

Mely terminusok az ország előtt felfordulván, sokáig vala discursus, es utoljára voxok szedettenek, azok pedig mindenik táblától egyaránt adattak. Primo instálni kell ezen clausulák, prout conventum hagyattassanak ki, vagy ha késő, az időnek rövid volta miatt in concinnandis articulis tétessék mentio cassatiójáru, mert már Josephus halála után, arra ő Felségének szüksége nincs, plus enim quam perfectae aetatis ezen clausula: de usu et intellectu regio maradjon el, mert az nem következő in concendis legibus, hanem az meg lett, hoc est conditis legibus értetik, azoknak pedig ususát tudja a haza, nem szükség azért ez a clausula: toties, quoties intra regnum explanáltassék, mivel olyat involvál quasi etiam extra regnum posset fieri coronatio, quod esset contra leges et consuetudines patrias, mely illendő lesz kérni palatinus urat és cardinalis urat hadd menjenek maguk fel ő herczegségéhez Personalis urammal és kérjük circa paemissa ő Felségét. Personalis ur el méné és insinualá, hogy az ország el ne oszadjon addig, mig ő felségétől vissza nem térnek.

El ménének azért a zöld házhoz és onnan a herczeggel és ő eminentiájával ő Felségéhez és írásba is tevék propositionokat, ő eminentiája nem elül proponálván és ő Felsége deákkal is meg olvastatván, felelte azt, addig nem resolvál míglen a ministeriummal és cancellarius urammal nem közli, jó reménységben légyen mindazonáltal az ország: mert valamely ür lészzen, meg fogja orvosoltatni in consolationem regni. Azonban a iuramentum formuláját is communicállák ő Felségével. és kérte cardinalis ur ő eminentiája azon clausulát prout conventum etc. abból is hadja ki ő Felsége. Ennekutánna vissza fordulván onnan az urak, a zöld háznál Personalis ur az ország házában relatiót tevének és déleesti négy óra tájban a sessio eloszlott. Még eloszlott volna mindazonáltal referálták a zöld háztul, hogy az uraknak tetszik ha ő Felségének az ország 15000 aranyokkal honoráriusban kedveskedik.

Die 22. Maji.

Az ő felsége dicsőséges coronatiója nagy pompával és solenitással kezdődött hora nona, végződött hora tertia pomeridiana: per omnia azon circumstantiákkal, a mint a directoriumban connotálva vagyon, melyet annakokáért ide circumstantiliter nem jegyzettem, exinde abunde patet. Hanem kívántam annotálnom midőn cardinalis ur ő eminentiája palatinus urunk ő herczegsége jelenlétében bizonyos oratiót és exhortatiót tett ő Felségének cujus hic tenor:

Sacratissima Caesarea Regia Maiestas!

Domine Domine Clementissime!

Summo cum gaudio totum Hungariae Regnum alta voce exclamat, dicens: Haec est dies quem fecit Dominus exultemus et laetemur in ea nam supremus rerum omnium arbiter Deus, hodie per praesentiam personalem, primi clementissimi nostri haereditarii regis ac domini corda nostra summopere exhilaravit. Nos enim Hungari exinde agnoscimus vere miraculosam divini numinis dispositionem, cum a sacra romana catholica ecclesia sanctus rex noster Stephanus omnesque ejusdem successores, hanc praerogativam obtinuerint, ut rex Hungariae rex Apostolicus semper denominari soleat; num vero nos Hungari gratiam a Deo obtinuimus, ut in persona sacrae caesareae regiaeque Majestatis Vestrae regem, qui se catholicum scribit venerari possimus. Eapropter sperat totum Inclitae regnum Hungariae, quod sub auspiciis huius catholici et Apostolici regis mera erit Divina benedictio, nullaue alia fides, nisi catholica et Apostolica per conversionem omnium errantium, ac veram orthodoxam romano catholicam religionem florebit, uti quoque quod inter regem et regnum sincera inviolabilis intelligentia ac contans quoque pax conservabitur.

Pars 2-da.

Interea consvetudinis quidem est in hocce Hungariae regno ut neo regi ante coronationem a primate regni Hungariae qui regem semper coronare solet, non solum proponatur, sed etiam ab eodem de obligamine suo regio, quo tam erga Deum quam Inclitum regnum, ac sui ipsiusmet personam tenetur admoneatur. Verum ego tamquam modernus Hungariae regni primas eo plus superfluum esse reperio, ut eum Sacra Caesarea regiaeque Maiestate Vestra antiquus hic usus observetur, quo magis toti terrarum orbi sufficienter constet, eundem perquam plurimos jam annos diversis regnis ac provinciis mediantibus divinis suis talentis coelitus sibi infusis gloriose et laudabiliter prae-fuisse, eundemque nihil aliud magis prae oculis habere, nisi ut supremo moderatori Deo pro omnibus gratiis coelestibus, quibus se ornatum reperit, quibus fruitur et actualiter quoque

possidet. Deum laudando et depredicando se gratum ostendat clientem. imo nec de se poterit, quin Sacra Caesarea regiaeque Maiestas Vestra intuitu vitae suae devotae ac exemplaris ad maiora in posterum sibi concedenda beneficia, ac munera scelestia, superos devinctura erit, regna et provincia ab altissimo Maiestati vestrae caesareo regiae ad gubernandum concredita, tam feliciter et plausibiliter gubernata fuere, ut totum quoque Romanum imperium, eandem sponte ac unanimiter in regem ac imperatorem Romanorum elegerit, atque auspiciis a summo Maiestas vestra sacratissima patrocínio sese substernere potuisse, sibi supremo adscribat felicitati; nam Maiestas vestra Sacratissima in omnibus regnis ac provinciis suis sibi subjectis, jura et privilegia cleri omnimode tueri dignata fuit, e contra vero clerum ad vitae normam ecclesiasticis condignam et plane decentem adstringere quoque scivit, ne quoad curam animarum vel minimum negligetur, cum homines multo facilius ad perfectionis vitae statum deduci possint, si ab ipsorum ecclesiasticis non solum verbum istud docere, sed etiam verbum facere praticari videant. Cum similis plane benignitate Sancta Caesarea regiaeque Maiestas vestra statibus secularibus immunitatis et privilegia clementissime conservare ac regna et provincias ad normam statutorum omnis cuiusque regere dignata fuit, cum tam diviti quam pauperi absque intuitu personae succurrere voluerit, ut interim subditiá potentionibus intuitu privati eorundem tueri, ac commodi contra omnem aequitatem taliter opprimerentur ut miseri sub oneribus plane succumbentes extra statum sese positos reperiunt. Regi suo congruum exolvendi debitum. Sed Maiestatis vestrae sacratissimae innata Austriaca aequanimitas, potius eo collimare experientia docet, ut pro regni ac patriae defensione nihil aliud e regnis ac provinciis suis desideret, nisi id quod necessitas expostulet, ac quod provinciae secundum aequitatis regulam levi iugo supportare possint ac valeant vestra Sacratissima Caesarea regiaeque Maiestas remunerat bonos et punit perversos ita tamen, ut magis clementia et misericordia quam rigoritas observentur. Vestra Sacratissima Maiestas libenter et aequaliter exaudis tam pauperes, quam altioris conditionis homines, ac unicuique promptam ac distincte effatam administrat justitiam; Vestra Caesarea Regiaeque Maiestas per patrem viduarum atque pupillorum ubique demonstrat, eosque sub alis suae clementiae ne opprimantur protegit; in summo et denique Maiestas Vestra Sacratissima omnibus resplendet virtutibus, ac universo orbi sufficienter in ipsomet opere demonstrat se sat abundatis scire, quae et qualis sit obligatio regis ita ut prudenter faciam antiquum hunc Hungariae usum exhorta-

tionis pro hac vice silentio praetereundi. Universum enim Hungariae regnum sibi ipsimet felicitatur et gaudet se talem habere regem in persona Maiestatis Vestrae Sacratissimae, qui scit regnare, et practicavit se esse regem, et qui nos Hungaros non secundum extraneas, sed proprias nostras regni leges, immunitates et privilegia regere et gubernare intendit, imo qui statuta et privilegia nostra per solitum iuramentum confirmandi paratus hic adstat.

Tertia pars.

Eapropter amantissima mea Hungarica gens et inclyta natio paterne et fideliter hisce vos admones et adhortor, et hinc vobis coelitus concesso haereditario regi ac domino omnem praesteris obedientiam, ipsi fideliter inserviat, ac debitam venerationem servetis, eundem quoque ametis ac timeatis, sed taliter quidem, ne timor amorem superet ita ut augustissimum regem nostrum ex amore magis quam timore veneremini. Sacratissima enim Caesarea regiaeque Maiestas tamquam clementissimus rex noster nos magis amore quam rigore regere intendit, in cuius rei testimonium in praesenti coronatinis actu gladium rigoris sua Sacratissima Maiestas ad suam reponit vaginam sceptrumque gratiae et clementiae loco gladii manibus amplectitur, ut rebus taliter constitutis nobis nihil aliud supersit, nisi ut eum expositione vitae et sanguinis regi nostro in recognitionem debitae gratitudinis fideles permaneamus.

En ergo augustissime imperator et rex noster clementissime procedat et appropinquet Maiestas Vestra Sacratissima percipiatque e manibus meis indignis ad normam a Sancta catholica ecclesia praescriptam coronam Sancti divi Stephani regis et patroni Hungariae, eademque tali modo utatur, ut tandem a Deo T. O. M. insignem remunerationis aeternam coronam gratiae obtineat. Concludo igitur et cum toto Apostolico regno de Vestra Sacratissima Maiestate tamquam de imperatore Carolo VI. eclamo: Benedictus sit rex noster Carolus III. qui venit in nomine DOMINI. Amen.

A coronatio meglevén, azután az urakat és a Statusokat ő Felsége lautissime és éppen császári módon a várban megvendégelte, ugyan ottan süttetett meg egészben az ökör, folyt csatornából a vörös és fehér bor, és sok czipókat nagy sürüsséggel hántak a köznépek.

A numismán, a kit elhántak az utzákon, ezen irás vala egyfelől: Egy korona, és az alatt Carolus VI. Romanorum imperator S. A. Hispaniae, Hungariae, Bohemiae rex A. Austriae. Coronatus Posonii 22. Maji 1712. Más felől globus terrestris

köröskörül fellegek és egy rózsa cum inscriptione: Constantia et fortitudine.

Die 23. Maji.

Publica sessio nem volt, hanem a status Evangelikusnak volt confluxusa és publicatiója mind azoknak az actaknak, melynek in negotio religionis sub diaeta 1709 forgattak. 2-dó Ket(?) resolutio az ő felségitül reportált resolutióról, melynek summája volt: Értették követ uraimék, hogy statut Evángélicust említett ő Felsége, de lassu szavát distinctim nem érthették, quoad primam propositionem, quod secundam tempore suo providebo de vobis.

Die 24. Publica sessió nem volt.

Die 25. Maji.

Sessio celebráltatott, a holott elsőbben valóban nagy contentió volt Aspormontné és Battyányiné asszonyom követei között de sessionis praerogativa, mely contentión való boszankodások nevetséget indított inkább a statusok előtt, mint correctiót, mind az által Battyányiné asszonyom követét mondi personalis ur ülni.

Azután a nagyszombati patres Franciscanusok instantiája olvastatott, alamsinát kérvén, olly discursus vólt adjon mindegyik követ egy-egy forintot. Personális ur azonban javallá, hogy követség által ő felsége találatnék meg és kérettetnék maradna ő felsége usque ad finem diaetae a Statusok között és comissariusok által ne kívána ő felsége a dolgok cursusát continuáltatni: Ezt a zöldháznál Vinkler apát ur és Szirmay András ur által követséggel megizenék a Statusok és tétzet is az uraknak hoc addito: A proponálásának kelleik modalitást keresni, mert ha simpliciter proponáltatik ő felsége bizonyos határt és napot kíván, addig pedig vagy concludáltathatnak a dolgok, vagy sem? ha nem? a statusoknak lészen fogyatkozása.

Ugyan ezen követség által a regnicoláknak megküldé palatinus urunk ő herczegsége az ő felsége resolutióját, mellyet tétetett a boldog emlékezetű Josephus király idejében 1709 folyt diaeta actaira tartozó. az országtul in triplica be adott gravameneknek kívántato resolutiójára, mellyet ad calamum le is dictáltak, és így ezen sessió eloszlott.

Ez nap referálák az evangelicus status követek, a kik Canczellárius uramhöz voltak, hogy ő excellentiája bizonyosan mondotta: A decretum ő felségitül ki jó, mellyben in generali fogja ő felsége parancsolni a statusoknak csendesesen létét, egy más meg halgatását és fenyegetődés nélkül kinek kinek csendes patientiát, igérvén e mellett ő excellentiája: hogy még ezen decretum felől ujabbán insinuálná magát ő felsége előtt (mellyet bizo-

nyosan véghez viszen) maga fog mind palatinus s mind personalis urammal szóllani. és leszen is haszna ezen szavának. de ugyan csak ki fog jönni a decretum, mindazáltal a fellyebb említett Status meg ne ütközzék, ha nominanter nem lesz benne emlékezeti, mert az ő felsége tsak in generalitate fogja expedíratni.

Ezen sessióban palatinus urunk ő herczegsége nevével illyen emlékezet vagy declaratio vala: Minthogy holnapi napon maga ő felsége is a processióra le jó; nem parantsolja ugyan ő herczegsége, de igen javallaná, ha a nemes Statusok a mint most együtt vannak ő felsége majestássának recognitiojáért olyanképpen mennének a processióra. Melyre ott ketten szólalának meg, egyik Okolitsányi Pál ur ezt mondván: Bánnám, ha valami esnék, és reám fognák. azért jobb lesz ha én onnan elmaradok. Másik (a kinek a neve propter quia non exprimitur): Minthogy a helvetica confessión levők le nem térdepelhetnek, processiókra nézve botránkozást szerzenének, nem jó pedig botránkoztatni, azért jobb elmaradni azoknak és ő felsége majestássát más homagialis köteleességgel veneralni. Melyre valának ilyen szók: Bizony jobb elmaradni, hogy sem botránkoztatni.

Die 26 Maji.

Ur napjának (de nem a kit vasárnapnak hinak) ünnepe lévén. sessio nem vala, hanem nagy solenitással processiók vitettek végben. melyről ex parte nostrae confessionis elmaradván: a szokott helyen isteniszolgálatokat vitték véghez, és ugyanaz nap együvé gyűlvén ő Felségének bé adandó Memorialisok felől gondoskodtak és discursáltak, discursusokban elébb menvén determinálák azt: Minthogy commode mindenkor együvé nem gyűlhettek és sokszori összgyűlések s consultatiójok talán némelyeknek offensiojokra is lehetne, ex parte Augustanorum hatan ex parte etiam Helveticae confessionis hasonlóképpen legyenek hatan denominatusok elválasztva. a kik pro renata occasioneque intervenientiarum könnyebben conflualhassanak és a religiora tartozó dolgokat tractálhassák. concludálhassanak is, ha miben pedig difficultások interveniálna referálhassák a mostani Diaetara congregált Evangélica Confession levő Communitasnak.

Die 27 Maji Sessio 10.

Sessio celebráltatott a holott elsőbben discursus léve. az ő felségének titulo donativi offerált 15.000 aranyakrúl, és az továbbra halasztattom (*így!* halasztatván?) a felyebb attingált ő felsége resolutioi kezdek (! kezdetnek?) solenniter olvastatni. midőn pedig ezek olvastatnának a Zöldháztúl a Felső Táblától követségben jöve püspök Biber László és Eszterházy Gáspár

uraimék ő nagyságok, kik is ezt tudakozák az országtúl honnan kellene a dolgokat kérdeni: megjelenték azonban a felső Tábla opinioját, hogy tudni illik a kiadott Replicát utoljára kellene hagyni, hanem az ő felsége propositioival kellene el kezdeni, et intuitu propositionum suae Maiestatis vennék fel: 1. A Bellicumot. 2. Oeconomicumot. 3. Politicumot. 4. Iuridicumot és valami ezekre tartozó volna, sythematicae elaborálna az ország, s annak utánna úgy kellene menni az 1709-dik esztendőben celebrált és félbenmaradott Diaeta actainak continuatioira. 2. Referálták azt is hogy találkozott oly uri ember Bécsben, a ki az ő felségének megígért aranyokat költsön feladna, ha az országnak praecipuos tagjai közül magokat obligálnák, és az ország illendő interessét refundálná. Ezzel a követek elmenének. Azonban elolvastaték Sümegh Vármegyének instantiája bizonyos dësma iránt melly már az előtt revideáltatott, mostan pedig kalotsai érsek urnak committáltatott revisioja, mellyben az ország olly discursussal vala mivel egyszer revideáltatott, ex determinatione diaetali praeiudiciuma nélkül az országnak nem committáltathatott volna, instálni is kellenék sublatiojárúl.

Ezután occasione electionis resolutionum diaetae 1709 az ország resolutiojában circa notam infidelitatis vala illyen paragraphus: Si quis in perniciem Regis et Regni, az ő felsége mostani resolutioja pedig, difficultatta ezen conjunctiva particulát és a helyet kívánta tetetettüni disiunctivam vel, kevésnek látzó de igen sokáig tartó discursusok valának, mellyek után ő felsége akarattját látván a statusok és propositionibus loco connexae praetacta particula censerunt indisjunctivam.

Az elébbi követségre pedig hasonló követség által tevének választ pécsi püspök Ravátsz úr által megizenvén: minthogy már ő felsége resolutiojának olvasásához hozzá kezdtek, és bátor propositioit kiadta is ő felsége, de az említett resolutivát utánna bocsátotta könnyen által látszik, hogy a resolutiotúl kívánta elkezdetni, félő azért, hogy ő felsége ne offendáltassék és valami circa bellica economica a felső táblátúl insinualtattott, mind az benne vagyon, ha mi benne nem volna, könnyű annektálni, azért már az ország az elkezdett resolutiotól nem recedálhat. 2. A creditort tellyességgel nem acceptálhatja, ha nem mint az elöt distribuálván referálják a követek a vármegyének a vármegye vesse fel, és bizonyos terminusra küldje meg.

Ujjonnan jöve követség a Zöldháztúl a fellyebb megírt püspök és méltóságos urak által, a mely által izené a felső tábla. Mivel ezen dolog olly fundamentom és olly summa a mellyen áll az egész dolog, és a mellytől fügnek minden kérdések nyugodjanak meg azért a statusok a felső tábla opinioján,

és consentiáljanak, ha pedig nem capacitálhatják a felső tábla opinioja iránt magokat, küldjenek specialis deputatusokat magok közül, a kik előtt cum rationibus declarallhassák magokat és pro et contra azon deputatusokkal discursálván nyugtassák meg elméjeket a nemes Statusoknak; ezzel elmenének a követek.

Nem akarván azért az ország posthabealni az urak izenetit a Clerus, ítélő mesterek, vármegyék, absens mágnások és királyi városok követei közül bizonyos és feles deputatusokat rendelének, el is küldék de specialissime megizenék, hogy már egyszer megizent resolutiojoktól nagy, sok és fontos okokra néelve teljességgel nem recedálhatnak 's nem is recedálnak.

Ezen követek megjövéen referálák, hogy a felséges tábla is megnyugovék a nemes Statusok opinioján s resolutioján. megmondák azt is, hogy az urak közül respectu donativi Suae Maiestatis supra specificati, Palatinus urunk ő herczegségre ezen földet. Bán úr ő excellentiája pedig a felföldet magokra assumálták, hogy legyen elegendő assecuratiojok super contentatione, vége lett tehát azért a sessionak.

Ez nap is össze gyülének a status evangelicusban álló követek és a concinnálandó memorialisok körül projectizálván honoráriumban offerálandó bizonyos collectárul is discursáltak és el is rendelték annak felvételét, haladván mind az által más napra, elvégezek azonban, hogy denomináltassanak külön külön bizonyos személyek, a kik ő felsége ministereit megudvarolják és vallásunknak mindennemű constitutioirul genuine informálják 's patrociniumpukat imploralják.

Die 28 Maji.

Sessio celebráltatott a melyben elsőbben publicáltatott az hatvani dominiumból sub praetextu neo acquisiti juris exturbált possessoroknak és földes uraknak instantiájok s a kik lamentabiliter panaszolkodtak mimódon vétetett el azon jóságok, commissiokra hogy hogy citáltattak, mennyit költöttek, mennyit fizettek és így azokban való restitutiojukat supplicáltak: kezére is véve az ország és determinála recommendálni.

El olvastaték azután a királyi táblának memorialissa melyben kívánta ex parte assessorum a Joseph király idejében celebrált Diaetának diurnumját nem tsak recommendálni a felső táblának, hanem exolváltatni is.

E meg lévén continuáltaték a resolutiónak olvasása melyben midőn a só dologára érték volna, minden felől való zendülésekkel fel kiált az ország, hogy specialis ablegatio által ő felségét meg találtsassék: de libero questu salis notam, nemes Sáros vármegye institutiojából vala ilyen panasz: hogy német tisztek lévén praeficiálva a soóvári sónak administra-

tiojához, egy sós kutat, (mellynek vizéből az ott való földnek kevés áron nagy beneficiumja volt) bé töltötték és a szegény lakosokat ettől a beneficiumtól priválták. Tiszántúl való némelly vármegyék követei pedig instructionaliter keservesen remonstráltak, hogy a meg főt saletromnak salakjával kellett 's kellett sok szegény embereknek magok kenyereket sütni 's ételeket enni. Addendum: nemes Sáros vármegye instructioja remonstrálta: a németek inspectioja által megfőzött soovári só, mésszel nagyon meg elegyítve, a mely a véle élőknek éppen méreg helyett való infectiót causál.

Ezekre nézve solennis követség instituáltatott a Zöldházhoz, mely által az elébb megolvasott instantiák, recommendáltattak, és a só dolga, specialissime ő felsége eleiben való menetelre insinuáltatott, annectáltatván ez is, hogy a Statusok ő felsége resolutioját megolvastatván, ha mi tovább való consideratiojuk a körül lehet, írásban tétetik és úgy fogják felküldeni azon felséges táblának.

Ezen követség után solennis követség jöve a Zöldháztúl, és az ország statusi közben hozván azt csanádi püspök Nádasdy László és gróf Eszterházy Gáspár uraimék ő nagyságok, mely által a sónak insinuáltatott, ő felsége előtt követség által leendo propositioja. 2. Declaráltatott az is: Minthogy az ország ennyi sok dolgokkal obruáltatik, kívánja a felső tábla is dolgaiban megsegíteni, kihözképest méltóságos kalocsai érsek úr mellé kíván hat deputatusokat, denomináljanak ezen méltóságokhoz magok közül is, hogy így de sythemate azon deputatio tractálhasson, és opinioját munkáját az országnak praesentálhassa. Elmenének azonban a követek.

Personalis úr ő nagysága a választ urgeálván sokféle discursusok interveniálának, kiváltképpen pedig a kik acute gondolkottak mondtak: Ez, országgyűlése, hanem országostúl kell mind sythemát találni, mind a dolgokat végezni, esset novitas, ac sic contra instructiones in novitate latent vel possunt latere praeiudiciosae consequentiae imo absurda, tartsuk meg a régi diaetalis praxisokat etc. Némelyek pedig mondanak: jó lesz, jó lesz hamarébb végi lesz a diaetának, compendiáltatnak a dolgok, az ország eleiben jó approbativa reprecáltatott: nem jó lesz, nem jó lesz, ha soká is kell a diaetának tartani, nem kell arra hajtani, azért gyűltünk együvé és jobb félben szakasztani a diaetát, ha a dolgok úgy kívánják s más diaetára halasztani, hogysen cito et male concludere, non quod cito, sed quod bene, sat cito, si sat bene. Ha mondatik is approbatoria előhozatni, bátor az országnak tessék, de ha ő felségének fog tetszeni a deputationak projectuma, addet confirmationem azután az ország nem disputálhatja.

Illyetén discursusok között zendülő kiáltásokkal teli telék az országháza, mellyet látván és halván personalis úr ő nagysága halgatást invicálván megmondá: haladjon az választ tevés más napra, kiki aludjon reá, és mature gondolkodjon felőle.

Die 29 Maii sessio: 12.

Tabulariter super hesternae propositione superioris tabulae vota et suffragia exacta, inter quae cum pauci sunt inventi, qui contrarie votizassent, consulum et superiori tabulae renunciatum est acquiescere status super institutione deputationis, quae laboret bellica, oeconomica, politica, cameratica ad ratificationem nihilominus statuum, iuridicorum vero elaborationem, status sibi reservarunt.

Sic itaque iterum continuebantur lectiones resolutionum suae Maiestatis et considerationes regni per dominos prothonotarios annotabant.

Hac die habuerunt in particulari domini ablegati 13 comitatum confluum, denominaruntque e medio sui pro Compilatoribus gravaminum ex instructionibus eorum, Perillustres ac generosos Casparum Dravetzky, Benedictum Görgei, Michaëlem Borsi, et Samuelem Szent Imrei qui manus suas apposuerunt eidem operi, elaboraruntque hoc tenore. Vide sub numero:

Die 30 Maji Sessio: 13-tra.

Summa disputatio suborta est occasione relationis puncti 33 receptas religiones tangentes, ac clerus porrexit publicandam certam declarationem et memoriale suae Maiestati recommendandum, in qua horrendis nimium vel auditu dictis et factis insinulat statum evangelicum et licet eum christiana patientia, humililate et humanitate ex parte evang. cum rationibus fuit repositum et declamatum. invaluit tamen magnus clamor dominorum catholicorum, ac transmitti et recommendari ex parte illorum est determinatum. Petierunt paria evangelici, sed absolute hoc ipsis denegatur, Dominus Abbas Paulus Spatzay non verebatur dixisse, dum objectum eidem fuit: tamen cum Christianis res agitur, inquit: Quaestio certe, utrum situ Evangelici Christiani, eum destituantur vero baptisate, ad oculos ipsi succincte resolutum: Evangelici habent illud baptisma quod Christus instituit, et ita prouti instituit, non autem tale cui ex traditionibus etiam accesserunt.

Plane opportuna hac occasione supervenit suae Maiestatis Sacratissimae benignum decretum, vigore cuius intimat suae celsitudini Palatinali injunge statibus negotia inter se ad tractandum necessaria, sine clamoribus, absque iurgiis pacifice pertractare, ac ad invicem sese exaudire debeant et noverint sub poena etiam articulari superinde diaetaliter condita.

Tandem tum a superiori tabula medio ablegationis tum a domo regnicolarum medio solennis ablegationis sunt communicata nomino dominorum deputatorum, juxta hesternae sessionis determinationem ordinari et denominari conclusorum, quibus circa systema laborare erit necessum. Sunt itaque ordinati: Pro Praeside excellentissimus dominus Archi Episcopus Colotsensis Emericus Csák. Ex parte vero dominorum: excellentissimi illustrissimi, spectabilis ac magnifici domini Stephanus Kóhary, Franciscus Nádasdy, Thomas Nádasdy, Georgius Erdődy, Josephus Eszterházy, Ladislaus Ebergényi, Adamus Draskovits, Casparus Sándor, Gabriel Tolvay.

Ex parte dominorum Statuum admodum reverendi perillustres ac generosi domini Stephanus Nagy; prothonotarius Josephus signi (? talán *Sigray*!) tabulae regiae assessor Paulus Spatzay, Paulus Okolitsányi, Martinus Kosovits, Franciscus Szluha, Sigismundus Horváth.

Hac sessione fuit praesentatum memoriale eminentissimi domini cardinalis Archi Episcopi suae Maiestati conceptum, in quo demolitione fortalicii Érsek Ujvárinum urget et petit postulando consensum etiam regnicolarum accedere; tunc nihil conclusum.

Die 31. Maji Sessio: 14.

Non nullas considerationes circa benignam suae Majestatis resolutionem, qualiter concinnarunt Domini Protho-Notarii praelegerunt, occasione cuius summe adurgebant ablegati Inc. Comitatum ad celeriores iuris cursum valde proficuum esse, si causaeque pertinent ad sedrias comitatum exceptis personarum criminalibus, penes exmissionem eorundem in brevi termino per duos vice comites revidebuntur. Quod ipsum cum universi ablegati summopere ursissent, e contra excelsa tabula regia cum venerabili clero contrarium tenuisset, item conclamatum est, et ad votizationes itum, ablegati, itaque partium regni Hungariae superiorum, sive 13 comitatum scriptotenus has dederunt considerationes. Pub. Nro.

Die 1. Juni sessio 15.

Judicium Comitatus Bihariensis quaerulosa instantia contra certum laidinantium eundem crudelissime verberari, cur autem perfecta et pro impetranda satisfactione suae Majestati recommendata.

Hac sessione indictum certa numismata dominis ablegatis distribuenda, assignata esse manibus perillustri ac Generosi Domini Josephi Sigray, qui eodem die distributionem effectivam habuit.

Medio tandem ablegationis a superiori tabula communicata ex formula juramenti suae Majestatis Sacratissimae, in qua

dum insertum esset: Prouti conventum, declarari curavit sua celsitudo Palatinalis et sua eminentia ipsammet suam Maiestatem iisdem dixisse; hunc paragraphum sponte pro bono regni voluisse, ut ibidem remaneat ratio, quasi fuisset exmissus virtute iuramenti non fuisset obligata ad observationem determinationum hac diaeta fiendarum, eum vero ibidem fuisset paragraphus omnino iuramentaliter, obligatur easdem observare.

Tandem interrogatio facta est de conscriptione anni praeteriti; eruendaeque ideae et proportionem, quod cogitarent Incl. Status vel mallent penes portas Anno 1647 permanere, ad quod conclamative responsum est: avertet deus ipsas portas ejusdem temporis remanere, intuitu tanti status totius regni desolati, vel maxime partium superiores, ex hoc tempore ferme quavis sessione adurgere coeperunt ablegati 13 Comitatum. Ideaе diaetaliter fiendae determinandam modalitatem proporcionem, et eatenus justa de causa partium superiorum impertiendam alleviationem.

Hac sessione ad dictos 13 comitatus applicati sunt 5 comitatus hactenus exclusive habiti videt: Bihar, Zarand, Szolnok, Békes, Báts.

Interea etiam domini prothonotarii reproduxerunt elaboratum opus seu considerationes et replicam Statuum ad superstatibus per suam Maiestatem quoad acta interruptae diaetae Josephinae tramissarum benignarum resolutionum confectam et praeparari commissam, quod opus lectum, ac ubi necessum erat modificatum. Superiori tabulae praesentatum, abinde remissum et subsequentibus etiam aliquot sessionibus ventitatum et examinatum.

Die 2. Junii Sessio: 16.

Die 3. Junii Sessio: 17.

In quibus fuit per alternativas ablegationes ad superiorem tabulam inde ad inferiorem iterum, atque iterum facta declaratio statuum, quod transmittatur suae Maiestati Sacratissimae hactenus elaboratum opus replicaе proxime descriptae, domini vero magnates absolute nennebant, et postulabant, exspectari debere systematis elaborationem, ac una cum systemate modo descriptam replicam simul esse transmittendam. Et licet status et ordines non aquievere, verum superior tabula denunciavit: ablegationem velle instituere ad suam Maiestatem, — mediante qua interrogabitur sua Majestas, utrum hactenus elaboratum opus transmittatur, vel una cum systemate.

Iterum denunciatum est, quod sua Maiestas oblatum honorarium 15,000 ducatorum vellet cambialiter Barcello-nae servare, sed quia cambium et interesse extenderetur ad florenos circiter octo vel novem millia florenorum, hinc exspectabit sua

Majestas qualiter disponent status de exsolutione ejusdem summae; determinatum itaque fuit in hanc rationem reparandam esse 70 millium fl. summam.

Determinatum item fuit ex hactenus factis conclusionibus et considerationibus regni ex punctis Reipublicae superius scriptae, modo instituendam ablegationem repraesentare suae Maiestati, negotium salis sequestri neo acquisticii Juris item et cumanorum redemptionis ac memoriales venerabilis cleri contra evangelicos firmati et perlecti, licet in hoc ultimo reclamarunt evangelici et declararunt sese suam Maiestatem Sacratissimam superinde genuine et humillime informaturos.

Die 4 Junii Sessio 18-va.

In qua 12 particulae particularium instantiae publicatae et ventilatae et quae dignae reputabantur recommendatae. Cum vero in unum colligantur universae instantiae ac unus ex Prothonotariis per modum gravaminum compilabit et in stylum rediget. Hinc patebunt exinde luculentius, actum itaque hic agere ac superfluum scripturam multiplicare sponte nolui.

Die 5 Junii sessio 19.

Gravamina regnorum Croatiae, Dalmatiae, Sclavoniae sunt punctatim lecta et ventilata, cumque excelsa superiori tabula communicata, abinde reportata, ac in quibus necessarium erat modificata; quae etiamsi quidem comprehenduntur in descripta statuum replica suae Maiestati Sacratissimae porrigenda, ibidem etiam legi possunt et inveniri.

Die 6 Junii Sessio 20.

Perlectae fuerunt particularium instantiarum compilationes ac annectabantur elaboratae replicae suae Maiestati porrigendae, ibidem ergo luculentius patebunt.

Hac sessione reincorporatus est ordo melitensis cuius reincorporationi tabula 13 comitatum et plerique ex Dominis ablegatis aliorum etiam inclytorum comitatum contradixerunt. Supervenit tandem solennis ablegatio, venientes a superiori tabula, praeter Dominum Archiepiscopum colotsensem domini deputati systema elaborantes, ac opus suum reportantes, cujus dictitationem status capientes, sessio soluta opus vero illud horis pomeridianis dictatum. Sub Nro.

Die 7 Junii Sessio: 21.

Certae particulae instantiae sunt lectae et ventilatae item circa gravamina regni Croatiae instituti discursus, occasione quarum, medio secretarii sui, sua celsitudo palatinalis insinuavit Domino personali suam Sacratissimam Maiestatem mirari quod hactenus etiam Inclyti status nullum opus suae Maiestati praesentarunt et cum haberet aliorum etiam regnorum curam paterne admonuisse Dominos regnicolas super accelera-

tione negotiorum, declaratum est jam status elaborasse replicam erga benignas resolutiones, quo circa cum hactenus etiam fuit omissa praesentatio statibus imputari non posse. Tandem medio dominorum ablegatorum statuum ad superiorem tabulam exmissorum, eadem excelsa tabula renunciavit, ablegationem jam institutam ad suam Maiestatem ascendere, negotiumque salis sequestri, neoquistici juris et religionis praestare interim percipit superior tabula Inclytos status systema suppressere velle. Quamobrem condecenter petit intra triduum elaborare, vel eidem consentire velint iidem status, superior enim tabula infallibiliter ex parte sui suae Maiestati Sacratissimae erit praesentatura.

Die 8 Junii Sessio 22-da.

Systema assumptum perlectum et examinatum, ac tandem vota tabularum exacta, mediantibus quibus quoad militaria stare declaratum. Quoad juridica venerabilis Clerus ac caeteri universi status (praeter aliquos dominos ablegatos tredecim comitatum signanter Zemplény, Sáros, Ung. Szathmár, Szepes, Beregh) contradixerunt.

Die 9 Junii Sessio 23-tia.

Iterum opiniones penes et contra systema assumptae pro et contra disputatae, occasione cujus sessionis etiam non recesserunt status a votis hesternae sessionis declaratis. Autoritas inclytorum comitatum, vel potius extensio auctoritatis ad dominos vice comites summopere disputata, quam excelsa tabula regia difficultabat. Gravamina etiam tredecim comitatum ventilata quae jam superius sunt descripta et notata. Nro

Debretzinum postulavit articulariter declarari et incorporari in numerum liberarum, regiarumque civitatum, superior tabula dedit votum non posse consentire, quia esset receptaculum Hereseos, prius ergo disponatur sua Sacratissima Maiestas, quod benigne procuret catholicos ibidem recipi.

Die: 10 Junii Sessio 24.

Facta est relatio benigne suae Maiestatis Sacratissimae resolutionis medio illustrissimorum dominorum Adami Erdödy episcopi, Marci Czobor, Pauli Spatzay et Stephani Nyretzký. Et quidem in puncto religionis declarasse suam maiestatem, jam quidem ex adverso etiam esse informatam, cordi tamen sumere hocce negotium et facere dispositiones ne fiat praedictum catholicae religionis. Quoad Jazigum, Cumanorum redemptionem, salis item sequestri neoquistici Juris negotium, facta praevia ruminatione competenti, benigne intendet statibus complacere. In relaxatione vero restantiarum superiorum annorum, velle status consolari in quantum summa necessitas permiserint.

Tandem juxta vota in praeteritis sessionibus collecta,

declarationemque in iisdem habitam, ex parte inclytorum Statuum ad commissionem eorundem elaboravit perillustris ac Generosus Dominus Adamus Mesko Prothonotarius palatinalis. modificationem systematis quam elaborationem hac sessione produxit, perlegit, ac in quantum et ubi necessum videbant status adhibitis certis additionibus, vel demptis nonnullis paragraphis, concluderunt tali formalitate manere, ac Suae Maiestati repraesentare. Nro.

Die 11 Junii Sessio 25-ta.

Instituta propositione medio illustrissimi domini personalis, ac facta interrogatione, quilibet ex inclytis statibus quales facit considerationes circa hesternam superioris tabulae ablegationem, ac expositulatum consensum systematis, tandem combinatae sunt inclytorum statuum opiniones, ac quod systema juridicum per deputationem elaboratum, non possit stare sequentis declaratae sunt rationis. 1. Sponte recederemus a legibus nostris quia systema immutaret et leges et processus hactenus observatos, ac etiam sua majestas adderet aliquid occasione benignae resolutionis. 2. Tabula regia tolli non posset intruentibus hoc decretatis regni legibus, systemate autem tollereter, quia domini prothonotarii abinde avocarentur. 3. Leges fundamentales subvertendo verendum, ne quid confusionis et mali in aliis etiam regnum experiretur. 4. A sua maiestate oneris relaxationem humillime imploramus; acceptatione autem systematis juridici aggravationem summam sponte nobis attraheremus et procuraremus, ex quo in rationem sallarii dicasterialium consiliariorum praeter propter annuatim exponere deberemus fl. 300,000. 5. Ab antiquis temporibus occasione diaetarum saepius tacti sunt discursus, et proiecti rationes, docentibus actis verum nunquam fixa conclusio et determinatio superinde intercessit unde licet rationabiliter concludere, patres etiam nostri adverterunt, aliquid nocivi et praeiudiciosi sublatare. 6. Temporibus Ludovici regis habetur quidem mentio curiae regiae, verum in particulari conventu conclusa, neque duratione quadam stabilita, unde sequitur propter rationes pregnantes omissa et non practicata. 7. Invenitur apud Ludovicum certa lex quae innuit dominis dominis Nobilibus. Nobiles solvere debere, hinc verendum si confirmaretur systema exsolutionem sallarii suam Majestatem sacram statibus imponere, plebem vero ad solutionem portionalis vel contributionalis quanti conservare. 8. Quia multae dantur causae, octavales ab ultimis terminis pendentes, quarum persecutiones ad systematica dicasteria deveniendo non leves paterentur immutationes per hocce causantes summas et irre-sarciabiles expensarum jacturas.

Quid ergo esset agendum, interrogatio facta. Illustrissimus dominus personalis svasit hoc intermedium: Ad systematis illius juridici elaborationem institueretur certa deputatio, quae finita praesenti diaeta apponeret manum operi ac ex integro elaboraret, illius generalitatis etiam necessarias particularitates, leges item applicandas vel omittendas. Processuum modalitates ac salariorum accommodationes, tandemque in futura diaeta fienda prius relatione, examinaretur per incl. status, ac quod melius videretur concluderet id, confirmaretque articulariter; interim quousque maneret hactenus in usu habita praxis juridica, omnium iudicum et tabularum, sediumque regni judiciariorum.

Quod per recensitum intermedium placuit statibus, ac medio Domini Praepositi Spatzai, ac adjunctorum cum supra-declaratis rationibus est denunciatum Excelsae superiori tabulae. Excelsa tabula solennem instituit ablegationem ac medio ejus nitebatur in contrarium evertere rationes ex parte Inclyt. Statuum allegatas, longissima declaratione perorando illustrissimus ac reverendissimus dominus Gabriel Erdődy episcopus, una cum domino comite Josepho Esterházy, ac ad ultimum his concludendo: A felséges táblánál levő urak házábeliek nem sohonnaiak ha tapasztálnák, hogy ronlás lenne a systemából nem kívánnak amplectálni, mint hogy pedig látják jónak, kérik a statusokat egyenlő akarattal ragaszkodjanak a systemához, hollott pedig nem akarnának, a felséges tábla jöllehet bánással, de praesentálni fogják ő felségének ő felsége dijudicálja. Emlékezzenek meg a statusok a szent Mihály kapujára feltéttetett írásról: Omne regnum in se ipsum divisum desolabitur. Facto recessu praetitulorum dominorum ablegationem inclyti status secundariam solennem instituerant ablegationem, ac post collecta etiam secundaria vota et suffragia renunciarunt, non difficultare elaborationem systematis; sed post diaetam ex quo modo ob brevitatem temporis commode fieri nequiret, sua etiam Maiestas accelerationem negotiorum benigne mandasset.

Relationem fecerunt superiorem tabulam contentam esse determinata elaboratione, sed quod stante praesenti diaeta fiat ac crastino die in generalitate per deputationem elaboratum systema suae Maiestati praesentetur, interim vero de protectione ejusdem labor instituatur.

Quibus auditis ex iussu illustrissimi domini personalis iterum vota sua singulariter dicere debuerunt. Inclyti status, juxta quae praeter tria dictum est suae maiestati representari non debere, verum elaborationem instituere post praesentem diaetam, quod ipsum iterum domini Regnicolae medio solennis

ablegationis excelsae tabulae significarunt imo Dominis ablegatis concreditum fuit dicere: etiamsi systema elaborabitur, nullam tamen solutionem status ex parte principalium suorum assumere, iuri eidem solenniter contradicere velle.

Renunciavit superior tabula: Si status non consentiunt etiam Domini Magnates porrigent suae maiestati et praesentabunt ex parte sui modificatum eiusdem systematis opus.

Die 12 Junii Sessio 26.

Dum status laborarent circa determinationem exolutionis debitorum et interesse intuitu praeteritorum revolutionum in exolute haerentium. Supervenit cum solenni ablegatione a superiori tabula reverendissimus dominus Ladislaus Nádasdy Episcopus et dominus Generalis Alexander Károlyi declarantes, summopere velle et intendere perficereque superiorem tabulam, si inclyti etiam status unitis votis et suffragiis promoverent, publica negotia, quo circa considerent rem melius et sanius incl. status ac consentiant in praesentatione systematis, per deputationem elaborato, tandemque stante hac diaeta incipiant particularitates elaborare, quod si perficere poterunt, bene quidem, alias quod non perficient maneat ad futuram diaetam, interea vero currat antiqua praxis juridica. Quibus dictis recedendo universi status in domo regnicolarum constituti. denuo assumerunt, discursus suos ac sese ac ingenia sua varie variis modis fatigarunt. Sed ista sessione novis votisationibus nihil concluserunt, relegantes opiniones suas et vota iterum dicenda, in subsequenter sessionem.

Die 13 Junii Sessio 27.

Dominus ablegati 13 comituum solenniter contradixerunt, quod stante hac diaeta systema non elaboretur, verum per instituendam deputationem post diaetam et communicetur tandem inclytis comitatibus, sicque in futura diaeta fienda relatione, plene instructi ablegati concludent, quod melius et necessarium fore videbitur, solenniter etiam declararunt, ne minimam quidem solutionem dicasteriorum assumere velle.

Venerabilis autem clerus, aliaque tabula comituum cis et ultra Danubianorum, item nonnulli ablegati dominorum absentium dederunt vota sua, et consenserunt, quod stante hac diaeta elaboretur, ac facta elaboratione praesentetur suae maiestati, verum non citius:

Interim supervenit solennis ablegatio a superiori tabula per dominum Episcopum Ladislaum Nádasdy et comitem dominum Josephum Eszterházy, qui declararunt suam maiestatem benigne adhortasse celsissimum principem palatinum super acceleratione negotiorum et transmissione ad suam maiestatem quo circa acquiescat status in transmissione systhe-

matis, esset enim inauditum duas has tabulas dissentire, quod nunquam antea contigit, peregrina etiam natio risui habebit. ac hujus modi dissensio, malas secum consequentias adferre poterit, interim si absolute status non recedent ab opinionibus suis hactenus declaratis infallibiliter superiorem tabulam medio suorum deputationum systema elaboratum cum replica statuum ad resolutionem suae maiestatis hodie praesentari curare, status etiam praesentent sua, et sua maiestas sacratissima agat iudicem faciatque benignam determinationem, utrum antiqua praxis maneat, vel systema confirmetur? Occasione cuius ablegationis inter discursus praeferebatur si deberet manere systema in erigendis dicasteriis praesides constituerentur domini prothotharii in subalternis autem dicasteriis pure praecise nobiles assiderent, non vero domini magnates; ad quae dominus episcopus Nádasdy reposuit: Primum servarent domini magnatis chimaeram. Secundum autem persuadere superiori tabulae non possent etiamsi nobiles essent Salomonis ingenii. Quibus auditis in tantum concitati sunt universorum animi, quod qui hactenus videbantur etiam ex eo vel illo respectu et fundamento consensum praebuisse, unanimiter conclamarent in contrarium, ac ne nomen etiam systematis pacifice audire velle vel posse, imo fecerunt ad invicem discursum, omnino ista turba pro satisfactionis petitione esse apud suam celsitudinem palatinali. medio ablegationis repraesentanda, quod tamen certis ex considerationibus praeterierunt. Interim categorice et ultimarie medio ablegationis sese declararunt non posse consentire in systemate, neque porrigere suae maiestati, verum si domini magnates praesentabunt, status etiam opus suum suae maiestati erunt praesentaturi. Sicque ex quo convenire in hoc passu non potuerunt, eodem die etiam superior tabula medio illustrissimi ac reverendissimi domini Adami Erdődy, episcopi nitriensis; et Marci Czobor etiam incltyti status medio reverendissimi domini Johannis Forgel, Canonici Agriensis et Joannis Meszlényi replicam jam pridem elaboratam, una cum modificatione systematis humillime praesentarunt suae maiestati sacratissimae expectabiturque eiusdem benigna ulterior resolutio et determinatio.

Interea dum haec agebantur, ex quo venerabilis clerus sessione 13 die mensis 30 Maii celebrata publicari curavit certum memoriale contra statum evangelicum hinc ablegati etiam status evangelici ne accusentur apud etiam seram posteritatem negligentiae, partibusque definisse tum ex praevio memoriali permoti, tum vero quia respectus articuli 26 Anni 1681 adaequatam benignam suae maiestatis resolutionem necdum obtinere potuissent, impetrata die 3 Junii personali

audientia perorante perillustri ac generoso domino Paulo Okolitsanyi, satisque longe instituta declaratione. Fidei evangelicae tam augustanae. quam helveticae etiam confessionis, ac perpessarum hactenus afflictionum de genu provoluti suae sacratissimae maiestati ad manus proprias exhibuerunt memoriale hoc ipso tenore sub nro.

Die 14 Junii Sessio 28.

Ubi praeter perlectam instantiam oppidi Miskolcziensis gravem summam fisco regio et familiae Hallerianae per eosdem expositum articulariter ipsis iure inscriptionali ad scribendam potentis item publicatam replicam ad postulata Venerabilis cleri in puncto decimarum, denique iniuriosam quasi literariam responsionem comitatum cis et ultra Danubianorum ad memoriale ablegatorum partium superioris Hungariae non absimiliter per lectionem instantiae Emerici Usatárii modalitatem breviora procedendi in casu actus maioris potentiae declarari cupientis, perlectum est memoriale decanatus Trencséniensis summo opere accusat, sese sponte exclusisse ab eadem civitate et quod excelleret ibidem pluralitas catholicorum, denique qualiter debachassent in regem in legem sanctos Dei ac beatam Mariam Virginem, ex eo cupiebat ulteriorem etiam exclusionem: ac ab officiis sustinendis amotionem, cultusque ipsorum silentium.

Publicatum item est memoriale venerabilis cleri in quo quatuor exposuit et postulavit: 1. Quod Augustanae et Helveticae confessioni addicti nollent dependere a sedibus ipsorum spiritualique, quare compellantur. 2. In Apostolico Regno legitimus baptismus observari et usuari debet, verendum enim ne Deus omnipotens multifaria sua iudicia magis effundet. Cum itaque Augustanae confessionis ministri in signo saltem crucis baptizare solerent; Helveticae Confessionis addictorum vero Baptizma timendum ne Arianismum induceret, taliterque perverse et nulliter inter eosdem baptizma administraretur. Hinc liceat archidiaconis catholicis omnes illorum Ecclesias visitare, ipsique teneantur admittere, ut taliter super institutione et administratione veri baptismatis, reliquarumque essentialium possint ipsorum ministros informare. 3. Qui in ecclesiis praetendunt ius patronatus teneantur coram episcopis elocere. 4. In domos et plebanias decedentium parochorum causa distractionis bonorum ipsius nulli saeculari liceat indolare occasiones, cuius tenoreque eiusdem memorialis multae religionem demigrantes fuerunt insertae et allegatae circumstantiae.

Quo memoriali publicato et si immediate statim ibidem cum Christiana modestia et humilitate succincte et nervose fuit ex parte status evangelici augustanae et helveticae con-

fessionis resolutum et responsum, ut tamen ad scriptum memoriale scripto respondeatur, indesinenter ablegati eorundem confessionis petierunt paria, quae dum absolute fuissent denegata, tandem occasionaliter divino fato occasionem praebente a nonnullis ipsorum potuit perlegi, sicque ne coram mundo christiano coram etiam posteritatibus accusentur negligentiae et socordiae, sed vel maxime quod coram etiam throno divinae maiestatis possint rationes reddere, unanimi voto scriptotenus replicarent hoc modo, ac suae sacratissimae maiestati veluti vices Dei in terris gerenti exhibuerunt sequens memoriale Xro.

Die 15 Junii Sessio 29.

Particulares nonnullae memoriales perlectae, verbi gratia in negotio pontium Jaurinensium, item reverendissimi domini episcopi veszprimiensis super decimis, ac tandem discursus instituti in causa Vragoritsiana, postea vero declaratio domini personalis, quatenus domini proto-notharii ex benignis resolutionibus quae essent complanata in articulos redigerent, taliterque occasione concinnandorum articulorum eo citius possent opus suum in unam massam redigere. Sub decursu harum sessionum denominati domini ablegati fecerunt relationem, suae sacratissimae maiestati et systemata et replicam regni humillime praesentasse, eandemque maiestatem sacratissimam accepisse ac benigne resolvisse cum effectu velle Inclitis statibus consolationem dare.

Quia vero partium regni superiorum ablegatorum memorialis iam antehac coram Inclitis statibus etc. excelsa superiori tabula fuit praesentata assumpta et necdum plene resoluta, hinc post tantas iteratosque ipsorum declarationes, alleviationisque iustam proportionis et fixae idaeae portiones, ordinata est deputatio pro elaboratione idaeae sub praesidio excellentissimi domini Iudicis Curiae Regiae in huncque finem denominati sunt.

Die 21 Junii Sessio 30.

Particulares instantiae praesentatae et publicatae. Ex respectu decimarum Sümögiensium, in cuius item diversam reformationem deliberationum potens. In qua ordinata est deputatio praeside perillustri ac generoso domino Stephano Nagy prothonotario iudicis curiae regiae. Domini etiam comitis et Generalis Ulfeld memoriale perlectum, indigenatum at receptionem inter Hungaros efflagitans. Vetus etiam Buda jure postliminii et incorporationem inter liberas regiasque civitates instavit. Gravamina etiam nonnullarum liberarum regiarumque civitatum e iugo Turcico liberatarum perlecta.

Die 24. Junii Sessio 31.

Praeter particularium instantiarum perlectionis facta est

relatio deputationis in praeterita sessione super proiectique actione Idaeae proportionem remonstrantis ordinatae cuius relatio constitit hoc scripto: Nro.

Die 30 Junii Sessio 32.

Particulares instantiae sunt perlectae, signanter domini Abbatis Lucensis sessionem inter dominos magnates petentis quo etiam est relegata, memorialis item domini Ilkei quaerelas contra debitorem N. Buquai declarantis, item instantia Gaspari Bograzichi, eundem per dominum Adamum Palugyai incaptivari curatum quaerulantis, ac adactum maioris potentiae stante hac diaeta evocare sollicitantis. Praeterea pro vectigalium modificatione tricesimarum et teloniorum necessariorum investigatione penes dominos magnates Ladislaum Nádasdy, Alexandrum Károlyi et Gabrielem Tolvay. Ex parte etiam Incl. statuum sunt denominati domini Adamus Mesko prothonotarius palatinalis, Georgius Plenich prothonotarius Croatiae, Stephanus Bornemissza, Alexander Nedetzky.

Pro vero revisione privilegiorum oppidorum Hajdonicalium itidem deputati sunt domini Prothonotarius Judicis Curiae Regiae Gabriel Megyeri, Paulus Okolitsanyi, Gabriel Kosztolányi.

Ut autem privilegium Nagy-Magyariense revideant, commissum est dominis Andreae Dubnyitzky prothonotario domini personalis, praes. Paulo Raday et Caspari Dravetzky.

Qua sessione soluta hora 6 pomeridiana habuerunt audientiam domini ablegati 13 Comitatum ex quibus numero octo deputati cum humillima submissione ad praesentiam suae maiestatis admissi perorante perillustri ac generoso domino Casparo Dravetzky, Inclytae Comitatus de Ungh notario et ablegato de genu humillime provoluti ad manus proprias suae maiestatis hoc infrascriptum exhibuerunt memoriale. Nro.

Die 4 Julii Sessio 33.

In qua nihil praeter particulares quasdam signanter sex instantias perlectas et tractatum.

Die 14 Julii Sessio 34.

Occasione cuius itidem nonnullae particulares instantiae publicatae, inter quas domini Martonfalvi, contra dominum abbatem S. Martini de sacro monte Pannoniae Michael Mérey declarantis per nequitiam agentis jam demortui Latzko, quam malitiosa fraudulentia est defraudatus, ac certis bonis in decem possessionibus habitis exutus; quae bona dominus abbas teneret, et licet medio etiam domini Stephani Nagy prothonotharii alias generis domini Martonfalvi iteratis vicibus fuisset requisitus ac rogatus, vellet remonstrare certum et melius ius suum in iisdem bonis esse aquieturos in ulteriori etiam pos-

sessione, sui minus remitteret. Qua legitima declaratione intellecta, conclamatum est restitui debere in integrum, si quod autem ius suum dominus abbas praetenderet extra dominium prosequatur.

Hac sessione fuit etiam declaratum factum homicidii Stephani Uhovicz certum subditum dominae comitissae Erdődyanae deliberato animo occidentis, ac per dominam comitissam in flagranti incaptivati, et in carceribus detenti, ac tandem per fideiussorem affinis domini Pauli Nyitzky dimissi. Cui quidem respectu vitae felicitis recordationis imperator Josephus gratiam quidem impertitus est, sub conditione nihilominus accordae cum laesis partibus, cum vero accordam solum cum uxore occisi tentasset. Domina etiam comitissa ex parte sui non tantum diligenter adurget, sed et prosequi ex fideiussione intendit. Quaestio fuit: Utrum tenetur etiam cum domina comitissa accordare? Deliberatio in ferventi: Omnino cum utraque tenetur et cum occisi uxore et cum domina comitissa, quia si in facto simplicis violentiae reum se redderet poena videntalis, tanto magis occisione occisionis interfecti.

Eotum celsissimus dominus Regni Palatinus e viridi domo medio illustrissimorum ac reverendissimi domini Ladislai Biber episcopi et comitis Sigismundi Szétsenyi transmisit benignas suae maiestatis sacratissimae resolutiones publicatas hoc tenore sonantes. Nro.

Die 15 Julii.

Hora solita non fuit indicta sessio per dominum Personalem verum cum percepisset dominis Magnatibus et proceribus medio celsissimi domini Palatini indictam, hora intra 8 et 9 sua etiam illustrissima Dominatio schedam sessionem indicentem appendi curavit; statibus itaque confluentibus instituta est ablegatio ad suam celsitudinem palatinali, nuntiaturque est suae celsitudini, optasse status hodierna die apud se resolvere dictatas suae maiestatis resolutiones benignas, sicque ruminatis considerationibus tandem consedissee, sua celsitudo palatinalis renunciavit, nihil ob stare statibus si hodiernam sessionem suam solverint etiam, ex quo domini etiam magnates propter absentiam suae Eminentiae, nonnullorum dominorum Procerum, sessionem iam continuare nollent, occasione cuius significavit sua celsitudo dominus statuum ablegatis ex benigna suae maiestatis intimatione, in intimo consilio conferentiam habuisse, de insinuata eidem foeminei sexus augustissimae domus Austriacae et coronam in defectu masculini seminis successione uti etiam cras itidem habebitur. Quibus dominis ablegatis reducibus et relationem facientibus

sine ulteriori ad tractationem negotiorum accessu haec sessio fuit soluta.

Die 18. Julii Sessio 35.

Primum primo erga benignam suae maiestatis sacratissimae resolutionem dominis ablegatis civitatis Szathmariensis iam in numerum liberarum regiarumque civitatum receptae, sessio fuit assignata contradictionem suam reiterantibus dominis Ablegatis eiusdem nominis Incliti Comitatus. Tandem supervenit benignum suae maiestatis sacratissimae decretum. medio domini secretarii suae celsitudinis palatinalis allatum et solenniter publicatum hunc tenorem habens Nro.

Intuitu ergo praescripti benigni decreti consularunt status institueruntque ablegationem ad excelsam superiorem tabulam interrogando: Quandoquidem non haberent adaequatam contentationem ex benignis resolutionibus, sua vero maiestas benigne intimaret finem imponere Diaetae, utram ita quesit adhuc suae maiestati replicandum et qua modalitate, an per resolutionis formam, vel per modum supplicationis super tabula erga hanc quaestionem instituit ad dominos status, ibidem solennem suam ablegationem, medio cuius numeravit, ordinem debere observare, itaque inclyti status prius respondeant. ad perse propositam quaestionem communicatoque voto tandem resolvet superior tabula, respectu cuius reiterata ablegatione responderunt Status velle se omnino ad benignas resolutiones per modum replice non vero supplicationis humillime respondere, suae maiestati sacratissimae ratio 1. Quia iste esset modus agendi diaetalis; supplicare enim cuique licet, replicare non item. 2. Quia in benigno decreto etiam sua maiestas sacratissima apponi curavit paragraphum debito modo, terminare satagant modus autem delitus non est alter quam diaetaliter replicandi modus. 3. Sua maiestas sacratissima in iuramento suo inferit prouti convenit si ergo status non replicarent, verum resolutionem transmissam in articulos redigerent, quantumvis adaequatam contentationem non haberent, dicitur etiam in futurum etiam: Ita est conventum quia articulari ita sunt concinnati facta itaque votorum denunciatione superior etiam tabula acquirerit. Itaque auspiciis divinis, iterum incoeperunt status ad considerationes convertere mentes et ingenia circa benignas resolutiones suae maiestas ac sentimenta dicendo domini prothonotarii connotarunt vota, in stylum redigenda et ad formam novae replicae concinnandae simul etiam concluderunt humillime significare suae maiestati quali operi opposuerunt manus suas.

Die 19. Julii Sessio 36.

Sub decursu cuius omissis omnibus privatis hesterna

sessione incoeptum opus circa considerationes est continuatus. occasione cuius cum perventum fuit ad punctum 33. negotium videlicet religionis, mira iterum suborta est concitatio verbalis cleri, et nonnullorum seculariorum qui evangelicos ibi existentes, neque exaudire volentes, ac sciscitantes, cum quibus loquerentur inane ut privati? velut ablegati? Sollemniter contra eosdem protestati sunt, ac contradictionem urserunt, miseri e quibus resolutum est. Quatuor status Regni constare ex dominis catholicis et dominis evangelicis quemadmodum domini catholici possunt diu status catholicus ita etiam domini evangelici, quia integrant regnum et sunt membra Regni et coronae missique a comitatibus et principalibus instructionaliter, per Regales vocati libera vota et successionem habentur, rogando itaque inclyt. status, quatenus in ordine replicae inserentur gratiarum actio suae maiestati sacratissimae, pro datu erga punctum praeteritum publicata benigna resolutione, quod cum obtinere nequivissent dictum est in isdem patere ex contextu resolutionis suae maiestatis articulos omnes ante annum 1681 pro ipsis sonantes esse abolitos, reclamantur iidem et remonstrarunt nullatenus esse eam benignam mentem suae maiestatis, neque tenore resolutionis hoc evinceretur immo clarum esset vigore, resolutionis suae maiestatis confirmatos esse articulos, pro ipsis sonantes abolitos vero antiquiores contra ipsos conditos, ver Gratia: qualis esset, Lutheranos comburendos imminens et similes pro abrogatis intelligere suam maiestatem sacratissimam, cum autem neque exaudire neque consulari eosdem voluit catholicus status, necessitati sunt iidem iterum ad thronum suae maiestatis recursum meditari, quem adhibuerunt etiam subsequentibus diebus prouti contextus infra direbit, notati quidem potest multos imo plerosque ex dominis statibus statui catholico adhaerentibus, contra statum Evangelicum, eidemque adhaerentes et in diaeta praesentes proportionemque ipsorum non contradixisse, immo silentio contra dicentium clamores praeterivisse.

Die 20 Iulii Sessio 37.

Considerationes in stylium replicae concinnatae lectae et publicatae superiori excelsae tabulae transmissae, dum ex toto elaborabuntur suae maiestati sacratissimae humillime porrigendae.

Hac sessione Incl. status medio ablegationis requisitam habuerunt Incl. cameram Poseniensem super exmittendis e medio sui commissariis, medio quorum ad mentem benignae suae maiestatis resolutionis fiat per manus effectiva resignatio domus regnicolarum Incl. Statibus: Quae honorifice renunciavit medio expressorum suorum resolvere velle. Incl. Statibus ea

tamen sessione resolutionem eandem non experti sunt status. Cum autem domini ablegati 13 Comitatum cum cordolio reminiscerentur toties factae proportionis medio ablegatorum suorum accesserunt excellentissimus dominus Joannes Pálffy Feld Marschall eidem cordolii ipsorum causat. Et cum sua excellentia suasisset adhuc iterato etiam suae maiestatis clementiam eatenus implorare immediate pro sollicitanda personali audientia e medio sui duos expediverant, qui reversi retulerunt, petitam audientiam pro hora media sexta vespertina obtinuisse. Cui diligenter N... invigilando iterum e medio sui sex personas delegerunt medioque ipsorum perorante perillustri ac generoso domino Martino Kosovits alteritae suae maiestati exhiberi et humillime curarunt praesentari hoc memoriale Nro.

Die 21 Julii Sessio 38.

Post publicationem protestationes et contradictionis illustrissimi domini Comitis Alexandri Carolvi contra receptionem civitatis Szathmar et Némethi in numerum liberarum et regiarum civitatum, ac occasione perfectionis secundariae statuum replicae ad resolutionem suae maiestatis intro porrigendae dum ad punctum de sessione patrum societatis Jesu devenit fuisset, patres ordinis Cisteriorum Praemonstratensium et Benedictinorum contradixerunt ulterius etiam eorundem sessioni ita et dominus Spatzai declaravit: non aliter quam nomine colectivo debere intelligi sessionem eorundem sicque dominorum saltem, quia alias praeiudicium fieret Venerabili Clero respectu cuius protestaretur, etiam ex saecularibus nonnulli fuerunt qui etiam si publice non contradixerunt, verum certe nec consenserunt.

Hac sessione expeditus est reverendissimus dominus Episcopus Nitriensis, ad salutandam Augustissimam Imperatricem intuitu diei suae nativitatis Magdalenae. Vivat sua Augustissima Maiestas, vivat Magdalena.

Caeterum praesentatum et publicatum est decretum Suae Maiestatis Sacratissimae in negotio salis hoc tenore Nro.

Die 22 Julii Sessio 39.

Super indigenatu excellentissimi domini Siberti Haister felicitis reminiscantiae Imperatoris Leopoldi publicatae, simul vero projectizatio quod proprio motu Incl. Status excellentissimos dominos Joannem Vratislau, Joannem Fridericum Zaylerim et Marchionem . . . invitabunt ad cooptationem in numerum verorum Hungarorum ex quo sperarent apud Augustissimam aulam negotia Regni promoturos, ac secundaturos, de patriaque haec merita contestaturos; receptio etiam illustrissimi Domini Lochor de Linden sub decursu huius sessionis

institutum est deputatio secedens in Cameram domus Regnicolarum et de modalitate reductionis salis pretii tollerabilis proiectizare determinata iuxta cuius ratificandam proiectizationem formabitur in eodem puncto replica suae maiestati in resolutionibus porrigenda. Interea a superiori tabula medio domini Prothonotarii palatinalis transmissum est certum scriptum ex parte Venerabilis Cleri et in negotiae decimae. ante hoc sessionem habentis certae deputationis medio suae Eminentiae institutae, cuius quidem scripti publicati formalitas haec erat Nro.

Die 23 Julii Sessio 40.

Hesternae sessione productum, a modo praevio descriptum projectum in passu decimarum apparuit, luculenter in multis nobilitari praerogativae summe praepredicare; Quamobrem voto et opinione statuum praetactum decimarum negotium ad futuram Regni Dietam est relegatum.

Respectu vero concinnandae idaeae, iuxta quam contributionem onera proportionari possint instituta est deputatio sub praesidio excellentissimi domini Iudicis Curiae. continuanda, ad quam e medio statuum ordinati sunt perillustres ac generosi domini Gabriel Megyeri, Andreas Szirmay, Jodocus Zoltány, Franciscus Bay, Stephanus Orchy, Michael Borsi, Martinus Hericz, ... Vancsay.

Deinde cum summa admiratione audiverunt status reprobationem et recontradictionem ablegatorum civitatum Szathmár Némethi contra illustrissimum dominum Alexandrum Károlyi tam punctuoso stylo proscindentibus item sarcasmis, longissima serie conceptam, quam nisi quis audivit, vel legat, sufficienter tam esse sarcasticam vix posse persuadere, qua publicata clamor etiam factus est, contra eosdem ablegatos, verum ex parte excelsae tabulae Regiae declaratum fuit, non ad status, sed ad partes pertinere eatenus praetensionem vel prosecutionem. Advenit interea ex superiori tabula reverendissimus dominus Volkra Episcopus Jaurinensis cum ablegatione longaue peroratione, mediante qua declaravit, qui volunt concordare, debent aliquid de summo jure cedere, quia vero in projecto respectu decimarum superior consensus, adursit assensum etiam duorum statuum, addendo: quod si consentire nollent, dominorum Magnatum intentionem esse suae maiestati introdare, assensumque benignum inarticulandum supplicare, quod et obtinebunt, si quidem duos status consentientes constituerent, maiorisque ponderis erit consensus eorum, qua in aequilibrio respectu aliorum duorum statuum positus, si accederet pondus benigni suae maiestatis assensus.

Cum itaque status viderent scissionem novam spirare,

determinarunt, apud se in crastinum considerationes suas ultiores excoquere, taliterque in publicum adferre.

Quia vero domini Prothonotarii nomine Incl. statuum exoperati fuissent, replicam suae maiestati sacratissimae humillime porrigendam; iam binis vicibus facta communicatione cum superiori tabula non undiquaque potuerunt ad invicem duae domus et tabulae convenire vel maxime circa systematis interesse, appellationisque viae de sede dominali ad faciem comitatus, aliarumque nonnullarum circumstantiarum puncta, circa quae et si iterato fuisset tentata comportatio ipsorum. simultaneusque consensus; attamen per totum vota coalescere nequiverunt prouti patebit ex serie elaborati operis, ubi diversitas opinionum intervenisset, quod opus tali ordine est concinnatum dispositum et publicatum. Nro.

Die 24 Julii Sessio 41.

Summa disceptatio inter venerabilem Clerum et Statum saecularem respectu postulatorum in negotio decimarum, occasione cuius declararunt domini ablegati 13 Comitatum, in nullam plane conventionem condescendere, verum usui antiquo legibusque hactenus conditis insistere superindeque protestari etiam et contradicere si quas novitatis inferre vellet venerabilis Clerus, petereque testimoniales. Quod ipsum medio solennis ablegationis ex Superiori tabulae denunciatum, abinde vero renunciatum invenire etiam Venerabilem Clerum vias et modos ius suum per illos prosequendi qui amicabiliter convenire nollent; ulterius vero placere superiori tabulae certam instituere deputationem, quae inter ambas partes ulteriorem etiam compositionem exoperari posset, ablegati contradicentes firmiter inhaeserunt praevis ipsorum declarationem. Iterum vero perlectio iam exoperatae replicae continuabatur, et licet medio ablegationis statuum, sua celsitudo palatinalis requisita fuisset, super expectatione transmissionis intra horam fienda, ut taliter praesentatio suae maiestati accelerari quivisset, quum tamen aliis publicis etiam intenta fuit sua celsitudo, ipsa sessione non posse praestolari, renunciavit statibus, sicque sessiones solutae.

Quia vero ex causis et rationibus primae sessionis die 19 Julii id est ante hac quinque diebus celebratae status evangelicus, itidem suam sacratissimam maiestatem suppliciter interpellare necessabitur, hinc ordinatis in ablegationem ex parte Helveticae confessionis D. D. Paulo Raday, Jodoco Zoltany, Francisco Bay, Samuelis Szent Imrei, ex parte vero Augustanae D. D. Andrea Szirmay, Michaële Roth, Casparo Draveccky et Joanne Kles; obtenta iidem hac, die pro hora sexta personali audientia, ad thronum Suae Sacratissimae

Maiestatis humillime provoluti facta prius verbotenus instituta humillime et genuina verum suarum expositione ad manus proprias Augustissimae suae maiestatis exhibuerunt hocce memoriale Status Evangelici. Nro.

Die 25 Julii Sessio 42.

Nonnulli articuli ex complanatis concinnati sunt perfecti et ruminati.

Die 26 Julii Sessio 43.

Ordinatio ablegationis quae suae maiestati Sacratissimae praesentabit jam superius praeparatam humillimam Inclytorum statuum replicam quam perfecerunt domini Episcopus Nitriensis Adamus Erdődy et Stephanus Nagy Prothonotarius. Supervenit etiam secundarium decretum suae maiestatis abutum indicens et accelerationem negotiorum diaetalium committens. Facta denique est relatio deputationis ad investigationem tricesimarum et teloniorum ordinatae, quae hunc tenorem continet.

Die 27 Julii Sessio 44.

In qua ad concinnandos ex complanatis Articulos considerationes statum prolatae et investigati et vel approbati vel modificati.

Die 28 et 30 Julii Sessiones.

In quibus omnino ulterius etiam laboratum est circa considerationes Articulorum concinnationes necessarias. Hac enim sessione acceptati sunt in indigenatum seu recepti inter Hungaros illustrissimi domini Joannes Jacobus a Levenburg et Carolus Lochor de Lindenheim (Titt) caeterorum vero indigenatum efflagitantium negotium mansit in suspenso.

Die 2 Augusti Sessio.

In qua praesentatum est benignum decretum suae Maiestatis Sacratissimae, intuitu humillimae dominorum ablegatorum 13 Comitatum instantiae suae celsitudini palatinali, ac per eandem Inclytis statibus transmissum hoc tenore sonans: Nro.

Item ad replicam etiam Inclytorum statuum superiori occasione suae Maiestati Sacratissimae humillime introductam supervenit benigna eiusdem, alte titulatae suae Maiestatis Sacratissimae resolutio tali tenore assignata: Nro.

A Magyar Nemzeti Múzeumban levő 378. Qu. lat. jelzésű kéziratból.

Közli: THURY ETELE.

ADALÉKOK A RÁKÓCZI-KOR TÖRTÉNETÉHEZ A GENCSY-CSALÁD BALKÁNYI LEVÉLTÁRÁBÓL.

Özveggy Érmihályfalvi és Gencsi *Gencsy* Béláné úrnő sziveségéből alkalmam nyílt áttanulmányozni egy részét ama Rákóczi-korbeli okmányoknak, melyek Gencsy Zsigmondtól, Rákóczi »mezei hadainak egyik ezerekes-főkapitányától.« s özvegyétől, Balási Katától maradtak fenn. Ezen okmányok a következők: Rákóczi edictuma, két adománylevele, pátense, Gencsy Zsigmondhoz írt levele; Gencsy tizenhat levele feleségéhez; Károlyi Sándor öt levele s két parancsolatja Gencsy özvegyéhez; özveggy Gencsyné egy-egy folyamodványa a fejedelemléhez és Károlyihoz, az azokra nyert hátrirati válaszszal s végül Károlynak Gencsy részére kiadott »instructió«-ja. Valami kiváló történelmi jelentőséggel ugyan egyik sem bír, azonban akadt közöttük, mely a részletes ismertetést megérdemli.

Ilyen — a keltezés sorrendjében — elsősorban a fejedelemlé domahídi táborában, 1703. szeptember 7-én kelt »Edictum,« mely eddig még ismertetve nem igen lett. Igaz ugyan, hogy *Thaly* Kálmán »Irodalom-és művelődéstörténeti tanulmányok a Rákóczi-korból« című munkájában a fejedelemlé 1707-iki rendszeres hadi szabályzatainak ismertetésénél említést tesz arról, hogy már a háboru kezdetétől, 1703-tól fogva adattak ki a tábori rendtartásra, továbbá a tisztí függeléksejtések, lázongások, erőszakos házfelverések, rablások, zsákmányolások, dobézelások, ok nélkül való lövöldözések s egyéb kihágások meggátlására vonatkozó rövidebb, magyar nyelven írt szabályzatok a hadak számára, és egyet meg is jelöl a duna-ordasi táborban 1704. május 14-én kibocsátott, 21 pontból álló Edictumot, mely valószínűleg a domahídival azonos szövegű; de a részletes ismertetését, mint munkája keretén kívül esőt, mellőzi.

A mi Gencsy leveleit illeti, bizony azokban nem sok a történelmi érdekű adat. Legérdekesebb a Kecskeméten, 1704. július 23-án kelt, melyben a Szent-Gotthárdnál 1704. július

4-én lefolyt ütközetről számol be, mely ütközet tudvalevőleg a császári Rabata csúfos vereségével végződött. Károlyi Sándor generális Gencsyt küldte a fejedelemhez az ellenségtől nyert zászlókkal, dobokkal stbvel, s ez útjában írta a szóban forgó levelet. Érdekes, és Károlyira igen jellemző az erre vonatkozó »Instructió«, melyet e levél után talál az olvasó. Figyelmet érdemel még a Bánffy-Hunyadon, 1705. december 26-án kelt levél. A többi levél az 1706-iki fegyverszünet alatt íródott, és nagyobbára gazdasági utasításokat foglal magában. Említést érdemel még az, hogy Gencsy csaknem minden egyes levélben feleségének lelkére köti, hogy fiát, Sámuelet, taníttassa. (Gencsynek 1706-ban bekövetkezett halála után a fiu taníttatásáról a fejedelem gondoskodott.)

Károlyi levelei és a többi okmányok világot vetnek a támasz nélkül való özvegyek és árvák helyzetére.

Gencsy Zsigmond, az előkelő szatmármegyei családból származó kurucz ezeredes-főkapitány, kinek ősei már Dózsa keresztes hadában szerepeltek, bár a Rákóczi-szabadságharcban jelentősebb szerepet nem is vitt, mégis méltó az utókor érdeklődésére és kegyeletére, hiszen hazafiságát, szabadságszeretetét és a fejedelemhez való hűséges ragaszkodását vérének ontásával, életének feláldozásával pecsételte meg. Életéről nem tudunk sokkal többet, mint amennyit az alább ismertetett okmányok révén tudunk meg; Nagy Iván p. o. meg sem említi. Halála 1706. augusztus havában következett be, *Thaly* Kálmán szerint olyképpen, hogy Gencsy az erdélyi szélekről Szolnok felé szekérvártól fedetten nyomuló Rabutint megtámadván, hegyes törét egy ponyvás társzekérbe döfte. A szekérben vasas-némtek voltak, s puska lövésekkel viszonzván a kuruczok támadását, Gencsyt keresztüllőtték, a ki is elesett.

Szükségesnek tartom megjegyezni, hogy az alább részletezett okmányok csak egy részét képezik Gencsy Zsigmond okiratos hagyatékának. Valószínű, hogy a balkányi levéltár még rendezésre váró részében, még inkább azonban a Gencsy-család *kis-létai* levéltárában (a mult század elején ketté osztott a levéltár) találhatók lesznek még okmányok.

Íme, az okmányok, a fontosabbak egész terjedelmükben, a kevésbé fontosak kivonatosan.

I.

Rákóczi-okmányok.

a) Rápolti Nagy Pál károlyi várkapitány részére kiadott »Edictum«; kelt a fejedelem *Domuthidánál* levő táborában die 1 mensis sept. Ao 1703.

»1. Mivel hadakozásunknak feltűt célja mindenen előtt

az Isten dicséreti, kinek kegyelmes szent karjai által hazánkat felszabadítani reményljük: azért minden tiszteinknek és vitézlő rendeinknek parancsoljuk, hogy napkelet- és szállatkor réz és gyalogdobokat megüttetvén, ki-ki maga zászlója alá álljon, és az háromszori Jézus kiáltás után Istenünkhez fohászkodjon.

2. Minek okáért mindenható Istenünk ellen való cáromkodás, attával-teremtettével való szitkozódás (ő sz. felsége dicséreti ellen való véték), valaki ilyeneket követ, tiszt avagy közrendű hadviselő háromszor megpálcáztassék, 9-szer (?) meglövöldeztessék.

3. Mely estvéli kiáltás után valaki táborunkban zajt indítani avagy löni merészel, azonnal megfogattassék, első cselekedetiért megpálcáztassék zászlaja alatt keményen, másodszor pedig minden kegyelem nélkül meglövöldeztessék.

4. Tilalmaztatik kemény pálcáztatás által a nappali lövöldezés, úgy mindazáltal, hogy a kinek elégséges oka volna hozzája, úgy tudni illik, puskája megázása vagy fegyver romlása által, maga annak előtte tizedesinél vagy feljebbvaló tisztinél bejelentse magát, puskáját megmutassa, és szabadsága lévén, zászlója előtt az első tábori sorban levő zászlója után, az második sorban levő legalább 60 lépésvire kimenjen, és puskáját egyenesen az földbe szegezvén kilője.

5. Minthogy a hadakozásnak szerencsés kimenetelit Isten után a rendtartástul is várhatjuk, valamint az közvitézlő rendeknek, úgy illendőképpen a tiszteknek is egymástul való függése és engedelmsége parancsoltatik úgy annyira, hogy valaki akárminémű okbul, ámbár más ezer seregből lévő, magánál feljebb való tiszt ellen botot avagy fegyvert fog vagy emel, vagy pedig szóval mocskolja: ezen Edictumunk erejével azonnal megfogattassék, és minden személy vagy tiszti tekinteti nélkül keze elvágattassék és meglövöldeztessék.

6. Használóképpen valamely tiszt harczon vagy más, ellenség előtt való helyeken akármi okbul kinegyen, életét említett módon elveszti.

7. Minthogy személyünknek megmaradása mind táborunk országunknak szolgálatja a vigyázást leginkább kívánja, kemény büntetés alatt mind tiszt, mind közvitézlő rendeknek parancsoltatik, hogy a starására való menetelt ne kerülje, sőt inkább az alattok valókat annak rendi szerint küldjék és üzzék; keményen megpálcáztassák azokat, valakiken a sor lévén, az említett strásálást akarmicsoda szín alatt kerülni akarják; holott pedig az említett büntetés kétszer nem használva, harmadszor hadi bíró kezébe adván, meglövöldeztessék.

8. Vamely strásin álló hajdu, katona vigrázatlanul

találtatik éjszakának idejében, az jelt nem tudja, vagy a mellette elmenőket, ámbár esmerőjét is, meg nem szólítja, avagy aluva találtatik kétszer: keményen megpálczáztassék, harmadszor pedig fizessen a fejével.

9. Tiltatik kemény büntetés alatt minden elmult cselekedeteknek szemre vetése; melyekben valaki találtatván, úgy mint zenebona csináló megbüntetődik.

10. Ha valamely tiszt strásánkra támad, avagy az ellen hatalmasságot akar követni, először arestáltassék, másodszor pedig ilyen cselekedetben találtatván, tiszti becsületit elveszti; hogy ha pedig közvitézlő rend ilyenekben találtatnék, kezét elveszti.

11. Hasonlóképpen az is, valaki zászlója alatt vagy sátorunk előtt haragtúl viseltetvén, egymásra fegyvert fog.

12. Az oldaltjáró tiszteknek és más engedelem nélkül zászlója alól kimenő vitézlő rendnek hasonló büntetése legyen, a mint országunk törvénye a tolvajokra rendelt.

13. Hogyha pedig a tábor annyiban megszükülne, hogy kenyér, pecsenye avagy abrak, amennyi kinek-kinek szükséges, nem találtatnék, a zsákmányra való menetel nem tilalmaztatik, úgy mindazáltal, hogy ki-ki magát hadnagyának előtte bejelentvén, és említett hadnagy kapitányátul engedelmet kérvén, minden tizedből kettőt-kettőt rendeljen, és ha azok közül zsákmány hírével valamely kártevésre vagy csintalanságra fakadna, úgy mint tolvaj büntetődjék, azt is hozzá tevén, valaki ellenségre készített puskáját, fegyverét disznó lövöldéssel mocskolja, puskáját elvegyék s másnak adják.

14. Mindennemű tiszteknek és vitézlő rendeknek, zsákmányolóknak, avagy más parancsolatunkban járóknak becsületek, fejek elvesztések alatt parancsoltatik, hogy valaki táborunkból kinn levén, ágyulövést hall, vagy más parancsolatot viszen, azonnal táborunkban bejöjjön minden késedelem nélkül tiszti és élete vesztese alatt megmondja.

15. Valaki azért magát igaz hívünknek és fegyverviselőnknek mondja s tartja, a szegénység zaklatásának, marhajátásnak, templomok, méhek (?) felverésének, papok szidalmának, bántásának békét hagyjon, különben cselekedve keze elvágatassék és annak utána meglövöldeztessék.

16. Hasonló tilalomban legyen a nemességeknek házuk s javoknak megbántása, kiváltképpen, az kik kegyelmeességünkhöz folyamodván, protectionális levelünket mutathatják; azon kívül is, ha valakik mostani időben pártosok volnának is, azoknak jószágokra nevezett szerint tőlünk vagy generális uramtól szabadságot azon nyereségre kérjenek, mely nélkül az élőbeni punctumban nevezett büntetéseket el nem kerülnek.

17. Az ki lopásban, passusunk mellett való kereskedők felverésében, vagy a ki legnagyobb felebarátjának lopásában találtatik, minden kegyelem (nélkül) felakasztassék.

18. Az ki magunk, vagy tisztünknek passusa nélkül jár, megfogatassék, ha penig ekiut teszen, úgy mint tolvaj büntetessék.

19. Valaki árultatásban vagy kímiségben tatáltatik, felnyársaltassék, vagy ellenségünkkel akármi szín alatt engedel-münk nélkül levele vagy embere által correspondentiát tart, kezét elvesztvén életében, hóhér által büntetessék.

20. Az ki vagy nyereségben vagy kótya vetélésben felebarátját megcsalja, úgy mint hitetlen országunk törvénye szerint büntetessék.

21. Fejét veszítse, valaki ellenünk vagy generális úr ellen való illetlen, bectelen mondásokat vagy szitkokat teszen, úgy hasonlóképpen, az ki előtte járó tiszteteket illendőképpen meg nem becsüli, zenebona indítók nyilván avagy titokban mint árulók büntetessenek. Az kinek penig valaki ellen panasza volna, először főkapitányának, az nem használván vagy generális uramnak vagy nekünk bejelentse, és illendő satisfactiót nem magánál, hanem az említettektől várjon.» (Eredeti, s. k. aláírás, és körirat nélküli Rákóczi-czímeres nagy ostya pecsét alatt, ellenjegyzés nélkül. Egész ívrétű íven. Kívül »Edictum pro Egregio Paulo Nagy Capitaneo Arcis Károlyiensis«.)

b) Adomány-levél, kelt a *tokaji* táborban die 26. 8-bris Ao 1703, mely szerint a fejedelem Gencsy Zsigmond ezerskapitány »hazájához való igaz hűségét és szeretetét« (Gombosfalvi) Gombos Imre tállyai Sipos nevű szőlője termésének adományozásával jutalmazza. (Eredeti s. k. aláírás, és körirat nélküli Rákóczi-czímeres nagy ostya pecsét alatt, ellenjegyzés nélkül. Fél ívrétű íven. Nyilt. Alul: »Gencsy Zsigmond úrnak«.)

c) Adománylevél, kelt *Gyöngyös* városában, die 28. mensis Augusti, Anno 1704. A fejedelem Gencsy Zsigmond »ezeredes főkapitány«-nak a nemzet igaz ügyéhez való szeretetét s egyszersmind annak előmozdításában és pártfogásában az üdöhhöz és alkalmatossághoz képest megmutatott minden készségiért és véghez vitt dolgaiért a biharmegyei *Mihályfalva* falubeli fiscalis portiót adományozza stb. (Eredeti, s. k. aláírás és köriratos, Rákóczi-czímeres nagy ostyapecsét alatt Joannes Pápai ellenjegyzésével. Egész ívrétű íven, Nyilt. — Nyelvtörténeti szempontból is érdekes ezen okirat. mert az »ezeredes kapitány« kifejezésre vonatkozólag, régebbi forrás az eddig ismerteknél [Szegedi János: Aquila. Saskeselyő. N.-Szombat, 1736. stb.]).

d) Pátens, Kelt *Nyitrán*. Kisasszony havának 29. napján,

1705. Megemlíti a fejedelem, hogy a szabadság-harcz elején megvizsgálván a magyar nemzetnek minden környül álló dolgait, »a haza lakosinak nemcsak közrendi, hanem annak felette az országnak sok nemesi s úri tagjai is elvetemedvén a kegyességeknek útjárul, és az által az Egeket értőztatók, külömb-külobbféle átkozódásokat teli szabad torokkal szórván a bosszuálló Úristennek, igaz ügyek s fegyverkezések mellett való áldásit ki fogják rekeszteni, és szent igyekezeteknek szerencsés véggel leendő boldog előmenetelit nem várhatják;« éppen azért mindjárt akkor nemcsak pápens-levelek és »kemény« edictumok kibocsátásával, hanem azonkívül »másoknak példával mutatott büntetéseknek gyakorlásával« tilalmazta vala »azon Isten ostorait ránk hozó fertelmes bünt.« De mint-hogy az intéseknek, tilalmaknak ellenére is ismét annyira líbra kapott »a sok Istent bosszantó, botránkoztató és még a levegő-egyet is pestis módjára megfertőztető káromkodás és szitok, hogy mindazok tartatnak nagyobb tisztességben, kik ama rettentő »adta teremtetten« átkozódást és szitkot külömb-külobbféle nyalka szókkal megcefrázhatják, és azzal Isten dicsőségére teremtetett nyelveket koptathatják, s egész vitézségeket is abban tartják, a mint is más keresztény nemzetek előtt csúffá és mesévé lőttünk az ilyen istentelen vétke szokásért,« továbbá, minthogy »annak felette Istennek is fegyverünkön sokszor tapasztalt áldásit önkint ezzel rázzuk le magunkról, és azon nemzeteségek bűnnek tovább való gyakorlásával hazánkra mindenféle ostorait siratva várhatjuk, . . . minden rendbéli országlakosít kérjük és intjük, és magoknak boldogulásáért Istent is kényszerítjük, hogy azon rút, a magyar haza eddig való sok nyomorúságít a több közönséges vétkek között leginkább okozó és szokásban ment káromkodástól ójják magukat; a nemes vármegyéknek pedig intimáljuk, hadi minden tiszteinknek serio parancsoljuk, hogy valaki s akárki post publicationem praesentium az »adta teremtetten« és más hasonló szitkokat elmondja s elmondani merészli, minden kegyelem nélkül ily móddal büntetessék, hogy t. i. a közrendben első szitkáért tíz pálczát, másikért huszat és consequenter a tizedikért százat adassanak, és ha azon büntetésért sem tanulna, törvényt látatván az olyanra, a hadi rendbül valót irgalmatlanul meglöveldeztessék, a városit s falusit pedig megköveztessek; s nemkülömben az otthon lakó nemesi úrrend maga vármegyebéli statutuma és az ország in Anno 1563 tett constitutiója s nevezetesen 47. articulusa szerint bűnhődjön; s annak felette pedig az hadi tiszt első káromlásáért minden személyválogatás nélkül a többiektül, árestomban tétessék, s ott egy nap kenyer s víz mellett maradván, az vétkezésnek száma szerint szaporitassék egész addig

rajta ezen büntetés, sőt ha tovább is Isten törvénye s parancsolatunk megutálásával azon istentelenséget követni fogja, minden hivataljátul megfosztassék, és ha azután is nem hagyja el ezen gonoszságot, nemkülömben törvényt tétetvén reá, kegyelem nélkül meghaljon stb.»

(Eredeti, s. k. aláírás és köriratos, Rákóczi-czimeres nagy ostyapecsét alatt Gregorius Ráti ellenjegyzésével. Egész ívrétű iven. Nyilt.)

c) Rákóczi levele Gencsi Zsigmondhoz, kelt a *Sztaniszló*-nál levő táborban die 11. 8-bris, Ao 1705. Hogy a fejedelem a hadak közt elterjedt »buzgóságtalanság«nak (Sic!) elejét vegye, s egyszersmind, hogy »az Isten tiszteletinek kinek-kinek hűti s vallása szerint való folyamatját« állandóan gyakorolhassák, s »az minden jóra hasznos kegyesség az vitézlő rend között is lábra kaphasson,« s ez által a hadak »között levő erkölcstelen életeket megjobbitsa,« elhatározta, hogy »minden ezerekben, a hol mely vallásbéliek számosabban vannak, alkalmas, józan életű s buzgó egyházi személyek tartassanak.« Utasítja ennélfogva Gencsit, hogy »keresztényi kötelességét előtte viselvén, alatta való hadaink köziben oly alkalmas egyházi személyt állítasson, a kinek mind tanítása s mind kegye élete s példaadásával az vitézlő rend az kegyesség követésére indíttassék és az isteni tisztelet minden napon az Anyaszentegyház bévött szokásai szerint gyakoroltassék« stb. Egyszersmind »a káromkodás kitisztítása iránt« kiadott pátentst (lásd előbb!) küldi kihirdetés és szigorú megtartás végett. (Eredeti s. k. aláírás alatt Paulus Ráday ellenjegyzésével. Egész ívrétű iven. Levél-alak. Kívül: köriratos, Rákóczi-czimeres nagy ostyapecsét; a czímnzés elmosódott, kibetűzhetetlen.)

f) A következő okmány Gencsi Zsigmond hadgyűjtő pátense, mely, sajnos, szétmállott, s épp legfontosabb része: a keltezés helye s a pecsét hiányzik. »Datum in . . . nta Mensis Septembris Ao Domini . . . simo Septingentesimo quinto.« (Eredeti s. k. aláírás alatt, Sigism. Jánossi ellenjegyzésével. Egész ívrétű iven. Nyilt. Alul: »Gencsi uram hadgyűjtő pátense.«)

II.

Gencsi Zsigmond levelei és a Károlyi-féle »Instructió«.

a) Feleségéhez, Balási Katához Mihályfalvára, kelt *Mono* 1703. 10. x-bris. Gazdasági utasításokat tartalmaz. (Eredeti.)

b) Ugyanannak Debreczenbe, kelt *Kecskenémten*, die 23. Julii Anno 1704. » . . . Az nagyhatalmu Úristen — az méltóságos generális Károlyi Sándor urammal megegyeztetvén, — szerencsével is megáldott, mert Szent-Gotthárdnál az német

tábort felvertük; másfél ezeren nem voltunk. hét ezeren voltanak (a németek), kiből nem ment el másfél száznál több; melynek zászlóit, dobjait most viszem kegyelmes urunkhoz . . . Küldöttem öt lovat; »egy szoknyát, küldtem négyszáz forintot, holmi ón tálakat, 23 apró tál és öreg tál. 19 tányér, egy német asszonyra való zubbony formára való matériát, holmi egyetmást,« majd »küldtem három aranygyűrűt, . . . két aranyfüggőt« és végül kéri »az gyermeket mindenkinek felett tanítsd, heverni ne hagyad.« stb. (Eredeti.)

c) Károlyi Sándor »Instructió«-ja Gencsy Zsigmond részére; kelt a *Körmend* melletti táborban die 9. Julii 1704.

»1-mo. Kegyelmes urunknak szóló levelemet előre maga bevívén az táborra, nevemmel alázatosan köszöntse, s miképpen vitettessenek be az zászlók, menjen végire, s az mint ő Nga méltóztatik rendelni, visszamenvén csoportjához, az szerint vigye be szépen leeresztgetve (a zászlókat) praesentálja ő nagyságának.

2-do. Annak utána audientiaán lévén, ha mikrül ő nga méltóztatik tudakozódni, valamint az dolgok folytak és voltak, az szerént tegyen relátiót s szavai között az dicsekedést elkerülje, és legkisebb szóval is másokat ne vádoljon s belé ne egyelítsen, hanem ha mik vadnak is, hallgassa el, sőt mind ő nga s mind mások előtt jó emlékezettel legyen másokról is.

3-tio. Ha Dunán innét valókrül ha ő nga kérdezősködik, kglđ megmondhatja, hogy ha Bécs alól Isten rendeléséből erre nem találtam volna fordulni, az egész föld labancságra állott volna. Forgáts uram alig maradván huszad magával, ki is mind ekkoráig eleget fáradozott felültetésekben, de mind eddig is több föl nem ült, hanem ezen Vasvármegye az Muráig most is minemű hajlandók, kglđ megbeszélheti; hanem már az olta, miolta az labanccá löttekét fogdoztatom, tartózkodnak.

4-to. Az mint hogy Hevenyessinét, Nyiczki Sándornét árestomban tetettem, Monyoró-kereki tiszteket megfogdoztattam, az mint ő nga fog írántok parancsolni, a tevő leszek; Nagy István uram szabadon jár, sem kuruc, sem labanc, úgy vagyon lekötve, hogy akár hová mehet, csak hiti mellé jöjjön vissza; az correspondentiák szélitben folytak tovább, én megtiltottam, már várok ő nga resolutiojátul.

5-to. Vadnak még egy néhányon, ha kezemben kerülnek oly intentióval vagyok, hogy kerekre vetessen juridico processu, azaz törvényesen elkövessem-e? ez íránt is ő ngátul várok.

6-to. Minemű nyomorúsággal voltam mind ezen nyereségig. Dunán túl maradván mindenem, kglđ ő ngának, talám nem árt, ha megbeszéli.

7-mo. Pápai uramtul kglđ kitanulhatja, ha az M. fejedelem resolváni fogja-e az sőt számomra vagy sem; ha fogja, tehát bizza kglđ Ilosvaj Imre uramra, én harmad napok alatt vagy 100 szekeret megindítok, arra felrakatatván, Ilosvaj uram M. fejedelem gratiájából felindíthatja, más instructiót fogok íranta ő kglmének küldeni; holott penig az m. fejedelem nem resolváni, tehát pénzen áruljon meg kglđ vagy 1000 követ.

8-vo. Az lengyelek fizetésében még 2600 forintom restál, ki is assignálva volt az dominiumokra; de Hevenyessi, Szegedi mind kiszedték, s nekem még mai napig is meg nem fizették; kérje kglđ alázatosan ő ngát, bányavárosoktól aranynyal hadd contentaltassam róla.

9-no. Már az előtt Somogyi Ferencz csallóközi kapitány által máramarosi főispánság iránt töttem volt emlékezetet, ezen alkalmatossággal és Pápai uramnak hozzu elő kglđ, ha biztat s jóvalja, az m. fejedelemnél is instaljon kglđ; holott nem biztat vele, csak hagyjon fenn rajta.

10-mo. Nagyszombat Nagy István és Pekri Lőrincz felől tudakozódjék kglđ s úgy egyéb állapotokrul is, és az ide való dolgokrul is minemű dispositiók lesznek.

Ezeken kívül az ajándékokat praesentalván kglđ, kinek-kinek, menjen végire, miben kedveskedjünk, s valamint legjobban s böcsületesebben viselheti magát s viheti végben az dolgot, azon legyen, maga böcsületinek is nevedezésére.

Az töltést kglđ csak eladhatja, hanem az cafragos, szapant s fejér ruhát hozza fel magával.

Mivel az ménesemet és svajczer teheneimet, juhomat le akarnám küldeni, tartok folton tul az szerencsétlenségtől, kglđ kérjen passust és helyerőt az m. fejedelemtől Hevesig vagy Poroszlóig.

Só alá 100 szekér fog menni, az mely könnyen elhozhat 3600 kősót, sőt négy ezeret is; ha az m. fejedelem nekem 2000 ad, az többi maga sója lehet, ő ngának haszna is szép leszen belőle.

Leveleimet, — kérje kglđ Pápai uramat, dirigálja el, hogy el ne terelődjenek.

Az patika lídát az m. fejedelemnek, ha szükség, kglđ praesentálja; ha hogy nem szükség), azt Pápai uramnak recomendálja, Debrecen városa a maga patikájában jó szívvvel megveszi.

Pápai uramat disponálja kglđ, csináltasson én számomra Debrecenben, Kecskeméten, Kőrösön, Cegléden, Gyöngyösön s Egerben 1000 abanadrágot és ezer telekes bocskort, Rozsnyón penig s Csetneken 1000 kardot készpénzemért, assecurálom meg leszen az ára in tempore, csak ő kglme sürgesse és az árárul tudósítson. (Eredeti, Károlyi s. k. írása.)

d) Gencsi Zsigmond levele feleségéhez, Balási Katához Debreczenbe, kelt a *Nagy-Bersen* melletti táborban 25. augusztus. 1704. Nehány gazdasági utasítás után tudósítja, hogy száz német forintot küldött Pesti Mátyás által, meg egy darab posztót, egy szederjes karmazsin bőrt, és fiának egy új csizmát meg egy forgót majd azt mondja: »kérlek az Istenre tanítasd« t. i. a fiut stb. (Eredeti.)

e) Feleségéhez; Kelt *Bánffy-Hunyadon* die 26. x-bris (1705.) » . . . Én nekem méltóságos generális uram ő nagysága parancsolatjából ide Kalotaszegben kellett jönnöm. kit nagy örömmel cselekedtem; kémjeim által kivájtván, hogy valami németiség és jeles markotányok vannak az kolozsvári hostatban, kit nem szenvedvén, rájuk mentem. Isten szép nyereséget adván, neked is szívem kedveskedhettem belőle, az mik legyenek, az kit küldtem, lajstromban pecsét alatt írásban megküldtem, egy néhány sertést most is hajtattam; . . . a gyermek Csengerben van-e, vagy Debreczenben küldted? mert ha Csengerben van, tudom, nem sokat tanul; . . . a német készül, de merre, nem tudom, dögi olyan vagyon, több felénél már megholt az gyalogjának: . . . azt az heverő katonákat küld el. írj Pestieknek is, hogy jöjjenek el, az gyermeket tanítasd mindenek felett, ha csak így lesz a dolog, jobb volna Debreczenben neki, mert jobban tanulna; . . . az öcsédnek, Petinek küldtem két pár német csizmát« stb. (Eredeti; boríték hiányzik.)

f) Feleségéhez Mihályfalvára, kelt *Bánffy-Hunyadon*, 6. Jan. A. 1706. » . . . Valami sertéseket küldöttem haza, . . . küldöttem három nyestet, hét rókát; . . . a gyermeknek köntöst csináltass, én reám ír, hogy gondoskodjam, mert igen rongyos, egy gyermeked vagyon, szegyen, hogy gondját nem tudod viselni;« stb. (Eredeti.)

g) Ugyanannak Mihályfalvára, kelt *Bánffy-Hunyadon*, 6. Jan. A. 1706. » . . . Minden órán a szekerekkel és a gyermekkel olyan készen légy, hogy mihelyt tudósítalak, mindgyárást . . . szaporán és minden késedelem nélkül mehess,« stb. (Eredeti.)

h) Ugyanannak Mihályfalvára, kelt *Zilahon*, die 20. Jan. A. 1706. » . . . Én mostan ismét Erdélyben indultam, a német peniglen visszanyomult Kolosvár felé; . . . küldöttem egy zacskóban ötszáz huszonnégy német forintokat, küldöttem 4 ökröt, tizenhárom kósót, egy pincze tokot, egy mentét, egy róka bőrt, . . . apád uradnak egy kucsmát, . . . magam is talám haza fordulhatok, csak a M. Generális Károlyi Sándor Úram ő nagysága jöjjön be,« stb. (Eredeti.)

i) Ugyanannak Mihályfalvára, kelt *Nagy-Almás*on. 27.

Jan. A. 1706. »... Mostan semmi ártalmas hireim nincsenek,« továbbá »én mostan haza nem mehetek, mert a vicze kapitányomat bocsátottam haza, stb. (Eredeti.)

j) Ugyanannak Mihályfalvára, kelt *Nagy-Almás*, 3. febr. A. 1706. »Hajtottam nyegyvenegy marhát, 3 tehenet; ... küldöttem 18 kósót, négy szalonnát, 3 disznót;« továbbá, »a német most hamar megindul kifelé, de nem tudom, mely felé veszi útját. hanem olyan készülettel legyenek minden szekereid, és minden alkalmatosságod, hogyha parancsolatomat veszed és tudósításmat, akkor ne kapj széjjel; három rókát és egy nyestet küldök; ha énnekem magam számomra egy zöld kalpagot csináltatnál, megszolgálnám; egy véka túrót . . . és két sajtot is küldöttem,« stb. (Eredeti.)

k) Ugyanannak Mihályfalvára, kelt *Bánffy-Hunyad*, 6. Február (1706.) »... Küldtem ötvennyolcz kósót, ki a ki magad szükségére kivántatik, hagyd magadnak, az többit pedig add el, de fehér pénzen; küldtem mostan két sajtot, és három puttony túrót; ... ha fehér pénzt adnak, az ökröket mind add el; ... az gyermek hol légyen, mint tanul? ... tudósíts,« stb. (Eredeti.)

l) Ugyanannak, kelt *Nagy-Almás*, die 19. Február (1706.) »... Küldöttem nyolcz ökröt szekeresetül két kis vaslánczczal és egy öreg lánczczal, öt tehenet három tavalyi borjuval, és egy bivalyt fiastul; nyolcz rókabőrt, egy nyestet, egy veder túrót, két szalonnát, öt zsák buzát, egy zsák körtvélyt, egy hordó bort; ... hallom, hogy azon az földön sok kovártélyos vagyon, valamelyiket fel ne fogd; az német minden órán megindul, de nem reménylem, hogy menjen (t. i. oda), mindazonáltal olyan készülettel légy, hogyha arra találna is indulni, félre állhas minden jószágocskáddal előle; a néhány nap ugyan, a mely tiszteket fogtunk is közüle, leveleibül, szávaibul a kit tanulhattam, nem ítélem meg, hogy arra menjen; ... a gyermeket tanítsd mendenek felett,« stb. (Eredeti boríték hiányzik.)

m) Ugyanannak Mihályfalvára, kelt *Nagy-Almás*, die 25. Febr. (1706.) »... Ismét hajtottam ki kétszáz harmincz juhot, husz ökröt, egy tehenet; ... Rabutint Bánfi Györggyel most várják Kolozsvarra, minden bizonynyal harmad nap alatt beérkezik; az német is okvetetlen megindul kifelé, de biztosan nem tudom merre, reménylem, hogy a Maros mellé fog; ... küldtem három rókát és három nyestet; ... én örömet haza mennék, de nem bocsátanak most úgysem; ígérte Orosz Pál uram, hogy ír Károlyi Sándor uramnak irántam, és elbocsát,« stb. (Eredeti.)

n) Ugyanannak Mihályfalvára, kelt *Nagy-Almás*, 27. Febr. 1706. Gazdasági utasításokat tartalmaz. (Eredeti.)

o) Ugyanannak Mihályfalvára, kelt *Nagy-Almás*, die 3. Mart. A. 1706. Tudatja, hogy 56 sertést hajtattott haza, majd néhány gazdasági utasítás után így folytatja: »a németnek rettenetes nagy készületi vagyon, merre megyen, Isten tudja, nem reménylem, hogy arra menne felétek; soha Erdélyországiának kinja olyan nem volt, mint most vagyon. Ezen Peksanak, (Pexa Imre) Bercsényi uram adjutánsának szóló leveletem küldtem Dobozi uram kezében, mert a mely posztóra Bécsben küldtem volt pénzt, azon posztót az ő kezében resignálta az ... embere, én ő rá bizván, kezében szolgáltatja Dobozi uramnak; ... egy német menyecskét küldök a ki igen jó varró, jó csipkeköttő; a fiam levelét most vettem Szurdokrul, ... kérkedik, hogy már jó író, ... csak jól tanuljon; Szegedinek adj 19 német forintokat és hét libertást, mivel hogy az hópénze az vagyon, stb. (Eredeti.)

p) Ugyanannak Mihályfalvára, kelt *Nagy-Almás*, die 13. Mart. (1706.) »Küldöttem mostan magam pénzemet két zacskóban való pénzt, az egyikben vagyon háromszáztizenöt forint német, másikkban kétszázhatvan vagy több, melyikben is cédulák vannak téve, (abban van) az ezerem számára nyolcszáz jó német forint, melynek viseld jól gondját; küldtem hat rókabőrt, egy nyestet, nyolc sing posztót cafragoknak valót, öt ökröt is hajtattam, ... vettem az Szilágyban ... ötszáz magyar forint ára borokat; ... küldöttem tizenhat kőst, kinek is párját vettem három libertáson; ... örömet haza mentem volna, de az méltóságos generális nem bocsát ... ezen órában megindulok Erdélyből ki,« stb. (Eredeti.)

qn) Kelet nélküli levél, néhány sorból áll s nem tartalmaz említésre méltó adatot.

III.

Károlyi Sándor levelei s parancsolatai özvegy Gencsi Zsigmondnéhoz, Mihályfalvára.

a) Kelt a *várkonyi* táborban 31. Aug. 1706. »Ajánlom szolgáltatomat kgldeknek. Szegény Gencsi kapitány urunk elesését s kglgd gyászos állapotját szomoruan értettem, melyen, nem kétfélem, elég keserőségi vagyon kgldeknek; mindazáltal hazájáért, nemzetéért, özvegyekért és árvákért tevén le életét vitézi módon, örök becsületire fordulván, annak jó emlékezeti vigasztalhatja kgldet. E mellett ilyen gyámoltalanságokban, jól tudom, nem emlékeztvén az megholtaknak jó voltak, sokszor találkoznak, az kik az elmaradt árvákat szomorítani és nyomorgatni igyekeznek. Azért ezen leveleni által akartam kglgd tudtára adnom, hogy ha szintén valakitől valami háborítása vagy valakinek valami pretensiója volna is kglgd ellen, semmit leg-

kisebbit hirem nélkül ne cselekedjék, hanem minden hábor-gatóit reám relegálja és irántok engem tudósítson, bizonyos lévén benne, hogy megemlékezvén édes urának hazájához való igaz voltáru, mind keglket mind gyermeket tehetségem szerint protegálni fogom.

Az mi jóvacskája maradott pengig szegénynek. mostani keserűségekben el ne vesztegesse kglđ; rövid nap teszke dispo-sitiót róla, hogy ha szintén pénzt akarna is kglđ fordítani. hasznosra fordíthatja mind marháját, ménesit, paripáit és fegyvereit; addig pengig conserválja, nem lévén mostan oly félelmes.

Kglđnek böcsülettel szolgál *Károlyi Sándor.*« (Eredeti, Károlyi Sándor s. k. írása.)

b) Oltalmazó levél, kelt *Károlyban*, 7. Máj. 1707, mely szerint Károlyi Sándor »generalisi autoritása szerént« megpa-rancsolja a vármegye tiszteinek, hogy Balási Kata »öreg, s a haza szolgálatának végben vitelére alkalmatlan édes atyját« az personális insurrectióra kényszeríteni, ámbár az nemes vármegye maga fel ül is, ne merészelje, sőt mint édes hazánk boldogulásáért özvegyül s árvákul maradottakat mindenben igyekezzék oltalmazni! stb. (Eredeti, s. k. aláírás, és körirat nélküli Károlyi-czímeres, kis ostya pecsét alatt. Fél ívrétű íven. Nyílt.)

c) Levél, kell *Károlyban*, 25. Máj. 1708. Gencsiné és a »nyavalyás« Mihályfalviak között támadt egyenetlenségben előbbinek engedékenységet tanácsol. (Eredeti.)

d) Levél, kelt *Károlyban* 27. máj. 1708. vám, zsendely és a mihályfalvai bíró szándéka miatt kiadott parancsolatai kiadását tudatja. (Eredeti.)

e) Parancsolat, kelt *Károlyban* 11. 8-bris. 1708. A szokásos bevezetés után előre bocsátja, hogy a fejedelem Gencsy Zsig-mondnak érdemeiért a mihályfalvi portiót adományozta, mely-nek élvezetében özvegyét és árváit meghagyta, és a mihályfal-viaknak »illendő jobbágyi kötelességeknek praesentálások iránt« parancsolatát kiadta. Minthogy a mihályfalviak »parasztsági nyakaskodásoktól viseltetvén,« kijelenti Károlyi, hogy »mind déznájokat megadni, mind más jobbágyi kötelességeket enge-delmességgel folytatni el ne mulassák,« mert ellenkező esetben a refractáriuszkodó »nem parancsolatát, hanem akasztófa stb. büntetését veszi« stb. (Eredeti, s. k. aláírás és köriratos, Káro-lyi-czímeres kis ostyapecsét alatt; fél ívrétű íven; alul: »Gen-csiné asszonyom dolgában.« Nyílt.)

f) Levél, kelt *Károlyban*, 19. Junii 1709. Tudatja Gen-csynével, hogy bizonyos Piho Döme és Nagy Andrással támadt ügyében sem a fejedelem, sem ő nem tehet semmit a törvény

ellenére; tanácsolja, érje be kevéssel, hogy így megalkudván, már egyszer végít szakasztja, maradékinak is nagyobb securitásával« stb. (Eredeti.)

g) Levél, kelt a *terebei* táborban 27. junii Anno 1709. Biztosítván Gencsynét, hogy úgy az ő, valamint az árvák igazságának mindig támogatója lesz, bizonyos »inquisitió peragálására« való pecsétjét küldi. (Eredeti. Mellékelve a levéllel azonos keletű eredeti »Sigillum,« a következő szöveggel: »Sigillum Compulsorium, citatorium. inhibitorium ad instantiam, Dnae Chatarinae Balási relictæ Grosi quondam Dni Sigismundi Gencsy.« S. k. aláírás és köriratos, Károlyi-czímeres kis ostya-pecsét alatt.)

IV.

Özvegy Gencsi Zsigmondné folyamodásai Rákóczihoz és Károlyihoz, és az azokra nyert hátirati válaszok.

a) A Rákóczihoz intézett folyamodvány, kelet nélkül. Panaszkolja Gencsiné, hogy a mihályfalviak árvaságában semmivel sem akarják segíteni, sem szolgálni, sem a dézmát megadni; továbbá, hogy néhai férje egykori barátai s katonái háborgatják s oly adósságok megfizetését követelik, melyeknek soha hírét sem hallotta; némelyiket megelégitette, de mint-hogy még többen is »fenekednek« reá, nagy alázatossággal kéri a fejedelem pártfogását stb.

Válasz, kelt *Ocsva*, die 23. Junii. Anno 1710. »Refractáriuskodó jobbagyit az instans szokott szolgálatra keményebb médiumokkal is adigálhatja, úgy a dézmának kiadására, hogyha ez előtt is uzusban volt. A praetendens creditorok pedig a törvénynek rendes folyásán kívül, hogy háborgatni ne merészeljék, kegyelmesen parancsoljuk.« (Eredeti, s. k. aláírás alatt Stephanus Kántor ellenjegyzésével.)

b) Gencsiné folyamodása Károlyihoz, kelet nélkül. Hoszsasan elpanaszolja, hogy, bár körülöttük »senkitől az jószágot el nem foglalták« még, tőle a mihályfalvi jószágot és diószegi szőlőt, máris elvették, alázatosan folyamodik pártfogásáért.

Válasz, kelt *Károly*-ban die 1. Junij, 1717. »Mihelyest értésére esett az instansnak az pacificatio, jött volna hozzám, előttem akkoron dolgait proponálta volna, most nem volna jóvainak háborgatása; mindazáltal, ha mgos gralis feldm. gróf Pálfi János uram ő exelenciája előtt miben segíthetem dolgát az instansnak, promoveálni instantiáját el nem mulatom.« (Eredeti.)

Közli: BÁNYAI KÁROLY.

A SZEPESI EGYHÁZ TÖRTÉNETÉRE VONATKOZÓ KIVONATOS KRÓNKA.

A lőcsei ág. h. ev. egyház kézirattárában többek közt egy rövidebb kivonatos krónikát is találunk a XVIII. század elejéről, mely a szepesi egyházra és iskolára vonatkozó adatokat tartalmaz. A szöveg közt több jel arra mutat, hogy a névtelen szerző régebbi krónikákból merítette adatait. Így egyik helyen egyenesen meg is nevezi a forrást.

Tömör, kivonatos előadásában igen sok adatot tartalmaz az egyház történetére, a felekezeti küzdelmekre, a régi híres ág. h. ev. gymnasium, sőt az egyes régebbi szepességi családok történetére vonatkozólag is. Részletesen adja elő az ellenreformáció erőszakos küzdelmeit és kegyetlenkedéseit.

Így adatainak hasznát láthatja, a ki a Szepesség történetével foglalkozik s azért e szempontból felettébb hasznosnak véljük közzétételét. A kézirat a lőcsei ág. h. ev. egyház kézirattárában *G. a. 12. a.* szám alatt van beiktatva.

Acta diversa circa Ecclesiam Scepusiensem sedulo conquisita.

Anno 1190. Hat Kaÿsersmarcker Nonnen Kloster wo jezo das Schloss stehet, zu florieren angefangen.

A. 1204. Ist die Fraternität in Zipss aufgerichtet worden, so man nent die 24. Pastores seu XXIV. Regalium. 1us Leütschoviensis, 2us Olasziensis, 3us Varallyiensis, 4us Igloviensis, 5us Leibiciensis, 6us Belensis, 7us Menharden : 8us Popradien : 9us Georgimontan : 10us Felkavien : 11us Megalonen : 12us Isaacen :

Secundae Mensae Assessores

13us Duranden : 14us Hunis Vibanae, 15us Compositanae, 16us Quintoforen : 17us Sperend : 18. Palmen. 19us Odorinen : 20us Schabocen : 21. Müllenbachien : 22us Rusquinen : 23us Velbachien : 24. St. Quirinen :

A. 1212. Haben die Strassburger Priester denen Vallengordern in Zips frey gelassen Priester zu erwählen, Ihnen

auch geschrieben, wie man schon 80 Kezer verbrant, die da gelehret haben, dass dieses keine Sünde sey, was unter dem Gürtel geschiht, hingegen in der Fasten Fleischessen eine grosse Sünde.

A. 1216. Ist das Kaschauer Nonnen Kloster in der Vorstad erbauet worden, item das Kloster in Schavnik.

A. 1232. Ist das Kloster Crucigerorum in Hundsdorff erbauet worden, item das Kloster in Chrapko.

A. 1242. Kam der Tatarische Cham Bathus mit 500000 Mann in Schlesien, todtete viel Christen, liess auch einem jeden ein Ohr abschneiden, füllte danit 9 Säcke. Fiel darnach in Ungarn ein, auch verderbete alles absonderlich in Zipss. Eben damals baueten die Zipser die Mauer auf dem Lapide Refugii auf Kabsdorffer Berge zu einer Schanze, allwo sie sich 3 Jahre hielten gegen die Tartarn. Auf diesen Gebirge sind viele theils erfroren, theils für Hunger verschmachtet, den Kräuter und Würzen waren ihre Speise. In diesen 3 Jahren ist das Feld weder geackert noch gesaet worden.

Bey Wohlstad in Schlesien, in Herzogthum Lignitz, haben die Tartarn 30000 Christen niedergesäbelt.

A. 1245. Hat König Bela erlaubt Leütschau zu bauen, imperante Friderico IV. Henrici VI. Filio.

A. 1246. Als das Zipser Land von denen Tartarn öde gemacht worden, haben die Zipser Leütschau erbauet, allwo ein Eichwald gestanden.

A. 1247. Haben die Leütschauer eine Kirch zum heil. Geist am Oelberg genandt, erbauet. Man sagt eine Wittfrau habe sie erbauen lassen. Über der Kanzel in selbiger Kirche soll es stehen 1247.

A. 1248. Haben die Leütschauer eine Kapelle gebauet, da jezum das Kloster auf der Kloster-Basten stehet, und darum haben sie die ersten Hütten gehabt, dass sie das Wasser von unten holen könten.

A. 1257. Fielen die Tartarn abermahl ins Land, und wohnten Sieben Jahre darinnen. Alsdan haben Sachsen und Zipser dem König Bela IV. Hilfe geleistet, und die Tartarn aus dem Land geschlagen. Daher haben die Zipser ihre erste Freyheit erhalten.

A. 1261. Ist das Kloster zu Nera ¹⁾ erbauet worden, es hat Macht gehabt. Capituls Briefe auszutheilen, es war auch da vor Zeiten eine Academia. Damahls ist auch das Kloster zu Reichenau in Aufnahme kommen.

A. 1288. Ist das Kloster Dravetz ²⁾ eine Meile von

¹⁾ Nagyőr.

²⁾ Szepes-Darócz.

Leütschau in Ruf kommen; item das Epperiesser Kloster. Zu der Zeit ist auch das Göllnitzer Kloster erbauet worden.

A. 1305. Ist zum ewigen Bedachtniiss auf dem Lapide Refugii das Cartheüser Kloster gebauet worden von den 24 Pastorn der Fraternitaet (welche Bruderschaft a. 1298 zum andernmahl aufgerichtet worden) durch Verwilligung Herrn Jordans der Sachsen Grafen und des Zipserischen Hauptmans in der Gespanschaft. Der Hauptman gab Wälder, Wiesen und Teiche dazu.

A. 1313. Haben die Caschauer und Zipser dem König Carolo Roberto beygestanden wieder den Grafen Mathaeum von Trenchin. Nachdem Er durch Gottes und Ihrer Hilfe den Sieg erhalten, ertheilt Er ihnen Freyheiten.

A. 1344. Kamen die Tartarn zum viertenmahl in Zips wurden von König Ludwig geschlagen, die Zipser erschlugen auch viel Hundert.

A. 1396. Ist Kirchdorffier Kloster erbauet worden, item das Capitel in Zips St. Martin, von Kayser und König Sigismundo.

A. 1420. Sind etliche Ungarn wegen Johan Husz Lehre in die Moldau verjaget worden.

A. 1431. Sind die Hussiten zu Zeiten Ziskae durch Altendorff und Lechnitz ins Ungerland kommen, und verderbten das Land.

A. 1433. Am Tage Marci Evangelistae sind die Hussiten in die 1200 Man starck, in Zips eingefallen, und die Stad Kaysermarck geplündert, angezündet, und weiter gezogen.

A. 1437. Ist Leütschau durch einen Pohnischen Edelman Pukalo angestecket worden. Der Schaden erstrecket sich in die 44291 fl. es verbranten auch 18 Menschen.

A. 1462. Gnedei Peter besaste bey Deütschendorff den Silber-Berg, die Böhmen den Berg Tepla bey Marcusdorff. Die Leütschauer fingen in der Nacht 60, welche den andern Tag aufgehencket wurden.

A. 1474. Ist der König Mathias aus Leütschau in die Lipt gezogen, und hat den Komarovsky vertrieben.

A. 1484. Wurde die grosse Glocke in Leütschau gegossen, welche a. 1550 in der Feuers: Brunst zerschmolzen.

A. 1494. Sind in Leütschau zusammen kommen Sigismundus Erz: Herzog, Fridericus Cardinal, Albertus König aus Pohlen, Vladislaus König in Ungarn, und Böhmen, und schlossen den Frieden. Dieses ist in der Pfarr Kirchen aufzeichnet.

A. 1499. Starb Stephanus de Zapolyia Ungarischer Palatin liegt auf den Capitel in Zips begraben.

A. 1508. Ist zu Sabaria alias Steinamanger bey Presburg 2 Meilen unter Guutz des Poeten Ovidii Grab gefunden worden. In dieser Stad ist der Heil. Martinus gebohren, dessen Fest mit gebratenen Gänsen gefeyert wird.

A. 1517. Sind der Stad-Richter Melchior Messingschlaeger mit den Pfarrhern M. Henkel aus Leütschau nach Ofen gereist, Sich gegen den König gehorsamlich zu erweisen.

A. 1521. Gingen 2 graue Mönche an erstlich in Hermanstad durch Hilfe etlicher Kautleuthe die Lutherische Lehre einzuführen und zu predigen.

A. 1522. Sekendorffius sequentia scripsit. Ex Hungaria Fama novae lucis in doctrina excitata, Adolescentes Vittenbergam venerunt, in quibus primus hoc anno nominatur Martinus Cyrian Leütschoviensis Rectore Melanchtone albo Academico insertus.

Petrus Gerennius hat am ersten die Lutherische Lehre ins Ungerland eingeführet.

A. 1525. M. Georgius Molner Leütschoviensis Ecclesiae Megalumnicen: Pastor, tandem Belae, ultimo Leütschoviae in seniorem Pastorem 24. Regalium electus.

A. 1530. Hat der Hauptman von Muran vor der Stad Leütschau einen pfui dich gelegt, und eine Feder drauf gesteckt, aber die Leütschauer schlossen ihm ein Bein entzwey. Darauf belagerte Ihm der Kayserl. General Graf von Salm auf Muran. Er echapirte, wurde aber von seinen Schächtern gefangen und in das Lager geführt, allwo Er solte gespist werden, auf der Leütschauer Intercession aber, wurde Er nur enthauptet.

A. 1532. Haben die Kaysermarcker bey Neudorf gesieget, und haben 130 Leütschauer gefangen. Den abermahl bey Klein-Schlackendorf, das Fahn hanget in der Kirchen. Endlich haben die Leütschauer aus Furcht das Sich: Hauss samt der Kirchen abgebrochen. In diesem Jahr haben die Leütschauer bey Landek obgesieget, und ein roth Fahn mit einen weissen Creutz mitgebracht.

A. 1539. Hat Leonhard Stökl Barphen: die 5 freyen Städte als Caschau, Leütschau, Epperies, Bartfeld und Zeben zu der Augschburgischen Confession bracht.

A. 1542. Ist in Cronstad, in Siebenbürgen die Päbstliche Mess abgeschaffet worden.

A. 1543. Wurde das Cartheüser Kloster alias Lapis Refugii durch Mathiam Baza Capitain auf Muran erobert und etwas ruiniret, welches nachdem die Leütschauer völig ausgebrant und verwüstet haben.

A. 1544. Ist in Leütschau die erste Evangelische Pre-

digt öffentlich gehalten worden. Darauf sind die Minoritten Mönche ohne der Obrigkeit wissen und Willen aus Leutschau weggezogen, und haben das Kloster verlassen. Eben in diesen Jahr haben die Kabsdorffer das wüste Feld; so vorhin ein Dorff gewesen (und Heymund geheissen haben soll) um 30 Ducaten erkaufte. Es ist damahls geschehen, da das Dorff zur Augsburgischen Confession trat.

A. 1544. Daniel Türk Cassovien: Rector Leütschoviensis Gymnasii 1^{mus}.

A. 1545. Conradus Henkel Leütschovien: Rector Gymnasii Leütschoviensis 2us.

A. 1547. M. Erasmus Vindek. Goldbergensis Rector Gymnasii Leütschoviensis 3^{tus}.

A. 1549. Dominicus Lucillus Transilvan: Rector Gymnasii Leütschoviensis 4^{tus}.

A. 1550. M. Benjamin Lyschavitz Goldbergensis Gymnasii Leütschoviensis Rector 5^{tus}.

Eodem anno. Am Sonabend nach Frohnleichnams Tag ist in Leutschau das meiste Theil bis auf den Ober-Ring und Kazwinckl mit dem Kirch-Thurm und Rath-Hauss abgebrandt. demgleich sind auch die Glocken zerschmolzen. Ein Büchsenmacher hat das Feuer angelegt, welcher hernach in Cracau verbrant worden.

A. 1553. Albertus Lavius alias Kreützer Rector Leütschoviensis 6^{tus}.

A. 1555. Paulus Horler Leütschovien. Gymnasii Leütschoviensis Rector 7^{mus}.

A. 1559. Michael Rössel Rector Gymnasii Leutsch. 8^{vus} In diesen Jahr sind in Miskoltz 5 Steine aus der Luft gefallen wie Menschen Köpfe gross.

A. 1561. M. Antonius Platuerus Leütschoviensis Scholae Leütschoviensis Rector 9^{mus}.

A. 1567. Thomas Schnell Gefres. March. Gymnasii Leütschoviensis Rector 10^{mus}.

A. 1571. Casparus Cramer Leütschovien: Scholae Leütschoviensis Rector 11^{mus}.

A. 1578. Johannes Greiffenzweig Leütschoviens: Scholae Rector 12^{mus}.

A. 1580. Thomas Hentschel ejusdem Scholae Leütschoviensis Rector 13^{tus}.

A. 1585. Haben sich in Zips absonderlich in Kaysermark Leibitz etc. die Calvinischen Schwärmer, als da waren Pilius. Sculteti, sonderlich hervor gethan, wieder welche sich D. Albertus Graverus und M. Georg. Kreütziger mit Colloquiis und Schriften wiedersezet haben.

A. 1587. Martinus Stirmius Leütschovien: Rector Gymnasii Leütschoviensis 14^{tus} deinde Pastor primarius Leütscho.

A. 1589. M. Johannes Milius Gymnasii Leütschoviensis Rector 15^{tus}.

A. 1593. War M. Johannes Rhan Lubecen; Rector Gymnasii. Leütschoviensis 16^{tus} und in Neerer M. Nicolaus Erhardus Dalhemius Palatinus. in Epperies M. Johannes Bocatius.

A. 1595. Ist das Kloster Gebäu auf der Klostergassen ohne die Kirch nach dem grossen Feuer renoviret worden. Dasselbe soll unter dem Carolo 1. Reg. Hungar. von einem Grafen Ladislav Dank dem St. Stanislaw zu Ehren erbauet worden seyn, anjezo nennen es die Jesuviter B. M. V. juxta versus inscriptos.

Est in honorem pice ista facta Domus Mariae

Qui praeterit inclinat et Ave Maria propinat.

A. 1595. den 19^t July. Ist der Herr Senior Severinus Sculteti aus Bartfeld von seinem Amt gesezet worden. Herr M. Joh. Heerbrandus hat seine Worte angehört.

1mo. Ist dem Cantori von einem Raths-Herrn verbothen worden. Erhalt uns Herr bey deinem Wort, ohne sein Wissen und Willen.

2do. den 9^t July am Sontage hat Er nichts wieder Ihro Majestät geprediget, als nach der Predigt dieses angemeldet, Lieben Zuhörer, es wird Ihre Königl. Majestät Commissarius samt denen Jesuviten in die Kirche kommen und Mess halten, welche der höchste Grauel und Abgötterey unter den Sonnen auch wieder meinen Willen ist. Ist er ausgemacht worden von dem General Christoph von Tiffenbach. Darauf hat der Herr Caschau. er den Grund aus Bartfeld wissen wollen, worauf Herr Richter aus Bartfeld, Martinus Ventzel geschrieben: wird sie seyns gewarnet worden, dass man ihrer Kirch Mess halten werde; wie es Ihnen proponiret worden: Es gingen so wohl die Geistlichen als weltlichen zu Rath, und supplicirten starck; es war aber alles vergebens. Drauf schickte es Bott, das Siebenbürger Abgesandten am Sonaben kamen, worauf die Mess hinterstellig blieben.

A. 1600. Sind in Leütschau an der Pest 3500 Menschen gestorben. in einem Tag 80.

A. 1601. Albertus Sikius Wratislav Scholae Leütschoviensis Rector 17^{mus}.

A. 1602. Ist M. Petrus Zablerus Heyn: Misnicus in Leütschau Pfarrherr worden.

A. 1603. M. Zacharias Walradius Gymnasii Leütschovien. Rector 18^{vus}.

Eodem anno. Haben die Klausenburger das Jesuviter Collegium samt der Kirch zerstöret, welche vormahls denen Dominicanern zugehörte. Aber der Kayserl. General Bast strafte sie um Geld, und räumte Ihnen die Arianer Kirch und Thum ein.

A. 1604. den 8ten Januar. Nam Johannes Barbianus Italus denen Evangelischen in Caschau die Kirch, welche auf Königl. Befehl denen Domm-Herrn von Erlau gegeben wurde. Eodem anno erlangten sie die Schlüssel wieder.

A. 1604. den 8ten Octobr. Kamen nach Leütschau Martinus Petho Erz. Bischof zu Collorsa der Probst von Capitel und der Stadthalter des Ungerlands als Königl. Commissarien, gaben die Mandata ab: man hat sie mit Gebühr empfangen, begehrt die Pfarr-Kirche St. Jacobi, die Schul, die Prister-Häuser, die Kloster, das Spittahl, worauf ein grosser Tumult in der Stad entstanden. Die Commissarien sind ohnverrichter Sache davon gezogen, danckten Gott, dass sie aus der Stad kommen sind. Wen das Gasthauss reden könnte, würde es von Ihrer Angst wissen zu sagen. Einer hat sich in ein Gewölb versteckt, der andere s. v. ins Secret.

A. 1605. Casparus Cramer Leütschoviensis Gymnasii Patrii Rector 19^{uus} deinde A. 1616. Electus in Judicem Leütschoviens.

Eodem anno den 2ten Augusti Ist ein solch grausam Wetter mit Blizen und Donner über Leütschau gewesen, dass das Korn auf dem Felde angezündet worden, in der Stad hat es in fünf Häusern kalt eingeschlagen.

A. 1606. Kam Illeshazy von Wien herein mit den Artikeln.

A. 1608. Am St. Michaelis Tag um den Mittag ist die Stad Leütschau durch einen heftigen Donnerschlag angezündet. und völlig abgebrant worden.

A. 1610. Hat Melchior Genersich mit seinen Cameraten auf Bewilligung Eines Edlen Raths das Schieshauss auf der Vogelfang eingerichtet.

A. 1611. Begehrte Herr Palatinus Georg Thurzo 100 Stad Bürger zu seiner Gareln, und wurde kaum erhalten, dass dieses nicht geschehen.

A. 1613. den 13ten Marty Ist Christoph Thurzo, welcher 9 Jahr Catholisch gewesen, wieder zur Augsburgischen Confession getreten, und seine Sünde dem Kirchdorffer Pfarrherrn M. Stephan Xilander gebeichtet und communiciret, verblieb auch dabey bis an sein Seeliges Ende.

A. 1614. Wurde Herr M. Petrus Zablerus pro Superintendenten: erwählet, den 28ten Juny um 9 Uhr in der Leütschauer Kirch confirmiret, wurden auch alsobald 2 ordiniret.

A. 1615. Ist das Rath-Hauss erweitert mit Schwing-Boden, auch die Mayerschaft beyn Teichen erbauet.¹⁾

A. 1616. M. Elias Ursinus Delitia: Misnicus Rector Leütschoviensis 20^{mus}. tandem Archi Diaconus Leütschov: factus.

A. 1617. den 19te Febr. Ward Georg Thurzo zu Erden bestattet. Herr Petrus Zabler hielt die Leichen-Predigt. Eodem anno ist Frau Rollin zur Erden bestattet worden, damahls hat Herr Petrus Zablerus mit dem Herrn Stad Richter gezancket.

Eodem anno. Ist in Leütschau in Gegenwarth Stanislai Thurzo das Jubel Fest gehalten worden.

Eodem anno. Ist Leütschauer Herr Rector M. Elias Ursinus pro Diacono ordiniret worden. cui successit M. Stanislaus Horterus Leütschoviens. in numero Rector 21^{mus}.

A. 1619. Kam Bethlehem (sic!) Gabor nach Leütschau, und that allenthalben grossen Schaden.

A. 1621. M. Elias Ursinus Delitianus Misnicus Ecclesiae Igloviensis Pastor. Eodem anno. Wird Herr Michael Clementis Stad-Richter damahls wurden auch in der Kirche die Frauen Bäncke zugeschrieben.

Leütschauer Orgel.

A. 1623. Um Galli fing der Meister Christoph Kolnitz an zu arbeiten an der Orgel, welcher gewohnt am Nieder Ring wo mann in die Neü Gassen gehet.

A. 1625. Ist die Bildhauer und Tischler Arbeit verfertigt worden.

A. 1628. Ist die erste Pfeife aufgesetzt worden von Meister Hans Humler, er ist in der Nacht auf der Orgel gewesen und geschlagen, endlich hat er sich dem bösen Feind ergeben. Als er fertig worden, hat er sich selbst, oder hat Ihm der böse Feind vom Gerüst herunter gestürzt. Er fiel bey der Tauf darnieder, und ist auch todt blieben. Er wurde endlich ohne Klang und Gesang in das Kloster in der Lang Gassen getragen und begraben. Die Orgel kostet 13000 U. fl. Dan wurde

A. 1629. Auf Johanni zum erstenmahl auf der Orgel geschlagen und musiciret.

A. 1626. Ist der Predigstuhl aufgesetzt worden, welchen Herr Antonius Cramer hat machen lassen.

A. 1627. Ist derselbe gemahlet und vergoldet worden.

¹⁾ A mai úgynevezett Alsó-Majort érti. a minek *Löcse-Major* néven vasuti állomása is van. E Major s Löcse közt nagy kiterjedésű tavak voltak, a mit az egész medenczének sok helyen még most is mohos, vize-nyös tözegszerű, afféle »tóalja« jellege bizonyít.

A. 1628. Mathaeus Saxo Rector 22us.

Eodem anno. Ist alles auf Mazaner Schloss zu Stein worden. die Münze und ein Pocal haben ihre vorige Gestalt erhalten.

A. 1631. M. Johannes Vindisch Leütschoviens. Gymnasii Patrii Rector 23us postea Pastor Varallyensis.

A. 1636. den 9te Octobr. Ist die Singer Glocke gegossen worden. Hält 14. Cent: und 30 w.

A. 1643. Nach Jacobi hat man angefangen den Leütschauer Kirch-Thurm mit Ankern zu befestigen, und auszumauern.

A. 1644. Sind von Ihro Majestät erlaubet worden 90 Evangelische Kirchen aufzubauen. Als man in diesem Jahr zu den Leütschauer Glocken-Thurm den Grund zu legen gegraben, wurden 4. Zahne gefunden ein halb viertl lang und fein dick, so nach auf dem Rath-Hause sind.

A. 1646. Michael Lasius Scholae Leütschoviensis Rector 24us resignavit a 1647. 26. April. quia pro Pastore vocatus est.

Eodem anno. Haben die Kirchdorffer den 17te Novembr. des Braü-Hauss hinter der Mauth, welches die Jesuviter pro Collegio aufgebauet in Brand zerstöret.

A. 1647. Georgius Krischke Silesius Gymnasii Leütschoviensis Rector 25us. Eodem tempore M. Joannes Windisch Ecclesiae Varallyensis Pastor fuerat, quadriennium Senior 24. Regalium.

In diesem Jahr ist der Kirch-Thurm fertig gemacht worden mit dem Kupfer decken, darzu (wie auch zur Sberistay und Cramerichen Begräbnüss.) sind aufgangen über 100 Cent: Kupfer über 100 Cent: Eisen. und 13 Cent: Bley.

A. 1649. Ist die Stadt Mauer mehrentheils zwischen den Ober-Thor und Thirchen mit Ziegeln bedecket worden.

A. 1650. Mense Martio. Als Herr Palfy zu Caschau war, hat man müssen denen Catholischen 5 Häuser einräumen.

Eodem anno. M. Hiob Zabler Leütschovien. Rector Scholae Leütschoviensis 26us deinde Pastor Leütschoviensis.

A. 1650. Ward D. Schlegel Pfarrherr, man hat zu seiner Zeit auf den hohen Fest-Tagen die Altar aufgemacht. Es waren viel alte Leuthe die das hohe Altar nie gesehen haben, anjezo siehet jung und alt.

Eodem anno. den 5te May. Ist zwischen Einem Edlen Rath und Herrn D. Schlegel ein Vergleich geschehen, darauf gingen Geistliche und weltliche ins Kloster, alwo alles was auf Herrn Palatini Ankunft angeschafet worden (welcher

zwar vorbegezogen aber nicht herein gekommen) in Frölichkeit ist verzehret worden. Aber es blieb Herr D. Schlegel nicht lange in Leütschau, den es konte Richter, Rath und Gemeinde nicht leiden, dass Er eine Stutterey hat aufrichten wollen, auch immer mit Pferden gehandelt und selten geprediget. Nach ihm wurde Herr M. Christoph Böhm anhero pro Pastore vociret.

Eodem anno Hat man zu Epperies das Kloster begehret. Der Jahrmarkt wurde vor dem Thor gehalten, aus Furcht vor den Juden.

Eodem anno. Hat Sebastian Zacherle sich lassen aussingen als wen Er gestorben wär, den er hat sich herzlich nach Seelig Ende gesehnet, weilen ihm das Podagra alle Glieder heftig geplaget.

A. 1651. Ist der Erz-Bischof von Tyrnau nach Siebenlinden kommen, ist aber wieder zurück gekehret, den sein Vornehmen wurde Crebsgängig.

A. 1652. M. Mathias Zimmermann Epperien: Rector Scholae Leütschoviensis 27^{mus}.

A. 1653. den 18 Novembr. Vocatus Epperiessien: pro Pastore promovit in Doct: Theologiae est factus Pastor et Superintendens Misn.

A. 1654. Tobias Stephani Moravus Gymnasii Leütschoviensis Rector 28^{vus}.

A. 1658. Casparus Hain Cassovien: Gymnasii Leütschoviensis Rector 29^{nus}.

A. 1659. Ist der Beth-Stuhl der in Leütschauer Kirchen stehet gemacht worden. Dem Michael Tischler hat man 100 fl. macherlohn geben.

A. 1662. den 5ten May Ist Hiob Zablerus nach Bartfeld auf die Weiung gereiset und Diaconus in Leütschau worden.

In diesen Jahr ist Graf Illeshazy wieder Evangelisch geworden, nachdem Er seine Sünde zuvor wie Petrus beweiuet hat.

Eodem anno Haben die Catholischen in Kaysermark 2 Häuser zur einer Kirchen bekommen, des Martin Sommers Hauss an Ecken hat Graf Tökeli bekommen.

A. 1663. Hat Herr M. Zablerus Haupt Pfarrer der mittelsten Leichtert zur Kirchen verehret, welcher über seiner Seel. Frauen Gruft, die eine gebohrne Milleterin aus Neudorff war, angehencket wurde. Ingleichen hat Herr Tobias Fürnstein einen Leichtert zur Kirchen verehret, so vor der Rath-Stelle hänget, kostet 42 Rthl. um, weil man Ihm eine Stelle auf dem neuen Chor gegeben hat. Ingleichen ein neu Schloss, welches in Liegnitz gemacht worden, kostet 7. Duca-

ten. Darauf wurde der grosse Leichtert vom Rathhause herunter gegeben, der über den Thurzowischen Begräbnüss hängt, der Kupferschmid hat von Kupfer einen Knopf daran gemacht.

A. 1664. Sind in Leütschau an der Pest 900 Menschen gestorben. Damahls starb Herr M. Hiob Zablerus an der Pest, seine letzte Predigt war am 17. Sonntag nach Trinitatis von Wassersichtigen. In 2 Jahren starb darnach M. Böhm, dessen letzte Predigt war auch Dnica 17. post Trinitatis von Wassersüchtigen.

A. 1665. Ist Herr M. Christian Seelmann Coburg: Franc. von Cremnitz nach Leütschau berufen worden.

A. 1668. Ist das einer Chor in der Kirchen gemacht worden, kostet alles zusammen 500 Rthl. In eben selben Jahr hat Graf Csaky Mönche ins Kloster zu Donnersmarckt eingesetzt, allwo der Propst A. 1671. den 14ten Juny die Kirche weg genommen hat. Der Pfarrer Herr Johann Melzelius Moravus hat müssen fortweichen, den es war kein Erbarmen. Der Zehend ist verlohren gängen, kaum dass Er die Helfte seiner besäeten Aecker erhalten hat.

A. 1670. M. Jacos. Roserus Quedlinburgen. Leütschovien: Gymnasii Rector 31^{mus}. sub cujus Rectoratu Leges Scholae Leütschovien: conditae sunt.

Eodem anno. Hat man das Ziegeldach ober der Hall gegen der Schule renovieret. Es ist auch die Mühl beyrn Hinder Thor eingerissen worden, welches vieles gekostet.

Eodem anno. den 21ten Febr. Sind Herr Hain und Herr Notarius Söldner zum Herrn Pastore Seelman geschicket worden. wegen Bestallung des Rectorats, weil die Schul noth leidet, und die Gemeine dieselbe bestellet haben will; Er excusirte, sich aber, dass Er nichts dabey thun könnte, weil ihm Herr Superintendentens solches zu thun inhibiret. vorwendend bis ihm nicht seine völlige Inspection restituiret würde; man soll dem M. Kimmel wider in Integrum restituiren. Worauf ihm ein Wohledler Rath zum zweytenmahl durch Herrn Hain und Marckfelder besprechen lassen, weil Er dann auf voriger Meinung beruhet, als hat Ein Wohledler Magistrat beyde Herrn wie auch adjuncto Herrn Samuel Brelde mit Bewilligung der ganzen Gemeine den 3ten Martzi zum Herrn Superintendenten nach Caschau ablegieret, Ihme den Verlauf der Sache zu entdecken, auch daferne Er dieses Marck verhindern wolte, darüber zu protestiren, dass wir solches für den künftigen Synodo vorbringen wollen.

Den 27ten Juny. Ist die Wahl eines Rectoris einhellig auf M. Jacob Roesern gefallen, welche Ihm den 29ten d^{to} durch

Herrn Hain und Notarium zu Epperies beygebracht sammt der Vocation, beehrte Respirium auf etliche Tage, dass Er solches denen Curatoribus Gymnasii andenten möge. Hat 6. Conditiones vorgeschlagen derer 4. gar abgeschlagen, man hat Ihme auction fl. 52 zugesagt.

Den 2^m Septemb. Ist Herr Hain und Kuhlman nach Epperies wegen Dimission Herrn M. Rösers geschicket worden.

Den 19^t Novembr. Hat Herr Fürnstein mit Herrn David Günther den neuen Rectorem Herrn M. Jacob Rochern von Epperies anhero bracht.

Eodem anno Wurde Franc: Joseph Born welcher sich eine Zeitlang bey Königl. Dänischen Dinst aufgehalten, und vor etlichen Jahren Neuerung im Glauben gemacht in Italien, in Mähren gefangen und nach Wien gebracht. Der Päbstliche Nuncius hat solchen Mann nach Rom zu liefern, weil der Römische Stuhl vor einigen Jahren 10000 Rthl. auf Ihm geschlagen hat. Deme zu begegnen, bat Er dass Ihro Kayserl. Majestät ihn dero Protection nehmen wolten, erboth sich auch etliche rare secretae Sachen, sonderlich wieder beygebrachten Gift zu entdecken; und aus eigenen Mitteln zu Ihro Majestät Dinsten eine Anzahl Völcker zu werben, weil er keine Resolution bekommen hat, Er sich mit einem Tertzerol erschissen wollen, so aber nicht gelungen, worauf Er Gift eingenommen, davon Er aufgeschwollen, doch davon curiret worden. Man hat bey Ihm grosse Stück Gold und köstliche Kleinodien gefunden. Wird nach Rom geschickt, allwo Er in Bann gethan worden. Verfügte sich darnach nach Amsterdam.

A. 1671. Ist der Menhardts Thurm in Leütschau gedecket worden. In diesen Jahr wolte der Probst den Orth wo das Dorf Heymund gestanden, denen Kabsdorffern wegnehmen, Sie hatten aber einen ansehnlichen Brief aufzuweisen. Das Schloss und Cartheüser Kloster auf dem Berg Lapis Refugii hat der Probst auch wohl betrachtet und besehen. Damahls ist auch des Pobst Schlösschen bey dem Teichen renoviret worden. Weil man der Wittfrauen sehr zugeredet, hat es ihr Eidam Sigmund Moesz zurichten lassen, welches doch A° 1680 von denen Tökelischen zerstöhret worden. Zu dieser Zeit wurde auch Nicolaus Drabicius ein Pikardischer Schwärmer in Pressbourg auf den Marckt hingerichtet, und endlich bey den Galgen mit seinen Schriften verbrennt. Um diese Zeit lebte in Caschau M. Michael Liefman Pastor Cassovien: et Superintendens Regiarum et Liberarum Civitatum superioris Hungariae. Allhier aber in Leütschau hat man in Herrn Johan Schwabs Haus welches Er gebauet hat, den windischen Gottesdinst gehalten, weilen man Ihnen das Kloster auf der

Kloster Gassen mit Gewalt genommen hat, und zwar wurde das Schlos mit einem Schmid Perl aufgeschlagen.

Den 2^t July. Hat man alle Papististische Leüthe zur Procession aufgebothen, am Mariä Heimsuchungs-Tag in Leütschau zu wahlfahrten. Nachmittag kamen sie mit 20 Fahnen singend in die Stad herein, und gingen ins Kloster St. Ladislai welches den 12^{tn} July von denen Jesuvitern eingeweyet worden. Praesente Domino Eppiscopo Magnifico Dño Csaky una cum Consorte, magnaue Copia Plebis.

A. 1671. Haf der Probst und Graf von Mansfeld das Kloster in Epperies weg genommen, darauf in Majo gleichfalls in Bartfeld. Der Bischof von Jossau stellte eine Procession an, und that einen Fall. Als in diesem Jahre der Probst allenthalben herum reisete, kam Er gen Hundsdorff, aber die Weiber wiesen Ihn ab. Nach Bierbron kam ein Pfaf und wolte zehndten, welchen die Weiber mit ihren Sicheln fast getödtet haben. Darauf geschah in Hundsdorff ein gleiches mit einem Eremitaner Mönch.

Eodem anno. Den 12^t Septb. wolte es dem Probstn Barsony in Kabsdorff nicht gelingen, dan die Weiber hatten ihn bald mit Stein und Holzwerfen umgebracht. Es wurden auch etliche Kabsdorffer in Zipser-Hauss eingesezet. Zu Richenau hat Er die Kirch genommen, zu Flekenau versiegelt.

Eodem anno. den 14^{tn} Novembr. Ist zu Caschau durch General Spancau auf Angeben Erlauer Bischofs Franc: Szegedy und Georg Barsony Eppi Varadien: die Haupt Kirche an die Catholischen ergangen, gleich von einem Bischof eingeweyet, und das Te Deum laudamus unter dreymahliger Lösung der Stück darinnen gesungen worden.

A. 1672. In Monath Majo, Junio ist die erste Citation derer Pressbourger Geistlichen und Bürger nach Tyrnau geschehen, und den 18^{tn} July die Kirche und Schulen weggenommen, und dan den 4^t Augusti nach einen 14. tägigen Gefängniß weg getrieben worden.

Eodem anno. M. Johan Schwartz Vittember: Rector Leütschoviensis Scholae 32^{nus}. Ob ingruentem et praevalentem Persecutionem cedere jussus Gymnasio huic valedixit, atque tristem post se Desolationem reliquit. A. 1674. 13 April.

A. 1673. Mense Septbr. Geschahe die andere Citation nach Presbourg und wurden nur damahls 3 Superintendentes Augs. Confessionis mit etlichen Pastoribus und Senioribus derer 3 Gespanschaften Solnen: Liptovien. und Turociensis ohne die Schul Rectores berufen, allwo sie alle insgesamt so viel Ihrer damahls erschienen, ehe nach das gefälte Urtheil ist gesprochen worden, mit grossen Schaden der Ewangelischen

Kirchen, denen schändlichen Reversalien unterschrieben, wie mit mehreren zu lesen in einem Tractat. Prädicanten Unschuld.

Die dritte und allgemeine Citation ging alle übrige Pfarrer Rectores und Collegen auch die Schul Knaben von 12. Jahren an.

A. 1674. circiter 8 Febr. Hat ein Canonicus Bethlemfalvai mit Herrn Tarnoczy homine Regio penes Mandatum Locumtenentis Archi-Eppiscopi Strigoniensis den Richter, Rath, samt den Notario, die Herrn Vormunde, alle Herrn Geistlichen und Schul Collegen alle Exulanten ad Instantiam Fisci Regii praetexta Rebellionis pro 5ten Martii nach Pressbourg auf die extraordinari evociret, ist von Uns medio Generalis Spancau auf Recognition des Obrist Leutenants Dieppenthal ein Testimonium mitzunehmen ausgewircket worden.

23ten Febr. Sind unsere Herrn als Herr David Spillenberger Herr Söldner Notarius Herr Pfanschmidt als Vormund von denen Exulanten M. Kemmel und Joh. Francisci nach Presbourg abgereiset.

24ten Ist Herr Alauda auf der Post nach Hause kommen und etliche Puncta von Herrn Praesidenten und Fisco Regio mitgebracht, welche die Stad eingehen soll, wo sie der geschehenen Citation entübriget seyn will, welche auch der ganzen Bürgerschaft communiciret worden, aber sie wolten nicht eingehen, weilen man noch kein Mandatum von Ihro Majestät selbst exhibiret sehn.

11ten Marty. Ist Herr Günther mit Schreiben auf der Post nach Hause kommen, und berichtet dass Unsere Herrn bey den Erz-Bischof ankommen, und empfangen wurden. Als Sie Ihm aber sagten, dass sie keine Vollmacht zu tractiren hätten, sprach Er: Ergo male se habet res vestra. Hat auch Herrn Spillenberger ex specialia Gratia die Mandata Ihro Majestäts zu lesen geben, quod haec sit omnimodo Voluntas Suae Majestatis dass die Kirchen und Schulen sollen eingehändiget, und die Geistlichen ausgeschaffet werden. Auch viele Herschaften Geistl. und Weltliche gerathen inter duo mala minus eligendum esse, haben Dilatationem Terminus usque ad 15ten erhalten. Als ist solches mit Bewilligung der ganzen Bürgerschaft durch Schreiben per Postum durch Mart: Gottman unseren Abligaten die ganze Vollmacht mit der Herschaft zu tractiren deroselben Fidelitaet und Dexteritaet überlassen worden.

14ten Marty. Ist dem Herrn Gandel ein Befehl von der Kammer von Caschau ankommen, dass Er dem Herrn Pastori. allen Herrn Geistlichen und Schulbedinten Ihre Amtverrich-

tungen weder heimlich noch öffentlich zu halten untersagen sub Poena notae Infidelitatis und Sie auf die extra ordinari. wohin sie citiret worden relegiren soll.

15ten Martii. Ist mit Bewilligung der Herrn Vormunde Herr Andreas Landinus nach Caschau zum Herrn Grafen Volkra abgeordnet worden allda beydes schriftlich und mündlich beyzukommen. weilen unsere Herrn Ablegati zu Pressbourg und der Termin dilatiret worden. Unser hiermit zu verschonen. und den Gottes Dinst so lang frey zu lassen. bis eine Resolution von draussen erfolget. hab aber ganz eine abschlägige Anwerth bracht. und sagte; Wan Ihr mir 2000 Ducaten geben wollet. konte ich es nicht ändern. und wo fern Ihr mich drein mischen werdet solt ihr in gleicher Poen seyn.

18d^{to}. Ist solche Anwerth den beyden Gemeinen communiciret worden. waren damit nicht zufrieden. sondern vermeinten Herr Landinus hätte ihm an einen Post Tag bey ungelegener Zeit in Eiffer gefunden. Wolten man solte kurz um wieder des Magistrats Willen noch einmahl hinunter schicken aus dem Rath Herrn Michael Kuhlman von denen Vormunden Herrn Kratzer. von der Bürgerschaft Herrn Georg Richter haben solche Commission und Bitte. Den

20ten Martii. So wohl bey Herrn Grafen Volkra als auch bey dem Consistorio mit vielen beweglichen Argumenten und Motiven beygebracht. Allein weil der Gottes Dinst zu Hause einen weg wie den andern gehalten. hat Uns der Graf solches verwiesen und gemeldet das der Bischof Uns deswegen bey der Kammer verklagt habe. auch ausdrücklich gesagt: Werdet Ihr euch drein mischen. sollet Ihr gleicher Straf gewärtig sein. So auch Euere Geistlichen nicht werden nachlassen. sollen sie in die Eisen geschlagen werden. Ich warne und vermahne Euch Treulich und Väterlich. Gab Uns darauf die Resolution der Kammer schriftlich versiegelter mit.

21ten Martii. Hat der Bischof 2 Capitulares in die Stadt geschickt und begehrte die Schlüssel zu der Kirche aufs Capitl zu bringen. Gingen auch auf den Pfarrhof. willens der Geistlichen Güter zu arestiren. Worauf die ganze Bürgerschaft versamlet worden. sie berieffen sich auf ihre Ablegatos. so zu Pressbourg in Tractaten stehen. bis nicht von denen eine völlige Resolution und Schreiben ankomt. unterdessen soll der Gottes Dinst fotgehalten werden.

22ten Martii. Nach den Gottes Dinst ist dieses durch Herrn Melchior Katschir. Herrn Andreas Mitschko und Peter Knoblauch denen beyden Canonicis weilen der Bischof zu Wallendorff war. beygebracht worden.

23ten Martii. Hab (hinc patet esse Authorem Mich: Kuhlman) ich mit Herrn Kratzer und Richter unsere aufgetragene Commission der ganzen Gemeine, Bürgerschaft und Herrn Geistlichen von Wort zu Wort fürgebracht, auch das Schreiben eröffnet, dessen Inhalt war. Obschon die Herrn Abgeordneten mit höchster Sorgfältigkeit in Namen der ganzen Bürgerschaft sich bemühen, welcher gestalt der Gottes Dinst auf eine gewisse Antwort von draussen möge fortgesetzt werden, kan drein nicht gewilliget werden, sondern verbieten denen Herrn Geistlichen und Schulbedinten aufs neue ihr Amt weder in Kirchen noch Schulen, weder heimlich noch öffentlich zu treiben: Sub Poena notae infidelitatis, welche Strafe auch über die, so sie anhören werden, ergehen soll. So sollen auch die Nachbarn in Häusern beysamen solches nicht thun, weilen solche Zusammenkünfte pro conventiculis (so strafbaar sind) zu halten. Ja eine Obrigkeit soll sie als citirte Personen aufs eheste hinaus zu reisen vermahnen. Auf dieses hat sich die ganze Bürgerschaft einhellig erklärt, dass sie bey ihrer voriger Meinung und Schlus bleiben, indem man Gott mehr gehorchen soll, dan den Menschen; und soll der Gottes Dinst die Feiertäge über gehalten werden. Die Gemeine hat erstlich discrepirt.

25ten Martii. Ist ein Schreiben von Hn Alauda von draussen ankommen, darinnen Meldung geschehen, das Kirchen und Schulen nun mehr haben zugesagt werden müssen, sind aber mit dem Fisco nicht völlig durch, ist bis auf den 2ten April verschoben worden, unterdessen werden sich die Herrn Ablegaten, um das Exercitium Religionis bewerben, ob solches wird zu erhalten seyn; haben auch eine Pariam Transactionis mit denen Herrn A. Georgern geschehen mitgeschickt; auf welche Art der Erz-Bischof vermeinet, dass es die Stadt auch thun soll, wollen sich doch äusserst bemühen, dass etliche harte Termini möchten gemindert werden. Paria Reversalium so wohl derer die aus dem Lande ziehen, und dan auch derer so drein zu verbleiben willens; ist auch darbey den

26ten Martii Auf Gutachten Eines Wohl Edlen Raths der Erwählten Gemeins, und eines Ausschusses von der Bürgerschaft ist des Schreibens Paria durch Herrn Katschir, Herrn Kratzer, Herrn Peter Knoblauch dem Herrn Bischof communiciret worden mit Bitte Unser zu verschonen, und nicht zu übereilen, bis draussen die Sachen völlig beschlossen und zu Ende gebracht seyn wird, wobey es auch verblieben.

27ten. Ist das traurige Schreiben und endlicher Schlus so den 21ten Marty heraus kommen, sant der ganzen Transaction (diese Transaction ist zu finden zwischen unseren Herrn

und Fisco Regio, dass nemlichen alle Kirchen, Schulen, samt allen Pertinentien Nuzungen nunmehr zugesagt, und den 11ten April durch Herrn Barsony Bischofen von Capitel nebst einem, welcher da nicht benennet, aus der Kammer darzu deputirten Herrn Commissarien sollen abgenommen werden, an welchen Termin die Herrn Geistlichen, Schulbedinten, so wohl derer, die sich hinauss begeben, als auch die im Lande verbleiben werden reversiren sollen auf was Art und Weise wie Ihnen vorgeschrieben werden soll, mit Vermelden des Kammer Praesidenten Herrn Kollonitsch, dass Ihrer Majestät ernster Wille und Beschluss sey keinen Praedicanten in ganz Ungerland zu dulden, auch das Exercitium Religionis zu erhalten ganz Abgeschlagen. Wie wohl unseren Ablegatis frey stehet, bey Ihro Majestät deswegen bitlich einzukommen, ob sie es aber erlangen werden, wird die Zeit geben, weilen es von Ihro Majestät denen Städten draussen völlig abgeschlagen. Worauf noch selbigen Tages der Bischof mit seinen Canonicis herein kommen, und nach den Herrn Stad Richter geschickt, welcher auch nebst Herrn Katschir und herrn Fürnstein compariret, alwo Er ihm angezeigt, dass Er ein Schreiben von Herrn Locumtenente empfangen darinnen berichtet, das Unsern Abgesandten nun mehro alle Kirchen und Schulen herzugeben sich verwilliget. Fragte? ob Sie nicht auch dergleichen empfangen hätten. Welches sie gestanden: darauf Er Sie ernstlich vermahnet was wir thäten, indem wir auf Befehl Ihro Majestät, auf der Löblichen Kamer unterschiedliches Aushalten und Schreiben wagen, wegen Untersagung des Gottes Dinster Unserer Geistlichen, wie den auch auf Seine durch die Herrn Canonicos auf Herrn Erz-Bischofs Befehl, Untersagung nichts gegeben, sondern halsstarrig darwieder fortgefahren, und eine schwere Verantwortung auf Uns geladen haben. Darzu so waren auch die Herrn Canonici von herrn Pfarrhern despectirt, und fast nicht der Rede werth geachtet worden, welche doch allenthalben in ihren Expeditionibus gebührlichen respectiret werden: Er könne Ihm nichts anders einbilden, als dass solche Widerspenstigkeit von Herrn Pastore herkomme, der sie zu seinen und ihren Verderben animire, und weil solche mehrmalen geschehen, wolte Er Ihnen als ein gutter Freund und Nachbar rathen, weilen die Kirchen einmahl versprochen, dass man solche bald einhändige nam qui cito dat, bis dat. Und würden also durch solche zeitliche Übergabe bey Ihro Majestät in Gnaden verbleiben, auch durch solche ihre Freymüthigkeit und willigen Gehorsam der künftigen Gefahr so Uns obhanden stossen möchte, entgegen. Vernehme nochmalts das die Geistlichen Ihres Amtes und dero-

selben Verrichtungen sich entschlagen, wir Uns auch weiter ohne grosse Gefahr nicht darein mischen. sonst werden wir gleiche Strafe, samt Ihnen zu gewarten haben. Begerth auch solches der ganzen Bürgerschaft anzuzeigen, und erwartet Antworth.

28ten Martii. Ist die ganze Löbl. Gemeine wie auch die ganze Bürgerschaft in Weinhauss zusammen kommen. haben alle der Rath, Gemeine, und Bürgerschaft zusamen gestimt. und befunden, dass eine ansehnliche Legation an Ihro Gnaden solte abgefertiget werden. und flehentlich nach allen Umständen anhalten, und bitten, dass obzwar die Kirchen und Schulen nunmehr versprochen. Ihro Gnaden dennoch geruhen wollen. zu den specificirten Termin den Gottes Dinst von Unseren Herrn Geistlichen darinnen verrichten zu lassen. alsdan wollen Sie sich in die Geduld geben, Ihro Majestät Befehl nicht widerstreben. welches alles der Herr Stad Richter selbst, samt den halben Rath, Vormunden. einen starcken Ausschuss aus beyden Gemeinen auf die 30. Personen weitläufig und umständlich angebracht, auch die Transaction. deren Paria wir nunmehr hatten Ihnen vorgelesen. Worauf Er sich wegen der Kirchen resolviret, dass Er die Zeit erwarten wolte, mögen auch den Gottes Dinst mit Bethen Singen, verlesen täglich darinnen halben, aber die Geistlichen sollen ihr Amt nicht treiben. sintemahl Er solches mit gutten Gewissen aus Befehl seiner hohen Obrigkeit durchaus nicht zulassen kan. Wir haben aber nochmahl inständig iterati angehalten. letzlich nur um einen als den Windischen Prediger gebeten. nur die Taufte, Sechswöchnerin, einsegnen, und Trauung zu verrichten. weil die Kirchen noch in unseren Händen ist, und noch nicht übergeben, auch noch kein bestelter Plebanus vorhanden haben abermahl nichts erhalten, ausser dass Er zugesaget. Die Schul möge in ihrem esse bleiben usque ad Terminum. so kan auch der Herr Rector, oder sonst ein Schulbedinter, auch wohl predigen. Doch 1mo Nichts wieder Ihro Majestät 2do Nichts wieder den Catholischen Glauben. Auf dieses haben wir die Herrn Geistlichen zum Herrn Stadt Richter beruffen, in Meinung Ihnen solches anzudeuten. Darauf schickte Herr Bischof 2 Canonicos als Herrn Lenchovitz, und Herrn Berzevitzy dahin, welche nochmahlen in Namen des Erz-Bischofs und Bischofs Ihnen ihr Amt weder öffentlich noch heimlich sub Poena notae infidelitatis zu verwaltten untersagt. Herr Pastor antwortete darauf: das sie als Diener Christi und Ministri vocati Personen seind von der Obrigkeit und gesamten Bürgerschaft vociret, und von Ihnen in das Amt gesezet. halten sich passive. untersagt es Ihnen

die Bürgerschaft, so lassen sie es, gebieten sie ihnen, so seyen sie bereit und schuldig ihr Amt zu verrichten. Worauf die Herrn Canonici sich zu den Herrn Richter gewendet, und solches Ihnen zu inhibiren vermahnet Herr Stad Richter antwortete: Ego tanquam una Persona non vocavi ipsos, sondern beruft sich auf die ganze Stadt.

29ten Martii. Ist abermahl die ganze Stadt früh um 4. Uhr in dem Weinhauss zusamen kommen, und einhellig ausser 2 Zwölfti in der schwarzen, und ein Zwölftl aus der Erwählten Gemeine beschlossen, weil die Gefahr nicht allein auf Seiten derer Geistlichen, sondern auch der ganzen Bürgerschaft je länger je grösser werden will, und der niedrigen ihrem Eingeben mehrer Glauben, als unserer rechtmässigen Entschuldigung gegeben wird, über das ist die geschehene Transaction in Originali noch nicht in unseren Händen, auch durch dieses Mittel noch wohl gar umgestossen, und ein unwürdiger Sententz erfolgen könnte, was auch noch unsere Herrn Abgeordnete dermassen zu erhalten hoffen, dadurch zerschlagen möchte; als wollen sie pro nunc der Herrn Geistlichen Ihr Amt suspendiret wissen, und den Gottes Dinst auf oberwähnte Weise halten. Unterdessen noch eine Legation zum Herrn Bischof abordnen in Namen der ganzen Bürgerschaft, demüthigst bittende, nur um den Herrn, nur um den Herrn windischen Prediger, damit selbiger ad interim die Tauffe, Einleitung der Sechswöchnerinnen, und Trauung verrichten möge, weil noch kein Plebanus eingesetzt, die Patres Jesuviten auch darzu keinen Eingrif hätten. Solche Ankündigung ist aus gewissen Motiven und Gründen denen Herrn Geistlichen in des Herrn Stad Richters Behausung von Ihme selbst in Gegenwarth der Herrn des Raths, Herrn Vormunden und ansehnlichen Ausschuss aus beyden Gemeinen angebracht. Worauf um 7 Uhr zur Kirche gelaütet, aus der Biblischen Vorlesung das in der Ordnung folgende 7 Capitel Michae ¹⁾ (welcher schöne Text sich gleich auf solche Zeit gereimet) von Herrn Rectore verlesen worden.

30ten Martii. Haben Unser Ablegati referiret, das sie von den Herrn Bischof eine abschläge Antworth erlanget, Er könnte es einmahl nicht thun, wäre wieder sein Gewissen und wieder den Befehl seines Obern, wird auch der Kammer und wan es der Käyser selbst thäte. In andern Dingen wolle Er der Stadt gerne dienen, und hat also weder der Ablegaten, noch auch der Herrn Capitularen Ihre Intercession statt gefunden. Bey dieser Gelegenheit ist auch herr Amon durch seine Gesandten

¹⁾ Mikeás próféta könyvéből.

ankommen, weil seine Frau Schwieger Mutter Hans Gottschin eine alte verlebte Frau Todes verblieben. Der Bischof hat es erlaubt mit unseren gewöhnlichen Cäremonien begraben zu lassen. Doch sol kein Geistlicher, sondern Herr Rector die Leichen Sermon halten welches auch geschehen.

6^m April. Ist Herr Graf Volkra mit dem Herrn Bischof und zwey Canonicis und etwa 50 Reütern Croaten in die Stadt kommen, sind in das Kloster eingekehret, welche ich mit Herrn Katschir empfangen, worauf auf Begehren, der Herr Stadtrichter mit mir und herrn Kratzer zu Ihm gängen, da Er Uns angezeigt, das Sie als Comissarii die Kirchen, Schulen, Pfarr-Häüser wollen eingehändigt haben. Worauf Herr Stadt Richter geantwortet. Er könne solches vor sich allein nicht thun, müste solches zuvor nicht nur der Gemeine, sondern auch der ganzen Bürgerschaft anzeigen. Herr Graf antwortete: Es bedürfte solcher Weitläüftigkeit nicht, sondern es sollen Im die Schlüssel morgen um 9 Uhr durch zwey Herrn überbracht werden, alsdan wollen sie mitgehen, und solch Werk anfangen. Herr Richter bat nochmahlen wie bevor, bekamen zum wenigsten die Erlaubniss die Erwählte Gemeine zu beruffen, wegen der Bürgerschaft befahl Er dem Richter in Namen Ihro Majestät, den Kolben durch alle Zwölftel lassen herum zu gehen, das ein jeder Bürger morgen in seinem Hause verbleiben soll, und nicht ausgehen, bey Straf und Verlust seines Hauses seiner Hab und Gütter. Am Morgen

den 7^m April. Sind die Bürger bey einem Edlen Rath einkommen, meldende, dass sie es wunder nehme, woher ein solch scharf Geboth auskommen, und was das auf sich habe. Herr Katschir, Herr Kratzer, Herr Samuel Breuer, Martin Köhler zum Herrn Grafen geschickt, und Ihme solches angemeldet, auch gebeten, weilen zwey Schreiben von Unseren Abgesandten ankommen wären, welche nothwendig Ihnen müssen vorgelesen werden. Auch Ihro Gnaden begehren Ihnen zu wissen zu machen, und darum dass sie wollen erlauben, die Bürgerschaft zusammen zu begehren, welches Er nach langen Bedencken zugelassen. sub hac condicione 1° Dass es innerhalb zwey Stunden geschehe. 2do Wir ihn schriftlich asscuriren sollen, dass nichts wiedriges von der Bürgerschaft daraus entstehe. Wir replicirten: es könne in so kurzzeit nicht geschehen, wollen solches refiren. Indeme ein Edler Rath und Gemeine darüber consultirten, was hierinnen zu thun sey. Ist die Bürgerschaft zusammen gelauffen, und indem es sechs geschlagen, sind sie auf dem Glocken Thurm gelauffen, und mit zwey Glocken als der Median und MittagsGlocke ange-

fangen zu läuten, das Volk ist in die Kirch zum Gebeth gelauffen, sind auch aufs Nieder Thor gelaufen, selbiges ohne Erlaubnüss des Herrn Stadt Richters zugeschlossen, welches die Herrn Commissari hart empfunden, und angezogen, das der Tumult wieder Ihro Majestät wäre, Sie auch gleichsam in Arest gezogen wären, welches wir Ihnen bessermachen ausreden wollen, weil es wieder unser Wissen und Willen geschehen, auch scharfe Mandat Ihro Gnaden Volkra dieses causiret habe, begehrte dieselben Radelführer mit Namen einzugeben. Wir replicirten das wir von Rathhause nicht gekommen, keinen gesehen, wollen doch fleissig inquiren, und selbige zur gebührenden Straffe ziehen. Baten um Erlaubniss die ganze Bürgerschaft zusammen zu fordern. R. Mögen es thun, und sie ermahnen auf einen bessern Weg zu bringen. Als dieses geschehn, haben wir allezeit 6. Zwölftel herein gelassen, und Herr Richter ihnen ihre verübte That verwiesen. Nachdem der Herrn Abgeordneten beyde Schreiben verlesen, sie mit vielen Worten vermahnet, sich hierinnen wohl zu bedencken, auch sonderlich die grosse Gefahr darinnen sie so wohl die Herrn Geistlichen, als sich, und die ganze Stadt stürzen werden, vor Augen gestellet. Da dan die erwählte Gemeine, wie auch ein Edler Rath und zwey Zwölftel, als das erste und eilfte beschlossen, laut der Transaction und gegebenen Rath derer Herrn Abgeordneten, die Kirchen und Schlüssel zu übergeben. Die andere zehn Zwölftel aber wolten nicht als bis zur Ankunfft derer Herrn Abgeordneten. Welcher Schluss durch die deputirten Herrn Grafen Volkra beygebracht worden. Darauf Herr Stadt-Richter zur Mahlzeit gebeten wurde. Nachmittag wurden 2 Canonici nebst Herrn Gandel und Georg Herandt ins Weinhaus geschickt, aus der Ursach: Es hatte Herr Graf Volkra vermeinet, als hätte der Herr Stadt Richter der Bürgerschaft nicht alles erzählet, auch die darauf stehende Gefahr nicht gnugsam vorgestellet, als soll Er solches noch einmahl in Gegenwarth derer Herrn Capitularen thun, welches auch sehr weitläufig geschehen, allein sie verblieben bey Ihrer vorigen Meinung. Worauf Herr Volkra befohlen, den

8ten April. Am Sonntag alle Bürger Zwölftlweis vorzunehmen, von jedem Bürger nebenst den 50 Leuten die Stimmung namentlich abzunehmen, dass man die Refragarios wissen könne. Allein man hat sie in vielen Zwölfteln nich dahin bringen können, sondern zur Antwort gegeben. Alle vor einem und einer vor alle.

9ten April. Hat Herr Graf Volkra durch die Capitulares 6. Punckt Einem Edlen Rath und Gemeine vorhalten lassen.

Auf welche NB. die Antworth nicht beyliegen ist. Unterdessen ist Herr Simon Dankisch auf der Post gegen Unsere Herrn geschickt, die Er zu Tepla angetroffen von welchen er ein Schreiben sammt der Transaction zurück gebracht. Welches den

10^m April. Abermahl der ganzen Bürgerschaft gezeigt und vorgelesen worden, darinnen sie um Gotteswillen bitten, dass man die Schlüssel und Kirchen übergeben soll, und die Commissarios nicht länger aufhalten, und also das Übel ärger machen, die Geistlichen und uns alle ins Verderben stürzen. So hat Uns auch der Bischof durch die Canonicos treulich warnen lassen, weil Dies termini ultimarius vorhanden, und wir nicht in die Poenam notae infidelitatis fallen möchten. Als hat man die Bürgerschaft abermahl beruffen, jedes Zwölf-tel insonderheit verhöret, da jeder Bürger seine Stimme mit Ja oder Nein von sich gegeben. Sie wurden von Aufruhr wider Ihre Majestät treulich ab- hingegen aber zum Gehorsam gegen dieselbe, und Ihrer Obrigkeit treulich zugemahnet. Da den ein zimlich Theil sich in Geduld ergeben, die andern aber so negative geantwortet, wurden namentlich aufgezeichnet, doch sind viele ungehorsam davon ausgeblieben. Sondern haben sie durchaus nicht zugeben wollen, dass man Ihnen die Schlüssel übergeben soll, welches doch auch die Herrn Geistlichen gerathen, dass man es thun soll. Welche auch endlich um vier Uhr durch 10, hierzu deputirte dem Bischof überantwortet haben; wegen Übergab der Kirchen aber hat Ein Edler Rath Ihme zu seiner gelegenen Zeit solches ins Werk zu sezen überlassen, weil es ohne grosse Gefahr des zugelaufenen Pöbels, und auch Kürze der Zeit füglich geschehen kan, bey welchen auch der Bischof beruhet. Hierauf geschahe ein grossmächtiger Auflauf von den gemeinen Volk. Weibern, Mägden, Knechten wie auch Bürgern und Weinbauern mit Steinwerffen. Und ist der Herr Stadt-Richter samt denen Herrn des Raths und Vormunden selbst hervorgangen, selbigen zu stillen, haben aber wenig ausgerichtet. Es hatte auch bald eine Person den rest bekommen, weilen etliche Weinhauer mit einer grossen Bole¹⁾ am Pfarrhof gelauffen, und dieselbe von dem Thor einwendig begriffen, etliche Schritt weit auf die Erde geworfen, auch beynahe (wan Sie nicht bald wäre aufgerichtet worden) sie mit Füssen über dieselbe hingelauffen wären. Ja es haben etliche von dem Pöbel geruffen: Schlagt sie zu todt, trettet ihr die Kotteln aus. Herr Fürnstein ist mit Steinen geworffen worden, und

---

¹⁾ Bohle padlógerenda.

bis in sein Hauss gesprengt. Eben selbiges Tages unter Licht sind unsere Herrn Adegati nach Hause kommen welche über solchen Beginnen und Tumult auch wunderlichen Reden des Pöbels bestürzt sind. Haben den

11ten April. Die Gemeine und Bürgerschaft zusammen berufen lassen. Ihnen den ganzen Verlauf fideliter referiret, und sie etlichermassen gesänftiget. Unter dessen ist Herr Obrist Leütenant von Dippenthal mit 50 Mann commandirten Musquetieren von Epperies allhier ankommen. Auch aus denen Gründen sind etliche Fahnen auf Begehren des Herrn Grafen Volkra und Commissarien Fuss-Volcker und andere Völcker auf etliche 100 Mann ankommen und einquartieret worden Ingleichen der Croatische Rittmeister Billisch samt seinen bey sich habenden zu Ross. Bis endlich den

13ten April. Um 9 Uhr die Herrn Commissarii in die grosse Kirche, aus derselben die Schule, nochmahls in die Ober-Kirche, letztlich auf den Pfarrhof gangen, selbige occupiret, da hat Herr Graf Volkra den Patrem Jesuitam. Pauerfeind auf 5 Jahre pro Parocho erkläret, haben nochmahls die Kirchen mit Ihren Ceremonien eingeweiht. Den

14ten April. Hat der Bischof alle Geistliche Exules und Schulbedinten zu sich erfordert und begehret, welche hier verbleiben, oder aber von dannen verreisen wollen, Sich zu reversiren, und denen Reversalibus zu unterschreiben. Sie hingegen beehrten zuvor einen gnüglichen und gutten Pass, der ihnen von Bischof versprochen worden. Herr Volkra hat aber selbigen mitgenommen nach Caschau. Wessentwegen Herr Fürnstein und Simon Dankisch mit den Obrist Leütenant hinunter verreiset, selbigen bey Ihro Excellenz Herrn General Spandkau auszuwirken. Den

16ten April. Ist der Bischof herein kommen, und haben Unsere Herrn Geistlichen unter den Abreisenden Herr M: Seelman, Herr M. Erithraeus Augustinus Lazari, M. Günther Wislicenus Herr Rector die Reversalien. Herr Martin Adamy und die Schulbedinten welche hier verblieben ingleichen unterschrieben.

19ten April. Hat Herr Dankisch die Pass von Herrn Generaln bracht. Graf Volkra und die Kammer aber wollen denen Geistlichen keine Folgen lassen, aus Ursach; Sie wissen dass Ihnen ihre Güter, durch ein Mandat von der Kammer an Herrn Gandel und Korotnoky waren arettiret, weil Sie wieder der Kammer ausserordentlichen und ausdrücklichen Befehl und Verbot länger geprediget, deswegen sie fl. 1000 niederlegen sollen. Dieses ist nicht allein der ganzen Gemeine angezeigt, sondern auch durch Herrn Funk und Günthern

dem Herrn Bischof beygebracht worden, weil solches schnurstracks der Transaction zuwieder lauft, auch denen Herrn Geistlichen an Ihren kurzen Termin sehr schädlich. Hat Herr Bischof wie auch die Stadt deswegen nicht allein an Herrn Grafen Volkra, sondern auch an Ihro Gnaden den Erzbischof und Fiscum Regium um Maintienierung der Transaction geschrieben, damit das letzte nicht ärger, den das erste wäre. Sina also den

26ten April Nachdem Herr Fürnstein die Pass Ihnen von der Kammer bracht, Unsere Herrn Geistliche von hinnen nach Bresslau verreiseth, und zwar Herr Pastor welchen die

Stadt pro viatico verehret ... .. 40 Rthlr.

Herrn Erithraeus gab die Stadt ... .. 20. d^{to}

Herrn Adamy ... .. 20. d^{to}

Herrn Lazari ... .. 20. d^{to}

Herrn Rectori 15, Herrn Andreas Günther 2, Herrn Joh. Raab 1, Herrn Vislicenus 1, Herrn Alexander Risz. Von denen Schul-Collegen her Senior Isaacus Gottsch Teltsch. Und hat Ihnen Ein edler Richter, Rath, Vormunde, Bürgerschaft, Frauen Jungfrauen mit grosser Menge in die 2000 Personen das Geleit bis in die Steinkaul geben nicht ohne sonderlich klagen und weinen, und Vergissung vieler tausend Trähnen. Die Stadt hat Ihnen auch 10 Drabanten, und 10 Ruszniaken aus Torisza¹⁾ bis auf die Tsetscha zur Convoy mitgegeben. So sind auch von der Bürgerschaft zu Ross und zu Fuss freywillig Ihnen das Geleit zu geben mitgereiset. Hebr. 13. v. 2.

A. 1674. Sonnabends vor dem Palmsontag da die letzte Ewangelische Beicht gehalten wurde, meldete Ihro Wohl Ehrwürden Martinus Adamy in der Beicht Sermon. Heute sind 130 Jahr, das die Ewangelische Lehre im Leütschau erschollen.

A. 1678. den 10ten Juny Hat sich das Crucifix in der Kirch zu Hundsdorff, so auf dem Mittel Balck stehet umgekehrt, also dass Oberst zu Unterst zu hängen kam, und was noch andern seltsame Sachen alldorten sollen geschehen seyn.

A. 1682. Ist durch unaussprechliche Gnade Gottes von Ihro Käyserl. ung Königl. Majestät Leopold d^{ten} 1ten Christmildester Gedachtnüss das freye Religions Excercitium wieder vergönnt, die vorhergewesen Herrn Diaconi und Geistlichen, welche sich dazumahl in Schlesien aufgehalten, wurden in Monath Martio anher gebracht, und dan den ersten Sontag nach Trinitatis ist in den Schwabischen Hauss der Gottes Dinst gehalten worden. mit Predigen. Taufen. copulieren

¹⁾ Toriszka.

Sacrament reichen, und Begräbnissen, und haben vormittag Ihr Wohl Ehrwürden herr Martinus Adamy nachmittag aber Ihr Wohl Ehrwürden Augustinus Lazary deutsch geprediget. Die Windischen aber haben ihren Gottesdinst in dem Gosnovitzerischen Hause, alwo Ihnen anfangs Ihr Wohl Ehrwürden Herr Johanes Amoeni geprediget hat, bis Ihr Wohl Ehrwürden herr Daniel Synapius zu die Windische Gemeine beruffen worden, gehalten. In bemeldten 2 Häusern ist in obgemeldten Jahr der öffentliche Gottes Dinst bis 3ten Septbr gehalten worden, und weil dieselbe Zeit das Tökelische Wesen empor kommen, sind alle Kirchen und Schulen durch desselben Commissarios denen Ewangelischen eingeräumt worden.

A. 1682. Post octennalem Desolationem, atque deplorandam deformationem primus Gymnasii hujus Fundamenta posuit atque ejus Restaurationem ex Ruderibus quasi suscepit Melch. Roth. Cassovien: primi Gymnasii hujus Rectoris atque Instauratoris Danielis Türkii Rector. 33us.

A. 1683. Vocato Dño Melch. Roth pro Pastore Schwedlerinum successit Ephraim Kretsmer, olim hic Conrectoris Filius, qui post septennales Labores Adm: Rev: Dni. Martini Adami Diaconi Eccleäe Germ: Successor factus, Cathedram Scholasticam reliquit Rector 34us.

A. 1686. Bey den Beschluss dieses und Anfang des 1687ten mussten die Kirchen und Schulen den Catholischen überlassen werden, und wurde der Ewangelische Gottes Dinst abermahl in Privathäusern gehalten, und folgend in der Stalung Deütsch und windisch verrichtet.

A. 1687. Ist durch Käyserl. Commission der Orth Kirch und Schulen zu erbauen ausgewiesen worden, an welchen Orth man noch in Schnee dem Gottes Dinst unter den Bäuern zu halten angefangen.

A. 1732. die 23ten Febr. Clarissimus Dominus Samuel Chovany ordinatus pro Pastore ejusdem Ecclesiae in Inclyto Comitatu Thurociensi.

Die 11° Marty. Clarissimus Dñus Joannes Simonides hactenus Gymnasii nostri Rector pro Pastore Ecclesiae Leibiciensi ordinatus est.

Közli: DR. PEKÁR KÁROLY.

REGESTÁK

A LIPTÓI ÉS TURÓCZI REGISTRUMHOZ.

— ELSŐ KÖZLEMÉNY. —

I.

Midőn a »Történelmi Tár« 1902. évfolyamában, a két eredeti szöveg alapján általam közölt, és a Magyar Történelmi Társulat külön kiadásában is megjelent »*Liptói és Turóczi Registrum*«-hoz az itt következő regestákat közlöm, az a cél vezetett, hogy az azokban birtokok, és egyáltalán az okleveleket felmutatók sorrendjében, tehát időrendi elszórtságban következő, és igen gyakran homályos, burkolt szavakba foglalt oklevélkivonatokat könnyebben hozzáférhetővé tegyem.

Ezen regestákban a kutató érdekes adatokat talál, amint azt már a két registrum szövegközlésénél futólag megemlítettem, Árva, Liptó, Turóc és Zólyom vármegyék jog- és birtokviszonyaira, művelődés- és családtörténetére; különösbbe pedig, a megyék fejlődésére egyáltalában, a föltételes földekkel járó szolgáltatásokra (terra conditionaria) Árva várára, kerületre és megyére, várföldekre, várvédelemre, a liptói és turóczi jobágyfiakra, vendégekre, kir. registrumokra, a földön és a személyeken nyugvó föltételekre (conditio), várföldekre, fölös birtokok visszavételére, a kir. szolganépekre, tizedelengedésre, városokra stb.

Ezen regesták közlése talán azért sem egészen fölösleges, mert egyrészt elpusztult, és így ismeretlen oklevelek létezéséről nyújt támpontot; másrészt arra nézve is újabb bizonyítékkal szolgál, hogy a középkorban az oklevélvizsgálat, különösen ha régebbi időkből való oklevélről volt szó, nem volt megbízható. Az általam kiadott két szövegközlés bevezetésének 5. oldalán oda nyilatkoztam, hogy Bebek Imre országbíró, az oklevelek valóságának megítélésében nem igen tévedhetett; hiszen nemcsak ő egyedül vizsgálta meg azokat, hanem egy-egy egész megyei bizottság volt segítségére. Csakhogy dr. Kará-

csonyi J. becses munkája¹⁾ és későbbi kutatásaim, előbbi állításom ellenkezőjéről győztek meg. Mert, daczára annak, hogy az 1391. évi oklevélvizsgálatban Bebek Imre országbírónak egy egész bizottság volt segítségére, mégis több, a két regis- trumba felvett oklevélről kiderült, hogy hamis! És ezen hamis oklevelek szerzőjét is megállapíthatjuk; János diák. az átkos emlékü. volt azok gyártója.

Eddig megállapított hamis oklevelei a következők:

1. 1266. aug. 14. (47. sz.).
2. 1266. (49. sz.).
3. Buda, 1273. aug. 1. (74. sz.).
4. 1273. aug. 1. után (75. sz.).
5. 1273. aug. 1. után (76. sz.).
6. 1281. (94. sz.).
7. 1281. után (95. sz.).
8. 1293. (152. sz.).
9. 1293. (153. sz.).
10. 1297. előtt (160. sz.).
11. 1297. előtt (161. sz.).
12. 1297. előtt (162. sz.).
13. 1297. előtt (163. sz.).
14. 1297. (166. sz.).
15. 1298. (169. sz.).
16. 1310—42. (184. sz.).
17. 1369. márcz. 27. (341. sz.).
18. 1379. (384. sz.).

Igaz ugyan, hogy, a két regis trum bevezetésének szarai szerint, a János diáknál talált tömérdek hamis oklevelet, pecsétet és regis trumot a bizottság átvette, és a megye előtt történt felolvasás és bemutatás után azokat valószínűleg el is égette; az egyesek birtokában lévő, és igen sok kellemetlenséget okozó, főleg a királyi szolgáltatások kárbaveszését előidézett, hamis oklevelek kipuhatolására és az azokkal járó birtokok elkob- zására pedig az összeült bizottság volt, és lett volna hivatott. Csakhogy, amint látszik, nem teljesítette kötelességét lelki- ismeretesen és pontosan. Fogyatékosnak mondható a bizottság eljárása abból a szempontból, hogy a János deák házában talált hamis okleveleket, pecsétet és regis trumokat nem vette jegyzékbe; hogy a felmutatottak között talált — mert voltak ilyenek és lehetetlen, hogy egyik-másikat fel ne ismerték volna — hamisakról nem emlékezik meg; továbbá, hogy az egyes oklevelek vizsgálatának részleteit elhallgatták. A XIV. század korlátolt oklevéltani ismereteire, s az oklevélvizsgálat kritikai

¹⁾ »A hamis, hibás keltű és keltezetlen oklevelek jegyzéke 1400-ig.«

eljárására megbecsülhetetlen adatokat nyújtottak volna ezek által, a melyekről így tudomást nem szerezhettünk.¹⁾ Egyiknek-másiknak atyjafia benne lévén a megyei bizottságban, érthető, ha egy későbbi, méltányos elismeréssel reá birta venni, hogy ügyét, ha lehet, hozza tisztába; egy-egy hat ekényi területből készségesen átengedhetett később két ekényit! Volt természetesen olyan is, aki nem sok elnézést várhatott a bizottságtól, és azért, ha hamis oklevelekkel rendelkezett, azokat be sem mutatta. Bizonyos tehát, hogy ma is sok, János diáktól eredő, hamisítvány létezik. Így pld. a M. Nemzeti Múzeum levéltárába került 1897:49. sz. szerzeménnyel az isztobnei Dávid család levéltárának egy része, amelyben a többi közt László turóczi prépost és a konventnek egy 1387. decz. 12-én kelt, Istebna birtok határjárásáról szóló oklevele is található; ez az oklevél soha sem volt megpecsételve, fogalmazványnak sem mondható; valószínűleg ez is a János diák műhelyéből származik. Oklevéltárainkban is igen sok, a lipői és turóczi registrum körébe eső oklevelet találunk, amelyek a kettőbe még sincsenek felvéve. És így az is lehetséges, hogy a két registruban még több hamis oklevélszerepel, mint amennyit eddig megállapítanom sikerült, csakhogy az eredetieknek, vagy legalább az oklevelek teljes szövegének hiányában azt kideríteni nem lehet.

A regestákat illetőleg megemlítem, hogy némelyiknek a keltét, eredetije feltaláltatván, pontosan meg lehetett állapítani, és így a két szövegközlés ebbeli hiányait is pótolják.

A turóczi registruban a 71. §. alatt közölt Jardan felőli czikk, Fejér. IV:3. 336—37. o. közölt, bár hamis oklevele, alapján, még inkább kiegészíthető, és ekkép szólhatott:

71. §. Super [terra conditio]nali Jardan.

Item Stephanus, [filius . . . . . de . . . . .
exhibuit nobis] duo privilegia ol[im] domini Bele regis; [unum] super re[stitutione possessionis] Jardan, per . . . . .] et Ivanka occ[up]a[te] Martino. filio [Gregorii, et fratri suo] per ipsum dominum Belam regem facta, anno domini M^{mo} ducentesimo [quingagesimo octavo, regni autem] sui [anno] v[ig]lesimo tertio, sub [novo suo sigillo] p[re]senti [eidem confectum; et aliud] predicti domini Bele regis, super[as] [signatione dictae] terre duorum aratrorum. anno domini M^{mo} ducentesimo [sexagesimo sexto] facta confectum, vera et iusta; asserens plura non habere.

¹⁾ Erre nézve ld. *Fejérpatakyl L.* beható tanulmányát: »A történelem segédtudományai s különösen az oklevéltan hazánkban«, a Magyar Tört. Társulat 1885-ben. Budapesten tartott congressusának irományai között (Századok 1885. VIII. füzet), 56—57. ll.

Az egyes regesták alatt megjelölöm, hogy az általam kiadott két szövegben hol található. T. R. = Turóczi registrum. L. R. = a lipptói; továbbá zárójelben a két régebbi kiadás illető helyét; ahol Fejért minden további megjegyzés nélkül idézem, ott nála is csak a registrumból vett kivonat foglaltatik. Az egyéb oklevéltárakban történt közlésnek megjelölését, és — már amelyiknél megállapítanom lehetséges volt — azt is, hogy maga az eredeti oklevél *ma* hol található, nem mulasztottam el.

A két registrum összesen 440 oklevél regestáját tartalmazza.

Végül ezuttal is köszönetet kell mondanom *Tagányi Károly*, orsz. levéltárnok urnak, aki adatainak óriási halmazából azokat, amelyek engem érdekeltek, szíves volt átengedni.

* * *

II.

1. 1230. II. Endre király Zobozlo (Folkusfalva) birtokról adományt tesz.

Említve IV. László királynak 1285. aug. 24. előtti, és átírva az eszterg. káptalannak 1285. aug. 24-én kelt oklevelében. Ld. ezek alatt is.

Horváth Sándor: A Liptói és Turóczi Registrum, Budapest, 1902. Turóczi Reg. 93. o. (Engel, Monum. Ungrica. 101. o.)

Fejér, VI: 2. 413. o.

2. 1230. II. Endre király Beucha és Hauk Polkonak Liptó területén egy üres területet — melyen valamikor Magyarfalu állott — ad, a hozzá tartozó erdőkkel és rétekkel; e birtokba Detre, zólyomi kir. ispán ¹⁾ által beiktattatja; azonkívül adózástól ment vásárjogot adományoz nekik, oly föltétel alatt, *hogy ők és utódaik a királynak és utódainak szolgálni tartoznak.*

Említve IV. Béla királynak 1239. szept. 29-én kelt, átírva pedig IV. László királynak 1283. szept. 3. előtt kelt oklevelében. Ld. ezek alatt is.

L. R. 41. o. (Magy. Tört. Tár. IV. 24. o.)

3. 1233. II. Endre király Porson, Lőrincz és Sopyn jobbágyoknak 4 ekényi területet — a későbbi Mathyuch — adományoz.

Ezen adományt IV. Béla király 1255. aug. 20-án megerősíti. Ld. ez alatt is.

T. R. 79. o. (Engel id. m. 82. o.)

Fejér, VI: 2. 413. o.

4. 1235. szept. 21. előtt. II. Endre király Radon comesnek a tiz ekényi két Prebouch falut adja.

T. R. 68. o. (Engel id. m. 68. o.)

Fejér, VI: 2. 414. o. és IX: 1. 212. o.

---

¹⁾ Vesd össze *Tagányi K.*, Megyei önkormányzatunk keletkezése cz. székhoglaló értekezését. Budapest, 1899.

5. 1239. szept. 29. IV. Béla király a II. Endre által 1230-ban Polkunak adott lipótmezei Hyba birtok és a hajdani Magyarfalu területe közül az előbbi, fölös birtok czímén, saját magának visszaveszi, a hajdani Magyarfalu területe birtokában meghagyja s Miko kir. ispán által beiktattatja.

IV. Béla ezen adományát R. Károly 1340. decz. 6-án kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 33. o. (M. Tört. Tár. IV. 15. o.)

Fejér, IV: 1. 160. o. Hazai Okm. VII. 25. o. Szabó Károly közlése R. Károly fenti megerősítő okleveléből. IV. Béla ezen adományát Benedek fiai: Simon, Márk, Pál és István, Tamás fiai: János, András és Bogó, ezen András fia Sándor, Lőrincz fiai: András és Pál és ezen Pál fia: András kérésére a szepesi káptalan is átírja 1352. nov. 21-én kelt oklevelében; ennek eredetije a M. Nemz. Múzeum levéltárában.

6. 1240. IV. Béla király a Jerezniche és Turoch folyók közt fekvő Lazkouch, 6 ekényi területet Dechluk fia Sitinának adja.

T. R. 80. o. (Engel id. m. 84. o.)

Fejér, IV: 1. 202. o.

7. 1242. IV. Béla király Dvor fiainak: Mikola és Draskunak, turóczi jobbágyfiaknak. Zklabonya népe földétől határokkal megkülömböztetett¹⁾ 4 ekényi területet — a későbbi Draskfalva — ad.

T. R. 95. o. (Engel id. m. 103. o.)

Fejér, IV: 1. 271. o.

8. 1244. nov. 22. IV. Béla király Rakouch földet Cernuknak adja szolgálatai jutalmául.

T. R. 74. o. (Engel id. m. 76. o.)

9. 1245. aug. 2. IV. Béla király Uzdát, ki mint halász önként tett neki szolgálatot, utódaival együtt e szolgálat alól felmenti és a Turócz folyó mellett fekvő örökségi birtokához a tulsó parton elterülő Vendegh birtokot adva, ebbe Jákó, zólyomi kir. ispán által bevezetetti.

T. R. 67. o. (Engel id. m. 67. o.) Ld. az 1255. okt. 19-iki okl. is. Fejér IV: 1. 399. o. Hazai Okm. VIII. 47. o.

Eredetije a M. Nemz. Múz. levéltárában; 1897. 49. sz. szerz.

10. 1245 okt. 14. előtt. IV. Béla király Zanasan földet káplánjának Mártonnak és testvére Lászlónak adja.

T. R. 81. o. (Engel id. m. 84. o.)

Fejér. IV: 1. 271. o.

Az eredeti szövegben az évszám 1242; Fejér is ez alatt közli; de

¹⁾ A Magyarországon létezett földközösség nyoma. Erre nézve ld. *Tayányi K.* alapvető fejtegetéseit: »A földközösség története Magyarországon.« Magy. Gazdaságtört. Szemle, 1894. évf. 199—238. ll. Különlenyomatban is megjelent.

mivel Béla király uralkodásának 10. évében kelt, az csak 1245. okt. 14. előtt lehet.

11. 1248. IV. Béla király Namazlonak és fiai: Tamás, Iván, Bertalan és Miklósnak a turóczmegyei And területből 5 ekényi földet — a későbbi Kanapota — adományoz, azon föltétellel, hogy, miként a többi turóczmegyei jobbágyfi, úgy ők is a királyi seregben »*ad capita sua domino regi servire teneantur.*«

T. R. 84. o. (Engel, id. m. 89. o.)

Fejér, IV: 2. 36. o.

12. 1249. máj. 8. IV. Béla király a turóczmegyei Jordán faluban Tamás, Mátyás és Benének, királyi jobbágyfiaknak, szolgálmányok fejében, 3 ekényi területet ad.

T. R. 65. o. (Engel id. m. 64. o.)

13. 1250. aug. 20. IV. Béla király Namzallo fiának Jánosnak és Sokaria (Zakariás?) fia Doboznak azon kiváltságot adja, hogy mint az ország nemesei, semmiféle királyi adót fizetni nem tartoznak, Hyricho birtokuk után sem.

T. R. 84. o. (Engel id. m. 88. o.)

A keltezésben hiba van; mert 1250-ben Szt. István napja szombatra esett; és így a különben nálunk sohasem használt *feria septimának* kellene állania a *feria tertia* helyett; de hogy tényleg aug. 20-án kelt, azt a szövegben olvasható »*in festo beati regis Stephani*« kétségtelenné teszi.

14. 1254. IV. Béla király Namzallo fiának Jánosnak a a töle régebben elvett Hybuchlo (Hirichou??) nevű birtokaért a *csehországi hadakozás alatt tanúsított vitézsége jutalmául* Kysmayus birtokot adja és határait megállapítja.

T. R. 84. o. (Engel, id. m. 88. o.)

Fejér IV: 2. 241. o. Engel nyomán az oklevelet egész terjedelmében közli.

Fredetiye a M. Tud. Akadémia levéltárában.

15. 1255. aug. 20. IV. Béla király megerősíti II. Endre királynak 1233-ban Porson, Sopyn és Lőrincz jobbágyoknak 4 ekényi területéről — a későbbi Mathyuch — szóló adományát.

T. R. 79. o. (Engel id. m. 82. o.)

Fejér id. m. IV: 2. 362. o.

16. 1255. okt. 19. IV. Béla király Uzda fiait: Mechk, Ztremen, Morthon és Drazmelt a Vrutk falu, Bistrice és Turoch folyók és Molley faluval határos 8 ekényi terület birtokában — a későbbi Zaturcha — megerősíti azon kikötéssel, hogy ők, mint turóczmegyei *fölös jobbágyok* pánczélos vitézekként tartoznak a királyi seregbe állani.

IV. Lászlónak Szerencs mellett, 1285. aug. 1-én kelt oklevelében hivatkozás történik IV. Béla ezen megerősítésére. Id. ez alatt is.

T. R. 66. o. (Engel id. m. 65. o.)

Engel id. m. appendixében III. sz. a. Bél nyomán közli a registрумétól eltérő keltezéssel.

Fejér, IV: 2. 295. o. a Jankovich-gyűjteményből, 1571. évi átírásból egész terjedelmében adja.

17. 1255. IV. Béla király Obusk, Obud, Preyslo, Bylegen, Raak és Jakabot a turóczi jobbágyságok közé sorozza. Obusknak 2, a többinek pedig 6 ekényi területet adván.

Ezen adományt N. Lajos király 1381. nov. 5-én kelt oklevelében átírja. Ld. ez alatt is.

T. R. 77. o. (Engel id. m. 80. o.)

Fejér, IV: 2. 360. o.

18. 1255. IV. Béla király Porsu fiának Latibornak Ewzpataka 2 ekényi területéről tett adományát megerősíti.

Ezen oklevelet N. Lajos kir. 1358. nov. 2-án kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ez alatt is.

T. R. 91. o. (Engel id. m. 98. o.)

Fejér, IV: 2. 361. o.

19. 1255. IV. Béla király Jardáni András és fia Achilles, turóczi jobbágyfiú részére 2 $\frac{1}{2}$ ekényi területről — a későbbi Jardán — tett adományát megerősíti.

T. R. 94. o. (Engel id. m. 102. o.)

Fejér, IV: 2. 362. o.

20. 1256. szept. 3. IV. Béla király András, beszterczebányai elöljárónak a lipői kerületben fekvő Zelniche falutól északra egy lakatlan területet adományoz — a későbbi Kovachan — határait megállapíttatja és a beiktatást elrendeli.

IV. Béla király ezen adományát IV. László 1287-ben megerősíti. Ld. ez alatt is.

L. R. 24. o. (M. Tört. Tár. IV. 6. o.)

Fejér, IV: 2. 415. o.

21. 1258. júl. 28. IV. Béla király Banana fia Pálnak és Wahod fia Lászlónak turóczi jobbágyfiaknak egy ekényi területükhöz még egy ekényit ad — a későbbi Othmar — azon kikötéssel, hogy valamint a turóczi nép, úgy ők is, minden hat telek után egy fegyveres vitézt tartoznak a királyi sereg számára előállítani.

T. R. 64. o. (Engel id. m. 62. o.)

Fejér, IV: 2. 481. o.

Ezen adományt IV. Béla 1266. aug. 6-án kelt oklevelében megerősíti. Ld. ezt is.

22. 1258. szept. 26. IV. Béla király Chepan kőfaragó fiai Benedek és Péternek, szintén kőfaragóknak, a Sochouch 4 ekényi területet adja, a turóczi jobbágyfiak kiváltságaival.

T. R. 83. o. (Engel id. m. 88. o.)

Fejér, IV: 2. 482. o. Orsz. Levéltár, DL. 477., a turóczi konventnek 1639. évi máj. 17-én kelt átíratában.

23. 1258. IV. Béla király a [. . . . .] és Ivánka által Mártontól elfoglalt Jardan nevű birtokot utóbbinak visszaadja.

Ezen adományt IV. Béla király 1258—70 között megerősíti. Ld. ez alatt is.

T. R. 95. o. (Engel id. m. 103. o.)

24. 1258—59. Mihály zólyomi és szepesi kir. ispán ítéletet hoz egyrészt Dochyk, Orbán, Salman (Salamon?) és Mihály, másrészt Wask, Mylech és Jank között, Mossovech két és fél ekényi birtok osztályos egyezsége ügyében.

IV. Béla király 1259. okt. 14. előtt kelt oklevelében átírva. Ld. ezt is.

T. R. 33. o. (Engel id. m. 62. o.)

Fejér, IV: 2. 522. o.

25. 1259. okt. 14. előtt. IV. Béla király Mihály, zólyomi és szepesi kir. ispán előtt egyrészt Dochyk, Orbán, Salman és Mihály, másrészt Wask, Mylech és Jank között Mossovech 2 $\frac{1}{2}$ ekényi birtok megosztása ügyében létrejött egyezséget megerősíti.

T. R. 63. o. (Engel id. m. 62. o.)

Fejér, IV: 2. 522. o.

26. 1262. okt. 27. IV. Béla király kopasz Iwancha, turóczi jobbágyfiúnak Jordau faluban két ekényi területet ad.

T. R. 65. o. (Engel id. m. 64. o.)

Fejér, IV: 3. 64. o.

27. 1262. IV. Béla király Mladik ruthénnek, hű szolgálataért, de főleg, mivel a tatárfogságból való szerencsés menekülése alkalmával egyúttal magával vitt 30 arany márkát neki kölcsön adta és mikor egynehány év elteltével a király ezen kölcsönt vissza akarta fizetni, ő inkább valami turóczi megyei jószágot kért a 30 arany márka fejében, Tarnouch birtokot örökösen adja.

T. R. 92. o. (Engel id. m. 99. o.)

Fejér, IV: 3. 59. o. Wagner, Anal. Scep. és Katona nyomán egész terjedelemben közli. 65. o. Engel nyomán. Hazai Okmt. VII. 83. o. Széchy Miklós országbírónak 1381. máj. 16-án kelt ítéletéből közli, melyet Thurzó György nádor 1621-ben átírt.

Ezen Mladik (Maradich) II. Endre király *tárnokmestere* volt 1232-ben. Hazai Okmt. VII. 21.

IV. Béla király ezen adományát 1266. aug. 6-án kelt oklevelében megerősíti. Ld. ezt is.

28. 1262. IV. Béla király Namzalo fia Jánosnak, turóczi várkapitányának Chornakw 4 ekényi területet adja.

T. R. 84. o. (Engel id. m. 90. o.)

Fejér, IV: 3. 57. o. Engel appendixe alapján egész terjedelmében közli, 64. o. a registrum kivonatát adja.

29. 1262. IV. Béla király Albert fiai András és Jakab-

nak, turóczyi jobbágyságnak az azelőtt Othmár és Leonárd által birt 4 ekényi területbe — a későbbi Proloka — történt beiktatását megerősíti.

T. R. 85. o. (Engel id. m. 91. o.)

Fejér, IV : 3. 65. o.

30. 1262. IV. Béla király Galicus János mesternek Liptóban 4 ekényi területet — a későbbi Olazy — ad, azon kötelezettséggel, hogy ő és utódai hadjárat esetén *Liptóvára védelmére* tartoznak visszamaradni.

L. R. 34. o. (M. Tört. Tár, IV. 16. o.)

Fejér, IV : 3. 65. o.

IV. Béla király ezen adományát IV. László 1278-ban kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

A fenti 4 ekényi területet 1391-ben Olaszinak hívják; lehet, hogy a Galicus alatt olaszt értettek; és ezen Olaszi 1391-ben is conditionális föld! Ekkor *egy ember*, Olaszi János fia Péter deák birta. Ez tehát azon eset, a melynél *nem a személyen, hanem a földön nyugszik a feltétel, kötelezettség.*

31. 1262. IV. Béla király Isombar ijjásznak és Hough köfaragónak Liptó vára aljában 3 ekényi földet adományoz.

Ezen adományt R. Károly király Visegrádon, 1341. márcz. 31-én kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 58. o. (M. Tört. Tár, IV. 41. o.)

Fejér, IV : 3. 66. o.

Eredetije Bobrovniczky László levéltárában, Rózsahegyen. Ld. Majláth B. »Liptómege törzsökös családjainak története 1526-ik évig.« Budapest, 1892. cz., a Turul VIII. és IX. kötetéből készült különlenyomatának 94. o. Ő különben ezen *Hough*-ot mindenütt *Hongh*-nak olvassa; a 93. oldalon ezen névvel kapcsolatos megjegyzése tehát merőben alap nélkül való.

32. 1262. IV. Béla király Sebestyénnek, Danknak és Stenknnek, liptói jobbágyságnak, a Chemerna és Libele patakok közt 3 ekényi földet ad.

L. R. 36. o. (M. Tört. Tár, IV. 19. o.)

33. 1263. aug. 29. IV. Béla király Uzda fiait, Mártont, Ztremont és Drazmelt, és Mechk fia Mechket kiváltságaikban megerősíti, de kiköti, hogy hadjárat esetén egyikök hadba tartozik szállani.

T. R. 66. o. (Engel id. m. 66. o.) Az uralkodási évek megjelölésében hibásan *secundo* áll, *octavo* helyett.

Engel az appendixben IV. sz. alatt egész terjedelemben közli. Fejér, IV : 3. 150. o. Hazai Okmt. VIII. 92. o.

Eredetije a M. Nemz. Múzeum. levéltárában, 1897. évi 49. sz. szerz.

34. 1263. IV. Béla király Kossuth és Wayozlo részére egy területről — a későbbi Zábor — régebben tett adományát megerősíti és a határokat megállapítja.

T. R. 62. o. (Engel id. m. 60. o.)

Fejér, IV: 3. 150. o., V: 1. o. egész terjedelemben közli.
Eredetije Záborszky Károly levéltárában Záboron.

35. 1263. IV. Béla király Bagamér kir. ispánnak Vez-
verys földé egy részét adja, a melyben a többi közt körülbelül
1 ekényi szántóföld van.

III. Endre király ezen adományt 1293. márcz. 21-én kelt okleve-
lében átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 41. o. (M. Tört. Tár. IV. 24. o.)

Fejér, IV: 3. 151. o.

36. 1263. IV. Béla király peczéireinek, Bosey, Stoysa,
Sadreck, Kozma, Koyzlo, Vithko, Egyed és Mylathnak, a
tized és *adó* fizetését elengedi.

L. R. 57. o. (M. Tört. Tár. IV. 41. o.)

37. 1264. IV. Béla király Pál fia Demeternek a két
Seremnapataka folyó közt egy területet — a későbbi Dob-
rava — adományoz.

L. R. 31. o. (M. Tört. Tár. IV. 14. o.)

Fejér, IV: 3. 209. o.

38. 1264. Mihály, zólyomi és szepesi kir. ispán IV. Béla
király parancsára egy, Liptóban, Topla és Latina falvak
közt fekvő rétét János Galicus mesternek kijelöl.

Ezen adományt IV. László király 1278-ban kelt oklevelében átírja
és megerősíti.

L. R. 34. o. (M. Tört. Tár. IV. 17. o.)

Fejér, IV: 3. 209. o., V: 1. 489. o.

39. 1264. IV. Béla király Kelemennek 3 ekényi meg-
határolt földet — a későbbi Kelemenfalva — ad.

Ezen adományt IV. László király 1278 (?) okt. 16-án és 1278. okt.
16. után kelt oklevelében megerősíti.

L. R. 54. o. (M. Tört. Tár. IV. 37. o.)

Fejér, IV: 3. 209. o.

40. 1265. júl. 21. IV. Béla király Gybe városának és
vendégeinek kiváltságot ad; ezek fejében minden telek 1 ara-
nyat fizet szt. Márton napján, s az egészet a bíró adja át a
királynak.

Ezen adományt IV. László 1285-ben, V. István 1270-ben, és III.
Endre király 1297-ben kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezeket is.

L. R. 46. o. (M. Tört. Tár. IV. 29. o.)

Fejér, IV: 3. 312. o. Wenzel, Á. U. O. VIII. 126. o. V. István
királynak 1270-ben kelt átiratából közli. Ld. ezt is.

41. 1265. aug. 23. előtt. Mihály zólyomi királyi ispán,
a Turóczban fekvő Vida nevű, 1 ekényi birtokát, Pynk fiai
Gyuge és Suthnak, továbbá turóczi Zok Lászlónak adja.

T. R. 80. o. (Engel id. m. 83. o.)

Fejér, IV: 3. 298. o.

42. 1265. aug. 23. IV. Béla király megerősíti Pynk fiait. Gyuge és Suthot, továbbá turóczi Zok Lászlót, a férfi utól nélkül elhalt Mihály, zólyomi kir. ispán által nekik adott, Turóczban fekvő Vida nevű 1 ekényi terület birtokában.

T. R. 80. o. (Engel id. m. 83. o.)

Fejér, IV : 3. 298. o.

43. 1266. jún. 29. Mihály zólyomi és szepesi királyi ispán Galicus Bastinus fiát, Miklóst, Jezernaluchka birtokba beiktatja.

L. R. 25. o. (M. Tört. Tár. IV. 7. o.)

Fejér, IV : 3. 384. o.

44. 1266. aug. 6. IV. Béla király, mivel *régi registrumában*¹⁾ feljegyezve találta régen (1258. júl. 28.) tett adományát, Burene fiát, Pált, és Wahud fiait, Gergelyt, Itimert és Benedeket, és ezek fiait, mint nemes jobbágfiakat, Sernovicha — azelőtt Othmár — nevű 2 ekényi birtokukban *a régi kötelezettség fentartása mellett megerősíti.*²⁾

T. R. 64. o. (Engel id. m. 63. o.)

Fejér, IV : 3. 382. o.

A fenti Burene a registrumnak az 1258. júl. 28-i adományról szóló szövegében Banana-nak mondatik.

45. 1266. aug. 6. IV. Béla király Mladik ruthénnek Tarnouch birtok ügyében 1262-ben tett adományát, az abban foglalt bizonyos kétely megszüntetése végett, megerősíti.

T. R. 92. o. (Engel id. m. 99. o.)

Fejér, IV : 3. 383. o.

46. 1266. aug. 6. IV. Béla király Vidast és fiait a turóczi jobbággyok közé iktatja, és Sernoucha mellett 6 ekényi területet — a későbbi Vydafelde — adományoz.

Ezen adománylevelet a nyitrai konvent 1271-ben átírja. Ld. ezt is.

T. R. 73. o. (Engel id. m. 75. o.)

Fejér, IV : 3. 383. o.

47. 1266. aug. 14. IV. Béla király Drasknak és Mikolának a 4 ekényi Sklovnaréh nevű területet adja.

A turóczi registrum nem említi. Fejér, IV : 3. 336—37. o. »Ambae hae litterae cera rubra consignatae.« IV. Béla királynak amúgy is ritka és csak töredékekben fenmaradt gyűrűpecsétjei (Orsz. Levéltár. DL. 25,755.) *nem vörös viaszból valók!* A rendes, sárga viaszt használták ezeknél is. Az idézett DL. 25,755. sz. oklevél maradványai mutatják, hogy ezen gyűrűpecséteknek *kőiratuk is volt*, de ma — legalább ezen — nem vehető már ki; átmérője 18 ^{mm}/_m; az olyan IV. Béla-féle oklevél tehát, a mely *vörös viaszsécsét* alatt kelt, hamis.

¹⁾ Ezen registrum valószínűleg az összes királyi adományokat magában foglalta. Ezen registrum értendő az alatt is, melyről Fejér IV : 3. 336. o. olvasunk.

²⁾ Ld. az 1262. évi 30. sz. regesta jegyzetét.

V. ö. IV. Béla királynak 1242. évben tett adományával (7.sz.) János deák hamisítványa.

48. 1266. IV. Béla király Namzalo fiának Jánosnak Hyricho nevű birtokáért Kysmayus birtokot adja.

Ezen adományt IV. László király 1282. márcz. 11-én kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

T. R. 84. o. (Engel id. m. 89. o.)

Fejér, IV: 3. 383. o.

49. 1266.¹⁾ IV. Béla király Gergely fiát Mártont és testvérét a nemesek közé iktatja, és nekik a két ekényi föltételes .Jardan birtokot adja.²⁾

T. R. 95. o. (Engel, id. m. 103. o.)

Fejér, IV: 3. 336. o.

János diák hamisítványa. (Mint a 47. sz.)

Eredetije a Draskóczy cs. levéltárában.

50. 1266. IV. Béla király Galicus Bastinus fiának Miklósnak nemes jobbagynak, a Jezernaluchka nevű egy ekényi földet — a későbbi Zabopalfelde, Párisháza — adja.

Ezen adományt IV. László király 1278-ban kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 25. o. (M. Tört. Tár, IV. 7. o.)

Fejér, IV: 3. 384. o.

51. 1267. decz. 19. IV. Béla király Gekeminusnak és Tywannak, lipthói nemeseknek, hű szolgálataikért, különösen pedig Lipthó vára körül szerzett érdemeikért, az utódok nélkül elhalt Vidának Vidafelde nevű birtokát adományozza, és meghagyja Mihály, zolyomi kir. ispánnak, hogy állapítsa meg ezen birtok határait, és iktassa be fentieket.

L. R. 27. o. (M. Tört. Tár, IV. 10. o.)

Fejér, IV: 3. 430. o. Wenzel, Á. U. O. III. 159—161. ll. Genealogia fam. de Felsőkubin, ed. altera, Pest. 1824.

Eredetije a Kubinyi cs. levéltárában.

Ezen Tywannak és testvére Tivadarnak, Olazy Ujlan fiainak, IV.

¹⁾ A szövegben, nem ismervén akkor a Fejér közölte oklevél és e töredék összefüggését, csak 12 . . hiányos évszám áll.

²⁾ Engel id. m. 103. o. LXX. §. Super possessione Jordan cz. alatt ezen megjegyzést teszi: »Sex lineolae hic abolescunt.« Tény az, hogy a registrum ezen utolsó oldalát az idő nagyon megviselte, mindamellett sikerült ezen hat utolsó sort majdnem teljesen megfejteni. Ld. a T. R. 95. o. Most, a Fejér által közölt és fent idézett oklevél alapján a még fennálló hiány is pótolható; az így tökéletesbített 71. §-t ld. a bevezetésben. László király 1273-ban a lipthómezei Medekes birtokot adja, Rutániába történt többszöri küldetésük és Lipthó vára körül szerzett érdemeik jutalmául. A király, a Budán, 1273. júl. 1-én kelt oklevelében meghagyja Ivánka turóczi prépostnak és a konventnek, hogy állapítsa meg a birtok határait, s iktassa be fentieket; a konvent ennek megtörténtéről jelentést tesz. Wenzel, Á. U. O. IX. 29. Ezen oklevél a lipthói registruban nincs meg.

52. 1268. IV. Béla király a Latinok földje mellett fekvő 4 ekényi területet, — a későbbi Zenthmiklós — egyházával együtt Liptói Márknak és fia Miklósnak adja.

L. R. 52. o. (M. Tört. Tár. IV. 36. o.)

Fejér, IV: 3. 487. o.

53. 1269. aug. 6. IV. Béla király Nadasd nevű birtokát Lauryn (Lőrincz) fia Bagamérnak adja cserébe, Paloucha és Sygra nevű birtokaiért.

Ezen adományt V. István király 1270-ben, és III. Endre király 1293-ban kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezeket is.

L. R. 41. o. (M. Tört. Tár. IV. 24. o.)

Fejér, IV: 3. 543. o.

54. 1269. okt. 25. IV. Béla király egy a Gybe vize és Szepes megye határai között fekvő elhagyott erdőt, a benne fekvő Turapola és Vyhodna rétekkal és Vanych patakkal együtt Bagemer, királyi ispánnak adja.

Ezen adományt IV. László király 1273-ban megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 43. o. (M. Tört. Tár. IV. 26. o.)

Fejér, IV: 3. 544. o.

Eredetije a M. Nemz. Múzeum Szent-Ivány cs. levéltárában.

55. 1269. IV. Béla király Bene földét — a későbbi Benefalva — Imre fiainak, Tamás, Benedek és Mártonnak adja oly föltétellel, hogy jobbágyszolgalatot tartoznak teljesíteni.

Ld. az 1280. és 1337. szept. 21-i regestákat.

T. R. 75. o. (Engel, id. m. 77. o.)

Fejér, IV: 3. 543. o.

56. 1269. Mihály, zólyomi és szepesi királyi ispán, egy 4 ekényi területnek — a későbbi Draskfalva — határait megállapítja.

T. R. 95. o. (Engel, id. m. 103. o.)

Fejér, IV: 3. 542. o. nem egész teljességgel közli az oklevelet, a Fejérvári-Jankovich analecta-gyűjt. III. k. 546. sz. alapján. Szerinte az oklevél eredetije a Draskócz (Draskóczy) család levéltárában, Girálton van. U. o. 543. o. Engel nyomán adja a regestát.

57. 1269. Mihály zólyomi és szepesi királyi ispán, egy 4 ekényi területnek — a későbbi Draskfalva — határait megállapítja.

T. R. 95. o. (Engel, id. m. 103. o.)

Az előző 1269-ikivel egyező, de különálló oklevél.

58. 1270. máj. 1. előtt. IV. Béla király Márton comesnek a Molley, Vruthk és Precopa mellett fekvő erdőre *irtási jogot* ad.

T. R. 66. o. (Engel id. m. 66. o.)

Ld. az 1271. évi 64. sz. regestát

59. 1270. jún. 24. V. István király Lipche város polgárainak és királyi vendégeinek kiváltságokat ad.

Ezen adományt IV. László 1274-ben kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 45. o. (M. Tört. Tár, IV. 28. o.)

Fejér, V: 28. o. Gyurikovics Gy. gyűjteményéből az oklevelet egész terjedelemben közli. Szerinte III. Endre király 1291-ben szintén megerősíti, de ezt a registrumban nem találtam; lehet, hogy ez az oklevél is azok között volt, a melyeket 1388-ban Hans, városi bíró, a királyhoz akart felvinni, de Zólyom városában Cserényi Miklós házánál tarisznyáját az oklevelekkel és két lovával együtt ellopták; később azután megkerülhetett ismét.

60. 1270. V. István király IV. Bélának 1269. aug. 6-án Nadasd birtok felől tett csereadományát megerősíti.

Ezen adományt III. Endre 1293-ban kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 41. o. (M. Tört. Tár, IV. 24. o.)

Fejér, V: 1. 94. o.

61. 1270. V. István király megerősíti a IV. Béla által 1265. júl. 21-én Gybe város részére adott kiváltságokat.

Ezen oklevelet IV. László király 1285-ben, és III. Endre 1297-ben kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezeket is.

L. R. 46. o. (M. Tört. Tár, IV. 29. o.)

Fejér, V: 3. 313. o. Wenzel, Á. U. O. VIII. 311. o. IV. László királynak 1285-iki átiratából közli.

III. Endre királynak 1297-ben kelt, és a M. Tud. Akadémia könyvtárában lévő eredeti oklevelében V. István király ezen átirat oklevele hibásan 1278-ról van keltezve; ezt különben az uralkodási év »regni autem sui anno primo« is bizonyítja; az is lehet, hogy ezen oklevél hamis.

62. 1270—72. V. István király Paznan kulcsárnak egy, a Palugya és Polaschyn folyók közt fekvő, erdőt ad — később Damjánfelde — és meghagyja Mihály, zólyomi királyi ispánnak, hogy iktassa őt be és állapítsa meg a birtok határait.

L. R. 24. o. (M. Tört. Tár, IV. 7. o.)

Lásd még IV. László király 1281. decz. 29-én, és R. Károly király 1340. nov. 29-én kelt oklevelét.

63. 1270—72. Mihály, zólyomi királyi ispán V. István király parancsára a Palugya és Polaschyn folyók közt fekvő erdő — később Damjánfelde — határait megállapítja, Paznan királyi kulcsárt beiktatja és erről a királynak jelentést tesz.

L. R. 24. o. (M. Tört. Tár, IV. 7. o.)

Lásd még a IV. László király 1281. decz. 29-én, és R. Károly 1340. nov. 29-én kelt oklevelét.

64. 1271. V. István király Márton, királyi ispánnak adja a Molley, Vruthk és Precopa mellett fekvő erdő egy részét — a későbbi Zaturcha — melyre már IV. Béla királytól irtásjogot nyert.

T. R. 66. o. (Engel id. m. 66. o.)

Fejér, V: 1. 173. o.

65. 1271. A nyitrai káptalan átírja IV. Béla királynak 1266. aug. 6-án, Vidasnak és fiainak tett adománya ügyében. kelt oklevelét.

T. R. 73. o. (Engel id. m. 75. o.)

Fejér, V: 1. 173. o.

66. 1271. V. István király Valcun fiát Henschmant, Viconafiat Buhtha és Ivánt és Ruzethe fiát Milket és társaikat, akik Zoboszlo — más néven Falkusfalva — lakóival *földközösségekben éltek*,¹⁾ a turóczi megyei jobbágyság közé sorozza.

T. R. 93. o. (Engel id. m. 100. o.)

Fejér, V: 1. 173. o.

67. 1272. IV. László király Gergely fiának Murynnak Uyfalu birtokot adja, beiktattatja és a határokat megjelölteti.

T. R. 63. o. (Engel id. m. 61. o.)

Fejér, V: 2. 60. o.

68. 1272. IV. László király Hotimernek és örököseinek az Árvában fekvő, határokkal megjelölt Rivisne birtokot adja, és a beiktatásra Mihály, zólyomi királyi ispánnak parancsot ad.

T. R. 71. o. (Engel id. m. 72. o.)

Fejér, V: 2. 61. o. Wenzel Á. U. O. IV. 1. o. gr. Batthyány József kézirati gyűjteményéből közli, hivatkozással a turóczi registrumra.

69. 1272? A turóczi konvent Gergely fiát Murynt. Uyfalu birtokába beiktatja és a határokat megjelöli.

T. R. 63. o. (Engel id. m. 61. o.)

70. 1272—90. IV. László király Gyulafalvát Pálnak adja.

Ezen adománylevél Pálnak házában 1377. nov. 11-én elégett.

T. R. 74. o. (Engel id. m. 76. o.)

Fejér, X: 1. 324. o. Hogy minő alapon keltezi 1287. évről, nem lehet tudni.

71. 1272—90. Demeter fia Miklós. zólyomi királyi ispán, IV. László király beleegyezésével egy. Akalichna faluból kihasított területet, melyet a falu népével *földközösségekben bírtak*,²⁾ Zalok fiának Mártonnak, és Zulak fiának Mátyásnak akalichnai jobbágyfiaknak adományoz.

Ezen területet N. Lajos király Visegrádon 1364. decz. 27-én kelt oklevelével a mártonfalvi királyi szolgáknak adja. Ld. ezt is.

L. R. 28. o. (M. Tört. Tár, IV. 10. o.)

72. 1272—90. IV. László király N. X. lazani jobbágyságoknak kiváltságot ad.

¹⁾ Erre nézve ld. a 7. sz. regesta jegyzetét.

²⁾ Ld. a 7. sz. regesta jegyzetét.

L. R. 51. o. (M. Tört. Tár, IV. 34. o.)

IV. László ezen kiváltságlevelét a R. Károly király idejében tartott oklevélvizsgálat alkalmával tulajdonosai felmutatták, és ezen (R. Károly korabeli) registrumban történt felvétele alapján kelt N. Lajos királynak 1364. okt. 24-i oklevele.

73. 1273. máj. 27. IV. László király megerősíti IV. Béla királynak 1269. okt. 25-én, Bagemer, királyi ispán részére tett adományát.

L. R. 43. o. (M. Tört. Tár. IV. 26. o.)

Fejér, V : 2. 144. o.

Eredetije a M. Nemz. Múzeumban, a Szent-Ivány cs. levéltárában.

74. Buda, 1273. aug. 1. IV. László király meghagyja a turóczi konventnek, hogy a lipptói Medekes földnek egy részét határolják meg, és iktassák be abba Olaszi Villám fiait Tywánt és Tivadart.

Wenzel, Á. U. O. IX. 29—30. o.

Ezen oklevelet Bebek Imre, országbíró, és a megyei bizottság, az 1391-i oklevélvizsgálat alkalmával nem látta, *és így a lipptói regestrumban nincs benne!* Tulajdonosa egyszerűen nem mutatta be, mert félt a büntetéstől, ha annak hamis voltát felismerik. *Csak János deák hamisítványa lehet.* Ld. az ezt átiró, teljesen hibás szerkezetű és hamis IV. László király-féle 1298-i oklevelet.

75. 1273. aug. 1. után. A turóczi prépost és a konvent a lipptói Medekes földnek határait megállapítja.

Wenzel, Á. U. O. IX. 30—31.

Ezen oklevelet Bebek Imre, és a megyei bizottság az 1391-i oklevélvizsgálat alkalmával szintén nem látta, és ennél fogva *a lipptói regestrumban nincs felvéve*; két teljesen hamis oklevélben, a rendes stílus és egyéb kellékektől eltérő módon lévén átirva, *feltétlenül hamisnak kell mondanom*; *János deák koholmánya ez is!* Ld. a Budán, 1273. aug. 1-én és 1273. aug. 1. után, IV. László királytól, és 1298-ban III. Endre királytól kelt okleveleket!

76. 1273. aug. 1. után. IV. László király a lipptói Medekes földnek egy részét Olaszi Villám fiainak Tywánnak és Tivadarnak adja.

Wenzel, Á. U. O. IX. 29—31.

Ezen oklevelet sem mutatta fel tulajdonosa a Bebek Imre és a megyei bizottság által 1391-ben tartott oklevélvizsgálat alkalmával, *és így a lipptói regestrumban nincs benne.* Hamis voltát Dr. Karácsonyi J., többször idézett művének 26—27. lapján mutatja ki; mint ilyen csak *János deák hamisítványa lehet.* Ld. az ezt átiró, szintén hamis, III. Endre király-féle 1298-i oklevelet.

77. 1273, Mihály, zólyomi és szépesi királyi ispán és Paskasius mester Draskfalva birtokot visszabocsátja. (?)

T. R. 95. o. (Engel id m. 103. o.)

Fejér, V : 2. 144. o.

78. 1274. aug. 6. előtt. IV. László király Mátyás fia-

nak Mihály, Péter és Istvánnak, hű szolgálataikért a turóczi megyei Jezen birtokot adja.

T. R. 63. o. (Engel, id. m. 61. o.)

Fejér, V: 2. 60. o. tévesen 1272-i kelettel közli.

A turóczi konvent 1287. jan. 26. előtt a király parancsára a birtok határait megállapítja; Mátyás fiainak Mihály, Péter és Istvánnak kérésére pedig 1287. jan. 26-án megerősíti. III. Endre király ugyanazok kérésére IV. László ezen oklevelét 1293. márcz. 18-án kelt oklevelében átírja és megerősíti. Hazai Okm. VI. 321. és 398. ll. Szabó K. közlése a Jeszenszky cs. turóczi megyei levéltárban levő eredetiekről.

A registrum ezek egyikét sem említi.

79. 1274. IV. László király Lipche város polgárainak és a kir. vendégeknek az V. István által 1270. jún. 4-én adott kiváltságokat megerősíti.

Ezen adományt R. Károly király 1340. nov. 11-én kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 45. o. (M. Tört. Tár, IV. 28. o.)

Fejér, V: 1. 94. o.

80. 1278. júl. 18. IV. László király András fiától Mátyástól a lipőmegyei, Cseremle és Inkle folyók közt fekvő Chereimlye (Cermula) birtokot — *mivel egy aranybányát fedeztek fel benne* — elveszi, de könyörgésére az elvett birtokért a turóczi megyei Nunsyr (Numsyr) birtokot adja cserébe, a melybe, Biter, zólyomi királyi ispán, a király parancsára 1277. ápr. 24-én be is iktatja.

T. R. 78. o. (Engel id. m. 81. o.)

Fejér, V: 2. 487. o. A Széchényi gyűjteményből pedig kivonatilag nagyon hézagosan 406. o.

Wenzel, Á. U. O. IX. 207. o. III. Endre királynak 1290-ben kelt átíró és megerősítő okleveléből közli, melynek hiteles másolata (?) Körnöczbánya sz. kir. város levéltárában van. (Ebben Biter, királyi ispán beiktató levele átírva, Wenzel id. m. IX. 195. o.) Fenti András — Albertnek fia — a Cermule és Luhela folyók közt fekvő 3 ekényi birtokra IV. Béla királytól 1269-ben kapott adományt. Wenzel id. m. VIII. 251. o.

81. 1278 (?) okt. 16. IV. László király IV. Bélának 1264-ben kelt, és Kelemen részére 3 ekényi területről — a későbbi Kelemenfalva — tett adományát megerősíti.

L. R. 54. o. (M. Tört. Tár, IV. 37. o.)

82. 1278. okt. 16. után. IV. László király IV. Bélának 1264-ben kelt, és Kelemen részére 3 ekényi területről — a későbbi Kelemenfalva — tett adományát megerősíti és erről privilegialist ad.

L. R. 54. o. (M. Tört. Tár, IV. 37. o.)

Fejér, V: 2. 489. o.

83. 1278. IV. László király átírja és megerősíti IV. Bélá-

nak 1262-ben kelt és Galicus János részére a lipatómegyei 4 ekényi földről — a későbbi Olazy — tett adományát.

L. R. 34. o. (M. Tört. Tár, IV. 16. o.)

Fejér, V: 2. 488. o. Wenzel, Á. U. O. IV. 100. o. Zsigmond királynak 1407-i megerősítő okleveléből közli. Hazai Okmt. VI. 232.

Eredetije a M. Tud. Akadémia könyvtárában. 1329. aug. 23-án Jakab, turóci prépost és a konvent előtt János fia Gergely és Péter, megtestvérei Jwahun és Joan, ezen birtokuk fölött osztozkodnak. Anj. Okmt. II. 427.

84. 1278. IV. László király IV. Bélának 1266-ban kelt, és Jezernaluchka birtokról — később Zabopalfelde, Parishaza — szóló adományát átírja és megerősíti.

L. R. 25. o. (M. Tört. Tár, IV. 7. o.)

Fejér, V: 2. 488. o.

85. 1278. IV. László király egy, Libele faluból kihalított, egy ekényi területet János Galicusnak adományoz és Detre, turóci prépost által beiktattatja.

L. R. 34. o. (M. Tört. Tár, IV. 17. o.)

Fejér, V: 2. 488. o.

Detre turóci prépost határjáró és beiktató levelét IV. László király a fenti oklevelében átírja. Wenzel, Á. U. O. IV. 100. o.

86. 1278. IV. László király János Galicus mestert, a IV. Bélától 1264-ben nyert rétnek birtokában megerősíti.

L. R. 34. o. (M. Tört. Tár, IV. 17. o.)

Fejér, V: 2. 489. o.

87. 1278. IV. László király Turapataka nevű birtokát Marczel fiainak, Tamás és Simonnak, Sybor fiainak, Albert és Dénesnek Topla nevű birtokukért cserébe adja.

Ezen adományt R. Károly király 1340. decz. 6-án kelt oklevelében átírja és megerősíti. L. ezt is.

L. R. 39. o. (M. Tört. Tár, IV. 22. o.)

Fejér, V: 2. 489. o.

Eredetije Thuránszky Marczell levéltárában, Egerben.

88. 1279. Vjlan fia, vidafeldei Tyvan Vidafelde felerészét testvérének Tivadarnak két és fél márkáért eladja.

Ezen eladást IV. László király 1279. aug. 31-én kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 56. o. (M. Tört. Tár, IV. 39. o.)

89. 1279. aug. 31. IV. László király Vjlan fia, Tyvan által testvére Tivadar részére, Vidafelde birtok felerészének 2 $\frac{1}{2}$ márkáért történt eladását megerősíti.

L. R. 56. o. (M. Tört. Tár, IV. 39. o.)

Fejér, V: 2. 565. o.

90. 1279. IV. László király a 3 ekényi Fyathafelde, másképp Churma — a későbbi Fiathafalva, Cheurma — nevű területet királyi jobbágyoknak adja.

A turóczi konventnek 1306-ban kelt, a fenti birtok határjárását tartalmazó oklevélében átírva.

L. R. 28. o. (M. Tört. Tár, IV. 11. o.)

Fejér, V : 2. 565. o. Fyathafelde helyett hibásan Fiathafalva van. Eredetije Mattyasovszky Lajos rózsashegyi levéltárában.

91. 1280. IV. László király Rekse fiát Miksét és rokonait, Drahent, Miklóst, Herchet, Ruthent és Urbánt a turóczi szolgánép köréből a kiváltságos jobbágysági sorába emeli és Raxa birtokukra kiváltságot ad.

T. R. 91. o. (Engel id. m. 98. o.)

Fejér, V : 3. 72. o.

92. 1280. Pouka mester és János pap, a jobbágysági földjeinek visszaállítására kiküldött királyi emberek, Imre fiának Tamásnak Bene földét visszaadják.

T. R. 75. o. (Engel, id. m. 77. o.)

Fejér, V : 3. 73. o.

93. 1281. decz. 29. IV. László király Paznan, V. István király volt kulcsárának a Palugya és Polaschyn folyók között egy területet — a későbbi Dámyanfelde — adományoz és a határokat körülírja.

Ezen adományt R. Károly király Visegrádon, 1340. nov. 29-én kelt oklevélében megerősíti.

L. R. 25. o. (M. Tört. Tár, IV. 6. o.)

Fejér, V : 3. 93. o. Wenzel, Á. U. O. XII. 331. o. regestáját adja, hivatkozással ifj. Kubinyi F. Magy. Tört. Emlékek I. k. 121. lapjára.

Eredetije a Palugyay cs. bodafalvi levéltárában.

94. 1281. IV. László király Csermenye, lipótmegyei falut, Akalichnai Szeraphinnak adományozza.

Ezen adományt N. Lajos király 1379-ben megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 26. o. (M. Tört. Tár, IV. 9. o.)

Fejér, V : 3. 122. o.

Pauler, II. 720. o. gyanusnak jelzi.

Az oklevél János diák hamisítványa.

A lipóti registrumban az idézett helyen ez olvasható: „dehinc iidem filii Marcus, licet super dictis possessionibus quedam plura litteralia instrumenta, dominorum videlicet *Ladislai, Andree et Karoli regum, necnon quorundam capitulorum et conventuum, ac iudicum privilegiales et patentes, diversis annis et terminis, diversomodo emanatas et loquentes coram nobis exhibuerint, tamen, quia vigore conservationis praedictarum possessionum dictum privilegium ipsius domini Lodovici regis in superioribus conscriptum firmiter observare apparebat, ideo series aliorum instrumentorum presentibus inseri obmisimus.*“

Dr. *Karácsonyi J.* id. m. 28—29. oldalán a fenti oklevelet, döntő érvek alapján, hamisnak ítéli. Igaz ugyan, hogy a registrumban *csak névleg* szerepel, de határozottan meg van mondva, hogy Bebek és a megyei bizottság ezen oklevelet látta! Es ebből az következik, hogy bizony az egész bizottság tévedett az oklevél megítélésében! Hogy pedig az oklevél János diák hamisítványa, azt, úgy vélem, nem kell bővebben bizonyítanom. Hisz az ő tömeges hamisításaiért, a melyekkel ezen *vidéket*

elváasztotta, küldötte ki Zsigmond király Bebek Imrét, a ki azután 1391-ben a nagy oklevélvizsgálatot megtartotta.

Mint fentebb említettem, ezen adományt N. Lajos király megerősíti, illetve Akalichna stb. birtokokat újból adományozza; nézetem szerint ezen oklevél — az abban előadottak folytán — szintén hamisított; és pedig János deák hamisítványa.

95. 1281 után. Káptalan vagy konvent(?) iktató és határjáró levele Akalichna, Poruba, Zentstefan, Chemerna és Harank-fahaza birtokába.

L. R. 26. o. (M. Tört. Tár, IV. 9. o.)

János deák hamisítványa.

96. 1282. márcz. 11. IV. László király IV. Béla királynak 1266-ban Hyricho és Kysmayus birtok ügyében tett cseréjét átírja és megerősíti.

T. R. 84. o. (Engel, id. m. 89. o.)

Fejér, V : 3. 185. o.

97. 1282., v. 1283. decz. 7. Kelemen, lipthói udvarbíró a Bobroch és Tarnoch faluk között fekvő — később Byhor-fyaytul nevű — birtok ügyében lefolyt perdöntő párbajról tanuskodik.

L. R. 38. o. (M. Tört. Tár, IV. 21. o.)

98. Apostag, 1283. júl. 1. IV. László király meghagyja Ivánka turóczi prépost és a konventnek, hogy ez a király kiküldöttével: Marczellel állapítsa meg a Zelniche, királyi birtokból kihasított birtokrész határait és iktassa be abba Zudine fiait, Mihályt és Mátyást.

Ivánka turóczi prépost és a konventnek 1283. júl. 8-án kelt oklevelében átírva.

L. R. 53. o. (M. Tör. Tár, IV. 36. o.)

Hazai Okmt. VIII, 227. o. hibásan jan. 31. kelettel.

A registrum csak megemlíti, mivel R. Károlynak 1330. július 13-án kelt oklevelét, melyben ezen oklevél többedmagával át volt írva. tulajdonosa nem tudta felmutatni (l. 1330. júl. 13.)

99. 1283. júl. 8. Ivánka turóczi prépost és a konvent IV. László királynak Apostagon, 1283. július 1-én kelt oklevelét átírja.

IV. László királynak hibásan 1283 *január 31-éről* keltezett oklevelében átírva. Hazai Okmt. VIII. 227. o.

A registrumba ez nincs felvéve. (l. 1330. júl. 13.)

100. 1283. szept. 3. előtt. IV. László király átírja és megerősíti II. Endre királynak 1230-ban Beucha és Hank Polko részére Magyerfalu nevű birtok ügyében tett adományát.

L. R. 41. o. (M. Tör. Tár, IV. 24. o.)

Fejér, V : 3. 184. o.

Eredetije a M. Nemz. Múzeum Szent-Ivány cs. levéltárában.

65.252

101. 1283. *jan. 31. (hibás)* (talán december 31.), IV. László király Ivánka turóczi prépost és a konventnek 1283. júl. 8-án kelt, a Zelniche királyi birtokból kihasított terület határjárásáról és Zudine fiai: Mihály és Mátyásnak ezen birtokba történt beiktatásáról a királynak jelentést tevő oklevelét átírja.

R. Károly királynak 1330. júl. 13-án kelt oklevelében átírva.
L. R. 53. o.

Hazai Okmt. VIII. 227. o. Az oklevélben amúgy is hibásan adott kelet megfejtése február 28. téves; január 31. sem lehet, vagy pedig az évszámot kell 1284-re tennünk.

102. 1283. IV. László király Byhorfyaytul nevű birtokot visszaadja tulajdonosának.

L. R. 38. o. (M. Tör. Tár. IV. 21. o.)

Fejér, V : 3. 184. o.

103. 1283. IV. László király Byhorfyaytul nevű birtokba visszahelyezi tulajdonosát.

L. R. 38. o. (M. Tör. Tár. IV. 21. o.)

Fejér V : 3. 184. o.

104. 1283—90. IV, László király Byhorfyaytul nevű birtokba tulajdonosát visszahelyezi.

L. R. 38. o. (M. Tör. Tár. IV. 21. o.)

Fejér V : 3. 184. o.

105. 1283. IV. László király László fia Bodának Palugya birtokból kihasított területet és erdőt — a későbbi Boda-falva — adományoz és határait megállapítja.

Ezen adományt ugyanő 1285-ben kelt oklevelében átírja és megerősíti Ld. ezt is.

L. R. 30. o. (M. Tört. Tár. IV. 13. o.)

106. 1283. IV. László király Bobroch nevű birtokát Bagamer. királyi ispánnak adja cserébe ez utóbbinak Lipche, Chereмна és Salamonfelde nevű birtokaiért.

L. R. 42. o. (M. Tört. Tár. IV. 25. o.)

Fejér, V : 3. 184. o.

107. 1283. IV. László király Márton testvérét Lászlót Zanasan birtokába, melyet tőle Wryn testvére Loránd elfoglalt, visszahelyezi.

T. R. 81. o. (Engel, id. m. 84. o.)

Fejér, V : 3. 207. o.

108. 1283. Ivánka turóczi prépost és a konvent előtt Muren kir. ispán örökségi birtokából — a későbbi Murenfelde — egy, határokkal megjelölt fél ekényi szántóföldet fia, és Isan nevű szomszédja beleegyezésével Latibor fia Jakabnak elad.

T. R. 88. o. (Engel, id. m. 94. o.)

Fejér, V : 3. 208. o.

109. 1284. aug. 2. IV. László király Kozma fiának, Lőrincz kir. ispánnak Kysbiztrice, másnéven Johodnak, birtokot adja, a beiktatást és határjárást elrendeli.

Miklós, esztergomi prépost és a káptalannak 1340. jan. 22-én kelt oklevelében átírva. Ld. ezt is.

T. R. 85. o. (Engel, id. m. 90. o.)

Fejér. V : 3. 272. o.

110. 1284. A turóczi prépost és konvent Zobozló, másképp Falkusfalva nevű birtok határait megállapítja.

T. R. 93. o. (Engel, id. m. 100. o.)

Fejér. V : 3. 312. o. Engel nyomán hibásan közli; az oklevél nem 1285-ben, hanem 1284-ben kelt.

111. Szerencs mellett. 1285. aug. 1. IV. László király Stark, Pál, Miklós, Olchik, Bogomel, Hana, Jakab, Iwan, Myko, Chama, Malicha, Wytk, Bench, Nemechlen. Liptow és Duinkot visszahelyezi Ruthk nevű birtokukba.

T. R. 65. o. (Engel, id. m. 64. o.)

Fejér, V : 3. 312. o. Hazai Okmt. VIII. 240. o. az esztergomi káptalannak 1287. aug. 3-án kelt, és a M. Nemz. Múzeum levéltárában, (Véghely-gyűjtemény) levő átiratából közli. IV. Béla király a turóczmegyei jobbágyság fölös számát a rendesre akarván leszállítani, ezeket kötelezte, hogy közülök minden hatodik egy pánczélos vitézt tartozik a királyi seregbe küldeni; erre Uzda, volt királyi halász négy fiát, Mechk Ztremen, Mortun és Drazmelt jelölték ki. Ezek ezen alkalomból birtokukban való megerősítésüket kérvén, IV. Béla király 1255. okt. 19-én kelt adománylevelével (ld. ezt is.) eleget tett kérésüknek. V. István király halála után, a trónváltás zavaros idejében azonban Mico fia, Péter kir. ispán, Ruthk nevű birtokukból kiűzte őket, sőt IV. Bélának előbbi adománylevelét is kicsikarta tőlük. Ez ellen Stark, Pál és Miklós, az ő és rokonaik nevében óvást tettek IV. László király előtt, a ki Puruzlón, 1284. decz. 17-én kelt oklevelében meghagyta az eszterg. káptalannak, hogy vizsgálja meg a fenti ügyet, állapítsa meg újból Ruthk határait, iktassa be Starkot és rokonait ezen birtokukba és tegyen erről jelentést. A káptalan jelentése 1285. jan. 15-én kelt, és megerősítette Stark és rokonai panaszát. Ennek alapján kelt IV. Lászlónak fenti adománylevele, melyet az esztergomi káptalan Deetk fia Stark kérésére 1287. aug. 3-án átírt. (Hazai Okmt. VIII. 252. o.)

112. 1285. aug. 24. előtt. IV. László király meghagyja az esztergomi káptalannak, hogy II. Endre királynak Zobozló, más néven Falkusfalváról tett adománya tárgyában 1230-ban kelt oklevelét írja át.

T. R. 93. o. (Engel, id. m. 101. o.)

113. 1285.¹⁾ aug. 24. Az esztergomi káptalan jelentést tesz IV. László királynak arról, hogy II. Endre királynak Zobozló, másképp Falkusfalváról szóló, 1230-ban kelt oklevelét átírta.

¹⁾ Az eredeti kéziratban tényleg »Mmo CCCmo LXXX-mo quinto« áll, csak hogy az író tollhibája nyilvánvaló.

T. R. 93. o. (Engel, id. m. 101. o.)

Fejér, VI: 2. 413. o., és X: 1. 259. o. Engel nyomán hibásan 1385. évszámmal közli.

114. Zólyom, 1285. szept. 11. IV. László király Baga-mer, kir. ispánt Nádasd, Vezverys és Magyerfalu nevű birtokaiban, II. Endrének 1230., IV. Bélának 1239. szept. 29-én. 1263-ban és 1269. aug. 6-án, végre V. István királynak 1270-ben kelt, s általa bemutatott oklevelek alapján megerősíti.

L. R. 41. o. (M. Tört. Tár, IV. 24. o.)

Fejér, V: 3. 313. o. Szerinte IV. László ezen adományát III. Endre 1293-ban megerősíti; a registrum szerint III. Endre csak IV. Béla király adományát írja át és erősíti meg.

Eredetije a M. Nemz. Múzeum Szent-Ivány cs. levéltárában.

115. Liptó, 1285. szept. 29. IV. László Rachlon fiának Ipoochnak, és Aladár fiának Lestárnak, főleg lengyelországi és rutén követségük jutalmául, egy Palugya területéből kihasított, és a Lybula folyó mellett fekvő 2 ekényi területet — a későbbi Libele — ad, a hozzátartozó erdőkkel és mezőkkel együtt, és meghagyja a turóczi konventnek, hogy ezen birtok határait állapítsa meg és iktassa be fentieket.

Ezen adományt R. Károly király 1330. ápr. 12-én kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 35. o. (M. Tört. Tár, IV. 18. o.)

Fejér, V: 2. 565. o. A jegyzetben tévesen állítja azt, hogy ezen adományt R. Károly 1332-ben erősíti meg; Wenzel, A. U. O. XII. 442. o. a turóczi konventnek 1296-ban kelt átíratából közli.

116. 1285. szept. 29. után. A turóczi konvent a király emberével a Palugya területéből kihasított és a Lybula folyó mellett fekvő 2 ekényi területnek — a későbbi Libele — határait megállapítja és Ipooch es Lestárt beiktatja.

Ezen beiktató levelet R. Károly király 1330. ápr. 12-én kelt oklevelében átírja. Ld. ezt is.

L. R. 35. o. (M. Tört. Tár, IV. 18. o.)

117. 1285. IV. László király 1283-ban a Palugya földéből kihasított területről — a későbbi Bodafalva — tett adományát megerősíti.

Ezen adományt R. Károly király 1340. decz. 7-én kelt oklevelében átírja és megerősíti.

L. R. 30. o. (M. Tört. Tár, IV. 12. o.)

Fejér, V: 3. 313. o.

Közli: HORVÁTH SÁNDOR.

LEVÉLTÁRI KUTATÁSOK.

— HARMADIK KÖZLEMÉNY. —

Hosszutóthy István végrendelete.

1609. ápril 19.

In nomine Patris et Filii et Spiritui sancti Amen. Ego Stephanus Hosszutothy aeger corpore, mente tamen sanus facio tale testamentum et dispositionem de meis rebus.

Primo quidem corpus meum committo terrae ad sepeliendum. animam vero meam commendo omnipotenti Deo. Mivel hogy halandó emberek vagyunk, azért Istennek parancsolattja szerént tartozunk feleségünkre, házunk népére gondot viselnünk, azért kérem az én szerelmes atyámfiat, hogy engemet temetessen el tisztességesen az szepesi káptalan egyházában. Marháimról teszek oly rendelést, mivel hogy ezt az *Uyvárat* feleségem után találtam, nem akarok az(ért) hála adatlan lenni, annak okáért az egész sommát az ki rajta vagyon totaliter ő neki hagyom, ilyen conditioval, hogy holta napig birhassa, senki, se atyámfiai megne háborgassák; Wiszolait is Verepczével együtt éltig neki hagyom, mivel hogy én találtam azt, mert az én szegény bátyám Hosszutothy György pénzével vettem volna, melynek testamentum levele ládámban vagyon és ott találja meg feleségem. Az eberhádi jószág penig az pozsonyi házzal egyetemben, mivelhogy sok gonddal, fárattsággal tartottam meg, azt hagyom az én hozzám való szerelmiért az két unokájának Bánffy Miklósnak és Bánffy Zsófiának. Ha peniglen megháboréttya Bánffy Kristóf uram az én feleségemet, tehát feleségem dispositiójába legyen, valakinek feleségem akarja hadni. Az pozsonyi ház pedig vagyon 1600 ftban, az is legyen feleségemé holta napig holta után feleségemnek az két unokájáé legyen. Ha feleségemnek holta történnék, az viszolai jószág az két öcsémre Hosszutothy Györgyre és Ferenczre szálljon minden majorságával egyetemben. Kérem az én szerelmes atyámfiat, azt is az tiz ezer ftot, melyet in auctionem hujus arcis kellett adnunk ő felségének, az Prépost uramnak

öcsémnek ugyaz négyezer ftot (*így!*). Mely Liszka és beune való hegy vagyon Zemlény vármegyében első szőlő *Nagytölgyes* azt hagyom az nemes szepesi káptalannak, hogy én utánam exequiat mondgyanak minden Pénteken pro defunctis. Az második *Kistölgyes*, a harmadik *Torna szőlő*, ezeket hagyom az én szerelmes feleségemnek, feleségemnek holta után penig maradjon Prépost uramra. Kérem penig az én szerelmes öcsémet, hogy éltéig meg ne háborgassa feleségemet ezekben az két szőlőkben, emlékezzék meg, mely jó akaratul voltam én ő kigyelméhez, mely sok fáradsággal és költséggel szerzettem én az Praepostságot ő kigyelmének az Római Császártul.

A lizskai disznóknak felét hagyom az én szerelmes feleségemnek s felit Prepost uramnak. Az lizskai hegyen szállott most per defectum seminis egy szőlő reám, azt hagyom Csenete Lászlónak ez ideig való jámbor szolgálattjéért.

Teökeöly István uramnál vagyon egy aranyasláda, kiben egy-más ezüst marha vagyon. Két aranyláncz és egy öreg gyöngyláncz három renddel füzve, egy függő, kiben gyémánt és rubint vagyon, négy gyűrő, kettei rubint s kettei gyémánt, egy tükör aranyos, mosdó medencze aranyos, tiszta ezüsből aranyos két skatula, három hordócska merő aranyos, egy öreg skatula merő aranyos, kiben minden különb különb féle csipkék vannak, válcsa ki feleségem és legyen övé, ezek vannak ott nyolcz száz forintban interesse nélkül.

Az Prépostnak hagyok egy nesttel bélelt veres skarlát subát, igen szépet; az nestével bélesse meg egy ruháját, az felit pediglen aggya Pothurnay Boldizsárnak. Az több ruháimot penig kérem azén szerelmes atyámfiat, hogy ossza az én öcsém között. Az István deáknak hagyok egy zöld skarlát mentét mállal béleltet. Liskay Jánosnak hagyok egy mentének való granátot. Az Laczkónak az én szerelmes feleségem vegyen egy paripát és egy nadrágnak való posztót angliait, szederjest hagyok, ki készen vagyon. István deáknak régi szolgámnak hagyok egy kurta dolmányának való fajlandis posztót és egy nadrádnak (*így!*), ha penig ki nem jutna, az én szerelmes feleségem vegyen hozzá.

Vetettem Palásti Benedek uramnak, sógoromnak nyolcz száz frban feleségem ezüst mivét interessével, minden száz forintnak az interessje öt-öt forint, kinek megváltására küldök most tíz öreg bál söt alá Viszolahra, kinek az árrával válcásák ki mingyárást és feleségem vegye hozzá az ezüst marhát.

Dersffi Miklósné asszonyonnál vagyon különb-különb féle ezüst mivem, kit énnekem az Római Császár adott ajándékon, kinek az mássa az én ládámban vagyon, 1600 ftban, melyet válcson ki az én szerelmes feleségem, adgyon Prepost uram-

nak egy mosdót belőlle, ha pedig nem válthatná, Prepost uram válcsa ki és legyen övé. Ha pedig ki nem válthatná, vagyon egy áros embernél egy botom és egy medenczém másfél ezer ftért zálogban, kit István deák jól tud, válcsa ki az én szerelmes feleségem és egy arany kereszt feleségemé. Az pozsonyi káptalanban vagyon egy néhány fassióm, vegye ki a feleségem és igazságát oltalmazza vele. Egy ezüstös nyergem is vagyon az tárházban, hattam Hosszutothy Ferencznek, ki az erdélyi fejedelemé volt. Egy arany lánczot adtam Bécsben csináltatni, melyet tartozzék Petendy uram kiváltani és az én szerelmes feleségemnek meg adni, kit zálogban vetett maga szükségéért Petendy uram, adós levelei ládámban vannak.

Balás papnak és Andaházy uramnak hagyok egy egy csimellet dolmánt, kik az itt való tárházban vannak, az ruhás ládákban.

Tudgya az én szerelmes feleségem, hogy készpénzünk nincsen, de kérem az én szerelmes feleségemet, hogy *Henkel Lázárnak* az 1200 frtot fizesse meg, az arany lánczokat válcsa hozzája és legyenek övé. Vagyok adós *Merbált Györgynek* tizenkét száz forinttal, ha eladhatja az borokat fizesse meg neki az én szerelmes feleségem. Csenete Lászlónak hattam egy szederjes granát, zöld kanváczzal bélletett köpenyeget. Kérem az én szerelmes feleségemet, hogy az én szolgálómnak fizessen meg, tугya kinek mivel tartozom conventiója szerint. Az ki meg akar maradni tarcsa meg, az ki el akar menni bocsássa békével. Az 12 szekeres lovakat hagyom az én szerelmes feleségemnek.

Tutoroknak és oltalmazóknak hagyom legelsőben Cardinal uramot ő nsgát, az után Illyésházy uramot, Magyarországunk palatinusát. Gróf Thurzó György uramot ő nsgokat. Itt Liptóban Szentivány János uramot és Szentivány Mihály uramot és Okolicsány János uramot, ki most vicze ispánja az vármegyének, kérem ő kgyelméket, mint jó akaró bizott uraimot, hogy az én szerelmes feleségemnek legyenek oltalmazói igasságában. Lippay János uramot kérem, mint szerelmes sógor uramot, hogy az én feleségemnek legyen mindenben gyámola és oltalmazója igasságában és az donatio megszerzésében. Szentivány Mihály uramnak és Pothurnyai Tamás uramnak hagyok egy egy hordó bort, Szentivány János uramnak egy zöld uj skárlát mentét, Oroszvály Mihály deáknak ígertem jámbor szolgálatjáért 300 frtot, azt is aggya meg az én szerelmes feleségem. Pothurnyay Tamásné asszonyomnak 25 frt hagyok, az mely hordó bort az elmúlt napokban Kubinyné asszonyomnak küldöttem, holtom után engedgye meg feleségem az árát.

Löött ez testamentum ezek az személyek előtt, ugyminut

Székel Balás pap, szepesi kanonok előtt, Szentivány János előtt, Szentivány Mihály előtt, Szentivány Benedek előtt, Szentivány Gáspár előtt, ki Liptó vármegyének eskütt bírása, Pothurnyay Tamás előtt, Pothurnyay István előtt, Pothurnyay Boldisár előtt, ma Husvét napján az az 19 Aprilis Anno domini 1609.

(11. Ferdinánd királynak Bécsben 1635 évi aug. 15-én kelt megerősítő átíratából. Kir. Könyvek 8. k. 89, 1.)

Báthory Gábor temetése.

Bethlen Gábor erdélyi fejedelem Váradon 1628. aug. 22-én kelt levelében meghívja Zemplén vármegye közönségét néhai Báthory Gábor fejedelem testének 1628. évi sept. 21. napján Bátor városában végbe menendő eltemettetésére.

»Nyilván tudgyuk lenni Hűségteknél miképen az szegény Báthory Gábor fejedelem praedecessorunk némely istentelen gonosz szándéku emberektől kegyetlenül megölettetvén, *teste mindazoltától fogva is el nem temettetett, hanem az Ur Istennek csudálatos ítéletéből az földszinén hagyattatott*; noha pedig ezelőtt is egynehány uttal eltakarása felől kegyes szándékunkat végben akartuk vinni, de sok rendbeli akadályok azt velünk halasztatván, mostan immár ez alkalmatossággal nem akarjuk elmulatni, hogy ennyi esztendőök után utolsó becsületit az mennyire lehet és hideg tetemét az ő anyjának az földnek megne adgyuk.«

(Eredetije Zemplén vármegye levéltárában: *Autographa* fasc. 157. nr. 116.)

Id. Perényi György végrendelete.

1633. ápril 20.

Atyának, Fiunak és Szent Lélek Istennek nevében. Én Perény György idősbik, Abaujvármegyének fő és örökös ispánja, adom emlékezetül mindeneknek az kiknek illik, hogy midőn én keresztény szorgalmatos elmélkedéseim közt jól eszembe jutott és megismertem volna, hogy az emberi nemzet, kit elsőben az hatalmas Isten az ő képére és hasonlatosságára formált volt, minden nyavalyák, változások, romlandóságok és halandóság alá vettetvén, minden anyától szülöttnek megis kelletnék halni, holott pedig ennél semmi nincs bizonyosb, hogy ecczer az embernek meg kell halni, ellenben pedig semmi bizonytalanb, mikor; keresztény dologhoz illendőnek itéltem, hogy jó idején minden én világi javaimról, melyekkel az én kegyelmes Istenem meglátogatott bizonyos testamentumot és jó dispositiót tennék, hogy így az én Megváltó Christusomnak kegyes eljöveteletét halálomnak órájára készen várván, ha mi hertelen való haláltul

(kitül az könyörülő Isten kegyelméből oltalmazzon) megelőztetvén, azon világi javaimnak jó rendületlensége miatt gyermekim és feleségem közt valami villongás és veszekedés ne következne: Mindeneknek előtte annak okáért az én teremő Istenemnek, ki Atya, Fiu, Szent Lélek, teljes Szent Háromság egy bizony örökké való Isten nagy hálákat adok, hogy engemet okos lélekkel fölékesétvén, az ő személyére teremptött, az szent keresztség által az ő seregében állatott, igaz hittel felruházván, Szent Lélekkel az örök életre elpecsétlett. Te neked dicsősséges Szent Atyám, Uram Jézus Christus, Istennek szent Fia és Szenteknek drága záloga Szent Lélek Isten, ki az Atyával és az Fiuval egy örökké való fölséges Isten vagy, teneked mondom teljes Szent Háromság, egy örökké való igaz Isten és az te irgalmasságnak kezeiben ajánlom az én lelkemet és végóramot, az én kimulásomnak és lelkömmek boldogságát, testemet pedig kimulásom után, az ő közönséges anynyának, az földnek, az melyből formáltatott volt, keresztény módon való eltemettetésében, az boldog reménség és bizodalom alatt, hogy mikoron az én idvezítő Christusom, az utolsó napon dicsősségesen eljövendő léssen, akkoron az földnek gyomrából föl támasztván, lelkömmel egyesíti és béviszi az örök boldogságban az ő szent színyének dicsősséges látására és fölmagasztalására.

Ezek után nem lévén senkinek tudására, mikor légyen eljövendő kinek-kinek utolsó órája és melyiké előzze meg az másikat, hogy ha azért az én kegyelmes Istenem böles rendelése szerint engemet fogna előbb kiszólitani az árnyékvilágból az én szerelmes feleségemnél az nagyságos *Bornemisza Kátha* aszonynál, tehát akkoron, minthogy nekem Istenem áldásából első feleségemtől is ugyan feles gyermekim vannak, kik megnevezett feleségemmel, magától való gyermekimmel osztozandók lesznek holtom után, az mostani atyámia pedig, mikor Isten nekem rendölte volt házastársul, mind attyáról és annyáról reá maratt s mind pedig maga böves jövedelméből álló sok jó pinzét, aranyát, tallérát vele elhozván, első feleségemtől való fiaimra, kik fejedelem és palatinus udvariban szolgáltak, mind ő reájok s mind egyéb bizonyos szükségimre, azoknak alkalmas kívánsági szerint töllem meg nem tagadván, ki atta és minden különözés nélkül, mint sajátomat ugy költöttem és jó lelkiismeretem szerint, többet mint tíz ezer forintot. Ez okon, ilyen magával hozott saját nagy summa pinzének elköltését jó lelkiismeretem szerint recognoscálom és istenesen megvizsgálván, arról is jól emlékeztvén, hogy haza hozásának és elvételének idejénn is, semmi uri állapot szerint szokandó ajándékot neki nem adhattam és hogy az közönséges

igazság is megne fogyatzkozzék, mely kinek-kinek az övét meg-
lenni parancsolja, szabad akaratom szerint hagyom és legálom
az megjelentett, bizonyos szükségeimre elköltött summa pénzért
megnevezett szerelmes feleségemnek Boimemisza Katha asszon-
nak, az én rész jószágomat, mely vagyon Abaujvármegyében,
Szikszó nevű mezővárosban, cum omnibus suis utilitatibus et
pertinentiis, proventibus que quibuslibet, nec non vineis et earum
obventionibus tíz ezer forintban zálogképpen, fiammal *Gáborral*
és leányommal *Máriával* és ezeknek maradékinak utriusque sexus
universis, mely fiam és leányom ezen megnevezett utolsó szerel-
mes feleségemtől valók. Ily okkal, hogy valameddig az első fele-
ségemtől való gyermekim az megírt tíz ezer forint summa
pénzt az én atyámfának vagy tüle való gyermekimnek le nem
tennék mindaddig magánál és gyermekivel megtartván szaba-
dossan, azzal vele ne osztozhassanak, hanem minden oszlás
kívül, az megírt mód szerint magának megtartassa, mely
dispositiornak nagyobb hathatóságáért azon szikszói rész
jószágomból és pertinentiáiból ugyan mindjárt testamentumi
levelemnek kötésitől fogva részemet kivévén, megnevezett szerel-
mes atyámfának per manus resignáltam és birni engettem az
megírt summáig. Ismét mivel Ugocha vármegyében Olyvös,
Sárad, Uyfalu, Csongva, Egres, Szárazpatak és Szathmár vár-
megyében Aranyos-Meggyes és Josipháza nevű falukban lévő
portioimat más emberektől, kiknél bizonyos summa pinzben
zálogban voltak, maga saját pénzén kiváltotta, azokat is hagyom
azon summában, mennyiben kiváltotta, megnevezett feleségem-
nek és tüle való gyermekimnek utriusque sexus. Ezt mind-
azonáltal hozzá tévén, hogy ha tülem való gyermekim meg-
halnának és maga is meghalna, tehát in casu (kit az Isten
jóváltából ne engedjen) az megírt szikszói rész jószágom min-
den pinz és summa fizetés nélkül gyermekimre és successoraimra
ipso facto vissza maradgyon, többiről penig, kiket kiváltogatott,
disponálhasson.

Ezt testamentom szerint való dispositióimnak és szerel-
mes feleségemnek gondviselőit és oltalmazóit hagyom elsőben
ő fölségét az én kegyelmes uramat, akkori országunk koronás
királyát, ő nagyságát palatinus uramat; Iudex Curiae uramat
és Generalis uramat, alázatosan könyörögvén ő felségének és
ő nagyságoknak, hogy az én megnevezett szerelmes feleségemet
kegyelmes gondviselések és oltalmok alá vevén, az árvákhoz
és gyámoltalan özvegyekhez való szeretetből és Istentől való
áldásért, mind személyében, mind legált jószágocskáiban és
pertinentiáiban kegyelmesen megoltalmazni és oltalmaztatni
méltóztassanak, kérvén azon több gyermekimet is, hogy jó
lelkiismeret szerint való testamentumomat épen megtartván,

szerelmes feleségemet se ez megírt portiókban se egyéb közön-
séges igazságában meg ne háborítsák, háborgattassák, hanem
inkább mások ellen is oltalmazták és neki segítséggel legyenek.
hogy Istentől menyből áldást, az földi emberektől pedig dicsé-
retet és jó emlékezetet vehessenek. Melynek nagyobb bizony-
ságára és erősségére az alább megírt uri és nemes szemé-
lyeknek saját pecsétekkel és kezek írásokkal magaméval együtt
akartam ez testamentumot tenni és íratni. Actum in Halmi
die vigesima Aprilis Anno Domini Millesimo sexcentesimo
Trigesimo tertio.

Loca sigillorum.

○
Coram me Gabriele de
Pereny mpr.

○
Coram me Georgio de
Pereny mpr.

○
Coram me Joanne Uyheli
vice comite mpr.

○
Petrus Zohon de
Almas vice comes mpr.

○
Coram me Matheo Paszthói
jurato Comitatum Zattthmar et
de Ugocha notario mpr.

○
Caspar Mezeő de
Sima mpr.

○
Stephanus Fancsikay mpr.

○
Coram me Joame Nagy
de Fancsika mpr.

(Az egri káptalanok 1637. évi átiratából a b. Perényi család levéltárában.)

Országgyűlési emlékek Beregvármegye levéltárából.

*1662 jul. 29. Tolcsvay András beregvármegyei követ jelentése
a pozsonyi országgyűlésről.*

Generose domine et fautor mihi confidentissime servitio-
rum meorum etc. Isten kívánatos, szerencsés sok jókkal meg-
áldván kegyelmedet, dolgaiban boldogítsa.

Minémű processusa volt uralom eddig az országgyűlésének
én alkalmasint ottan megírtam kegyelmednek s' még mostan
is majd ugyan csaknem hasonló terminusokban vagyunk, vála-
szunk most utólban is csak czéloz az elsőre, még egyszer
supplicálunk, azzal elválík az religio dolga, nem sokat fogunk
rajta mulatni, ez után, ha valamit obtineilhatnánk, jó, hol nem,
Istenre bizzuk, fenn hagyván az eránt való jussunkat. De majd
hasonló Labyrinthban esünk, ha ezen által mehetünk is, meg-
akadunk az németek eductióján, és akkor léssen *Incidit in
Scyllam qui vult evitare Charibdim*. Elkezdette ugyan az
Cathol. Status, de bizony nem egy szívvel fogják. Itt mindenütt

beszélük az békességet hogy megvolna az törökkel, de még bizonyosan nem értették.

Szeley uram rövid nap megindul, ő kegyelmétől bővebben írok kegyelmednek. Nem sok hujja az négy holnapnak mióta ide indultunk s' itt nyomorgunk többire, sok jó idő vesztegetésünkkel s' én pedig valóban elfelejthetetlen kárommal. Költségünk egy hét alatt az mi volt magunknak is elfogy, bizony uram, igen megfogyatkozunk. 135 tallérokat adott edgyikünknek az nemes vármegye, ilyen szűk időben nagy sugorgással éltünk eddig is vele. Az Camarán az adósságot sollicitálnánk örömet, de ott documentumot kívánnak, nállunk pedig uram semmi nincsen. Ha valamit akarnánk obtineálni, jó alkalmazossággal küldene Uram kezünkhöz kgl jó assecuratiot s' az quietantiákat. Én az posoni lakást valóban meguntam, ez elmúlt két heteken mind fekütem, most kezdek valamit épülni. Az kgl posztaját ha annál több pénzem nem marad is, megveszem kgdnek. Csak szakadhatna vége dolgunknak, mely mikor leszen, Isten tudgya. Eltesse az Úr Isten jó egészségben sokáig kgdet. Posony 29. Julii anno 1662.

servitor addictissimus

Generosae D. V.

Andreas Cs. Tolcsvay mpr.

P. S. Örömet várok vala elébbeni leveleimre kgdtil választ, kíválképen az én liber passusom felől, de mind eddig sem vehettem.

Kívül: *Generoso domino Ambrosio Guláchy, Incliti Comitatus de Bereg vice comiti etc. Posonio Gulacsinum.*

(*Diaetalia* fasc. XVII. nr. 4.)

Sopron. 1681. Urnappján Kándassy Mihály és Keviczky Miklós követek jelentése a soproni országgyűlésről.

Nagyságtoknak, kegyelmeteknek ajánljuk szolgálatunkat. Isten szerencsés hosszú élettel, békességes megmaradással álgya nagyságtokat, kegyelmeteket kívánjuk.

Még eddig Nsgtoknak, Kglnek nem hogy levelét vöttük volna, még csak hírt sem hallhatunk Nsgtok, Kgltek felől. Mi ez mai napig csak pausalunk, holnapra várjuk kegyelmes koronás király urunk ő felsége kegyelmes resolútióját Palatinus tétel felől való supplicatiókra. Hisszük is Istent ő felsége kegyelmesen fogja magát megoldani és N. K. új palatinust fog hallani. Valamig az palatinus választás nem leszen, addig semmi nemű dologhoz nem foghatunk instructiónk szerint, azután mit ad Isten, ottan Nsgtokat, Kegyelemeket tudósítani el nem mulatjuk. Mi is kérjük Nagyságtokat, Kglket alázatosan,

az ott való állapotokról tudósítani és instructiónk páriáját gyakran megolvastatván, ha mi fogyatkozást és ide való szükséges dolgot találhat benne, az mi ommitáltatott, úgy informálni, ki mellett bátorságosan szólhassunk, méltóztassék. Ezzel kívánjuk Isten Nygtok felől agyon jó híreket hallanunk, ez írásunk is találja boldog állapotban. Írtuk Sopronban *Urnapján* Anno 1681.

Nagyságtoknak kegyelmeteknek szolgálja

Kánássi Mihály.

Keviczky Miklós s. k.

P. S. Ha az gyűlésnek elkezdése ennyire haladott vége mikor leszen (?) . . Nsgtok, Kgltek bölcsen megítélheti. Itt az követekről más provisio vagyon, költséget szereznek, mi alkalmasint lovakra, magunk és szolgálaink ruházattjára költöttük, igen kevés maradt kivél élőlgyük (?) idején Nsgtok, Kgltek provideáljon, tudván mindenikünknek fogyatkozott állapottyát; elébb többet költenünk kellett, már most szűken vagyon.

(*Diaetalia*, fasc. XVII. nr. 10.)

Sopron, 1681. aug. 9. Ugyanazon követek jelentése.

Nagyságtoknak, kegyelmeteknek ajánljuk kötelességgel való szolgálatunkat, Istentől békeséges megmaradást kívánván, Nsgtoknak, kglteknek.

Nem kicsiny busulással vagyunk Nsgtok, kgltek és magunk felől, teljességgel semmit nem hallhatunk, azt elhiszszük több kárral, hogy nem haszonnal és csendességgel legyen Nsgtok, kgltek. Mi sem írhatunk örvendetest, még eddig az egy palatinusi electiónál nem obtineálhattunk egyebet, kinek is autoritásának helyben állatásában ma is supplicálunk ő felségének. Mégis nincsen az Evangelicus Statusnak egyéb resolútiója, arról (?) bocsátkozunk alkuvásra. 16. Julii publicáltatott az magyarok válasza az ország előtt, találtuk fel magunk tagjai közül külgyünk ő Nsgtokhoz és ő kegyelmekhez credentia mellett bizonyos instructióval, ki már alkalmas ideje hogy elkészült, de nem hogy az magyarokhoz küldhettük volna követeinket, de még csak ő felségéhez már denominált követeinket sem tudtuk megindítani, az kik elsőben ő felségének repraesentálták volna instructióinkat és valami consolatióra valót obtineálván ő felségétől, úgy indulhatnának meg. Az Gravamenek harmaánap alatt... az dologban semmi nincsen, szánja meg az Ur Isten ügyünket, agyon számot Isten előtt, ki az oka ez retardatióinak. Isten azon időt adván érnünk, hogy az követek gróf uramhoz indulnak, akkori alkalmas-

sággal Nsgtoknak, kegyelmeteknek bővebben fogunk írni. noha elégszer írtunk most utólban a szakmári gyalog posta által. de mi még két levelénél Nsgtoknak, kglteknek többet nem vettük. Kölcségünk elfogyván. másutt nem kaphatunk ő felsége adatott az vármegyéknek kölcsön, mi is kétszáz tallért vöttünk fel, Nagyságtoknak kegyelmeteknek beszedésére legyen gongya, ha az n. szepesi camarától requiráltatik, adhassa oda. a hova deputáltatik. Hamar való haza menetelünkkel mi magunkat nem biztathatjuk, kérjük Nagyságtokat legyen gongya, az mennyire boldogtalansága engedi, munkabeli segítségére. Ezzel Isten tarcsa kedves jó egészségben Ngysgtokat, kglteket, maradván N.-nak, K.-nek

Sopron 9 augusti 1681.

alázatos jó akaró szolgálai

Kánássy Mihály.

Keviczky Miklós.

P. S. Midőn szintén írásunkat elvégeztük, akkor indultak meg követeink Ujhelyben ő felségéhez, mit obtineálhatunk Isten tугya.

Kihirdették Bereg vármegyének 1681 szept. 9-én Derczenben tartott közgyűlésén.

(*Diaetalia*, fasc. XVII. nr. 7.)

1712 május végén. Bay Ferencz és Balogh György követek jelentése a pozsonyi országgyűlésről.

Tekintetes Nemes Vármegye!

De dato 11. Maji az tekintetes ns. deputatio Munkácsról datált, nekünk szóló levelét 25. ejusdem nagy alázatossággal és kötelességgel el vöttük, continentiaját hasonló alázatossággal megértettük. Hogy mind ekkoráig is mi Nagyságtoknak, kegyelmeteknek alázatos levelünkkel nem udvarlottunk, arról nagy alázatossággal követjük igen igen Nsgtokat, Kglteket, melynek egyéb oka nincsen, hanem felséges királyunk ide való későn jöveteli, a holott mind addig is egyéb országos dolgok nem agitáltattak, hanem ő felsége Coronatiója miként menyen véghez, a ki is nagy dicsősségesen die 22 maji Isten jóvoltából véghez ment. Mi Isten jóvoltából az dolgokhoz hozzá fogunk, kiben in publicis mire segít ő szent felsége, arról Nsgtokat, kglteket tudósítani tovább is el nem mulatjuk. Az mi az privata instantiákat illeti, azokban az mennyire Isten engedi tehetségünk szerint szorgalmaszkodunk. Vevén substitutus vice ispán *Görgei Imre* uram ő kglme levelét munkácsi commendans uram ő nsga sok praetensioi iránt, azokat a mennyire Isten segített promoveálván és alázatos Memorialis-

ban beadván méltóságos feltmarschal Pálfi János uramnak ő excellentiájának, minémű választ obtineálhattunk inclusive Nsgtoknak, Kglteknek küldöttük¹⁾ nem különben az tavalyi négy holnapi és az majalis intertentió iránt, melyeket igen stricte urgeáltak itten más vármegye követtyei is, és csak kevésnek vagyon csak ilyen consolatiója is, kit tovább is urgeálni fogunk Méltóságos Commissarius Slik uramtul, ő excellentiájátul, ugy az tavalyi két holnapi 1246 frtos restantiat is. Ha pedig ott nem suffragálna, több nyomoruságink között instálunk conjunctim ő felségénél is, nemes Ung, Szatmár, Bereg és Ugocsa nemes vármegyék követtyeivel, kiknek fájdalomokat és pusztulásokat ugyan agnoscállják, de az contributióban micsoda consolatioink lészen, csak a jó Isten tudgya és az dolognak a végi mutatja meg. Mi mindazonáltal minden uton módon igyekezzünk allaboralni ns vármegye dolgait, kívánván, engedgye az Isten örvendetes állapotban láthassuk rövid időn Nsgtnkat, kegyelmeteket, maradván

Nsgtoknak, kglteknek

alázatos szolgálai
Bay Ferencz s. k.
Balogh György s. k.

Kívül rá van vezetve, hogy kihirdették a vármegyének 1712. junius 10-én Beregszászban tartott közgyűlésen.

(Contributionalia fasc. II. nr. 14.)

Kismarton 1712 nov 2. Eszterházy Pál nádor levele Bereg vármegye közönségéhez.

Illustrissimi, Reverendissimi, Admodum reverendi, Spectabiles ac Magnifici stb. stb. domini amici nobis observandissimi. Salutem et officiorum nostrorum commendationem.

Kegyelmes urunk ő felsége kegyelmes resolutióját vevén, az befejezendő generalis diaetának reassumptiója végett, im valóságos mását közöljük Kegyelmetekkel, hogy voltaképen megértsék kegyelmetek az ő fölsége kegyelmes resolutiójának rendit és módgyát. Azért ő felsége kegyelmes akarattyának és rendelésének tisztünk kötelessége szerint eleget akarván tennünk, kegyelmeteknek intimállyuk sőt parancsollyuk is, hogy az ő felsége kegyelmes resolutiójához alkalmaztatván magát, annak módgya és rendi szerint előbbi követtyeit *prima affuturi mensis Decembris* Posonba vissza külgye. Ezen intimatióink és publicatióink penig egyszersmind szólni értetődik ezen Ns. vármegyében lévő clerusbeli és uri rendeknek is, ugy

¹⁾ Nincs meg.

nemes szabad királi városoknak is, az kik tudnia illik, országgyűlésére ez előtt hivatalosak voltak és jelen lenni tartoznak. az időnek rövid volta miatt, kinek kinek seorsive intimatiót tennünk pro hic et nunc reá nem érkezhetvén. In reliquo éltesse Isten kegyelmeiteket szerencsésen. Datum Kismartony 2 novembris Anno 1712.

Praetiti. D. V.

Amicus ad officia paratus
Paulus Eszterházy mpr.

(*Diaetalia* fasc. XVII. nr. 15.)

Pozsony. 1715. február 21. Görgey Imre követ jelentése a pozsonyi országgyűlésről.

Illustrissimi, Reverendissimi, Spectabiles ac magnifici, admodum Reverendi, Perillustres ac Generosi Domini, domini mihi gratiosissimi colendissimi.

Servitiorum meorum humillimorum ac obligatissimorum demissam ac promptissimam semper commendationem. Isten Nagyságtokat s' kegyelmeiteket ez jelen való ujesztendőnek minden részeiben megálgya és mostan is sokféle nyomoruságos állapotiban vigasztalja, kívánom sziből. Tekéntetes nemes vármegye, hogy eddig nem tudósítottam Nsgtokat, kglteket, nem tuttam quoad publica diaetalia negotia semmi bizonyosat írnom. mivel az 15 Januarii praefigált terminustul fogva le nem érkezvén az articulusok, semmi sessiónk nem lévén, semmi dolgok nem tractáltattanak. Quoad privatas Incliti Comitatus instantias pedig, ugy mint az 1500 köből munkácsi annonából felékrt életről, ott való sok szekerezésről, manuáriusok dolgáról, Jándiakon elkövetett excessusról, Patay János uram elvett sójáról és egyéb particularisokról minthogy Tekéntetes, nemzetes Bay Ferencz vice ispán uramot még Bécsben létemkor gyakrabban tudósítottam bő szókkal, nem kétlem a Tekéntetes, nemes vármegyével mindazokat közlötte; valamiben a Tek. ns. vármegye méltóztatott parancsolni, mind annak előtte s' mind proxime s' mind Instructiomban is fel volt téve, mindazokat in locis debitis szóval s' mind alázatos instantiámmal repraesentálni és orvoslását urgealni el nem mulattam, el hiszem arról való decretumok s' intimatiok deveniáltak is Nsgtok s' kegyelmeitekhez. Ugy az hová illet, az felkért munkácsi életnek condonatióját, jöllehet Tek. ns. vármegye mind in Bellico et vel maxime Eugenius herczegénél, ugyan Tek. commissariatusságnál sokat sollicitáltam, de azt nem obtineálhattam semmi lött uttal, hanem obtineáltam az respiriomot ad foeliciora et fertiliora messis tempora; kiről ment intimatiója fő commis-

sarius Nolten uramnak, hogy intimálja ott való profont commissarius uramnak, hogy ahhoz alkalmaztassa magát. Magával az méltóságos generális commissarius *Tirhám* urammal ő excellentiájával lévén audientiam Bécsből való eljövelelem előtt harmadnappal, ezeket maga beszélvén, secretarius és referendarius uramat hivatván, előttem, megkérdezte, azon expeditiót expedialták? mondván, igenis, elment. Azért ha ott való profont mester (az mint hallom, változott volna) akárki legyen, ha Tek. ns. vármegyét infestálná, azt kell ő kglnek válaszul adni, az mint felyebb irám, jöllehet írták azt is Nolten uramnak, ha valamelyik vármegye az illetén restantiájáért pénzbe benevole akar alkudni, szabad legyen. Én akkor is megmondottam, nemes Beregh vármegye sem pénzt sem életet nem adhat, azért most is annak firmiter inhaerálván, nem kell félni, hogy azért executiót merjen küldeni, meg van tiltva. E mellett ez iránt levél által kell informálni Nolten uramot. Az jándiak kára iránt, hogy nem akarták az tokaji só tisztek az két pár ökröket restituálni, hogy az mint vice ispán uramtól ő kegyelmétől informáltatom, még becestelenül emlékeztek ns. vármegye felől, ujobban irok az tek. só commissiónak egy instantiát, includálván replicájoknak pariáját is, bár Bécsben ért volna engem az az informatio, jobban tehettem volna rólla, most sem lesz késő.

Tudom Patai János uram dolgában is lészen valami excusativa informatio, de nem kell abban hadni, csak tovább is urgeálni kell s' idején informáljon, mit replicált Fajgenpucz uram.

Én tekintetes ns. vármegye 1. februarii érkeztem Bécsből Pozsonyban, jöllehet annak előtte fel tett szándékom az volt, hogy haza menyek és követtársam Simoný János uram itt maradgyon, de ninthogy méltóságos gróff fő ispán uramnak ő nsgának két rendbeli parancsolattyát alázatosan vettem, melyekben ő nsga énnekem méltóztatott parancsolni, meg tartózkodgyam és megvárjam az Diaetának conclusióját, azon ő nsga parancsolatinak alázatosan engedelmeskedvén, ugy az tek. ns. vármegye reputációját s' következhető kárát előttem viselvén, megmaradtam, csak tovább ne tartana az conclusiója az praemitalt Diaetának idejénél, mert lassan és nehezen folynak az dolgok. Noha nehezen esik félesztendőt már ide töltvén, más ns. vármegyei követ uraimék mind haza oszlottanak vala, respiriomot vehetnenek, oeconomiáról disponálhatanak, csak mi négy vármegyebeliek, az kiknek jobban fájts' messze is lakván, resolváltuk vala magunkat az itt való maradásra és ns. vármegye dolgainak Bécsben való folytatására, hogy valami alleviatio és consolatio, ugy sok rend-

beli privata instantiákra való kívánatos resolútiót obtineálhasunk, kiben most sincs kétségem, ha késik is. *Sat cito, qui sat bene.*

Mivel mi Tiszántul négy vármegyéből való követek publica audientiát 14. januarii obtineálván, kegyelmes jó resolutionk lött az felséges királyunktól, legalább az Quantumból, az kinek nagy a hire, hogy meg léssen, és portáknak rectificatiójából várhatni palpabilis consolatiót, sőt tek. ns. vármegye az Quártélyos iránt is, más ns. vármegyékhez képest experiálhatta az alleviatiót, mert több lett volna, az mint már experiáлом, ha méltóságos gróff főispán uram ő nsga javallásából és parancsolattyrából mindjárt ide való jövetelemi és Bécsben való felmenetelem alkalmatosságával, az instantiákat cum repraesentatione miseriarum nostrarum nem praeveniáltuk volna, kiről tehetnek bizonyyságot több ns. vármegyekövet uraimék. *Használt az kenyérnek repraesentatiója is*, melyet mind nagy helyeken remonstráltam és most is tartom.

Az Diaeta conclusiójához, az mint felyebb is irtam, ez óráig sem foghattanak az statusok, mert az articulusok még Bécsből ide nem érkeztenek, nem különben *Traun* nevü minis-terek közzül, qua commissarius, cum certis propositionibus ő Excellentiája sem érkezett meg. Az mint mondják, adnak dolgot az statusoknak és lesz materiánk miről discourálni. Az Quantum is be jön, az *Idea Conscriptionis*, a melyen meg nem tuttunk alkudni, leküldetik s' több ehhez hasonló állapotok és propositiók lesznek, igen tartanak is attul, hogy plus erit in conclusione, quam in praemissis diaetalibus. Bár csak sokáig ne tartana.

Kérem azért nagy alázatosan és bizodalmasan az tek. ns. vármegyét de subsistentia nostra mind determinálni s' mind succurálni méltóztassék, noha az mint vice ispán uram ő kglme írja, per cambium, ha itt kaphatunk, vegyük fel; mód nem lévén az elküldésiben az pénznek, kéntelenek leszünk elkövetni, csak az tek. ns. vármegye maga reputatiójára vigyázván, Kassán avagy akár másutt a hol illik az illetén fel kért pénzt le tétetni, in tempore méltóztassék, mint az elébbeni felkért s' mind az mostan felkérendő kölcségeket, kinek specilicatióját vice ispán uramnak megküldeni el nem mulattuk. Mi nem örömet causálnánk az tek. ns. vármegyének ennyi költséget, de kéntelenek vagyunk, valamint más ns. vármegyek követei, kivált most sokkal drágább az naturálék, in dupplo majd mintsem ősszel volt. Innen való szabadulásunkat óhajtvá óhajtjuk, valamint lelkünk idvességét. In prima statim sessione micsoda dolgok s' propositiók proponáltatnak és miként fognak folyni a dolgok, mindgyárt proxima posta az tek. ns. várme-

gyét alázatosan informálni el nem mulattyuk. Mind ezek után ajánlom az tek. ns. vármegye gratiájában s' affectatiójában magamat, cupio servet Deus praetit. D. V. ad vota propria diu foeliciterque viventes parmenendo.

Supra titul. D. Vestrarum

Datum Posony, 21 febr. 1715.

servus humillimus ac obligatissimus

Emericus Görgey mpr.

(*Diaetalia*, fasc. XVII. nr. 19.)

1764. május 1. Beregvármegye összeírja a pozsonyi országgyűlés elébe terjesztendő sérelmeket.

Projecta et gravamina in publicis Regni comitiis anni 1764 per deputationem I. Comitatus de Beregh die 1. maji 1764 in oppido Bereghszász celebratam elaborata et quidem.

1mo. Dignitas primatialis articulo 10mo 1741 authorizabatur, ut duplex sigillum servare valeat, unum pro sigillandis quibusvis expeditionibus, aliud pro collationibus jure regio elargiendis, quae reportata in privilegia redigantur deservituum. Supplicant proinde Status et Ordines, ut Sua Sacr. Majestas per restitutionem posterioris sigilli hanc dignitati huic honorificam Regno perutilem auctoritatem confirmare et conservare dignetur.

2do. Suprema armorum praefectura ex manifesta legis dispositione palatino Regni conferebatur, quia porro in praesens idem officium aliis conferri soleat, instant Status et Ordines, ut idem officium in futurum non aliis, verum unice Regni palatino vi articuli 32. 1638. conferatur.

3^{io}. Manifesta lege utpote articulo Uladislai 6 4 7. 55°. sancitum habebatur. ut officium Personalis Praesentiae Regiae pure nobilibus et nullatenus Baronibus aut comitibus conferatur, e contra non raro observati sunt Barones et Comites in officio isto perstitisse, ideo supplicant Status et Ordines Suae Majestati ut praevia lex super eo sancita non secus adimpleatur.

4°. Supplicant Status et ordines ut Sua Majestas quaevis officia: salinaria, cameraria, dicasterialia, *militaria in regiminibus hungarici*, et alia regalia officia nullatenus ignobilibus, *tanto minus extraneis nationibus*, verum *semper et unice Regni nobilibus benigne conferre dignetur*. Non absimiliter in supremi Comites, aptos, idoneos Patriae filios, et possessionatos potiores candident, non vero extraneos; ita pariter ut in collationibus quibusvis personarum benemeritarum consideratio benigne habeatur, sed et:

5°. In denunciandis pariter caducitatibus respectus actu-

alis possessoris juxta etiam hactenus observatam praxim in puncto prae emptionis et prioritatis habendus in futurum etiam efflagitatur.

6to. Indigenarum quoque numerus cum praejudicio Statuum et Ordinum hactenus semper auctus observatur igitur ut a modo in futurum nullus extraneus suscipiatur speciali lege praecaveatur.

7mo. Expensae illae, quae *turma praetoriana* administrantur cum caeteroquin ad proximam solum modo Regni diaetam resolutae fuissent, ut ex cassa bellica praestentur adeoque eo in passu quantum portionale minuatur.

8vo. Licet quidem ex singulari zelo status et ordines propter extra ordinarias suae Majestatis Sacrat. necessitates durante recenter concluso atroci bello tyrones ad pedestria hungarica regimina administraverint, ut tamen Sua Majestas onus idem exopt avertat et in conductionibus Tyronum prior methodus observetur, suplicant super eo quoque Status similiter.

9no. Arcium et praesidiorum reparationes cum alioquin omnes gratuito labores, per art. 1mo. 1729. redempti forent. fiant ex aerario regio, nec Status ad concurrendum adigantur. Sed et

10mo. Excubiae Vereczkienses lege positiva, signanter art. 9no. 1751. siquidem penitus abrogatae essent, tum igitur propter manutentionem legis, tum propter avertendum miserae plebis aggravium in futurum etiam abrogatae habeantur.

11mo. Per elevationem quoque pretii salis art. 34. 1741. non immodicum praejudicium statibus et miserae contribuenti plebi summum aggravium illatum esse observaretur, adeoque Sua Majestas exoranda est, ut aut demissiori praetioolvere dignetur, aut in statum priorem reponatur.

12mo. Non sine dispendio expensarum nonnullorum Comitatum et retardatione correspondentiarum cursus postalis in non nullis locis non solum immutatus foret, verum etiam ordinarius cursus sublatus esset, ideo ad statum priorem repositionem instant status et ordines.

13to. Quandoquidem ab exundationibus Tybisci varia damna regnicolae sentiant, in ordine quod id, quod idem fluvius Tybisci per varios circuitus mearet, idem expurgatio et ad fluxum rectiorem reductio cum concursu aliorum Comitatum et cameratico exoptatur, vel ex motivo etiam quod devectio quoque salis regii multum faciliteretur, huc accedunt viarum reparationes.

14to. Non raro observarunt Status et Ordines frequentiores obequitatorum excessus in confiscationibus salis inter-

ventos, instant proinde Status et Ordines, ut ad tenores articuli 13. 1715 si talis modo obequitatores praevaricatorem in flagranti actu praevaricationis reperirent quempiam, licitum illis sit res repertas confiscare, secus vero in aliis et methodus in lege praecitata per eosdem observetur.

15to. Non immodicam retardationem reductionis fugitivonem colonorum, ita pariter contribuentium ex uno Comitatu in alium transmigrantium observant, ac praepudicium summum expetiuntur Status et Ordines, igitur ut facilior eosdem tam ex vicinis Comitatibus, quam vero dominiis quibusvis, ita etiam ex oppidis Hajdonicalibus pariter et ex Cumania majori et minori reducendi modus adinveniat, instant Status et Ordines effectuationem.

16to. In celebrandis restaurationibus Comitatum art. 56. 1723 observetur, adeoque omnes et singuli officiales publicis communibusque suffragiis eligantur et nullatenus per supremos Comites surrogentur, ita etiam ut quolibet triennio evoluto restaurationes celebrentur.

17mo. Non sine cordolio detegit Comitatus hicce Bereghiensis, quod ut in gremio suo, signanter in territoriis Maszár-falviensi et Dragabartfalvensi certi obstructi fontes salinarii reperibiles essent, et tamen accolae fructu illo, quam terra mater gratuito profert vesci non valerent, proinde si Comitatus Turócz, Árva, et Liptó usus salis polonici vigore art. 29. 1548 et 13. 1715 admittitur ex ratione difficilis accessus, instat pariter hicce Comitatus, ut praevii fontes adaperiantur, ut miseri accolae non secus ac alii Comitatus ubi salis fodinae reperiuntur, terrae gremiali beneficio ac sale polonico etiam vesci valeant, et sal in fodinis objectus, et quasi in montem jam convasatus, nihil caeteroquim aerario regio fructificans Poloniae vicinis Comitatibus aut gratuito aut levi pretio vendatur, ac tandem salem regium devehentibus incolis solutio augeatur.

18vo. Collegium juridicum Agriense pro instructione nobilium Regni juvenum, ac in jure patrio fienda exercitatione tum et per art. 44. 1741. receptum et confirmatum observatur jam suspensum haberi, instant pariter status Regni ut collegium idem, a modo in futurum nullis sub praetextibus suspendi valeat, verum in ordinario cursu priori conservetur.

19no. Cassae quoque Comitatum domesticae cum alioquin essent privatum Comitatum peculium et liberae dispositioni essent relictæ, rationes perceptuales de cassa eadem reddendæ, ne amplius ad excelsum consilium regium fine revisionis submittantur, vel ex eo etiam, quod rarissimi perceptores tempestive et vita durante ab eodem excelso consilio regio absolu-

tionem sui consequi valeant sed plerique in absoluti emoriuntur. exindeque successoribus eorundem confusiones variae causantur lege praecevandam esset.

20mo. Demisse etiam exorant Status et Ordines, ut Sua sacrat. Majestas faciliorem modum promovendarum instantiarum et obtinendarum celeriorum resolutionum regiarum ordinare dignetur.

21mo. Nullae hactenus exortae quaerelae adversus I. Tabulos regiam et districtuales in puncto administrationis justitiae observatae habentur, ideo eadem in statu quo existunt, relinquuntur, pariter etiam judicatus comitatenses suum antiquum modum retineant.

22do. Camerale officium Hungarico-Aulicum non secus quam excelsum Viennense aulicum in Regno absque influxu imperialis Viennensis de rebus in regno contingibilibus agere et sua quoque majestas Sacrat. cum eodem taliter benigne tractare dignetur.

23^{tio}. Ex quo contractivae dislocationes militares non sine aggravio miserae plebis peragi consueverunt, ideo abrogatio efflagitur.

24to. Gratuiti . . in annis prioribus praestiti, ut in cassa bellica acceptentur, instant Status et Ordines.

25to. Ne causae judicariae criminales, ut sunt ex fundamento magiae in Comitatus institutae ante executionem in praepjudicium I. fororum judiciorum excelso consilio regio locumtenentiali hungarico, velut a foro juridico alieno submittantur, verum antiqua lege et consuetudine definita praxis ultronee observetur.

26to. Instant pariter Status et Ordines, ut ministri status conferentialis ex hungaricis uberiori numero per suam majestatem denominentur, ita.

27mo. Ut Iudex Curiae regiae vel ejus prothonotarius ex partibus superioribus eligatur et his in partibus vi sancitae legis 23. 1655 resideat, confirmatur per art. 40. 1681 qui et adimpleri efflagitur.

(*Diaetalia*. fasc. XVII. nr. 43.)

1764. június 1. Nagylónyai Lónyay László és vásáros-naményi Eötvös Sándor országgyűlési követek utasítása.

Puncta Instructionis.

Universitatis I. Comitatus de Beregh perillustribus ac generosis *Ladislao Lónyai de Nagy Lónya* ac *Alexandro Eötvös de Vásáros Namény* Tabulae Judicariae e primariis assessoribus, velut ad generalem in Regni Hungariae concursum

seu Diaetam per suam Majestatem Sacrat. Mariam Theresiam dominam dominam clementissimam in lib. reg. civitatem Posoniensem pro Dominica sanct. Trinitatis seu die 17. mensis Junii 1764 indictam, ac mediante benignis regalibus suis, ita exigente pacis et tranquillitatis publicae ac exactioris justitiae administrationis ratione I. Statibus et ordinibus Regni promulgatam ablegatis nunciis communi et unanimi praefatae universitatis voto extradata.

Qui posteaquam divina ita favente clementia ad praefixum locum comitorum feliciter pervenerunt, decebit primum et ante omnia Illustrissimo domino Eugenio Ervino e S. R. I. Comitibus a Schönborn, supremo ac perpetuo comitatus hujus comiti personaliter inservire, eumque nomine totius Universitatis hujus honorifice salutare ac tandem praesentatis credentialibus punctisque instructionalibus communicatis ejusdem domini supremi comitis pro bono et utilitate incrementoque Cottus hujus deserviens auxilium ac cooperationem expetere. Tandem vero reliquas Regni Hungariae columnes et dignitates omnes et singulas, observata dignitatis praecedentia adibunt, visitabunt, iisque nomine Comitatus hujus demissa animorum subjectione salutatis, credentiales praesentabunt. Consequenter in rebus et instantiis praecipue Comitatum hunc intrinsece tangentibus eorum patrocinium, quam et in publico regnicolari consensu declarabunt, admanuata sibi Comitatus hujus intrinseca gravamina. Praeterque:

1mo. Situationem Comitatus hujus exponent omnibus infortuniorum vicissitudinemque fatalitatibus esse obnoxiam, partim per inclementiam aeris, ob clima septentrionale ex alpebus et rupibus vicini Poloniarum Regni constantem, partim vero per frequentes easque damnosas erumpentium fluminum Tibisci, Latorcae et Borsovae inundationes, ex quibus quantam facultatum suarum jacturam et irrecuperabilem ruinam misera contribuens plebs, perferre cogatur, declarabunt et coram I. Statibus et ordinibus Regni situm ambitus hujus ex meris aquis, stagnis, paludibusve, montibus praeterea ac saxis constare. Cujus adversae fortunae calamitatem excipiebat frequentius etiam notabilis pecorum lues ex qua pariter indeffabilem misera plebs passa est facultatum ruinam, adeo ut his fatalitatum procellis agitata, derelictis aedibus suis, relicto pariter contributionis onere, ad alia remotiora loca fine quaerendorum vitae sustendendae mediorum dispergi coacta sit. Unde pro uberiori adhuc remanentis miserae plebs conservatione diminutionem portarum sollicitabunt, ac exinde

2do. Consideratis Comitatus hujus diversissimis fatalitatibus et vicissitudinibus superius expressatis, ita et populosi-

tatae dietim decrescente, ob quas ne ordinarium quantum palatinale deputare sufficiens esset, sedule adlaborabunt, ut onus, quanti portionalis neutiquam augeatur. Sed et titulus quoque nefors projectandi subsidii omnimodo impediatur, intuitu tamen hujus cum reliquis I. Comitatum dominis ablegatis ea, quam fidelis in summum terrae principem homagialis devotio, et verus filiorum in Patriam exigit amor, modalitate tractabunt. ac iis semet conformabunt, hoc per expressum declarato: quod si fundus quispiam innocens projectaretur, in articulis 6. 1723 et 8. 1741 (quos nullo modo glossari sinant) neutiquam praejudicet, consequenter nec classificationem verorum et indubitatorum Regni nobilium juxta Titulos 4., 5., 6., 7. et 8. Partis I ullo modo admittant, quin positus e diametro, quia una eademque esset, juxta ut, 9 partis ejusdem nobilium praerogativa, taxa verorum nobilium armalistarum relaxanda sollicitabitur et non nisi sub sorte et onere taxarum libertini, manumissi, molitores ac alii nobilitari praerogativa non gaudentes intelligantur et neque onera qualiarumque tandem praeter quantum ordinarium extra Diaetam ab augusta aula, aut excelso consilio locumtenentiali regio quocunque sub titulo deinceps imponatur. Quid quid igitur in materia puncti hujus meditaretur et agitaretur seu videlicet de auctione oneris portionalis seu quopiam fundo innocente, seu de subsidio, aut regnicolari nova conscriptione, et ab eodem accepta instructione delibarent) tractabunt, consultabunt et cum bono Deo concludent.

3to. Universa reliqua bonum publicum et ulteriorem ad huc permansionem Comitatus hujus tangencia negotia ex parte dexteritati ac industriae dominorum ablegatorum nunciorum commendantur ita videlicet ut collatis sentimentis et votis aliorum I. Comitatum ullam laesionem nobilitaris praerogativae zelantium ea, quae Deo placitura et Patriae proficua ac utilia erunt (in occurribilibus tamen diaetalibus majoris momenti et extraordinariis negotiis ablegati non prius quam praevia Comitatus informatione, et ab eodem accepta instructione delibarent) tractabunt, consultabunt et cum bono Deo concludent.

Ex generali I. Comitatus Bereghiensis congregatione die 1. Junii 1764. in possessione Vásáros Namény celebrata.

(L. S.)
Extradata per antelati I. Comitatus
Bereghiensis ordinarium juratum
notarium Georgium Bessenyei mpr.

(*Diaetalia*, fasc. XVII. nr. 39.)

Pozsony, 1764. szept. 15. Lónyay László és Eötvös Sándor országgyűlési követek jelentése.

Inclyta Universitas, Domini Domini gratiosissimi, colendissimi.

Minthogy az ország gravameninek dolga hosszas időt vett el, azért is még eddig nem vala oly materiánk az melynek jelentésével alázatos kötelességünket le tettük volna. Már most azért az gravamenekkel együtt felmenvén ő felségéhez királyi propositióira lett ország végzésének representatiója, mely is tegnap úgy mint 14. praesentis expedíaltatott, kötelességünket teljesítjük.

Az mi az Quantumnak auctióját illeti, közönségesen megesmervén az ország annak lehetetlenségét és elő számlálván az elmúlt Diaetátul fogva minémű okokból az adófizető nép tehetetlenebbé lett, instállja inkább az elmúlt Diaeta auctiójának relaxatióját, mint sem valamit resolválhatott volna. Az insurrectio regulatiójában inhaereal elébbeni röményeinknek, de kivált az 1715 esztendőbeli 8. Articulusnak és így mivel in casu a szükséges insurrectióra nem vagyunk, azon articulusnak generalitássa mellett maradott meg. Az első propositióban könnyebben hajla az felséges Tábla az Statusokhoz, de a másodikban négy-öt napi sessiók után eshetett meg az coalescentia s' ebből ítélhetjük, hogy inkább praemáltatik az insurrectiónak regulatiója, mintsem az Quantumnak auctiója. Már érkezik e ő felségének vagy sem monitoriumja? azt nem tudhattuk, de ha az Statusok ily egyező akaratban s' állandóságban, mint eddig valának, megmaradnak, talán az Úr Isten hamarább eligazítja Hazánk mostani dolgait. Csak egy sem vala a Status között, mind az Clerust, mind az többbit együtt értvén, az ki mind az adófizető népnek tehetetlensége mind pediglen az insurrectio regulatiója dolgában törvényünk sértődése nélkül magát distingválni bátorzkodott volna.

Az repraesentalt gravamenek közül ezen nemes Beregh vármegye gravamenei elmaradtanak, mert méltóságos főispányunk ő excellentiája in obversum bé adott expositiójához képest deputatióra az felséges Táblátul relegáltattanak. Az tettes Statusok előtt igassága postulatumainknak megvagyon ítélve és így csak az deputatio maga munkáját hova hamarább referálhatná, talán ekképen még foganatosabbnak ítélhetnénk igyekezeteinket. Nem mulatjuk el az deputatio előtt is fáradozásainkat s' munkálkodásainkat. Csak annak idejében ő felségétül kegyelmes resolútiót minden igyekezeteink után nyerhetnénk.

Az Praetorianusok expensái iránt, minthogy haec spon-

tanea voluntas gravaminis titulum secum non ferret, úgy határozottatott meg, hogy különös repraesentatióban tétettségék ő felségének jelentése, mindazonáltal mindezeket az következendők fogják kimutatni. Most ezekkel udvarolhatván az tettes ns. vármegyének, ezután sem mulattjuk el alázatos kötelességiinket, csak éppen az tettes ns. vármegye is irántunk s. felváltásunkról méltóztassék gondot viselni, mely iránt is mély alázatossággal instálván, expertis gratiis et favoribus commendati perseveramus.

Ejusdem Inclytæ Universitatis

Poson, 15 septembris 1764.

servi humillimi

Lodislaus Lónyay mpr.

Alexander Eötvös mpr.

(*Diaetalia*, fasc. XVII. nr. 50.)

Pozsony, 1764. október 17. Eötvös Sándor követjelentése a pozsonyi országgyűlésről.

Inclyta Universitas, Domini Domini gratiosissimi colendissimi.

Az contributionale quantum dolgában megismervén az Ország csak az előbbeni Diaetának auctája tovább viselésére az lehetetlenséget, hosszas ideig annak relaxatiója kérése iránt vala az felséges Táblával az vetekedés. Minthogy pediglen ezen kívánságunkban sem az felséges Tábla velünk egyet érteni teljességgel nem akara sem pediglen méltóságos Palatinus urunk ő excellentiája az ekképen formálandó instántiáknak praesentálását magára nem vállalá mind ő felsége disgustusához képest, mind pediglen az bajosabb consequentiáknak kilátására való nézve változás történt az Statusok között is, és ámbár ugyancsak következő sessiókban is tartóztatott légyen az dolog, de végre az nagyobb résztül meggyőzöttetvén, elsőben az előbbeni Diaetának auctája újra offeráltatott, azután ismét azzal sem elégedvén meg az felséges Tábla, inclusis illis 700,000 flr. prout ex praetorianis expensis negyedfél milliomra felneveltetett az quantum. Ebben már azon ns. vármegye és Statusok, az kik ezen projectumhoz hajlottanak egész bizodalmodkat vetették ugyan, de hogy evvel sem contentáltatna ő felsége, hanem egészen az négy milliomokra az felnevelését kívánni az quantumnak, másnapi sessionkban értésünkre attá ugyan az felséges Tábla. Ekoron mely consternatióban vala az Haza, azt most describálnom nem szükség. Azért is látván eztet méltóságos Personalis uram ő Excellentiája, oly projectumot teve, hogy még az említett oblatum

mellé adattatnának 100,000 frtok és akképen ő excellentiájok magok intermediatiójokat ő felsége előtt voltaképen és végsőképen véghez fogják vinni, az minthogy erre is az előbbeni ns. vármegyék reá léptenek és már az quantum megnevekedék *három millióra és hatszáz ezerre*. En ugyan több ns. vármegyékkel az előbbeni lehetetlenség mellett mindeddig is megmarattam, hanem, hogy az repraesentatio felmehessen, oly conditio alatt, hogy ha tudniillik mind ő felsége benyújtott s' nyujtandó gravameneinkben vármegyénket allevialni méltóztatik, mind pediglen ha az Haza az propositióban még ezen Diaeta alatt per rectificationem portarum könnyebbíteni fogja adófizető népeinket, — mi is coalescálni kéntelenítettünk.

Az Praetorianusok expensái, melyek includálva vannak, majd 90,000 frtokra felmennek és így méltóztatik az tettes ns. vármegye ki itélni az eddig való aucta inclusis etiam Slavoniae Comitatus mennyire nevedett s' gondolom is már finaliter ebben megmaradhatunk.

Az szombati sessionktul fogva, melyben az végső oblatum megesett, mind eddig sessió sem tartatott és ez órában érkezett hírem, hogy az méltóságos Personalis ő excellentiája Bécsben hivattatott együtt mélt. Palatinus urunkkal, ő excellentiájával. Még ugyan az repraesentatio meg nem tétetett az országtul, de addig is remélhetjük, hogy ezen uttyok ő excellentiájoknak, minthogy magokat felajánlani méltóztatnak. Hazánk vigasztalására fog válni, kiket is segélljen és vezéreljen az Ur Isten.

Nemes vármegyénk gravamenei az tettes Dominiumok ellen általmentenek ugyan az deputation és in omnibus punctis helyben is hagyattattanak, hanem még eddig az királyi propositióknak folyamata között épen nem referáltathtattanak. Vagyon gondom az obequitatorok újabb excessusokról is, de miglen az instantiák elő nem vétetődnek, addig aztat sem promoveálhatom. Mindazokat pediglen melyeket pro motivo sub rectificatione portarum benyujthatnék, várom hova hamarébb az tettes ns. vármegyétül, úgy mint az többi között Lengyelországbul menyti számú remandalis lovaknak vármegyénken keresztül menetele terheit kelletett az szegénységnek viselni, sőt mostanában az lábas marháknak pestise minémű nagy számban tehetetlenítette az adófizető népnek fundussát, egy szóval pediglen mindazokat, valamelyeket az tettes ns. vármegye bölcs ítélete szerint oda szolgálóknak méltóztatik ismerni. — Qui de reliquo expertis gratiis commendatus persisto.

Ejusdem Inclutae Universitatis.

Posonii, 17. októbris 1764.

servus humillimus

Alexander Eötvös mpr.

(*Diaetalia* fasc. XVII. nr. 51.)

Pozsony. 1764. november 21. Eötvös második jelentése.

Inclyta Universitas etc. etc.

Reméllette vala az Haza, hogy ő felsége in puncto contributionis az minapi oblatumával megelégedni méltóztatik. de megérteném az ő felsége kegyelmes rescriptuma mediante excelsa cancellaria expédiáltatott, ugyancsak 17 praesentis tartatott sessionkban még az minapi oblatum mellé háromszáz ezer ftok megígértettek és így az egész contributionale quantum három millionra és kilencz száz ezer ftokra fel neveltetett. Recedálni méltóztatott ő felsége az második királyi propositiótul és hogy super insurrectione in aperto videlicet casu belli diaetaliter tractáltassék abban is kegyelmesen acce-dált. Az mi tehát az contributio dolgát illeti az valóban terhes, de ugyancsak tovább is az lehetetlenség mellett megmaradott ns. vármegyék szegény adófizető népünket attól meg nem menthettük. Ma irok méltóságos fő ispány urnak ő excellentiájának, hogy már most ő excellentiája is maga segedel-mét fordítaná mellém, hogy ugy ha csak per rectificationem portarum is segíthetnénk szegény adó fizető népeinken.

Gravameneink dolgában elég bajoskodásaim vagynak, mert most is, már midőn tudniillik expeditiótól függnek ujabb difficultás adá magát elő a stylusban, ezt azért sub publica sessione lehet remediálnom. Expeditiója, hogy eddig haladt abban semmi fogyatkozásunk nincs, mert még sem az ország gravameneire resolutio nem érkezett, mind pediglen post fac-tam hanc oblationem inkább remélhetnek hozzá, valamit csak tudok annak felsegítésére véghez vinni én elmulatója nem vagyok.

De bezzeg az ns. vármegye valóban megfelejtkezett róllam és már második holnapja fog elmulni, hogy diurnum nélkül vagyok. Most kéntelenítettem szintén addig miglen kegyes reflexiója az ns. vármegyének hozzám érkezne, méltóságos fő ispány urunkhoz recurrálni.

Tekintetes ns. vármegye, már most nékem, télnék idejében subsistentiam is terhesebben esik s' ellenben adná Isten, hogy bár in mense decembri házambhoz juthatnék. Azért is méltóztassék engemet tovább is gratiájával felsegíteni. Qui in reliquo gratiis commendatus persisto.

Ejusdem J. Universitatis

Posony, 21. novembris 1764.

humilissimus servus
Alexander Eötvös mpr.

(*Diaelatia*, fasc. XVII. nr. 52.)

Pozsony, 1765. január 26. Eötvös Sándor utolsó követjelentése.

Inelyta Universitas etc. etc.

Reméllettük vala, hogy ezen folyó holnapnak vége felé az Diaeta is végeződván haza szabadulhatunk, de az felséges Római király házassága solemnitása most folyván Bécsben, az hová Hazánk fő oszlopai is concurráltak, esmét hátrál-tatik itten az munka.

Az napokban circulussaink munkálódtanak az condálandó articulásokban, melyek tudni illik ex benignis suae majestatis sacratissimae resolutionibus ad gravamina Regni concinnálándók. Két punctumát assumálta vala az Ország a királyi fiscusnak, de még azokra az approbatio nem publicáltatott; in juridicis is vagyon vagy három punctum pro articulatione assumálva. sőt. ha ugyan csak ő felsége super insurrectionis modo újabb articulatiót kegyelmesen fog kívánni, ezen nagy momentumu dolog, tudom napokat fog elvonni, és így mikor eshetik meg szabadulásunk még februáriusban is, méltóztatik az Tek. ns. vármegye kiitélni.

Megérkezett terhesebb gravameneinkre ő felsége kegyelmes resolútiója, melyet levelem végezte után. addig is miglen relatiomat csekély személyemben megtehetvén. alázatosan az Tettes ns. vármegyével szóról szóra communicálom.

Sok féle igyekezetem után ugyancsak megnyerhettem aztat, hogy egy punctuma is postulatumnainknak és expositioinknak nem rejciáltatott és mind azok una cum articulari praetensione ő felsége kegyelmes resolútiójával már most articuláltatni fognak. De nagy reménysége is lehet az Tettes ns. vármegyének csak abbul is az favorabilis resolúcióhoz, hogy super eo. quod plebs. quae contributionale Comitatus onus fert, etiam ad ferendum onus cassae domesticae ejus obligetur, generalis törvény fog condáltatni. Én minden igyekezetemet megtöttem, hogy többre nem mehettem. attul reméllek engedelmet az Tts. ns. vármegyétül.

Az porták rectificatiója szintén véghez ment. Itt is sok futkosásim és iparkodásim után ugyancsak Istenem segedelme után, magam instantiája által, hogy ns. vármegyénk előbbeni portája száma mellett nagy nehezen, hogy megmaradhatott, megnyertem, és több az Tiszántul való districtusbéli ns. vármegyék közzül csak egy sem tanáltatik, az kinek portája nem szaporítottatott volna s' bizonyára Cis et Trans Tibiscani comitatus nagyon is consternáltattanak. De mindezekről csekély személyemben bővebb relatióval udvarolhatok az Tek. ns. vármegyének s' annak most elhallgatását tanácsosabbnak is ítéltém.

Megvallom kéntelenítettem az Tk. ns. vármegye előtt, hogy subsistentiám felül itten ily csekély módon provideáltatom, panaszomat letennem.

Méltóságos főispányunk ő exciája, midőn már másoktól diurnumomat felkölcsonöztem, sok rendbeli kéréseim után ez folyó hólnapban küldött 300 rh. forintokat, mely is pro Octobri et Novembri hatvan forintok hijával adaequálja diurnumimat. és már ezen túl lévén, újra ő excellentiájához folyamottam és csak oly vigasztalást nyertem, hogy ha ő excellentiája az Tettes ns. vármegyétől tovább is requiráltatni fog, igen is akkoron succurálni kíván. Méltóztatik tehát az Ttes ns. vármegye kiitélni, mely vékony provisióval legyenek, holott csak usque finem Januarii, hátra levő diurnumom ad flor. 420 exurgál és ismét következik reánk haza jutásomig szintén februárius. Az ns. vármegyének szünetlenül munkálkodó író deákjait magam egyedül kölcségesen tartom. Ez téli üdők mind itt s mind az utazásban kölcségesebbek és én egyedül ezeket, nehezebben mint előbb ketten, viselhetem. Azt pedig, hogy én itten az ns. vármegyének eddig is haszontalan szolgálja nem voltam, az Országgal bizonyíthatom, és talán ez az oka, hogy Méltóságos főispányunk ő excellentiája ily könnyen méltóztatik róllam gondolkozni, kihez képest, hogy az Tk. ns. vármegye ő excellentiáját, hogy fizetné le hátramaradott restantiámat, és ezután is *per sex florenos* anticipálva róllam provideálna, ha mind ex particulari congregatione is hova hamarébb requirálni méltóztatnék, alizatosan instálom. Itten mindenféle költség tetemes lévén rajtam, bezzeg ha ő excellentiája experiálná, miként légyenek más ns. vármegyéknek ablegatusai provideálva, bizonyára maga és vármegyénk becsületéhez képest is nem a restrictióra, az kiben még eddig az Tkts. dominiumok nem concurráltak, ösztönöztetne. Qui in reliquo gratiis et expertis patrociniis ultronee quoque commendatus emorior

Ejusdem I. Universitatis

servus humillimus
Alexander Eötvös mpr.

Poson. 26. Januarii 1765.

Resolutio ad punctum 2-dum.

Querimonia Comitatus Bereghiensis conclusa praesenti Diaetae, illico via consilii locumtenentialis regii investigabitur et discutietur, demum pro justo et aequo ex benigna resolutione Caes. regia definienda.

(*Diaetalia*, fasc. XVII. nr. 54.)

Petheő Zsigmond kassai vicegeneralis két levele Bereg vármegyéhez.

I.

Sztropkó, vára 1661. okt. 21.

Illustrissimi, Reverendissimi, Reverendi Spectabiles ac magnifici, Generosi ac Egregii nobiles domini, domini mihi confidentissimi. Salutem etc. Isten nagyságtokat és kegyelmeteket sok számos esztendőig szerencsésen, jó egészségben éltesse kívánom.

Tekéntetes Nemes vármegye, noha felette igen súlyos betegségben feküvén Késmárkon, úgy annyira, hogy valaki azon betegségemben látott, nem reménlette tovább életemet, sőt az doctor is csaknem desperált, de Isten ő felsége megkönnyörülvén rajtam csudálatosképen fordította dolgomat és könnyebbítette nyavalyámat. Továbbá noha most kellett volna már tovább curáltatnom magamat, az mikor az nyavalya valamennyire tágétott, de hallván szegény urnak, idvözült főgeneralis uramnak halálát s' tudván szolgálai kötelességemet, félben hagyván curálásomat, ide vontattam magamat Sztropkóra, az holott nem akarván késni, ha Isten annyira való erőt ad Bökében, Kassához közel akarom magamat vontatnom, hogy annyival alkalmasabban szolgálhassak kegyelmes urunknak s' Hazánknak az én kicsiny tehetségem szerint. Mivel azért az szegény ur velem betegsége miá semmit nem íratott az lovasok felől, mely napra akarja az lovasokat praesentálni, hogy annyival inkább megértvén az dolgot, viselhessek gondot, mind mustriájokra hol legyen s' mind hova rendellyem őket, mivel Palatinus urunk is Bécsbe ment, ez mellett Izola uram, ő felsége Lengyelországban lévő residentje ir igen sietve egy levelet General Montecuculi uramnak, hogy az tatár minden bizonnyal Lengyelország széliben lévén Russiában, onnan már megindult, bizonyosan Magyarországból jön, az mely levelet tegnapi Eperjesen postán Spork general urammal együtt eligazítottunk, Montecuculi uram után Erdélyben, ehhez képest tartozom tisztemhez képest is az Tekéntetes, nemes Vármegyének hírré adnom, vagy igaz vagy nem. Noha lármát nem akarok csinálni, de az vigyázás soha nem árt, kit adgyon Isten ne legyen igaz, de én szükségesnek itélném, ha az tekéntetes nemes vármegye *bevágatná az Beszkédet Lengyelország felől*, abban nem sok kár esnék s' valami vigyázókat is rendelne, ne volna oly szabad uttya mind másszor az pogány ebnek. Azonban maradok kész szolgálja az tekéntetes nemes

vármegyének. Datum in arce Sztropko die 21. 8-bris anno 1661.

Illustr. Reverend. Spect ac. Magnif. Gener. D. V.

servitor paratissimus
Sigismundus Petheő mpr.

(Kívül rá írva, hogy publicálták a vármegyének 1661 nov. 7-én Barlabáson tartott közgyűlésén. *Status belli et pacis fasc. II. nr. 21.*)

II.

Sztropkó vára, 1661. okt. 23.

Illustrissimi Reverendissimi stb. stb. Salutem stb. Isten Nagyságtokat és kegyelmeteket sok esztendőkig jó egészségben szerencsésen éltesse, kívánom. —

Tekintetes nemes vármegye, Ugy vagyon ezelőtt talám harmad vagy negyed nappal irtam Nagyságtoknak és kegyelmeteknek mind a minapi kassai consultatiokor offerált lovasok állapattyról s mind pedig egyéb dolgokról is. Mindazonáltal e mai napon vevén Palatinus urunk ő nsga levelét és egyszersmind parancsolattját, mely levelében serio demandállya ő nsga, hogy Nagyságtokat és kegyelmeteket mind ő felsége nevével mind pedig ő nagysága nevével emlékeztessen az lovasok fogadásával nem késven, azokat mentől hamarébb praesentáltassa, hogy első alkalmatossággal megmustrálhassam őket és szállíthassam az végházakban. hogy az mikor kegyelmes urunk ő felsége és Palatinus urunk ő nagysága parancsollya, készen lévén oda mehessenek az hová rendeli kegyelmes urunk ő felsége szegény hazánk szolgálattjában. E mellett azon is instálnék ugyan Palatinus urunk ő nsga nevével Nagyságtoknál s Kegyelemteknél, hogy az meg ígért gabonát is mentől hamarabb fogyatkozás nélkül praesentáltassa Nagyságtok és Kegyelemtek, hadd irhassak jó választ Palatinus uramnak ő nagyságának is. Jó és kedves választ várván Nagyságtoktól és Kegyelemtektől in reliquo stb stb. Datum in arce Sztropko die 23 oktobris Anno 1661.

Earum Illustr. Reverend. Spect ac magn. Gener. et Egr. D. V.

servitor paratissimus
Sigismundus Petheő mpr.

Kívül a szokott czímezés s a következő utasítás olvasható: »Homoki bíró mingyárt vigye Geőczben az geőczy bíró sietséggel Dobronban, onnét ispán uramnak Gulácsra más falusi bíró, ha az bíró nem akarna magam geőczy és dobroní jobbágyim — vigyék* . . . sub paena ft. XII.«

Die 29. octobris 1661.

Thom. Orosz mpr.

(*Status belli et pacis fasc. II. nr. 18.*)

Insurgensek vitézsége.

Krejczberg, 1745 ápril 12. Draveczky László ezredes hadi tudósítása Bereg vármegyéjéhez.

Illustrissimi Reverendissimi Spectabiles ac magnifici, Perillustres Generosi Domini, domini mihi gratiosissimi, colendisimi, observandissimi.

Salutem et obsequiorum meorum paratissimam semper commendationem. Méltóságos Palatinus Hazánk fő kapitánya uram ő excellentiája hozzám járult kegyelmessége és hathatós munkálódása által felséges Királyné Asszonyunktól ez insurrectionalis hadakhoz méltóságos generalis Károlyi uram ő excellentiája vezérlése alá magam is ordereztetvén, ő Excellentiája több Tekintetes Nemes vármegyék seregeivel az Tek. Ns. vármegye itt lévő népeit is Brigadám alá rendelni méltóztatott. consoklítottam annyival is inkább, hogy csak hamar időn ugymint folyó holnapnak 8-dik napján vezérlésem alatt *rosenbergi actión*, kevés és majdnem semmi kárunkkal, dicséretes magokviselésével vitézlő rendeinknek alkalmas győzedelmet ellenségeinkön tehetnénk, mert az accludált lista szerént gyalog és lovas rendeit az ellenségnek confusióban hozván, nagyrészt rabságra vetvén és némelyeket capitulatio által szabadon bocsátván, letétők velők a fegyvert. Adja Isten, Felséges asszonyunknak szolgálatjában Nemzetünk dicsőségét terjesztő ily több győzedelmet is seregeinknek! Magamat azonban Tek. Ns. vármegye gratiájában ajánlván, teljes igyekezettel azon lések, alattam lévő vitézlő rendeit, felséges koronás királynénk hasznos szolgálatjában Hazánk dicsőségére fogatkozás nélkül (a mennyire lehet) vezérellhessem. In reliquo servet Deus praetitulatus dominationes vestras ad vota propria, diu salvas et incolumes persevero.

Praetit. D. V.

humillimus ac respective paratissimus
servus

Krejczberg 12 ápril 1745

Ladislaus Draveczky mpr.
Colonellus.

A levélhez csatolt kimutatás szerint az 1745 ápril 8-án történ rozenbergi ütközetben a magyar insurgensek elfogtak 1 alezredest, 2 őrnagyot, 4 kapitányt, 11 hadnagyot, 9 zászlótartót, 527 altisztet és közlegényt, 13 tüzért és puskást 22 tüzérségi és tiszti szolgát; — a Capitulatio után szabadon bocsátott 11 katonával együtt összesen 600 embert. és elfoglaltak 3 ágyut.

(*Insurrectionalia Fasc. I. nr. 180. 181.*)

Közli: KOMÁROMY ANDRÁS.

VEGYES KÖZLÉSEK.

MAJTHÉNYI KLÁRA ELŐBB HANCSOK JÁNOSNÉ, UTÓBB SIRCHICH GÁSPÁRNÉ VÉGRENDELETE.

Az alább közölt végrendelet sem régiségénél fogva, sem pedig a benne foglalt tárgyak vagy ingóságok miatt nem nyújt különös érdeket, de ritkítja párját, a benne felsorolt temérdek azon korban élt személyekre nézve. Közel kilenczven név, jobbra hazánk felvidékét lakta nemességéből fordul elő ezen végrendeletben s így főleg a genealogusra nézve nem csekély érdekekkel bír.

Az örökhagyó Majtényi Klára az első Márton ágából származott, ki 1517 körül élt és közös öse a nováki úgynevezett Bálint ágnak, továbbá a Honti, Pestmegyei és Borsodmegyei ágaknak. Ezen Mártonnak Kristóf nevű fia nemzette volt Miklóst a ki a XVII. század első éveiben elhalt, hátra hagyván két fiát. a magtalanul elhalt idősbikét Kristófot és Farkast, a ki nejével Apponyi Susannával, hét gyermeket nemzett, úgymint Borbálát (a legidősebb nővér), ki a Bertalan ágbeli Majthényi Zsigmond neje lön, majd ennek halála után Majthényi idősb Mihálynak hitvese, a nagy aqvisitornak, kinek ága azonban Gróf Brunswick-nében és Gróf Batthyány-nében megszakadt, a XIX. század elején; a második nővér Susánna, Plathy Ferenczné; a harmadik Ilona. Bossány Sándorné volt s a legifjabbikat nevezett Klárát az örökhagyónőt, ki mint látjuk kétszer ment férjhez. de utód nélkül elhalt; ezen nővéreit, illetve azok maradékait terjedelmes végrendeletében sűrűen felemlíti s utódaikról gondoskodik. Fivéreiből már csak egyet, Pált említi, ki Paulinus szerzetes volt. Volt ezen kívül még egy testvére László ki szintén azon szerzetes rendnek tagja volt, de 1696-ban már nem élt. Mindedig nem lehetett biztosan meghatározni két fia volt-e Farkasnak vagy három. mert az oklevelekben Lászlón kívül, hol Pál, hol Kristóf szerzetes említetik, s ez eddig oda magyaráztatott, hogy talán az egyik előbbi világi neve volt a másik pedig szerzetesi neve; ezen végrendeletből azonban kitűnik, hogy bizony három fítestvér volt. mivel

azon Kristóf nevű testvér, a ki a fennmaradt oklevelekben említetik szintén 1696-ban úgy mint fítestvére László már nem volt az élők sorában. a vele azonban azonosnak vélt Pál még élt 1706-ban, a midőn nővére Klára asszony reá hágy egy kis pénzösszeget. De feltűnőnek látszik azon körülmény, hogy egy családnak összes férfi tagjai szerzetbe lépnek; ez úgy történt. Ezen két testvérnek atyja Farkas, ki kedvező anyagi helyzetnek örvendett, neje is szép hozománnyal gazdagítván a családot, bizonyára gyermekeinek nagy kárára, korán elhalt. Ez időtájban élt a felső Nyitravölgyben a Kesselleőkeő vár vidékén, a Majthényi család szép és terjedelmes uradalma tőzszomszédságában egy kis vagyonú, közép sorsú, de nem kevés tehetséggel és még több ambícióval rendelkező kisebb nemes ember; volt neki apja után maradt kis curiája Kis-Krstyenén a Nyitra vize partján, neve volt. Hunyady László; pályafutását Barsvármegyében kezdte, felvitte szolgabíró-ságig, később a vármegye jegyzője lett: s az 1660—70 közti évek egyikében ötlet már a vármegye nemes felkelőserégének élén látjuk; ennyire vitte fel a sorsát a kurta nemesnek életrevalósága. De még ezen időt megelőzőleg már nagy tervekkel koholhatott hősünk; a traditio ötlet igen szép férfinak mondja; a közel szomszédsban élt a hét gyermek anyja Apponyi Susánna, kit Majthényi Farkas. halálával özvegyiségbe ejtett. Apponyi Susánna Hunyady Lászlóné lett s ez utóbbi a hét gyermek *tutora*. Tudjuk mit jelentett ez a mult századokban; ugyanezen időben a közel szomszédságban tragikus sors érte Majthényi Gábort, ki főbenjáró pör miatt megfosztatott vagyonától, szép kastélyától a fiscus által; ott termett Hunyady László, sok fáradsággal és nem kevés furfanggal. hihetőleg, végre is bele jutott a cserényei kastélyba melyet családja aztán kétszáz éven át birt, ő vitte az árvák ügyeit s így történt, hogy mind a három fítestvér hogyan, hogy nem. szerzetes lett.

A kesselleőkeői uradalom ugyan csak a fiágot illette; a dota-lista nő azonban megterhelte olykor az ingatlant, erre volt mód. elég a mit a magyar prokátor furfang kieszelt, így is történt; a felnőtt leányok szerény hozománnyal kiházásíttattak. s a Hunyady házaspár benne maradt a Majthényi féle cserényei kastélyban végleg s hozzá, nyilván az asszony pénzén. zálogba vette a Majthényi-féle felfalusi kastélyt is, szintén jelentékeny birtokkal, a mely hosszú zálogváltási pör útján került csak vissza a család kezébe, száz esztendőnél későbbben. Mindazonáltal eltekintve talán az anyagi ügyektől, ildomosan bánhatott Hunyadynk mostoha gyermekeivel, mert a Majthényi árvák a Hunyadyakkal jó viszonyban maradtak, Klára asszony kiváltképpen Hunyady Andrást a későbbi barsvármegyei alispánt, utóbb alnádort, nagyra becsülte. a mi végrendeletéből világosan ki tetszik, ezen Andrással különben

is első férje révén bizonyos sógorsági viszonyban volt a mennyiben Hunyady András neje Hancsok Judith volt. De nem akarom e helyen az összes családi nexusokat és benső viszonyokat felsorolni, csak ennyit véltem szükségesnek itt felemlíteni magyarázat képpen. Szokatlan ugyan, de végre, hogy a geneologusnak megkönnyítsem a kutatást, ide feljegyzem az említett névsort, melyből könnyebben reá akad az esetleg kíváncsok névre és nem kénytelen a terjedelmes végrendeletnek számtalan párnái és vánkossai közt azt a szemernyi adatot ki keresni, melyet esetleg neki nyujtanom szerencsém volt.

Az örökhagyó minden szavából kitetszik mély vallásossága s jótékonyága, de minden katolikus buzgósága mellett nem lehetett intolerans, két irányban ugyanis életét ágostai hitvallásúakra — eretnekekre bízta volt, s jól járt vele. Olvassuk ugyanis, hogy szakácsa Zmesskal János volt, szolgálja pedig Kossuth András. Némi érdeklél bír még ezen végrendelet szerkesztése, a mennyiben Trencsénben a Rákóczy-féle ostromzár alatt s így nem csekély mértékű nyomasztó kedélyhaugulatban iratott.

A benn foglalt nevek jegyzéke.

Ambró Pál uram.	Bossányi Lőrincz 1709-ben
Apáthi János uram.	már † ennek fia Laczkó.
Apponyi László } öcscei az	Csernakóczy Mihály és gyer-
Apponyi Ádám } örökhagyónak.	mekei Ignác és Klára.
Apponyi Mária férj. Majthényi	Csernakóczy Julianna.
Gáborné.	Dubniczky András.
Apponyi Éva, Mária János öz-	Fördög Márton.
vegye.	Gubernat András
Árossy Tóbiás.	Győry Ádám apátplébános.
Bánóczy György.	Hancsok János.
Balassa Gáborné.	Hancsok Mihály.
Benyovszky Mária özvegy	Hancsok Judith, Hunyady
Jeszenszky Mihályné.	Andrásné.
Berecz István.	Hancsok László.
Berényi Ferencz } bárók.	Hancsok Ferencz.
Berényi Péter }	Hancsok Miklós.
Beznák Ádámné.	Hancsok Éva férj. Kubinszkyné.
Borovszky István uram.	Hancsok Orsolya, Clarissa apácza.
Bossányi Sándorné született	Hölgyi Clara, Clarissa apácza
Majthényi Ilona, 1709-ben	ennek anyja Majtényi Chris-
már †.	tina.
Bossányi Lőrincz ennek leánya	Hunyady András és leánya
Clára.	Hunyady Juditha.
Bossányi Judith férj. Kostyán	Huszak Anna.
Miklós né.	Huszak Borbála.

Ilyésházy Miklós gróf.	Nedeczky György uram.
Kostyán Miklós.	Nigrényi Pál uram.
Kossuth András szolga.	Ordódy Kristóf uram.
Kubiss Márton kocsis.	Ordódy Lászlóné maradéki
Ladányi István.	Prileszky Pál uram.
Litassy Borbála.	Prileszky Jánosné.
Litassy Klára.	Radolffy uram.
Majthényi Albert.	Raimannus János uram.
Majthényi Sándor.	Ruttkay István uram.
Majthényi Ferencz ennek neje	Salgha Márton.
Majthényi Susanna és leánya	Sándor Ádámné.
Majthényi Sophia.	Sirchich Gáspár idősb.
Majthényi Borbála kétszer fér-	Sirchich Gáspár ifj.
jezett Majthényiné.	Sirchich Judith, Szentiványi
Majthényi Susanna, Plathy Fe-	Farkasné.
renczné.	Sirchich István. ennek fia Sir-
Majthényi Ilona, Bossányi Sán-	chich Gáspár. ennek testvére.
dorné.	Sirchich Mancza.
Majthényi Farkas.	Szentiványi Farkas és fia Ferencz.
Majthényi Mihály idősb.	Szentiványi Klára asszony.
Majthényi Mihály ifjabb.	Szmrecsányi Susanna asszony
Majthényi Antal.	1709 előtt †.
Majthényi Clara a végrendelkező,	Thausz András uram.
özvegy Hancsok Jánosné utóbb	Trombitás Ferenczné, Hatvani
özvegy Sirchich Gáspárné.	Anna.
Mednyánszky Pál uram.	Trshtyánszky György uram.
Motesiczkyne, sem keresztneve	Zay Lőrincz báró.
sem vezetékneve nincs említve.	Zmesskal János szakács.

Majthényi Klára végrendeletének egykorú másolata.

Atyának fiunak és szent lélek Istennek nevében Amen.

Én Maithenÿ Klara elsőbeny nemzeti vitézlő Hancsok János azután pedig Sirsics Gáspár uram ő kegyelmék meghagyott özvegye, az én teremő Istenemtől hosszú életem után gyakortabéli kölemb kölemb féle betegséggel látogatván (kiért az ő drága szent neve magasztaltassék) s magam előtt viselvén ez árnyékvilágnak álhatatlanságát és az emberi nemzetnek abból való elkerölhetetlen kimulását (az kihez én közöl vagyok) nyilván tudván, egy az mostani zürzavar ödőnek mivoltát szemem előtt forgatván szent lélek malasztja és kegyelme, jó friss elmémbe és eszembe megtartván, hogy holtom után maradandó s Isten áldásából keresett kevés jószágocskám iránt könnyen származhatandó kérdések és mindenféle veszekedések eltávoztassanak, ezen alább irt és általam convocált becsületes nemes személyek előtt az eránt

való utolsó akaratomat jelentem és ilyen holtom után megmásholhatóan dispositiot és testamentumot teszek.

Elsőben is az teremő Istenemnek az ő szent fia drága vérével megváltott lelkemet szent keziben ajánlom. testem pedig. hogy a föld gyomrában az honnan eredetit vette illendőképpen temetessék. kívánom.

Nittrai pater Franciscanusoknak hagyok száz forintot. nem kölemben az ő kegyelmek kolostromában lévő kétrendbéli. ugymint Szent Ferencz és Úr testihez (így?) való congregatoria ötven ötven forintot idest flor. 100.

Nittrai pater Piaristáknak hagyok százhuszonnyolcz forintot. galgóczy barátoknak száz forintot és az örményi szentegyházra hasonlóképpen száz forintot. az mely summáknak kifizetésére hagyom és rendelem Berényi Ferencz és Berényi Péter uraiméknak ő Nagyságoknak kölcsen adott obligatoria levelek szerint, az mely levelekből kifog tetszeni. hogy bizonyos élesemely (így) tartoznak ő Nagyságok. melyet ugymint Berényi Ferencz uramnál levőt említett pater Piaristáknak. Berényi Péter uramnál levőt pedig galgóczy barátoknak hagyok.

Az trencsényi. nováki, lelőczy és oszlányi templomokra hagyom Trencsény városánál lévő és költsen adott négyszáz forintomat. mindeniknek tudnya ilik száz száz forintot, kirül extál az obligatoria levél.

Ruttkay István uramnál vagyon obligatio szerint fl. 82 den. 50. Dubniczký András uramnál fl. 20, azonkívül bizonyos gabonám is, az mint az obligatoriakbúl ki fog tetszeni, azon pénzt azért ugymint 102 forintot 50 pénzt hagyom viszolai és szkalai templomokra, gabonát pedig odavaló plebanusoknak.

Drietomai szentegyházra hagyom bizonyos azon határban lévő réteimet az kiket. ugymint hármát acquiráltam volt Apáti Jánostúl negyvenkilencz forintban, egyet Nedeczky Györgytúl huszonöt forintban és Huszák Anna és Borbályátúl tizennyolcz forintban ötven pénzben, kirül vannak obligatorialis levelek.

Trencsényi, hévvizi, pruszkii. illavai és nittrai ispotályokra tiz tiz forintot hagyok, ugymint fl. 50 az kinek kifizetésére rendelem Nigrený Pálnál lévő ötven forintomat.

Zobri (értsd: Zobori. Nyitra mellett) barátoknak nittrai Ujhegyen lévő két szőlőmet, egyiket az kit szegény üdvözölt uram Sirchich Gáspár urammal. az másikat pedig én magam Eördeg Mártontúl szerzettem. alattak lévő szilvással, pinczével és az két prös közül egyikével hagyom. úgy. hogy ő kegyelmék én érettem és az atyafiakért minden hétben egy misét mondjanak. Azonkívül hagyok ő kegyelmüknek száz forintot egymás után való lölkemért mondandó misékre.

Beczkói barátoknak az szerint hagyok száz forintot. ezen

kétszáz forintnak kifőzetésére rendelem és hagyom Bánóczy György uramnak költsen adott levele szerint kétszáz forintomat.

Trencsényi páter Jesuiták templomában haldosó (*így*) Christus urunk kápolnájában levő oltárra való szükséges gyertyákra hagyok száz forintot, hogy annak az interessébül azon gyertyákat esztendőként szerezzenek. és azonkívül ha azon templomban az testem eltemettetnék, hagyok hasonlóképpen száz forintot, de mindazonáltal ha más templomban el temettetném, tehát azon száz forintot annak az templomnak, az hol az én holttestem fog feküdni, hagyom. Erre pedig rendelem Gubernat Andrásnál levő kétszáz forintomat. az kiről extál az levél.

Azonban, méltó tekintetbe vévén méltóságos Gróf Illyés-házy Miklós uram és grófné aszonyom ő nagyságuknak ezen mostoha üdöben hozzám mindenektől elhagyatott árva özvegyhez száma nélkül megmutatott kegyelmes jóakarátját, mely iránt nem akarván halaadatlan lennem, hagyom ő Nagyságoknak Trencsény városában vár alatt levő Zavoi (*így*) házomat, az kit szegény édes urammal acquirálván, fölöss alkalmas költségünkkel építettünk. Nem kölemben rozvazii határban acquiráltam vala nyolczvan forintban Thausz András uramtól bizonyos rétet, azt is ő Nagyságának hagyom. Adtam azonban egynéhány szarvasmarhát nemes város szükségire, kirül extál az recognitionalis levél is, annak is az árát felől nevezett Méltóságos Urnak hagyom. Nem kölemben az ürményi és zobri szülűimben ez idei való termésből harmincz akó bort; felőlirt házrúl és rétrül való acquisitionalis leveleket ő Nagyságoknak mind pénz nélkül köll vissza adni.

Nemes Trencsény vármegyében lévő Nagy-Chocholna nevű faluban minemő öröke Hunyady familiának volt, zálogban Raimanus János uram maradékinál a kit én kiváltván, le tettem volt, kétezerhuszonhárom forintot s ötven pénzt, annak felét hagyom boldog emlékezetű Hancsok Mihály uram maradékinak, ugymint Hancsok Judith aszonynak, nemzetes vitézlő Hunyady András uram szerelmes házasság társának, és Hancsok László uramnak és az ő kegyelme maradékinak, az ki, ha találna maradék nélkül a világból kimulni, az ő kegyelme része szálljon megnevezett Hancsok Judith aszonyomra s maradékira. Más felét pedig hagyom Hancsok Ferencz uramnak és az ő kegyelme maradékinak, nem kölemben Hancsok Miklós maradékinak is, úgy, hogy Hancsok Ferencz uram maradéki ötszáz forintot és Hancsok Miklós uram maradéki is ötszázát onnan fölvehessenek.

Az Alsó-Mottesiczen és Petycvka nevű falubán ezernyolczszázhuszonöt forintban levő jószágomat hagyom szegény üdvözölt néném Majthényi Borbállya aszonyom maradékinak, ez szerint. Majthényi Susanna asszonynak ugymint az öregbik Majthényi Ferencz uram házastársának ötszáz forintokat az érot, Majtheny

Farkas uramnak hasonlóképpen ötszáz forintokat érőt. Ifjabbik Maitheny Mihály uram pedig mivel az maga jószágát elzálogosította, azért nem magának, hanem az ő kegyelme gyermekeinek hagyok azon jószágból négyszáz forintot úgy, hogy abból a pénzből esztendőként vegye fel az interessit, a capitalis summa pedig maradjon Maithény Farkas uramnál, az még az felőlirt Maithény Mihály uram maradéki emberkort érnek. Maithény Antal uramnak ugymint öregbik Maithény Mihály fiának hagyok ugyanazon motte-siczi és petyovkai jószágon lévő pénzből négyszázhuszonöt forintot, nem kölemben nittrai felső városban lévő alsó házomat, úgy az barátok malmánál lévő dubniczai nevű rétet és az több réteket is, az kik engem illetnének monossi (Molnos) és tormossi határban levőket; hasonlóképpen Ürményt lakozó Kovács István nevő szegény emberemet, ehhez az minémő felül irt néném asszony örményi és csabaji osztályos része nálam van zálogban háromszáz forintban, azt is megnevezett néném asszony maradékinak hagyom, úgy, hogy holtam után pénz nélkül hozzá jutván és elfoglalván, egyaránt vele osztozkodjanak.

Néném Maithény Susanna asszonyomnak nemzetes Plattý Ferencz uram házastársának és az ő kegyelme gyermekinek (oda számlálván az ő kegyelme Susanna nevű leánya után maradott árváját is) hagyom Szoblaho nevű faluban ezerhét száz forintban lévő négy jobbágyomat, az kiről extál az acquisitionalis levél. Nem kölemben örményi és csabaji nálam háromszáz forintban lévő részét is, kit holtom után pénz nélkül elfoglalhassanak.

Birom azonban Sándor Ádámné asszonyom ő kegyelme csabaji részét hétszáznyolczvanöt forintban, a mint az levelekből ki fog tetszeni, mivel pedig assecuráltam volt ő kegyelmét, hogy holtom után abból az summából defalcálni fogok ő kegyelmének négyszáz forintot de mivel adtam volt azután költsen ő kegyelmének interestre kétszáz forintot, azért nem tartoznám már ő kegyelmének abból az hétszáznyolczvanöt forintból kétszáznál többet defalcálni és elengedni, minthogy pedig azon ő kegyelme csabaji részét mindenestől hagytam és hagyom Bossányi Sándorné asszonyomnak és az ő kegyelme maradékinak, felől irt hétszáznyolczvanöt forintban, annak okáért, hogy azon hétszáznyolczvanöt forintnak sumája adaequáltassék, tartozni fog még néném Bossányi Sándorné asszonyom megnevezett Sándor Ádámné asszonyomnak letenni kétszáz forintot az mely kétszáz forintnak kifizetésére és letételére alább teszek rendelést és dispositiot.

A mi az tornoczi jószágomat illeti, kit én 1700. esztendőben Ladány István uramtól ezer tallérral kiváltottam, az mely ezer tallérnak felét, ugymint hétszázötven forintot le tettem volt néhai Bossányi Lőrincz uramnak (kiről ugyan az cessionalis levélben semmi emlékezet nincsen) és azútától fogvást mindenkor ő

kegyelmével együtt azon jószágot birtuk. ahozképest azon tornóczi jószágnak hasonfele igazán és jó jussal illetvén említett Bossányi Lőrincz uram gyermekeit, más fele pedig engemet, arrúl illek (*így*) rendelést teszek. Az minemő templomot közönsegesen Czabajt építettünk, a kibén, hogy az ur Isten nagyobb dicsősége is, tisztessége gyarapodjék, rendeltem annak az plebánosnak, a ki azon templomot adminisztrálni fogja és utána következőknek és azon említett tarnóczi részemen lévő hétszázötven forintból négyszáz forintot ilyen formán, hogy az az atyafi, aki azon jószágbéli részemet fogja birnŷa tartozzék megnevezett plébánus uramnak fizetni esztendőként azon négyszáz forintból proveniálendő interest, de úgy, hogy plébánus uramis köteleztessék minden hétben érettem és az atyafiakért egy szent misét mondani, az mely interessből tartozzék gyertyákról is ő kegyelme azon áldott, és abban az Czabaji templomban mondandó misékre gondot viselni és providálni. Ha pediglen valamely atyafi nem akarván fizetni azon interest, meg irt négyszáz forintot le akarná tenni, az szabad akaratiában fog állani, de úgy mindazonáltal, hogy azon pénz nemes káptolomban le tétessék és az nemes káptolom azon pénzzel úgy disponálni méltóztassék, hogy felül említett plebánus uramnak onnan proveniáló interesse meg járhasson és mivel azon tornóczi részemen fön marad még háromszázötven forintom, azt hagyom meg nevezett néném Bossány. Sándorné aszonyomnak és az ő kegyelme maradékinak.

Ezen tornóczi jószágra adtam volt Appony László és Ádám öcsém uraiméknak auctioul kétszáz forintot, kirül extál az obligatoria levél, azon kétszáz forintokat elengedem és ajándékul adom ő kegyelmüknek.

Nittrai Ujhegyen egy szőlőm vagyon, az ki az Hancsok familiát illette vala örökösen, de mivel boldog emlékezetű édes uram Hancsok János uram, az több atyafiak részét maguéva tette volt örökösen, aki holta után testamentuma szerint, és reám szállott és én azon uramat illető portiojából az több atyafiakat holta után kifizettem volt. azt hagyom Hunyady András uramnak és az ő kegyelme kedves házas társának Hancsok Judith aszonynak, egy prössházzal együtt (kit én az zobri barátoknak legált szőlők alatt építettem volt) ott lévő egyik prössel; más pröst, amint felül van írva, legálván említett barátoknak. Az minemű boldog Aszony alatt (*így*) nevű rétje volt Nittrán az örögbik Hancsok János uramnak, az kiből az ifjabbik Hancsok János édes uram az több atyafiakat kifizette, kirül extálnak az levelek, azt is Hunyady András uramnak és az ő kegyelme házastársának hagyom.

Hancsok Évának és az ő urának adtam volt költsen interesse száz forintot és az trencsényi házánál levő korcsmára kétszáz forintot, mivel pedig úgy látom, hogy mind az capitalis summát

mind az interessét is semmirekellő gazdálkodások által elpozdorlották és elköltötték. attúl tartok, ne talántán nagyobb adóságokban merülvén koldusságra jussanak. erre nézve azon háromszáz forintot gyermekeinek hagyom, mely summa pénz az házakon legyen úgy, hogy azon gyermekek kárával abbúl az házbúl és hozzávaló pertinentiaibúl semmitsem abalienálhassanak. és mivel az chocholnai jószágbúl is jut neki bizonyos része. kérem Hunyady András uramot, hogy azon részt kezihez ne adja, hanem az gyermekei számára conserválja. attúl tartván, netalántán azt is eltékozzolják.

Az Nittrai felső városban lévő felső házamot hagyom szegény Bossány Lőrincz uram maradékinak.

Az minémü Bisztricsén nevő faluban lévő részt adott volt boldog emlékezetü aszonyom anyám még élteben. mind azt, mint peniglen Czabajt és Örmint osztály szerint jutott saját anyai részemet hagyom az három egytestvér atyámfiái úgymint, Maithény Borbála, Susanna és Ilona aszonyok maradékinak, hogy véle egyaránt osztozkodjanak, ezt mindazon által megmagyarázván, hogy mivel Bossány Judith aszony Kostyán Miklós uram házastársa Czabajt Plattyné aszonyom fundusán az ő kegyelme engedelmeiből bizonyos házat építet, azért azon az én részből avagy is fundusomból elsőben ép oly darabot adjanak és szabjanak ki Plattyné aszonyomnak, a mennyit elfoglalt felül nevezett Kostyánné aszonyom háza.

Ugyanott Bisztricsénben acquiráltam volt egy korcsmát, az hol épületet is tettem, azt én meg nevezett Hunyady András uramnak az egész ott lévő jussommal hagyom és legáлом.

Tekintvén pedig öregbik Maithény Mihály uramnak ő kegyelmének hozzám való tökéletességét és egyben másban mutatott fáradságos szolgálatját, hagyom ő kegyelmének Bisztricsént Salgha Márton nevő és kétszázhusz forintban lévő jobbágyomat, azon kívül adtam volt kölcsen ő kegyelmének száz forintot, kiről extál az obligatoria levél, azt is ő kegyelmének elengedtem, vissza is kell adni az obligatioját, nem külömben ha mit szedett volna adósságomban *(így)* azt is elengedtem ő kegyelmének.

Maithény Ferencz uramnak adtam volt kölcsön száz forintot, azt elengedtem ő kegyelmének, vissza is kell adni az obligatoriáját.

Trencsinyben kerestem volt bizonyos Kubransky nevű házat alkalmas summa pénzben, az mely ház az mostani szerencsétlen időben¹⁾ töviből ki ígett, annak az fundusát az egész hozzá tartozandó pertinentiákkal együtt hagyom boldog emlékezetü néhai Sirchich Gáspár uram maradékinak úgy mint Sirchich Judith aszonyoknak Szentiványi Farkas uram házastársának felét, másfelét pedig, néhai Sirchich István uram gyermekeinek úgymint

¹⁾ Értsd: a hosszú ostromot a Rákóczi párt részéről.

Gáspárnak és Manczának. A mellett a minémű kétszázhatvan forintom vagyon itt Trencsinyben lévő Putanicsiak házan, kirül extál az levél, azt meg nevezett Sirchich István uram leányának Manczának magának hagyom.

Adtam volt kölcsen bizonyos malomra Hlavacs Mártonnak negyven forintot levele szerint, azt úgy a trencsényi határban Szokolicza alatt lévő portitoristúl szerzett rétemet is hagyom Sirchich Gáspár uramnak.

Adtam volt Arossy Tobiásnak száz tallért egy külső városi házban lévő korcsmára, az mely ház, ha történnék elégni, obligálta másban a városban lévő korcsmáit, hagyom azért azon korcsmán lévő száz tallért Csernakóczy Juliannának, a ki most szolgálván én nekem, mellettem tűr és szenved.

Adtam azonkívül más száz tallért interesse felülrít Arossy Tobiásnak, azon száz tallért interessivel együtt hagyom trencsinyi plebánus tisztelendő pater György (?) Ádám uramnak ő kegyelmének, sok mellettem áhitatos és hasznos fáradságira nézve. Ezen kétszáz tallerről való obligatoria extál az több levél között.

Vagyon két jobbágyom Vág-Beszterczén hatszáz forintban, kirül extál szegény uram levelei azt hagyom felül nevezett Sirchich Judith aszonynak megirt Szentiványi Farkas uram házastársának és az ő kegyelme maradékinak.

Birtam ezeken kívül bizonyos földeket úgy mint Borovszky István uram, Za Beliaraskím potokom nevű földjét harmincznégy forintban és ötven pénzben, azt hagyom Zmesskal János nevű szakácsomnak.

Hlavacs János trencsényi határban lévő földjét obligálta én nekem harmincz forintban, azt hagyom Kossuth András nevű szolgáltnak.

Más földet tizennyolcz forintban és nyolczvannyolcz pénzben obligálta Hlavacs alias Hudba nevű városi ember, kit hagyok Kubiss Márton nevű kocsisomnak.

Nem különben megirt Borovszky István uram zálogba vetette volt rad Dolgnu nevű földjét harmincz forintért, ezt hagyom Mikassóczy Györgynek és maradékinak.

A minémő kevés készpénzem vala kit én ezen háboru idő előtt interesse kiadtam volt, arról ilyenképpen disponálok.

Mednyánszky Pál uramnak adtam vala kölcsen nyolczszáz forintot, kinek is interesse reá megyen ekkoráiglom mintegy kétszáznegyven forintra, hasonlóképpen Prileszky Pál uramnak adtam ötszáz forintot, annak is interesse felment kilenczven forinton felül: teune mindenestül ezen két rendbéli summa ezerhatszáz-harmincz forintot, a mely summa pénzből hagyok Hunyady András uramnak és az ő kegyelme házastársának négyszáz forintot. Hancsok László uramnak és gyermekeinek háromszáz forintot, kik ha

deficiáltak volna. vagy deficiálnának, szályon Hunyady Andrásné aszonyomra: Hancsok Ferencz uramnak és maradékinek háromszáz forintot, Hancsok Miklós maradékinak háromszáz forintot. A posonyi Szent Clara calastromnak száz forintot, ottan és azon szent szerzetben lévő Hancsok Orsula Claraszűznek magának ötven forintot. ugyanazon kalastromban lévő szűznek Huldi (nyilván Hölgyi) Clárának Maithépy Christína aszonytól valónak harmincz forintot. Ezenkívül mivel által látom. hogy mind ennek az adóságnak ki szerzésében mind peniglen az testamentumnak executiojában is eleget fog fáradozni Hunyady András uram ő kegyelme. az ki az előtt is tükélletes vérem vala, hagyok én ő kegyelmének száz tallért, az mely summát egyben számlálván adaequalni fogja azon feljebb irt és Mednyánszky Pál, úgy Prileszky Pál uraimékuál lévő ezerhatszázharmincz forintokat, ha peniglen azon capitalis summák tovább és feljebb irt helyeken meg maradnának, tehát azután proveniálandó interest is megirt Hunyady András uramnak hagytam és hagyom.

Benyovszky Mária aszonyomnak néhai Jeszenszky Mihály uram meghagyott özvegyének adtam volt kölcsen Jeszenszky Mihály uram portékájának kiváltására kétszáztizenegy forintot és hetven pénzt, nem különben Prileszky Jánosné aszonynak háromszáz forintot, azeránt adott obligatiojok szerint ezen két rendbéli adóságot hagyom néném Bossány Sándorné aszonyomnak és az ő kegyelme maradékinak.

Adtam hasonlóképpen kölcsön és az interesse *(így)* Zay Lőrincz uramnak ő nagyságának ezer forintot, kinek is ekkoraig meg nem fizetett interesse reá megyen kétszáztiz forintra. Radolffy *(így)* uramnál vagyon négyszázhuszonnégy forintom, mely summa fel megyen ezerhatszázharmincznégy forintra, abból az pénzből hagyok Maithény Farkas uramnak négyszáz forintot. Maithény Susannának Maithény Ferencz uram házastársának és maradékinak háromszáz forintot, Plathiné aszonyomnak Maithény Susannának hatszáz forintot. mivel az ur Isten feles gyermekekkel megáldotta. ifjabbik Maithény Mihály uram maradékinak kétszáz forintot. az mely kétszáz forintot Maithény Farkas kezéhez vevén. fizessen interest nekik, míg emberkort érnek. Maithény Antal uramnak százharmincznégy forintot; ha penig tovább heverne ottan azon capitalis summa. az interessivel egyaránt osztzkodjanak.

Ambró Pál uramnak adtam volt kölcsen hatszáz forintot, a kinek interesse exurgal száznolcz forintra. téssen capitalissal együtt hetszáznyolcz forintot, nem külömben Borovszky István uramnak háromszáz forintot. vagyon azon kívül Vág-Beszterczén Sumber Samuelnél kétszáz forintom, kiről való levél leszen, vagy Trsztiánszky György uramnál. a vagy Kubernátnál, az ki minde-

nestül tenne ezerkétszáznyolcz forintot, ennek summájárúl úgy disponálok. Öcsém Maithény Pál uramnak, feje barátának, hagyok kétszáz forintot, trencsényi Pater Jesoviták uraimék apatecariusának tartozom kétszázötveneg forinttal s hetven pénzzel és ne talántán annak az interessivel és az kinek ezen summábúl meg kell fizetni (*így*). A Nagy-Szombathi apáczáknak száz forintot, Borovszky István uramnál elengedtem abbul az háromszáz forintjábúl százötven forintot, Appony László és Ádám uraiméknak hagyok száz forintot, Csernakoczy Mihály uram gyermekinek, Ignácznak és Eleonorának hatvan forintot és Litassy Borbállának huszonöt forintot és Litassy Klárának harmincz forintot, az kik mellettem vallának Apponyi Mária aszonynak Maithény Gábor uram házastársának és az több gyermekinek, feljebb Borbála és Clara leányin kívül ¹⁾ hagyok negyven forintot Nittrán lakozó Kuttiané (*így*) aszonyomnak Katona György Susanna nevű leányának és gyermekinek negyven forintot, az régi szolgálómnak Blahovits Borbállának huszonöt forintot, Besznák Ádámné aszonyomnak és maradékinak huszonöt forintot, Appony Éva Mary János özvegye árva maradékinak husz forintot és hetven pénzt, maradna azért Ambró Pál uramnál száznolczvaneg forint és harmincz pénz, az mely pénzhez hozzá adván Motesiczkyne, aszonyomnál ő nagyságánál lévő száztiz forint kész pénzemet teszem kétszázkilenczven forintot és harmincz pénzt.

És mivel minek előtte bészarkoztunk volna (értsd: a Trencsényi ostromot), csak Czabajt volt huszonegy verem gabonám, ahoz itt trencsényi és chocholnai majorságbúl és nem kevés gabonam esztendőnként szokott termeni (*így*) nemkülömben a szőlőkbúl is alkalmas borom ezen három esztendő alatt meg termett, az mellyet az mint értem pénzre fordítottak, az oda kin lévő gondviselőim, arra nézve testamentarius urimat (az ige kimaradt), hogy számot vetvén tisztartómmal és az mindennemű proventosbéli pénz kezekhez vévén, együtt az feljebb irt kétszázkilenczven forinttal és harmincz pénzzel az ily formán osszák el; kétszáz forintot hagyok Bossány Sándorné aszonyomnak czabaj portiojára, hogy azt tegye le Sándor Ádámné aszonyomnak a kirül már feljebb tettem emlékezetet, Maithény Albert uramnak hagyok száz forintot, Filo Jakab hagyott nálam hatvan forintot, kit el költöttem, azt fizessék meg, nem külömben Kacsá nevű szolgálóm is adott volt eltenni tizennyolcz forintot azt is adják meg neki. Majthényi Sándor uramnak hagyok száz forintot, cseledimet pedig, ha mivel tartozni fogok nekik contentálják; az residuitása a ki meg marad forditassék temetésemre és az testamentarius urak

¹⁾ Ez kissé zavaros, ha leányai a feljebb írottak miatt Litassyak? ha csak nem más férjtől.

ezen testamentumnak executiojára való expernákra el nem felejtkezvén az koldusokról is.

Megmaradott gabonából ispítályban és szegények közé oszszanak fel száz mérőt, az szegény atyafiaknak is a kik szükölködnének kell adni az meg maradott gabonából. czabaji gabonának számát fogja tudni Berecz István a ki szolgálom vala. Kostyán Miklós uram és czabai Varga nevő sellyérem.

Tartozik azonkívül Szmracsányi Susanna aszonyom százhatvan forinttal interesen kívül, azon summának felét ő kegyelmének megengedtem. felét pedig hagyom Ordódy Lászlóné maradékinak.

Vagyon azon kívül Mottesiczkyné asszonyomnál kis ezüst kondérforma szegletes belül aranyozott és kívül virágos palaczkom. azt hagyom Sirchich Gáspár uramnak és azon kívül az Ábrahám sidónál lévő tizenöt forintomat.

Azonkívül vagyon itten ládámban három ágú fehér ezüst sőtartóm. azt hagyom Sirchich Mancaza aszonynak azzal az legkissebb ezüst pohárkával, az ki Mottesiczkyné aszonyomnál vagyon.

Ugyanott Mottesiczkyné aszonyomnál vagyon két ezüst aranyozott (mintegy messzeles) czapa poharom. azt Majthény Farkas uramnak hagyom kit szokás szerint (*így*) és az harmadik kisebb ezüst kanállal és három pár ezüst nyelő késsel együtt.

Vagyon azon kívül ottan két ezüst csészém. az öregbikét hagyom Szent Iványi Farkasné aszonyomnak. másikat pedig úgy mint kisebbikét. úgy egy aranyozott csiga forma sőtartót három kanállal (a ki Mottesiczkyné aszonyomnál vagyon) úgy nálam lévő egy tokban egy pár ezüst kést aranyozott kanállal együtt hagyom öcsém Maitény Antal uramnak.

Ugyanott Mottesiczkyné aszonyomnál vagyon egy ezüst aranyozott kannácskám. azt hagyom lelőczy templomra, de oly formán ha kellne ¹⁾ mostani háborúban elveszett volna (*így*). ha pedig nem. tehát testamentarius uraimék oly templomnak adják. ahol elveszett volna. avagy legnagyobb szükség volna.

Vannak ottan ezüst gombocskák és makossal (*így*) együtt kit szegény Trombitás Ferenczné Hatvani Anna zálogban vette volt (vetett, helyesebben) az ki most Balassa Gáborné aszonyom ő Nagyságánál szolgál. az. pénz nélkül vissza kell adni.

Egy ezüst fellýebert (*így*) Mottesiczkyné aszonyomnál lévő czukorporozómat. azon kívül itt ládámban lévő asztalra való ütő órámat a ki tokban vagyon. nem különben három pár férfinak. egy pár pedig aszonynak való ezüst nyelű kést. hagyom Hunyady András uramnak.

Trencsényi Páter György Ádám uramnak hagyok egy ezüst mutató kis órácskát, ezüst tokostúl a ki ládámban vagyon.

¹⁾ Talán *kelyhe*?

Falra való órát, a ki említett Pater György Ádám uramnál vagyon, hagyok Szentivány Farkas uramnak.

Egy arany lánczoskát, úgy egy öreg arany boglárt, a kiben négy rubint és felettek egy gyémánt foglalva vagyon egy ezüst aranyozott iscatulácskában, nem különben S formára két arany boglárt, az kik közül egyikben két gyöngy egy egy rubinttal, az másikban csak egy rubint van foglalva Hunyady András uram Juditha leányának hagyom.

Kosztyán Miklósné aszonyomnak hagyok *hat rend gyöngyöt* és egy darab nyakravalót a kiben vagyon öt öreg arany rubintos boglár és hat arany kis boglárocaska két két rubintal gyöngyökkel egyvelítve, azonkívül három ezüst kanalat.

Bossányi Lőrincz uram leányának Clarának hagyok egy gyöngyből csinált virágot, a kiben négy arany boglár vagyon, és egy pár ezüst kést, úgy az fiának is egy pár ezüst kést.

Maithény Farkasné aszonyom leányának egy sinor granattal és gyöngyel egyvelített nyakravalót és egy apró fekete smeczel (Schmelz) egyvelített s gyöngyből csinált nyakravaló lánczoskát nem különben egy *rend öreg gyöngyöt* hagyok.

Szentivány Farkasné aszonyomnak hagyok egy *rend öreg* gyöngyöt és egy kilencz gyamansbúl (*így*) álló arany gyűrűt.

Csernakóczy Juliannának két ezüst kanalat hagyok.

Maithény Ferenczné aszonyom Sophia nevű leányának hagyok egy ezüst színű tabit szoknyát vállastúl, a kin ezüst csipke vagyon, magának pedig Maitheny Ferencz uramnak hagyok egy mente alá való fehér rókabélést.

Hajszinű szoknyát vállastúl Kosztyán Miklósné aszonyomnak, szegfű színű szoknyát vállastúl hagyok Maithény Farkasné aszonyomnak.

Zöld brocátból való firhangot és zöld brocat arany virágokkal vánkoshajat hagyok Bossány Lőrincz uram leányának Clarának.

Hajszinű selyem materiát, az kin galamb színű selyem virágocskák vannak, az mely Motesiczkyne aszonyomnál vagyon, hagyok Csernakóczy Juliannának, item négy abroszt, négy gyolcsbúl való paraszt lepedőt, azonkívül két lepedőre való gyolcsot az öregbik végből, a ki Motesiczkyne aszonyomnál vagyon, és azokban való reczét és fehérvarrást, item az én félingeim közül négyet, item az előkötőim közül hármat és negyedikét patyolatbúl való a kiben kötéses csipke vagyon. Item vékony gyolcsbúl hat réfet, vastagábúl tízet, és valamennyi fonalom vagyon azt mindenestül neki hagyom. Nem különben vagyon Mottesiczkyne aszonyomnál párnám és vánkos hajaim, úgy egy paplanom, mindazokat párnasákokstúl (?) említett Csernakóczy Juliannának hagyom.

Egy tiszta ezüst fonálból csinált sinoros övet hagyok Sirchich Mancsa aszonyoknak.

Egy négy vagy öt asztalra való öreg abroszt hagyok nitrai barátoknak.

Páter György Ádám trencsényi plébánus uramnak négy abroszt és két gyolcsból való parasztlepedőt s egy fehér selyemmel és arannyal varrott vánkus haját hagyok.

Vagyon Mottesiczkyne (asszonyomnál?) egy vékony gyolcs, azt hagyom oly szentegyházban való ablakra, az kik ezen háborúban elvesztek volna, arra való csipkéekkel és kötőssel (*így*) együtt, az ki ládamban feltalálkozik (*így*).

Ezen kívül az mely gyolcs meg marad, azt zobri barátoknak hagyom. Az több viselő fehér és egyebféle ruhámat hagyom Bossány Sándorné aszonyomnak.

Bossány Lőrinczné aszonyom leányának egy egész vég abroszt a ki van mangolva, és ha azon kívül az ki ezen testamentum szerint valakinek hagytam és rendeltem, valamely abrosz vagy lepedő találkoznék azt hasonlóképpen hagyom megnevezett Bossány Lőrincz uram leányának.

Maitheny Farkas uram leányának hagyok egy ezüsttel és arannyal és karmasin selyemmel varrott vánkös haját, másikat pedig arannyal és külömb külömbféle selemmel varrottat.

Két fekete selemmel varrott és vesselt (*így*) vánkushaját Csernakóczy Juliannának hagyok.

Ezen kívül az mely vánkushajak megmaradnak, azokat mindenestül hagyom Bossány Sándorné aszonyomnak.

Két öreg párnát, ahoz négy öreg vánkust és két kicsiny vánkuskát, egy török paplont Szentiványi Farkasné aszonyomnak hagyok, azon kívül a midőn az ő kegyelme Ferencz fiacskája nálam lakott, el maradott volt itten két párnácskája és egy vánkosa, azt is vissza vegye ő kegyelme.

Egy öreg párnát, három vánkost és egy karmasin színű belül atlaszból, kívül pedig kék tafotából csinált paplont Bossány Lőrincz uram leányának Clarának hagyok.

Egy öreg párnát, három vánkust és egy kis paplont Kosztyan Miklósné aszonyomnak hagyok. Egy öreg párnát, két vánkust és egy paplont Litassy Clarának az ki nálam szolgált, hagyok az többit pedig a ki fen marad Szentivány Farkasné aszonyomnak.

Egy szőnyeget az ki az asztolomon levélt (*így*) egy kis posztóból varrott szőnyeggel, hagyok Bossány Lőrincz uram fiának Laczkónak.

Egy öreg falra való virágos uj szőnyeget hagyok Maithény Farkas uramnak.

Kosztyan Miklósné aszonyomnak hagyok egy kopott, a ki

szobámban kis asztalomon levélt szőnyeget. más sidó tarka szőnyeggel együtt.

Kis szobámban falon van egy szőnyeg. azt ide való templomnak hagyom.

Egy zöld féltabitbúl való lepedő ágybefödöt Kosztyan Miklósné aszonyomnak hagyom.

Csernakóczy Juliannának hagyok két ökröt és két tehenet.

Hancsok Évának Kubinszky feleségének hagyok két tehenet.

Hagyok Litassy Clarának egy tehenet. Hancsok Ferencz uramnak három darab szarvasmarhát, az több marhát pedig hagyom Bossány Sándorné aszonyomnak.

Az öreg hintót hagyom Sirchich Gáspár uramnak két öreg lóval. kicsiny szezát (*így*) két lóval hámostúl hagyok Bossány Sándorné aszonyomnak. az öreg szezát pedig két fiatal lóval és két csikóval úgy az rézzel kivert háموkkal hagyom Maithény Antal uramnak.

Két lovat hagyok Maitheny Farkas uramnak. Hancsok Ferencz uramnak pedig egyet.

Egy vörös spanyol falt Szentivány Farkas uramnak. másikat pedig Csernakóczy Juliannának hagyom.

Zavoý (*így*) házamnál vagyon pamuttal varrott négy karszék az mely közül hagyok kettőt Gróf Illésházy uramnak, az ki leg-szebbnek fog tetszeni, az több ben a házban lévő bőr és faszékekkel és asztalokkal és három ágygyal együtt, más két varrott széket pedig hagyok Szentivány Farkasné aszonyomnak.

Hunyady András uramnak hagyok hasonló székre való varrást és egy asztalra új bort (talán bőrt?)

Egy fedeles ágyat Csernakóczy Juliannának hagyok. az ki azon Závoi (talán Trencsény városnak valamelyik utcája?) házban vagyon, az többi pedig legyen az atyafiaké, a kinek szüksége léssen reá. Két béres szekér maradjon majorság mellett.

Egy ónbúl való mosdós kannat és az borhűtőt hagyom Szentiványi Farkasné aszonyomnak.

Szegény üdvözült öcsém Bossány Lőrincz uram adott vala kezembe eltenni egy ezüst tollas botot és egy lóra való ezüst szerszámot, melyet én ez idevalo plebánus úgy mint Pater György Ádám uramnak keziben és az ő kegyelme oltalmában adtam, azt vissza kell maradékinak adni.

Hat ón tálat és tizenkét ón tányért hagyok Maithény Antal uramnak az többit pedig az ki találkozni fog Szentiványi Farkasné aszonyomnak. egy új réz gyertyatartóval együtt, kis sraibtist pedig Szentivány Clara aszonynek, az öregbikét pedig Kosztianné aszonyomnak egy bőr ládával együtt, egy öreg fekete vasas ládátat Bossány Lőrincz uram leányának, egy ó veres, kocsiban való

ládámat, más fehér ládámmal együtt Csernakóczy Juliannának hagyom.

Egy kis, koporsó forma vasas ládácskában vagyom (*így*) azt hagyom Hunyady András uramnak. Vasas kalamaris ládácskát pedig, a ki szegény uramé lévélt, Sirchich Gáspár uramnak hagyok.

Pinczetok forma egy kis vasas ládácskát hagyok Szentivány Farkasné aszonyomnak.

Vayon külömb külömb vízégető két kicsiny réz fazékam, az egyikét Szentiványi Farkasné aszonyomnak, másikat pedig Kosztianné aszonyomnak hagyom.

Felül említett trencsényi páter plebanus uramnak ő kegyelmének hagyok ez idei való nitrai vagy örményi termésből tiz akó bort. És mivel nyilván tudom, hogy az feledékenység miatt sok ingó portékámról ezen testamentumban semmi emlékezetet annyival inkább dispositiot nem tettem kire való nézve, ha olyan jószágom vagy portékám találkoznék, a kit ezen testamentumból ki hagytam volna, kérem testamentarius uraimékat, hogy az pénzbe fordítván szegények közé, a vagy is templomokra kedvek szerint forditassék. Testamentarius uraiméknak peniglen rendelem és declarálom Méltóságos Gróf Illésházy Miklós uramat ő Nagyságát, nem különben Tisztelendő Apátur és Trencsényi plebanus Pater György Ádám uramot úgy nemzetes Hunyady András uramot ő kegyelmeket s kérvén ő Nagyságát s ő kegyelmöket aláztatosan és becsülettel, hogy ezen utolsó akaratomat és testamentumomat exqualni és oltalmazni méltóztassék és ne terheltelessék. Trencsinben die 27 Augusti Anno 1706.

Adamus György Abbas b. M. V. de Batth, venerabilis Capituli ecclesiae Nitriensis Canonicus Et plebanus Trencsinien-sis. L. S.

Franciscus Antonius Trszttianszky. S. C. Rg. Majestatis Tricesimator Trencsinensis L. S.

Georgius Bánóczy Judlium Cottus Trencsin. L. S.

Caspar Huszar liberae reg. civitatis Trencsin. Iudex. L. S.

Paulus Jeszenszky ejusdem Civitatis Senator L. S.

Nicolaus Halacsy ejusdem Civitatis Senator L. S.

Casparus Sirchich m. p.

Paulus Bohus m. p.

Isten ő szent Főlsége maga szent tetszése szerint engem azonban hirtelen való betegséggel meg látogatván, hogy kevés javaimról is tehessek végső rendelést, éltemben még 1706 esztendőben Augustusnak 27 napján tett testamentalis dispositionat mostanság is ezen alább irt móddal és rendelésem szerint confir-málván és helyben hagyván szabad akaratombul és tetszésembül feljül nevezett testamentumomnak némelly czikkelyeit modificálni

és alább irt képpen megmásolhatatlanul uri személyek jelen léti-ben declarálni kívántam kívánom és tudni illik:

Az nováki templomnak hagyott száz forinton kívül hagyok más száz forintokat, ugyan azon interesbül. kivel nemes Trencsény városa megirt négyszáz capitalis forintról még eddig tartozik.

Alsó mottesiczi és petyovkai acquisitiombul ifjabbik Mait-heny Mihálynak hagyok. négyszáz forintokat. mig emberkort érnek gyermekei; örögbik Maithény Mihály uramnál azon négyszáz forint maradjon, tartozván ő kegyelme esztendőbeli legalis interessel.

Bisztricsént szerzett korcsmát Bartoviczky nevő jobbágy-gyal Hunyady András uramnak pénz nélkül hagyom ottlívő jus-sommal.

Trencsényi külső városon lévő Kubranszky nevő fundusnak s apertinentiáinak hasonfelét Sirchich Gáspár fiam uramnak s mara-dékinak, másik felét felül nevezett Sirchich Juditnak hagyom.

Az minémő földeket penig Za Belanszkim Potokom nevő kit Borovszky István uramtul harminczegy forintban s ötven pénz-ben szerzettem s azon summát tisztelendő Apátur György uram-nak hagyom.

Ez árnyék világbul ki mulván apácza soror Höldi (értsd Hölgyi) Clara. neki legált harmincz forintokat hagyok Nagy Szom-bathi apácza kalastromában soror Ujfalussy Judith kereszt leányomnak.

Nemzetes Benyowszky Mária asszony néhai Jeszenszky Mihály uramnak özvegye. feljül megnevezett kétszáztizenegy forint és hetven pénzből álló adóságárul engem contentálván, noha az obligatorom kezemnél nincsen. hozzá kapcsolt Prileszky asszo-nyomnál lévő háromszáz forintomat az iránt adott obligatio szerint hagyom Bossány Sándorné asszonyom maradékinak.

Maithény Farkas uramnál, Zay Lőrincz és Radolffy urai-méknál lévő pénzbül rendelt négyszáz forintokat fel vévén szük-ségemben. Radolffy uramtul, még adósa (*így*) maradott száz talér-ral ő kegyelme levele szerint, kit Trsztienszky Ferencz itt való harminczados uramnak hagyok; nem külömben megnevezett Zay Lőrincz uramnál levő pénzbül ifjabbik Maithény Mihály uram-nak hagyott kétszáz forintokat üdösbik Maithény Mihály uram kezéhez vegye esztendőnként legalis interest fizetvén tőle említett Maithény Mihály maradékinak.

Öcsém Pater Maithény Pál uramnak hagyok kétszáz forintot, ki ha meghalt volna, azon kétszáz forintot szent szerzetnek dispo-sitiojára hagyom. Filo Jakabnak az hatvan forintot, úgy Gocsának is az tizennyolcz forintot meg adtam.

Az minémü penig százhatvan forintommal intereszen kívül néhai Szmrecsány Susanna asszony tartozik. ugyan annak a felét ugy mint nyolczvan forintot el engedtem. más felét penig prae-

cise Ordódy Kristóf uramnak proveniálandó egész interessel hagyom.

Abraham sidó meg fizette az tizenennyolcz forintot. Három ágú ezüst sőtartót is meg adtam menyem Sirchich Gáspárné asszonyomnak. Motesiczky né asszonyomnál pedig lévő két ezüst aranyozott mint egy félmeszelyes czapa pohárt, két szokás szerint. (így) és az harmadik kisebb ezüst kanállal és három ezüst nyelű késsel, fiam Sirchich Gáspárnak hagyom.

Kosztján Miklósné asszonyomnak felül szánt hat rend gyöngyöt, ahoz való több aprólékos clenodiummal hagyom szegény Bossány Lőrincz uram leányának.

Szegfű színű szoknyámat hagyom Csernakóczy Juliannának. ezüst fonálból csinált sinoros övből meg maradtott sinorokkal.

Az több viselő fehér és egyéb féle ruhámat Hazy (így) atyafiaknak hagyom, az legjobb bélett mentémet pedig Apátur György Ádám uramnak hagyom.

Felül nevezett vánkos héjakon kívül, ha mellyek meg maradnak, azokat Bossány Lőrincz uram leányának hagyok.

Egy örög falra való virágos uj szőnyeget, kit Maithény Farkas uramnak szántam volt, Maithény Antalnak hagyok.

Szegény Bossány Sándornének szánt kicsiny sészámot két lóval hámostúl György Apátur uramnak hagyom.

Maithény Farkas már is két lovat el vitt.

Pruszkii és beczkói barátoknak boldog emlékezetű Sirchich Gáspár urammal egyenlő akaratomból ugyanis általam is testamentaliter rendelt fundatiot helyben hagyván, kérem is meg ne másolják az kiket illet.

Mind ezek fellét (így) feledékenységeből valamely jószágomról vagy portékámról, vagy egyéb engem illető állapotomról rendelést nem tettem volna, az testamentumban feltett testamentarinus uraimékat ő Nagukat ő kglmeket úgy nemzeti vitézlő Trszianszky Ferencz trencsényi harminczados öcsém uramat is mind hasonlóképpen rendelt testamentariusimat, kérem egyenlő fáradozással arról is, bölcs rendelések szerint dispositiot tenni és ezen utolsó akaratomat s testamentalis rendelésemet de pleno exequalni és oltalmazni méltóztassanak.

Mindezen végső rendelésem feljül és jó akaratomból illovai pater Trinitarius uraiméknak kik congregatiojában vagyok, hagyok száz rénesi forintokat, meg emlékezzenek bűnös lelkemről holtom után.

Nem különben Trencsény felső városra tett colationalis levelem szerint esztergami kaptolomban és az eránt ezen testamentumban is meg emlékeztvén azon praevie legált ötszáz forintokat kívánom meg adatni Sirchich familiával, felül specificált száz forintot felül.

Így lelőczi szentegyházra is. arrúlt költ levelem szerint háromszáz forintokat rendelek és hagyok. kik Uj Bánya városánál városnak interesse (*ügy*) ki vannak adva. azon száz forinton feljül kit ezen kívül hagytam.

Actum Trencseny in aedibus propriis die 29 Aprilis Anno 1709.

Az aláírók mind azonosak a feljebb aláírt tanukkal.

Az eredetinek hiteles másolatát már 1709 November 8-ikán maga Győry Ádám Apátur és Trsztványoszky Ferencz kir. harminczados állítják ki s erősítik meg aláírásukkal, tehát kevéssel ez előtt mulhatott ki az örökhagyónő.

Egykorú másolat után, melly a Maithényi család nováki levéltárában őriztetik.

Közli: SZERÉMI.

GRADECZI STANSITH HORVÁTH GERGELY VÉGRENDELETE 1766-BÓL.

A szepesmegyei Horváth családnak (de Stansith et Gradecz) a tizennyolczadik század közepén élő egyik tekintélyes tagja. *Horváth Gergely*, kinek neje báró Hellenbach Anna Mária volt, feleségével együtt végrendekezvén, ezen végrendelet hiteles másolatja a Berzeviczy-család levéltárában megvan, miután a végrendelezők egyik leánya. Borbála, Berzeviczy Sándorhoz ment férjhez és anyja lett a tudós Berzeviczy Gergelynek. A végrendelet magyarul van írva. és jellemző az akkori kor szokásaira és felfogására. Mind a két házasság buzgó protestáns volt és a megye egyik legvagyonosabb és legtekintélyesebb családját képezték, a mint a végrendeleti intézkedésben felsorolt számos capitalis és sok »clenodium«, a mint akkor nevezték. bizonyítja; öt leányuk volt, kik közül egy Berzeviczyhez, kettő egymás után Máriássy Lászlóhoz, a negyedik Szirmay Istvánhoz, az ötödik végre Sulyovskihoz (Sirmiensis) ment férjhez. A három fiu gyermek közül az egyik Márkus mint kapitány 1790-ben nőtlenül halt meg, a második Imre alispán szinte magtalanul 1800-ban és a harmadiknak Boldizsárnak nejétől Berzeviczy Teréziától csak két leánya maradt 1801-ben, és így a Horváth Stansith de Gradecz család férfi ága Szepesmegyében kihalt: ¹⁾ a birtokok egy része leány ágon báró

¹⁾ A végrendeletben előforduló Horváth Boldizsárnak két leánya volt, ezek praeficiálva lettek. és az egyik Szirmay Andrásához, a másik Máriássy Imréhez ment férjhez, a férfi jószágokat is örökölték, de azok, mint fent említettük, a 19-ik század rolytán nagyobbbrészt elkalódtak, úgy, hogy az 1766-ban végrendekezett vagyonból alig maradt valami a család sarjadékainak birtokában.

Mednyánszkyékra szállott, kik a régi családi birtokot Eör (Nekre Késmárk mellett) birtokolják. A többi jószág, a mi Szepesmegyében (Keresztfalu, Új-Béla, Svábócz), Zemplénben (Csanáros, Tállya) volt, fájdalom, most már mind idegen kézen van.

A végrendelet tartalma a következő:

Az Szent Háromság nevében Amen.

Minthogy az Ur Isten sullyos betegséggel meglátogatott. idején és jó éssen mind lelkemről s mind házam és házi népemről illendő gondot viselvén következő rendelést kívántam tenni és tettem.

Legiselsőben ajánlom lelkemet az megváltó Jézus Krisztus kezében, és az érdemei által várok bűneimnek bocsánattját, és az irgalmas Szent Háromságtól lelkemnek üdvességét. Édes házastársamat Hellenbach Anna Máriát pedig Ő Szent Felsége szárnyai alá édes gyermekeim és unokáimmal együtt. Valamint ekkoráig számtalan áldásit mint lelki úgy testi dolgokban tapasztaltunk. mellyekért ditsértessék Ő Sz. Felsége neve mint örökön örökké. úgy vagyok tellyes bizodalommal, hogy azután is irgalmasságát és mennyei áldását reájok fogja terjeszteni. kivált ha parantoslatiban és félelmében hiven eljárnak, úgy az megösmért igaz evangelica hitrül semmi világi ditsősség, gazdaság, házasság vagy más családsági által el nem vontatták magokat, sőt ha olyan valaha találkoznék közöttük az ki külömben tselekedne attyai áldásomban és aquisitióinkban semmiképen ne részesüllyön, hanem az ő része osztogatassék az többi között.

Hogy édes gyermekeim tudhassák mennyiből állott az ingatlan jószágon kívül édes anyám, néhai Gradetzi Stansith Horváth Boldizsár uram, és feleségemnek szülei után reánk szállott successio ekképen kitészem.

Nénéimmal lett osztály szerint jutott részemre	U. fl. 9644.—
Azokból kületett az atyámról maradott passiva adósságokat fizetni	» » 3000.—
Ezeket ki fogván fent maradnak	U. fl. 6644.—
Néném néhai Horváth Sofia Szullyovsky Sándor ur feleségének legatumából jutott	U. fl. 10680.—
Az említett nénémnek allaturájából tért vissza	» » 2652.—
Az egész successiomnak summája	U. fl. 19976.—
Feleségemnek pedig jutott Hellenbachi successioból	» » 4806.—
Az nagy attya néhai Radvánsky János ur halála után succedált	» » 5400.—

Melly summából következő portiók defaultaltattnak.

Gruberiana convectionora kelettet pótolni		
Hellenbachiak ellen indított processus mia	U. fl.	562.—
Báró Hellembach György a' bányai bíró		
előtt convictiójára	» »	340.—
Radvánszky György és Lászlóné moring-		
ját kelettet fizetnem	» »	1200.—
Melly három positió tézsen	U. fl.	2102.61
Ezeket ki fogván marad az feleségem		
allaturája	U. fl.	18103.39
És így az két részről való successió tézsen	» »	38079.39

Azon successióinkból származott pénz hova fordítottatott és mennyi circiter Isten áldásából aquisitióinkból hozzá jutott ekképen következik.

Uj Bélán örökös fiu ágot illető jószágot		
váltottam in	U. fl.	2677.80
Hurdetmarki és sz. györgyi portiót acqui-		
ráltam	» »	1000.—
Krempachi és felső lapsi portiót	» »	1100.—
Csanálosson szerzettem szőlőket	» »	400.—
Az Ujlesznai portiónak kiváltása került	» »	1800.—
Tályai házhoz acquirált fundus	» »	140.—
Hopportunity portióért majorságbéli szőlő-		
vel együtt	» »	4800.—
Nagyob Sas szőlőnek az allyát	» »	4400.—
Kis Sasnak az allyát	» »	800.—
Rohos szőlőnek az ára	» »	1320.—
Késmárki ház eddig benne tett épülettel	» »	3800.—
Csanáloson tett épületek	» »	1000.—
Tályai háznál tett épületek	» »	1000.—
Keresztfalusi épületek	» »	2000.—
Szirmainé leányom jövődöbéli successió-		
jának fejében	» »	2000.—
Berzevicziné leányom osztalos részire	» »	2000.—
Marjasiné leányomnak szintén úgy	» »	2000.—
Kapitány Horváth Márknak adtam ugyan		
promotioja és kivált képen compagnianak véte-		
lére u. fl. 4000, de mivel iffuságátul kevesett		
itthon lakott anni expensákat sem tettem ő		
reája mint más gyermekeim neveltetésekre		
azért jövődöben osztályos részében nem töb-		
bet kell imputálni mint	» »	1200.—

Summa U. fl. 33437.80

Az capitalisok úgy vadnak ki osztva.

Késmárki városánál vagyon U. fl. 6800
ezekből illetnek gyermekeimet U. fl. 3000 ab.

per. Cent. bennünket pedig	U. fl. 3800.—
B. Palotsai Ferencz egy rendbeli U. fl.	
12000. más pedig U. fl. 520 és így öszveséggel	» » 12520.—
M. gróf Csáky Ferencz successorinál ...	» » 3600.—
Korponai Gábor uramnál Osgyánban ...	» » 12000.—
Remete városánál	» » 3600.—
Mudrány Sámuel uramnál	» » 2900.—
Özvegy Mudrányné asszonyomnál	» » 1000.—
Mudrány Pál uramnál	» » 3200.—
Zontag Gáspár uramnál	» » 1200.—
Szirmai István uramnál	» » 3000.—
Svartner Márton uramnál	» » 1827.—
Matyasovsky László uramnál	» » 500.—
Matyasovsky Tamás uramnál	» » 700.—
Görgey Márton uramnál	» » 200.—
Budaházy István uramnál	» » 120.—
Fraj uramnál	» » 250.—
Engelender Sidónál	» » 2000.—
Pinkesz Sidónál	» » 900.—
Az cassában in paratis	» » 2000.—

Summa capitalim U. fl. 55317.—

Ezen Isten áldásából vett substantiankrúl fent említett feleségemnek consensussa is respective accedálván illyképen disponálok.

1-mo. Az egész jószáguk ámbár élétemben az bátyám Horváth Imre ur része hozzá jutna is, nem különben az capitalisok argenteria clenodium. szőlőknek, egy szóval akár mi és minémű néven nevezendő ingó és ingatlan javaimnak possessiójában és birodalmában maradjon fent nevezett kedves feleségem. és azokban kedve szerint disponálhason valamedig az hajadon lévő két leányokat férjhez nem adja, és nevemet fogja viselni.

2-do. Ennek okáért semmi szin és praetextus alatt fiaim vagy leányaimtúl ne kénszeríttethessék akár ingó akár ingatlan javaimból kezekhez előbb valamit kiadni, hanem ha önként az által akarna könnyebséget magának szerzeni.

3-tio Valamint az ősi Gradetzy Stansith Horváth jószág csupán az fiú ágát illeti. úgy feleségemnek (*így!*) egyenlő akarattal akarom, hogy akár melly titulus alatt aqvirált possessió s jószág rajta lévő épületekkel szállyon az fiakra, úgy hogy az leányok az investált summából illető részek kifizettőgyenek, következőképen azután sem az leányoknak sem gyermekeinek successori és

maradékinak az iránt az fiú ágtúl valamelly bonificatiot valaha pretendálni ne lehessen, egyedül ezt az casust kivévén ha az Ur Isten titkos rendeléséből az fiui ág végsőképen kihalna.

4-to. Az szőlők annak üdejében egyedül kivévén az Nyer-ges szőlőt (melly úgyis egyedül az fiui ágat illeti) menjenek köz osztályra.

5-to. Az mi az keresztfalusi, csanálói és tállyai általunk tett kő épületeket nézi, ezek akár miből állók legyenek marad-janak a fiaknak, és más. fábul való épületek úgy mint az sva-botzi. semmi consideratióban ne mennyenek. ellenben az késmárki ház ámbár ezután több épületek tétettnének is rajta szállyon egyedül az leány ágra. és így az épületek iránt az két ág között soha semminemű praetensió ne lehessen.

6-to. Minthogy Isten jóvoltából három leányunkat szeren-cssessen, és becsületessen már ki adtunk, az még hajadon lévők-nek hasonló elocatiójok lészen. sőt ha feleségem szükséges és helyyesnek tenni itélné szabadon jobbithatja is, az többi ki adott leányoknak az által semmi praediciumok nem lésznek, tsak többi okok között azért, hogy az kezekhez adott pénznek alkalmas időtül fogva hasznát vették viszontag.

7-mo. Valamellyik az faim közül fog házasodni, hogy sze-relmes annyoknak gondjai könnyebítenessenek ki stafirozásra ren-delek mind egy mind másnak u. fl. 1200, ilyen formán, hogy az fiú ágnak egymás ellen semminemű praetensiója ne legyen az iránt. Az többi ingó jószágom, úgy mint szarvasmarha, borok és mindennemű mobiliák gyermekeim közt egyenlőképen osztassa-nak fel.

8-vo. A midőn vagy feleségem maga indulattyából az jószá-gott előre is akarná kiadni, és osztályra botsátani, vagy az első puctumnak tenora szerint ugyan osztályra jutna, feleségemnek teczczésében állyon magának ha az alatt még az leányokat ki adja, Horváth Imre úr jószágának része kezéhez jutna, akár Kereszt-falvát, akár Stráskot özvegyi residentiának választani, e mellett holtig maragyon a késmárki háznak birodalmába. Hogyha

9-no. Az alatt az Horváth Imre úr része az többi jószág-nak in corporáltattnék, Stráska minden appertinentiákkal és az uj lesznei és krempachi portiók mindennemű proventussal mara-gyon haláláig feleségemnek birodalmában és dispositiója alatt. Hogy ha pedig azon idő közben az Horváth Imre része nem in-corporáltattnék, Straska helyet legyen Keresztfalva lakó helye, mindennemű apertinentiákkal, esztet úgy értvén, hogy ezen felett maga allaturájával szabadon disponálhasson.

10-mo. Felosztódván gyermekeim között akár mikor az jószág, és az acquirált szőlők, tartozni fognak feleségemnek az

jobb hegyallyai borok közül hat hordó, és az csanálósiból 10 hordó, egy átalag ürmös és egy átalag aszszú szőlő borokat. és oda való oeconomiából 4 hizlalt sertést. 24 szepesi köből buzát. 6 köből kását, és 6 köből szilvát esztendőnként adminisztrálni és magok költségeken residentijához szállítani.

11-mo. Az argenteriaból minden ebbeli osztály előtt jusson mindeniknek fiaim közül ötven aranyat érő argenteria, a többi közönségesen az leányokkal osztogattassék fel.

12-do. Az könyveim. numismák és kintses ladátska iránt ez az akaratom, hogy sem egy. sem más. sem harmadik semmi osztályra ne mennyen, hanem maradjon az familiának megékesítésére az férfiú ágáln, addig is, míg abból valamelyike fent lészen. és leányoknak és descendenseiknek ez iránt semmi nemű praetensiójok az fiú ágon ne legyen. Hogy pedig akaratom ebben is bétellyesedgyék fiamnak oly rendelést hagyok

13-tio. Hogy halálom után az könyveknek és numismáknak catalogusa conficiáltassék és a ladátskával együtt erre alkalmas emberek által megbetsültessenek. Ugy mellyik e fiaim között ezeket mind kezéhez veszi az catalogust és bős levelet. subsribálván. az többinek oly recognitiót adjon, hogy ha vagy életében abból valamely része általa akármí módon distráhattnék, vagy per in curiam elveszne. tartozik erga amicum admonitionem az árát készpénzül letenni, vagy ha az ilyen distractio tsak halála után kisülne az successorin via liquidí vissza vehessék.

Az melly 500 m. forintokat offeráltam az késmárki augusztana evangelica valláson lévő alumniumbeli ifuságnak tartására. az kinek tudnillik a legátis interessét anticipató szoktam minden esztendőben letenni, úgy ezen felett az topportzi ecclesiához tartozandó 200 Rftokat, mellyeket tutoris conservationis gratia erga legale interesse kezemhez vettem. azt dum et quando inspector uraim fogják kívánni feleségem vagy gyermekeim fizessék ki. A mellett a szent Ur Istennek ditsósságére testálok az topportzi templomra 200 Mftokat.

Ezzel drága feleségemet és szerelmes gyermekeimet. unokátskáimat az Ur Isten oltalmában ajánlom. terjeszse ő szent Felsége minden lelki és testi áldásit reájok. mellyeket meg is várhattyak. ha az édes hiv annyoknak fognak engedelmeskedni. és igaz atyafi szeretetben élni és osztozni.

Ezen pramittált utolsó akaratomnak nagyobb állandóságára testamentomomnak megerősítésére. nevemet arra requirált és coramisált betsületes uri embereknek jelenlétében saját kezemmel subsribáltam és szokott petsétemmel petsételtem. Hogy pedig magam úgy gyermekeim azon jobban megnyugodhassunk. feleségem

is subscribálta és petsétyével megerősítette. Datum Keresztfalva 26. Marty Ao 1766.

Gradeczi Stansith Horváth Gergely   Hellenbach Anna Mária
(L. S.)   (L. S.)

(Itt következik a végrendeletet előttemező tanuknak, Pietske Máténak, Görgey Jóbnak és Görgey Mártonnak hitelesítő záradéka.)

Titulus copertae testamenti obsigillati.

Üdvezült uramnak gyermekeink közt való utolsó rendelése
Martiusban 1766.

Árva Hellenbach Anna Mária.

Közli: BERZEVICZY EGYED

KÉT NAPLÓ A XVII. SZÁZADBÓL.

Az alább közölt két naplószerű feljegyzés közül az első, latinnyelvű. *Battik György*; a második, magyarnyelvű. *Várad Mihály*. Amaz Czeplédi István: Sion vára czimű munkájának egy példányához kötött lapokon maradt fenn: emez egy önálló kötetben, melyben, a naplón kívül, theologiai vonatkozású feljegyzések is találhatók, melyeket itt elhagytam.

Battik naplója különösen Fülek ostromához, a Váradie pedig a vallás üldözések és az 1679. évi nagy pestis történetéhez nyújt érdekes adatokat; emellett családtörténeti szempontból is becses.

I.

Battik György naplója.

1682—1697.

Ex libris Gregorii Battik. 1686.

Hic liber est comparatus Lossonezini, anno 1686. die 15. augusti. fl. 3. a quodam peregrinante Francisco Peter (Petro? Petus?) vocato.

*

Anno 1670. scholam reformatam in regia ac libera civitate Cassoviensi frequentans. apud authorem hujus libri. Clarissimum ac Reverendum Dominum, Stephanum Czeplédi. habui hospitium. tres menses; propter motus superioris Ungariae ulterius ibidem mansionem habere non potens. Eodem anno, mense aprili. scholae etiam valedixi.

Anno 1673. salutavi aulam Excellentissimi Comitum D. Dni.

Anno 1673. salutavi aulam Excell. comitis d. domini Adami Forgach de Ghymes, Iudicis Curiae Regiae, inter cujus aulae familiares servivi gratuito annum integrum. sicque valedixi.¹⁾

*

$\alpha - \omega$.

Anno 1682. die 26. Augusti. Patrai mea. praesidium nimirum Fülekiense, a rebellibus tunc Ungaris obseditur, a quibus oblatam cum non acciperet pacem. die 28. Turcarum quoque castris. sub ductu Vezirii Budensis circumdatur. et a die 29. tormentorum frequentissimis ictibus, bombardumque et ignium missilium incussionibus. arx et urbs impetuntur, cum ingenti damno propugnatorum. usque ad diem 4. septembris. Die 5. urbs assaltu barbarorum. non tamen sine notabili ipsorum periculo. violenta et armata manu occupatur.

Die 9. ejusdem arx quoque jam duodecim dies tormentorum is (ictibus) quassata. dum spes. iteratis vicibus, promissarum per Theutonicos Generales suppetiarum frustraretur, nec ulterius bombardum, globorumque ignem foventium pericula sufferre vellet. propugnatorum caterva, exviscerationes, membratimque dilacerationes suorum, suarumque oculis cernentes (quae fiebant frequenter propter loci angustiam) per accordam deditur.

Die 10. obsessi omnis generis, cum facultatibus. quantum humeris portare valebant exmittuntur ad castra Ungarorum rebellium. ad pagum Perse dictum excubantium. inter quos pauperes obsessos ego quoque cum domina matre. globo tormenti etiam sub obsidione laesa egrediens patria et facultatibus ibidem mecum habitis et domui valedixi.

Anno 1683. Expugnato per Serenissimum regem Poloniae Szécsény turcico. ego quoque habitationem meam. cum caeteris Fülekiño expulsis ibi fixeram. ubi jam-jam quietis et otii tempus quasi stabile fieret, totus credideram. interim ab immanissima gente tartarica semel circumequitatus. totam spem conservationis et manutentionis apud Christianos delevit illa unica invasio. adeo, ut unâ destinata ad id die in cineres flammâ combusto praesidio, iterum miserrimos nos Filekienses expulsos, ulterius ad Montanas Civitates peregrinare urgeret necessitas. ubi cum domina matre duobus mansi annis.

Anno 1684. Obsidentibus germanis, duce Lotharingiae commendante armadae Suae Majestatis existente. Budam, ad mandatum celsissimi principis, Regni Hungariae palatini, una cum comitatu Neogradiensis. ego quoque in castris Hungaricis interfui. ubi multa incommoda et damna passus. omnibus castrensibus impedimentis amissis, et satis famelicus redivi.

¹⁾ Ez a két bejegyzés nem Battik Györgytől, hanem a könyv előbbi tulajdonosától való.

Anno 1685. die 10. novembris. Ab inclyta universitate Comitatus Pesthiensis sum electus ad officium Judlium, dieque eodem statim Zolnokinum. ad exigendas administrandasque portiones pro parte armade Suae Majestatis. sub generalatu Merçi et Heiszler. Zolnokini Sarvasinique excubantis ablegatus, ubi sub honesto aresto tribus mensibus manens. multas injurias passus. redivi anno 1686. die 10 Febr. In hoc officio fui constitutus usque ad annum 1689. tuncque valedixi.

Anno 1687. Cum Caraffa generalis, inquisitionem Epperjesini contra Hungaros crudelem fecisset, in negotio domini socii Viennae apud Suam Majestatem sollicitavi. sub spatio integri unius mensis.

Anno 1689. Transtuli habitationem meam ex Dubravicza in Kalondam. ubi eodem anno cepi aedificare domum. cujus integram perfeci structuram anno sequenti 1690: ex benedictione divina ab illo tempore maneo in loco pacifice.

Anno 1691. Fui Viennae apud Ill. comitem dominum Franciscum Kéri. ratione bonorum ejusdem dni. comitis apud me et dominam matrem. titulo pignoris attunc existentium. quae jure haereditario acquisivi ea occasione.

Anno 1694. Medietatem praedii Kisfaludi. redemi talleris ducentis et decem. et in possessione Terbeléd posteritates Sebastiani Nagy. secundum contractum iterum labores praestare inciperunt colonicales.

Anno 1695. die 6. junii. cepi aedificare domum in praedio Kisfaludiensi.

Anno 1696. Incipi habitare in domo Kisfaludiensi. cujus aedificium jam a parte est perfinitum.

Item possessionis Miksi medietatem comes Adamus Forgách redemit fl. 1500 Rhen. Ego autem possessionis curialis Felső Szűgy medietatem. rata portione praediorum Szelessény et Koplán redemi fl. 300. Ungar. a Martino Egri.

Anno 1697. Acquisivi bona in Zavada et Veress a dno. Joanne Sréter. uxoreque ejus. Eva Bezegh flor. ung. 866.

Anno eodem spect. et mgnif. domino Adamo Balassa . . . per bona praescripta auctional. de fl. Rh. 556.

II.

Váradi Mihály naplója.

1667—1690.

1667. 24. febr. Indultam meg Beszterczére, méltóságos gróf Vesselény Ferencz, országunk palatinusa, szolgálatára.

Die 1. mart. beérkezvén Beszterczére. holott az extraordináriára gyülekezett uraknak s főrendeknek soksága miatt. az városon kívül. az hóstátban rendeltettünk szállásra.

Die 4. mart. Méltóságos palatinus urunk bejárói köziben, öt lóval. nagy érdemem felett való becsülettel s kedvességgel fogadott.

Die 23. mart. oszlottanak el az extraordináriára gyülekezett uri rendek Beszterczéről.

Die 24. mart. Sakmardi János personalis megholt, ugyan Beszterczén, kinek bélit Beszterczén temetvén el. holttestét Horvátországban felvitték. nagy pompával kikisérvén Beszterczéről.

Die 27. (mart.) délyesti három s négy óra között holt meg Vesselény Ferencz kegyelmes urunk s palatinusunk, kinek hideg testét. ugyanazon nap, estveli 6 óra tájban koporsóban tévén, kisírtük ki Lipcsére. ugyan azon éjjel.

Die 8. aprilis. Igen eloszolván az udvari szolgák. indulam én is hazafelé Lipcséről. 12-ben érkezvén Isten kegyelméből Kassára.

Die 12. junii. Voltam néhai nagyértékű (!) Tárkány István sógor uram temetésén. Bottyánban.

Die 30. julii. Adott asszonyom anyám. Mező Szegedi Anna asszonyom, egy régi pogány nyolczas aranyat, kiért Isten ő kegyelmét áldja meg. Melylyel Szent Erzsébet asszony napján kötöttem meg az én kedves jegyesemet, Udvarhelyi Erzsébetet.

Die 4. septemb. Voltam a restei templom felszentelésén.

Die 2. novemb. Mentünk alá szüretre. Die 21. jöttünk fel onnét. Ebben az esztendőben még Szent András nap után is szedtenek Kassán, a mint hallatott, még oda alá is némely ember.

Anno 1668. Die 9. januárii volt ispánválasztó szék Tornयोs Németiben.

Die 30. és 31. jan. volt lakadalmi solennitásunk. felyül megnevezett Udvarhelyi Erzsébettel, kit az Ur Isten maga dücsőségére éltesen szerencsésen.

Ez 1668. esztendőben. februáriusnak az utolján s martiusnak az elein. hatalmas jó meleg idők szolgáltanak. úgy, hogy az hó igen szép csendesesen, mind sikrul, mind hegyekről elmenvén. az emberek mindenféle tavaszt eleget vetettenek; a fák is igen meg kezdvén indulni. De ez első nyarat azután szörnyű sovány, szeles. havas, hideg üdők követték sokáig.

Anno 1667. die 22. jan. jedzettem el magamnak jövendőbeli örökös házastársul Udvarhely Erzsébetet, kit az Ur Isten. nagy neve dicsőségére, éltesen sokáig szerencsésen. Volt penig kézfogásunk s gyűrűváltásunk. az felyül megirt napon, Restén. reggeli hét óra között.

Volt penig lakodalmunk 1668. esztendőben, januáriusnak utolsó napján. mely (Istennek neve áldassék) szép solennitással s minden alkatlanlanságok nélkül ment végben

1669. 6. jan. Adott az Úr Isten egy kis fiu magzatot, kit die 8. ejusdem, meg is kereszteltenek. Istvánnak nevezvén.

1669. die 25 febr. Estveli 8 óra előtt szőlitotta ki Isten ezen elsőszülött kis fiamat, ez semmirekellő világbul; 3. martii lévén temetése.

(1668) die 28. és 29. novembris. Volt utolsó terminusunk nemes Kassa városa ellen. Mislőkán, az 1647. esztendőbeli 58. articulusnak continentiaja szerint s mellett, néminémű hétezer forintokból álló indebita mulcta végett, melyet 1644. esztendőben, boldogemlékezetű atyánkon, tanácsbeli uraságtul való bucsuzásáért vettének s extorqueáltak volt. Holott viceispán uram törvénye nem succedálván, apelláltuk a nemes vármegyére, holott 3. die decembris revideáltatván a causa. Isten oly folyamatját adta dolgunknak, hogy csak egyetlen egy ellenkező vox sem találtatván. az hétezer forint readjudicáltatott.

Anno 1669. Die 6. januarii, ugymint vizkereszt vasárnapján. az ő hívein könyörülő Isten. szegény feleségemnek sok kínos nyavalyái s keserves kinlódási után, áldott meg bennünket egy kis fiu magzattal. estveli 6 óra tájban. három fertály lévén hatra. Kiért az Úr Isten örökké áldassék.

Die 8. jan. kereszteltettem meg első szülött kis fiamat. Istvánnak nevezvén. Keresztattyai voltak: Czeglédi István uram. eklézsiánk lelkitanítója, Kabai Gellért uram, ugyan eklézsiánk második prédikátora, Bárczay György uram. Gyarmathi János uram.

Hivatalosok lévén Bárczay Ferencz és Hany Péter uramék is, noha jelen nem lehettenek.

Keresztanyjai: Bárczay Ferenczné asszonyom. Czeglédi Istvánné asszonyom, Matócsi Tamásné asszonyom.

Adtanak neki a keresztattyai s annyai kolozmába egy aranyat, ismét öt egész tallért s egy felet, mely mindössze tézsen talléros nyolczadfelet.

1669. die 25. febr. vette Isten ujabban magához ezen kised fiunkat az halál által, sok nyavalyái után; kit is édes atyánk temetőhelyében temettettem. ugyanitt Kassán, die 3. martii.

Anno 1670. die 24. márt. áldott meg Isten egy kis leány-magzattal estveli tizedfél órakor, kit Erzsebetnek kereszteltettünk.

1671. die 6. septembris adott Isten öfelsége ujabban egy kis leánymagzatot. délyesti tizenkét s egy óra között, kinek neve Anna; kit Isten öfelsége, életének mintegy esztendőös korában ismét magához vett, Restén. a templomban fekszik.

1672. 20. junii. Voltam keresztattya a Kabai Gellért uram kis fiacskájának, melyet Jánosnak kereszteltek.

1673. Sz. Mihály napján foglalta el kassai templomunkat camerae praeses Otto Ferdinandus Theophilus Volkra, kegyetlen persecutor.

1674. 6. aug. áldott meg Isten ujjban egy kis leánymagzattal. Annával, kit Isten maga nevének dicsőségére éltesen; ki is Restén lett. kereszteltetett pedig Szendrőben, nem találtatván akkor közelebb praedikátor. Keresztattya volt Becskeházi András uram. Borsod vármegyének viceispánnya. és Fuló Miklósné asszonyom. keresztannya.

1676. 18. febr. Mostoha atyám. néhai tekintetes vitézlő. nagyemlékezetű Hartyáni András, ötödnapi súlyos betegsége után mult ki itt Kassán. nagy csendesen ez árnyékvilágbul. kit az Úr Isten nyugosszon.

22. ápr. az mostani nyomorult időhöz képest igen szép halotti pompával temettetett el, ugyanitt Kassán. az franciskánusok templomában maga építtette sirjában. Requiescat in pace!

1676. Urnapján. die . . . junii áldott meg az Úr Isten ujjban egy leánymagzattal. kit Máriának kereszteltettünk. Kit az Úr Isten. szent neve dicsiretíre felnevelvén. éltesen sokáig szerencsésen.

1679. 2. ápr. szólította ki az Úr Isten ez árnyékvilágbul. az én kedves, szerelmes, istenfelő, minden kegyes nemesi virtusokkal teljes édes házastársamat. Udvarhely Erzsébetet. déllyesti 12 óraker. életének 25 esztendő és negyedfél holnap korában; ki minthogy ritka példájú. szép keresztény készüllettel. áhitatos szép imádságokkal és minden irtózás nélkül való szép bátorságos készséggel mult ki. kétségkívül lelkében meg is boldogíttatott.

Lött pedig az mostani boldogtalan idő s állapotokhoz képest tisztességes eltakaríttatása. die 12. ápr. déllyesti egy óraker. üdvözlött édes atyám boltos sirjában. mely vagy on itt Kassán. az veres torony alatt levő. alsó felől való párkányban. Nyugossza meg az Úr Isten. porrá leendő tetemét is békeességben. a mint lelkét minden kétség kívül már megnyugotta s boldogította az örök életben.

(Egy levél, ugy látszik, hiányzik.)

békesség türelessel szenyvedvén, az szép egy értelem. egyező tökéletes szív s Istennek szent akaratján való megnyugovást, vigasztalást nyujtott. mindezek alatt az Urnak látogatási alatt.

Ez 1679. esztendőt az Úr Isten valóban sok ostorival s csapásával tetéze meg ez siralmas időben. Mert édes hazánk. mind az idegen nemzet. pogány és az magunk saját nemzete miatt való rettenetes kimiletlen pusztítása mellé. az embereket szertelen pusztító országos dőghalált is reánk bocsátá. mely miatt mind falukon. városokon. megszámlálhatatlan sok nép hala meg. annyira. hogy sok helyeken még a mezei veteményeket sem volt ki. betakarítani. hanem kint lábon vesztenek az szép vetemények. A hegyek

alján hasonlóképen az munkásoknak elfogyása miatt, a szőlők nagyobb részént mind miveletlen marattanak.

Ezen pestisben, jóllehet közönségesen mindentféle rendek igen holtanak, de kiváltképen az jó erejében való ifju emberek s kiváltképen ifju rend asszonyok. Mely Istennek kemény ostroma nekem is nem kicsiny szomorúságot hozza magával; mert

elsőben is, boldog emlékezetű édes feleségemnek mostoha atyját, Nikházy István uramat, augusztus havának 13. napján. restei házánál (innen Kassáru beteg magát kivitetvén) Isten ez árnyék világbul kiszólitá, ki ugyan az restei templomban temettetett is el.

Ismét ottan hamar szegény ángyomat is Szinyei Erzsébetet, Bakay István uram házastársát, Isten ő felsége e világbul kiszólitá; temettetett az felső párkányban, az Szegedi familia boltos sirjában.

Ennek utána ottan hamar, u. m. 11. septembr. az Úr Isten testvér-atyámfiai köriben is, az ő öldöklő angyallát bébocsátá. magához vevén, az én szép és írhatom, idejéhez s állapotjához képest nagy elméjű kedves (anyul) egy testvér hugomat, Hartyány Juditot, éjczakai tiz óra tájban. életének szintén virágjában, ugyan mint kevés híján 15 esztendő korában, nekem felelt nagy keserűségemre és szomorúságomra, mint az kit remélhettem volna, az én holtom után az én neveletlen szegény árváimnak, Isten után, jó gondviselő atyjokfiának és gyámoloknak lenni. Temettettem el, ugyan édes idvezült atyám, Váradi Pál uram sirjában, az én édes üdvezült kedves házastársam teste mellé. Nyugossa meg az Úr Isten.

Tovább méne a kegyetlen halál pusztító kegyetlenségében mégis, mert ezen keserűségünkben még csak megpihenniünk sem engedvén, ugyanezen szeptember havának 28. napján, éjjeli 12 óra tájban az én egyetlenegy, mind atyul-anyul testvéröcsémet, sok szép nemesi virtusokkal fénylő, Nemzetes Vitézlő Váradi György uramat, ez árnyék semmirekellő világbul, ötödnapi súlyos betegsége után, közülünk magtalanul kivevé. Temetvén ugyan édes üdvezült atyánk sirjában, az veres torony alatt való párkányban. Lón pedig halála, életének szintén jobb korában, ugymint 28 esztendő korában.

De oh! ime ezen szívet emésztő siralmas keserűség sem mulhaték el, midőn Isten ujjabb, bokros s tetés szomorúságot bocsátá reánk, mert októbernek 5. napján, éjjeli 11 óra tájban, Isten ő felsége, még megmaradott, egyetlenegy, anyul testvéraityámfia is (életének virágzó korában, ugymint 18. esztendejében, szegény édes asszonyom-anyámnak mondhatatlan keserűségének nagy megtetézésével, és mindnyájunk szomorúságának öregbülésével.) ugymint Hartyáni Sigmond kedves öcsémet, ez árnyékvilágbul

nagy csendesen kiszólitá. Temettetett az tót templomban. néhai Bakay Benedek és Vass Gábor bátyám bótyokban s testek mellé.

Ennyi sokrendbeli feljebb megirt szomorú gyászos boldogtalanságim után, az ő benne bizókon könyörülő Isten, meg akarván viszont vigasztalni, elmémet a szent házasságra ismét felindítá, s jóakaró uraim s atyámfiai recomendatiója által vezérle Szepesben, tekintetes nemzeti márkusfalvai Máriási Imre ur becsületes házához (ki akkor az üdőnek, mostohasága miatt jószágában nem lakhatván, Lőcsén lakik vala), nyugtatván meg elmémet egyik hajadon leányán, N. Máriási Susánnán, kinek is nézésére és kérésére, az utaknak félelmes volta miatt nem kevés gondolkodással indulván meg innen Kassáru, die 5. julii 1680. este kapuzáratkor, nagy félelme között is (minthogy remétele nélkül megfordulván gróf Thököly Imre, circiter 8 ezer emberből álló tábora Liptóságrul,) Lőcséhez csak oly közel szállott, hogy félmerőföldnyire alig kellett éjszaka tábora mellett elmennünk, mindenütt olyan falukon menvén át, ahol salvaguardiái s eleségszedő lovasi voltanak, de mégis az Ur Isten csodálatos s kegyelmes gondviselése által, 8. julii, jó reggel, kapunyitáskor Lőcsére beérkeztem, és ugyanazon napon meg is nézvén, másnap megkérétvén, meg is esküttem véle, és az üdőnek mivoltához képest, azt találván alkalmasabbnak, ugyanaz nap, mind kézfogásunk, mind lakodalmunk meg is lett. Die 10. ejusdem julii meg is indulván véle haza Kassa felé, kerülő utakon, mely utunkat is az Ur Isten boldogítván, többire mindenütt éjszakákon utazván, die 14. jó reggel, még kapunyitás előtt az hóstátra érkeztem, és itt másnap feles jóakaró uraimat convocálván, az gazdasszony-ságban installáltam. Kit az Ur Isten, maga szent nevének dicsőségére, sok esztendőig, szerencsésen, kedves jó egészségben éltetvén, minden lelki-testi szükséges áldásokkal megáldjon s boldogítson, az én kegyelmes Istenemet nagy alázatosan kérem.

Anno 1687. die 8. may áldott meg az Ur Isten feljebb megirt kedves feleségemmel bennünket egy szép kis leány magzattal, kit is Susánnának kereszteltettünk. Voltanak keresztattyai: Hamvay Péter és Bárczay János, uraimék, keresztanyjai: Györki Pálné, Bárczay Jánosné és Langh Jánosné asszonyomé.

Anno 1690. die 20. septembr. szólította magához az bölcs tanácsu Isten ismét, ez mi szerelmes, az ő kicsiny idejéhez képest nagy okossággal és minden dicséretes jó erkölcsökkel teljes, minden rendbeli emberek előtt kedves, édes kis leányunkat, igen nagy véletlenül, csak negyednap súlyos betegsége után, kit is, októbernek 9-ik napján, itt, az kassai reformata valláson levő templomban, kis öcsöcskéje mellé, tisztességesen eltakarítottunk.

Anno 1689. die 11. junii. éjjél előtt 11 órakor áldott meg az Ur Isten bennünket ismét egy szép kis fiu magzattal. kit is Pálnak kereszteltettünk. keresztattyai lévén: Bárczay János, Otrokosi Ferencz, akkori praedicatorunk. és Matolcsi György uramék ő kegyelmök. Keresztannyai: Kálmánczay Istvánné, Bárczay Jánosné, Gyúrki Pálné és Langh Jánosné asszonyomék.

Ezen kedves édes kis fiunkat. az Ur Isten, bölcs tetszése szerint. viszont tőlünk csak ottan hamar. sok kinos nyavalyái után magához szolítá. ugymint 3. julii. ugyanazon 1689. esztendőben. Kit is itt. a kassai. vallásunkon levő templomban. tisztességesen eltakarítottunk.

Anno 1690. die 5. augusti. áldott meg az Ur Isten, ingyen való jóvoltából bennünket egy kis leány magzattal, kit is Borbálának nevezünk. Kinek keresztattyai voltanak Hanvay Péter. Bárczay János és Matócsi György uraimék. keresztannyai pedig Kálmánczay Istvánné. Hanvay Péterné Bárczay Jánosné és Láng - s már most Záborszky Jánosné asszonyomék. Kit az Ur Isten. az ő szentséges nevének dicsiretíre neveljen fel s éltesen sok esztendőig szerencsésen.

(Itt végződnek a Váradi Mihály feljegyzései. A következő két feljegyzés fiáé, ifjabb V. Mihályé.)

Anno 1691. die 1. maji. reggeli 10 órakor holt meg szegény édes atyám uram. Váradi Mihály uram. nyugodjék az Urban, mindaddig, miglen amaz napon. teste lelkével egyesülvén, örökké élni fog ama véghetetlen örömben.

Ex consummati Phoenicis pulvere resuscitatus Phoenix: Michaelis Váradi filius Michael posthumus.

Anno 1691. die. 5. decembris. jó Istenem kegyelméből születtem e világra Naumi napján, reggeli 3 órakor. de én is mondhatom Naumival, (Ruth 1. v. 20.) Ne hívjatok engemet Naumi, azaz gyönyörűségnek fiának, hanem inkább Mára. azaz keserűségnek fiának, mert sok keserűségekkel illetett a Min-denható.

*

A Váradi naplóját tartalmazó kötetben van még két vers-töredék is, melyeket szintén érdemeseknek tartok a közlésre.

Predic. 1. v. 2;—12. v. 10.

I.

E csalárd világnak dolga miben légyen,
Álnok praktikája, melylyel él, mit tégyen,
Leirom, de intést innen ki-ki végyen,
Hogy ő benne bízni vétek és nagy szégyen.

II.

Midőn az esztendő ezer számon menne,
És a hétszáz után tizenhetet tenne,
A nyolczadik hónap tized' napja lenne,
Mely Kisasszony-naptul nevezetet venne.

Láttatott megnyilni észak felé az ég,
Mely nagy fényességgel tündöklék vala s ég,
De fényességében lett hamar, mindjárt vég,
Helye, mint egy sujtás, sokáig tetszék még.

Szent János napján is volt az égen ily jel,
Egy tüzes golyóbis mégyen nyugotra fel,
Fényes vala ez is; itt itilni mit kell,
Errül jövendölést ki-ki Lukácsnál lel.

Oh erős, hatalmas, bölcs, irgalmas és szent
Isten! igaz bíró, ki lakozol ott fent,
E bajt s veszedelmet, melyeket ez jelent,
Távoztasd népedtől s legyen azoktól ment.

Közli: RÉVÉSZ KÁLMÁN.

REGESTÁK.

VI. SÁNDOR PÁPA KORÁBÓL.

— ELSŐ KÖZLEMÉNY. —

1492. szeptember 3. Lateráni Regesták 933. sz. k. 235^b. . .
Valentino Electo Varadiensi . . .

VIII. Incze pápa a váradi püspöki szék betöltési jogát még János püspök alatt az apostoli szentszékeknek tartotta fenn. János kolostorba lépván, VI. Sándor pápa a váradi püspökségre (Farkas) Bálint váradi prépostot nevezi ki.

1492. december 1. Lat. Reg. 930. sz. k. 147^b. . . Abbati monasterii S. Michaelis de Batha Quinqueecclesiensis dioc . . .

Csáktornyai Ernuszt János báró panaszt emel a pápánál a miatt, hogy a zágrábi káptalan őt és fivérét, Zsigmond pécsi püspököt, a Dráva és Mura közt fekvő Csáktornya és a zágrábmegyei Stridó vár területén régtől fogva gyakorolt tizedszedési joguktól János püspök által eltiltotta. A pápa a nevezett apátot bizza meg, hogy az említett tilalom és a tizedszedési jog ügyében vizsgálatot tartson és ítéljen.

1492. december 18. Lat. Reg. 925. sz. k. 131^a. . . Ad futuram rei memoriam . . .

VIII. Incze pápa a pannonhalmi szt. Márton-monostor commendáját Ardicinus bíborosnak adta 1490 július 30-ikán. VI. Sándor pápa az adományozást megújítja.

1492. december 24. Lat. Reg. 946. sz. k. 211^a. . .
Episcopo Vaciensi et Petro Thegezus ac Nicolao Hosti canonicis ecclesie Varadiensis . . .

Császár (Chaziár) Ferencz erdélyi világi ember panaszolta a pápának, hogy Tasnády István áldozópap, mint a tasnádi püspöki helynök helyettese, tévesen állítván, hogy ő a gedei egyház lelkesztét halálosan megsebesítette, őt minden idézés vagy intés nélkül az egyházból kiközösíttetni rendelte, Deák (Litteratus) István a kiközösítést kihirdette; midőn pedig ő ártatlanságát

igazolni akarta, arra nem adtak neki alkalmat. Ez okból a pápához felebbezett, a ki bírakat nevez ki a felebbezés megvizsgálására.

1493. január 2. Lat. Reg. 933. sz. k. 161^a—163^b . . .
Benedicto de Zegedino Electo Trinopolitano . . .

László püspök életében VIII. Incze pápa a trinopolysi¹⁾ püspökség betöltését a szentszékeknek reserválta, annak holtá után pedig Szegedi Benedek minorita rendi szerzetest nevezte ki püspökévé VI. Sándor pápa, a ki egyúttal az új püspököt a residálás kötelezettsége alól felmenti és megengedi, hogy a váradi egyházmegye területén főpapi ténykedéseket végezhesen. A kinevezettnek egy 200 arany forint évi jövedelmű kanonoksága volt Váradon; a pápa megengedi, hogy azt továbbra is megtartsa.

1493. január 2. Lat. Reg. 933. sz. k. 244^a—246^a . . .
Antonio Electo Nitriensi . . .

A Gergely püspök halálával megüresedett nyitrai püspöki székre a pápa a nemes származású Sánkfalvi Antal pozsonyi prépostot nevezi ki. A pápa továbbá megengedi, hogy a 100 arany frt. évi jövedelmű pozsonyi prépostságot püspöksége ideje alatt is megtarthassa.

1493. január 7. Lat. Reg. 925. sz. k. 106^b . . . Episcopo Glandatensi in Romana curia residenti . . .

Szentgyörgyi Gál Benedek fia, bács megyei tanuló, előadja a pápának, hogy ő egykor, midőn egy szőlőből a seregélyeket akarta elűzni parittyájával, a háta mögött álló társai egyikét úgy megütötte, hogy az ütés következtében meg is halt. Gál a papi rendet ohajtja fölvenni, ez okból kéri a pápát, hogy őt az emberölés bűne és az abból eredt szabálytalanság (irregularitas) alól mentse föl. Mivel Gál ez idő szerint a római curiában tartózkodik, a pápa a nevezett püspököt bizza meg Gál feloldozásával.

1493. január 8. Lat. Reg. 925. sz. k. 100^a . . . Johanni Milbe, Canonico Leodiensi in Romana curia residenti . . .

Ivancsi János, bács megyei tanuló gyermekkorában játék közben véletlenül megszúrta késsel Lukács nevű társát, a ki 3 hónap múlva meghalt. János egyházi pályára akar lépni, ez okból föloldozást és felmentvényt kér és nyer a római pápától a nevezett kanonok útján.

1493. február 8. Lat. Reg. 925. sz. k. 180^b . . . Johanni Episcopo Vesprimiensi . . .

A pápa (Vitéz) János veszprémi püspököt a Bernát salz-

¹⁾ Valószínű, hogy a thermopylaei címzetes püspökségről van szó.

burgi érsek halálával megüresedett bécsi egyház kormányzójává kinevezi oly módon, hogy a kormányzóságot a veszprémi püspökség megtartásával egész életén keresztül gyakorolhassa.

1493. február 11. Lat. Reg. 941. sz. k. 196^a. . . . . Varadiensi et Nitriensi Episcopis ac . . . preposito ecclesie B. Marie de Albaregali Vesprimiensis dioc . . .

Ulászló király a tihanyi sz. Benedek-rendi apátság commendáját kegyúri jogánál fogva a nemes származású Rozwágj Simonnak, a csanádi egyház főesperesének s egyházjogtudornak adományozta, a ki azt tényleg birtokába is vette. Mivel pedig Simon az adományozás érvényességében kételkedett, a pápa az évente 100 arany frtot jövedelmező tihanyi apátságot, a váradi és nyitrai püspökök s a székesfehérvári prépost útján neki adományozza oly módon, hogy azt egyéb egyházi javadalmaival együtt élvezhesse, illetve megengedi neki, hogy a főesperesség mellett még egy, anélkül pedig két más egyházi javadalma lehessen.

1493. február 16. Lat. Reg. 947. sz. k. 91^b. Ad perpetuam rei memoriam.

Sáncfalvi Antal választott nyitrai püspök jelentette a pápának, hogy ő, még mint pozsonyi prépost és ezen prépostsághoz kötött főesperesi hivatalánál fogva, mint Esztei Hippolit, esztergomi választott érseknek megyéje némely részében helyettese, midőn Pozsony megyében a templomok és oltárok rectorai, a káplánok és más egyházi személyek fölött vizsgálatot tartott, a nagyszombati sz. Miklós-plebánia rectorainak helyzetét és erkölcsait vizsgálván, az illetőket meglazulva, hanyagoknak és megjavítandóknak találta. S ámbár az alapítók az oltárokat eredetileg kellően dotálták, a rectorok azokon igen kevés istentiszteletet végeztek, sőt azt állították, hogy ők nem tartoznak a püspök joghatósága alá. Sáncfalvi Antal, mint főesperes, elrendelte, hogy a rectorok vasár- és ünnepnapokon, t. i. karácsony, újév, vízkereszt, husvét, áldozó csütörtök, pünkösd, szent háromság-vasárnap és a reá következő két napon, a szent kereszt, szt. Adalbert vértanú, szt. Ulrik, szt. Iászló és István királyok, szt. Imre, szt. Miklós, b. Katalin, az angyalok és mindenszentek, valamint a bold. Szűz Mária és az Apostolok ünnepein és szt. Miklós-templom felszentelésének napján az első és második vecsernyén, a matutinum és szt. mise alatt, s az egész zsolozsmán vagy maguk vagy helyetteseik által jelen legyenek, illetve azokat végezzék a szerint, a mint őket a templom rectora, a székesegyházak és társas káptalanok mintájára a táblán kijelöli, 12 magyar értékű denár büntetés terhe alatt, a mit a rector a kiközösítés terhe alatt tartozik beszédni és a templom javára fordítani. Ezen rendeletet a pápai követ

helybenhagyta, Antal püspök pedig a pápától kéri annak megerősítését, a mit a pápa a jelen bullában teljesít.

1493. február 20. Lat. Reg. 927. sz. k. 31^b. . . Dilectis filiis S. Benedicti juxta Gron et de Colos ac de Scalka Strigiensis et Nitriensis dioc. monasteriorum abbatibus . . .

Antal nyitrai püspök és a nyitrai káptalan panasza értelmében, a Nyitra városában és a megyében fekvő bármely és bárkihez tartozó birtok termésének teljes tizede a nyitrai egyháznak fizetendő. Ennek daczára Hippolit esztergomi választott érsek és káptalana, — jöllehet a nyitrai püspök esztergomi birtoka után teljes tizedet fizet nekik, — és mások nyitramegyei birtokaik után a teljes tizedet fizetni vonakodnak, miáltal a nyitrai egyház nagy kárt szenved. Ez okból arra kéri a pápát, hogy ama pörök eldöntésére, a miketők Hippolit érsek és káptalana s mások ellen indítani fognak, bírakat rendeljen. A pápa teljesíti kérelmüket.

1493. április 2. Lat. Reg. 946. sz. k. 57^a. . . Prospero S. Georgii et Georgio de Prioris ac Gregorio de Pesth, canonicis majoris Strigiensis ecclesiarum . . .

Ostfy Miklós váradi éneklőkanonok panaszolja, hogy ámbár ő a premontrei rendnek leleszi monostorát apostoli tekintéllyel nyerte commendába, mégis a turóczi monostor prépostja, mint az említett rend általános visitátora, azt állítván, hogy Miklós a monostort a rend szabályai ellenére jogtalanul elfoglalta és azon ürügy alatt, hogy az egri megyében nem volt oly egyén, a ki az ügyben illetékes lett volna itélni, Miklóst bizonyos pápai levél alapján, — noha az egri megyében számos oly egyén volt, kikre ily ügyet jog szerint rá lehetett volna bízni, — Mendeý Dénes és Mellethey Miklós váczí kanonokok elé idéztette. Az idézést Miklós lakására vitték ugyan, de az ő távollétében s anélkül, hogy neki a dologról tudomása lett volna, »in contumaciam« elítélték, jöllehet jogi képviselője kijelentette, hogy Miklós a törvénynek engedelmeskedni fog, s őt a kiközösítés alól feloldani kérte s némely ellenvetéseket tevén, a pápához felebbezett: a bírák csak oly föltétel alatt akarták föloldani, ha felebbezését és a pápai levél ellen felhozott ellenvetéseit visszavonta volna. E miatt Ostfy Miklós a pápához felebbez, ad cautelam feloldozást, a vitás ügyben pedig bírák kiküldését kérve. A pápa a fentnevezett esztergomi kanonokokat bizza meg az ügy megvizsgálásával és az ítélethezással, a kiknek egyben meghagyja, hogy Miklóst a szokott módon feloldozák a fenýíték alól.

1493. április 3. Lat. Reg. 946. sz. k. 103^b. . . Preposito et Lectori ac Johanni Chomari, canonico ecclesie Colonicensis . . .

Földvári Antal pécsi egyházmegyei áldozópap Szabó Tamás és Imre, Warga Orbán, Sebestyénfia Mihály, Erdős Miklós és Bódi Weres Péter veszprémmegyei világi polgárokat Tamás sztgörgy-mezei prépost, az esztergomi érsek általános helyettese előtt adósság miatt bevádolta; Tamás prépost pedig nevezetteket felmentette a vád alól és Antalt a túlságosan felszámított perköltségekben elmarasztalta. Antal a pápához felebbez s úgy a felebbezés, mint a prépost ítélete s az adósság ügyének megvizsgálására és a pör eldöntésére bírakat kér kinevezni. Ez meg is történik.

1493. április 12. Lat. Reg. 946. sz. k. 106^b. . . . Quinqueecclesiensi et Vespriemiensi Episcopis . . .

A pápa bírakül nevezi ki a pécsi és veszprémi püspököket Osvát zágrábi pöspöknek Bánfy Miklós nemes, zágrábmegyei alsólendvai báró ellen indítandó pöreinek eldöntésére, a ki Osvát püspök panasza szerint a zágrábi püspökség némely tizedét jogtalanul elfoglalta.

1493. április 16. Lat. Reg. 940. sz. k. 247^a. . . . Nobili viro Jacobo Zeckel militi, domino loci de Fridaw Salzbургensis dioc. . . .

Székely Jakab nemes katona, a salzburg-egyházmegyei Fridau ura, engedélyt kér és nyer a pápától arra, hogy a nevezett helyen, mely Magyarország és Szlavónia határa közt fekszik és a törökök gyakori betöréseinek volt kitéve, rendházat és templomot építhessen s azt a szigorúbb szabályú szt. Ferencz-rendieknek adhassa, illetve a magyar vagy szlavóniai rendtartomány vagy a minister generalis rendelkezésére bocsássa.

1493. május 3. Lat. Reg. 941. sz. k. 181^a. . . . Ad perpetuam rei memoriam . . .

Lazai (De Lazo) János az erdély-egyházmegyei gyulafehérvári templom szt. Keresztről nevezett oltárának rectora előadja, hogy a nevezett oltárnál az alapító levél értelmében naponta tartatik szt. mise a megholt hívekért és arra kéri a pápát, hogy karácsony, husvét, áldozó csütörtök, úrnap, pünkösd, Mária menybemenetele és mindenszentek ünnepén a nép által különösen kedvelt oltárnál a halottak miséje helyett az illető ünnepekről szóló szt. mise végeztessek; a mit a pápa meg is enged.

1493 május 3. Lat. Reg. 941. sz. k. 182^a. . . . Universis Christifidelibus . . .

A pápa mindazon bűnbánó hívek számára, kik a Lazai rectorása alá tartozó gyulafahérvári templom szt. Kereszt-oltárát s. Kereszt, karácsony, husvét, Mária menybemenetele és mindenszentek ünnepén az első vecsernyétől a második vecsernyéig ajtatosan meglátogatják, vagy annak díszítésére adakoznak, az emli-

tett ünnepeken évente 3 évi búcsut és ugyanannyi quadragenát engedélyez.

1493. május 24. Lat. Reg. 936. sz. k. 295^a. . . Varadiensi et Nitriensi Episcopis et Preposito ecclesie Beate Marie de Albaregali Vesprimiensis dioc. . .

A Szentháromságról nevezett veszprémmegyei felső-hévízi egyház prépostságot, Ulászló király, kihez az adományozás joga tartozott, Osvát zágrábi püspöknek adományozta az illető egész élete tartamára anélkül, hogy arra a szükséges felmentvényt kikérte volna s Osvát püspök a prépostságot birtokába vette ugyan, azonban annak gyümölcseit nem élvezte. A pápa most Osvát kérelmére megadta a felmentvényt, melynél fogva a püspök a 100 kamarai aranyat jövedelmező prépostság commendáját törvényesen elnyeri és püspöksége mellett élte fogytaig megtarthatja.

1493. május 25. Lat. Reg. 947. sz. k. 225^b. . . Abbati monasterii S. Michaelis de Batha Quinqueecclesiensis dioc. . .

A pécsi káptalan és a pécsi szt. Bertalan-templom András nevű rectora pörbe elegyedtek Posegazemptei Gállal, a pécsvári keresztelő szt. János-templom kanonokjával egy, a Pécs egyházmegyében fekvő és a szt.-miklósi birtokhoz (határhoz) tartozó telek miatt, mely az előbbiek tulajdonát képezte s Gál az illetékes bíró ítéletétől az esztergomi szentszékhez felebbezett s a fentnevezetteket Ibafalvi Tamás, az esztergomi érsek vicariusa elé idéztette. A vicarius pedig az ügyet előbb más bírakra bízta, később pedig magához vette vissza s Gálnak a pertársak nagy kárára bizonyos levelet adott. Ez okból a pertársak a pápához felebbeztek s úgy a felebbezés, mint a pör főtárgyának ügyében új bírák kiküldéséért folyamodtak. A pápa a báthai szt. Mihály-monostor apátját bízta meg az ítélkezéssel.

1493. június 1. Lat. Reg. 946. sz. k. 11^b. . . Custodi et archidiacono Soproniensi ecclesie Jauriensis ac vicario . . . Episcopi Jauriensis in spiritualibus generali . . .

Az Esztergom-főmegyei káptalan a saági premontrei káptalanok-rendi monostort és prépostját a káptalan asztalához tartozó Bugamal és Olvár hegyeken és más helyeken fekvő szőlők tizedei miatt Lajos aquilai püspök, János biboros apostoli követ auditora előtt pörbe fogta; mivel pedig úgy a követ, mint annak auditora, midőn még a pör függőben volt, ama vidékről eltávozott, a káptalan alkalmas intézkedést kér a pápától, a ki a győri örkanonokot és vicarius generalist és a soproni főesperest bízta meg a pör folytatásával.

1493. június 18. Lat. Reg. 950. sz. k. 50^a. Ad perpetuam rei memoriam . . .

Ulászló Magyar- és Csehország királyának a pápához intézett kérvénye szerint szt. Benedek-rendjének Esztergom megyében Visegrád közelében fekvő szt. Andrásról címzett monostora hosszabb idő óta üresedésben volt, úgy, hogy annak betöltési joga a római szt.-székre hárult. Továbbá a nevezett monostorban már régebbtől fogva csak két-három szerzetes szokott lenni, jelenleg pedig egy sincs, hanem egy világi pap végez ott olykor isteni tiszteletet, a monostor pedig elhagyatott és romokban hever. A király, az istentiszteletet növelni akarván, arra kéri a pápát, hogy a monostort eme név s a szt. Benedek-rendi apáti méltóságnak megszüntetésével szt. Pál remete szerzetének¹⁾ adományozza, és annak házává, illetve remetelakává változtassa át. A pápa teljesíti Ulászló király kérelmét és megengedi, hogy a remeték itt is ugyanoly jogokat élvezzenek, mint más házaikban.

1493. július 19. Lat. Reg. 933. sz. k. 98^a. . . Georgio Electo Marcanensi et Tribuniensi . . .

A pápa a mrkanji és trebinjei címzetes püspökség betöltési jogát Donát püspök életében magának tartotta fenn; annak elhunytával pedig a nevezett püspökséget a szt. Benedek-rend pécsegyházmegyei szt. Péter-monostor György nevű apátjának, a művészetek tudorának és theologiai tanárnak adományozza.

1493. július 22. Lat. Reg. 950. sz. k. 67^b. Ad perpetuam rei memoriam. (V. ö. 1495 jan. 27., 1496 július 13., 1499 nov. 5.)

A pápához benyújtott kérvény előadása szerint az esztergomi káptalan jövedelme oly csekély volt, hogy abból a kanonokok illő módon meg nem élhettek s a napi osztalékok oly kicsinyek voltak, hogy a kanonokok azokkal nem törődtek és inkább más világi ügyekkel foglalkozva keresték meg ellátásukat a papirend szégyenére és az isteni tisztelet rovására. Ez okból a káptalan arra kéri a pápát, hogy a templom közelében levő Szűz Mária-kápolnát kebelezzze be a káptalanba és annak jövedelmét rendelje napi osztalékul az isteni tiszteleten megjelenő kanonokoknak. A pápa teljesítette a kérelmet, melyet Ulászló király is támogatótt, s a kápolna javait a templom javaival örökre egyesítette és annak jövedelmét a napi distribúciókra fordította. Ugyanezen ügy több ízben is előfordul a kérvényben, vagy a rescriptumban előfordult hibák miatt.

1493. szeptember 1. Lat. Reg. 940. sz. k. 29^a. . . Archidiacono de Pankotha in ecclesia Agriensi et Archiepiscopi Strigoniensis et Episcopi Agriensis . . . vicariis generalibus...

¹⁾ Pálosoknak.

Monostorverebélyi György özvegye Katalin és Pálóczy Afra, Verebély Boldizsár özvegye, esztergommegyei nemes birtokosnők, panaszt emelnek a pápánál a miatt, hogy Kókai Turóczy Bernát és András nemesek, Pálóczy Antal és Mihály birtokosok, valamint Pálóczy Imre özvegye, egri megyei nemes birtokosnő, az előbbieket joggal megillető falvakat és földeket, hozományt és másféle birtokokat stb. jogtalanul elfoglalták és azokat és azoknak jövedelmeit visszatéríteni jogtalanul megtagadták; a miért is a két panaszos özvegy arra kéri a pápát, hogy a pereket, a miket a nevezettek ellen idítani szándékoznak, valamely egyházi bírónak kiadni kegyeskedjék. A pápa a pankothai főesperest és az esztergomi és egri vicariusokat bizza meg az indítandó pörökben való ítélkezéssel.

1493. szeptember 13. Lat. Reg. 958. sz. k. 86^a. . . Cantori, de Regen ac de Baragna Archidiaconis ecclesie Quinqueecclesiensis . . .

Piszteri János bácsi kanonok a pápához felebbezett a miatt, hogy Péter kalocsa érsek őt a nélkül, hogy valami olyat művelt volna, a miért bebörtönözhető lett volna, börtönre vetette és fogva tartotta, házában levő javait lefoglalta, azokat óvadék nélkül kiadni vonakodott s eme tétével még nyilvánosan dicsekedett is. Továbbá miután a nevezettet a káptalantól törvényesen nyert kanonokságtól és prebendától megfosztotta s midőn ő alapos félelmében a templomban nem mert megjelenni, őt a templom ajtajára kifüggesztett rendeletével a javadalmában való resideálásra utasította, és noha János e miatt a pápánál panaszt emelt, az érsek őt javadalmaitól megfosztotta és azokba egy Bálint nevű egyént helyezett be. Piszteri János kanonok most azért folyamodik, hogy az érsek és Bálint ellen indítandó pörei tárgyalására a pápa bírakat nevezzen ki. Ezt meg is nyeri.

1493. november 16. Lat. Reg. 957. sz. k. 72^b. . . Preposito ecclesie s. Marie oppidi de Maróth Quinqueecclesiensis dioc . . .

Ifjabb János szt. Domonkos-rendi szerzetes, V. Márton pápa tilalma daczára, melynél fogva kolduló szerzetes a monachusok rendjébe nem léphet. kivéve a karthausiak rendjét, különös pápai engedély nélkül; ha pedig azt teszi, apostasiát követ el és kiközösítés alá esik: a szükséges engedély nélkül letette a dömések ruháját és a cisztercita-rend pécsegyházmegyei góthói szt. Bernát-monostorába lépett s annak öltönyét viselte, miáltal az említett tilalmat megszegte és fenyték alá esett. Mivel pedig János a Domonkos rendbe vissza nem léphet, az apostasia és a kiközösítés alól feloldozást kér és nyer a pápától, úgyszintén engedélyt arra nézve, hogy a ciszterciták említett monostorában

maradhasson élte fogytáig, a nélkül azonban, hogy valamely egyházi javadalom elnyerésére reményt táplálhatna.

1494. február 15. Lat. Reg. 956. sz. k. 171^a. Ad perpetuam rei memoriam . . .

Még Mátyás magyar király ama tiszteleténél fogva, melylyel a pálosok rendje és annak szt. életű tagjai iránt viseltetett, a veszprémi egyházmegyében Ó-Buda fölött fekvő és plébániának nevezett fehéregyházi [Albe B. Marie Virginis] templomot IV. Sixtus pápa engedelmével és a magyar főpapság és országnagyok tanácsára minden hozzátartozóságaival együtt az említett rendnek adományozta. Utóda pedig, Ulászló király arra kéri VI. Sándor pápát, hogy az adományozást erősítse meg. A pápa teljesíti a kérelmet és megengedi, hogy a templom a plébánia-név megszüntetésével pálosrendi zárdává alakíttassék át és a rend birtokába menjen át. (V. ö. 1496 jun. 18. Lat. Reg. 986. 265^a.)

1494. márczius 13. Lat. Reg. 958. sz. k. 206^b. . . Strigoniensi et Vesprimiensi ac B. Marie de Albaregali Vesprimiensis dioc. ecclesiarum Prepositis . . .

(Bakócz) Tamás győri püspök és a győri káptalan petíciója szerint Széchy Miklós, a győrmegyei Felsőlendva ura a János, esztergomi érsek, mint Magyarország primása és a római szt. szék követe által a Vasvármegyében törvényesen megállapított tizedeket a győri püspöknek és káptalannak megfizetni nem engedte, a miért az akkori püspök és káptalan Széchy Miklóst az esztergomi prépost előtt bepörölte; a prépost pedig a püspök és káptalan javára ítélte. Széchy Miklós ugyan az ítélet ellen felebbezett s a püspököt és a káptalant valamely pápai levél alapján a barsmonostrai apát, illetve annak megbízottja, a seckauai püspök, elé idéztette, a hol az illetők a háborúk miatt meg nem jelenhettek és azért a pápához felebbeztek és a pört apostoli tekintélylyel a veszprémi szentszékhez tettették át, a hol a püspök megbízásából Csepely Benedek és Miley János kanonokok ismét a püspöknek és káptalannak adtak igazat. Széchy Miklós ismét a pápához felebbezett, de később meghajlott az előbbi ítéletek előtt, a miket Angelo ortei püspök, a római szt. szék követe különös megbízatása alapján megerősített, magának tartván fel a költségek és kamatok megállapítását. Időközben Széchy Miklós elhalálozott, miért is Tamás püspök és a káptalan arra kéri a pápát, hogy a költségek, károk és kamatok megállapítására bírakat nevezzen ki s az Angelo követ határozatát erősítse meg. A pápa e végre az esztergomi, veszprémi és székesfehérvári prépostokat nevezi ki.

1494. márczius 15. Lat. Reg. 958. sz. k. 212^a. . . Stri-

goniensi et Vesprimiensi ac B. Marie de Albaregali Vesprimiensi dioc. ecclesiarum Prepositis . . .

Pörre kerülván a dolog, egyrésről a győri püspök és káptalana, másrésről pedig a győregyházmegyei belmurai kerülethez tartozó szt.-venczeli, iwánczi, eőri szt.-péteri, hódosi, czipinczi (czipinczi), dolmezi és szt.-mártoni parochiai templomok plébánosai között a miatt, hogy az utóbbiak a püspökhöz és káptalanhoz tartozó némely tizedeket maguknak követelték és az előbbieket azok beszédésében tetteleg megakadályozták, a pört előbb Villadiegói Gundissalvus, később pedig Tuscanellai Pál. majd pedig Ferrarai Péter az apostoli palota (magisterei) mesterei tárgyalták, míg végre VIII. Incze a tizedekre vonatkozó összes magyarországi pöröket magához rendelte és Angelo ortei püspök, pápai követre bizta eldöntés végett. Az apostoli követ a győri püspök és káptalana javára ítelt, a plébánosokat a kamatok és perköltségekben elmarasztalta, mely ítélet jogerőre emelkedett. Most Tamás győri püspök és káptalana arra kéri a pápát, hogy a kamatok és költségek meghatározására nevezzen ki egyházi férfiakat. A pápa a fentnevezetteket bizza meg és az ítéletet apostoli hatalmával megerősíti.

1494. márczius 22. Lat. Reg. 958. sz. k. 175^a. . . Vicario . . . Episcopi Quinqueecclesiensis in spiritualibus generali . . .

A veszprémegyházmegyei zselizi szt. Benedek-rendi szt. Jakab-monostor Pál nevű apátja petíciójában panaszolja, hogy őt a veszprémegyei székesfehérvári szt. Miklós-templomának prépostja és káptalana, valótlanul állítván, hogy Pál apát az ő taszári birtokukat jogtalanul elfoglalta, a jobbágyaik lovait, ökreit s egyéb barmait és jószágait elhajtotta, a jobbágyokat elfogatta és kínzottatta, és a szöleikben a termést leszüreteltette — őt az akkori esztergomi érsek általános helyettese előtt pörbe idézték, az érsek született apostoli követi czímén; a helynök pedig azon ürügy alatt, hogy Pál az ő jurisdictióját akadályozta, mialatt a pör függőben volt, Pál apátot elítelte és az egyházból kiközösítette. Pál a pápához felebbez az ítélet ellen. és arra kéri a pápát, hogy őt a fenyíték alól ad cautelam oldoztassa fel; felebbezésének és semmiségi panaszának megvizsgálására pedig valakit nevezzen ki. A pápa a pécsi vicariust nevezi ki a kérés teljesítésére.

1494. augusztus 30. Lat. Reg. 952. sz. k. 180^a. Univeris Christifidelibus . . .

Eme bullában Magyarország egyik kiváló műemlékéről, a kassai szt. Erzsébetről nevezett dómról van szó, melyben hajdan *Krisztus* szt. *Vérét* csodálatos módon megtalálták, és a hová az ott. történt csodák miatt a hívők és hitetlenek nagy számmal

szoktak összejönni, és ez utóbbiak közül többen az igaz hitre tértek. Midőn a templom leégett és helyreállítása igen nagy költségeket igényelt, VIII. Bonifác pápa a velencei szt. Márk templomában és az Assisi mellett fekvő Portiunkula-templomban nyerni szokott búcsúkat engedélyezte mindama, bűneiket igazán megbánó és meggyónó híveknek, a kik a nevezett templomot szt. Fülöp és szt. Jakab apostolok ünnepén és a reákövetkező három napon ájtatosan meglátogatják vagy annak építésére adakoznak, és a templom rectorának és az általa választandó 12, akár világi, akár szerzetes papnak megengedte, hogy az odaseregglő összes híveket bűneiktől feloldozhassák, és reájuk megfelelő penitencziát szabjanak. Most pedig, mivel a nevezett templom, — miközben Albert lengyel király Kassát ostromolta, — a lövöldözéstől nagy kárt szenvedett, javait elvesztette, az épületét pedig az ott uralkodó erős szelek nagyon megrongálták, és a háborúk folytán már-már a templom összeomlásától lehetett tartani: VI. Sándor pápa a kassai bírák, esküdtek, az összes hívek és Beatrix, Magyar- és Csehország királynéja, folyamodására egy alkalommal, t. i. Mária menyemenetelének legközelebbi ünnepén teljes búcsút engedélyez mindama, vétkeiket igazán megbánó és meggyónó híveknek, a kik a mondott ünnepen szt. Erzsébet templomát ájtatosan meglátogatják vagy pedig annak építési költségeire adakoznak.

1495. január 27. Lat. Reg. 968. sz. k. 308^a.

Egy föntebbi (1493. jul. 22. Lat. Reg. 950. sz. k. 67^b) bullában VI. Sándor pápa az esztergomi káptalan és Ulászló király kérelmére az esztergomi templomhoz közel eső Szűz Mária-kápolnát a káptalan javaival örökre egyesítette és annak jövedelmeit mindennapi osztalékul rendelte, azonban a kápolna alapító-levelében az állott, hogy a mennyiben annak kegyura a káptalan volna, megüresedése esetére köteles kebeléből egy senkinek alá nem vetett és más egyházjavadalommal nem rendelkező kánont választani (a kápolna gondnokává) hat nap alatt s hogy ellenkező esetben a választási jog az esztergomi érsekre szálljon át. Mivel pedig a káptalan a kérvényben eme dologról nem tett említést, attól tart, hogy a pápai levél subreptio (az igazságnak elhallgatása) miatt érvénytelen s a káptalant e miatt idővel annak birtoklásában valaki zavarhatná, arra kéri a pápát, hogy a bekelezési engedély olyan érvényű legyen, mintha a káptalan kérvényében az alapítóleveléről említést tett volna. A pápa ily értelembe szánálja a kápolnának a káptalan javaival való egyesítésére vonatkozó engedélyt. (V. ö. 1496. jul. 13. 1499. nov. 5.)

1495. január 31. Lat. Reg. 968. sz. k. 309^a. . . . Officiali Strigoniensi . . .

Andarassa Péter, az observantiáról nevezett (szigorúbb sza-

bályú) szt. Ferencz-rend fogadalmas tagja jelentette a pápának, hogy ő, még mint világi. polgár, miután egyszer és pedig hajadonnal házasságra lépett, a birói tisztelet viselte s ekközben több oly ítéletet hozott, melynek alapján némelyeket kivégeztek, másokat pedig megcsonkítottak; továbbá, hogy mint katona háborúban is részt vett, ámbár ott sajátkezüleg senki életét el nem vette. Nejének elhunytával szerzetbe lépett s fogadalmat is tett, és mivel most a szt. rendeket is fel akarja venni, az említett kihágások alól feloldozást, az irregularitás alól pedig felmentést kér a pápától, a ki az esztergomi officialist bizza meg, hogy Pétert a kért kegyelmekben részesítse.

1495. január 31. Lat. Reg. 968. sz. k. 310^a Ad perpetuam rei memoriam . . .

B. e. Dénes esztergomi érsek az esztergomi templom szt. Péter tiszteletére emelt oltára javára, illetve annak felszerelésére 100 magyar frtot adományozott; Garay Antal, az oltár örökös káplánja pedig az adományozás megerősítését eszközölte ki a pápától. A rescriptumban ugyan az áll, hogy a 100 frtot az érseknek a pózeni (poznaniensis) megye fizeti; azonban igen valószínű, hogy Pozsony megyéről van szó (comitatus Posoniensis).

1495. márczius 23. Lat. Reg. 966. sz. k. 206^b . . . Episcopo Wladislaviensi . . .

A pápa Brandisi Jánosnak a wladislavai (Wloclawek) szt. Kereszt-templom prépostjának és Ulásló király római követének már előbb megengedte, hogy egyidőben három javadalma lehessen. Ezúttal pedig a Krapacz János halálával megüresedett wladislavai dékánságot adja neki. (Brandisi Jánosnak arra nézve is volt megbízása, hogy az Ulásló király és Beatrix özvegy királyné közt folyt nagy házassági pört szerencsés megoldásra juttassa a király érdekében).

1495. április 1. Lat. Reg. 968. sz. k. 103^b . . . Preposito ecclesie Vesprimiensis et vicario . . . Episcopi Vesprimiensis in spiritualibus generali.

Deák (Litteratus) Balázs győregyházmegyei lakos Mátyás erdélyi nagyprépostot azon hamis ürügy alatt, hogy neki bizonyos összeg pénzzel tartozik, Orsini Orso apostoli követ auditora, Candulo Bernát előtt pörbe idézte. Mátyás nagyprépostnak azonban szintén volt valami viszontkövetelése Balázs ellenében. Mivel pedig a bíró Mátyás ellenvetéseit és bizonyítékait nem vette figyelembe, Balázs érdekében pedig oly tanukat is kihallgatott, a kiket törvény szerint nem kellett volna kihallgatnia, Mátyás a pápához felebbezett, de a bíró ezt figyelemre sem méltatta, hanem a pört tovább folytatta és Mátyás ellen kiközösítést és más egyházi bün-

tetéseket rendelt. Ez okból Mátyás a fenyték alól feloldozást, pörének tárgyalására és az előző ítélet felülvizsgálására a fent-nevezettek személyében bírákat kér és nyer a pápától.

1495. április 13. Lat. Reg. 974. sz. k. 228^a. . . Archidiacono ecclesie Casmensis Zagrabiensis dioc. et Officiali Zagrabiensi . . .

Thörbélthy és Breschcianowczi Miklós, zágrábegyházmegyei nemes birtokos panaszt emelt a pápánál a miatt, hogy Bathyány Boldizsár jaiczai bán, azt állítván, hogy a Miklós birtokát képező Zenhandras (Szent András?) község törvény szerint őt illeti meg és hogy Miklós a neki tett esküjét megszegte: eme vádak beigazolása végett Miklóst Benedek császmái örkanonok, mint Osvát zágrábi püspök megbízottja előtt pörbe fogta, majd ismét bizonyos sérelmek czimén Orsini Orso püspökhöz, mint pápai követhez felebbezett, a ki Miklóst felhívta, hogy Boldizsár vádjaira bizonyos időn belül feleljen, a nélkül azonban, hogy e célra valamely helyet kijelölt volna. Miklós e miatt az apostoli szt. székhez felebbezett, de a követ, illetőleg annak auditora őt makacsság miatt ismételen kiközösítette és az isteni tisztelettől eltiltotta. Miklós most az excommunicatio és az interdictum alól feloldozást, az ellene hozott ítélet és felebbezése megvizsgálására és a főkérdés eldöntésére bírákat kér és nyer a pápától.

1495. május 5. Lat. Reg. 969. sz. k. 19^b. . . Johanni Damiani scolari Strigoniensis dioc. . .

Jelen bulla elbeszélése szerint János, Dömjén fia, esztergommegyei tanuló még midőn csak tizenkét éves volt s azon alkalomból, a mint a curjának egy tisztje Ó-buday Krisztina esztergommegyei asszonyt egy világi embernek halálosan való megsebesítése miatt üldözte, a tisztnek kérdésére elárulta, hogy a gyilkos, asszony mely irányba ment, minek folytán a tiszt az asszonyt elfogta és lefejeztette. János attól tart, hogy e miatt irreguláriszá lett, s mivel a papi pályára akar lépni, e célból felmentvényt kér a pápától, a ki őt a szabálytalanság alól, — ha abba netalán beleesett volna, biztonság kedvéért fölmenti és megengedi neki, hogy az egyházi rendet fölvehesse és annak szt. ténykedéseit gyakorolhassa.

1495. augusztus 28. Lat. Reg. 978. sz. k. 35^a. . . Georgio de Zathmár (Szathmár) Prepositio ecclesie s. Nicolai de Albargali Vesprimiensis dioc. . .

A pápa Szathmáry Györgynek a veszprémmegyei székesfehérvári szt. Miklós-egyház prépostjának megengedi, hogy prépostsága mellé még egy, a nélkül pedig két bármely, lelkészkedéssel összekötött egyházi javadalmat nyerhessen és élte fogytaig bírasson vagy azokat másokkal tetszése szerint kicserélhesse.

1495. október 7. Lat. Reg. 988. sz. k. 75^b. — Andree, episcopo Tremopolensi, in diocesi Strigoniensi residenti et Preposito B. Marie Nove Budensis Vesprimiensis dioc. ac Lectori Stringoniensis (sic! = Strigoniensis) ecclesiarum.

Az egri egyházmegyei széplaki szt. Benedekrendi monostor Mihály nevű apátja, továbbá Bereczk ugyancsak egri egyházmegyei tornai főesperes és kassai Siraraz György bíró petíciójukban jelentették a pápának, miszerint egyikük, t. i. Siraraz György Geberget Pált, Mages Györgyöt és Báthfai (Bártfai?) Pavolhalsal Jeromost s másokat bizonyos pénzösszegek és mégtérítendő károk miatt előbb Angelo ortei püspök és pápai követ, később pedig ennek hivatalos távollétében a nevezett (széplaki) apát és (tornai) főesperes által pörbe idézte, a kik, miután alpereseknek kiközösítés terhe alatt meghagyták, hogy felperes vádjaira feleljenek, előbbieket, mivel nekik az engedelmességet makacsul megtagadták, az egyházból kiközösítették. Bár az ítélet a törvényes felebezés hiányában jogerőre emelkedett, alperesek ama hamis ürügy alatt, hogy ők a római szentszékhez felebbeztek, Gábor és Váry egri kanonokok czimére bizonyos pápai levelet eszközöltek ki oly záradékkal, mely szerint mindkét kanonok vizsgálja meg, vagy legalább egyikük, ha a másik ebben akadályozva volna. Eme levél alapján Siraraz Györgyöt és társait Gábor kanonok elé idéztették, a ki társát nem is figyelmeztetve, Pálnak és társainak kiközösíttetését érvénytelennek nyilvánította, őket a vád alól feloldotta s a vádlót annak felebbezése daczára hallgatásra, az apátot és főesperest háromszáz magyar arany forint kártérítésre ítélte; az elítéltek, kiknek még a perköltséget is viselniök kellett volna, a pápához felebbeztek, s azon czímen, hogy felebbezésük benyújtásában előbb törvényesen akadályozva voltak, új vizsgálatért s új bírák kiküldéséért esedeznek; a mit a pápa el is rendel azon esetre, ha a kellő időben való felebbezésben törvényesen akadályozva voltak.

1495. október 15. Lat. Reg. 978. sz. k. 165^a. . . Agriensi et Waradiensi ac Quinqueecclesiensi episcopis . . .

Hlapchichi Bishorwáth János és Damgrohi Rauffin Lőrincz kalocsai vagy más egyházmegyei világi polgárok panasza szerint, jöllehet őket a reájuk örökségképen szállott Zarza mezővárosuktól Péter kalocsai érsek erővel megfosztotta, mégis a pécsi egyházmegyei B. Szűz Mária templomának Pál nevű, a Szent Kereszt templomának Demeter nevű plébánosa és György, a posega-szentpéri Ker. szt. János templomának lelkésze valamely levél, illetve András thermopylaei püspök, mint Hippolit esztergomi bíboros érsek megbízottja által készített processus ürügye alatt Jánost és nejét, s Lőrinczet és anyját az egyházból való kiközösítés s

más fenytékek és büntetések terhe alatt arra akarták kényszeríteni, hogy a nevezett várost Péter érseknek adják át és őt a szenvedett károkkért és a termésért kárpótolják: holott János és Lőrincz kijelentették, miszerint ők az említett mezővárossal. — noha az az ő jogos birtokuk, nem rendelkeznek, s annak terméseit nem élvezik. János és Lőrincz végre Rómába felebbeznek s arra kéri a pápát, hogy őket a censurák alól »ad cautelam« oldja fel, s felebbezésüket és a Péter érsek, Geréb Péter és mások ellen indítandó pöreiket bizza valamely jámbor egyházi férfiakra. A pápa teljesíti a kérelmet, s e végből a három fent nevezett püspököt delegálja.

1496. márczius 10. Lat. Reg. 986. sz. k. 186^a. . . Nicolao Bäckhay, Preposito Prepositure ruralis Misliensis Agriensis dioc., Capellano Nostro . . .

A pápa Bäckhay Miklós egri egyházmegyei mislyei prépostot (praepositus ruralis) s Ulászló király római követét pápai káplánná kinevezi.

1496. márczius 22. Lat. Reg. 986. sz. k. 254^a. Ad perpetuam rei memoriam . . .

A váradi hívek (Domonkos püspök idejében) karácsony ünnepén és annak nyolczada alatt s Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén a váradi templomban kezükben égő gyertyát szoktak tartani, mialatt a »Verbum caro facto est« (= az Ige megtestesült) kezdetű antiphonát énekelték. A pápa, — hogy eme szokás továbbra is fenmaradjon. — örök időkre és mindannyiszor nyerhető két száz napi búcsút engedélyez mindazon. bűneiket igazán megbánó és meggyónó híveknek, a kik az említett ünnepeken égő gyertyával kezökben a nevezett templomban megjelennek s öt Miatyánkot és Üdvözlégy Mária-t imádkoznak.

1496. április 22. Lat. Reg. 986. sz. k. 186^b. . . Nicolao Bäckhay archidiacono de Ungh in ecclesia Agriensi . . .

Bäckhay Miklós egri egyházmegyei unghi főesperesnek, mislyei prépostnak és Ulászló király római követének saját kérelmére megengedi a pápa, hogy említett főesperessége mellett még más két, a nélkül pedig más három egyházi, bár lelkeszséggel összekötött vagy más okból incompatibilis javadalmat nyerhessen s egész életén át bírlasson; azonban a három közül csak kettő lehet lelkészi javadalom. (A mislyei prépostság sine cura volt.)

1496. május 5. Lat. Reg. 990. sz. k. 158^a. . . Nicolao Bodo et Gregorio Doctoris, canonicis ecclesie Quinqueecclesiensis ac vicario episcopi Quinqueecclesiensis in spiritualibus generali . . .

Razinai Bochkay (= Bocskay) János nemes zágrábegyház-

megyei földesúr panaszában előadja a pápának, hogy a zágrábi egyház javadalmas klerikusai, az úgynevezett prebendariusok, azon ürügy alatt, hogy nekik bizonyos pénzüsszeggel tartozott, a zágrábi sz. Mária-monostornak Miklós nevű apátja, mint pápai megbízott elé idéztették, s mivel az apát ő reá nézve kedvezőtlen ítéletet hozott, az apostoli szentszékhez felebbezett s egy pápai leirat alapján a prebendariusokat Jakab, a veszprémmegyei babócsai monostor apátja előtt bepörölte; azonban az illetők viszont a chasmai (csázmai) zágrábmegyei egyház Tamás éneklő- és Lőrincz ör-kanonokja elé idéztették Jánost ugyancsak egy pápai levél erejénél fogva, melyet a Jakab apáttól állítólag szenvedett sérelmek címén eszközöltek volt ki. Bochkay János, ki az említett kanonokok eljárási módját magára nézve sérelmesnek tartja, a pápához felebbez. A netalán magára vont fenytékek alól feloldozást, Miklós apát ítélete, a felebbezés és a pénzbeli követelés tárgyában új vizsgálatot kér a pápától. A pápa új bírakat küld ki.

1496. *junius 1.* Lat. Reg. 988. sz. k. 186^a. . . . Preposito et Lectori ecclesiae B. Marie Virginis de Albaregali Vespriensis dioc. . . .

Laky Péternek, a pécsi egyház prépostjának, a pápához benyújtott petíciója szerint budavári Pathaky Antal, ó-budai Kálmán Péter és Alaghy Dénes veszprémi és váczegyházmegyei polgárok őt bizonyos tartozások hámis ürügye alatt Ibafalvi Tamás szentgyörgymezei prépost, mint az esztergomi érsek vicariusá előtt bepörölték, a ki őt az állítólagos tartozás megfizetésében el is marasztalta; ő azonban ezen ítélet ellen a római pápához felebbezett. A pápa De Acoltis Péter pápai káplánt és az apostoli palota ügyhallgatóját bizta meg az ítélkezéssel, de mialatt ez a pört tárgyalni kezdte, Péter prépost ellenfelei bizonyos formahibák címén kieszközölt pápai levéllel az ítélet végrehajtását szorgalmazták az akkori esztergomi vicariusnál, De Marmellis Donát jogtudornál, a ki — azon a czímen, mintha a prépost felebbezésétől elállott volna, — az előbbi ítélet végrehajtását el is rendelte. Péter prépost ez ellen felebbezéssel élt, a mit a vicarius figyelemre is méltatott; azonban a felperes világi emberek Donát utódánál, Amadeus Tamásnál kivitték, hogy Pétert közösitse ki s ilyen gyanánt ki is hirdettesse. Péter prépost kérelmére a vicarius utóbbi rendeletét visszavonta s felpereseket bizonyos költségekben elmarasztalta. Azonban Péter felebbezését kellő időben nem folytathatta s most ennek daczára perújításra eszközöl engedélyt a pápától a fentnevezett egyházi férfiak előtt.

V. ö. 1496. *junius 1.* Lat. Reg. 991. sz. k. 146^a. és 1496. *júl. 1.* Reg. Lat. 998. sz. k. 303^a ugyanezen tárgyra vonatkozó bullákat.

1496. *junius 1.* Lat. Reg. 991. sz. k. 146^a. . . . Lectori et custodi ecclesie Albensis Vesprimiensis dioc. . . .

Eme regesta tárgya ugyanaz mint a közvetlen előzőé: Péter prépost beszéli el e pör részleteit s ama pörök tárgyalására, miket indítani kíván, valamint az előbbi ítélet és felebbezések ügyében is új vizsgálatot, illetve bírakat kér a pápától. A pápa azon esetre teljesíti Péter prépost kérelmét, ha törvényes akadályokba ütközött felebbezésének kellő időben való benyújtása.

V. ö. 1496. *junius 1.* Lat. Reg. 988. sz. k. 186^a. és 1496. *júl. 1.* Lat. Reg. 998. 303^a.

1496. *junius 18.* Lat. Reg. 986. sz. k. 265^a. . . . Ad perpetuam rei memoriam. Miként már fentebb említettem (1494. febr. 15. Lat. Reg. 956. sz. k. 171^a.)

Mátyás magyar király a Veszprémmegyében Ó-Buda fölött volt (Albe B. Marie Virginis) fehéregyházi plébániának nevezett sz. Mária-templomot IV. Sixtus pápa engedelmével a pálosrendnek adományozta, II. Ulászló király kérésére pedig VI. Sándor pápa az adományozást megerősítette és a szerzeteseket az esztergomi érsek és a veszprémi püspök joghatósága alól kivette. Azonban a kérvényben és az idevonatkozó pápai bullában nem történt említés arról, hogy a nevezett templom valamikor rendes plébánia volt és hogy ahhoz Békás-Megyer és több más falu is tartozott, melyeknek kápolnáiban a templom lelkésze misézni is szokott, azok részére, a kik a plébánia templomában meg nem jelenhettek, bár a temetések és a szentségek kiszolgáltatása a plébánián történtek; hanem e helyett az volt mondva, hogy a templomnak parochialis hívei vannak és hogy az csak névleg volt már plébánia, tényleg pedig hívek nélküli mezei (campestris) templom. E miatt a király és a pálosrendiek aggódnak, attól tartva, hogy valaki idővel háboríthatná őket a templom birtokában az előfordult subreptio czimén, és a pápához folyamodnak a végből, hogy az adományozás az előfordult hibák daczára is érvényes legyen. A pápa nemcsak a mondott kérelmet teljesíti, hanem azt is megengedi, hogy a szerzetesek maguk, vagy helyetteseik által a plébániai teendőket is végezhessék és úgy, mint helyetteseik (káplánjaik), az érsek és püspök és azok megbízottjainak minden joghatóságától mentek legyenek, kinevezésük és elmozdításuk pedig tisztán a szerzetesektől függjön, a plébániai előjogok a templomban maradjanak. Ezenfelül, hogy a templom és a rendház jó karban való tartásáról is gondoskodva legyen, mindama, bűneiket igazán megbánó és megvalló keresztény hívek javára, a kik a templomban ájtatosságukat végezni fogják, vagy a templom javára adakoznak, az év minden szombatján 100 napi búcsút engedélyez.

1496. *julius 1.* Lat. Reg. 988. sz. k. 303^a. . . Michaeli de Kesztlwlcz, lectori, Gregorio de Pesth Lecementiatori (*sic!*) canonicis ecclesie Strigoniensis . . .

V. ö. 1496. jun. 1. Lat. Reg. 988. sz. k. 186^a. és 1496. jun. 1. Lat. Reg. 988. sz. k. 146^a.

Alaghy Dénes, Budai Pathaky Antal és Óbudai Kálmán, veszprém- és vácz-egyházmegyei világi polgárok előadása szerint Laky (Lacky) Péter pécsi prépost örökösödés czimén nekik bizonyos összeggel tartozott, de mivel azt nem fizette meg, őt Iba-falvi Tamás esztergomi vicariusnál bepörölték, a ki a prépostot az összeg megfizetésére ítélte. A prépost kellő időben nem felebezett, tehát az ítélet jogerőre emelkedett. Később bizonyos pápai levél alapján ő is megidéztette ellenfeleit, de az okok, a melyekre támaszkodott, nyilván alaptalanok voltak és midőn az új helynök őt in contumaciam elítélte és kiközösítette, ő ellenfeleit egy pápai tevéll alapján ismét megidéztette és a költségekben elmarasztallatta. Nevezettek az ítélet ellen, különösen azon okból felebeznek, hogy Péter prépost appellációját nem a kellő időben adta be illetve azt kellő időben nem folytatván, legalább hallgatagon visszavonta.

1496. *julius 9.* Lat. Reg. 985. sz. k. 167^a. . . Bretenoriensi et Feretrano Episcopis . . .

Was Tamás, a veszprémegyházmegyei budai egyház kánonokja, vádolja magát a pápánál kihágásáról. Ő, t. i. elbeszélése szerint, egy ízben, midőn lóháton a »másik Budára« átment s lovát egy háznál hagyván, bizonyos ügyeket elintézt, visszatérve észrevette, hogy a kantárszárát ellopták. A lopás gyanúja egy gyerekre esett, a kitől Tamás és mások a lopott jószágot visszakövetelték. Ez azonban nemcsak hogy vissza nem adta, hanem még hozzá Tamást ki is gúnyolta, a miért ettől fejére egy botütést kapott. A gyerek, a ki különben is beteges volt, nemsokára meghalt. Was Tamás pedig, a ki tettét szívéből bánja és az egyházi rend szentségét óhajtja fölvenni, kihágása alól feloldozást és az irregularitás alól felmentést kér a pápától és engedélyt arra nézve is, hogy magát pappá felszenteltethesse és egyházi javadalmakat is nyerhessen. Kérése meghallgatást nyert.

1496. *julius 13.* Lat. Reg. 988. sz. k. 21^b. Ad perpetuam rei memoriam . . .

Ismét az esztergomi káptalan javaival egyesített esztergomi Szűz Mária-kápolnáról van szó. Már fönnebb (1493. jul. 22. és 1495. január 27.) említés történt arról, hogy a nevezett kápolna jövedelmét azon okból nyerte el az esztergomi káptalan, mivel a kánonokok csekély jövedelmükből meg nem élhettek s — mivel a napi osztalék is igen csekély volt, — a kánonokok nem is

laktak javadalmaikban, hanem inkább világi ügyekkel foglalkoztak. A jelen bulla, illetve a káptalan újabb kérvénye szerint a dolog nem egészen így állott, mivel a kanonokok sem az esztergomi, sem Magyarország egyéb székesegyházaiban nem napi osztalékot, hanem úgynevezett prebendai jövedelmet szoktak élvezni s az esztergomi kanonokok lakásai nem is voltak a templom közelében s ez okból ők a szigorú örség miatt nem is mehetnek bármikor a templomba, hanem tizenkét, a templom közelében lakó úgynevezett prebendárius s egy sublector és succentor által dicséretesen végeztetik a nappali és éjjeli istentiszteletet, a sz. misén és vecsernyén jelen vannak s világi ügyekkel nem foglalkoznak, a mint az a pápai levélben foglaltatott. Miért is az említett pápai levél érvénytelenségétől tartanak. Továbbá előadják, hogy a kápolna egyesítése következtében a templomi személyzet számát négygyel szaporították, ezenkívül nagyszerű orgonát és új chórust építettek s a pápáról és a magyar királyról istentisztelet közben különösen meg szoktak emlékezni s végül elhatározták, hogy a Bold. Szűz Mária ünnepein és egyéb ünnepeken valamennyiöknek jelen kell lenniök az istentiszteleten. A pápát pedig kéri, hogy az egyesítést ily értelemben erősítse meg. A pápa teljesíti a káptalan kérelmét.

V. ö. 1499. november 5.

1496. augusztus 6. Lat. Reg. 986. sz. k. 272^a. . . Vicario . . . Episcopi Transilvaniensis in spiritualibus generalis . . .

Pókafalvy Boldizsár, Péter és Gergely (alább ismételtén György név fordul elő Gergely helyett), mivel az őseiktől alapított pókafalvi monostort a pálosrendiek nem csak hogy elhagyták, hanem abból az isteni tisztelethez szükséges eszközöket is elhordták, s abba visszatérni többé nem voltak hajlandók, nehogy a templom isteni tisztelet nélkül, maradjon, azt az apostoli szentszék engedelmével a minoritáknak adták. Az említett rend tartományi főnöke most a pápához folyamodik a végből, hogy az említett helyen rendházat, zárdát (bekerített udvart és kertet), ebédlőt, hálótermet és alacsony tornyot építhessen, azt haranggal és más szükséges felszerelésekkel láthassa el, és a monostort és templomot a rend többi házainak mintájára átalakíthassa. A pápa teljesíti a provinciális kérelmét.

1496. augusztus 13. Lat. Reg. 986. sz. k. 269^a. Ad perpetuam rei memoriam . . .

Kemesy Pál (máshol de Chames), a csanád-egyházmegyei aradi (orodiensis) szt. Márton-templom prépostja, jelenti a pápának, hogy a bulcsi szt. Benedekrendi szűz Mária-monostor üresedésben van és épületei a törökök berohanásai közben nagyobb-

részt megégték, a miért a szerzetesek (monachusok) nem is lakhatnak benne, hanem csak világi papok végeznek benne isteni tiszteletet, és a monostor apátja nem is tudná beszédni a szokásos tizedeket, mivel a kik azokat fizetni tartoznának, vagy pogányok, vagy pedig eretnekek követői. Ha azonban a monostor szt. Márton-prépostságával egyesítenék, úgy Pál prépost és utódai az épületeket kijavítanák. A pápa a 24 aranyforint évi jövedelmű monostort Pál prépost kérésére a székesegyházi méltóságnak nevezett szt. Márton-prépostsággal egyesíti. (V. ö. 1497. ápr. 15. Lat. Reg. 933 sz. k. 9^b.)

1496. december 10. Lat. Reg. 997. sz. k. 182^a. Ad perpetuam rei memoriam . . .

A Szerémmegyében fekvő és pécsi egyházmegyéhez tartozó maróthi prépostság¹⁾ Bodó Miklós prépostnak tholnai főesperessé történt kineveztetése folytán megüresedett. Mivel a nevezett prépostság a törökök gyakori berohanásai folytán nagyon siralmas állapotba jutott, oly annyira, hogy annak prépostja jogait megvédeni képtelen volt, Ulászló király, a főpapság és országnagyok tanácsára azt javaival és 24 aranyforint évi jövedelmével a mennyiben tőle függött, — a pécsi püspökségnek adományozta — és elrendelte, hogy annak temploma plébániává alakíttassék át. Zsigmond pécsi püspök pedig azért folyamodik a pápához, hogy a prépostságot örök időkre javaihoz csatolhassa. Ez meg is történik a jelen bulla erejénél fogva.

1497. április 15. Lat. Reg. 993. sz. k. 9^b. Ad perpetuam rei memoriam . . .

Mint már fentebb említettett (1496. aug. 13.) a pápa a csanádi egyházmegyében fekvő és szt. Benedek rendjéhez tartozó bulcsi szüz Mária-monostort néhai Chamesi (máshol Kemesy) Pál prépost kérelme folytán az aradi szt. Márton-prépostsággal egyesítette. Pál utóda, Vemery Gábor prépost azonban az egyesítést elrendelő pápai levél érvénytelenségétől tart, még pedig azért, mivel annak tartalma szerint a bulcsi apátság az esztergomi egyházmegyéhez tartoznék, holott tényleg a csanádi egyházmegyében van. Jövedelme pedig 24 aranyforintra becsültetik, jóllehet valószínűleg sokkal nagyobb, de a 200 aranyforint évi jövedelmet meg nem haladja. A pápa megerősíti az egyesítést az említett fogyzások daczára s annak oly érvényt tulajdonít, mint a milyennel birt volna azon esetben, ha az említett hibák elő nem fordultak volna. (V. ö. 1496. aug. 13.)

1497. május 9. Lat. Reg. 999. sz. k. 183^b. . . Nicolao de

¹⁾ Erről a bulla azt mondja, hogy az »ecclesia habitu, non actu collegiata.«

Zinche Zendement (sic!) perpetuo capellano ad altare S. Francisci, situm in parochiali ecclesia S. Demetrii Zagrabiensis dioc.

A zágrábi egyházmegyéhez tartozó szt. Demeter templomban fekvő szt. Ferencz oltár káplánjának, Zinche Zentementy Miklósnak, még gyerek korában bal szemét egy játszótársa nyilal meglőtte és ő ennek következtében bal szeme világát elvesztette, a nélkül azonban, hogy arcza ennek következtében nagyon eltorzult volna. A nevezett a szt. rendeket óhajtja fölvenni, azonban arra nézve említett fogyatkozása miatt szabálytalanságban szenved, mely alól, hogy felmentést nyerjen, a római pápához folyamodott. A pápa, miután az ügyet részletesen megvizsgáltatta, a fölmentést megadta . . .

1497. május 13. Lat. Reg. 995. sz. k. 333^b. Ad perpetuam rei memoriam.

Báni Pál, a veszpréme egyházmegyei óbudai szüz Mária-templom lelkésze (archipresbyter) előadta a pápának, hogy a nevezett templom úgy alapítása, mint a magyar királyok székhelyén való fekvése, fényes isteni tisztelete és az idegenek jelenléte miatt, kiváló nevezetességű s plébánosnak nevezett lelkészének exemptus papsága és területe van, miért is, ha a templom a jövőben archipresbyterátusnak. lelkésze pedig archipresbyternek neveztetnék, ez a templomnak előnyére és díszére válnék. Ez okból arra kéri a pápát, hogy a plébánia nevét archipresbyterátusra, a plébánosát pedig archipresbyterre változtassa. A pápa készséggel teljesíti kérelmét és Pálnak s az ő utódainak megengedi a mitra, a gyűrű és más főpapi jelvények viselését, valamint azt is, hogy — ha valamelyik püspök, vagy a pápai követ nincs jelen, — a nevezett templomban és a hozzátartozó egyéb templomokban és kápolnáknak a szt. mise, vecsernye és hajnali ima (matutinum) után ünnepélyes áldást is oszthatnak, és a jelenlevők oly búcsúban részesüljenek, mintha püspök adta volna az áldást. Továbbá, hogy alantasaiknak a négy kisebb rendet feladhatják, az oltárokat és temetőket kiengesztelhetik és a templomi eszközöket megszentelhetik, hajnalban isteni tiszteletet végezhetnek és a templom plébánosainak adott összes előjogokat, kiváltságokat, kedvezményeket, kegyelmeket, szabadalmakat is ép úgy élvezhetik, mintha azokat az archipresbyterek nyerték volna.

Közli: DR. CZAICH Á. GILBERT.

CSÁKY ISTVÁN ÉS LÁSZLÓ LEVELEI ESZTERHÁZY MIKLÓS NÁDORHOZ.

1631—1645.

Kőrösszeghi gróf Csáky István, László öcscsével együtt, előkelő alakja a XVII. század magyar közéletének. A maga idejében páratlan műveltségű édes anyjuk, özvegy Csáky Istvánné Wesselényi Anna, vezetése alatt, és körültekintő gondosságából, kitűnő nevelésben részesültek. Férfiasszúságokról nemcsak a krónikák, de reánk maradt arcképeik is élénk tanúságot tesznek.¹⁾

Hanem már a krónika abbeli tudósítását, mintha Csáky István, *Bethlen Gáborné Brandenburgi Katalin kegyencze*, a fejedelemasszony udvarlásában *felcserélte* volna szépségét, esztétikáját, idejét,²⁾ lényegesen módosította az újabb történeti kutatás.

Deák Farkas, a ki még 1875-ben kiadta volt a számos tagban virágzó gróf Csáky család ősanijának, Wesselényi Annának, életrajzát és levelezését, gróf Csáky Istvánról is mintaszerű életrajzot hagyott reánk.³⁾ S e minden izében érdekes életiráshoz függetlenül egy nem kevésbé érdekes kis *okirattárt* csatolt, mely a szöveget nemcsak támogatja és magyarázza, de bővíti is, a mennyiben az író elbeszélése folyamán minden részletre ki nem terjeszkedett.

Ennek a kis családi »Okirattár«-nak kiegészítéseül álljanak itt a Csáky-testvérek Eszterházy Miklós nádorhoz intézett következő levelei, melyeket a kismartoni főlevéltár eredeti missiliseiből közlünk.

---

¹⁾ Mindkettejük életnagyságú szép képmása megvan a fraknoi vár történelmi arcképgyűjteményében is.

²⁾ Kemény János. Önéletírása 165 l.

³⁾ *Deák Farkas*: Egy magyar főúr a XVII. században. Gr. Csáky István életrajza. Budapest 1883.

I.

1631. július 31.

Excellentissime Princeps; D. et D. mihi gratosissime.
Humillimorum servitiorum meorum addit. comm.

A fejedelem asszony *Bethlen Gáborné* kérkezett az ő felsége, a mi kegyelmes urunknak országába. Kinek mint forgott legyen ez ideig állapotja, elhittem Nagyságod rész szerint érti, Kívántatott volna Kegyelmes Uram, hogy ha mindenek előtt nem lehetett is, de utolsóbb se lettem volna az ő felsége dolgairul Nagyságodnak való írásomban; de mivelhogy tudva vagyon nálam az, hogy kevés s késő igazzal inkább vigasztaltatik Nagyságod, hogy sem mint serény bizonytalan dolgokban gyönyörködnék, üdőnap előtt, oka az, hogy Nagyságodat írással nem akartam terhelni. Immár most, tanács és próba után levén, mind a levélből s mind pedig a követségből megismerheti Nagyságod, miben legyen a fejedelem asszonynak dolga mostan és miért; mert úgy tudom, hogy mind az *Erdélyben* való végezésinek páriáját, s mind pedig az ittkinn valóknak, kirül levelet is adott, Nagyságodnak megküldi ha most nem is, ezután expedíálendő becsületes főszolgájátul. A mint mondja, Kegyelmes Uram, nem hogy kedve ellen való fassióját confirmálná, de sőt minden javaitul készebb örökké megfosztatni vagy azoknak adni és hagyni, kik az Istenre és az igasságra tekintve provideálnak dolgairul, hogy sem mint azért azok legyenek successori nyavalyásnak, kiknek akármi magok ajánlásátul is abhorreál. Istenért kérem Nagyságodat, vegye úgy jó akaratja alá, a mint illendő és maga kívánja. Nagyságod immár megismerheti, ha igaz volt-e az, hogy énnekem fateálta volna *Munkácsot*. Mely felőlem való hírt, vevén Nagyságodnak hozzám való kegyelmességét, teljes igyekezettel azon voltam, nem hogy nekem, de másnak se kösse mindaddig, miglen experiálja ki leszen kedveskedésével arra méltó. Ha pedig nekem kötötte volna, tudom hogy *Rákóczi*-nak nem adta volna; de Isten bizonságom soha abban semmi nem volt. Elhigyje Kegyelmes Uram Nagyságod, oly nyilván való szemben beszélgetés vala *Leleszen*, csak úgy kellett egyáltallyában, megmondá *Csernel György*, *Ibrányi Mihály*, *Kemény János*, *Cseffei László* és *Nemes Tamásék* előtt, hogy soha ő felsége a római császár ellen egy óráig is itt lakni nem akar, azért tudtára adok mindeneket ő felségének, és onnét várok. Mely dologrul a *Rákóczival* való contractusnak páriáját Nagyságodnak küldte ő felsége, és azt is, minemű reversálist vett *Balling* ő felségétül. És midőn mindezeket *Zennyei* Uram prépost és *Melit* uramék eleiben támasztott volna ő felsége, valamit azok mond-

tak, mindenekben az tevő volt, várván ezután a Nagyságod atyafiságos jó akaratját, melyről mind azelőtt s mind most assecuráltam ő felségét, kivel Nagyságodnak kélni sem kell. mert lehetetlen hogy itt ülhessek continue. *Patak* is nem messze lévén, ki tudja mi hizelkedő csalárd ígéretekkel veszik környül. Kit én nem reméllek. De látván azt itt is akármilyen szóra mely idegenek az emberek Rákócziul féltekben, alig veheti csak jó tanács adásokra is őket.

Nagyságodnak ő felsége felől ezt irhatom, az minthogy az atyámfia bizonyossá tölt felőle, hogy az elébbeni jó kívánsz most is úgy benne vagyon, a mint kívántatik, melynek nagy jele ez, hogy gyakorlatossággal azon kér bennünket, hogy mind külső és belső szolgálót pápista rendből szerezzünk melléje. a minthogy abban szorgalmatossan is fáradozunk.

Nagyságodat az Úr Isten megáldja.

Datum ex Tokaj 31 Julii 1631.

Excellentissimae D. Vestrae

Servitor paratissimus

S. Chiáki.

Kívül: Excellentissimo ac Illustrissimo Principi Domino Domino Nicolao Eszterhási de Galánta, perpetuo de Fraknó, Judici Cumanorum, Regni Hungariae Palatino, Aurei Velleris Equiti, Comitatum Soproniensis, Zoliensis et de Beregh Supremo Comiti, Sacr: Caesar: Regiaeque Majestatis Intimo Consiliario, Cubiculario, ac per Hungariam Locumtenenti Etc. Domino Domino gratiosissimo.

II.

1639 márczius 20.

Nagyságodnak alázatossan szolgálók, kit ha igazán nem írnek s nem kívánnék, bizony könnyebben el lennék *Léva* nélkül. Tradmesdorff¹⁾ uram mondá ma hogy ő felsége ide adja másfélszáz ezer forintért, husz ezerét tudván gabonára, ha mindjárt, bárcsak ötvenezer forintot tegyek itt le, ötvenét husvétra, a többit talán pünkösdre. S noha még a kamarától holnap lészen resolucióm, mindazáltal ezt én megígérttem. Kérem alázatossan Nagyságodat, ha lehet, effectuáljuk ezt. mert egyébaránt, ha erőm felett ígérnék is, bizony semmi sem kél benne. Én is valamiben tudok, bizony úgy alkalmaztatom a dolgot, nem száll pusztában Gróff uram! Nagyságodnak még szép terminussa vagyon a *sentei* summa letételére, bizonyos a páterek is Nagyságodnak kedveskednek a mint ma a Páter Praepositus mondá; de aligha Nagyságodnak maga emberét nem kelletik felküldeni a Provinciálshoz. itt *periculum in*

¹⁾ Trauttmansdorff.

mora; s impediálni kezdték immár is másunnat. Isten tartsa Nagyságodat.

Raptim *Viennae* 20 Marcii 1639.

Nagyságod alázatos szolgája
Lad. Chiáky.

Stella az estve jött; azt a difficultást tette, hogy lészen nekem 16 percentum. Kérnek hogy az ottvaló német profontálását, úgymint esztendőnként ezerköből gabonát, vegyem magamra gratis, ki bizony terhes. Mint tecczik Nagyságodnak, ha ugyan neki szorítanak, sem *Sente*, sem *Galgócz* nem fogható ehhez a mint iszonyítják.

Draskovith uram is jelenté, hogy Nagyságodnak ígért volna bizonyos condiciók alatt pénzt. Molestus ember ő talán affélében, Nagyságod ha a *Liptai*aktul felvette a pénzt, abban látnék könnyebb módot. Talán én reám is jövődőben deriválhatnánk abban valamit. Kérem Nagyságodat, vegyük elő a százezer aranyat is.

Kívül: Illustrissimo ac Excellentissimo Domino Comiti, Domino Regni Hungariae Palatino, Aurei Velleris Equiti, Domino fautori gratiosissimo.

III.

1640 márczius 28.

Ajánlom Nagyságodnak alázatos szolgálatomat. Áldja meg Isten Nagyságodat, jó egészséges étellel.

Bizony igen szomorú szívvel olvastam a Nagyságod levelét melyet e hóban írt a Herczegné dolga végett, fenyegetvén javaimban való károssal Nagyságod; melyet akármi okból cselekedne is Nagyságod, mégis jobb szívvel nézem hogy sem a kamarásoknak szép szavokat hallgassam: ugyan félve nyitom immár fel a Nagyságod leveleit, akkiknek az előtti időkben való látása vidámságot szerzett mint szememnek szívemnek.

Édes Nagyságos uram mi nem volna lamentációra való okom nekem a Nagyságod irásiban, melyeket a Fejedelem asszony kívánságának betöltése felől ír Nagyságod, ha conscientíámtul vádoltatnám azoknak megtartása felől; de valamint itéli és gondolja akárki az én lelkem esmeretét azok felől szabad véle, de én oly securitással magaménak és igaz marhámnak tartom, mintha az ösömtől maradt volna, mert olykor adta a hitván asszony nekem azt a hadakozó medált, a midőn igen nagy spiccen virrasztottam és szolgáltam neki *Leleszen*; de mégis a Nagyságod parancsolatjára tekintve, vissza adtam neki annak a társát, kit meg *Erdély*-ben adott volt, és quietáltattam is arrul Nagyságodtul, ki miatt semmi kártul nem

félthetem magamat bizonyságom lévén a Nagyságod írása. S azt is Nagyságodnak adtam vala én, nem neki, és azt mondtam hogy Nagyságod az én lelkemre tartsa meg. Nem lévén azért specificálva mellyik másik a medáliák között az kit vissza kíván: nem tartozom változtatni adományomat, a minthogy bizony nem is cselekeszem ha Nagyságod mindjárt vasat veret a lábomra is, mert *agitur de honore meo*, és inkább akarom hogy torkon verve vetessék el tőlem, hogysem ultro demonstráljam annak az áthatatlan asszonynak hamis kívánsága jó effectussát cselekedetemmel; mert tudom, hogy akkor e világ eleibe terjed az én igaz mentségem is, s conscientíámnak is tisztasága, mellyet doceálok annak a rut asszonynak saját keze írásával, melyben erős hit alatt specifice ír azon marháknak nekünk (szegény atyámfiaival) adása felől, mellyeknek visszaadását Kismartonban beteg létemben extorqueálta.

Azon Nagyságod memoriáléjában kiben a hadakozó medálinak megadásom felől quietált, vagyon hátra egy fülbevaló, mellyet szegény édes atyámfiaának adott volt. kiben bizonyágom lehetne *Pálfi* Pálné asszonyom is ha szemben szólhatnék vele, mutogatván neki szegény atyámfia és megmondván hogy a fejedelemasszony adta volna. S édes Nagyságos Uram, jusson eszébe Nagyságodnak, hogy Kismartonban azon nyugodt vala meg Nagyságod, hogy ha olyan kiváltképpen való leveleit mutathatom a herczegnének a mint én beszéltem Nagyságodnak, tehát meg fogja Nagyságod riasztani, *et capacem reddet*, kirül Nagyságod írását tartom most is nálam, kiben értésemre adja Nagyságod, hogy midőn az én beszédem szerint erős hittel írott s nekem adott leveleire emlékeztette volna Nagyságod, csak sirt Nagyságod előtt, és Nagyságod átalván az ő mocskolódásit nézni folytában bocsátotta, és jó szót adván neki, sirás nélkül bocsáttá el magátul, azért Nagyságod kér engem, componáljam vele dolgomat. Mivel azért Nagyságos Uram ezek így vannak, és azokrul a marhákrul írt leveleit *Bercsényi* uramnak is megmutogattam, és azt reportálták neki, sileült ennyi esztendőül fogva, s nem merte derekasan elől kezdeni szemtelenségét; hanem ime mostan, midőn mind a gonosz lélek az elébbi okadásra visszamenni kényszeríti, s mind a kopasz német a nincsen miatt pallossal kergeti, kényszerítettik ezektil becsülete és esze nélkül való cselekedeteire, s azért nyughatatlanoktat bennünket is.

Igaz lélekkel irom Nagyságodnak édes Nagyságos Uram, hogy nekem sehul pénzbeli kincsem nincsen, és a mi kevés olyas arany marháim vannak, csak arra tartom, hogy *in casu necessitatis* valami emberséget cselekedhetném Kegyelmes Uram és Religióm mellett enyette; kire képest az elmúlt

időkben is oly emberemnek és uramnak adtam vala hív kezéhez, hogy ha a szükség kívánta volna, alkalmas néppel compareálhattam volna; a minthogy ez után is azont kénszerítettem követnem, látván az ártalmas árvizeknek minden felől való indulatjokat. És noha kicsin segítséget várhat akárki is az alacson fejű és értékű embertől, de hogy szintén finum rossznak nem pronunciáltassam Nagyságodtul, készen várom Nagyságodat és a közjónak szolgálatjára örömet subjiciálom magamot a Nagyságod ordinantiája alá; de ha Nagyságod megháborít a domináért, bizony döggé és király restévé kelletik lennem.

Hidgyen valamit Nagyságod édes Nagyságos Uram az én conscienciámnak is, tudván, hogy én is hallottam a pokolnak sanyaruságát, bizony bizony, minden kényszerítés nélkül visszaadnám minden adományát, ha conscienciámtul vádoltatnám azok felől; mely dolog így levén, többel tartozik Nagyságod is az igaz félnek, hogysem a hazug és állhatatlan sirásoknak.

Cancellarius uramat husvét után ide várom hozzám. Ő kegyelmének derekassan megmutogatom conscienciámnak securitássát, kirül mind ő felségét, s mind Nagyságodat bővebben informálhatja ő kegyelme. Interim hadd nyugodjam a Nagyságod patrociniumja alatt bár csak hat hónapig. Alioquin izetlen leszen nekem az én istenes házasságom is ezekre a méltatlan molestiákra nézve, kikbül és egyéb minden szükölködésimbül is *cum triumpho* megszabadíthat vala engem a magosságban lakozó idősbik Mária, melyről Nagyságodnak sub rosa teszek ez levelemben emlékezetet. Éltesse Isten Nagyságodat.

Datae *Scepusii* 28 Martii 1640.

Nagyságod szolgálja míg él:

az elkeseredett, és a sok háborgatások
miatt előszült, szánakodásra méltó szegény
Chiáki István.

Nagyságos Uram, akarám ezt is Nagyságodnak tudtára adom, hogy a minemű torony itt *Szepes várá*-nak a közepin vagyon, igen haszontalannak itéljük lenni, mert a közel jövő ellenségnek semmit abbul nem árthatnánk, de azok a várbelieknek, annak a toronynak lövésével sokat árthatnának. Mostan pedig, Nagyságos Uram, két uj bástyát csináltatok itt fen, a mellyek az ellenbeli hegyre néznek, harmadik — a régi — bástya is arra néz; mellyeket elegendőnek gondolnék lenni a torony nélkül is, és a toronynak kövét más hasznos épületekre akarnám fordítanom ha Nagyságodnak tetszenék. Kirül elvárom a Nagyságod rendelését és addig hozzá nem nyúlok az elbontásához. A kápolna felől is hasonlóképpen gondolkodtam; és azt

más alkalmatosb és tágosb helyre akarnám *cum modis et formis* fordíttatnom. Kérem alázatosan Nagyságodat, írja meg nekem ezek felől való tetszését.

A vár piacczát egyenessé és egyenlővé akarnám csinálni, s meg is padimentomoztatni lapis kövekkel a hol kősziklás nem volna.

Lövő szerszámim is olyak vannak Nagyságos Uram a vajda segítsége által, a mineműkhöz hasonlókat nem említenek ebben a várban, Nro: 32. Ennek fele vaságyúk. Meg akarom mustrálni cancellárius uramnak őket, azért hogy lássa ő kegyelme, mi az oka hogy az én sacczomat az elmúlt két terminusra meg nem fizethettem.

A vajdával Nagyságos Uram, nekem oly nagy correspondentiám vagyon, hogy ha értékem volna hozzá, igassággal irom Nagyságodnak, nem kellene a latorelméjű magyaroktól tartanunk, sőt kívánva kellene várnunk professiójoknak exercitiumját. (Kinek fundálója, itt lévén nálam, adta tanácsul a torony rontását.)

Mindezekről a mint töllem lehetett szóllottam cancellárius urammal, *mislei* házánál, jöttömben. Ha Isten ide hozza, bővebben fogok szóllani. De úgy látom, nem igyekezik efféle alacson dolgokban ő kegyelme magát fárasztani, itélvén azt, hogy a jövődő generalissal, *Nyári István* urammal. *cum satisfacione publicae tranquillitatis* megelőzhet minden kigondolható periculumokat. Éltesse Isten Nagyságodat.

Nagyságod szolgálja
Chiáki István.

IV.

1640 május 13.

Nagyságodnak alázatosan szolgálók.

Tegnap vöttem a Nagyságod levelét, de orvosság után én is, hogy holnap eret vágathassak; adja Isten Nagyságodnak is egészségére a kúrát.

Cancellárius uram nyóczad naptul fogvást betegen feküvén, s majd *non sine periculo*, derék dolgokhoz alkalmatlan volt; közölvén mindazáltal ő kegyelmével a Nagyságod levelét, melyben per omnia egyet értünk úgy látom, tetszett hogy audienciát kérjek ő felségétül, s mind ezeket a dolgokat, — audienciánk tanácsban együtt nem lehetvén, — revocáljam *in mentem* ő felségének Nagyságod intimációjából is, mind pedig magát cancellárius uramat valami két vagy három hétbeli szolgálatbul mentsem. a savanyuvízhez akarván menni ő kegyelme *consilio medicorum*; de ma azt mondá. hogy előbb

Szombatba kellett menni *váradí püspök* uram consecrációjára, s mivel ő felsége is eret vágatott s ma audienca nincsen, talán maga is annakelőtte szemben lészen ő felségével, s úgy értem csötörtökön destinálta innét indulását, ha azomban ismég nem változik fenballagó egészsége. Ugy tetszik, ha Nagyságod dispozióinak nagy alkalmatlanságával nem lenne, jó volna szemben lenni ő kegyelmével Nagyságodnak, mivel ezek a dolgok tovább immár *in obscuro* nem maradhatnak; s úgy is reméljük, egyszeri resolúcióját talán meg nem változtatja ő felsége, kiváltképpen, ha *rerum ungaricarum periti*, minket is a Nagyságodok méltósága és opinioja szerint, szólnunk hagynak.

A *szakmári kapitányság* is pro nunc abban marad ugy tetszik, ne derogáljon az aurea bulláknak. S egyébaránt is ezek így lévén ugy tetszik a *Pálfi* uram monarchiája el nem fogja a világot, kirül ha cancellarius uramnak is írt volna Nagyságod, jónak itélvén én, talán megkönnyebítette volna forrását is, mert noha meleg természetű Nagyságod is, de bizony ugyan melior est iniquitas viri, quam ille benefaciens, azt tartjuk.

Hirekkel most hallgatunk. Mindenkor közel vannak az ellenséghez, de mikor érik el, én bizony nem tudom. Háromszáz ezer forintot küldtek most fel a herczegnek, bibálénak a vitézek számára, s hatvant *biscoctumra* ha *prót* lesz is. *Pikolomini* sarkalja őket, és primitus, qua data porta vult &c. A török követeket tegnap expediálták, mivel ahhoz semmi közü a magyaroknak. Háromszáz arany nyomó lánczot adtak a követnek, a többinek kupákat és posztót. Ezeknek az árát jó drágán megadja szegény *Hosszutóti* uram ki végett háromszor voltam *Questenberg* uramnál, s írtak mind a vezérnek, mind pedig a portára. Negyedik particuliare punctum az ő dolga, de ugyan az ő stylusokkal, *hever, hever s meg le fekszik* &c.

Egyebet Nagyságodnak most irni nem tudok, ebben vagyunk. Ha elmegyen ugyan Nagyságod, oda is megirom, és Pozsonyba dirigálom a levelet Baltinger¹⁾ uramnak. Bizony örömet megyek vala Nagyságodhoz, de sokféle qualitású emberekkel tusakodom, s még a kamarával is vagyunk questiónk, míg expediómat kezemhez veszem, s expresse írják a decretomban, hogy a magyar kamarára dirigálják, puncta donacionis componenda, kiért cancellárius uram, ha felvihetem udvarhoz, fogat mutat ugy tetszik. Ezeket in confidencia, mivel holnap eret vágatok, még a törött vérből, kérem Nagyságodat, kiváltképpen Generálisságra menendő emberek ne értsék ily magyarán.

¹⁾ Walticher.

Isten tartsa Nagyságodat sokáig minnyájunknak.

Datum ex arce mea *Viennensi*, s még a másiknak sem adtuk meg az árát, de hiszen törődjék az rajta, a kinek adósok vagyunk. 13 Maij 1640.

Nagyságod szolgálja
Ladislaus Chiáky.

V.

1640 május 15.

Nagyságodnak alázatossan szolgálók.

Nagyságodnak tegnap két levelét vöttem, az *Illésházi* uram szolgálja által egyikét, másikat in fasciculo, nem tudom ki hozta szállásomra, *octava Maii* költ s ő felségének, cancellárius uramnak, és *Kolosvári* uramnak is szóllottak. Valahol késett. Ma leszen azért tanácsunk Nagyságos Uram, mivel cancellárius uram is immár alkalmassént felgyógyult, s úgy hiszem ezután publicáljuk a generálist is, s a mely dolgok felől Nagyságod ír is, resolválja ő felsége, noha idegenségét látom az embereknek hozzá, hogy extraordináriára igazítsa vagy compellálja privátusok praetensióját ő felsége, *partibus non consencientibus*, noha én mind a két dologban nagy interresséjét látom a fiscusnak. Alig látnánk mi jobb módot a compositionálnál, de bizony dolog hogy lelket kellene fúni az asszonyba, a kinek volna, ki híjával vagy az én *szádvári* dominán is; tudom a resolúció után ír Nagyságodnak cancellárius uram is.

Noha in secreto még, de nutálni kezdte az ő felsége indulása, gyalázatossan és képtelen rosszul jártak *Kazál* alatt a spanyorok. Négyezer franczóz resolválta magát, és általvervén magokat az egész spanyor táboron, véletlenül vágtak le három-ezeret benne, s minden municójával, éllésével, bément a városba feliciter s türhető kárával is. Azután még melléje vévén a várasiakat, a praesidiummal, azon fervorral kiütvén reájok, elverték az obsidiórul is őket. Bezzeg *Brisákum*-mal is így kell vala bánnunk, s majd hasonló kárnak tartjuk ezt a véletlen cásust; nagy confusióval vannak miatta az emberek. noha dissimulálják, mivel bizony nagy reménységgel is voltak alatta, s kínálták régen a várassal őket, de a vár nélkül nem engedte a spanyor gravitas hogy elvegyék. Lehetett az is az oka, hogy inkábbb distrahálja, fogyassza népét, élését, mintha csak a várban in unum corpus recipiálták volna magokat. Igen le néznek most a szegény spanyorok. Hirdetik azt is, hogy *Panijr*-ral¹⁾ conjungáltatott a *Vajmári* had, s meg csaptak is meg a horvátokban is, hasonlóformán lesre vévén őket

¹⁾ Bannerrel.

mint emminap, s függőben lévén ott is a szerencse, úgy tetszik consulte nem praecipitálja indulását ő felsége, ha halad, mert ezek nem facilitálják a békeséget.

Nagyságod hogy indul, kívánom Istentől legyen egészsége a fáradtság. En nem mehetek, mivel csak az elmúlt vasárnap vöttem *in scriptis* kezemhez resoluciómat, s mivel vannak *Bohaemica clausulák* benne, immár jobban lévén cancellárius uram is azt kell rendbe vennünk az expedicióval együtt míg ő kegyelme innét *Szombatba é* vagy a *Savanyuvíz*-hez indul, kiváltképpen ha ugyan megindul ő felsége, a lármához képest, és *Bécsben* késnek inkább, a mint némelyek opinálják. Vagyon új galibám is, ki az én tengelyemet *Szepes* felé hájazza mostanság. Érkezőnek *Prépostvári* uram szolgálai tegnap, s ím mit írjon asszonyom anyám, s maga is *Prépostvári* uram, oda küldtem Nagyságodnak. És noha el nem lihettem semmi uttal, hogy ilyen szemtelenül kapna belénk, s azok csinálnak ilyen hirt, a kiknek valami interesséjek vagyon benne: mindazáltal Nagyságod kérem adja jó tanácsát, mint cselekedjem, mert ez bizony hallatlan dolog örökös jószáginkkal így bánni a fiscusnak, nem tudom ha egy levél elég-e ehez, a mint innet oda szoktak írnia. Egyébaránt is eltelvén az idő, lehetetlen, hogy én, *rebus imperfectis*, csak táncolni menjek postán oda, s bizony félttem egészségemet is, ha a savanyuvízet elmulatom, mert im négy holnaptul fogvást ugyan törődéssel élek azért én, s nemcsak fejemet szózták, de kedvemet is gyakorta, s im csak ma vágatok eret is; bajos a pénz megszerzése is, melyet ezért a házért adánk ujabban, annélkül pedig bizony csak megáll vagy bomlik is kerekünk. Mód volna mindazáltal ebben is, a *Prépostvári* uram reménységével, jóakaróim által; de ha ott megcsökkenünk, a Nagyságod írásként, tisztességes és magunk állapotunk szerint való magunk viselésével, nem most lesz míg én kiváltképpen a mit felróttam megfizethessem. Azért Nagyságodat kérem tudósítson ez iránt mit miveljek, indulása előtt, melyet ha csak még egy hétig is halaszthatna Nagyságod akarnám, mert elválik e napokban egy felé a dolog, annyira mentünk immár, s azomban én is alá fordulhatnék Nagyságodhoz.

Chiáki István uram dolgát a fejedelemasszonynyal, Nagyságodra dirigálta ő felsége. Csudálatos dolog, hogy csak a híréül és veszekedésétül is annyival meg nem menti magát ő kegyelme. A summa is rajta vagyon; egyikkel talán segíthetné a másikat. Mit írjon nékem *Bornemisza* uram, ím Nagyságodnak küldtem. Gyanus ahoz a levélhez cancellárius uram is, nem az expediciójához, minthogy csak *bona fide* lött volna a fassio, ki nagy vétek volna. A *péli jószággal* meccze-

nek *Bercsényi* uramék, nem tudom, sőt még azok is a tiszték ha nékik valók-e. Én contentus volnék *Marossal* és *Péllel*, kik csak tövemben vannak. Egyébaránt lészen molestiánk, kit talán könnyebben componálhatunk vala Pál urammal, ha csak azoknak eszekre hagyjuk. Egyiket is nem tartom jó promóciójoknak azoknak az ifjaknak. S in contradictione s consensus nélkül lévén a dolog, *redibimus ad idem* az után is, s az edictio miatt *Eszterhási Pál* uram is ő kegyelme interessatus lészen. Nagyságodat kérem componáljuk a dologot; ha ő kegyelme akarja meglehet. Ne vessenek czélul azok is az ifjak bátor-ságos vetekedést, ki nekem, kárommal sem kell.

Ezeokról Nagyságodtul választ várok mennél hamarébb. Többet nem írhatok, mert ím nyócz az óra, s eljön a borbély.

Isten tartja Nagyságodat.

Viennae 15. Maii 1640.

Nagyságod szolgálja
Ladislaus Chiáky

VI.

1640 nov. 30.

Nagyságodnak alázatos szolgálatomat ajánlom.

Tegnap estve *Lákompakon* gróf uram asztalán sietséggel írek ennyihány szóval Nagyságodnak, mivel magam is mindjárt indultam; Nagyságodnak tudván indulatját, akarám tovább való és finális atyai resolúcióját jámbor szolgám által is értenem, mert én hihetetlennek tartom, hogy Nagyságod gráciája én hozzám, illy kemény szükségemnek idején, a hol feleségemmel, apróimmal, csaknem csuftságával az embereknek mint valami idegen periclitáltatom, reménységemnél keményebb volna. noha az illyen gondolkodás és compassio, nem *Eörsi* uram fejéhez való, s hogy igazán irjam Nagyságodnak a mint érzem, nem tudom mi okbul, de tegnapi napon ugyan látám magam is kedvetlenségét Nagyságodnak, a mint *Eszterhási Dániel* uramnak is mondtam, hogy alá jövének. Kérem azért alázatosan Nagyságodat, holott én immár mindenekre, kételenségemből, accédáltam, s a dologhoz sem kezdettem Nagyságod annuenciája és atyai segítségének is ígéreti nélkül, hadd ne bolyogjak tovább, értsem miben hágy bennünköt Nagyságod. Én Nagyságod szereteti s jó akaratja nélkül bizony magam házában sem igen kívánok laknom, nemhogy Nagyságodéba mennem. Isten Nagyságodat sokáig éltesse, szívűl kívánom; én is a jó Istenre hagyom magamat.

Ex *Rohoncz* Sz. András napján 1640.

Nagyságod jámbor szolgálja

C. Ladislaus Chiáky.

Nem kétlem hogy gróf uram leveletem meg ne küldené, *Kigyósi* uram hozta azt a követséget Nagyságod nevével ő kegyelmének, hogy én velem semmiképpen meg ne alkudjék, holott Nagyságod többet ad ő kegyelmének, s midőn én minden contentációra accedáltam volna ezzel menté magát, hogy ha merné, ő is contentus volna.

Kívül: Excellentissimo, Illustrissimo Comiti, Domino Domino Regni Hungariae Palatino, Domino gratiosissimo.

Cito. Cito. Citissime.

VII.

1642 május 11.

Nagyságodnak alázatos szolgálatomat ajánlom. Kivánta jókkal áldja meg Isten Nagyságodat.

Bizonyos okok végett, és azok között *Petrőczy Pálné* asszonyom nénénk temetésére tekintvén, nem akará az én felindulásomat várni asszonyom anyám ő nagysága. Én is ezen alkalmatossággal fiaimat a tanulásnak okáért ugyan ő nagyságával együtt felbocsátottam, úgy hogy Bécsben legyen lakások és nevelések.

Nagyságodat, mint uramat fautoromat, alázatosan kérem: vegye grátiájába őket, és hozzánk való kegyelmességéből nevelje, s neveltesse az Istennek kedvében, kegyelmes Urunk szolgálatjára, és a keresztyén közjónak használatjára.

Tovább való dolgokrul is kívánnék irnom Nagyságodnak, de mivel bizonyos és hiteles emberemet bocsáttam fel gyermekim mellett asszonyom anyám ő nagysága szolgálatjára, úgy mint *Vadas Gábor* uramot, szóval *in summa confidentia cum sinceritate debita* izentem Nagyságodnak, kérvén mind bizodalmassan s mind igen alázatosan Nagyságodat, méltóztassék meghallgatni, s hitelt adni ő kegyelmének, s nekem maga parancsolatját értésemre adni ő kegyelme által. Éltesse Isten sokáig Nagyságodat.

Datum *Scepusii* 11. Maii 1642.

Nagyságodnak jóakaró alázatos szolgálja holtig

G. Chiáki István.

Kívül: a nádor szokott czíme.

VIII.

1642 május 26.

Nagyságodnak alázatosan szolgállok.

Az ennyihány nap alatt Nagyságodnak hogy nem írtam, oka az, hogy csak tegnap előtt jött be ő felsége, s én is egy nap cirzkálám a *bádeni* alkalmatosságot az atyámfia förödésére,

de úgy látám, hogy csak németasszonyoknak való, s olyan koncznak illendő leve. Azért mivel Isten asszonyom anyámat is immár *Pozsonyba* felhozta, oda akarok holnap mennem Nagyságos Uram, köszöntenem ő Nagyságát, s az atyámfát a *trincsin* hévizbe bocsátom ugyanonnat. Pénteken vagy szombaton ismeg vissza jövök, mivel még *Bosnyák* uram sem érkezék. nem tudom hová késék ő kegyelme. Én bizony javallanám *Draskovith* uramat, de mivel amaz immár hivatalos, s nem is tudjuk másképpen, hanem hogy feljön, nem hiszem belé állván azonban, hogy cedálna Bosnyák uramnak s confusióba jutna valamelyik, nincsenek is úgy látom semmi derék expedicióra való dolgok kik nem haladhatnának, ha mit parancsolna pedig ő felsége, el nem mulatnám Nagyságodnak megírnom s közölnöm ő kegyelmével is *Draskovith* urammal.

A derék dolgok felől mit írjak Nagyságodnak? melyeket én deákká fordítottam azon igékkel, kikkel hatható pennával utolsó levelében nékem írta Nagyságod. Immár csak a fejöket rázzák. Bors e vagy borz, ők tudják; de az Isten bocsássa ha temerarie itélek, vagy igen belé mártom téntámba pennámat: (de Nagyságodnak írom) úgy tetszik, resolúciót könnyebben vennének a *Rákóczi* kívánságira, ha mozdítaná, s per hoc assecurátusok lennének, hogy sem most százezer forintot in illum eventum nekünk deputálnának. Váltig mondjuk a *silésiai* szükségét, kit segíthetne ez a provisio, ha itt nem kívántatnék; javallanák is igen azt, ha pénz nélkül juthatnának hozzá. De mivel tovább való pálczátul nem félnek, a kire mi nézünk kiváltképpen, ettől is idegenek, *Pálfi István* uram hadának példájából, ki is sok haszontalan költségekben állott; hogy a magyar urak egy jó Toldimenésre resolválnák mostan ő felségeért magokat, azt gyakran emlegetik, és osztán mindjárt hazajőni: ez magyar actusnak tartatnék.

Bizonyos Nagyságos Uram hogy extra periculum vannak; s annyi had gyűlt csak máris össze, s több sokkal az ki gyülekezik, hogy defensive abundanter elég. Offensivum bellum, és derék ütközetet nem kívánnak; mert a mi részünkről esset de summa rei, s a más részről tudja egér lyukat, a mint ennyihányszor experiáltuk; várnak az üdötül, s bizonyos, hogy derekasabb hadok leszen itt az ellenségnél, kit, ha ugyan öszve verdődhetnek, az idén az erdélyi coniuncturától sem féltének.

Quinta Maii indult meg a Bavarus hada is derekasán *Colonia* felé, s noha grassál ott is az ellenség, de meg erőre talál ezennel. kiket egyik fél sem vár meg, *communis et laeta opinio*.

A spanyorok hatalmas erősséget vettek meg, ma hozták

hírét, melylyel assecurálták az egész Flandriát. Elfelejtettem a nevét. De reliquo kellene ha jobban volnának, *Cathaloniam lidius lapis*.

A portára menő *cursor*, a minthogy az *Internunciust* is, ki még sem jöve fel, ma is fogom szorgalmazni ő felségénél bucsuzásomkor, s mondok egyebet is, valamit tudok, Nagyságod intentumja szerint; s írok ismeg, még ma, vagy holnap indulásom előtt Nagyságodnak. S intimálom ugyan most *Eszterházi Dániel* uram feljövételét is, mert megvallom hogy tovább bizony én nem győzöm; s talán ő kegyelme is a refusio nélkül való költségnek reiterálását sajnálni fogja, de a minemű üdöktül félünk, ide ember kell, mert *gátnak tartom ezt is, noha sok a zűgője* s bízik abban is.

Akarék arrul is írnom Nagyságodnak, az ő felsége vég-házakba küldött kemény parancsolatja szerint ama híres neves, régen minden halálra, kínra, érdemes vitézt. *Fojas Christófit* Kesztyelt megfogták, ki csak emminap is két izben volt csatára. de legalább husz vagy harmincz keresztyén embernek is lator mordály gyilkosa, annak a *pápai* és *gesztesi* tartománynak híres tolvaja. Bizony vitte el csak én üdömben is kétszáz lovokat szegényeknek, a mint az inquisició képtelen latorságit bé hozná. En úgy tudom, a görögök felferésétül fogvást proscriptus is az áruló. Im lássa Nagyságod: *Bottiáni* uram, a *pater patriae*, micsoda fenyegetéssel ír az ő felsége végbeli szolgálaira ilyen hitetlenért, kit lelkiismereti szerént is régen a kerékre kellett volna néki vettetni. S ezek oltalmazták a békeséget? Isten látja, gúnyolják mind az ő felsége s mind a Nagyságod parancsolatit.

Mivel *Sibrik Pál* köszvényben fekszik, nekem úgy küldte a leveleket, hogy proponáljam ő felségének, mellyet ugyan most csak szóval fogok cselekednem s megmondom, hogy Nagyságodnak írtam felőle. Kérem Nagyságodat, adja tetszését csak nekem értesemre, és ha per occasionem lehet, holnap vagy holnapután Pozsonyban, mert én ott most nem késem. Ha Nagyságod akar inquiráltatni reá s törvényt szolgáltatni, mint *inacta pactata etiam* a békeségnek főörzője, nekem igen tetszenék az is; mert bizony szánszándékkal elszalasztják azok, sőt Gyórré vivén is, utjában fenyegetődzenek; ki azért bolondság; de ha ezt Nagyságotok minnyájok példájára meg nem bünteti ennyi égbekiáltó látorságiért, nem tudom mint adunk Isten előtt is számot róla. Bizony sok lator, *Bottiáni* uram győzhetetlen neve alatt felemeli szarvát. Kik úgy tetszik csak most is horgadni kezdtek, csak az ilyen fenyegetődzés is, úgy tetszik. sok az *austriai* és *rohonczi* háznak. Nagyságodtul várunk, mit tanácsoljunk ő felségének. Juthat eszébe Nagyságodnak, hogy

az elmúlt tanácskor megtagadá, hogy nem ő szolgája, és fogják mindenütt a latrokat. Én *Órsi* uram kezébe javallanám bizony adni.

Nem irok a szép menyegző felől, mert megunt marhájá-tul így kell embernek megválni. *Forqách* uram discrecióját csudálom, kit jövendőben fog megtapasztalni. Tudom Nagyságod tutorságának actáit úgy fogja most is temperálni, el nem feled-kezik mirőlunk is, mert én nagy csorbában maradék miattok.

Isten tartsa Nagyságodat.

Viennae 26 Maii 1642.

Nagyságod szolgája
C. Ladislaus Chiáky.

A *Pető* uram dolga nem oly rút Nagyságos Uram a mint írják. Ezek jövedelmet és oppressiót oltalmaznak inkább, hogysem tisztet, mivel szegény Sárkány igen káros volt.

IX.

1642. május 31.

Nagyságodnak alázatosan szolgálók.

Tegnap estve érkeztem meg Pozsonybul, hála Istennek reménységem felett, az ő törődött állapotjához képest, Asszonyom Anyámat Ő Nagyságát tűrhető egészségben hagytam; együtt soha senki közülünk ennyi Chiáki familiát nem látott, a mi apródink is ott lévén, s bátyám uramnak is két fia, a kik e napokban tanulásnak okáért fel fognak ide jöni, szép indu-latu atyafiak.

Nagyságodnak itt két levelét találtam, a mellett a ki ő felségének szóllott. Mindjárt beküldöttem. Még ide mi hozzánk ki ne jött, de a mint ma a főkomornik mondá, megolvasta és bé hagyta pecsételni ő felsége. A minémű materiárul írja lenni Nagyságod, ugymint ezeknek a budai hireknek translációja, hihető a *bellicumra* megyen. Magam még ő felségével nem beszélhettem, occasiót keresek mind arra, s mind pedig, hogy a csausz feljövele előtt értsék a tanácsosok is a dolgot.

Occasionaliter ma menék *Questembergh* uramhoz, ki kedvetlen szabású vala, örömmel elegyessen, hogy nagy fájdalom-mal ma reggel, jókora kálkulus ment el tőle; de úgy tetszik nála maradt még az öregi, mert securusnak láttatik felettébb lenni a török részéről, kiket mi provocálnánk. Ez okáért javallá igen ő is a Nagyságod tetszését a Fogas dolgában, mások példájára; s expediáltatik mind a levél serio *Bottiáni* uramra, mind a decretum *Sibrikre*; csufos opiniónak vévém eszemben, mintha Bottiáni uram nagy dolgokat meditálna, s az erdélyi fejedelemmel correspondeálna, s oka, hogy talán

most is a *semptei* disgustus bántja; bizony nevetnem kellett, tudván az embernek geniussát, azt hiszem ha értené, böcsületnek tartaná ezt a praesumpciót maga felől, noha most is *tom-pában elég hegyes ő, bár ne hegyezzük*, sem ujjá, sem galléra.

A híreket nem hiszi, mert ordinarie a Budáról jött híreket hamisaknak tapasztalta; ha mi hid csinálás vagyón, bizonyos hogy az azáki expeditióra takarítják a vitézlő népet; nem akar annyira suptilizálni, hogy az erdélyi fejedelmet is féltse, mondám amaz üdvességes Athnámét, ha úgy volna, abbul alkalmassént kisülne. Várnak minden órában bizonyos avizákat mindenekről a portáról, arra tartóztatják a *cursor*t is, ki úgy látom *Décsi* lészen. Nagy ember nála *Smit*, s indubitatus hive ő felségének, s nem hogy piacra való híreket írna ide ki, de ha ő nem penetrálta volna a portán való secretumokat, eddig *Sicilia* is rebellált volna, hanem ha, a mi sok gyanuságunk föléle, tenné rosszszá, kit hall és tud ő is. *Dasquir*-nak mássa *uno saeculo* az ő felsége udvarában nem lészen. Előhoztuk majd mind a traktán való dolgokat, de mind izetlenek azok, úgy látom, a praesessel együtt, s ezért a sok gyanuságért annyi a haszna mint ez előtt; a traktákban köz jót, nem passiókat kellene nézni, bánja hogy ott volt.

A török beszéde csak beszéd, melyet ha szintén exagerál is neki a minthogy meg is cselekeszi, sok felé tekerik azt ők. S nem okos a ki megbotránkozik benne, mert ellenség mondja, *et litera contrarium docet*, ő maga semmit nem végezett; sok volt igen a beszéd, kiknek anyjok a nagy diffidencia, holott hiszen ő is magyar volna, s jószágot is szeretne venni ha ingyen adnák; denique morális emberek a törökök.

Ebeczkinek feleségét leányostul hogy meg ígérték, recognoscálja, de a két árva gyermeket nem, *Dasquir*ral együtt. A 14 rabnak *in genere*, csak legyen keresztyén, akárki legyen, sőt mikor a török azt kérdete, ha németek legyenek-e, azt felelte, *perinde est*, csak legyen keresztyén. Ott nem voltam, a dolgot nem tudom, de úgy látom immár is discrepál a dolog, s hajol a feljövő *csausz* intemtumjára. Azt mondja *Cancellarius* uram nem jól mívelte hogy csak magátul tölt olyan rendeléseket és intimációkat; *communicato consilio* kellett volna lenni. ők is reá emlékeztek.

Az idefel való dolgokban morosus, s úgy tetszik néki is *vertamur circa extrema*, s *tacet animam ipsius vitae suae*, noha valami consolációra való, *perire cum compánia*. Ugy mondja semmi közit immár azokban nem ártja, éppen *Slík* uramnak consignálta, a mi magyar dolog occurrál, azokban még sem tiltja magát. Noha nem hiszi a *Rákóczi* indulását

ez idén. confirmálván is a porta, mindazáltal, nagy occasio lévén ez a *Silesia* ellenség, *in omnem eventum* javallaná a provisiót. Ugy látom az Oráculumot szívében nem imádja ez is, mondá hogy ő maga moneálni fogja in consilio, s ugy is tudja: valakit (itt tegereg vala egy lengyel bandita urti) küldtek *Lengyelországba*.

Ezek és sok ilyenek ő beszédi, és hogy *Szunyogh* most is had fogadással unszolja; kirül a Nagyságod írása szerint replikáltam. De mivel, a mint mondja, jön a *Portárul* bizonyos információjok, s tudom immár ír *Cancellarius* uram is: léssen Nagyságos Uram vigyázásom reá, mire fognak tovább mindezek hajolni.

Az *Internuncius* személyének qualitätsi tetszenek ugyan igen neki, de nem léssen acceptus azért hogy magyar, kit azért nem igen vitata, látván hogy abbul azt hoznám ki, hogy a mi contemptusunkkal, kedveskedjenek illy ráció nélkül ellenségünknek, ugyanis az a török mestersége, hogy ócsóbban vásárolhassanak tőlük bennünket.

Im az emminapi punctumokat Nagyságodnak megkültém, a leveleket pro nostra direccione megtartottam, várom minden órában *Bosnyák* uramat, kinek ugyan darabossan irék Pozsonybul.

Az én atyámfát elküldém Nagyságos Uram, ne adja Isten, hogy mi a Nagyságod gráciájában kételkednénk, de egészséget keresünk Nagyságos Uram nem fürödöt. Asszonyom anyám az apácza nyavalyálya felől consiliumot tartata, s hétfőn kezdik el a curát, s hamind az atyámfia fürödéseig itt történnék lennem, kiben függök én is cancellarius uram levelétül s a világ forgásátul, talán ide is fel kezd jöni ő Nagysága, látni az urfiak commoditássát, az után szándékozunk a Savagyúvízhez (*így!*) és látogatni, Nagyságod s az atyafiak szolgálatjára is. Én azért, ha mostanság Nagyságod fel nem jön, elébb is meglátogatom Nagyságodat; adja Isten lássam jó egészségben.

Viennae ultima Maii 1642.

Nagyságod szolgálja mindenkor
C. Ladislaus Chiáky.

A herczeg három hét mulván azt mondják megindul táborban a *Remus* felé. A *silesiai* ellenségnek is progressussa megcsökkent; valami két aprólék váraskát megvőtt s in statis vagyson s cunctálkodik. Nevekedik naponként a mi hadunk is.

X.

1642 június 7.

Nagyságodnak alázatosan szolgálok.

Im most reggel együtt találkozávn itt a barátok szent-egyházában *Tradmisdorff* urammal, magához szállíta s kérdé,

ha hallottam-é azokat a jó híreket, kik az estve nyolcz óraker érkeztek, ugymint: hogy spanyor generális *Franciscus de Melo* a francziákat igen megverte, vesztette el tizenkétezer emberöket, sánczokat is megvévén minden municziójjokkal. Igen nagy és örvendetes victoriának tartják. Bizony volt is szükségünk reá, jókor adta Isten. Egy nagy erősségöket is vették meg a francziáknak, elfelejtettem a nevét.

Csak ezt akarám Nagyságodnak értésére adnom, kívánván Istentül sok szerencsés pünkösd napokat Nagyságodnak.

Raptim *Viennae* 7 Junii 1642

Nagyságod szolgálja

C. Ladislaus Chiáky.

Questemberg uram az estve küldé ez levelét hozzám.

Kívül: szokott czimezés.

XI.

1642 július 10.

Ajánlom Nagyságodnak alázatos szolgálatomat. Áldja meg Isten kívánta jókkal Nagyságodat.

Fitter György uram által írtam vala Nagyságodnak, hogy mind a vajda állapotjárul, s mind a lovasok megszerzésékrül tudósítom Nagyságodat bizonyosban.

Azért Nagyságos Uram, a vajda ez ideig *Rusbakon* nem volt, súlyos betegsége miatt, s az után is jöhessene ide nem tudhatni; hordoztatja tétova magát nyavalyás. Egyebiránt megírtam neki, derekas beszédim volnának vele, ha Isten kihozná határunkba; de arra is nem érkezék válaszom töle, okát nem tudom.

A katonák dolgában is akadékomra vagyon, hogy Nagyságod maga pecséti alatt pátenst nem küldött; kétségesek, hogy csak Morváig Slésiáig vitetnének, és hogy *magyar módra* szolgáltatnának vellek. Kérem Nagyságodat küldje el a pátenst, hadd segítsem munkámat vele. Úgy vagyon (ha tecczik Nagyságodnak) elszántam magamban, ha különben egybe nem gyűttem őket, mind a három óra ecczersmind megfizetek nekik, noha igen félelmes, hogy meg ne tréfáljanak, mindazáltal tecczván Nagyságodnak megcselekszem.

Ha küld pátenst Nagyságod, ne specificálja mennyi lovast fogadok én, mert csak kocsnokat gyűtetni nem akarok. Legyen csak úgy ha Nagyságodnak tecczik, hogy valahány száz lovast akarok magam pénzemre fogadnom az ő felsége szolgálatjára.

A vajdához is oly emberemet küldöm, ha Nagyságod admittálja, a ki eljár hiven okossan a dologban; sőt hogy jobban örülhessünk valahány hordó borokat is küldök neki.

mert úgy vettem eszemben, igen ébreszti az ollyatén kedveskedés a jó akaratra.

Mindezekben én a Nagyságod parancsolatjátul várok. Éltesse Isten Nagyságodat.

Datae *Scepusii* 10. Julii 1642.

Nagyságodnak alázatos szolgálja

G. Chiáki István.

Az erdélyi fejedelem gonosz szándéka felől én bizony semmi solidumot nem értettem mostanában Nagyságos Uram. Várom minden órában bizonyos emberemet a fejevári gyülekezetből.

Kívül: szokott czimezés.

XII.

1643 június 2.

Ajánlom Nagyságodnak alázatos szolgálatomat. Istentől minden jókat szíbul kívánok Nagyságodnak.

Nagyságodban való teljes bizodalambul vettem arra bátorságot hogy magános dolgaimrul merjem Nagyságodat tudósítanom.

Irhatom azért Nagyságodnak, hogy az én jegyesem compositióval kényszerítettett békességet szerzeni fejének s becsületinek is az erdélyi fejedelemtől, melyben való Nagyságod valóságosb információjáért kérem Nagyságodat méltóztassék megolvasni az egyben kötött párokat:

1. A szegény *Erdélyi* uram testamentumát, melyből megismerheti Nagyságod minemű érdemivel nyerte urának jó akaratját felesége, és minemű fundamentommal is hatta az ura azokat neki.

2. Minemű articulusokon erigálta actióját s evocatióját a fiskus azon relictá ellen, s miért evocáltatott.

3. A páter *Rajki* levelét mely mutatja minemű kételenség és erős félelem vitte nyovolyás asszonyt a compositióra.

Ezek így lévén Nagyságos Uram, már én is nem késlelem az asszonynak kihozatását, kirül mit irjon nekem a fejedelem, annak is páriáját Nagyságodnak megküldöttem. Ugy rendeltem pedig Nagyságos Uram, hogy jámbor szolgálaim elsőbe is *Praepostvári* bátyám uramhoz menjenek, s ő kegyelmével együtt az asszony házához, és ad diem 12 Julii érkezhessenek ide az asszonynyal.

Adná Isten Nagyságos uram, láthatnám jelen Nagyságodat is ez utolsó ilyen állapotombeli becsületemnek napján. De tudván érdemetlen voltomat arra, nem biztathatom annyi-

val magamot, hanem várom fejünkre szent áldását Nagyságodnak, és mindenkori atyai kegyes jó akaratját.

Nagyságos Uram, kérem alázatosan Nagyságodat legyen fautorom ilyen igasságomban, hogy *Tököli István* uramot admoneálja, vegye fel pénzét ő kegyelme szegény *Turzó Ádámtul* elzálogosított jóságomért, ugymint *Zakolczért* és *Millenbakért* mely két falu, ugy gondolom Nagyságos Uram, 13 ezer tallérban zálogosított volt Tököli uramnak ilyen két conditiókkal:

1. Hogy a *kluknai* zálogos jóságokkal együtt, s nem külön, tartozzanak az ő ugymint Turzó uram successori kiváltani. (De én az nem vagyok, mert *jure fisci* birom ezt a *szepesi* jóságot. Más az Nagyságos Uram, hogy a *kluknai* jóság másoknak is conferáltatott, kik érkezhetnek-e azoknak a zálogosoknak kiváltására Isten tudja.)

2. Nevezet szerint Sz. Gál napját adta szegény Turzó Ádám terminusul, hogy azon napnak sem előtte sem utána ne legyen szabad az ő successorinak kiváltani azokat az egybenkötött zálogos jóságokat.

Kérem azért alázatosan Nagyságodat, méltóztassék ezen dolgomban jó utra igazítani, hogy tovább való káros várakozásim után ne kellessék fáradságimat fáradsággal s költségimet tovább való költségimmal szaporítanom. Jó és kedves választ várván Nagyságodtul, éltesse Isten jó egészségben Nagyságodat. Scepusi 2. Junii 1643.

Devotissime ajánlom Nagyságod kegyes jó akaratjába az én tanuló fiaimat is, főképpen a *non putaramus* időkben ne feledkezzék el felöllök, mert én alkalmatlan lehetek távollétem miatt az olyankori gondviselésekre; valék ugyan oly szándékban Nagyságos Uram, hogy ez mostani állapotomra nézve aláhozatom őket, és ismét a vacatiók végire felküldeném, de ebből sem akartam Nagyságod hire nélkül cselekednem, várván Nagyságodnak jó tecczését.

Nagyságodnak jó akaró alázatos szolgálja.

G. Chiáky István.

(Benne a fenn 3. alatt említett melléklet:)

»*Pater Rajki levele asszonyom anyámhoz.*«

Nagyságos Asszonyom.

Áldja meg Isten Nagyságodat minden jókkal kívánsága szerint minden kedvesével.

A Nagyságod nekem írt levele igen nagy vigasztalásomra esett, melyből Nagyságodnak eleitől fogva való kegyes anyai szeretetét szegény szolgálaihoz nyilván tapasztalhatom mellyért az Ur Isten Nagyságodat minden maradékkal áldja meg, tartsa és nevelje szent nevének dicséretire.

Itt bizonyára Nagyságos Asszonyom, sem táncz, sem szép szó nem használ, hanem csak az Ur Isten parancsolhat a felháborodott tengernek, és lecsendesítheti hajjait.

Minekünk most semmi nyavalyánk nem történék; de az özvegyek megharminczadlanak; de talán feltartattatik a pálcza: Isten az Urunk, ő szent felsége leszen ótalmazónk is.

Az asszont én biztattam mindenkor, noha maga is nem kételkedik abban, hogy Nagyságod jó anyja leszen; Nagyságodat is biztathatom, hogy jó engedelmes leánya leszen; hogy az ura és bátyja meghalának, azótától fogva valóban sok bús nyavalyákban és háboruságokban forgott a jó asszony; de ez utolsó valóban súlyos vala. Mindenkor vigasztaltam és bátorítottam, de mostan magam is megérzettem vala kísértetit. Így bánik az Ur Isten az ő hiveivel. Egy felől kesergeti, sanyargattya, másfelől vigasztallya. Hála Istennek, noha nem szárazlábbal, sok busuláson általmene a jó asszony; még egy vagyon hátra, s arra igen kér, hogy attul is szabadítsam fel. Ez pedig az, hogy az úrnak ő Nagyságának levelében megirt akarattja az volt, hogy semmiképpen composititóra ne vegye magát az asszony, most pedig kényszerítettett inkább végezés szerint a fejedelemlnek kedvét keresni, hogy sem a törvénynek súlyos sententiáját magára várni. Busul az asszony ezen, ha az ur ő Nagysága nem jó néven venné; azért kívánja tőlem, hogy ebből mentsem az urnál ő nagyságánál. Én pedig az úrnak nem merek írni, hanem Nagyságodra bizom, mert bizonyára kételenségéből kellették reá menni; de ugyan adja értérese Nagyságod ő nagyságának ezeket:

1-o. Vagyon esztendeje, hogy mindenkor arra kényszerítették, hogy végezzen ő nagyságával a fejedelemllel, de soha arra nem ment, mindaddig miglen szintén a procatorok egyben nem feleltek. Az ország ítéletire nem engedték a törvényt, sem halasztani nem engedték, s nem is lett volna javára mostani álláspontjára nézve. Szintén utolsó orára vitte a végezésnek idejét.

2-o. Hidgye el az ur ő nagysága, hogy soha az asszonynak kedve szerint és javára nem szolgált volna a törvény. Nem disputálok én mely igazán eléggé megfőzték azt immár, legjobban és igazabban a kik akartak is itélni, kik kevesen voltak, úgy ítéltek, hogy az asszonynak urától maradott jószágá nem vész de a maga örökös jószágá elvész; az ingó-bingó marhája legalább fele elveszett volna, ugyan csak ez is többet tett volna, hogysem a miben componált; de az volt legnehezebb, hogy a *minor pars*, a kik kevesen ilyen ítéletet tettek is, úgy ítéltek, hogy az asszony maga hiti szerint adja elő minden ingó marháját, és mindaddig arestálhatják az asszonyt

valamig egy pénzig elő nem hordja; soha pedig annyit nem adott volna elő, kinél többet nem remélnének; mert ők nem tudják mennyi elemosnyát osztogatott éltében *Erdélyi* uram.

Ha pedig éppen mindennemű jószágát, és ingó marháját ítelték volna el az asszonynak, a mint nagyobb része mind a biráknak s mind az asszony jóakaróinak elhitték volt, sokkal károsabb lett volna, de az executio rettenetes gyalázatos lett volna egy szoknyában hagyni egy becsületes asszonyt, és ha nem találták volna pénzét, a mint bizony nem találhatták volna, annál gonoszabb lett volna az árestom. De ezekre az úr mind azt felelhetné, hogy csak ijegették ezekkel, sem a törvény nem lett volna oly súlyos, sem ő nagysága a fejedelem annyira nem ment volna az executióra. Azért

3-o. Gondolja meg, mit kellett cselekedni az asszonynak, midőn egyetlen egy ember nem volt akármely jóakarója s attyafia mind az úrnak, a ki merte volna tovább tanácslani az asszonynak, hogy törvénytől várjon, és ne végezzen. *Lónyai* uram, ő nagyságának jóakarója, kinek tanácsával éltek az ő nagysága szolgálai, látván és jól értvén az itt való állapotot, egyebet nem ítelt, azt mondotta, hogy maga *Csáki István* uram ha itt volna és látná s tudná az állapotot, noha igaz törvénytől nem kellene félni, végezésre menne, az asszony azért ne nézzon az ő nagysága levelére, mert távol vagyon, és úgy ítéli a mint gondolja.

Az asszonyt procatori nem hogy biztatták volna az egyben felelet után, de az orrát is hozzá kötötte, hogy elkell veszteniek a pert, mert minden praetensiójokat csak eludálják.

Kornis Sigmond uram, *Haller Sigmond* uram ő nagyságok tanácsurak és bírák lévén a dologban, *Huszár* uramék, nem szóllok az ellenkezőkről és irigyekről, kik sokan voltak, de ugyan minden jóakarói közül egy ember nem találtatott, ki nem tanácslotta volna, hogy végezzen az asszony. *Megyeri* uram is, secretárius urammal, testtel lélekkel azon voltak ugyan, hogy a mi legjobb azt cselekedjék. Én is szegről végre bizony jóakarójának tartom magamat mind ő nagyságának s mind az asszonynak; de látván sok dolgokat, melyeket meg nem írhatok, nem tudtam egyebet tanácsolni, hanem *inter duo mala minus eligendum*, a két gonosz között a legkisebbiket kell választani. Midőn annyira ment a dolog, hogy minden ember ítéletire az asszony reá hajlott és a végezésről tractált, mégis *Megyeri* uramnak és secretárius uramnak azt mondotta, ugyan mégis ha vélném, hogy az urnak ő nagyságának ellene volna, én kész volnék csak az egy szoknyában maradni.

Igy lévén a mint igazán irom Nagyságodnak, nem lehet az úrnak ő nagyságának abból neheztelése az asszonyra.

De kiváltképpen való két okat derekast és fontost adhatnék, miért jobb volt végezésre menni az asszonynak a dologban, hogysem törvényre, melyeket meg nem merek írnia, hanem secretarius uramtól megizentem. Ezeket az úrnak megmondhatja Nagyságod. Ezzel Nagyságodat az Ur Istennek kegyes gondviselése alá ajánlom.

Datae *Albae* 15. Maii A-o. 1643.

Nagyságodnak alázatos szolgálja és káplánnya

Rayki Gáspár.

XIII.

1644 márczius 23.

Nagyságodnak alázatosan szolgálók.

Hetfőre érkezvén meg szolgálám Pozsonybul, lehetetlen volt mára *Galgócra* mennem; egyébaránt is úgy látom én mentül inkább kolompozok, annál kevesebbet értek, s botránkozom magamban, hogy én is berzenkedem, s nagyobbak úgy látom, kérve sem cselekesznek, de azomban itthon ötezer emberrel dicsekednek, mi végre ők tudják, nem vizsgálom. Isten ne adja, de ellenkező üdőben lehetne tökekirály itt is.

Én azért Nagyságos Uram, ha a vizek esnek, egyenesen Lévára verekedem; ha miben szolgálhatok, oda parancsoljon Nagyságotok. S hogy futó hírt magam után ne hagyjak, itt hagyom az Atyámiát is mig valamit tovább nem látok, vagy értek; ez volt célja ennyi küldözésemnek is.

Bátyám uram, hogy illy *solemniter expediáltatott* akarom; írja cancellarius uram is, *sic honorat Rex quem vult*, adja Isten dicsérje vége is; nekem csuda dolgokrul izent volt ő kegyelme, *quae non licet homini loqui*, s bűn nélkül szívébe sem bocsáthatja; egyébaránt titkait nem kívánta velem is közleni, noha abban is feljebb nézett én nálamnál.

Kevésre hagyá ezeket a vármegyéket Nagyságod, s mégis rebeg úgy hallom Vasvármegye rajta; ezeknek magam fordítottam volt meg az ő felsége manifestumját, kinek másutt sem ártott volna magyarul is lenni. Kívánom Istentől Nagyságodat egészében látnom.

Papae 23 Marcii 1644.

Nagyságod szolgálja
C. Ladislaus Chiáky.

Engem *Lévára Forgách* uram terminussa is viszem. *abscissis omnibus iuridicis remediis* arrul sem ír a Nagyságod nékem semmit. Ádám ur úgy értem feljött, immár a sógor-asszonyt is hozta volna fel magával.

Külön lapon: Lengyel Miklós unalmaz, hogy ennyihány

szóval irjak Nagyságodnak az ő veszekedések felől, mivel annak a testamentumnak semmi authenticációja nincsen, s constál, hogy ezeknek igen keveset hagyott, sőt a *győri* házát is, ki őstül maradt pénzen vétetett, *Lengyel László* fiának hagyta, öröközre kívánnák, s bizonyos is, hogy az a testamentum nem helyes.

Ez nem mostani időre való dolog tudom, s csak olvasásával is nem örömet terhelem Nagyságodat; mindazáltal Nagyságod intése hozhatja észre *Lengyel Lászlót* is.

Kivül: Szokott czímezés.

XIV.

1644 *aprilis 8.*

Nagyságodnak alázatosan szolgálók.

Csak az én idevaló jövetelem is, és kevés cserepemnek öszve zörgetése, adott ugy látom valami bátorságot az embereknek s discurrálni való okot az ellenségnek. Azonban tegnap visszatérvén, küldtem volt valami negyven lovas *Sarnóczya* felé, kik alkalmas nyereséggel járhattak volna, ha a nagy árviz miatt, egy paraszt ember kaluzzok kárt nem tett volna nekik. Az egész bányavárosokrul való bírák az éjjel jöttek vissza *Bornemiszátul*, kiknek ezeket megjelentvén a parasztember, ki a Garamnak ugratott, ki elhagyván lovát a kősziklákra futottak; az egy újbányai bírónál többet el nem foghattak, és hét lovat hozának most be. Mit valljon kemény fenyíték után való examennel: im Nagyságodnak kültem. Ugy látom gyűjti a gira ezüstöt Bornemissza uram, s kemény helyeken is jár; immár *Schelmeczről* merre ad utat, ennyihány nap alatt meglátjuk. Immár *Szent Benedeket* nem féltém, s lehetetlen is most arra a vögyre költözni.

Tegnap a mezőben nem írhaték Nagyságodnak, s nem tudom *Pécht* mi válasszal bocsátja Nagyságod. S azonban megérkezének Nagyságodhoz küldött katonáim is, s *Ujvárbul* is a Nagyságod levele. Nagyságos Uram, nem féltém én *Lévát* ettül az ellenségtül, hanem a majoromat, kinél — szükségünk ugy hozván bé — én jobb prófont-házat nem tudok; s lehetetlen hogy mi azt innét megoltalmazzuk, ha bé nem sánczoljuk és az ellenkező hegyet valamint nem assecuráljuk, ki a várasnak is, s ennek az egész tűzfészeknek, elegendő securitást adna malmunkkal együtt, ki nélkül semmik vagyunk. S valamikor akarja, az ellenség ezekhez tüzzel hozzá nyúlhat, mert nincs kinek oltalmazni, ha besánczoljuk is s annyi felé ez ennyihány várbéli embert sem oszthatjuk. Nem tudom azért mennyi csorbája esik a hadnak a 300 muskatérossal, kit a

majornál, a hegyen és a város előtt való malom körül csinálendő sánczokba helyheztetnénk; de énnekem ugy tetszik, a következő és igen lehetséges szükségre ezer embernél is többet használna az. Vagyon a hegyben is kétezer akó borom. több is, kihez könnyű hozzáférni, s itt benn sem fér el; én bizony Nagyságos Uram ilyen szükségre nem hogy tiltanám, de a Nagyságod requisíciójára is exponálnám, nemhogy uram szolgálatjára, csak őrizzük meg s assecuráljuk *Lévát* mint *Panijr Erfurtot*, hiszen ezek is az én költségemen fognak élni s meg sem fogyatkoznak provisióbul. S tágas helyek is ezek, ha Nagyságod látná, s távul is egymástul; s azért kíván a vár kívül is több őrzést, ha azt akarjuk hogy ezek is a tüzfészekben megállják, oltalmat kell adnunk nekik. S ugy látom én Nagyságos Uram, hogy ha ugyan hadakozunk, s erre szeg derekassan az ellenség, nem lehetünk mi is el *Léva* nélkül; azért ne perzseljék fel szemünk előtt, s ne tartsuk kicsinynek a vár kívülvaló securitását is, mert ha ez elkél, mint subsistálunk, nem tudom. Kész profontunk annyira való bizony nincsen, emberünk sincs, a kivel elveressük, holott mindennap várjuk reá a tüzet; s bizony egyéb sem lesz benne, meglátja Nagyságod, kit én sem kívánok oltalmazatlanul itt nézmem; egyébaránt a várban, ugyan alkalmas ideig is, megvárhatjuk a segítséget; s a közhirre is és hiveink biztatására e kevés németnek jövetele s telepítése csuda mint használna, csak igen jó ember is lenne előttök ki engem sem tartana magánál alábbvalónak házamban.

Im *Balassi* uram váltig ajánlja magát *Bakáru*l, s tegnap féltetni is akar vala Léva várában, akarván tudni: mi biztatásom. Megíráom, hogy az emberség, és az ő felsége hada, kire majd sírva néznek sokan, s egyébaránt is sok bor kell, s erősebb bak is a lévai kőfalakon ezeknél a generálisoknál, azért ha a félelemnek okát tudakozza, itt fel nem találja, nyúljon kebelébe. Im ennyihány levelét küldtem Nagyságodnak, s mivel ez ideig mást hallottam *Balassi* uram felől, igazán mondom, sem csatájához, sem vendégléséhez nincsen kedvem. Emberségemre megrekeszteném, *Bartakovittal* együtt, de vagyon válaszuk s érthettek haza szaladott biráجتul is.

Várom szolgámat Nagyságodtul, azonban, én ilyen hozszan, sincére, s nem importune kívántam írnia. Adja Isten egésségben lássam Nagyságodat.

Levae 8 Aprilis 1644.

Nagyságod szolgálja
C. Ladislaus Chiáky.

Ha igaz a Fejedelem jöveteli s *Vesselényi* uram szemben létele is, lehet valami periculum benne. Bár csak rész szerint indulnánk mi is, bizony javallanám, avagy eddig e

helységgel assecurálnók passusunkat ha késik is a derék had. Készre könnyebb volna jőni; de ha elébb elfüstöli az ellenség. nem bízom a német profont szekerekhez. Nagyságotok lássa. Én bizony magamat ebben nem nézem, s kinézek innét is, ha csak a várra kell tekintenem kinek dolga mezőben válik el. egyébtől nem féltém.

Bizony Nagyságos uram, mindennap eszi háromszáz ló az én abrakomot, s nem tarthat sokáig. *Megíráom érsekuramnak is*, hogy immár a falukra szorulok, s jutni kell az ő nagysága jószágának is benne, noha én nem is igen akarnám ebbe a vitézkedésbe mélyen adnom magamat.

*

(Az érsekhez írt levél itt következik:)

Nagyságodnak alázatossan szolgálók.

Ertvén hogy a hadak tandem össze gyülekeztek s derék mustrájok lenne, Palatinus Uram írására, tegnap mintegy háromszáz lóval megindultam vala én is, itt hagyván minden velem hozott házi heteputámat visszajövetelem nagyobb hitelére; azonban hozák utamban *Csifárnál* szentbenedeki praefectus uram levelét s includálva *Dóczi Menyhért* uram levelét is. kiből írja, azok a *Szentkereszt* táján levő inimici crucis Christi mely nagy confusióban és félelemben vannak hirtelen, negyed naptul fogvást, a falukról mind beszorulván, éjjel nappal nyeregben lovok, s magok sem vetkeznek le is, ugy annyira, hogy csak ezer ember is tréfát tehetne rajtok, mivel talán mostani bódulásukat is az én ennyihány kevés cserepemnek összeveréséből s idevaló bátorságos jövetelemből vötték. Kihez képest. hogy az opiniót neveljem. mindjárt visszatérék, nagy lármát csinálván itt is az előljáró hadaknak utjokban lételek felől, s felküldtem *Zsarnócza* felé is ötven lovast ha mi nyelvet hozhatnának, s Palatinus Uramnak küldvén utambul a leveleket. kérem Istenért is Nagyságotokat: tegyenek valami dispozióit. bár csak ezer dragonnal és jó ezer magyar lovassal szálljanak idebb, ha reájok nem akarnak is menni, kiből bizony ugy tesszik *certissima spes esset victoriae*, nevelnök mi is a jó igyekezetet. Hiszen ez nem messzi, két napi munka mindenestül is. egyébaránt csak üres hólyaggal nehéz sokáig ellenséget rémíteni.

A mi ezt a mi helyünket illeti. Istennek hála, pro tempore elegendő provisióval vagyon s nem szánom költségemet és mindenemet is illy jó szolgálatban. De két nagy difficultásom vagyon Nagyságos Uram! Egyik, hogy a téli költség után itt feles lovassal vagyunk, több vagyon magam abrakán is háromszáz lovasnál, el nem győzöm az kasbul, s itt quártírozni sem

bátorságos, sem őket mellőlem elküldenem míg a hadak ily távol vannak kiváltképpen; bizony a hol a faluk megmaradtak, ki kell valami segítségért irnunk, Nagyságod megbocsásson ha jut benne a Nagyságod embereinek is, ez az arany idő, melyben *omnia sunt communia*. Ennél is nagyobb difficultásom, kirül im irtam Palatinus Uramnak is ő Nagyságának, hogy ily gazdag profontház, mint az én majorom, kivel sokáig kellenék a tábornak is megérni ha erre kénszerítené a szükség, minden oltalom nélkül *primi occupantis*, és ha csak egy *Bornemisza* ereje éri is, szabad léssen füstbe bocsátani; borom is azon szőlőhegyeken ennyihány ezer akó kiket idebe nem fér-tethetjük, s a várbeli presidiumot oda nem küldhetjük, ki mindenestül nyóczvan muskatéros, a többi, kiváltképpen a bécsiek, mind pikások, *Véglesbe* ment a muskatérossa; vagyon másfél száz hópénzes gyalogom, de az is mit oltalmaz? S ha városunk is tűzfészek füstöt kezd vetni, vagy szorongattatni, ezeket sem küldhetem ki a várbul.

Nem látom azért egyéb módját, és bizony abban is igen *periculum in mora* küldjön Nagyságotok bárcsak valami 300 muskatérost ide, de bizony ne kevesebbet. Besánczoltuk alkalmasint a majort, csináljunk egy *plokhauszt* a hegyen is, valami jó száz muskatérosnak valót, s abba taraczkot vonyatok. Assecurálom Nagyságotokat, valameddig minden hadával, ágyúival a fejedelem nem érkezik, *ad talem casum* az egész ármádát elegendő profontra várom, mind városunkat, malmunkat megtartom, szüntelen és bátorságosan csépeltek; s úgy tetszik az enyimből ez oblátión-mal *contentus* lehet Nagyságotok, s nem is kicsiny *securitás* léssen, s e kis hadunkbeli (300 ember) csorbánál százszorta nagyobb jó. Ne is késsék pedig ezzel Nagyságotok, mert ha meg nem indítjuk csak ezt a szomszéd ellenséget is, s esze léssen, soha bizony semmivel az ő felsége hada progressusának nagyobb akadékot nem teszen. S im csak az estve is ír *cum assecuraciónem* profont felől Palatinus Uram ő Nagysága, de itt bizony készen, magunk két vagy három hónapi szükségén kívül nincsen. Eszi most is hatszáz ember az én kenyeremet. Nincs emberünk is a kivel csépeltecsünk, mind puszták a faluk. De ha assecurálva lesznek ezek a helyek: magunk is *continue* munkálkodtathatunk, jó arra a magyar gyalog is; de így mihez kezdünk? minden órában nyakunkra várván a tüzet. Istenért kérem Nagyságotokat, mennél hamarébb *effectuálják* ezt, hogy *sero* magunkra ne vessünk. Vendéget bizony szükség kívül nem hívok, de nem tudom most ilyen profontházát sohol is ő felsége szolgálatjának, *Barson* is, a mennyi asztag vagyon, ennyihány ezer köből buzára való, én csudálom hogy eddig is a pusztá helyen fel nem perzselték.

Hosszan irék Nagyságod megbocsásson, kívánom Istentől Nagyságodat jó egészségben látnom.

Levae 8. Aprilis 1644.

Nagyságod szolgálja

Tudom Nagyságod e levelemre Eszterhási Pál uram ő kegyelme opinióját is veszi; nem irhatok ő kegyelmének. Im Balassi Ferencz uram leveleit is hozák, tegnap rémíteni akar vala, de megirtam, hogy kebelében keressen rémülésre való okot. A *bakai* hívek, ha oltalmokat intendálnák, eddig megtaláltak volna szükségükre. A por nemcsak rakétának való; adják nagyobb jelenségét is hívségeknek, s többül is provideálunk. Nagyságos Uram, mikor nyílik szemek hátul ezeknek a mi ellenséginknek? az Istenért ne hagyjuk a szent keresztet Nagyságos Uram, bizony megveri őket, *ecce ego Domine*, ha más nincs.

C. Ladislaus Chiáky.

*

XV.

1644 július 1.

Ajánlom Nagyságodnak szolgálatomat.

Ez hónap 29. napján irtam vala *Vadas* uramnak, értvén tőle Nagyságodnak *Szepesbe* való igyekezetit, tudom eddig közlőtte Nagyságoddal írásomat; másnap érkezék estve felé *Barkóczy* uram szolgálja *Rácz András* is, a ki a Nagyságod levelét megadta, kinél többet tudomásom szerint nem vettem ez hónapban mellyet nekem írt volna Nagyságod, és noha minden ide való dolgokról bizonyos emberim által (kik szerencsétlenül az ellenség kezébe akadtak) tudósítottam volt Nagyságodat, mellyeket pennára igaz stilussal nem bizhattam volna. mindazáltal ebbe jutván az állapot és innét is bizonyos ember menvén Nagyságodhoz, bátran megírom értelmemet:

Az innét való segítségadásról nekem sokszori ajánlások s irások által nagy reménységet adtak volt az emberek. kirül hasonlóképpen írtak vala Nagyságodnak is, s ugyanazokban specificálták, hogy *de necesse* meg kell nekem várnom a királyné temetését, és a senatorokkal való consiliumnak végét. Ezeknek interceptiójokat csak azért bánom, hogy Nagyságod nem látván őket, meg nem ítéltette várakozásomnak volt e méltó oka, vagy nem volt. Egyébiránt mi érettünk nem tudom miért volnának ártalmasok elveszések, s Nagyságod is azon ne busuljon, mert a nekem szólló leveleknek páriáját érsek uramnak is felküldöttem.

Mivel azért mind a temetés s mind a consilium elmúlt (és újabb dilatiót látok lenni a dologban s többire semmi

reménységgel), valamint magamot úgy Nagyságodat is nem biztathatom az innen való alkalmatos segítség felől, kiről írtam odafel is cancellarius uramnak, hogy ő felségének érté- sére adjon mindeneket nagyobb explicatióval.

Az erdélyi fejedelem, követei által mind a királyt, s mind a senátorokat elhitette, hogy kész a békességet acceptálni. s kívánja a királynak mediátorságát, s kéri, fogjon az állandó békességnek végben viteléhez. Ez is azért a requisitio az innen való segítség felől nagyobb bizontalanságot hogysem valóságot hozott. Azért iterato irom Nagyságodnak, én innet főképpen mostanában magunk pénzünk nélkül segítséget nem várhatok. azért is, hogy a kész hadak megfordultak a generálissal együtt. nem tudom micsoda tatárok hírére nézve.

Privata audientiára mentem vala a királyhoz, a holott a fő cancellárius is jelen volt. Kérde a király, mi okát vélném. hogy annyira hátra szállott volna a császár tábora, talán valami derekas török segítsége érkezett *Rákóczinak*? Én három okát adtam. Elsőben a kenyérnek szűk voltát. 2. Az ő felsége ígért kegyelmes jó akaratjának effectussát securè akarja palatinus uram magával conjungáltatni, elmúlván az a terminus is, melyre várakoznom parancsolta Felséged. 3. Öreg lövő szerszámot is vár Nagyságod onnét fellyől bizonyos néppel együtt.

Mingyárt panaszkodni kezdte a király, hogy császár urunknak nem volt volna kedve a Rákóczival való békességhez; mert noha requirálta felöлле, de absolute ő felsége nem felelt neki. Továbbá hosszú discursus után azon nyugvék meg ő felsége, hogy Nagyságoddal közölje, mit kívánjon most *Rákóczi* követei által, és végére menjen annak is, ha Nagyságodnak tecczik e hogy armistitiumot tegyen ő felsége, és hogy ezekben a Nagyságod tecczéséhez akarná magát alkalmaztatni *in favorem Suae Majestatis Cesareae*.

Immár azért Nagyságodon áll, mint resolválja magát ő Felségének, kirül engem is tudósítson Nagyságod, hogy segíthessem igyünket a mint lehet; errül bizonyossá teszem Nagyságodat, hogy én már öt zászlóimot osztottam ki valahány ezer forintommal együtt, kiket egy hét alatt meg is kelletik must-rálnom, és mindjárt Cantorra kell nekik fizetnem, kiknek gyülekezetek és quartirozások a *Dunavicz*i jóság táján *Szepes* vármegyében a lengyel határ szélén vagyon. Ezen kívül vajda uramtul is vagyon reménységem, de mivel ez ígéreten fundál-tatik, bizonyosnak nem tartom. *Pulócsai Gábor* uram is száz lóval ígérkezett mellém; bizonynyal tudom, hogy *Homonnai* uram is nem kevesebbed magával compareálhat Nagyságod mellé, csak a mostani lázzadt hírek és a póroknak is akadé- kos voltuk tartóztatást ne tegyenek megegyezésünkben.

Kérem azért Nagyságodat informáljon úgy mindenekrül engemet, akár csak *Vadas* uram által, hogy ne kellessék haszontalan expensákat cselekednem; mert igasságot írok Nagyságodnak, hogy ezeknek a lengyel hadaknak fizetések, és eddig való sok költségim, meghaladják a 16 ezer tallért minden külső kárvallásimon kívül. Jószágom pedig pro nunc sohol semmi nincsen.

Az öreg ágyuknak érkezések felől is írjon, vagy izenjen Nagyságod, mert azok nélkül nyilván látom semmi vitást nem cselekedhetik az armada jónkra valót, és a szepesi quartirózással is nem szerzünk magunknak jó akarókat.

Szintén most hozák *Homonnai* uramnak is levelét, kiből írja, hogy *Lónyai Sigmund* és *Serédi István* uramék levelét melyet a fejedelemnek írtak intercipiálták postájokkal együtt az ő kegyelme szolgálói, melyből azt olvasta *Homonnai* uram, hogy úgy vették eszekben, hogy Nagyságod a magyar hadakkal fel felé akarna nyomakodni, és az ő felsége armadája, mint afféle nehéz nép, *Slésia* felé. Írja azt is *Homonnai* uram, hogy látta *Jeszenőből*, midőn 7 sereg lovas ment el a vár alatt melyeket az ő kegyelme jószágára küldött a fejedelem a végre is, hogy *Barkóczi Lászlót*, akki *Szinán* volt akkor, felkeressék.

Mindezekre választ várok Nagyságodtól, és addig nem is fizettetek a hadaknak. Éltesse Isten Nagyságodat.

Irtam *Nepolomiczán* 1. Julii 1644.

Nagyságodnak jóakaró szolgálja

G. Csáki István.

XVI.

1644 július 12.

Ajánlom Nagyságodnak jámbor szolgálatomat.

Vasécrről írt Nagyságod levelével együtt hozák kezembe a szepesi káptalanból 1. huius írt levelét is Nagyságodnak. kikből a több dolgok között bizonyossá lettem, hogy *à die 10 Junii* csak egy levelemet sem vehette el Nagyságod, noha bizonyára irtam *omni occasione*, de soha nem oly bizvást, hogy elveszéseken buslunom kellene.

Azon okokra névze expediáltam vala nyavalyás *Sztankai* uramot több jámbor szolgálóimmal együtt Nagyságodhoz a *kassai* táborba, hogy ő átalok tudhassa meg Nagyságod, mit csinálók én itt, rosszalkodom e, vagy emberkedem; és a király Nagyságodnak szóló levelét is több főurakéval együtt azon jámbor szolgálómtól küldtem vala meg, kiknek is elveszéseket csak azért bánom, hogy Nagyságod hihette volna el, nem vagyok sem voltam én oka az itt való mulatozásnak. és hogy *de necesse*

meg kellett várnom az utolsó resolútiót. Viszont volt okom a bizodalomra is hogy nem hiában esik az én sok költségem s fáradtságom. De ezekben véget vetének a senátorok discrepantiájok, kikben nagy bizodalmat helyhezettette vala e jó király, s noha meg nem fogta volt ugyan teljességgel, de többire mellyeszteni is láttatott hozzánk mutatandó jó akaratját. Én errül ezt írhatom. Tovább pennával nem szólhatok felőle most sok okokért. És így 27. Junii estve felé lött válaszem privatim.

Hogy Nagyságod az armadát retirálta, semmit annál pro nunc nem cselekedhetett jobbat Nagyságod, és ha Magyarországot birni akarja ő felsége, s mindenkori infestációjoktul örökössen meg akar szabadulni, ismét az új kenyérrel újra kezdje dolgát az armada, és valamiben akadékja volt mostan, könnyen s hamar provideálhat arrul ő felsége, csak pénz legyen.

Nem járt hiában és haszontalanul most is az armada, mert az ellenségnek erejét, mivoltát, refugiumját, practicáját, a vármegyéknek városoknak rebellis voltokat, az országnak csínyját binnyát úgy megtanulta és experiálta, a mint kívánta, és meg is elégedhetik vele.

Ha 20 ezer aranyat küldhetne ide be ő felsége, 3000 azaz háromezer jó lovasoknak egy Cantorra megfizethetnének azzal, főképpen ha nem valami lármával kezdenők gyűteni, hanem csendessen. Kiknek bizonyos quartért is kellene mutatni. Ezekhez ha meg annyi magyarnak és horvátnak oda fel szerit tehetné ő felsége, kiknek is nem hóra, hanem Cantorra fizetnének: így bezzeg nem fogna Nagyságod busulni az én késedelmem miatt, hanem bátran és helyessen küldhetné hozzám ordinatiáit, s nem csak napokat, de órát is szabhatna maga tetszése szerint Nagyságod indulásomnak.

Magam felől azt írhatom Nagyságodnak, *ego omnia mea mecum habeo*: az egy várom volt még a magyar világon, már ahoz sem bizhatom, mivel Nagyságod semmi praesidiumot nem hagyott benne. Bár csak egy jó Commendant embert hagyott volna ott Nagyságod 50 muskatélyossal. Viszont oly helyen lakom feleségestül, a hol arannyal s ezüsttel élek, s sok szép szokat is s azonképen írásokat hallok s olvasok. Harmaðszor, valahány száz lovast is gyűtöttem vala, kikkel együtt az Armadához akartam mennem *accepta resolutione*, hogy Nagyságoddal együtt vegyem én is az Istennek mind áldását s mind látogatását, s ezt az én mostani pénzes életemet a latrok javaibul prédák által való keresetemmel sustentáljam. De mivel az idő már consulált Nagyságodnak cselekedni (kinek én is javallója vagyok): patienter szenvedem mind ennyi hiában való költésimet, kárainmot, s minden jószágomon kívül való létemet hűsé-

gemért. És azoknak a kik csak hirül hallják ezeket az én mulatságimot, tanácslom, ne restelljék értékekkel és könnyű hadakkal segíteni az Armadát, bizony nem szakadnak meg bele, ha minnyáján háromezer magyarnak egy Cantor pénzt adnak, sőt azzal megfogják magokat az én recreátiómtul menteni, mert ha a *Rákóczi* uralkodását fejekre várják, bizony sírva említik még *Bottáni* uram és *Pálfi* uramék a mostani gondolkodásokat.

Ezek így lévén, mivel a fellyül megnevezett hadaimat pápens leveleimre gyűtöttem fel, meg is fizettem jó részent nekik s tovább is akarok fizetni ígéretem szerint, hogy változást abban ne találjanak: az armada mellé a Nagyságod botja s vezérlése alá küldöm őket jó és alkalmas kapitányom által. Eddig is várakoztam a király internunciusára, tudni kívánván, mivel érkezik meg *Kassáru*l, hogy annnyival jobban ordinálhassam tovább való dolgaimot is. Reménlem azért három négy nap alatt megérkezik. En is holnap általmegyek a vajdához *Visinczre*, a ki *Lanczut* felé fog e jövő pénteken indulni. Bucsut akarok tőle is venni, s valami punctumokat is proponálok eleiben hogy magam itt való securitásomról is provideálhassak a jó úr tanácsa szerint, ki ha most nem élne, vagy budosó emberré kellene lennem, vagy semmivé. Isten sok jót adjon neki. Nincsen is hozzá hasonló jóakarója nemzetünknek senki ez országbán az én esméretemre.

Kérem azért Nagyságodat, ezeknek quartirok felől idején provideáltasson, mert ha Gorelikaia nem leszen is, de hamar meg szokott haragudni ez a nemzet, s igen a szájokban forog most is a sléziai vendégség. S nem is állottak külömben a szolgálatra hanem csak *Rákóczi* ellen, egyébiránt ha másra fordítanák őket, azaz németek ellen, *eo ipso absolutusok* lesznek. Nem bizonyosan irom Nagyságodnak, de úgy értem, lesznek közel ezeren, noha nem minnyáján az én fizetésemén, hanem inkább egymás barátságáért és jövőendő fizetéseknek reméniségeért.

Hogy magam tőlök most elmaradok, 3 ilyen oka vagyon: 1. Hogy minden tábori készületem és szekeres lovaim *Szepesvárán* rekedtek, mivel én a *kassai* táborzó állapotról gondolkodván, Szepesbül akartam jobb készülettel indulnom, a végre küldtem volt oda lovaimat is tartásnak okáért, innét pedig Szepesbe jobbjágyim lovain akartam kimennem mind feleségestől; de ez már öregén sült, és efféle marhám, mint a jobbjágyi, egy sincsen; elfoglalta a kassai király. 2. Jól tudom, egy fal-káig Nagyságod is meg nyugottja a hadakat kire nézve is várakozhatom inkább mit kapathatnék ki interim a várambul, míglen Nagyságod újabban megindítaná a tábort. 3. Ha

az én kegyelmes Uramnak kelletik a lengyel had és kész pénzé-
vel akar hozzá nyúlni, reménlem abban helyessen szolgálha-
tok, de *in illo casu* kívánom jönni felküldendő kapitányomat,
kit az én hadaimmal bocsátok fel ma holnap, a mint fellyebb
is írásm Nagyságodnak, hogy annyival hamarabb effectuálhassuk
parancsolatját ő felségének, és így ezekkel együtt megyek ki,
bizonyosan Nagyságod mellé, ha Isten egészségemet megtartja.

Elfelejtettem megírnom Nagyságodnak, semmit egyebet a
király most a senátoroknál nem efficiált, hanem hogy szabad
legyen mind császár urunknak, s mind az ő felsége hiveinek,
magok pénzeken hadakat ez országban fogadni. Elhidgye Nagy-
ságod, csak ezt is nagyra becsülik itt az emberek. Ezt pedig
magokra vették a senátorok, hogy az ország gyűlésében is
senkinek kára nem következik, sem a királynak búsulása.

Szintén most érkezék Szepesből az includált czédulája
kapitányomnak. Két okra vélhetem azoknak *Lőcse* táján való
léteket, vagy hogy az én váromat akarják megszállani s lövő
szerszámot is Lőcsérül vinni, vagy pedig az én hadaimra
vigyáznak a kik egy napi járó földön quartéroznak tőlök a
Dunaviczi jóságban.

Bizonynal írhatom ezt is Nagyságodnak, azt monta nekem
a *Hetman* most *Krakkóban*, hogy az *olá vajdák* régen revo-
cálták volna népeket a fejedelem mellől, de *Erdélyen* nem
bocsátta vissza a fejedelem; hanem kéretik azon a *Hetmant*,
engedje meg nekik, hogy mehessenek vissza *Lengyelországon*,
és így egy éjjel elszöknek tőle minnyájon. Erről a *Hetman*
conferált a királlyal is, és anuáltak titkon mind ketten,
s mingyárt ugyan *Krakkóbul* a vajdák postáját vissza bocsá-
tották. Ugyanazon vajdák írták azt is, hogy *Rákóczinak* semmi
derék segítséget nem fog adni a porta. Viszont a portárul
a *Hetman* embere azt írta, hogy oly avide várják a mi
kegyelmes Urunk követeit, hogy sem a francziai, sem a több
ellenkező keresztyén fejedelmek követeinek választ nem adtak,
váarakoztatván az innen menő követekre.

Most nincsen ennél több miről írjak Nagyságodnak,
hanem midőn hadaimat megindítom, kiket *Árvára* bocsátok
átal, akkor irok ismét Nagyságodnak. Kérem Nagyságodat is
írjon nekem is mindenekről, úgy pedig, hogy a sok rendbeli biz-
tatások között ne tegyem semmissé magamat és maradékimat.
Ugy tecczik minden jámbor meglegedhetik vele, a mennyire
hívsegemnek adaját megadtam, s talán *Pálfi Pál* uram is
elhiszi felőlem, hogy nem vagyok áruló s nem is leszek előbb
ő kegyelménél azzá.

Bezzeg jól esett volna most, ha ő kegyelme meg nem tar-
tóztatja vala az én kegyelmes uram dispositióját *Szepesvára*

felől, mely ilyen volt: Kassárul elegendő munitiókat vigyenek Szepes várába, és én adjak reversálist, hogy mikor ő felségének tecczik, ismét kivitethesse onnét. Ebbe bizonyosságom lehet mostani érsek uram ő nagysága, a ki cancelláriusságában ezt efficiálta volt ő felségetül, de *Pálfi* uram végben nem engedé menni.

Tartsa meg Isten Nagyságotat jó egészségben. In oppido vel possessione

Szlatkovica 12 julii 1644.

Nagyságodnak jó akaró szolgálja

G. Csáki István.

P. S. Elvégeztem vala irásomat, hogy a vajda uram inclúsái érkezének hozzám. Vigyázok a több dolgokra is, s megírom oda fel.

XVII.

1645 június 7.

Nagyságodnak alázatossan szolgállok.

Ugy értvén én, hogy Nagyságod *héflyányi* szokott fürödőjében vagyon, az én *Váton* pocsolozó emberimet felvevém, s im *Bécsbe* viszem magammal őket; s bánom, hogy ez utamban Nagyságodnak nem szolgálhatok; mellyet én *biertlicher*¹⁾ voltomra nézve, annyival inkább kívánok, mennyivel a *vulgus* szokott opiniójában az igazságtul és Nagyságod az én hozzám való kedvetlenségétül aberrall; kire mivel magamnak is a magasságbéli bizonságom, s körülöttem lévő s látó páterek is gyarlóságomnak, nem találok szomorúságot az ilyen hírekben álmélkodásnál többet.

Ha mi parancsolatját Nagyságodnak itt-fenn létemben érthetem: a tévő leszek. S noha *Szombatban* creditumom vesztett szolgáljának tartattam, de az nem voltam, sem vagyok, úgy hallgassa meg Isten az én krédómat is. Mindazáltal tudom az én szolgálattal is a portaszámra, Nagyságod is megelégszik, s ő felsége sem kíván erőm- és minden tehetségetől, kedvemtől, idegen sőt lehetetlen szolgálatot tőlem; hanem ha confusióban és fűvemben megszárasztó despectusban akarna juttatni; tudom mit beszéllek, s az Isten Nagyságotat éltesse, hogy éljünk.

Klímpa 7. Junii 1645.

Nagyságod alázatos szolgálja

C. Ladislaus Chiáky.

Kívül: szokott czimezés.

¹⁾ Wirklicher=valóságos.

XVIII.

1645 június 10.

Nagyságodnak alázatosan szolgálók.

Méltán ítéletet tehet Nagyságod gorombaságomról. ha tudván *Héflainban* való létét. szolgálat nélkül jöttem el; de nem is kételkedem bizony különben hanem hogy *Fraknóban* légyen Nagyságod, s úgy irtam leveletem.

A mi a szolgálatot illeti, az én szeremen való ur. akárki, vessen követ reám érette, ha többet cselekedett, vagy cselekszik most is, mind személyében, jószágátul, fizetett népében. Hogy akkor az enyímék ott nem voltanak mikor a többi is haszontalanul által jöttek a Dunán, s ezek is utjokbul tértek meg: a közönséges jó azzal meg nem fogyatkozott; s küldtem azért annyit, s tartok is Dunántul való helyeimben, a mennyit itt senki contribuciójában nem látok. magam rendin valókra szólván; s valahova parancsolja Nagyságotok talpon vagyon most is minden órában száz lovasom. De sok az ármáda, noha egyet sem látunk. Győri királyképe is uram is egyet gyűjt, *Bottinai* uram is mást. s úgy hiszem a varasdi generális harmadikat, s ő felsége pedig, utolszor is, oda parancsol, a hol *domini praelati magnatesque* concurrálnak.

A mely portaszámot is most felvetettek is ő kegyelmek. abban is in proporcione én örömet concurrálok, s annyit adok mint más; magam személyét is im ő felségéhez hoztam. Nagyságod írása szerint attul akarván lument vennem a ki parancsolt; s értvén immár kegyelmes akarattját s tehetségemhez illendő szolgálatot, azt cselekszem. úgy hogy, énnekem ügytetszik, akárki jóakaró ítéleti szerint is nem hivalkodom, s haszontalan földterhe ez iránt nem vagyok.

Hogy pedig míg Isten Nagyságodat szerencsénkire a világban tartja, addig nem akarnak mások a Nagyságod dolgaiban állani: ha azt cselekszik; bizony *meo videre*, igen helyessen cselekszik; úgy azért, hogy a magistrátussának böcsületire, s ne fogyatkozására redundáljon; s nem is tudom *in tam confusa machina*, melyben sokféle passiók is interveniálhatnak mind nagy s mind közép részről. ki supportálhassa Nagyságodat, bár ugyan ennyihányunk nyakába parciálja is? Nagyságod se kívánja édes Nagyságos Uram, mert maga is látja jól, hogy veszedelmünk jőne ki belőle; s talán az ifju doktorok a mit vesztegetnének a szegény betegen. *Rechperger* sem vihetné helyére. Ne kívánja Nagyságod élteben látni az utánna való világot; mert kemény üdők ezek; ebben is alig evezünk; nem adja Isten azt a lelket senkinek, valameddig a

lélek Nagyságodban lészen; *qui dedit velle, dabit perficere* Nagyságodnak.

Ezeket nem tudnám, ha az udvartul és Nagyságodtul nem tanultam volna. Bizony nagyobb betegség most is a mi imperfekciónk Nagyságodon, maga betegségénél; de ezt bizony távollétével nem cúrálja, sőt nehezíti; az után nap leenyészvén: gondja lészen Istennek a hódvilágra is. Kérem alázatosan Nagyságodat, az én fogyatkozásimat maga *paterna affectione et pietate* mentse; s ne gondolja azt is, hogy *fugio faciem judicis*, mint a marczaltói *Nádveréb*; mert abban semmi sincs bizony, hogy én *ante donacionem* elfoglaltam; eskessék meg a benne valókat: ki számára szolgáltak? Sőt az akkori possessor *ante statucionem* contradicált is, és per conditiones remittálta; *Amade* uramék pedig harmadnapján contradicáltak. De hiszen ezt mutassa meg az igazság, affelől szerethetjük egymást. és én maradok mindenkor

Viennae 10 Junii 1645.

Nagyságod alázatos szolgája
C. Ladislaus Chiáky.

XIX.

1645 június 11.

Nagyságodnak alázatosan szolgálók.

Tegnap bővebb írásommal fárasztám Nagyságodat, s most is úgy érzem én szívemben, hogy némely szolgálattul való mentséggemmel Nagyságod méltóságát suspiciálok, s kérem is alázatosan Nagyságodat, mint igaz szolgája, ne terhelje se ő felségét, se a közönséges szükségét valami kedvetlenségével; elhozza Isten annak is idejét még éltében Nagyságodnak, hogy azokban is satisfactiót vehet, s minket is, mint az új söprüket koptathat. Mivel a gyónás titok dolog, s ő felsége is semmit nem jelente, így maradék el cancellarius uramtul.

Nagyságodnak *Majlát* uramtul némely dolgaimról izentem, kérem bocsássa jó tetszésével együtt hozzám.

Adja Isten lássam jó egészségben Nagyságodat

Viennae 11 Junii 1645.

Nagyságod alázatos szolgája
C. Ladislaus Chiáky.

Kírvül: szokott czimezés.

DR. MERÉNYI LAJOS.

OKLEVELEK AZ 1514. ÉVI PÓRLÁZADÁS TÖRTÉNETÉHEZ.

Midőn a »Történelmi Tár« szerkesztőjének megbízásából, néhány, az 1514. évi Dózsa-lázadásra vonatkozó oklevelet közlünk, tesszük ezt főleg azon okból, mert e korra és eseményre, de általán a Jagellók uralkodásának második felére vonatkozólag okleveles adatok közzétéve, korántsem állanak oly nagy számban a kutató közönség rendelkezésére, mint pl. az Árpádok vagy Anjouk uralkodásának korára.

A mi az 1514. évi Dózsa-lázadást illeti, erről csak egy számba vehető monographiát ismer a hazai történetirodalom, és ez Márki Sándor 1883-ban megjelent igen szép könyve,¹⁾ melynek becses voltát rendkívül emelte volna, egy eredeti kutatások alapján összeállított okleveles függelék. E valóban szép munkát Torma Miklós bírálja a »Századok« 1883. évfolyamában²⁾ és a bírálat minden sorában csak elismeréssel emlékszik meg a műről, azt azonban kénytelen megvallani, hogy pl. a szerző az Orsz. Levéltár acta publ. fasc. 36 No 27 régi jelzetű, ma MODL. 24872. számú alább egész terjedelmében közzétett oklevelet (Ld. az 5. sz. oklevelet) nem ismerte és nem látta, mert másképen megemlítette volna, hogy a lázadás nemcsak a Duna-Tisza-Maros vidékén és Erdélyben, hanem Magyarországon nyugati megyéiben, mint Sopron, Zala, Vas megyékben is terjedőben volt. Felemlíti végül Torma, hogy Márki minden anyagot feldolgozott, kivéve a Vatikáni levéltárét, mi hozzátehetjük az előbbieken alapján, hogy az Orsz. Levéltárnak e tárgyra vonatkozó egy-pár oklevelét sem ismerte. Ez azonban a könyv használhatóságából és becséből mit sem vesz el és von le, mert a mű mint történelmi monographia oly kiváló, hogy rövid idő alatt két kiadást ért meg, a mi hasonló munkáknál nem épen gyakori jelenség. Ugyancsak Márki Sándor

---

¹⁾ Márki Sándor: Dózsa György és forradalma 1883. És rövid idő alatt 1886-ban második kiadásban is megjelent.

²⁾ Századok 1883: 883. l.

tette közzé és fordította le Taurinus (Stieröchsel) gyulafehérvári kanonok, később olmtüzi püspök »Stauromachia« című, 1519-ben megjelent verses krónikáját, a mely főleg az 1514. évi Dózsa-lázadással foglalkozik. De ez későbbi keletű verses munka lévén, természetes, hogy az eseményeket nem adja oly hűen, mint egy egykorú oklevél, melynek nem az a célja, hogy az olvasót gyönyörködtesse, hanem hogy a tényeket híven leírja. A »Századok 1887. évfolyamában¹⁾ ugyancsak Márki Sándor tesz közzé egy kisebb dolgozatot »Dózsa György korából« cím alatt, melyben a bajor királyi levéltárból másolt okleveles adatok alapján beszél el egyet-mást a lázadás epizódjairól, azonban oklevelet nem ad, csak feldolgozott anyagot, sőt az egyes okleveleket sem idézi.

Az első, a ki nálunk egyenesen a Dózsa-féle lázadás történetére vonatkozólag okleveles anyagot ad, Frankl Vilmos, a ki a »Századok« 1872. évfolyamában²⁾ »Adalékok az 1514. évi pórlázadás történetéhez« címen nagyon érdekes és rendkívül becses okleveleket közöl, számszerint nyolczat, 7-et Kassa, egyet Késmárk város levéltárából.

Szabó Károly »Egy adat Dózsa György életére vonatkozólag« címen a »Századok« 1876. évfolyamában egy oklevelet közöl a nagy szebeni szász *nemzeti* levéltárból, melyet Héderfáji Barlabási Lénárd erdélyi alvajda intéz Szeben város polgármesteréhez és tanácsához, melyben Dózsa (Zekel) Györgyöt már a lázadás előtt »publicus predo«-nak nevezi. Az oklevelet kivonatosan közli Szabó.³⁾

A történelmi társulat 1877. május 3-án tartott gyűlésén Fraknoi Vilmos felolvasásban ismerteti a müncheni Brandenburgi levéltár anyagát és felemlíti azt is, hogy a parasztlázadásra nézve milyen okleveleket tartalmaz a levéltár. Magáról a felolvasásról a »Századok« elég szűkszavuan számol be.⁴⁾

A »Történelmi Tár« 1891. évfolyamában is találunk a parasztlázadásra vonatkozólag adatokat.⁵⁾ Karácsonyi János »Egykorú tudósítások az 1514. évi pórlázadásról« címen közöl néhány adatot, köztük egy II. Ulászló által kiadott oklevelet. Az olasz Barbaro Dániel feljegyzéseiből közli a pórlázadásra vonatkozó részeket, különösen azt, hogy a lázadás egy volt pap vezetése alatt a Dunántúl is terjedőben volt. (L. a 10. számú oklevelet.)

A krónikákat, emlékiratokat, diariumokat és egy-két diplo-

¹⁾ 1887: 193. l.

²⁾ 1872: 431. l.

³⁾ 1876: 18. l.

⁴⁾ 1877: 460. l.

⁵⁾ Tört. Tár 1891: 337. l.

matariumban szórványosan közölt oklevelet leszámítva, eleddig tehát csak ennyi publicált okleveles adatunk van az 1514. évi parasztlázadásra vonatkozólag. Hangsúlyozzuk azonban, hogy csak *okleveles* közlemény van kevés. Legfeljebb még a Firnhaber által kiadott és a Jagellók uralkodásának egész idejét felölelő oklevélgyűjtemény jöhet számba,¹⁾ de ő sem a lázadásra fektette a főszűlyt. Ha tehát a hazai történetírás ügyét és a kutatók munkájának könnyítését ezen csekélységgel is előmozdítottuk, úgy munkánk nem volt hiába való.

I.

1514. május 29. Buda. II. Ulászló király a pórlázadás levereése miatt általános felkelésre hívja fel Valkó vármegye közönségét és meghagyja nekik, hogy Perényi Imre nádornak mindenben engedelmeskedjenek.

Commissio propria domini regis.

Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Fidelibus nostris comiti ac vicecomiti et iudicibus ac toti universitati nobilium, tam possessionatorum, quam eciam vniui sessionis, comitatus de Valko, salutem et gratiam. Planum est iam et apertum ad quantam temeritatem et insolencias rustici et populares in toto hoc fere regno nostro sub nomine cruciate progressi sunt, quoue malignitatis omnino insurrexerunt, domos nobilium evertentes et confluentes, bona eorum diripientes et insuper personas quoque ipsorum vbi possunt et valent misere interficientes, pro quorum malefactis reprimendis volumus et fidelitati vestre harum serie firmiter committimus et mandamus, quatinus, per singula capita vestra vnacum omnibus familiaribus vestris, meliori quo poterit numero insurgere ac vos mouere et quo fidelis noster spectabilis et magnificus Emericus de Peren comes perpetuus Abblwýwariensis (sic!) ac regni nostri Hungarie palatinus, cui superinde nunciauimus (sic!) vos cum presentibus requisierit, mox ire et proficisci et quicquid idem dominus palatinus in hiis faciendum vobis dicit facere et exequi modis omnibus debeatis et teneamini, quo huiusmodi temeritas popularium extinguatur. Aliud igitur nullo modo facere praesumatis. Datum Bude, feria secunda proxima post festum ascensionis domini, anno eiusdem millesimo, quingentesimo decimo quarto.

Papíron rányomott királyi pecséttel. Signaturája MODL. 32759.

¹⁾ Megjelent az osztrák »Archiv«-ban 1849-ben.

II.

1514. junius 3. Buda. Ulászló király az ország minden rendű és rangú emberének megparancsolja, hogy udvari emberét, Mikolást, kit Székely Györgyhez küldött, szabadon és minden akadály nélkül hagyják közlekedni.

Commissio propria domini regis.

Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Fidelibus nostris vniuersis et singulis dominis praelatis, baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus ipsorumque officialibus. Item ciuitatibus oppidis et villis earundemque rectoribus, iudicibus et villicis ac alterius etiam cuiusuis status et condicionis hominibus et quibusuis subditis nostris, vbiuis in hoc regno nostro constitutis praesentes visuris salutem et gratiam. Misimus hunc fidelem nostrum nobilem Mijkolás aulicum nostrum praesencium ostensorem ad Georgium Zekel. qui nunc contra nos et hoc regnum insurrexit. Qui quidem aulicus noster, vt tucius et securius ire et redire possit volumus et fidelitati vestre harum serie firmissime committimus et mandamus, quatinus dum praefatus homo noster praesencium vt praefertur ostensor, ad vos aut bona et possessiones vestras vel ves[trum] in medium pervenerit, Eundem vbiue libere pacifice absque vllo impedimento et perturbatione, tam ineundo, quam redeundo dimittere et dimitti facere modis omnibus debeatis et teneamini. Et aliud nullo modo facere praesumatis, praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Bude in vigilia festi pentecostes, Anno domini millesimo quingentesimo decimo quarto.

Rongált papíron, kir. pecsét töredékeivel. Signaturája MO DL. 32585.

III.

1514. junius 11. Buda. II. Ulászló király megparancsolja a nagylucsei Dóczyaknak, hogy a náluk fogva lévő breznóbányai bányászokat bocsássák szabadon. ne hogy a bányavárosok felkelést rendezve, esetleg az ország romlására a lázadó pórokhöz csatlakozzanak.

Wladislaus Dei gratia Rex Hungarie et Bohemie etc.

Commissio propria domini regis.

Egregii fideles nobis dilecti. Scripseramus antea etiam et mandaueramus vobis, vt illos montanistas de Breznabánya, quos apud vos captos in carceribus haberetis, modis omnibus ex illa captiuitate eliberare atque ipsos libere dimittere deberetis. Intelleximus, quod non modo mandato illi nostro paruissetis, verum insuper in tam dira ac acerba captiuitate eos

tenuissetis, et duo ex ipsis iam in carceribus vestris obierint. Propter hoc autem omnes montaniste commoti relictis, montanarum laboribus contra vos insurgere volunt. Ex quorum insurrectione non mediocre et nobis et vniuerso huic regno, si labores dimittent, damnum, et periculum, etiam si cum rusticis et hominibus popularibus qui ad extinguendam vniuersam nobilitatem insurrexerunt, se ipsos coniunxerunt, euenire poterit. Quod si fecerint, prout arbitramur ipsos defacili facturos, vniuersa bona et capita etiam vestra ad recumpensationem tot damnorum et satisfactionem talium periculorum, que exinde subsequerentur, non sufficient. Pro eliberacione igitur illorum captiuorum misimus ad vos, fidelem nostrum egregium Paulum litteratum de Warda, alias vicethezaurarium nostrum, et idcirco fidelitati vestre serie praesentium strictissime committimus et mandamus, quatenus visis his literis nostris dictos captiuos e uestigio eliberare ac pacifice dimittere in omnem euentum debeatis et teneamini, nam alioquin, si huic nostro mandato non parueritis, certi estote, quod commisimus eidem Paulo litterato, prout per presentes etiam committimus, vti bona vestra vniuersa pro nobis occupare debeat, et non solum occupari faciemus, verum alteri etiam tanquam talium infidelium bona, qui tales tumultus concitant, conferemus, reliqua autem hidem Paulus litteratus vobis, dicet, cuius verbis non solum fidem adhibere, sed ea que dicturus erit etiam facere et adimplere modis omnibus debeatis. Aliud in premissis nulla ratione facturi, date Bude in festo sancte et indiuidue Trinitatis Anno domini millesimo quingentesimo decimo quarto.

Kivül: Egregiis Damiano de Naghlwche ac Francisco Dochy de eadem Naghlwche cubiculario nostro fidelibus nobis dilectis.

Papíron, zárópeesét nyomaival, signaturája MODL, 30875. (N. R. A. 1660 : No 25.)

IV.

1514. július 4. X. Leo pápa Bernardus egri éneklő kanonokot Báthori Istvánhoz küldi bizonyos ügyek elintézésére és kéri. hogy mindazoknak, miket körete elő fog adni, teljes hitelt adjon.

LEO PAPA X.

Dilecte fili salutem et apostolicam benedictionem: Mittimus ad te dilectum filium Bernardum cantorem ecclesiae Agriensis familiarem cubicularium et nuncium nostrum ad obuiandum quidem quantum nobis Dominus dederit, eis scandalis quae in isto nobili regno sunt orta, nobis grauius admodum et nostris consiliis sanctis atque piis contraria, vt tecum nostrum eius rei dolorem, nec non remedia, quae nobis opportuna videntur, nostro nomine communicet. Quare hortamur et,

vt in his quae tibi nostro nomine referet plenam fidem adhibere. eumque preterea in suis etiam occurrentiis nostro presertim intuitu commendatum habere velis: Quod erit nobis valde gratum. Datum Romae, apud sanctum Petrum, sub annulo piscatoris die IIII julii MDXIII. Pontificatus nostri anno secundo.

Id. Sadoletus.

Kívül: Dilecto filio nobili viro Stephano de Bathor comiti The-mesiensi.

Déli hártýán, szép írással, kívül a halászygyűrűs zárópecsét nyomaival. Signaturájá MODL. 22626.

V.

1514. július 9. Csepreg. Sopron megye közönsége a lázadó pórok ellen Kanizsay János vélnöksége alá adja magát és más megyék példájára felhatalmazza őt, hogy mindazokat, kik a király, az országbárok és a nemesek ellen felláadtak, megbüntethesse és megfenyíthesse.

Nos vniuersitas nobilium totius comitatus Soproniensis, recognoscimus per presentes. Quomodo multitudo populorum in personis cruciferorum contra regiam maiestatem ac barrones praelatos ceterosque egregios ac nobiles huius regni Hungariae insurrexissent ac multas et inauditas effusionum sanguinis interempciones, verberaciones, dimenbraciones vlnerationes pactacionesque fecissent, conarenturque facere de presenti. Nos vero hys perceptis ne et nos in talibus nocumentis augustys depraedacionibus incideremur. Ideo supplicauimus atque rogauimus magnificum dominum Joannem de Kanysa etc. vt nos sub protectionis ac sua defensionis assumeret, illos vero qui impersonis cruciferorum atque malefactorum insurgere vellent. quorumcumque jobagionum existant habeat auctoritatem atque potestatem puniri atque affligi. Rogauimusque vt capitaneatum nostrum assumeret ipse vero magnificus dominus Johannes de Kanysa assumpsit ad nostram petitionem eidemque domino magnifico promisimus ac suscepimus fide nostra christiana ac amissione nostrorum honorum mediante, vt quicumque sunt qui familiares ac stipendiarii ipsorum iuxta nostram dispositionem ac ordinacionem sicut etiam in alys comitatibus et praesertim Zaladiensi et Castriferrei nobis aut in medium nostri reddere et restitute nollent, sub eadem dispositione et ordinacione ac forma dedimus potestatem et auctoritatem puniri et affligi durante huius belli cruciferorum et quicquid idem dominus magnificus vnanobiscum fecerit, illis qui stipendiarii ipsorum vt praemissum est secundum nostram disposi-

cionem siue sint domini aut alii persone vel quorumcunque status existant [q]ui etiam contra regiam maiestatem aut alios barrones et praelatos ceterosque nobiles huius regni insurgerent et nostram dispositionem acceptare nollent, habeat potestatem et auctoritatem affligi atque puniri sicut etiam in alijs comitatibus. Nos vero promissimus praemisso subvinculo tam coram regiam maiestatem personaliter astare, quam eciam alijs dominis praelatibus et barronibus a sua m. d.¹⁾ tanquam a domino nostro gratiosissimo ac capitaneo id obseruare et tenere promissimus iussimusque eisdem iudicibus nobilium dicti comitatus nostri Soproniensis vt literas nostras patentes in personis nostris sigillare valeant atque possint. Datum in oppido Chepregh die dominico proximo ante festum Beate Margarethe virginis et martiris. Anno domini millesimo quingentesimo decimo quarto.

Papiron, öt rányomott gyűrűs pecsét töredékével. Signaturája MODL. 24872. (Régi jelzete acta publ. fasc. 36. No 27.)

VI.

1514. jul. 27. Buda. II. Ulászló kakathi Szél László és Réghi Benedek birtokait, — mivel résztvettek a parasztlázadásban és így a hűtlenség bűnébe estek, — Réghi Gábornak adományozza.

Nos Wladislaus, dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Memorie commendamus tenore presencium significantes, quibus expedit universis. Quod nos ad nonnullorum fidel[ium] n[ost]rorum humillimam suplicationem per eos pro parte fidelis nostri nobilis Gabrielis . . . . . de Regh maiestati nostre propterea factam tum vero attentis et consideratis fidelit[ate] et fidelibus seruiciis eiusdem per eum sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone deindeque maiestati nostre, iuxta sue possibilitatis exigentiam exhibitis et impensis vniuersa bona et quelibet jura possessionaria vbiuis et in quibuscunque comitatibus huius regni nostri Hungarie existentia et habita, que nobilium Ladislai Zel de Kakath et Benedicti de Regh praefuissent, sed ex eo, pro iidem contra fidem et fidelitatem nobis et sacre corone debitam, non, vi sed sponte ac voluntarie, rusticis et hominibus popularibus, qui contra nos et dictam sacram coronam istius regni nostri ac vniuersam nobilitatem delendam insurrexerant, adhesisse, vnaque cum dictis popularibus hominibus, domus nobilium inuasisse, atque destruxisse, multaque alia latrocinia commisisse, ob idque notam infidelitatis incurrisse dicuntur, ad nos consequenterque collacionem nostram regiam iuxta antiquam et approbatam dicti regni nostri Hungarie consuetudinem rite et legitime

¹⁾ magnifica dominatione.

deuoluta esse perhibentur et redacta, simulcum cunctis suis vtilitatibus ac pertinenciis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris pratis pascuis campis fenetis, siluis nemoribus montibus vallibus, vineis vinearumque promonthoriis, aquis fluuiis, piscinis piscaturis, aquarumque decursibus molendinis, molendinorumque locis, generaliter vero quarumlibet vtilitatum et pertinenciarum suarum integritatibus, quouis nominis vocabulo vocitatis, sub suis veris metis et antiquis existentibus, praemissis sic vt praefertur stantibus et se habentibus memorato Gabrieli de Regh suisque heredibus et posteritatibus vniuersis, dedimus donauimus et contulimus, immo damus donamus et conferimus jure perpetuo et irreuocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum. Saluo jure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, quas in formam nostri priuilegii redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate. Datum Bude feria quinta proxima post festum beate Anne matris Marie, Anno domini millesimo quingentesimo decimo quarto. Regnorum nostrorum Hungarie etc. Anno vigesimo quarto, Bohemie vero quadragesimo quarto.

Relatio reverendi domini Michaelis
episcopi [B]osnensis secretarii regiae
maiestatis.

C

Kivül: Registrata folio VILXX. Anno 1514.

Rongált, vízfoltos papíron, rányomott királyi pecsét nyomaival.
Signaturája MODL. 31004.

VII.

1514. augusztus 15. Buda. II. Ulászló király a csanádi püspökséget »nunc per infelicem ac insperatam mortem reuerendi condam Nicolai de Csaak, eiusdem ecclesie vltimi veri ac immedieti possessoris, eidem a malefactoribus inflictam, de iure et de facto vacantem«, Chaholy Ferencznek, Pálóczi Mihály kir. pinczester rokonának adományozza.

MODL. 22631.

VIII.

1514. szept. 2. Buda. II. Ulászló az ország minden rendű és rangú emberének meghagyja, hogy György brandenburgi örgróf jobbjágyainak a pórlázadásban elprédált javait, azok a kiknél van, adják vissza.

Commissio propria domini Regis.

Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Fidelibus nostris, vniuersis et singulis dominis prelatibus, baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus, ipsorumque officialibus,

item ciuitatibus oppidis et villis earundemque rectoribus iudicibus et villicis ac alterius cuiusvis status et condicionis hominibus et quibusuis subditis nostris vbiuis in hoc regno nostro constitutis et existentibus, praesentes visuris, salutem et gratiam. Intelligimus varia et grauissima dampna atque spolia et depredaciones in bonis et possessionibus illustris principis domini Georgii Marchionis Brandenburgensis, per hec tempora facta et commissas, per hocque huiusmodi sua bona admodum desolata esse, res vero ipsas depredatas hincinde passim in medio vestri dispersas et dilapidatas haberi. Nos vero uolentes ipsos pauperes colonos funditus destrui, eisdem huiusmodi bona eorum depredata vbique restitui per vos omnino volumus, itaque committimus fidelitati vestre harum serie firmiter, vt dum prefati coloni jobagiones et ciues dicti domini Marchionis, quorumcunque locorum existant, simul vel seorsum ad vos aut bona uestro sero in medium vestri cum presentibus ad perquirendum et investigandum res ipsorum profecti fuerint, eisdem libere vbique et pacifice et absque vilo impedimento huiusmodi res suas querere permittere, perquisitasque et repertas sub testimonio et comprobacione sufficienti, eisdem etiam redde- re et restituere, restituique per quoscunque facere modis omnibus debeatis et teneamini, auctoritate nostra presentibus vobis in hac parte attributa mediante. Secus non facturi, presentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Bude, Sabbato proximo post festum beati Egidii Abbatis. Anno domini millesimo quingentesimo decimo quarto.

Papíron, rányomott pecséttel, signaturája MODL. 37953.

IX.

1514. október 4. II. Ulászló megparancsolja a kolosmonostori conventnek, hogy Bánffy Jánost összes erdélyi és magyarországi birtokai- ba új adomány czímén iktassa be, mivel a birtokaira vonatkozó okleveles bizonyítékai a legutolsó parasztlázadás alkalmával mind elpusztultak.

Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Fidelibus nostris conuentui ecclesie de Kolosmonostra salutem et gratiam. Cum nos, tum ad singularem intercessionem nonnullorum fidelium nostrorum per eos nostre propterea factam maiestati. Tum vero attendentes et considerantes fidelitatem et seruicia cumulata fidelis nostri magnifici Johannis Bánffy de Lossonecz, que idem sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone et deinde maiestati nostre pro locorum et temporum varietate, non parcendo rebus et persone suis in omni rerumstrarum et regni euentu, maxime vero quum proxime

preteritis temporibus rustici et populares passim in hoc regno nostro fere vbique sub nomine cruciate, animo totam nobilitatem huius regni nostri delendi insurrexissent, eisdem se se pro defensione patrie opponendo, viriliterque pro sua erga nos et sacram coronam nostram fide et fidelitate vnacum alijs fidelibus nostris contra ipsos malefactores pugnando exhibuit et impendit, per que gratum eciam se nobis reddere curavit et acceptum, vniuersa castra castella, oppida, villas, possessiones porcionesque et quelibet iura possessionaria, ac omnia bona ipsius Johannis Banffy, vbuis et in quibuscunque comitatibus parcium regni nostri Transsilvaniarum atque eciam huius Regni nostri habita et existentes, in quorum quarumque omnium quieto et pacifico dominio idem Johannes Banffy progenitores suos ab antiquo perstitisse seque eciam modo persistere, literalia eciam instrumenta sufficiencia superinde habuisse, sed eo ipso tempore insurreccionis popularium et malefactorum inter alias res et clenodia sua direpta et depredata, huiusmodi quoque literas et literalia queque sua instrumenta factum ipsum suorum bonorum tangentia et concernencia amisisse et deperdidisse asserit, simulcum omni et totali jure nostro regio si quod in huiusmodi castris castellis, oppidis, villis et possessionibus atque cunctis bonis et juribus possessionariis eiusdem Johannis Banffy qualitercunque haberemus, aut nostram ex quibuscunque causis vrys modis et rationibus concerneret maiestatem, simulcum cunctis suis vtilitatibus et pertinentiis quibus libet praemissis sic vt prefertur stantibus et se habentibus, memorato Johanni Banffy ipsiusque heredibus et posteritatibus vniuersis, vigore aliarum literarum nostrarum donacionalium superinde confectarum imperpetuum contulerimus, velimusque eundem in dominium eorundem et earundem per nostrum et vestrum homines legitime facere introduci. Super quo fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Thomas vel Stephanus Nemay, aut Bartholomeus de Szen|tgjewrgh. siu Franciscus de Rohod. seu Stephanus de Chomaffaya siue [. . . . . Johan]nes de Badok, namque Martinus vel Thomas Forro, siue Benedictus de Thwz siu Paulus seu Oswaldus Kabos, neue Thomas Walkay, ceu Georgius aut Michael de Bozzas, siu Petrus vel Georgius de Rathon, alijs absentibus homo noster regius ad facies praedictorum castrorum, castellorum, oppidorum, villarum ac possessionum praefati Johannis Banffy vicinis et comitaneis eorundem et earundem vniuersis inibi legitime conuocatis et presentibus accedendo introducat praefatum Johannem Banffy in dominium eorundem et earundem, statuatque

eadem et easdem eidem simulcum cunctis suis vtilitatibus et pertinentiis quibus libet, praemisse nostre noue donacionis et dicti juris nostri regy titulis in eisdem habitis ipsi incumbenti perpetuo possidendum, si non fuerit contradictum. Contradictores vero si qui fuerint, euocet eosdem in praesenciam fidelis nostri spectabilis magnifici Johannis Waywode nostri Transsilvaniensis etc. ad terminum competentem, rationem contradiccionis eorundem reddituros, et post hec huiusmodi introductionis et statucionis seriem cum contradictorum et euocatorum vicinorumque et commetaneorum, qui premisse nostre statucioni intererunt, nominibus, terminoque assignato, dicto waywode nostro Transsilvaniensi vt fuerit expediens suo modo rescribatis Datum Bude in festo beati Francisci confessoris, Anno domini Millesimo quingentesimo decimo quarto.

Kivül: Fidelibus nostris conuentui ecclesie de Kolos Monostra pro fidele nostro magnifico Johanne Banffy de Lossonz. Introductoria et statutoria.

Rávezetve a kolosmonostori convent 1515. január 16-án a beiktatásról kelt jelentésének fogalmazványa. Papiron, a kir. zárópecsét töredékével. Signatúrája MODL. 26839.

X.

1514. november 19. Buda. II. Ulászló a pórlázadásban résztvett és így hűtlenség bűnébe esett himi Borsway Péter birtokait, hű embereinek, Rozgonyi Istvánnak és Tarcsay Miklósnak adományozza.

Nos Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Memorie commendamus tenore presencium quibus expedit vniuersis. Quod nos attentis et consideratis fidelitate et fidelium seruiciorum meritis fidelium nostrorum magnifici Stephani Rozgony et egregy Nicolai Tharchay, que ipsi sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone deindeque maiestati nostre sub locorum et temporum varietate, iuxta ipsorum possibilitatis exigentiam, cum omni fidelitatis constancia exhibuerunt et impenderunt, vniuersa bona et quelibet jura possessionaria, vbiuis et in quibuscunque comitatibus huius regni nostri Hungarie existentia et habita, que nobilis Petri Borsway de Hym prefuissent, sed ex eo, quod idem post posita fide et fidelitate sua nobis et sacre corone debita, in hys preteritis disturbiorum temporibus seditione videlicet rusticorum vrgente, quosdam capitaneos dictorum rusticorum et inter alios vnum monachum, qui plebem rusticanam aduersus nobilitatem concitabat, de oppido Kapos, captos et incarceratos, manibus armatis et potenciariis ex captiuitate nonnullorum nobilium eliberasse ac eisdem rusticis tumultuantibus contra nobilitatem fauisse partesque

eorum fauisse, ob hocque notam infidelitatis incurrisse dicitur, ad nos consequenterque collacionem nostram regiam iuxta antiquam et approbatam dicti regni nostri Hungarie consuetudinem rite et legitime deuoluta esse perhibentur et redacta simulcum cunctis suis vtilitatibus et pertinentiis quibuslibet. terris scilicet arabilibus cultis et incultis agris pratis pascuis campis. fenetis, siluis nemoribus montibus vallibus vineis vinearumque promontoriis aquis fluuiis piscinis piscaturis, aquarumque decursibus, molendinis molendinorumque locis, generaliter vero quarumlibet vtilitatum et pertinenciarum suarum integritatibus quouis nominis vocabulo vocitatis sub suis veris metis et antiquis existentibus, premissis sic vt prefertur stantibus et se habentibus, memoratis Stephano Rozgonÿ et Nicolao Tharchay ipsorumque heredibus et posteritatibus vniuersis, dedimus donauimus et contulimus, immo damus donamus et conferimus iure perpetuo et irreuocabiliter tenendum possidendum pariter et habendum, saluo jure alieno harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, quas in formam nostri privilegÿ redigi faciemus, dum vobis in specie fuerint reportate. Datum Bude in festo beate Elizabeth vidue, anno domini millesimo quingentesimo decimo quarto, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno vigesimo quinto, Bohemie vero quadragesimo quinto.

Relatio magnifici Johannis Pethew.
magistri curie serenissimorum libe-
rorum regie maiestatis.

[C]

Kírvil: Registrata folio VILXXV. Anno etc. 1514.

Papíron, rányomott kir. pecséttel. Signaturája MODL. 22640.

XI.

1514. november 24. Buda. II. Ulászló temesheli Deési János Doboka és Kolos megyei birtokait mert a gyökeres jogukat igazoló okleveleiket a pórok a lázadás alkalmával elpusztították, újra adományozza és a kolosmonostori conventnek beiktató parancsot ad.

Wladislaus dei gratia rex Hungarie et Bohemie etc. Fidelibus nostris conuentui ecclesie de Colosmonostria salutem et gratiam. Cum nos tum ad nonnullorum fidelium nostrorum humillime supplicationis instantiam per eos nostre propterea facte maiestati, tum vero consideratis fidelitate et fidelibus seruiciis fidelis nostri egregii Johannis deesÿ de Themeshel per eum sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone, deindeque maiestati nostre juxta sue possibilitatis exigenciam cum omni fidelitatis constancia exhibitis et impensis, totales

possessiones Waskapw, Posa, et Erdegkwth in de Doboka, necnon totales porciones possessionarie in possessionibus Iklod, Poklosthelke, Losad, Olnak, Budya, hýdalmas, Zenthgyergh, Chebernýe et Warmezew in eodem de Doboka. Item Zenth Iwan, Pýnthek et Gýrolth in de Zolnok interiori et Ewr vocatis in de Colos comitatibus parcium regni nostri Transsiluanarum existentes habitas in quarum pacifico et quieto dominio idem Johannes deesý genitorem suum, sed et se ad hec vsque tempora perstitisse perstitereque et ea bona possidere asserit eciam impresenciarum, literas eciam et literalia instrumenta super huius modi possessionibus et porcionibus possessionariis habuisse, sed superioribus temporibus quibus gens rusticana per hoc ipsum regnum nostrum insurgens, varia maleficia enormitates et alia multiplicia malorum genera patraret, per ipsam eandem gentem rusticam partim conflagrata, partim vero dilacerata vel aliter disperdita dicuntur, simul cum omni jure nostro regio, si quod in eisdem haberemus, aut nostram ex quibuscunque causis, vjs, modis et rationibus concernerent maiestatem ac pariter cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibusbet, praemissis sic vt praefertur stantibus et se habentibus, memorato Johanni Deesý eiusque heredibus et posteritatibus vniuersis vigore aliarum literarumstrarum donationalium superinde confectarum in perpetuum contulerimus, velimusque eundem in dominium earundem ac dicti iuris nostri regii per nostrum et vestrum homines legitime facere introduci. Super quo fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus quatenus vestrum mittatis hominem, pro testimonio fidedignum, quo presente Stephanus Banffy de Lossoncz, sew Cristoferus de Zilwás, siue Ladislaus vel Paulus, aut Stephanus Cherený de Balasfawa, nene Paulus, nam Johannes de Thethewr, aljs absentibus homo noster, ad facies praescriptarum totalium possessionum porcionumque possessionarium vicinis et commetaneis earundem inibi legitime convocatis, et praesentibus accedendo introducat praefatum Johannem deesý de Themeshel in dominium earundem, dictique juris nostri regii in eisdem habiti, statuaturque easdem eidem, premisse nostre donacionis titulo, ipsi incumbenti, perpetuo possidendum, si non fuerit contradictum, contradictores vero si qui fuerint, euocet eosdem contra annotatum Johannem deesý waywode nostri Transsilvaniensis in presenciam, rationem contradictionis eorum reddituros. Et post hec huiusmodi introductionis et statutionis seriem cum contradictorum et euocatorum, si qui fuerint, vicinorumque et commetaneorum, qui praemisse statucioni intererunt nominibus, terminoque assignato, vt fuerit expediendum, eidem Waywode nostro Trans-

silvaniensi fideliter rescribatis. Datum Bude in profesto beate Catherine virginis et martiris. Anno domini millesimo quingentesimo decimo quarto. Regnorum nostrorum Hungarie etc. Anno vigesimo quinto, Bohemie vero Quadragesimo quinto.

Kivül: Fidelibus nostris conventui ecclesie de Colosmonostra pro egregio Johanne Deesý de Themeshel Introductoria et statutoria.

Papíron, rávezetve a kolozsmonostori convent 1515. nov. 23. kelt jelentésének fogalmazványa, melyben a convent jelenti, hogy Deésyt ellentmondás nélkül a fentnevezett birtokokba beiktatta. Kivül záró kir. pecsét nyomaival. Signaturája MODL. 27408. A királynak ugyanez a beiktató parancsa, és a convent beiktató jelentése megvan ered. hártván MODL. 28022. szám alatt is, némi lényegtelen eltérés van csak a két szöveg közt.

XII.

1514. november 30. Buda. II. Ulászló megparancsolja a kolosmonostori konventnek, hogy mártonfalvi Cheh Bálint fiait Jánost, Gábort és Mihályt bizonyos Mártonfalván, Ravaszon és Ivánfalván fekvő nemesi telkekbe iktassa be és erről az erdélyi vajdának tegyen jelentést.

Nos Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Fidelibus nostris conuentui ecclesie de Colosmonostra salutem et graciam. Cum nos, tum ad nonnullorum fidelium nostrorum humillime supplicacionis instanciam per eos nostre propterea factam maiestati, tum vero attentis et consideratis fidelitate et seruicýs fidelium nostrorum, nobilium Johannis, Gabrielis et Michaelis de Cheh filiorum fidelis nostri nobilis condam Valentini Cheh de Martonfalwa, que ydem sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone et deinde nostre Maiestati cum omni fidelitatis constancia exhibuerunt, et impenderunt, totales porciones possessionarie, duas videlicet sessiones nobilitares in possessione Marthonfalwa, item vnam sessionem similiter nobilitarem in possessione Ravas vocata, vnam duabus sessionibus jobagonalibus in eadem Rawas, item alias duas sessiones nobilitares, in possessione Iwanfalwa appellata, eisdem per magnificos condam Petrum Gereb, palatinum regni istius nostri, ac iudicem Comanorum nostrorum etc. ac Mathiam similiter Gereb, regnorum nostrorum Dalmacie, croacie et Sclauonie banum etc. pro eorum seruicýs donatas et inscriptas, item quatuor sessiones jobagonales, ex fassionibus nobilium dominarum condam Brigide olim Gasparis de Bolýa, ac Katherine Johanis Baladffý consortum pro nece condam Benedicti Býro, vitrici ipsorum datas et collatas, et rursus decem sessiones jobagonales in dicta

Ywanfalwa, per nobiles Sigismundum filium condam Pancracÿ de Bolÿa et alterum Sigismundum similiter de Bolÿa perhenaliter in certa pecuniarum summa inscriptas, omnino in comitatu Albensi Transsilvane existentes et habitas, in quarum pacifico dominio se ipsos (hibásan *sepíos*) persistere asserunt eciam de presenti. Sed et literas et literalia instrumenta superinde confectas et emanata, quas et que in ista praeterita rusticorum sedicione et insurrectione Chanadini pro securiore eorum custodia et conservacione reposita, rustici et homines populares penitus destruxerunt et incinerarunt. Item totum et omne ius nostrum regium, si quod in praedictis porcionibus possessionariis ac sessionibus nobilitaribus et jobagonalibus qualitercunque haberemus, aut nostram ex quibuscunque causis, vÿs. modis et rationibus concernerent maiestatem ac pariter cum cunctis suis vtilitatibus et pertinencijs quibilibet, noue nostre donacionis titulo imperpetuum contulerimus, velimusque eosdem per nostrum et vestrum homines legitime facere introduci. Super quo fidelitati uestre harum serie firmiter mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo praesente Johannes Forraÿ de Forro, siu Johannes de Wezzews, sew Ladislaus de Sarpathak, siue Thomas Mÿske; alijs absentibus homo noster, ad facies praescriptarum porcionum possessionariarum, ac dicti juris regÿ in eisdem habiti, vicinis et commetaneis earundem vniuersis inibi legitime conuocatis et presentibus accedendo, introducat praefatos Johannem, Gabrielem et Michaelem Cheh in dominium earundem et eiusdem, statuaturque easdem et idem eisdem praemisse nostre donacionis titulo ipsis incumbentes, perpetuo possidendum, si non fuerit contradictum, contradictores vero si qui fuerint, euocet eosdem contra annotatos Johannem Gabrielem et Michaelem Cheh in praesenciam wayuode nostri Transsiluani, rationem contradiccionis eorundem reddituros, et posthec huiusmodi introduccionis et statucionis seriem, cum contradictorum et euocatorum, si qui fuerint, vicinorumque et commetaneorum, qui premisse statucioni intererunt nominibus, terminoque assignato, vt fuerit expediendum eidem Waywode nostro Transsiluano fideliter rescribatis. Datum Bude in festo beati Andree apostoli, Anno domini millesimo quingentesimo decimo quarto. Regnorum nostrorum Hungarie etc. vigesimo quinto, Bohemie vero quadragesimo quinto.

Papíron a kolozsmonostori konvent 1515. nov. 14 iki, a beiktatás-ról szóló jelentésében átirva. Hátlapján a konvent pecsétjének töredéke. Signaturája MODL. 26521.

XIII.

1514. december 4. Buda. II. Ulászló király parancsa a kolozsmonostori conventhez, hogy csucsi Thomorj Istvánt, Csucs és Galucz birtokba, továbbá Gabod, Gese és Keuresd birtokrészekbe iktassu be, mert voltak ugyan neki ezekről gyökeres jogát bizonyító oklevelei, »sed tempore proxime praeteriti insurrectionis rusticorum et malefactorum inter alias suas res direptas et depraedatas ea omnia amisisse asserit.«

Papíron, a király záró pecsétjével. Rávezetve a kolozsmonostori konvent 1515. november 19-én kelt és a beiktatásról szóló jelentésének fogalmazványa. Signaturája MODL. 26523.

XIV.

1514. december 4. Buda. II. Ulászló megparancsolja a kolozsmonostori conventnek, hogy Bánffy Péter és András és Porcy András birtokaiba, — kik Walkó várát átadván a lázadó póroknak, a hűtlenség bűnébe estek — Bánffy Jánost iktassa be és erről tegyen az erdélyi vajdának jelentést.

Wladislaus, dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Fidelibus nostris conuentui ecclesie de Kolos Monostra salutem et graciam. Cum nos considerantes fidelitatem et fidelium seruiciorum merita, fidelis nostri egregj Johannis Banffy de Lossonecz, que ipse sacre imprimis huius regni nostre Hungarie corone et deinde maiestati nostre sub locorum et temporum varietate, cum omni fidelitatis constancia fideliter exhibuit et impendit, vniuersa bona possessiones porcionesque et quelibet iura possessionaria egregiorum Petri et Andree Banffy ac nobilis Andree Porcy castellani castri Walko, vbiuis et in quibuscunque comitatibus huius regni nostri Hungarie atque eciam in partibus Transsilvanie existentia et habita, que ex eo quod ydem superioribus diebus postposita fide et fidelitate eorum nobis et sacre corone nostre debita, rusticane plebi, que contra nos et hoc regnum nostrum sub nomine cruciate insurrexerat, adherentes et partes ipsorum fouentes inter alia plurima mala per eos commissa, castrum prefatum Walko ad manus eorundem popularium et malefactorum tradidisse, vbi tandem vniuerse litere et literalia instrumenta ac priuilegia et jura, res eciam et bona queque praefati Johannis Banffy in eodem castro habita, ad manus eorundem malefactorum deuenerunt, et per eos direpta et ablata extiterunt, propterque ydem Petrus et Andreas Banffy et alter Andreas Porcy notam infidelitatis incurrisse dicuntur, ad nostram maiestatem, consequenterque

nostram collacionem nostram regiam iuxta antiquam et approbatam dicti regni nostri Hungarie consuetudinem atque legem rite et legitime deuoluta esse perhibentur et redacta, simulcum omni jure nostro regio si quod in praescriptis vniuersis bonis eciam aliter qualitercunque haberemus, aut nostram ex quibuscunque causis vñs modis et rationibus concerneret maiestatem, simulcum cunctis suis vtilitatibus et pertinentiis quibuslibet, praemissis sic ut praefertur stantibus et se habentibus, memorato Johanni Banffy ipsiusque heredibus et posteritatibus vniuersis imperpetuum contulerimus, velimusque eundem in dominium eorundem vniuersorum bonorum per nostrum et uestrum homines legitime facere introduci. Super quo fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatinus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Thomas vel Stephanus Nemaý, aut Bartholomeus de Senthgýeurg siu Franciscus de Rohod, seu Stephanus de Chamaffaýa, siue Matheus neue Johannes de Badok, namque Martinus vel Thomas Forro, siue Benedictus de Thwz, siu Paulus seu Oswaldus Kabos, neve Thomas Walkaý cew Georgius aut Michael de Bozzas siu Petrus vel Georgius, de Rathon, alyß absentibus homo noster, ad facies praescriptorum vniuersorum bonorum dictorum Petri et Andree Banffy et alterius Andree Porcý vbiuis habitorem et existentium, vicinis et commetaneis eorundem vniuersis inibi legitime conuocatis et presentibus accedendo, introducat prefatum Johannem Banffy in dominium praefatorum bonorum, statuaturque eadem et easdem et idem eidem simulcum cum cunctis suis vtilitatibus et pertinentiis quibuslibet, praemisse nostre donacionis et dicti juris nostri regý titulis ipsi incumbenti perpetuo possidendum, si non fuerit contradictum. Contradictores vero si qui fuerint, euocet eosdem ad terminum competentem in praesenciam fidelis nostri spectabilis et magnifici Johannis waywode nostri [Transsilvaniensi] etc. rationem contradictionis eorundem reddituros. Et post hec huiusmodi introductionis et statucio]nis seriem, cum contradictorum et euocatorum [si qui] fuerint, vicinorumque et commetaneorum, qui praemisse statucioni intererint nominibus, terminoque assignato, vt fuerit expediens dicte waywode nostro suo mode rescribatis. Datum Bude, in festo beate Barbare virginis, Anno domini millesimo quingentesimo decimo quarto.

Kirül: Fidelibus nostris conuentui ecclesie de Kolos Monostira, pro magnifico Johanni Banffy de Lossoncz — Introductoria et statutoria.

Papíron, rávezetve a kolozsmonostori konventnek a beiktatásról szóló és 1515. jan. 10 és 17-én kelt két jelentésének fogalmazványát. Királyi zárópecséttel. Signatúrája MODL. 26841.

XV.

1515. márczius 17. Szentjános. Biharmegye alispánjai Ártándi Pál és Szepeszy János bizonyítják, hogy Bajoni János és Benedek oklevelei és okleveles bizonyítékai a legutolsó parasztlázadásban mind elpusztultak.

Nos Paulus de Arthand ac Johannes Szepeszy de Endred vicecomites et quatuor iudices nobilium necnon duodecim jurati electi comitatus Býhariensis, ad refusionem et recuperacionem dampnorum per rusticos in eorum sedicione et tumultuaria superiore anno aduersus vniuersam nobilitatem insurrectione. eisdem nobilibus illatorum deputati, memorie commendamus tenore praesencium significantes quibus expedit vniuersis. Quod cum nos iuxta constitutionem generalem vniuersorum dominorum praelatorum ac baronum et tocius regni nobilium, in dieta et conuencione eorum generale profesto beati Luce ewangeliste proxime praeterito per serenissimum principem et dominum, dominum Wladislaum dei gracia regem Hungarie et Bohemie etc. dominum nostrum graciosum ipsis celebrata. inter alios eorum tractatus. super exquirendis et recuperandis praenaratis dampnis per rusticanam ipsam coluiem nobilibus illatis et irrogatis factam, et per praefatum dominum regem nostrum roboratam atque confirmatam, in hoc Býhoriensi comitatu processissemus et feria sexta proxima post dominicam Invocabit me deus etc. ad possessionem Bāyon vocatam, in hoc eodem comitatu sitam et adiacentem, locum videlicet habitacionis egregiorum Johannis et Benedicti filiorum condam Nicolai de Bāyon venissemus. Tunc idem Johannes et Benedictus plurimos testes et quidem idoneos probateque condicionis et vite homines ecclesiasticos videlicet et seculares nostram in praesenciam adduxerunt. Quos dum super dampnis per praedictos rusticos ipsis Johanni et Benedicto tempore praemisso irrogatis requisitos habuissemus, ex tunc ipsi ecclesiastici ad consciencie eorum puritatem praefati vero saeculares ad fidem eorum deo debitam fidelitatem dicto domino nostro regi et sacro suo diademate observando, inter alia dampna praelibatis Johanni et Benedicto illata vniuersas literas et quelibet litteralia eorum instrumenta factum cunctorum bonorum ac iurium possessionariorum suorum in domo et curia ipsorum nobilitari in eadem possessione Bāyon habita, tempore seditionis et insurrectionis (*így!*) praenotate repositas et collata per praedictos rusticos videntibus ipsis testibus partim dilaceratas et dilaniata, partim vero incineratas et conflagrata fuisse (betoldva más tintával és írással: conflagrata fuisse. Nonnullos vero ex eisdem inter sese distribuisse atque discipatas exitisse, et inde abdu-

xisse, etc.) et inde abduxisse, quo tamen postea illas et illa fecerint sese ignorare, recognoverunt, fassi et attestati sunt seriose. In cuius rei testimonium nos praesentes literas nostras patentes memoratis Johanni et Benedicto de Bayon iurium ipsorum ad cautelam duximus concedendas. Datum in possessione Zenthyanus loco scilicet sedis [nostre] judiciarie, feria tertia proxima post dominicam Judica me Deus etc. Anno Domini millesimo quingentesimo decimo quinto.

Kívül: Artandy Pal es Szepeßy János Biharwarmegei ispan lewele ez, ki adatata Baiony Benedeknek es Janosnak bizonsagul hogý az kereztessek el egettek es zagattak volt lewelüket az kiraltul ismit massat kertek az el wezewt leweleknek kereztessek myat.

Ugyanazon kéz, mely az oklevelet írta, kívül: Bayom etc.

Papíron, belül öt rányomott gyűrűspeccséttel. Signaturája MODL. 22669.

XVI.

1515. jun. 15. Pozsony. II. Ulászló Ispán Gál gyulai udvarbírónak hű szolgálataiért a Békés megyei Kamuth birtokon két nemesi telket adományoz, melyek azelőtt a parasztlázadásban résztvett és így a hűtlenség bűnébe esett Warsáni Györggyé és kamuthi Nagy Dömötöré voltak.

Nos Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit vniuersis. Quod nos attentis et consideratis fidelitate et fidelium seruiciorum meritis fidelis nostri egregii Galli Ispan, prouisoris curie castri Gýwla, per eum sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone, deindeque maiestati nostre, pro locorum et temporum varietate, cum omni fidelitatis constancia exhibitis et impensis, duas curias nobilitares in possessione Kamwth, in comitatu de Bekes existentes habitas, que nobilium Gregorý Warsan et Demetrý Nagh de dicta Kamwth prefuissent, sed ex eo, quod ýdem Gregorius et Demetrius hoc superiori anno, quo rustici et populares contra nobilitatem insurrexerant, posthabita fide et fidelitate nobis et huic regno debita eisdem rusticis adhesisse, cum illisque vna indicibilia mala rapinas ac cedes et nobilium interempciones commisisse et perpetrasse et ob id nuper de medio vniuersitatis nobilium comitatus de Bekes, extradati et impalati esse dicuntur. Ad nos consequenterque collacionem nostram regiam iuxta antiquam et approbatam dicti regni nostri Hungarie consuetudinem, rite et legitime deuolute esse perhibentur, et redacte, simulcum omni jure nostro regio, si quod in dictis duabus curýs nobilitaribus, qualitercunque haberemus, aut nostram ex quibuscunque causis, rýs, modis et rationibus concerneret maie-

tatem ac pariter cum cunctis suis vtilitatibus et pertinenciis quibuslibet terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, fenetis, siluis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis, vinearumque promonthoriis, aquis, fluuiis, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, molendinis, molendinorumque locis, generaliter vero quarumlibet vtilitatum et pertinentiarum eiusdem integritatibus, quouis nominis vocabulo vocitatis sub suis veris metis et antiquis existentibus, premissis sic vt preferitur stantibus et se habentibus memorato Gallo Ispan suisque heredibus et posteritatibus vniuersis dedimus. donauimus et contulimus. Immo damus donamus et conferimus jure perpetuo et irreuocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum saluo iure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, quas in formam nostri privilegij redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate. Datum Posonij, feria sexta proxima post octavas Sacratissimi corporis Christi, anno eiusdem millesimo quingentesimo decimo quinto: Regnorum nostrorum Hungarie etc. anno vigesimo quinto. Bohemie vero quadragesimo quinto.

Relatio magnifici domini Moysi
Buzlay magistri curie regie
maiestatis.

Papíron, a király rányomott pecsétjével. Signaturája MODL. 22699. Ugyancsak 1515. jun. 15-én Ulászló ugyanezen tárgyban az aradi káptalanhoz beiktató parancsot ad ki, melyben a pórlázadásról ugyanazon adatokat találjuk mint fennebb. Az aradi káptalan 1515. szept. 19-én kelt jelentésében írja át a két nemesi kuriára szóló beiktató parancsot, ez is megvan az Orsz. Levéltárban, signaturája MODL. 22701.

XVII.

1515. november 25. Az aradi káptalan 500 arany forintért elzálogosítja Mike Mihálynak a tordamegyei Egyházfalva birtokon, az Aranyos vize mellett fekvő malmát.

Nos capitulum ecclesie Orodienensis. Memorie commendamus per presentes. Quod nos ad prosecutionem cause rectificationis et rehabendi cuiusdam molendini in fluuiio Aranýas in territorio possessionis nostre Eghazfalwa vocate in comitatu Thordensi existenti decurrenti siti et habiti a manibus alienis occupatiue detenti, a circumspecto et provido viro Michaelae Mýke jobagione et officiali nostro in eadem Eghazfalwa constituto ducentos florenos auri accomodaueramus et leueaueramus, ipsumque molendinum manibus eiusdem applicaueramus et commiseramus, anno eciam proxime transacto et insurrectione rusticorum, quorundam nephandissimus Lucas Kvn in hoc oppido nostro post sceleratissimum Georgium Zekel capi-

taneatum comitatus Orodienſis adeptus fuiſſet populariumque ruſticorum multitudine coadunatus, hoc ipſum monaſterium vndique circum cinxiſſet, plurimaeque ingenia et machinas ad deſtruendum et expugnandum dicto monaſterio erigi et aſtari feſſet (hibáſan feciſſet helyett) certis perſonis et capitularibus fame et ſiti intus incluſis, quibuſdam eciam ex ipsis captiuatis ac ferro et ligno crudeliter detentis, tandem pactatiua ordinatione interueniendo idem Lucas Kvn ſuper eoſdem trecentos florenos extorſiſſet, quos diſcretus Lucas preſbiter executor condam honorabilis magiſtri Dionii cuſtodis et concanonici noſtri ac vice archidiaconi de Symand, reverendiſſimo domino Thome archiepiſcopo Strigoniení in noſtro conſervatorio depoſuerat et locauerat; ſicque ſcleratiſſimo Georgio Zekel capita eorundem redemiſſent et eliberarent, non habens autem nobis praſcriptam ſumpſam quingentorum florenorum vnde ſoluere, timens igitur alia bona et iura poſſeſſionaria ab hac eccleſia alienare et in poſterum non poſſe rehabere; pro eo mera fide et ſincera fidelitate praelibati Michaelis Mýke confiſi qui nos et ipſam eccleſiam ruruſ a ſolucione praefatorum trecentorum florenorum proprijs ſuis pecunijs releuauit redemit et exoneravit atque perſoluit, ab hoc nos directam et equalem medietatem praſcripti molendini ſimulcum cunctis ſuis vtilitatibus proventibus fructuoſitatibus et emolumentis quibuſlibet ad eandem de iure et ab antiqua vndique ſpectantibus et pertinere debentibus, memorato Michaeli Mýke ac domine Margarethae conſorti et puella Katherine filie ſuis pro praedictis quingentis florenis auri modo praemiſſo ab eiſdem iam receptis et leuatis obligauimus et impignorauimus, imo obligamus et impignoramus talimodo, vt dum et quando nobis facultas redimendi ſuppetent extunc ydem Michael aut domina Margaretha neue puella Katherine rehabitis prius praſcriptis quingentis florenis, eandem medietatem molendini cum praetactis vtilitatibus ſine omni litigio et difficultate remittere et reſignare debebit et tenebitur, aſſumendo nichilominus praelibatos Michaellem ac dominam Margaretham et puellam Katherineſ infra tempus redemcionis contra quolibet legitimos (hibáſan /illegitimos helyett) impetitores, cauſidicos et actores proprijs noſtris laboribus et expenſis protegi, tueri et conſeruare harum literarum noſtrarum vigore et teſtimonio preſencium mediante. Datum in feſto beate Katherine virginis anno domini milieſimo quingenteſimo decimo quinto.

Papíron, kívül a káptalan rányomott pecsétjének töredéke. Signatúrája MODL. 30272.

XVIII.

1515. november 25. Buda. II. Ulászló Aradmegye alispánját és szolgabíróját maga elé idézi, hogy Brandenburgi György jobbágyaiknak érdekében kiadott parancsának meg nem tartását okadatolják.

Commissio domini regis.

Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. Fidelibus nostris vicecomiti et iudicibus nobilium comitatus Orodienensis salutem et gratiam. Exponitur maiestati nostre in persona fidelis nostri illustris domini Georgii marchionis Brandenburgensis nepotis nostri carissimi, quod quamuis nos per alias literas nostras vobis in eo mandauerimus vt jobagiones eiusdem domini exponentis in illo comitatu Orodienensi commorantes praetextu et occasione dampnorum per rusticos et populares homines anno proxime euoluto, dum scilicet tumultuabant. illatorum dampnificare ullaatenus praesummeretis, quod si quam pecunie summam, iam ob eisdem extorsissetis rursus eisdem restituere et reddificare debeatis vos tamen huiusmodi mandatis nostris spretis res et pecunias per vos vt dicitur a jobagionibus dicti domini exponentis exactus (hibásan exactas helyett) et receptas eisdem jobagionibus reddere et restituere non curassetis neque curaretis impresenciarum, in contemptum mandatorum nostrorum, et quia nostra mandata per quoscunque subditos nostros inconcusse volumus obseruare, Ideo fidelitati vestre harum serie firmiter praecipiendo committimus et mandamus, quatinus acceptis praesentibus tricesimo secundo die diei exhibicionis praesentium literarum nostrarum vobis fiende computando, coram nostram maiestatem ubicunque deo duce tunc constituemur personaliter vel per procuratores vestros legitimos comparere debeatis et teneamini. Racionem non obseruacionis mandatorum nostrorum reddituros, nam alias certi scitis quod nos ad partis conparentis instanciam id faciemus in praemissis, quod dictauerit ordo iuris. Secus igitur non facturi, praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Bude, in festo beate Katherine virginis et martiris. Anno domini millesimo quingentesimo decimo quinto.

Papíron, rányomott kir. pecséttel, kívül zárópecsét nyomaival. Signatúrája MODL. 37974.

Közli: DR. IVÁNYI BÉLA.

REGESTÁK

A LIPTÓI ÉS TURÓCZI REGISTRUMHOZ.

— MÁSODIK KÖZLEMÉNY. —

118. 1285. IV. László király V. István királynak 1270-ben kelt és Gybe város részére szóló kiváltságlevelét átírja és megerősíti.

Ezen adományt III. Endre király 1297-ben szintén átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 46. o. (M. Tört. Tár, IV. 29. o.)

Fejér, V: 3. 313. o. Wenzel, Á. U. O. IX. 422. o.

119. 1286. máj. 3. IV. László király Kevel fiainak, Benedek és Istvánnak, *liptói jobbágysági* Selnichén, — 1391-ben Isipfalva a neve — kiváltságot ad.

Ezen adományt N. Lajos király, 1361. szept. 2-án kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 51. o. (M. Tört. Tár, IV. 34. o.)

120. Szepes, 1286. máj. 8. IV. László király Bagamerius királyi ispánt fiaival együtt, kiknek birtokai: Nádasd, Vezverys, Magyerfalu, Bobroch, Vasych és Chorba, továbbá Serephil fiait, kiknek birtokai: Zenthpetur, Zenthmiklós, és Hogfalva voltak, a vendégek sorából kiemelve, az ország nemesi közé iktatja.

L. R. 43. o. (M. Tört. Tár, IV. 25. o.)

Fejér, V: 3. 338. o.

Eredetije a M. Nemz. Múzeumban, a Szent-Ivány cs. levéltárában.

121. 1286. máj. 28. IV. László király Nachk fiának Bertalannak Zobozlo, más néven Falkusfalva nevű birtokát visszaadja.

T. R. 93. o. (Engel, id. m. 100. o.)

Fejér, V: 3. 337. o.

122. 1286. júl. 9. IV. László király megerősíti IV. Béla királynak Ilarius fiai Miklós és Marzell számára a Vág és Medekuspataka folyók mellett adott területről — a későbbi

Marczefalva — szőlő adományát, a mely régente valami Hauran (Havran?) nevű ember birtokát képezte; ezen területet IV. Béla király Marczelnek hű szolgálataiért adta, különösen pedig azért, mivel küldetése eredményeképen az Izkér folyó melletti Lom vára közelében, a bulgárok ellen hadakozó István herczegnek egészségét hozta neki hirül.

Ezen adományt R. Károly király 1341. ápr. 17-én kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 28. o. (M. Tört. Tár, IV. 11. o.)

Fejér, V : 3. 338. Wenzel, Á. U. O. IV. 282. Pauler, A Magyar

Nemzet Tört. az Árpádházi királyok alatt, I. kiad. II. 318. o.

Eredetije a Kubinyi cs. levéltárában.

123. Turóc, 1286. júl. 28. Demeter, zólyomi királyi ispán Mese fiát Lászlót, a Liptó vára közelében fekvő Houghfelde nevű birtokba visszahelyezi.

Ezen birtokba való visszahelyezést IV. László király, 1287. márcz. 30-án kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 58. o. (M. Tört. Tár, IV. 41. o.)

Fejér V : 3. 391. o.

Eredetije Bobrovniczky László levéltárában.

124. 1286. IV. László király Péter fiának András mesternek, Demeter, zólyomi királyi ispán jegyzőjének, érdemei jutalmául, a liptói kerületben fekvő Kispalugyát adományozza és Pál mesterrel bevezetteti.

Ezen adományt R. Károly király 1324-ben és 1340. decz. 7-én kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezeket is.

L. R. 29. o. (M. Tört. Tár, IV. 12. o.)

Fejér, V : 3. 338. o. Hazai Okm. VIII. 248. o.

Eredetije a M. Nemz. Múzeum levéltárában.

András mesternek ezen birtoka iránt Botyz testvére Miklós támasztott igényt, és hosszabb ideig perben is állott vele; de az esztergomi káptalan 1298. jan. 13-án kelt oklevelének bizonyossága szerint jogos birtokosul ismerve őt el, Kispalugya birtok iránt táplált minden igényétől elállott, hékés birtoklást biztosítván neki, és kötelezte magát, hogy, ha valaha keresetet indítana ezen birtok ügyében, a per megkezdése előtt 30 márkát fizet büntetésképen. (Hazai Okm. VIII. 370., a M. Nemz. Múzeum levéltárában levő eredetiről.)

125. 1286. László és fia László, Iwánka turóczi prépost és a konvent előtt Zanasan nevű örökségi birtokuknak egy részét Latibor fiának Jakabnak eladják.

T. R. 87. o. (Engel, id. m. 93. o.)

Fejér, V : 3. 337. o.

126. 1287. márcz. 23. IV. László király Mártonnak és Zeuche fiának, liptói jobbágy-kiváltságot és föltételes földet — a későbbi Benefalva — adományoz.

Ezen adományt R. Károly király 1340. decz. 6-án kelt oklevelével megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 36. o. (M. Tört. Tár, IV. 19. o.)

Fejér, V : 3. 390. o.

Eredetije Csemiczky József levéltárában Csemiczen. ld. Majláth B id. m. 58. o.

127. 1287. márcz. 25. IV. László király a Zarazprozek és Zelniche folyók között fekvő, határokkal megjelölt területet és erdőt — a későbbi Prozek — cserébe adja.

Ezen csereadományt III. Endre király 1296-ban, és R. Károly király 1341. jan. 28-án kelt oklevélben átírja és megerősíti.

L. R. 32. o. (M. Tört. Tár, IV. 15. o.)

Fejér, V : 3. 390. o.

128. Liptó, 1287. márcz. 30. IV. László király Mese fiának, Lászlónak, Demeter, zólyomi királyi ispán által a Liptó vára közelében fekvő Hougfelde földébe történt visszahelyezését megerősíti.

L. R. 58. o. (M. Tört. Tár, IV. 41. o.)

Fejér, V : 3. 391. o.

Eredetije Bobrovniczky László levéltárában.

129. Buda, 1287. aug. 3.¹⁾ IV. László király Bagmerius. kir. ispánnak kiváltságot ad, hogy birtokán és különösen a Bacha nevű folyóban az ő engedélye nélkül senkinek sem legyen szabad *aranyat keresnie, mosni*, vagy bármit is művelnie.

L. R. 42. o. (M. Tört. Tár, IV. 25. o.)

Fejér, V : 3. 510. o. Wenzel, Á. U. O. IX. 553. o. a szepesi káptalannak 1792. évi, a Szent-Ivány cs. levéltárában levő átiratából közli, hivatkozással Fejérnek előbb idézett közlésére. A közölt szöveg pontatlan.

Eredetije a M. Nemz. Múzeumban, a Szent-Ivány cs. levéltárában.

130. 1287. IV. László király Marchonka fiainak, János és Balázsnak, az előbbinek a cseh király elleni ütközetben szerzett érdemeiért, a melyben Balázs el is esett, továbbá a kúnok lázadása alkalmával tanusított vitézsége és a király szeme láttára történt halálos sebesülései jutalmául Nazpali birtokot adja.

Ezen adományt az esztergomi káptalan 1340-ben (ld. ezt is) és Tamás, kir. ispán, volt országbíró, 1351. nov. 25-én kelt ítéletlevelében átírja.

T. R. 74. o. (Engel, id. m. 68. o.)

Fejér, V : 3. 348. o. egész terjedelemben közli. Hazai Okm. VI. 325. o.

Eredetije a M. Nemz. Múzeumban, a Justh cs. levéltárában.

III. Endre király, nem tudni miért, János, királyi ispántól és testvéreitől Nachpal birtokot elvette; erre János, kir. ispán, felmutatta IV. László királynak fenti adománylevelét, melyből III. Endre király az

¹⁾ Az oklevél *év nélkül*, kelt; a szövegkiadásban tévesen 1285-nek jelzem, mert nézetem szerint, mivel IV. László király 1285. okt. és 1287. márcz. havában volt Liptó megyében (ld. *Ráth K.*, A magy. királyok stb. tartózkodási helyei, cz. m. 29. l.), és valószínű, hogy ezen ott tartózkodásai utóbbikának alkalmával kérte tőle királyi ispánja a fenti kiváltságot, az leginkább az 1287. évben kelhetett.

ő, elődje iránt tanusított hűségéről meggyőződven, nemkülönben tekintetbe véve János, kir. ispánnak az Albert, Austria és Styria hercege ellen folytatott hadjárata alkalmával Bécs városa alatt, továbbá Adryan (Adorján) vára ostroma közben tanusított vitézségét, neki és testvéreinek Nachpal birtokot visszaadja, és erről 1295. ápr. 24-én privilegialist állít ki, átírva benne IV. László királynak fenti oklevelét. (Hazai Okm. VI. 416. o.)

131. 1287. A turóczi konvent jelentése IV. László királyhoz, hogy Demeter, zólyomi kir. ispán jelenlétében Nazpali birtok határait megállapította, és Marchonka fiát Jánost beiktatta.

Ezen iktatólevelet IV. László király 1287-ben kelt oklevelében átírja. Ld. ezt is.

T. R. 74. o. (Engel, id. m. 68. o.)

Fejér, V : 3. 348. o. Wenzel, Á. U. O. XII. 467. o. Révay Ferencz nádorhelyettesnek, Pozsony, 1549. decz. 3-án és Oláh Miklós, eszterg. érseknek Pozsony, 1565. nov. 8-án kelt ítéletleveleiből közli. Hazai Okm. VI. 325. o. A két közlés között több, lényegében eltérő különbség van.

132. 1287. IV. László király Machonka fiának, János, kir. ispánnak Pál fiai Gyula és Arachk részére tett adományát, mely szerint a Hemelniche folyó melletti Bylataorthvan erdő közelében fekvő két ekényi Nachpal területet fenti rokonainak adja, jóváhagyja.

T. R. 74. o. (Engel, id. m. 75. o.)

Fejér, V : 3. 390. o., IX : 2. 130.

133. 1287. IV. László király megerősíti IV. Béla királynak András beszterczébányai előljáró részére, a lipthói kerületben fekvő Zelniche falutól északra lévő lakatlan területről — a későbbi Kovachan — szőlő, 1256. szept. 3-án tett adományát.

L. R. 24. o. (M. Tört. Tár, IV. 6. o.)

Fejér, V : 3. 390. o.

134. 1287. IV. László király Benedek, Márk és Mórincznak, *lipthói jobbágyfiaknak*, egy, Kispalugya faluból kihalított 2 ekényi *feltételes földet* ad, a határokat megállapíttatja, és őket Demeter, zólyomi kir. ispán által beiktattatja.

L. R. 50. o. (M. Tört. Tár, IV. 33. o.)

Eredetije Csemiczky József levéltárában, Csemiczen. Ld. Majláth B. id. m. 58. o.

135. 1288. febr. 22. IV. László király Mesének és fiainak László, Tamás, Péter és Jánosnak, a hadban szolgálók kiváltásaival egy feltételes területet — a későbbi Meseháza — ad.

Ezen adományt III. Endre király 1293. márcz. 30-án kelt oklevelében átírja és megerősíti.

L. R. 36. o. (M. Tört. Tár, IV. 19. o.)

Fejér, V : 3. 447. o.

136. 1288. márcz. 12. előtt. IV. László király Bobroch nevű birtokát Bagamer, kir. ispán, Lipche, Cheremne és Salamonfelde nevű birtokaiért cserébe adja.

L. R. 42. o. (M. Tört. Tár, IV. 25. o.)

Fejér, V : 3. 184. o.

137. 1288. márcz. 12. előtt. IV. László király Bobroch nevű birtokát Bagamer, kir. ispán, Lipche, Cheremne és Salamonfelde nevű birtokaiért cserébe adja.

L. R. 42. o. (M. Tört. Tár, IV. 25. o.)

Fejér, V : 3. 184. o.

138. 1288. márcz. 12. IV. László király Bobroch nevű birtokát Bagamer, kir. ispánnak, Lipche, Cheremne és Salamonfelde nevű birtokaiért cserébe adja.

Ezen adományt 1288. ápr. 18-án privilegiális alakban is kiállítja. Ld. ezt is.

L. R. 42. o. (M. Tört. Tár, IV. 25. o.)

Fejér, V : 3. 184. o.

139. 1288. ápr. 18. IV. László király Bobroch nevű birtokának Bagamer, kir. ispánnak Lipche, Cheremne és Salamonfelde nevű birtokaiért 1288. márcz. 12-én történt csereadományról privilegialist állít ki.

L. R. 42. o. (M. Tört. Tár, IV. 25. o.)

Fejér, V : 3. 184. o.

140. 1288. okt. 18. Benedek, Márk és Móricz, kispalugyai 2 ekényi feltételes földüket Chyma fiainak Miklós, Pál és Péternek, továbbá Ivahon, János, Iwanka és Chymának, *liptói jobbággyfiaknak* 9 márkáért eladják.

L. R. 50. o. (M. Tört. Tár, IV. 33. o.)

Fejér, V : 3. 391. o. hibásan 1277. évszám alatt közli.

141. 1289. előtt. Miklós, zólyomi királyi ispán Fyatha fiának Damiánnak, *liptói jobbággyfiának*, Solmus birtokán 2 ekényi *feltételes területet* ad, a melybe a turóczi konvent beiktatja.

Ezen adományt IV. László király 1289-ben kelt oklevelében megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 29. o. (M. Tört. Tár, IV. 12. o.)

Fejér, V : 3. 483. o.

142. 1289. előtt. A turóczi konvent Fyatha fiát Damjánt, *liptói jobbággyfiát*, a Miklós, zólyomi kir. ispántól Solmus birtokon nyert 2 ekényi területbe beiktatja és a határokat megjelöli.

L. R. 29. o. (M. Tört. Tár, IV. 12. o.)

143. 1289. IV. László¹ király megerősíti a Miklós, kir. ispán által, Fyatha fia Damján, *liptói jobbággyfiának* Solmus birtokon adott 2 ekényi feltételes földről szóló adományát, a

melybe Miklós, kir. ispán és a turóczi konvent vezette be, megállapítván a határokat is.

Ezen adományt R. Károly király 1340. decz. 7-én kelt oklevelében átírja és megerősíti.

L. R. 29. o. (M. Tört. Tár, IV. 11. o.)

Fejér, V : 3. 483. o.

144. 1290. III. Endre király Bodát a IV. László király által 1283-ban adományozott Kispalugya birtokában megerősíti.

L. R. 30. o. (M. Tört. Tár, IV. 13. o.)

Fejér, VI : 1. 74. o.

145. 1290. A turóczi konvent előtt Willada (Ublada) és fia Tamás, valamint Gyuge fia Miklós örökségi birtokukat — a későbbi Gyuge — szomszédaiknak két márkáért eladják.

T. R. 80. o. (Engel, id. m. 83. o.)

Fejér, VI : 1. 75. o.

146. 1291. jún. 17. Mercurinus, a kamara ispánja, és zólyomi királyi ispán, Bertalant Zobozló, más néven Falkusfalva, föltételes föld birtokába visszahelyezi.

T. R. 93. o. (Engel, id. m. 101. o.)

Fejér, VI : 1. 189. o.

147. 1291. aug. 4. III. Endre király Ileres fiának Marczellnek Marczelfalva birtokát visszaadja.

L. R. 29. o. (M. Tört. Tár, IV. 11. o.)

Fejér, VI : 1. 187. o.

148. 1291. Iwánka turóczi prépost és a konvent előtt László és fia László, a Zanasan területéből kihasított birtokuknak egy, határokkal megjelölt részét, Latybor fiának Jakabnak 9 márkáért és egy fertoért eladják.

Ezen adás-vevést N. Lajos királynak 1363. okt. 3-án kelt oklevele is említi. Ld. ezt is.

T. R. 87. o. (Engel, id. m. 93. o.)

Fejér, VI : 1. 189. o. Wenzel, Á. U. O. X. 68. o.

Eredetije az Orsz. Levéltárban, DL. 1338. sz.

149. 1293. márcz. 21. III. Endre király IV. Béla királynak Bagamer, kir. ispán részére Vezverys földje egy részéről 1263-ban tett adománylevelét átírja és megerősíti.

L. R. 41. o. (M. Tört. Tár, IV. 24. o.)

Fejér, VI : 1. 279. o.

Eredetije a M. Nemz. Múzeumban, a Szent-Ivány cs. levéltárában. 65215

150. 1293. márcz. 30. III. Endre király átírja és megerősíti IV. László királynak egy feltételes terület — a későbbi Mescháza — ügyében 1288. febr. 22-én kelt adományát.

L. R. 36. o. (M. Tört. Tár, IV. 19. o.)

Fejér, VI : 1. 278. o.

Eredetije a Bobrovniczky család levéltárában.

151. 1293. III. Endre király IV. Béla királynak Nádasd birtok ügyében 1269. aug. 6-án tett csereadományát megerősíti.

L. R. 41. o. (M. Tört. Tár, IV. 24. o.)

152. 1293. III. Endre király IV. László királynak Okolichnai Seraphin fia Péter számára Chermona birtokról szóló, 1281-ben kelt adományát megerősíti, és a határokat a turóczi konventtel ujólag megállapíttatja.

L. R. 26. o. (M. Tört. Tár, IV. 9. o.)

Wenzel, Á. U. O. X. 110. o. Eredetije az Okolicsányi cs. levéltárában.

Az 1281-ben kelt, itt átírt oklevél hamis lévén, (ld. 1281. alatt.) az átíró is az. Ld. még az 1379. évi regestát is. Vesd össze: Wenzel. Á. U. O. X. 113. o.

János deák hamisítványa.

153. 1293. A turóczi prépost és konvent III. Endre király parancsára megállapítja Chermona birtok határait. és erről a királynak jelentést tesz.

L. R. 26. o. (M. Tört. Tár, IV. 9. o.)

Wenzel, Á. U. O. X. 110. o. III. Endre királynak 1293-ban kelt (ld. ezt is.) oklevelébe szokatlan módon, hiányosan, beleszőve. Noha a keltezés, és Tivadar, fejérvári prépost alkanczellársága helyes, (ld. *Fejérpataky*, A kir. kancellária az Árpádok korában, 143. o.) az oklevél *beltartalmánál fogva* hamis.

János deák hamisítványa.

154. 1293. Vydas fia Dank, és ennek fia Balázs, Benech és Pál, egy ősi birtokukat, — a későbbi Dankfelde — Iwánka turóczi prépost és a konvent előtt Gyuge fiainak Pál és Bodának, egy fertó hiján 10 márkáért eladják.

T. R. 72. o. (Engel, id. m. 73. o.)

Fejér, VI: 1. 256. o., Wenzel, Á. U. O. X. 131. o.

Eredetije a Beniczky cs. pribóczy levéltárában.

155. 1294. A turóczi konvent Othmár, más néven Sernovicha föltételes birtokot, egyrészt Vahud fia László és ennek Domonkos, Tyka, Tamás, Wayzlao és Iwánka nevű fiai, másrészt Gergely fiai Nedelich és Ladomér, és Itimer fia Tivadar közt, minthogy László, a kit testvérei Gergely és Itimer ezen birtokukról szóló adománylevél kiváltásával megbíztak, *hoqy a kiváltandó adománylevél díját csökkentse, testvérei nevét elhallgatta*, de a fenti konvent előtt őket az előbbi birtokban jogos részeseknek vallja, megosztja.

Ezen birtokosztást ugyanazon konvent 1366. márcz. 13-án átírja. Ld. ezt is.

T. R. 64. o. (Engel, id. m. 63. o.)

Fejér, VI: 1. 339. o.

156. 1294. Birtokcsere a turóczi konvent előtt, egy Zobozlo, más néven Falkusfalvából kihasított birtokrész ügyében.

T. R. 93. o. (Engel, id. m. 101. o.)
Fejér, VI : 1. 340. o.

157. 1295. okt. 18. Iwánka, turóczi prépost és a konvent előtt Liptói Myke fia Pál, a Verbeche és Akalichna közt fekvő Brezna nevű 3 ekényi földet vejének, Moys fia Mykének és Kata nevű nőtestvérének adja.

Ezen adományáról szóló oklevelet a turóczi konvent 1330-ban átírja, és Drugeth Miklós, kir. ispán 1355. febr. 22-én kelt oklevelével jóváhagyja és megerősíti.

L. R. 40. o. (M. Tört. Tár, IV. 23. o.)
Fejér, VI : 1. 398. o. Hazai Okm. VIII. 354. o.
Eredetije a M. Nemz. Múzeum levéltárában.

158. 1295. III. Endre király IV. Bélának 1256. szept. 3-án és IV. László királynak 1287-ben, a liptói kerületben, fekvő Zelniche falutól északra lévő egy lakatlan területről — a későbbi Kovachan — szóló, András, besztercebányai előljárónak tett adományát megerősíti.

L. R. 24. o. (M. Tört. Tár, 6. o.)

159. 1296. III. Endre király megerősíti IV. László királynak a Zarazprozek és Zelniche folyók között fekvő, határokkal megjelölt területről és erdőről — a későbbi Prozek — 1287. márcz. 25-én kelt adományát.

L. R. 32. o. (M. Tört. Tár, IV. 15. o.)

160. 1297. előtt. A turóczi prépost és konvent előtt Mika fia Pál Okolichna birtok felét rokonának Okolichnai Seraphin fiának Péternek adja.

L. R. 26. o. (M. Tört. Tár, IV. 9. o.) Wenzel, Á. U. O. X. 252, 253. o. *említve. János deák hamisítványa.*

161. 1297. előtt. Demeter, zólyomi királyi ispán, Okolichnai Pétert Okolichna birtokába bevezeti.

L. R. 26. o. (M. Tört. Tár, IV. 9. o.) Wenzel, Á. U. O. X. 253. o. *említve; ezen oklevél is János deák hamisítványa.*

162. 1297. előtt. Az esztergomi káptalan és Demeter, zólyomi királyi ispán Okolichnai Pétert Okolichna birtokba beiktatja.

L. R. 26. o. (M. Tört. Tár, IV. 9. o.) Wenzel, Á. U. O. X. 253. o. *említve; ezen oklevél is János deák hamisítványa.*

163. 1297. előtt. A turóczi konvent Mikus, kir. ispán és Liptói Bertalan királyi emberek jelenlétében Okolichnai Pétert Okolichna birtokba beiktatja és a határokat megállapítja.

L. R. 26. o. (M. Tört. Tár, IV. 9. o.) Wenzel, Á. U. O. X. 253. o. *említve; ezen oklevél is János deák hamisítványa.*

164. Pozsony közelében, 1297. nov. 1. III. Endre király Mese fia Lászlónak adja a Sesterche folyó melletti Nagbokovina erdejét, — mely délről a gonosztetteik miatt akasztással bűnhődött Gergelynek és fiának rétvél határos — és határait megjelöli.

L. R. 58. o. (M. Tört. Tár, 41. o.)

Fejér, VI: 2. 120. o.

165. 1297. III. Endre király Helbrandus bíró és egynehány gybei polgár kérésére megerősíti IV. László király által 1285-ben Gybe város részére adott kiváltságokat.

L. R. 46. o. (M. Tört. Tár, IV. 29. o.)

Fejér, VI: 2. 120. o. Wenzel, Á. U. O. X. 257. o.

Eredetije a M. Tud. Akadémia könyvtárában.

166. 1297. III. Endre király Okolichnai Seraphin fiának Péternek kiváló érdemei, de különösen rokona, Mike fiának Pálnak, Henrik bán fia, a hűtlen János Kozik nevű várának ostroma alkalmával történt halála jutalmául, ezen Pálnak Okolichna nevű birtokát, — melynek felét ez még élteben Péternek adta volt — összes járulékaival együtt, említett Péternek adja.

L. R. 26. o. (M. Tört. Tár, IV. 9. o.), Wenzel, Á. U. O. X. 252—54. o.

Dr. Karácsonyi J. id. m. 32—33. o. *hamis voltát állapítja meg:* mint ilyen csak János deák hamisítványa lehet.

Eredetije az Okolicsányi cs. levéltárában.

Ezen, valamint a többi birtokukról szóló okleveleket, a R. Károly idejében tartott oklevélvizsgálat alkalmával tulajdonosaik — állítólag? — nem tudták felmutatni, minek következtében fenti birtokukkal együtt Chermona, Poruba, Zentstefan és Harankfyahaza nevű birtokaik a királyra szállottak. 1379-ben azonban N. Lajos király Péter fia Jánosnak és testvéreinek, ezen Jánosnak a nápolyi hadjárat alatt tanusított vitézségét meg akarván jutalmazni, az összes R. Károly király által visszavett előbbi birtokokat újból nekik adományozza. N. Lajos király adománylevele az összes birtokokról szólván, ezen a IV. László és R. Károly királynak az 1391. évi oklevélvizsgálat alkalmával felmutatott okleveleit a *registrum* csak névleg említi. Ld. az 1281. és 1293. évi regestákat.

167. 1298. nov. 12. A szepesi káptalan Bagamer, kir. ispán fiainak Miklós és Bodónak, továbbá a szt. Máriáról czimzett szepesi apátságnak birtokai közt a határokat kiigazítja.

L. R. 42. o. (M. Tört. Tár, IV. 25. o.)

Fejér, VI: 2. 174. o.

A szepesi káptalannak 1406. évi átiratában a M. Nemz. Múzeum Szent-Ivány cs. levéltárában található. Majláth B., id. m. 10. o. tévesen nov. 11-éről keltezi.

168. 1298. Iwánka turóczi prépost és a konvent előtt Demetér, zólyomi kir. ispán, a *Topla lakóival közösen birt*

*földének*¹⁾ egy ekényi meghatározott részét Zalok fiának Ivánkának egy területeért cserébe adja.

Ezen csereadományt III. Endre király 1300. máj. 23-án kelt oklevelében átírja és megerősíti.

L. R. 49. o. (M. Tört. Tár, IV. 32. o.)

Fejér, VI: 2. 175. és 296. o. Hazai Okm. VIII. 386. o. III. Endre királynak fenti okleveléből közli, hivatkozással a liptói registrumra.

169. 1298. III. Endre király Tyvánt és Balázst, a IV. László királytól 1273-ban nyert liptómegyei Medekes falu birtokában megerősíti.

Wenzel: Á. U. O. X. 300. o.

Ezen oklevelet Bebek Imre, országbíró, és a megyei bizottság az 1391-i oklevélvizsgálat alkalmával nem látta, *és így a liptói registrumban nincs benne!* Tulajdonosa egyszerűen nem mutatta be, mert félt a büntetéstől, ha az oklevél hamis voltát felismerik. Hamis voltára nézve ld. Dr. Karácsonyi J. többször idézett művének 34—35. o.

Nem lehet más, mint *János deák hamisítványa!* IV. László királynak ebben átírt 1273-i oklevele szintén hamis; ld. ez alatt is.

170. 1299. nov. 11. A turóczi konvent Kispalugya birtokon eszközölt határjárásáról III. Endre királynak jelentést tesz.

L. R. 30. o. (M. Tört. Tár, IV. 12. o.)

Fejér, VI: 2. 242. o.

171. 1299. decz. 6. Az esztergomi káptalan III. Endre király parancsára Kispalugya birtokon tartott határjárásáról neki jelentést tesz.

L. R. 30. o. (M. Tört. Tár, IV. 12. o.)

Fejér, VI: 2. 242. o. Hazai Okm. VIII. 394. o.

Eredetije a M. N. Múzeum levéltárában.

172. 1299. III. Endre király Tarnouch birtok egy részéről adományt tesz.

L. R. 48. o. (M. Tört. Tár, IV. 31. o.)

Fejér, VI: 2. 296. o.

173. 1299. III. Endre király Mese fiát Lászlót, az általa 1297. nov. 1-én adományozott Sesterche folyó melletti Nagbokovina erdő és az akasztással bühnhődött Gergely rétyének birtokában végleg megerősíti.

L. R. 58. o. (M. Tört. Tár, IV. 41. o.)

Ld. Majláth B. id. m. 96. o.

174. 1300. máj. 23. III. Endre király Iwánka fiának, Jakabnak kérésére megerősíti Demeter, zólyomi kir. ispánnak Zalok fiával Ivánkával a turóczi konvent előtt 1298-ban Topla birtok egy része tárgyában tett csereadományát.

L. R. 49. o. (M. Tört. Tár, IV. 33. o.)

¹⁾ Erre nézve ld. a 7. sz. regesta jegyzetét.

Fejér, VI : 2. 175. és 296. o. Hazai Okm. VIII. 408. o. hibásan június 22-éről keltezve.

Eredetije a M. N. Múzeum levéltárában.

Ezen csereadományt Zsigmond király Budán, 1394. máj. 18-án, és a szepesi káptalan ugyanazon évben kelt oklevelében átírja, illetve megerősíti. Ezen két oklevél szintén a M. Nemz. Múzeum levéltárában.

175. 1300. júl. 22. III. Endre király Tarnouch birtok egy meghatározott részét Lyubennek, Mártonnak, Lyubachnak, Pálnak és Istvánnak, Benes fiainak adja, a lipői jobbágyszolgálat kötelezettsége mellett.

L. R. 48. o. (M. Tört. Tár, IV. 31. o.)

Fejér, VI : 2. 295. o.

176. 1300. A turóczi konvent egy Tarnouch-ból kihalótt részbirtoknak határait megállapítja.

L. R. 48. o. (M. Tört. Tár, IV. 31. o.)

Fejér, VI : 2. 296. o. említést tesz róla.

177. 1290—1301. III. Endre király a IV. László által Ipooch és Leustáknak adott 2 ekényi területet — a későbbi Libele — előbbiektől, mivel egy királyi szolga megöletésének gyanúja rájuk szállott elveszi és Domonkos ruthénnek adja hű szolgálataiért.

R. Károly királynak 1340. decz. 13-án kelt oklevelében említve.

L. R. 35. o. (M. Tört. Tár, IV. 18. o.)

Fejér, III : 2. 459. o. tévesen II. Endrének tulajdonítja ezen adományt, és szerinte R. Károly király 1340. decz. 13-án kelt oklevelében azt megerősíti; pedig ellenkezőleg, R. Károly király, alapos indokok alapján, bizonyára, mivel Ipooch és Leusták fiainak sikerült a szolga megöletése ügyében apáik ártatlanságát bebizonyítani, fenti Domonkos-tól a birtokot elveszi — semmisnek nyilvánítván III. Endre adományát — és őket a birtokba visszahelyezi. (L. R. 35. o.)

178. 1304. Domonkos, zólyomi kir. ispán, Zelnichei Dobron fiának Benknek azon földet, melyet ez a Zelniche (más néven Benkháza) falubeliekkel eddig *közösen birt*,¹⁾ örök joggal adja, és határait megállapítja.

L. R. 47. o. (M. Tört. Tár, IV. 30. o.)

179. 1306. ápr. 19. Demeter és fiai Fábián, Markalf, Ipoly és Miklós, a IV. Béla királynak 1264-ben kelt adománya révén a Cheremna patak mellett birt birtokukat a turóczi konvent előtt 15 ezüst márkáért Ztenk fiainak, Miklósnak és Pálnak eladják.

L. R. 50. o. (M. Tört. Tár, IV. 34. o.)

¹⁾ A földközösségre nézve ld: *Tagányi Károly* id. m. a 7. sz. regesta jegyzetében.

180. 1306. A turóczi konvent Fiathafalva, más néven Cheurma nevű 3 ekényi földet határokkal látja el.

L. R. 28. o. (M. Tört. Tár, IV. 11. o.)

181. 1309. Detrik fiai, Benedek, Tamás, Lőrincz és Tivadar közös megegyezés alapján Danch mester előtt egy birtokrészüket, — a melyet 1391-ben Veresmihályfaházának hívnak, — a Tivadart illető részt 10 ezüst márkáért Benedek vejének Egyednek és örököseinek adják el.

L. R. 52. o. (M. Tört. Tár, IV. 35. o.) Ld. a következőt is.

182. 1310. jan. 16. A turóczi konvent előtt Detrik fiai Tamás, Lőrincz, Tivadar és Benedek egyrészről, Panyk fia Egyed, Benedek veje másrészről, akkép egyezkednek, hogy — mivel közös akaratak értelmében Tivadar, egy birtokrészükből, (melynek 1391-ben Veresmihályfaháza a neve) az őt megillető részt, bírói ítélet alapján 10 ezüst marka fejében Benedek vejének, Egyednek engedte át — Egyed a 10 ezüst márkán kívül még Radon birtokrészt is Tivadarnak adja.

L. R. 52. o. (M. Tört. Tár, IV. 35. o.)

183. 1310. jún. 23. R. Károly király Bogo, Miklós. János és Lőrincz mester, esztergomi és szepesi kanonoknak és Bagamernek — néhai Bagamer, kir. ispán fiainak — vásárlajogot engedélyez.

L. R. 42. o. (M. Tört. Tár, IV. 25. o.)

184. 1310—42. R. Károly király IV. László és III. Endre királynak Akalichna, Poruba, Zentstefan, Chemerna és Harankfyaháza birtokokról szóló 1281., 1293., és 1297. évi adományát megerősíti.

L. R. 26. o. (M. Tört. Tár, IV. 9. o.)

Mínthogy a három fentemlített oklevél (ld. külön is) *János deák hamisítványa*, nézetem szerint ez is az!

185. 1313. máj. 1. Bálint, turóczi prépost és a konvent előtt Jakab, kir. ispán fia, Gergely, Chama, kir. ispán és fiai János és Mihály birtokuk harmadrészéről — a későbbi Murenfelde — melyet Maurinus kir. ispán fiainak adott — mivel őt fogságából kiszabadították — Pook fiai Bálint és Miklós részére, minthogy ezek az érték harmadrészét kifizették, lemondanak.

T. R. 88. o. (Engel id. m. 94. o.)

Fejér, VIII: 6. 29. o. az eredetiből kivonatossan, u. ott 193. o. pedig egész terjedelemben, de hibásan közli; az eredetinek hollétéről nem ad felvilágosítást.

Eredetije az Orsz. Levéltárban DL. 38803.

186. 1313.¹⁾ Danch kir. ispán, Ada fia Ábrahám és

¹⁾ Az eredeti szövegben, Engelnél is, tévesen 1330 áll.

Gyuge fia Miklós között, egy 4 ekényi föltételes földnek — melyet 1391-ben Prolokának hívnak — egy részét megosztja.

Ezen megosztást Bálint, turóczi prépost és a konvent 1314. ápr. 27-én kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

T. R. 85. o. (Engel, id. m. 91. o.)

Fejér, VIII : 5. 88. o. Bálint turóczi prépost és a konventnek fentemlített okleveléből közli.

187. 1313. Bálint turóczi prépost és a konvent Malocharyte (Malocsarétje) és az oklevélben megemlített egyéb birtokokat egyrészről Mese fia László, másrészt ugyanazon Mese fiai Tamás, Péter és Jan között megosztja.

L. R. 59. o. (M. Tört. Tár, IV. 42. o.)

188. 1314. ápr. 14. Lybach a Tarnouch földéből kihalított föltételes föld egy részét Danch mester előtt Lyben fiának Tamásnak adja.

A turóczi konventnek 1319-ben kelt oklevelében átírva. Ld. ezt is.
L. R. 48. o. (M. Tör. Tár, IV. 31. o.)

189. 1314. ápr. 27. Bálint turóczi prépost és a konvent átírja Danch mesternek 1313-ban kelt, egy 4 ekényi föltételes földnek — 1391-ben Proloka — megosztásáról szóló oklevelét.

T. R. 86. o. (Engel id m 91. o.)

Fejér, VIII : 5. 94. o.

Eredetije jeszeniczei Jankovics gyűjteményében.

190. 1314. Danch mester perdöntő párviadal alapján oda itéli a IV. Béla király által 1264-ben János Galicus mesternek adományozott es IV. László király által 1278-ban megerősített (ld. ezeket is!) Topla és Latina faluk közt fekvő rétét János Galicus mester fiának Gergelynek.

L. R. 34. o. (M. Tört. Tár, IV. 17. o.)

191. 1315. Danch mester a Zenthmartonban létesített szt. Mártonról czimzett egyháznak határokkal megjelölt szántóföldet és rétét ad.

T. R. 85. o. (Engel id. m. 90. o.)

192. 1317. júl. 8. Aka asszony a Jaloch folyó mellett fekvő Nagy-Bobroch falu felső részében, Paneste fiának Mártonnak és ennek fiainak, a turóczi konvent előtt, Danch, zólyomi kir. ispán beleegyezésével, egy föltételes birtokrészt — 1391-ben Ilochfeu — adományoz.

L. R. 37. o. (M. Tört. Tár, IV. 20. o.)

193. 1317. aug. 20. R. Károly király Marceus fiainak Othmár, Péter, Fülöp és Mártonnak a lipői kerületben fekvő Nagpalugya birtokot adja.

L. R. 27. o. (M. Tört. Tár, IV. 9. o.)

194. 1318. márcz. 2. Iwanka fia Eden,¹⁾ és ennek fiai János, Iwanka, Lőrincz, Miklós és Jakab, Márk fiát Pált a turóczi konvent előtt közös elhatározással örökbe fogadják, Eden leányával megházasítják és birtokaik társörökösévé teszik.

T. R. 90. o. (Engel. id. m. 97. o.)

Eredetije a M. Nemz. Múz. Ivánka cs. levéltárában.

195. 1319. jan. 13. A turóczi konvent R. Károly király parancsára jelenti, hogy egy, Liptóvár és Árva várak között fekvő erdőnek, vagy földnek határait megjárta és megállapította.

L. R. 39. o. (M. Tört. Tár, IV. 22. o.)

196. 1319. A turóczi konvent Danch mesternek 1314. ápr. 14-én kelt oklevelét átírja.

L. R. 48. o. (M. Tört. Tár, IV. 31. o.)

197. 1319. R. Károly király IV. Béla királynak 1256. szept. 3-án, IV. Lászlónak 1287-ben, és III. Endre királynak 1295-ben kelt (Kovachanról szóló) birtokadományát megerősíti.

L. R. 24. o. (M. Tört. Tár, IV. 6. o.)

198. 1320. Danch mester, zólyomi kir. ispán a Topla faluban birt földének egy határokkal megjelölt részét Luchk fiainak, Istvánnak és Jakabnak adja.

L. R. 55. o. (M. Tört. Tár, IV. 38. o.)

199. 1322. A turóczi konvent előtt András, István fia, Lynbach birtok harmadrészét Márton fiának Jánosnak és testvéreinek adja.

L. R. 48. o. (M. Tört. Tár, IV. 31. o.)

200. 1323. aug. 4²⁾ R. Károly király a turóczmegyei Zenthpetur birtok felől Dénes fiának Tamásnak tett adományát, különösen Trencsényi Péter fia Máté ellen teljesített hű szolgálatai és vitézsége fejében, megerősíti.

T. R. 76. o. (Engel, id. m. 79. o.)

Eredetije a M. Nemz. Múzeum levéltárában 1897 : 49. sz. szerz.

201. 1323. nov. 30. R. Károly király Harabor fiának Lászlónak a liptói kerületben, Hodaz és Varalya birtokokból kihásított 2 ekényi földet ad és abba beiktattatja.

L. R. 237. o. (M. Tört. Tár, IV. 5. o.)

202. 1324. ápr. 29. előtt. Danch mester Beke fiának Jánosnak Biztricie birtokot adja, beiktatja és a határokat megjelöli.

T. R. 72. o. (Engel, id. m. 74. o.)

¹⁾ A szövegben egyszer *Erden!*

²⁾ A keltezésnél a szövegben »secundo Nonas Julii«, »Augusti« helyett.

203. 1324. ápr. 29. R. Károly király Danch mesternek Biztricie birtok tárgyában Beke fia János részére (1324. ápr. 29. előtt) tett adományát megerősíti.

Ezen oklevelet N. Lajos király 1347. jún. 11-én. kelt oklevelében átírja. Ld. ezt is.

T. R. 72. o. (Engel id. m. 74. o.)

204. 1324. R. Károly király IV. Lászlónak 1286-ban. Kispalugya birtok tárgyában tett adományát átírja és megerősíti.

L. R. 29. o. (M. Tört. Tár, IV. 12. o.)

205. 1325. júl. 1. Danch mester, zólyomi kir. ispán és fiai László, János és István Felseukolbyn nevű birtokukat Bálint turóczi prépost és a konvent előtt Gyuche fiainak Miklós, Péter és Fülöpnek továbbá Gyurk fiainak Mihály és Adorjánnak Reuche nevű birtokáért cserébe adják.

T. R. 89. o. (Engel id. m. 96. o.)

Az eredeti, úgy látszik, már elpusztult, mert *Kubinyi Péter*, *Genealogia familiae de Felsőkubin cz.*, Pest. 1831-ben megjelent művében (22. o.) III. sz. alatt a Turóczi Registrum szavait közli.

206. 1326. A turóczi konvent előtt Chernyk fia Ábrahám. Isow fiai Benedek és Pongrácz, Barthor fia Lukács, a Blathnycha folyó és Rakouch patak közt fekvő réjtük felét öt ezüst márkáért Madach fiainak, Benedek és Pálnak, Myke fiainak János és Desknek, Tóbiás fiának Zubrachanak, Fülöp fiainak Péter és Tomposnak, végül Walkan fia Miklósnak eladják.

T. R. 69. o. (Engel, id. m. 69. o.)

207. 1327. előtt. Danch, zólyomi kir. ispán Amboffalva birtokot szolgálja Máté fiának Mártonnak adja.

Ezen adományt R. Károly király 1327-ben kelt oklevelével megerősíti. Ld. ezt is.

T. R. 92. o. (Engel, id. m. 100. o.)

208. 1327. máj. 1. A turóczi konvent előtt Jakab fiai Gál és Jakab, Alberthfeulde nevű birtokukat Gyeleti fiának Pál mesternek egy vásárolt földjeért cserébe adják.

Ezen csereadományt a turóczi konvent 1376. decz. 9-én kelt oklevelben átírja. Ld. ezt is.

T. R. 70. o. (Engel, id. m. 71. o.)

209. 1327. R. Károly király Danch, zólyomi kir. ispánnak Amboffalva birtok tárgyában szolgálja. Máté fia Márton részére tett adományát megerősíti.

T. R. 92. o. (Engel, id. m. 100. o.)

210. 1330. ápr. 12. R. Károly király IV. László királynak Ipouch és Lestár részére Libele birtokról szóló, Liptóban. 1285. szept. 29-én kelt adományát megerősíti.

L. R. 35. o. (M. Tört. Tár, IV. 18. o.)

211. 1330. júl. 13. R. Károly király IV. Lászlónak Zelniche birtokról szóló, 1283. júl. 1-én kelt adományát átírja és megerősíti.

Ezen olevellet a budai káptalan 1384. júl. 31-én kelt oklevelében átírja.

L. R. 53. o. (M. Tört. Tár, IV. 36. o.)

Eredetije a M. Nemz. Múzeum levéltárában.

Ezen oklevelet Zelenchefeui Tamás fia András az oklevélvizsgálat alkalmával — mivel bizonyos peres ügyeiből kifolyólag — néhai János mesternek, azelőtt Bebek Imre protonotáriusának, illetve a Megváltóról nevezett egyház levéltárának adta át, nem volt képes felmutatni, és azért az ebben átírt oklevelek a registrumba nincsenek felvéve. A registrum a fenti oklevél napi keltét nem adja.

212. 1330. A turóczi konvent az általa 1295. okt. 18-án Brezna nevű 3 ekényi föld ajándékozásáról kiállított oklevelet átírja.

L. R. 40. o. (M. Tört. Tár, IV. 23. o.)

213. 1331. aug. 1. Danch. zólyomi kir. ispán egy a Naradpataka folyón álló malmot és egy berket adományoz.

Ezen adományt a turóczi konvent 1331-ben kelt oklevelében átírja. Ld. ezt is.

L. R. 48. o. (M. Tört. Tár, IV. 31. o.)

214. 1331. A turóczi konvent Danch, zólyomi kir. ispánnak 1331. aug. 1-én kelt, és egy a Naradpataka folyón álló malom adományozásáról szóló oklevelét átírja.

L. R. 48. o. (M. Tört. Tár, IV. 31. o.)

215. 1332. nov. 8. R. Károly király Libele birtok tárgyában 1330. ápr. 12-én kelt adományát megerősíti.

L. R. 35. o. (M. Tört. Tár, IV. 18. o.)

216. Visegrád. 1332. nov. 18. Danch, kir. ispán Lestár fiait Gergelyt és Lestárt, a kik Lukács és Pállal Libele birtok felett perben állottak, ezen birtokukba visszahelyezi.

L. R. 35. o. (M. Tört. Tár, IV. 18. o.)

217. 1332. decz. 13. Danch zólyomi kir. ispán Medekus birtokon Iwánka fiának Jakabnak és örököseinek, egy az ő földével határos területet ad, és a határokat megállapítja.

L. R. 50. o. (M. Tört. Tár, IV. 33. o.)

218. 1334. jan. 21. Danch, zólyomi kir. ispán Gyuge fiának Budának vásárolt birtokát Dankfeldét, melyre Kene fia János tartott igényt, Budának ítéli oda, Jánost pedig, mint rágalmazót elítéli.

T. R. 72. o. (Engel, id. m. 73. o.)

219. 1334. A turóczi konvent privilegiálja Danch,

zolyomi kir. ispánnak 1332. decz. 13-án kelt, és Medekus birtokon egy területről szóló adományáról.

L. R. 50. o. (M. Tört. Tár, IV. 33. o.)

220. 1335. Danch mester Poch földét — a későbbi Stoisafalva — egyrésztől Tamás, János, Miklós, Domokos és Dezső, másrészt István fiai Dobák, Máté, Gergely és Lőrincz között megosztja.

Ezen oklevelet Kálmán esztergomi prépost és a káptalan, meg a turóczi konvent 1336-ban átírja. Ld. ezt is.

L. R. 58. o. (M. Tört. Tár, IV. 41. o.)

221. 1336. decz. 31. Domithka fiai, továbbá Mark fia Dénes, Roztoka, másnéven Bobroch birtokuk ötödrészt Aladár fiai Pál és Myko, Sepere fia Márton, Seleu fiai Szaniszló és Pál, Serephil fiai Gorch, Bethlem, és Máté, végül Bend fiai-nak Tamás, István, Máté, Márk és Jannak átengedik.

L. R. 37. o. (M. Tört. Tár, IV. 20. o.)

222. 1336. A turóczi konvent átírja Danch mesternek 1335-ben, Poch földének megosztásáról szóló oklevelét.

L. R. 58. o. (M. Tört. Tár, IV. 41. o.)

223. 1336. Kálmán esztergomi prépost és a káptalan átírja Danch mesternek 1335-ben. Poch földének megosztásáról szóló oklevelét.

L. R. 58. o. (M. Tört. Tár, IV. 41. o.)

224. 1337. szept. 21. Danch, zolyomi kir. ispán a föltételes, Benefalvát Beke fiai Miklós, János és Márton, Tamás fiai Imre és András közt megosztja és a határokat megjelöli.

T. R. 75. o. (Engel. id. m. 77. o.)

Fejér, VIII: 4. 295. o.

225. 1340. jan. 22. Miklós esztergomi prépost és káptalan IV. László királynak Kysbiztrice, másnéven Johodnak birtok adományozásáról szóló, 1284. aug. 2-án kelt oklevelét átírja.

T. R. 85. o. (Engel, id. m. 90. o.)

Fejér, VIII: 4. 480. o.

226. 1340. aug. 25. A szepesi káptalan Bobroch, más néven Roztoka birtokot birói ítélet alapján egyrésztől Radon és Demeter, másrésztől Supere fia Aladár, továbbá Tivadar és Stepkó között öt részre osztja.

Ezen osztálylevelet ugyancsak a szepesi káptalan 1360-ban átírja; de ezen oklevelet a lipői registrum nem említi; ennek eredetije *Szalay Gáspár* tulajdonában Felső-Ráztokon van. *Majláth B.*, id. m. 3. o.

L. R. 38. o. (M. Tört. Tár, IV. 20. o.)

Eredetije Ráztokay Lászlónál Ráztokán.

227. Zólyom, 1340. okt. 3. R. Károly király Zenthmarton városának ugyanazon kiváltságokat adja, melyeket Korpona városának adott volt.

T. R. 77. o. (Engel, id. m. 80. o.)

Fejér, VIII : 4. 439. o.

228. 1340. okt. 18. R. Károly király Ruthk birtokot Loránd, Orto (Ottó?) és Jánosnak és ezek rokonainak adja.

Ezen adománylevelet N. Lajos király 1369-ben átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

T. R. 65. o. (Engel, id. m. 65. o.)

Fejér, VIII : 4. 480. o.

229. 1340. nov. 11. R. Károly király Drahen fiát Mihályt és Gál fiát Demjént és rokonait a tőlük zavaros időkben elfoglalt, feltételes Raxa birtokba visszahelyezi.

T. R. 91. o. (Engel, id. m. 98. o.)

Fejér, VIII : 4. 480. o.

230. Lipcse, 1340. nov. 11. R. Károly király átírja IV. László királynak 1274-ben kelt oklevelét, mely egyuttal V. István királynak 1270. jún. 4-én kelt privilegiálásának — melylyel Lipcse város polgárainak és vendégeinek kiváltságot ad — átiratát tartalmazza, és megerősíti Lipcse városa polgárait kiváltságaikban.

L. R. 45. o. (M. Tört. Tár. IV. 28. o.)

Fejér, V : 1. 94. o., VIII : 4. 443. o. Katona nyomán kihagyásokkal. Anjouk. Okmt. IV. 50. o. N. Lajos királynak 1347-ben kelt, Zólyom-Lipcse városa levéltárában lévő átiratából.

231. 1340. nov. 14. R. Károly király Rosumbergh (Rózsahegy) városának kiváltságot ad.

L. R. 46. o. (M. Tört. Tár. IV. 28. o.)

232. 1340. nov. 14. R. Károly király Rosumbergh (Rózsahegy) városa határait megállapítja.

L. R. 46. o. (M. Tört. Tár. IV. 28. o.)

233. Visegrád, 1340. nov. 29. R. Károly király IV. Lászlónak 1281. decz. 29-én Damyanfeldéről szóló adományát megerősíti.

L. R. 25. o. (M. Tört. Tár. IV. 7. o.)

234. 1340. decz. 6. R. Károly király IV. László királynak 1278-ban Tepla és Turapataka tárgyában tett csereadományát megerősíti.

L. R. 39. o. (M. Tört. Tár. IV. 22. o.)

Eredetije Thuránszky Zoltán levéltárában Thurikon.

235. 1340. decz. 6. R. Károly király megerősíti IV. László királynak 1287. márcz. 23-án, a feltételes Benefalva tárgyában, tett adományát.

L. R. 36. o. (M. Tört. Tár. IV. 19. o.)

236. 1340. decz. 6. R. Károly király IV. Béla királynak 1239. szept. 29-én, Magyarfalu tárgyában tett adományát megerősíti.

L. R. 33. o. (M. Tört. Tár, IV. 15. o.)

Eredetije Detrich Antal benedekfalvi levéltárában. Majláth. id. m. 7. o.

237. 1340. decz. 7. R. Károly király megerősíti IV. László királynak 1285-ben a Palugyából kihalított Bodafalva földéről tett adományát.

N. Lajos király 1352-ben átírja és megerősíti. Ld. ezt. is.

L. R. 30. o. (M. Tört. Tár, IV. 13. o.)

Eredetije a M. Nemz. Múzeum levéltárában.

238. 1340. decz. 7. R. Károly király megerősíti IV. László királynak 1286-ban Kispalugya tárgyában és 1289-ben Solmus föltételes birtokból kihalított 2 ekényi területéről tett adományát.

L. R. 30. o. (M. Tört. Tár. IV. 12. o.)

239. 1340. decz. 13. R. Károly király alapos indokok alapján semmisnek nyilvánítja III. Endre király adományát, mely szerint III. Endre, a IV. László király által Ipooch és Lestárnak adott 2 ekényi területet — a későbbi Libele — előbbiektől. mivel egy királyi szolga megöletésének gyanuja rájuk szállott, elveszi és Ruthenusnak adja; egyuttal Ipooch és Lestár fiait Libele birtokába vissza helyezi.

L. R. 35. o. (M. Tört. Tár, IV. 18. o.)

240. 1340. R. Károly király elrendeli Ipooch és Lestár fiainak Libele birtokba történendő beiktatását.

L. R. 35. o. (M. Tört. Tár, IV. 18. o.)

241. 1340. Gyeleti fiai Miklós és János, turóczi kir. ispánok, Viduffeldéből egy ekényi területet Gyuge fia Budának ítélik oda.

T. R. 72. o. (Engel, id. m. 73. o.)

Fejér. VIII : 4. 480. o.

Ezen egy ekényi föltételes területet később Dank vásárolta meg. innen Dankfelde neve; ennek utóda, Lőrincz fia Pál, az 1391-ben tartott oklevélvizsgálat alkalmával kijelenté, hogy ezen föld után sem elődjei, sem ő szolgálatot nem teljesítettek. Ezért Bebek Imre, országbíró tőle és testvéreitől a birtokot a király részére visszaveszi. Ld. 1391. alatt is.

242. 1340. Az esztergomi káptalan IV. László királynak 1287-ben Nazpali birtok tárgyában kelt oklevelét átírja.

T. R. 68. o. (Engel, id. m. 68. o.)

243. 1341. jan. 28. R. Károly király IV. László királynak a Zarazprozek és Zelniche között fekvő, határokkal megjelölt területéről és erdőről — a későbbi Prozek — szóló adományát megerősíti.

L. R. 32. o. (M. Tört. Tár, IV. 15. o.)

244. Visegrád, 1341. márcz. 31.¹⁾ R. Károly király megerősíti IV. Béla királynak 1262-ben Isombar ijjász és Hough kőfaragó részére Liptó vára aljában 3 ekényi földről tett adományát.

L. R. 58. o. (M. Tört. Tár, IV. 41. o.)

Eredetije Bobrovniczky László levéltárában Rózsahegyen. Ld. *Majláth B.*, id. m. 97. o.

245. 1341. ápr. 17. R. Károly király megerősíti IV. László királynak 1286. júl. 9-én Marczelfalva birtok tárgyában kelt adományát.

L. R. 29. o. (M. Tört. Tár, IV. 11. o.)

246. 1341. aug. 13. Az esztergomi káptalan előtt R. Károly király András fiai és testvéreinek Belezka nevű nemesi birtokáért Malatyn és Mechefelde (más néven szintén Malatyn) nevű birtokait cserébe adja.

N. Lajos király 1378. aug. 4-én kelt oklevelében átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 37. o. (M. Tört. Tár, IV. 20. o.)

Eredetije Demke Frigyes malatini levéltárában.

247. 1341. Az esztergomi káptalan bizonyáglevele arról, hogy R. Károly király Mylath fiainak Saad, Philpus, Márton és Györgynek, Péter fiainak Anda és Jákónak, ezen Anda fiainak György és Máténak, ezen Jákó fiainak Lachk, Miklós, és Péternek, Patuch fiainak Miklós és Andának, Likva nevű birtokukért cserébe adja Libe — 1391-ben Libule — birtokát.

A szepesi káptalan 1348-ban, N. Lajos király pedig 1354-ben átírja és megerősíti. Ld. ezeket is.

L. R. 32. o. (M. Tört. Tár, IV. 14. o.)

248. 1341. A turóczi konvent bizonyáglevele arról, hogy R. Károly király Miklós fiainak Páris, Péter és Benachnak és Dezső fiának Jánosnak Luchka nevű birtokukért Zabopalfelde birtokot adja cserébe, és ezek beiktatását elrendeli.

László, turóczi prépost és a konventnek 1387. júl. 15-én kelt oklevelében átírva. Ld. ezt is.

L. R. 25. o. (M. Tört. Tár, IV. 7. o.)

249. Visegrád, 1343. ápr. 17. N. Lajos király meghagyja a turóczi konventnek, hogy kiküldöttje és Fodor János, turóczmegyei alispán, e célra kijelölt tanu közbenjöttével Pál fiát Balázst, Boda fiát Endrét, Péter fiát Jánost, Pál fiát Miklóst, Ábrahám fiát Ábrahámot, és Zaleyh fiát Batizt, a Chamako birtokuk fejében cserébe nyert turóczmegyei Muchna és Chepchen birtokokba iktassa be, és állapítsa meg a határokat.

¹⁾ *Majláth B.*, id. m. 97. o. hibásan márcz. 11-éről keltezi.

Pál turóczi prépost és a konvent 1343. ápr. 29-én átírja.

T. R. 82. (Engel, id. m. 85. o.)

Fejér, IX : 1. 95. o. Pál turóczi prépost és a konventnek fentidézett okleveléből közli.

Muchna, turóczmegyei erdőről különben IV. Béla király 1263-ban tett már adományt Sudrun fiai Jank és Paulyk, Hayk fiai Hurubina és Crupech, végül Byhis fia Mylozt, turóczmegyei jövevények számára, és Jakab, zólyomi kir. ispánnal megállapíttatta annak batárait, a ki azután fentieket be is iktatta. III. Endre király ezen adományt 1295-ben megerősíti. Ezen utóbbinak eredetije Körmöczbánya sz. kir. város levéltárában található. (Wenzel, Á. U. O. VIII. 56.)

A turóczi regstrum ezek egyikét sem említi.

250. 1343. ápr. 29. Pál, turóczi prépost és a konvent, kiküldöttje és Fodor János, turóczmegyei alispán, a király embere közbenjöttével Pál fiát Balázst, Boda fiát Endrét, Péter fiát Jánost, Pál fiát Miklóst, Ábrahám fiát Ábrahámot és Zaleyh fiát Batizt, a királytól Chamoko birtokuk fejében cserébe nyert turóczmegyei Muchna és Chepchen birtokokba — miután ellentmondó nem jelentkezett — beiktatja és a határokat megállapítja.

N. Lajos király 1369. márcz. 27-én ezen oklevelet átírja.

T. R. 82. o. (Engel, id. m. 85. o.)

Fejér, IX : 1. 161. o. N. Lajos királynak fentidézett megerősítő okleveléből közli.

251. 1343. szept. 3. László, császmái prépost. N. Lajos király kancelláriájának ispánja és titkára előtt Pál fiai András és Beke, ennek fiai Benedek és Jakab, András fiai Miklós és Péter egyrészlől. Serephyn fia János, ennek fiai Pál és György másrészlől, Prona, Lesna, Rudna és Mezeuhaz birtokok elosztása tárgyában egyezsége lépnek.

T. R. 86. o. (Engel, id. m. 92. o.)

Fejér, IX : 1. 192. o.

252. 1344. jún. 14. N. Lajos király a két Prebouch területet János fia István diáknak és testvérei Myke és Lászlónak adja.

Ld. II. Endre király 1235. szept. 21. előtti adományát.

T. R. 68. o. (Engel; id. m. 69. o.)

Fejér, IX : 1. 212. o.

253. 1344. márcz. 3. Fodor János, *turóczmegyei alispán és négy szolgabíró*, a Drahmel nemzetség birtokának és Vendeugh birtoknak határait megállapítja.

T. R. 67. o. (Engel, id. m. 66. o.)

Fejér, IX : 1. 268. o.

254. 1345. júl. 29. Mihály, *liptói alispán és négy szolgabíró*, Pooch, László és Egyed anyja leánynegyedének István fiai, Pooch, László és Egyed, Péter fia Beke, Mylath fiai Márk

és Mihály részére, Márton fia János által birtokban történendő kiadása tárgyában intézkednek.

A turóczi konvent 1345. okt. 6-án átírja. Ld. ezt is,
L. R. 55. o. (M. Tört. Tár. IV. 38. o.)

255. 1345. okt. 6. A turóczi konvent. Mihály, *liptói alispán és négy szolgabíró*nak 1345. júl. 29-én kelt oklevelét átírja.

L. R. 55. o. (M. Tört. Tár, IV. 38. o.)

256. 1347. nov. 13. N. Lajos király átírja és megerősíti R. Károly királynak 1324. ápr. 29-én, Biztricie birtok tárgyában, kelt adománylevelét.

T. R. 72. o. (Engel, id. m. 74. o.)

257. 1347. jún. 27. A szepesi káptalan az akalichnai királyi szolgáltnak a Kalichnapataka melletti birtokuk ügyében megejtett határjárásról N. Lajos királynak jelentést tesz.

L. R. 28. o. (M. Tört. Tár, IV. 10. o.)

258. 1348. Miklós nádor bizonyígtlevele Palugya birtok visszaszerzéséről.

L. R. 30. o. (M. Tört. Tár, IV. 13. o.)

259. 1348. A szepesi káptalan átírja az esztergomi káptalannak 1341-ben Libele birtokról szóló oklevelét.

N. Lajos király 1354-ben átírja. Ld. ezt is.

L. R. 32. o. (M. Tört. Tár, IV. 14. o.)

260. 1349. nov. 6. A turóczi konvent előtt Beke fia János, biztricei nemes, Biztricia nevű birtokát unokatestvérei János fiának Istvánnak, Miklós fiának Pálnak, Pooch fiainak Miklós és Jakabnak adja.

T. R. 73. o. (Engel, id. m. 74. o.)

Fejér, IX : 1. 754. o.

261. 1350. ápr. 11. N. Lajos király a turóczmegyei Zarnocha 2 ekényi területet Gyeleti fiának Pálnak adja.

Ezen adományt N. Lajos király 1361-ben kelt oklevelében átírja. Ld. ezt is.

T. R. 69. o. (Engel, id. m. 70. o.)

Fejér, IX : 1. 774. o.

262. 1350. máj. 4. Tamás, országbíró, kir. ispán, Sarnovicha birtokot a királynak itéli oda.

T. R. 69. o. (Engel, id. m. 70. o.)

Fejér, IX : 1. 808. o.

263. 1350. júl. 15. Tamás, liptói és körözi kir. ispán előtt Bertalan fiai Miklós és János és András (Bertalan fia) fiai Péter és János Vidafelde birtokukon osztozkodnak.

Ezen osztozkodó levelet Konth Miklós nádor 1361. ápr. 4-én átírja. Ld. ezt is.

L. R. 49. o. (M. Tört. Tár, IV. 32. o.)

264. 1350. aug. 30. A turóczi konvent előtt Miklós fiai Páris és Péter, Benech fia Márk és Dezső fia János, Páris-háza birtokukból az István fiait Izsákot és Bereczket, Péter fiát Miklóst, Gergely fiát Philét és István fiát Mihályt megillető leánynegyedek ezeknek kiadják.

L. R. 56. o. (M. Tört. Tár, IV. 40. o.)

265. 1351. jún. 15. Pál, turóczi prépost és a konvent előtt András fiai Benedek, István, Mátyás, Bertalan és Márk. Mátyás fia Albert, ennek fiai István és Miklós egyrészről, Ábrahám fiai Gergely és Tamás másrészről, Nadaser birtokon megosztoznak.

T. R. 86. o. (Engel, id. m. 91. o.)

Fejér, IX : 2. 131. o. év nélkül közli.

266. 1351. jún. 17. N. Lajos király Zenthmarton városának Modle területét adja.

T. R. 77. o. (Engel, id. m. 80. o.)

267. 1351. nov. 25. Tamás, kir. ispán, volt országbíró, Nachpali János fiának Jánosnak előterjesztését az előbbi János által Gyula fia Jánosnak, a másodsorban említett János fiainak Miklós és Mihálynak, Myko fiainak Pál és Istvánnak, Kelemen fiainak András, Mihály és Petewnek, végül Nekras fiának Nekrasnak adott birtokrész elkülönítése ügyében, ítéletképen mondja ki.

T. R. 73. o. (Engel, id. m. 75. o.)

Fejér, IX : 2. 130. o. hibásan közli.

268. 1351. decz. 7. A turóczi konvent Kananuka birtok határait megállapítja és beiktatást eszközöl.

Ezen határjárást és iktatást N. Lajos király 1355. máj. 31-én átírja. Ld. ezt is.

L. R. 33. o. (M. Tört. Tár, IV. 16. o.)

269. 1351. decz. 20. Az esztergomi káptalan Oztoy birtok határait megállapítja.

N. Lajos király 1354. márcz. 28-án átírja. Ld. ezt is.

L. R. 38. o. (M. Tört. Tár, IV. 21. o.)

270. 1352. febr. 10. N. Lajos király megerősíti R. Károly királynak Nagpalugya birtok tárgyában 1317. aug. 20-án kelt adománylevelét.

L. R. 27. o. (M. Tört. Tár, IV. 9. o.)

271. 1352. máj. 10. N. Lajos király István mester és

Bebek György, liptói kir. ispánoknak a Cheremna folyó melletti birtok vásárlása ügyében parancsot ad.

L. R. 50. o. (M. Tört. Tár, IV. 34. o.)

272. 1352. máj. 22. Tamás, kir. ispán, volt országbíró, ítéletet hoz Karaz fia János, Pál fia Gyula, Boda fia Endre, Olka fiai Batiz és Tamásnak Muchna nevű birtokuk tárgyában, és ezen, valamint Bene fia Jánosnak hasonlóképen Muchna nevű birtoka között, a határokat megjelöli.

T. R. 81. o. (Engel, id. m. 85. o.)

273. 1352. szept. 9. Zeuche (de Ultraturuch) fia János, Vendeg nevű birtokából, a nőtestvérét Agatát megillető leánynegyedet a turóczi konvent előtt kiadja.

T. R. 90. o. (Engel, id. m. 97. o.)

274. 1352. okt. 16. előtt. N. Lajos király meghagyja a turóczi konventnek, hogy a Cheremna és Libele patakok közt fekvő földet felmérjék, határait megállapítsák, és Miklós fiát Andrást és fiait Mihályt, Istvánt, Miklóst, Pétert, Lukácsot és Pált, Tamás fiait Pétert és Miklóst, Miklós fiát Miklóst, Lőrincz fiait Jánost és Simont, Pál fiát Miklóst, végül Imre fiait Andrást és Istvánt, iktassa be.

L. R. 53. o. (M. Tört. Tár, IV. 37. o.)

275. 1352. okt. 16. A turóczi konvent — a IV. Béla király által 1262-ben Sebestyénnek, Danknak és Stenknek adott — a Chemerna és Libele patakok közt fekvő 3 ekényi föltétele területnek határait megállapítja.

L. R. 36. o. (M. Tört. Tár, IV. 19. o.)

276. 1352. okt. 16. A turóczi konvent N. Lajos király parancsára a Cheremna és Libele patakok közt fekvő 3 ekényi földet felméri, határait megállapítja és Miklós fiát Andrást, ennek fiait Mihályt, Istvánt, Miklóst, Pétert, Lukácsot és Pált, Tamás fiait Pétert és Miklóst, Miklós fiát Miklóst, Lőrincz fiait Jánost és Simont, Pál fiát Miklóst, végül Imre fiait Andrást és Istvánt beiktatja.

L. R. 53. o. (M. Tört. Tár, IV. 37. o.)

277. 1352. N. Lajos király megerősíti R. Károly királynak 1340. decz. 7-én, a Palugyából kihalított Bodafalva földéről, kelt adománylevelét.

L. R. 30. o. (M. Tört. Tár, IV. 13. o.)

278. 1353. febr. 13. Pál turóczi prépost és a konvent előtt Pál fiai András és Beke, ennek fiai Benedek és Jakab egyrészről, Serephyn fia János, ennek fiai Pál és György másrészről, Próna, Lesna, Rudna és Mezeuház birtokokat maguk

között akkép osztják el, hogy ezen birtokokat három részre osztva, két részt Pál fiai, a harmadikat pedig Serephyn fia János kapja.

T. R. 87. o. (Engel, id. m. 92. o.)

279. 1353. márcz. 6. Domonkos, a szt. Tamásról nevezett esztergom-hegyfoki egyház prépostjának bizonyiglevele arról, hogy Myko fia János, néhai édes anyjának Babonok birtokból bir^t leánynegyedét visszanyeri.

T. R. 94. o. (Engel, id. m. 102. o.)

280. 1353. máj. 11. N. Lajos király a három ekényi földet tövő Bakonya, máskép Váralya nevű föltételes birtokot János fiainak Péternek, Miklósnak és testvéreiknek adja. oly föltétel mellett, hogy egy pánczélos vitézt tartoznak a királyi zászló alatt harczoló királyi seregbe küldeni.

Ezen adományt N. Lajos király 1364. okt. 21-én megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 34. o. (M. Tört. Tár, IV. 17. o.)

281. 1353. máj. 20. László, csanádi prépost, N. Lajos király kanczelláriájának ispánja és titkára előtt András fia Benedek, Ábrahám fia Pál, Bathor fia Lukács, és Rakouchi Ewzen fia Ravaz Miklós, Prebouch birtok egy részét Myke fiának István diáknak és Prebouchi János fiainak László és Jánosnak adják.

T. R. 69. o. (Engel, id. m. 69. o.)

Fejér, IX: 2. 301. o.

282. 1353. júl. 26. N. Lajos király visszahelyezi Benedek fiait Simont, Márkot, Pált és Istvánt, Tamás fiait Jánost, és Bodont, András fiát Sándort, Lőrincz fiát Andrást, Pál fiát Andrást, és Veres Mihályt Magyarfalu birtokába, melyet a lipitói kir. ispánok tőlük elfoglaltak.

L. R. 33. o. (M. Tört. Tár, IV. 16. o.)

283. 1353. aug. 14. N. Lajos király meghagyja Bebek István és György mester, lipitói királyi ispánoknak, hogy Andrást és fiait Mihályt, Istvánt, Miklóst, Pétert, Lukácsot és Pált, Tamás fiait Pétert és Miklóst, Miklós fiát Miklóst, Lőrincz fiait Jánost és Simont, Pál fiát, Miklóst, végül Inre fiait Andrást és Istvánt jogaikban és jogos birtokaikban háborgatni ne merjék.

L. R. 54. o. (M. Tört. Tár, IV. 37. o.)

284. 1354. márcz. 28. N. Lajos király Oztoy birtokot, melynek határait az esztergomi káptalan 1351. decz. 20-án megállapította, Kormos Györgynek adományozza.

L. R. 38. o. (M. Tört. Tár. IV. 21. o.)

285. 1354. N. Lajos király megerősíti R. Károly királynak 1341-ben az esztergomi káptalan által. Libele és Likva birtokot illetőleg, eszközölt csereadományát.

L. R. 32. o. (M. Tört. Tár, IV. 15. o.)

286. 1355. jan. 20. A turóczi konvent Kananuka birtok valamely peres ügyében intézkedik és határait megállapítja.

L. R. 33. o. (M. Tört. Tár, IV. 16. o.)

287. 1355. febr. 22. Drugeth Miklós, kir. ispán. ország-bíró, jóváhagyja és megerősíti Akalichnai Péter fiainak Márk és Serephilnek a Verbeche és Akalichna között fekvő, Brezna nevű 3 ekényi földről szóló adományukat.

L. R. 40. o. (M. Tört. Tár, IV. 23. o.)

288. 1355. máj. 31. N. Lajos király átírja a turóczi konventnek 1351. decz. 7-én kelt, és Kananuka birtokba iktatásáról szóló oklevelét.

L. R. 33. o. (M. Tört. Tár, IV. 16. o.)

289. 1355. júl. 30. N. Lajos király László fiainak Mihálynak és Mesének, Lestár fiának (előbbi László fia) Fülöpnek. valamint testvéreinek és örököseiknek Mayocha nevű 8 ekényi birtokot adományozza.

L. R. 39. o. (M. Tört. Tár, IV. 22. o.)

290. 1355. júl. 30. N. Lajos király László fiainak Mihály és Mesének, és Lestár fiának (az előbbi László fia) Fülöpnek. 3 ekényi föltételes földet adományoz, azon föltétel mellett, hogy hadakozás esetén ezen területükről *két fegyveres vitézt* tartoznak előállítani, és ha Liptó várának hadviselése van, szolgálatokat tartoznak teljesíteni.

L. R. 39. o. (M. Tört. Tár, IV. 22. o.)

Közli: HORVÁTH SÁNDOR.

GERSEI PETHEÖ JÁNOS LEVELEI NÁDASDY TAMÁSHOZ.

1550—1562.

— ELSŐ KÖZLEMÉNY. —

1.

Komjáti, 1550 október 14.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után bizodalmas uram az elmúlt napokban meg irtam vala Nsgdnak az minemü szókkal én nekem szólt vala az én bizodalmas uram az *velencz követt*, az Nsgos *Maylátt* uram dolgáról, hogy ha mit te Nsgd ő kegyelmének irna, hogy te kegyelmedért oly utat talált volna benne, hogy az te kgd levelét bekülthetné bizván és azt is irtam vala te Nsgdnak, hogy vissza térőben, mikor felmenek, te kgdhez betérnék. De im oly feles dolgaim értenek mind magamnak és mind gróff uram siettete postán királhoz, hogy fel kellették sietnem, kiért könyörgök te kgdnek, hogy te kdg megbocsásson énnekem és te kgd ha mit parancsol vagy ir oda fel, im egy kocsimat csak te kgdeért meg váratom Bécsbe és ez levélvivő az te Nsgod választát oda hozza, ha mit egyebet parancsol te kgd, hogy ha miben tudok te kgdnek szolgálni te kgd parancsoljon, mert ha királ választ téssen esmég megtérek legtovább három hétre és az mit te Nsgd parancsol választ hozok te kgdnek. Az mi hirt királnak viszek, vélem, hogy ne talám te kgd jól érti, hogy az bassa Budáról ez hónap nyolczad napján elindult és Szolnoknak alól Szeged felől három mélföldre szállott meg az Tisza parton. Azt immár hova akar menni bizonyal gróff uram sem tudá királna(k) irni, mert uj hirt vár, jól lehet azt tuggya te kgd, hogy ha mit megmivelhetne az ő ura hasznára az vagy az ő tisztességére nem várna az cyaŷuz (*igy!*) jövését de az mint módját mutatja igen bánnya az Szolnak megcsinálását.

Azt tudom, hogy te kgd az Gyulafeyérvár megszál-
lását jól érti, azt hirdetik, hogy az bassa az segítségére menne,
de azt vélem, hogy miért hogy látta, hogy sem ti kgdtek felé
sem ide Matyusföldre sem Eger felé nem kezdhetett semmit,
hogy az Gyulafeyérvár megsegétsége okával és örvével az Bátor
felé való békességes földre akart egy csapást tenni és az mely
nap én gróff uramtul el jöttem, ez hónap tizenegyed napján,
másnap utánam akarta Bátor uramat az Tiszán tul az
Heves vármegye határára szállítani az ő népével és az vár-
megyék népével, ki tészen többet hogy nem mint az török,
mert nincs két ezer lovagnál sokkal többen és hatszáz gyalog-
nál és meghatta gróff uram, hogy valamely félre . . . de
melessleg járjon vele. Másfelől *Warkoch Tamásnak* Wáradon
vagyon kész népe több három ezernél kivel az eleibe akar az
bassának jönni, az mint gróff uramnak írta vala. Azért csak
mindezeket akartam te kdnek megjelenteni az mi uj hírek
vadnak, jöllehet tudom, hogy mindezeket ne talám te kgd
érti, de mivel szolgálni akarok te kdnek, azért íram meg.

Továbbá bizodalmas uram, im nyilván vagyon te kgdnél
az mit ti Nsgtok királ parancsolattyából az Somogyvári apát-
urral mi közöttünk el végezett vala, és én mindazólta fogva
az ti kgtek végezéséhez tartottam magamat, hogy mind az
Szent Mihál octávájára vártam, ő kenig az mint értem semmi-
hez az szerzéshez nem állott, sem semmiben az ti kgtek szer-
zésit meg nem tartotta, mert még az én tulajdon ekémmel
kit szántottam igaz majorságomat és mind *Somogyvárott* és
mind *Páton* sákmánt tett benne minden jövedelmébe, azért
mindezeket én bizonyal nem tudom, mert otthon nem voltam,
de könyörgök te kdnek, mindezeket te kgd láttassa meg tör-
vényel, ha az én szolgálím meg nem tartották az szerzést bü-
ntesse te kgd, hol viszontak az más fél hamiss és káros,
énnekem tétessen igasságot te kgd, ezt én kenig mind éltembe
meg akarom te kdnek szolgálni mint bizodalmas uramnak és
kgd hagyja meg neki, hogy aggya meg az én majorságomat,
kit ti kgtek elvégezett, az mint illett is lenni.

Az ur Isten tarcsa meg te kegyelmedet minden jóval
és ajánlom te kdnek az én örök szolgálatomat.

Datom *Khomyátj* die octobris 14. Anno 1550

servitor subditus

Johannes Pethew de Gersse mpr.

Kivül: *Spectabili et magnifico domino domino Comiti Thome de
Nadasd Judici Curiae et consiliario Regiae Majestatis Supremo Capi-
taneo etc. domino semper mihi observandissimo et confidentissimo.*

2.

Eger, 1551. junius 8.

Nagyságos és énnekem örök bizodalmas uram az én örök szolgálatomnak ajánlása után, az el mult napokban is irtam vala te Nsgdnak az én dolgomról miben volna az n. Bátor y uramval, kiről vélem, hogy te nsgdnak az én bizott kegyelmes uram is szólt *Johannes Baptista* uram, azért könyörgök te Nsgdnak az én örök szolgálatomért, szólna ti Nsgtok együtt Bátor y uramnak, hogy ő nsga tenne választ és jelentené meg minden akarattját és ti nsgtok is jelentené meg, mihez kellene magamat tartanom, mert én immár addig el nem mehetek innen, míg ti nsgtul válaszom nem jó, ezt én örökké meg akarom ti nsgtoknak szolgálni, mint bizodalmas Uraimnak.

Uj hirt te Nsgdnak egyebet nem irhatok, hanem az gróf Pirro Ark, az ki elvevé Széchy Margitot, az mai napon hál el velle az Land házba Bécsbe, Max.(imilianus) urunk rajta lészen.

Az velencei követ te Nsgdnak szolgálattját üzené, és kéreti ti nsgtokat, hogy az jó hirekben tenné részessé ti nsgtok, mert bátor csak ugy agya az ur Isten ti nsgtoknak az diadalmat, az mint Bécsben csak immár is beszélik. Erről te Nsgdtul hamar és jó választ várok, kit te nsgdnak örökké szolgáljak meg, mint bizodalmas Uramnak. Az Ur Isten tarcsa meg Nsgdat.

Datom Agriae 8 die Junii 1551.

servitor perpetuus

Joannes Pethew de Gersse mpr.

3.

Szász Sebes, 1551. sept. 19.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után bizott uram jelentem te Nagyságodnak, hogy az ur azt parancsolá, hogy mind népestül itt maradnék velle és im az mustra mester azt mongya, hogy ő nekie azt mondotta és irta volt, hogy el mennek. azért miért hogy utólszor én magamnak ő maga azt hagyá. hogy itt maraggyak, im nem merek elindulnom, mert im immár engem megmustráltak és készen volnék indulni, mert még senki népe nincs itt és talán még harmad napig sem jönnek el, mert az mint értem nem sokan akarják az posztót felvenni és miért hogy ezeknek is jó példát adnék, és miért hogy im értem. hogy most volna oda alá a szükség az szolgálat mind királnak és mind Bátor y Uramnak: te Nsgdnak könyörgök, mint örök bizodalmas Uramnak ugyan az Istenért, hogy szólna ezennel te Nsgd az királ képének. hogy ne valljak ily örök szégyent,

hogy most maradnék el, hanem hogy mind taval, hadd menek el elől csak az harczért is(?) lassan, mert az minémű szoros utnak hallom ki az utat ugyanis jobb volna száz lovanként vagy két százanként ki menni Lippáig és ott ha az ur jóakarattja lenne ottan várnák meg egymást, mert ha seregenként jutna be az nép, az hire is nagyobb lenne, de ám azt akár-mint rendellje is Ngtok csak ugyan az Ur Istenért könyörgök ti Nsgtoknak, hogy had mehessek el, mert látja az Ur Isten, hogy ugyan sincs csak egy is az én népembe, ki ittben meg maradgyon, mert ezek inkább mind az végbeli szegén katonák és mind oda kíváncznak és készek mind posztót és mindent elvenni csak az Ur bocsátna ki velek egyetembe, más hogy nem örömet venném fel az nevet, hogy mikor hadat hirdetnek aszok hazudott hidek lel, azért ezben nincs kétségem, hogy te nsgd ebben ugy törekedik, kit mind az én éltben örökké szolgálhassak meg te Nsgdnak, mint nemes uramnak.

Datom in Szász Sebes die Septembris 19. Anno 1551.
perpetuus subditus servitor
Johannes Pethew.

Mert ha ki nem bocsátna most ő nsga, az Isten egy órát ne agyon élnem, ha egy óráig az királ szolgálatján megmaradok, ily szégyennel, hogy ilykor most maradnék el közölök.

4.

Temesvár, 1551. sept. 24.

Spectabilis ac Magnifice domine etc.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után bizodalmas uram jelentem Nsgodnak, hogy postán be jöttem vala 22. napján ez hónap András uramhoz, hogy megtugyam, ha mind-járást ide kell jönnöm az ő népével vagy hova parancsolja ő nsga, és ugyan az nap indult volt el András uram innen Temesvárról, Lippára az táborba, azért immár az én népem még tegnap ott Lippán voltak, az többi is velem, hogy hónap vagy hónap után ott lesznek.

Azért jelenthetem te kegyelmednek, hogy itt létemben *Lossonczy* uram bocsátott volt ki vagy három féle csatát oda Becse felé valamely nyelvet fogni, ha az törökök megakarják e építeni vagy el hánni, de miért hogy az ráczság mind oda az törökhöz fut táborral mind feleségestül gyermekestül, egyik az csatának reájok talált volt és nem mehettek el és még az kettei még oda vannak, ha az áruló ráczok meg nem ölnek. Az mi uj hirt ma hozának Becskerek felől, hogy immár az törökök megvették volt az várássát, azt te Nsgd megérti az *Lossonczy* uram levelé-

ből nyilvánban. Továbbá miért látom, hogy az török óránként közelget ydes ydes örömesben maradnék itt hogy nem egyebütt ha mit tudnék szolgálni ő felségének. Azért te Nsgdnak könyörögök mint örök bizodalmas Uramnak, hogy szólna te Nsgd ott az urnak generalis uramnak, hogy írna egy levelet Bátor yramnak, hogy bátor engem vetne ide az én népemmel Temesváriba. mert mégis bosszu szívvvel látom ő nsgát hozzám, és soha nem tudom ugyanis mit mivelnék én Lippán, hogy tolmács (?) Farkas volna hadnagyom, az mint ez utban volt. Ezt ha az Ur Isten megtart bizon örökké megakarom te nsgdnak szolgálni mint bizodalmas uramnak. az mint én itt legyek és mimódon én azt csak te nsgdra hattam, valamint szinte ti Nsgtok akarja, csak legyek itt. Az Ur Isten agyon te nsgdnak jó egészséget, én ajánlom nsgdnak az én örök szolgálatomat.

Datom Temesvár 24 die septembris 1551.

Ez hirekkel im ezennel Bátor yramhoz megyek Lyppára.

servitor perpetuus

Johannes Petheó de Gerse mpr.

Külön darab papiroson: Irtam vala te Nsgdnak hogy Becskereket megvették, mert ugy hozták vala nagy bizonyal. de im most egy jámbor jött onnan belől, ki azt mongya, hogy még ez ideig egy török sem jött oda, hanem az ráczok, kik nagy táborral és seregekkel mennek az törökhöz azok igen kérték és kérik az várat és az várast az török nevével, az kiket látni oda kültek volt azok az hadnagyok hamis hírt hoztak volt és az benne valók jámborok és igen biznak.

5.

Pozsony 1552. sept. 18.

Spectabilis ac Magnifice domine etc.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után N. uram im énnekem el kelle onnan jönnöm, hogy az én dolgomban semmi tök étellel való vég nem szakada az keszteli kalastrom nép tartásában. mikor királtul el bucsuztam meg emléttem ő felségének, kenye regvén, hogy kegyelmes választ tenne és ő felsége azonnal azt mondá, hogy ily kegyelmes választ adott te n. által, hogy te ngdra bizta, hogy valamennyit te N. *kébzene (így!)* hogy oda elegendő volna, szinte anyi népet adna ő fsge. Azért azt immár te Nsgd vélheti az menyi oda *szükös* volna, de ha nem több lenne csak egy 25 lovag és anyi gyalog benne, mégis megoltalmazhatnák száguldótól az várig. Lenne csak anyi az mint te Ngdnak tetszik csak lenne hamar, mert félek rajta, hogy más ne aka-gyon bele az vagy az kik benne vadnak. *Geche Borobás* az

én szolgálímmal, hogy az hosszú bizodalomba ki ne mennének belőle, mert nem győzöm tovább. Azért könyörgök te Nsgdok nagy bizodalmasképen az én örök szolgálatomért, hogy végeznél el te Nsgd *tökélletre* királlyal mind az ott való nép sommáját és mind az ő fizetéseket honnan meglészen, és ezről vegyen egy levelet te nsgd ő felségétül, ezt én örökké meg akarom szolgálnom te nsdgtok mint bizott n. uramnak örökké.

Datom Posony die septembris 18. Anno 1552.

servitor perpetuus

Joannes Pettheő de Gerse mpr.

Továbbá jelenthetem te nsgdnak, hogy *Zay Ferencz* uram megmondá az te N. izenetit és excusatiót herczeg urunknak, kit bizon jó és kegyelmes kedvvel fogada te Nsgtul és azt mondá, hogy királ ő felsége arra meg *bizlalta*, hogy ez helbe, kiben hónap kelnek(?), hogy te nsgd ide hozzája jó négyezer megfizetett és mustrált néppel, huszárral az föld népe nélkül és most igen várja te Nsgdat az néppel, az ő népe meggondolhatatlan kárt teszen, hogy bátor ide több török ne jöjjön, mert ezek gonoszbak azoknál, ha meg nem szűnnek az nagy kártul, mert immár itt körül mind pusztá az egész föld. vélem, hogy sehol meg nem várják, az hol hallják.

6.

Bécs 1552 sept. 25.

Spectabilis ac Magnifice domine etc.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után N. uram im tegnap jövék meg onnan alól és im esmég hónap el kell men-nem, királ oda alá küld *Perény Gabriel* uramhoz, és egyéb urfiakhoz, ha mit használna fáratságom. Im esmég ujontan könyörgék ő felségének az kesztheli calastromra való fizetésről, kiról ő felsége ugyan azon választ tevél, hogy te kgddel végezett róla minden *tekélletre*, csak te kdtül várjam mind az választ és mind az fizetését, ezért immár könyörgök te nsgdnak az én örökké való szolgálatomért, hogy te kgd izenné meg oda *Geche Barobás*nak az én szolgálómnak Keszdtelre az választ, hogy hol mustrálna és ki adna nekik pénz. Im én meg írák nekik, hogy oda te nsgdhoz oda menyenek és az mit te nsgd parancsol azt miveljék.

Továbbá új hirt, jót te Nsgdnak nem írhatok, hanem ezt beszélk köz hirrel bizonyal, hogy *Egret* megvették volna. kit inkább hiszek, hogy bizony legyen, hogy nem kétes volna. de bátor agya az ur Isten, hogy én hazugyak. Bekler béket mongyák bizonyal, hogy nagy rablást tétetett. az Szamos két

fele mellékét mind elvitette és egy bizonyos kém azt mongya, hogy az budai bassa még addig le nem száll, még *Pápát* meg nem veszi és ott az földet el nem rabolja és el nem foglalja, az más bassát mongyák, hogy oda az Tisza (!) túl más felem megyen alá Wárad felé. Az Ur mindenható Ur Isten tarcsa meg te N. nagy békével, kinek ajánlom az én örök szolgálatomat, és ezzel jó és kegyelmes választ várok te Nsgdtul és bizodalmat.

Datom Viennae die septembris 25. Anno 1552.

servitor et servitor perpetuus

Joannes Pettheó mpr.

7.

Pápa, 1552.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után.

Bizodalmas Uram, hogy ma Pénteken tizenkét órán jutottam ide az te kgd kocsiján, kit meg szolgálók te kgdnek.

Mikor ide jutottam semmiben tekélltetes hirben nem találtam őket, sem senki nem tugya mind ez óráig és ha Beszperémet meg vették vagy nem, egy órába tiz féle hírek jó, mindeniket hiszik. Tegnap Palotából bizonyal azt irták és izenték, jelt is kültek, hogy még keresztyén kéznél vagyon. Khinsperger uram Erdek uram az mint látom egybe nem jól vannak, mert Ördög uram Khinsperger uram tanácsa és intése ellen el mene Leveldre, bizon hirt tudni, imez kenig Rátkay Pált szinte az tábor megütni bocsátá, hogy bizony hirt hozzon. Ebből mi következik, ha Isten meg nem könyörül rajtunk, ezt kgd jobban tuggya meg gondolni végre.

Itt egyebet az kevés fizetett népnél igen keveset láttam vagy senkit, az kenig mindenestül az én ítéletem szerént nincs két ezer meghigye kgd. Sforcia uramot ma éjjel Szent Gálba (?) uton hatták, mikorra az el jut te kgd gondolja, ha eddig meg nem vették és ha addig megállja az ott ben való nép, mert fele ki jött az meghasonlásból és mindenestül ki jöttek volna, ha az törökök eszekbe nem vették volna, de hogy megérezették, csak az maradott benne az ki ki nem jöhetett, ez bizon, mert ezekbe sok fogva vagyon, de ők ezt jó fortélnak vélik, hogy had fáraggyanak, mond, és had vegyék meg és azután jobban megvehetni.

Az mi sok hir itt vagyon csak ezt irhatom bizonyal, te kgdnek közüle, te kgd az te kgd jószágában és ispánságában legyen jó kezdő az nép elküldésben, mert most csak mindenek te kgdre néznek, én is megszolgálom te kgdnek, mert csak ti

kdtül várnak ott az te kgd ispánságába kiváltképen, nem lészen szükség egyéb parancsolat lelél az te kgdénél, mert inkább mind te kgd jószága, azért inditassa el te kgd csak jó példáért is, meg szolgálom te kdnek, mert immár Sopron, Zala, Beszperém vármegyékre elkültem az menyi parancsolat levelem urunktul és te kgdtil volt.

Ezzel ajánlom az én örök szolgálatomat kgdnek.

Ez költ Pénteken Pápán hat órán estve 1552.

Servitor perpetuus
Joannes Pethew mpr.

8.

Bécs, 1553. január 3.

Spectabilis et Magnifice domine etc.

Az én örökké való szolgálatom ajánlásának utánna örök bizodalmas uram bizony az, hogy én ennek előtt nem értettem, hogy te Nsgd ott Geréczen lett volna, hanem im immáron Lestár ur, *Feledy Lestár* mondotta meg, hogy te Nsgd ott vagyon.

Továbbá tudom, hogy te Nsgdnak immáron tudására vagyon az hatalmas Isten engemet mely csapással meg vere, hogy az én szerelmes örek társomat ez világból kivette, kivel bizon az hatalmas Isten engemet meg bódogéjtott (*így!*) és meg kazdagéjtott (*így!*) vala és ismég ugyan azon hatalmas Isten el vett tülem, de mindenek úgy legyenek amint az hatalmas Istennek kellemetessek.

Továbbá im értem, hogy a Somogyvári apátur, királnak ő felségének és Cancellarius Uramnak is ismeg reám panasztolt, azért kérem Nsgdat mint bizodalmas uramat, hogy szólljon te Nsgd Cancellarius uramnak, hogy ugyan az udvarból válasszanak embert rája és te Nsgd előtt lássák meg, ha én vagyok hamis ő neki avagy ő hamis énnekem, és ha miben én hamis leszök meg elégitem, és ha ismég ő hamis lészen énnekem, te Nsgdtul igazat várok, mert tuggya te Nsgd menyiszer panaszkottam te Nsgdnak, hogy az ti Nsgtok szerzését meg nem tartotta és mostan is enyém volna az panasz nem övé.

Továbbá emlékezhetik te Nsgd az keszteli kalastrom felől menyiszer szólottam és kértem te Nsgdat, hogy szóllana te Nsgd királnak ő felségének és mind az egész tanácsnak, hogy valami fizetést tennének oda Kesztelre, az az hogy én magam is könyörgettem immáron királnak ő felségének az fizetés felől, és ő felsége azt is mondotta vala, hogy te Nsgdnak meghatta, hogy te Nsgd megordinálná menyire való fizetés

legyen. Azért mostan is kérem Nsgdat mint örök bizodalmas uramot, hogy te Nsgd szöllana ő felségének, hogy ő felsége tenne valami fizetést oda, mert tuggya te Nsgd mely félelmes helyen vagyon és az atyafiak is immár semmi gongyát nem viselik, hanem mostan is tulajdon az én magam kölcségével tartok népet benne. Azért láttya Isten, hogy immár nem győzem, hanem ő felsége fizetést nem akar belétenni ő felsége töresse el, mert kit az hatalmas Isten eltávoztasson, ha az ellenség bele megyen mind az egész földnek nagy veszedelme lészen belőlle.

Továbbá én magam felől Nsgdnak ezt irhatom, hogy mindenkoron szokott lenni, hogy az gonosz szerencse mindenkoron egyedül nem jó, hanem társakat szokott hozni. Azért valami ló esésből annyira jutottam vala, hogy ugyan igen nehezen voltam, az doctorok azt mongyák, hogy hamar való időn az gutta megütött volna, ha hozzám nem láttattam volna. Azért hála az hatalmas Istennek immáron mind napról napra telyességgel meggyógyulok és ez napokban ha az hatalmas Isten engedi én is az udvarban megyek.

Ajánlom Nsgdnak szolgálatomat és az hatalmas Isten tarcsa meg Nsgdat minden javaival.

Datum Viennae 3 die januarii Anno 1533.

V. M. D.

Servitor perpetuus

Joannes Pethew de Gerse mpr.

9.

Sopron, 1553 szeptember 4.

Spectabilis ac magnifice domine etc.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után nagyságos és nekem bizodalmas uram nilván vagyon te Nsgdnál, az miképen ez el mult napokba urunk ő felsége után cselekedének velem az vármegye nagy ok nekül, mert ha ez volt szándékok három hónapja, hogy az királ donációja nállok volt, akartam volna ha ez előtt jelentették volna meg akarattyokat míg ez nem esett volna.

Jól lehet voltak olyak, kik azt monták, hogy ez Cancellarius uram miatt és te Nsgod miatt esett volna, de bizon soha nem hittem sem hiszem is, mert énnekem nagy kiváltképen való bizodalmam vagyon te Nsgdhan és meg is tapasztaltam az te Nsgd én hozzám való ezből való jó akarattyát Bécsbe, mikor te Nsgd ezről az vármegyének irt vala és ajánlotta is vala te Nsgd magát, kit én örökké megszolgállok te Nsgodnak. De valaki miatt esett, ám legyen az Ur Isten neki ingen, ha ezt megtalálhatom vala, hogy királ Soprontul el

szakassza az ispínságot és oda Langyérhez aggya érsek uramnak való szolgálatomért, él az Isten, hogy örömet meg mivelem vala, oda engedem vala, mert azulta nyugodalmam még nem volt. Atta volna bátor Isten, hogy soha ez tisztnek hírét se hallottam volna, mert azolta minden dolgom visszajár.

Továbbá jelenthetem te Nagyságodnak, hogy *Csányi Akatius* uramnak az száz husz tallért az napra meg attam régen az ti Nsgtok végezesse szerint Mérey urammal, de elegendő menedéket nem adott énnekem rólla sem az pörfoltá leveleket ki nem atta kezéből, ki énnekem tehernek tecczik, azért te Nsgdnak nagy bizván könyörgök, hogy adassa meg vele a pör foltá leveleket.

Továbbá uj hirt te kgdnek egyebet nem irhatok, hanem *Guzmán* uram császártul ez el mult Pénteken meg jöve, azt mongya, hogy császár az Flandrya határára hozta az ő népét hátra és ő maga is hozzájuk ment franczai (*így!*) királynak két annyi gyalogja vagyon mint császárnak, de lovagja császárnak sok vagyon, most is gyül.

Továbbá im láttja te Nsgd az ispanyolok mint veszték ez szegén várast mind tartományostul, azért könyörgök te Nsgdnak, hogy ne hadna valami¹⁾ nekül úgy mint ujonnon jött gazdát segéte meg te Nsgd és parancsolna bátor csak Sárkán uramnak, bizon nagyobbba meg szolgálom te Nsgdnak, mert itten közel soholt pénzen sem találók.

Továbbá jelenthetem te Nsgdnak, hogy igen szép ispanyol cacholam vagyon és jó lóval volt együtt ez nyáron, te Nsgnak szép gyermek lovai vannak, minthogy im esmég huszárrá kell lennem és vélem, hogy hosszas utam lészen, vélem hogy esmég dézma szerént oda kell küldenem te Nsgdnak, kit meg lát Nsgd, hogy hasonló az mén lóhoz, az kit ezelőtt attam volt te Nsgdnak, és könyörgök te Nsgnak, hogy Nsgd meg bocsásson, hogy emagam (*sic!*) nem mehettem ki Nsgdhoz ez panaszomat megpanaszlanom, mert bizon örömet mentem volna, de im esmég urunk hivattott. Az hatalmas ur Isten taresa minden javával te Nsgdat, kinek ajánlom az én örök szolgálatomat örökké.

Datom Soprony 4 die septembris Anno 1553.

Joannes Pethew de Gerse mpr.

10.

Bécs, 1554. október 8.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása (után) Nsgos uram jelenthetem Nsgdnak, hogy királ ma jut a meg ide Bécsben és mongyák, hogy itt nem késik, hanem csak ti Nsgtokkal lenne

¹⁾ Olvashatatlan szó.

szembe, mert szent Márton napjára írta volt ő felsége az electoroknak, hogy ott fenn lenne Augustában és ugan Berenéből el akart menni, ha az *Fülek* dolga nem esik vala ily gonoszul.

Az mi uj hírek itt vadnak most te Nsgdnak örömetst őrnek felölek de vélem, hogy ez napokban itt fenn lészen te Nsgd és én magam megmondom te Nsgdnak, mert az *Fülek* el veszését nem csak Bebeknek tulajdonitják etc., hanem mást magyaráznak etc.

Az minémü cziramoniaival Anglyaban az festum esett im írva kültem te Nsgnak, jól lehet bizon ez előtt egy hónappal kültem volt, de az kinek kültem volt megtartotta volt és jól tudom, hogy te Nsgdnak nem ujság, de mivel az én posta tisztemnek eleget akartam tenni, hogy az mivel tudnék és az mire elég volnék örömetst szorgalmas szolgálta lennék te Nsgdnak mindenben. Az hatalmas ur Isten tarcsa meg te Nsgdat, könyörögvén, hogy Nsgd jelencse meg ha te nsgd fel nem jő ide Bécsben, minek előtte királ el indul innen, mert jól tugya te Nsgod, hogy az ángyommal való dologért nekem te Nsgdat meg kell keresnem, mert az miben immár az Gede dolga jutott, félek rajta, hogy nehéz pörrel tartjuk meg, valamely félnek agya az törvény csak bánom, hogy mind magának mind énnekem ily nagy kárt hoz. De az mint én te Nsgdnak ezelőtt is megmontam az Ur Isten után én csak te Nsgban biztam, remenlem és bizon te nsgdban, hogy te Nsgd én velem azt mivel, mint az ki minden reménységét te nsgdban vetette, kinek ajánlom az én örök szolgálatomat mint uramnak.

Datum Viennae 8 die octobris 1554

az te Nsgd örök szolgálja
Joannes Pethew etc. Comes et
Capitaneus Soproniensis mpr.

Kívül: *Spectabili ac magnifico domino domino Comiti Thome de Nadasd etc. Palatino Regni Hungariae et locumtenenti S. R. M. Domino domino observandissimo et confidentissimo. Posonium seu ubi fuerit.*

11.

Kapu, 1555. február 26.

Spectabilis et magnifice domine etc.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után im a te Nsgd parancsolattya szerént megláttam az te Nsgd gyermek lovait és bizony igen szépek csak hogy még igen *gyermek dideg* (!) és az te Nsgd parancsolattya szerént im kettőt ki választottam közülök, egyik egy *pey kaczola* negyedfüről el ment, az másik egy *roh*, vélem harmadfü lészen ez fűvön, az mint Nsgd monta vala, hogy egyet olyat adat, kin immár járhatnak, az

számba veszem az negyedfűröl elment kaczolát, ha te Nsgdnak jó akarattya léssen, kit azon nagyobb megszolgálom Nsgdnak, mert ez immár jó lenne ez mostani utamba, de az Nsgd szolgálai az te Nsgd hire nekül nem merik azt ide adni, azért könyörgök te Nsgdnak az én örök szolgálatomért hogy parancsoljon Nsgd, hogy agyák eztet, ha jó léssen ez utánn is te Nsgdnak, ha meg nem halok bizony esmég szebbel és jobbal hozom meg te Nsgdnak. Jó és kegyelmes választ várok te nsgdtul. Az hatalmas Ur Isten tarcsa jó egészségben te Nsgdat.

Datum ex Kapw, 26. die februarii Anno 1555.

Es parancsolná te Nsgd, hogy adnák ez levélvivő kezében és az másikat egy ló mellett hoznák el Sopronba.

Servitor V. S. M. D.

Joannes Pethew mpr.

12.

Kesztel, 1556. július 4.

Spectabilis et magnifice domine etc.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után Nsgos uram im bocsáttám vala az napokban némi gyalogokat oda alá és im tegnap én magam is oda Kanissára vagy Csorgóra akarok vala mennem mintegy hatvan lóval, és ötven gyaloggal az kivel vagyok, hogy az te Nsgd válaszát ott várjam; az miről immár immár (*így!*) kétszer is irtam Nsgdnak, hogy énnekem két ellenségtől kell magamat egyaránt őriznem mind az én hozzám tartozóival egyetemben, egyik az török, másik az *Dersffy István* és *Polyányhoz* való tartozoktól, mind ennyi nagy hatalomra és kissebbségemre felyül ha immár így kell szenvednem, hogy nekem senki igazat nem tenne, azért könyörgök te Nsgdnak az mint immár annyiszor könyörgöttem te Nsgdnak, hogy meg is untattam te Nsgdat vele, hogy vagy büntesse meg Nsgd az ily ujonnan való dolgokról vagy hagyjon szabaddá rajtok, hogy az míg ez el mulnék ne fenyegetnék, ne ölnék, ne szidnának az én hozzám tartozót, ha így kellett lenni, hogy én mind ezre ily bosszu szivvel nézek ideig, immár lennének békességesek, hadd szolgálják az jó fejedelemnek és ez országnak az menyire az Ur Isten hozzá segélene, az én kölcségemen, mert ha egyéb lehetne benne, örömet nem venném fel az nevet, hogy most akarok okot vagy mentséget keresnem, hogy hadban nem mennék, mert ha az szükséget nem látnám, vagy az idő ilyen nem volna, bizonyal írom te Nsgdnak és nyilván, hogy miérthogy énnekem senki igazat nem tön az én rajtam esett méltatlan dologról, vagy az hogy urunkat nem szolgáltam volna érte, vagy az hogy esmég rólla

tettem volna, vagy eznél is jobban meg nyomorétottam (*így!*) volna magamat, de miért látom az időt és az szükségét etc. nem állok bosszút magamon etc.

Azért könyörgök Nsgdnak az Istenért, hogy leljen módot te Nsgd benne és agyon tanuságot, hogy mihez kell magamat tartanom, mert az mint te Nsgdnak még Bécsben is ajánlottam vala magamat és nyilván megmontam vala te Nsgdnak, hogy az én magam kölcségén az te Nsgd személye mellett akarok szolgálni, bizon most is azon szándékba volnék etc. de tudom, hogy az én *nem barátom* ott van, és nem akarnék aznak okát adnom, az mit most is kerülök, hogy most etc. vagy magamtul vagy az én hozzám tartozótul valami több dolog esnék, kire te Nsgdnak több gongya lenne. De mivel te nsgd az én magam ajánlását megtapasztalta, könyörgök és ugyan könyörgök te Nsgdnak, hogy te Nsgd kiméletlen parancsoljon száz emberrel valahová te Nsgd parancsolja oda megyek és ott szolgálók ő felségének és te Nsgdnak az hol legszükségesebb, az Ur Istennek segítségével az én kölcségemen, ha ezektől békességem leszen etc. mind addig az mig Nsgd parancsollja és mind eddig az mig az én szegén értékem és mivoltom engedi.

Továbbá kegyelmes Uram, im urunk ő felsége küldött vala hozzám kegyelmes válasszal minden panaszimról és dolgaimról és az többi között im ő felsége küldött egy levelet, kit im te Nsgdnak specie oda kültem, hogy Nsgd meglássa és kegyelmessen esmég vissza méltóztassék küldeni. Azért könyörgök te Nsgdnak, hogy mind ebből és mind az felül meg irt könyörgésimről tegyen énnekem és agyon kegyelmes és tekéletes tanuságot mindenekről, mind ez pontokban mihez tarcsám magamat és hol parancsol te Nsgd, hogy szolgáljak ezen kevés népemmel ő felségének és te Nsgdnak, hogy ennyi hó pénzenként való nekik fizetéssem ne lenne héjában, mert immár kétczer irtam erről te Nsgdnak ez előtt egy héttel, de nem tudom, hogy az én emberimet megölték vagy hova lettek, de én hozzám meg nem jöttek. Azt Ur Isten tarcsa meg Nsgdat, kinek ajánlom örök szolgálatomat.

Datum Keszten 4. júl 1556.

V. S. M. D.

perpetuus servitor

Joannes Pethew etc. mpr.

13.

Bécs, 1556. augusztus 3.

Spectabilis et magnifice domine etc.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után etc. én az te nsgod üzenetét urunknak ő felségének elég bőven és nyilván

megmondottam és csak ez választ tévé ő felsége, hogy im te kgdet fel hivatta és itt mindenekről akar te kgddel végezni, mint kell mindezekből és egyéb dolgokból mielni és ide igen várják te kgdet. (Jól lehet én ő felségének azonnal mondanám, hogy nem jobb, ha te kgd ide jó most, ide az nép közül, mert most is alig tartják őket és ezután annál inkább desperálnának belőle és az ellenség nagy szívet venne ebből rajtunk. Immár nem tudom ez után mit parancsol ő felsége te kgdnek) mert ezt örömet hallá *(igy!)*.

Az te kgd dolgáról bizván ezt írhatom te kgdnek, hogy az mi ha gonoszul esett itt az kösség mind te kgdre kiáltanak és az jóval azok osztoznak, kik bizon az dologban ártatlanok voltak és hiszem, hogy azoktól jött az hír ide, kiket kgd nem vélne. Ingen láttya Isten az fejedelmet kegyelmes szível látom te kgdhez és az mit én akartam volna ő felségének te kgd felől mondani, hogy te kgd kezdettől fogva végig kicsintől fogva nagyig, mind gyalog mind lovon, mind álgynál mint puskáznál mindenben ott volt te kgd, azt nekem mind királ beszéllette meg kgd felől minden jót és kegyelmes szüből, látja az Ur Isten, de poklok voltak az ide fel jött követek te kgdnek etc. de az mi az igaz volt én mindennek megmontam megérti kgd.

Hanem az élés dolgából minden igaz és méltó excusatio ellen csudálkozik királ és semmi okot többet elő nem akar venni csak az malmok vétkét, mert azt itt is megtapasztalták, hogy ugy vagyon, más hogy azzal menti magát, hogy ő felségére senki semmiből nem vethet, (mert valamit tudott ti ktek ő felségétől kívánni, mindenből providealta ti kkteket és ha mi vétek esik csak ktek büne lészen) mert mindazt és minden bizodalmat és hatalmat ti ktek kezében adott és mindenek meglehetnének.

Uj hír itt egyéb nincs, hanem *Serontencki (?) Károl* hónap megyen vagy az után megyen ezen által az két ezer fegyveressel és menten oda az felé megyen, hiszem, hogy pestelencia helyett essik az melyen el mennek, mert még most kiáltják, hogy azt keresik meg az utat, az hol még nem ment alá.

Az *királ fia* bizonyal készül és ő maga bizonyal mongya és jó szívvél, hogy alá megyen. Mongyák, hogy Saxóniai herczeg azra felelt, hogy ő maga két ezer puskás lovaggal vele lészen, ha el megyen és ezt látom, hogy mind cseh, német minden országából minden rendbeli nép igen készül, az ő magok költségén mindnyájan elmenni vele mihént indul. De félek rajta, hogy az szegén szigetiek nem fogják azt várhatni, mert ez féle nép lassan járnak etc. *és még most keresnek főzőnét és matrácztot velek vinni.*

Az hatalmas Ur Isten tarcsa meg te Nsgdat, kinek

ajánlom az én örök szolgálatomat, az te kgd én velem való jó tettét és kegyelmes jó commendálását meg szolgálom, de mindez csak ennyit használt énnekem, mint ez előtt etc. de ám legyen úgy, az mint az Ur Isten és ő felsége akarta.

Datum Viennae III. augusztai Anno 1556.

Servitor perpetuus V. M. D.

.Joannes Pethew etc. mpr.

Kívül: a nádor szokott czíme és alatta: »*In castris Canissa.*«

14.

Szigetvár, 1556. szeptember 25.

Spectabilis et magnifice domine etc.

Az én örök szolgálatom ajánlása után az minémű mal-kontentus az nép itt az fizetetlenség miatt im n. Bán uram és Cáról uram által megérti etc. és ahhoz képest az minémű hirünk vagy, bizon semmi jót nem várunk belőle, mert az ilyen hertelen és szertelen induláson annyira elrémult mind az föld népe és mind az többi etc. hogy itt immár semmi remén-ség nincs Isten után etc. Azért te Nsgd sollicitálja az remo-diumot beküldeni, mert majd gonosz idő leszen, nem tudom ha akkor járhatnak ezután mikor minden ember akarna ehhez készülni; ez időhöz tartozni nem tuttam, de mind az által az kegyelmes Istennek segítségével az időhöz tartom magamat, kinek ajánlom az én örök szolgálatomat mind örökké.

Datum ex Zygett 25. septembris 1556.

Perpetuus servitor etc.

.Joannes Pethew etc. mpr.

15.

Kassa, 1557. január 2.

Spectabilis ac magnifice domine etc.

Az én örök szolgálatom és magam ajánlása után jelent-hetem te Nsgduak, hogy Bothyány Benedek engem sokszor kért, hogy mivel . . . valami jószága volna, hogy Nsgod . . . menyibe lehetne oltalmazná, mivel ¹⁾ . . . itt ő maga az király szolgálatyába foglaltos, és most ki nem mehetne.

Annak okáért im külte mostan Nsgdhoz egy emberét, kirül Nsgod mindent nyilvánban meg ért, azért én is kérem Nsgdat az én szolgálatoméért, hogy te Nsgd legyen oltalma az

---

¹⁾ A levél igen szakadozott állapotban van.

ő jószágának mindenbe, kit én Nsgdnek megszolgálok örökké.
Isten tarcsa meg Nsgodat.

Datum Cassoviae 2. januarii Anno 1557.

Servitor perpetuus
Joannes Pethew etc. mpr.

Továbbá ujságot Nsgdnek egyebet nem irhatok, hanem Munkáchy alatt ki kastély volt, az mieink meg atták és az népet békével bocsátták, kik benne voltak és sok fő népet mongyák, hogy alatta veszett, mert háromszor is ostromlották. és Török Jánost is mongyák, hogy meglőtték, de még meg nem holt, továbbá jelenthetem Nsgdnek, hogy az pártosok táborba vannak, és az török is sok Fülebbe, valahová de kimennek, kit Nsgod az levél vivőtől megért; továbbá im értem, hogy az mi hiv és jámbor szolgálatunkat ő felségével vissza magyarázták, azért kérem te nsgdat, hogy Nsgd legyen mellettünk igasságunkba.

16.

Sopron, 1557. január 10.

Spectabilis et magnifice domine etc.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után örök bizodalmas uram az én ott létembe nem akarám te kgdet vele bán-tanom az minémü dolgok én rajtam estek és óránként esnek ez városbéliektül, kit hiszek, hogy te kgd egyebektül is megérthetett, kiről te kgdnek urunk is parancsolt volt, hogy te kgd megláttatná közöttünk Commissariusokat választana ez dolgok meglátására etc. és monta vala te kgd, hogy ugyan még ott Posonba megláttatya te kgd közöttünk, ki énnekem is tecczenék, de miért hogy most ott egyéb dolgok is számtalan lészen, és miért hogy ez dolognak talám ők haladékot fognak venni, bizon kívánnám, ha itt láttatnak meg Sopronban, hogy az bizonság dolgáért egy fél se mehetne se szalasztana tovább, mert itt ezt mindenek tuggyák. Azért csak hogy ez ne halaggyon könyörgök te kgdnek az én örök szolgálatomért, hogy te kgd ezennel citáltatná reá őket, vagy itt akarja te kgd megláttatni vagy ott Posonba, csakhogy én is érteném az napot és az helt, hová kellene mindezekkel tartoznom barátimmal.

Az kegyelmes Ur Isten tarcsa meg jó egésségben te Nsgdat, kinek ajánlom az én örök szolgálatomat.

Datum Soprony 10. Januarii Anno 1557.

Servitor perpetuus
Joannes Pethew etc. mpr.

17.

Bécs, 1557. január 17.

Spectabilis et magnifice domine etc.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után örök bizodalmas Uram im te kdnek kültem ez levelet, kit énnekem onnan hazul irtak szolgálaim az Zél Péter öccse *Zél Gáspár* felől, ki immár most azt mongya, hogy te kgdhez tartozó és hó pénzen volt. kinek mivoltát és mi ember létét meg érti te Nsgd ez levélből (ha ugy vagyon az mint írják, azt immár nem tudom) azért te kgdtül várok belőle, ha te Nsgd azt parancsolja, hogy elbocsássák ezennel elbocsátva legyen, ha kenig te Nsgd azt kívánja, hogy ugyanott az helyen vagy az te Nsgd birtokában valahol te kgd akarja törvény legyen reá, vagy szinte ott Sárváratt is, im meg irtam az én szolgálaimnak, hogy valamit te kgd nekik parancsol mielnék belőle, azt mieljék és ahhoz tarcsák magokat. Mert mindenben az te Nsgd parancsolata és akaratja szerint akarok járnom holtomig etc.

De ha ez dolgok ugy vannak az mint nekem írják az legény felől törvénnyel meg szolgálom te kgdnek ha meg büntetik, hogy ezután több gonosz ne támadna belőle vagy venne más is példát rólla. De mind az által valami te kdnek tecczik belőle, mind az legyen belőle, mert én megirtam oda haza, hogy valamit te kgd parancsol azt mieljék vele.

Itt való dologról te kdnek keveset vagy semmit irhatok, kiváltképen az én magam dolgáról azt irhatam kgdnek, hogy sem az te kd énmellettem irt érdemem felett való commendálása sem az én kevés szolgálatom ki semmi volt, sem eunyi kölcségem kit mind szolgálaimra és mind ide fel költöttem mind semmit sem használt sem vélem is, hogy használjon, hanem most is *Egerrel* kinoznak és azt hányák szemembe, hogy ha ott szolgálnék az hol a szükség mutatja fizetnének, de egyéb módon nem lehet sem lészen is, kivel bizon meg nem bántom ő felségét soha vele, de fáj énnekem, hogy az mi kevés sommával adós vala királ, kit itt az só kamorán kellett volna most az jövő *prima februarii* le tennik (*így!*) fel vette királ és elköltötte és most még továbbá való terminost kérnek, hogy fél esztendőre várnám, kit ha nem akarok is azért ugyan meg kell erővel is mielnem, mert ha ez nem lészen vala bizon véget vetek vala immár az sok bosszunak, kit erővel mieltetnek velem, de ám legyen ugy az mint az jó Isten akarta.

Uj hir az Imperiomból semmi jó nincs, sem semmit nem végeztek. reménség is nincs, hogy valami jó lenne, mert az kik ott vannak az fejedelmek közül, az mint értem bizon csak menyekzöt szerzenek. Ez mai napon lészen menyegzője az

bavarai herczeg hugának az *marggraff von Baden*-nel. kire urunk Ferdinandus herczeg is reá ment száz lóval posta módra. És ott vagyon az bavarai herczeg, pronschwaiki herczeg, az *avskoli* herczeg, az princepe de *Aurangae* Flandriából, az augustai gardinaliss, az schalczburghi püspök, az trieri püspök, az amstetti püspök, az több fejedelemlnek csak követik vagyon ott, az mint értem oda sem akarnak addig jönni, míg az Religión meg nem alkosznak.

Az franczai (*így!*) királ Pápával uj confederatiót tett. sok néppel sok praktikával Mediolanom etc. után vagyon és bizony közel hozzá mindenütt(?) kit nagy fülelve emlegetnek itt az ispanyol uraim.

Angliai királnak tegnap juta egy követe postán Max-(imilianus) urunkhoz és innen kért népet, azt mongyák; egyéb had dolgáról vagy az török jövéséről soha még ez udvarba ennél kevesebb hirt nem hallottam, mint most etc. *annyiira megbátorította az Ur Isten ez jó németeket, mely bátorságban tarcsa meg az Isten őket amen.*

De Ádám Gál el hagyá Győröt, Markónak aggyák, Zakaryas is Óvárat, gróf Ektül olcsón megveheték az pozsonyi tisztet, de ezt mind az bátorság mielteti velek ők azt mongyák nagy szitkokkal.

Az Ur Isten tarcsa meg te kgdet minden javával, kinek ajánlom az én örök szolgálatomat holtomig.

Datum Viennae 17. Januarii Anno 1557.

Servitor perpetuus
Joannes Pethew mpr.

Horwát Markónak Max. királ ajándékon attá az kiháyát és tizennyócz kupát egyéb ajándékokkal, széppel ajándékozta. Én immár az én sopronyi dolgomról, az polgárokkal mi dolgom vagyon, kiről irtam vala te kgdnek, várom az választ te kgdtül mihez tarcsam magamat.

Kívül a nádor szokott czíme.

18.

Bécs, 1557. Január 21.

Spectabilis et magnifice domine etc.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után, im tegnap hozák királnak postán bizonyal, hogy *Marquis Albert* meg holt ott fen az Imperiomba, kin itt nagy öröm vagyon és azt is mongyák, hogy az Imperiom negyven ezer embert ad ide segítségre, *kiben én négy ezret reménelek*, mert az franczai (*így!*) királ és ő szent atyasága pápa atyánk igen álmoldnak Mediolanomval és nem tréfában, mert többen többen gyűlnek és közelb-közlel jönek és innen kérnek népet angliai

királynak két ezer lovat, csehet Prestencki urammal, kit most szereznek.

Azt mongyák, hogy minek előtte Marquis Albert megholt, az előtt nyóczad nappal ordétott sok kegyetlen módon és csudákat beszéllett, de végre jó keresztyénül holt meg.

Es még most jött bizon hir Erdélből, hogy az Császárfő csiauza jött oda Erdélbe és *Dobó Istvánt, Dobó Domokost, Kendy Ferenczet* be kéréte volna, de *Kendy úlara vette volt Lengyelország felé az dolgot.*

Derencsénbe egy kastél, ki Gede és Balog vára között vagyon Bebek kétszáz martalóczot és az ő szolgálait belé vetette, hogy az egri utat fogja meg Muránból, most is immár nehezen járnak ki s be onnan.

Az én dolgom felől ezt irhatom te kdnek, hogy sem ezideig való szolgálatomat sem ezután való fizetésem létét, semmit nem reménlek sem semmit nem adnak is, de még ezt mielték, hogy az mi kevés somma pénzem királynál volt kölcsön. kit most im prima februarii kellett volna letenni és megfizetni még azt is egyébbre el költötte az királ és mindennemű dolgomról csak ez az válasz, hogy királynak irtak és azt meg kell várnom etc. így költetnek velem itt héjában napról-napra.

Továbbá ez elmúlt napokban irtam vala te Nsgdnak, hogy az soproniakkal való dolgaimat kívánnám ha te Nsgod az időt és az helt meg adná értenem, hol és mikor láttatná meg te Nsgd közöttük, mert az bosszu napról rapra többül rajtam, kit örökké szolgálnék meg, te kgd ne halasztaná, hogy láttatnék meg, mert majd esmég sok gongya lészen te Nsgdnak és ez el halad osztán.

Továbbá az elmúlt napokban kültem vala te Nsgdnak az én szolgálaim levelét, kibem írják vala, hogy az ki megölte volna az én szolgálaimat Zél Péter öccse *Zél Gáspár* fogva volna és immár most azt mongya, hogy te Nsgd szolgálja volt, ki ha ugy vagyon nám megirtam te Nsgdnak, hogy valamint te Nsgd parancsol azt mieljék belőlle. Azért immár csak nsgdtul várnak az én szolgálaim belőle, mert én meg irtam nekik, hogy valamit nsgd parancsol azt mieljék mindenben. Azért könyörgök te nsgdnak, hogy te Nsgod parancsoljon mit kell vele tenni, mert Magyar Bálint uram égetéssel fenyegeti Keztelt érte mind Zél Péterrel egyetembe, ki ő khez szerződött azt mongyák és egy szolgálmat Kevey Kristófot, ki négy lóval vagyon nállam megfogta ő klme Bálint uram és most is nálla tartja kezességén.

Azért könyörgök te Nsgdnak, hogy az Zél Gáspár dolgából parancsoljon Nsgd mit mieljenek, és parancsolna Nsgd Bálint uramnak is, hogy ne fogná és ne tartaná ott az én

szolgámat, nám az én üstököm az Nsgd kezében vagyok és léssen az míg én élek, ha én véték vagy emberem vagy magam leljék meg te Nsgdat rólla, ne fenyegetessenek azonnal égetéssel, mert én nekem oly nagy bizodalmam vagyok te Nsgdhan, hogy ez féle hatalomtul meg mástul is megoltalmaz Nsgd, nem hogy az te nsgd alatt valótól essék ez féle cselekedet és fenyegetés én rajtam etc. Az Ur Isten tarcsa meg ti Nsgtokat sok javával.

Datum Viennae 21. jannarii Anno 1557.

Perpetuus servitor
Joannes Pethew mpr.

19.

Soprony, 1557. február 7.

Az én örök szolgálatom ajánlása után örök bizodalmas uram etc. Im te Nsgdhoz bocsáttam Kevey Kristófot, ki most is kezesképen Magyar Bálint uramnál fogva vagyok csakhogy keresi szabadulássát kezességének, kiben bizodalmam vagyok te kglben, hogy megszabadétja te kgd, az mint láttam, hogy az ő keresése nekül is meg mielt te kgd az én méltatlan szolgálatom megtekintve. De azon levél ezt nem találta és ez az ő kezesseinek te nsgdtul kegyelmes bizonságot akar vinni, kiért könyörgök, hogy szabaduljon meg.

Hallomással csudát hallok kit nem hihetek, minémű csuda kegyetlen szókval rutolt ő kgme engemet Magyar Bálint uram érdemem nekül és pártját fogta Zél Péternek és Zél Gáspárnak és most is ő kglme oltalmába vagyok és mind az két fél fenyegetnek engemet, szolgálaimat szörnyű halállal, az mint te kgd az én szolgálamtól, ki nállok volt, megérti és az én nekem küldött levélből, kit az én tisztartóm irt, minémű kegyetlen fenyegetéssel vannak rajtam, kit im te nsgdnak külttem in specie etc. könyörgök, könyörgök nagy bizodalmas lélekkel, hogy ne fenyegettessem én érdemem nekül vagy idő előtt az te Nsgdhoz tartozótul, kinek én kgd után szolgálni akarok, kiváltképen amaz *mordál* ne viselje az Nsgod nevét etc. mert én az te Nsgd neve alól kegyelmes, jó oltalmat várok, nem hogy attól kellene félnem, hogy megölnének, azért az előbbi kegyelmes válaszaként könyörgök nagy biztomba te Nsgdnak, hogy az az nyilván való gonosz ember *Zél Péter* ne viselje az te kgd nevét, az az ne oltalmazza házokban az te kgdhez tartozók, hadd keressem meg ez gonosz mordált, ki én reám és szolgálaimra mordál halálos szándékot visel etc. kit én az én holtom napjáig minden értékemmel és mivoltommal szolgálhassak örökké meg te kdnek, mert ha én legkisebbik szolgál-

jára te kdnek ilyen szándékozó embert látnék, mint Zél Péter én reám, az kegyelmes Istennel bizonyitom, hogy nem hogy velem tartanám vagy házamba vagy nevem alatt oltalmaznám. de ha meg nem büntethetném én magam nyilván hirévé tenném azoknak, az kire az szándék volna, vagy ha megbírnám üstökön fogva küldeném neki.

Továbbá kértem vala ti Nsgtokat Érsek uramval, hogy az én népem tartásáról, az az az kit nekik fizettem, hogy írna ti Nsgtok királnak mellettem, azért most is könyörgök, hogy írna ugy ti Nsgtok, hogy ennyi költségem és fáratságom ne lenne hójába. Az hatalmas ur Isten tarcsa meg te kgdlet, kinek ajánlom az én örök szolgálatomat és kegyelmes választ várok te kgdtül.

Datum Soprony 7. februarii Anno 1557.

Az utnak meg mondhatatlan gonosz voltaért, ha oly diligenciát nem tehetek az mint akarám, te kgd excusáljon ő felségénél.

Perpetuus servitor
Joannes Pethew mpr.

20.

Zúgráb, 1557. február 14.

Az én örök szolgálatom ajánlása után örök bizodalmas uram immár kétszer irtam te kgdnek, kit nem tudom, ha kgdnek megatták vagy nem.

Erdődy urammal az dolgot el végezők, Zerény urammal meg marad az tisztben és felvevé az dietát is kihirdettette ugyan azon *Invocavit vasárnapra* az mustrát is.

Uj hir itt benn egyéb nincs, Zerény uram Rokonakat Erdődy uramnak adá etc. a más is Monyarókereket. Vörösvárát, Csatárt örökbe neki és gyermekinek vallá csuda kötéllel etc. Tahy Ferencz uram gonoszul vagyon Zerény urammal. Bánffy, László uram is hiszem, hogy azért.

En te kgdnek nagy biztomba nagy nehéz szivel panaszklok. Im Zerény uram erővel meg akarja *Zél Pétert* az ő kglme házában ellenem tartani hol(ott) az előtt azzal ajánlotta vala magát, fő emberek által, hogy miért nem álla törvének az áruló, hogy ő kglme is ugyan kerketti (*így!*) mint én. Most immár azt mongya, hogy mindentül megoltalmazza minden módon, és az kenig az áruló ugyan Zerény uram előtt azt monta, hogy vagy Bécsbe vagy Sopronba de én magamat is megöl valamint lehet tőle etc. kit bizon bánnék, ha az én Istenem így végezné el az én haláloamat *ilyen ez világ latra miatt* etc. Azért könyörgök, könyörgök mennél feljebb lehet

az te kgd énnekem való maga kegyelmes ajánlása szerént, hogy te kgd mutassa ezzel meg az én hozzám való kegyelmes jó akarattját, hogy oltalmazzon meg ez mordálnak mordáltságátul engemet. Az hatalmas Isten tarcsa meg te kgdet. Kgdnék ajánlom holtig való szolgálatomat örökké etc.

Datum Zagrabii 14. februarii Anno 1557.

Servitor perpetuus
Joannes Pethew mpr.

21.

Varasd, 1557. február 18.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után, örök bizodalmas uram az mi uj hireim voltak ez *Tót országban* jártomba te kgdnék az előbbi leveleimbe mindent meg irtam. Immár most esmég ezt irhatom bizonyal te kgdnék, hogy Zerény uram Vörösvárához Monyarókereket és Csatárhoz Kermendet is meg veszi, ha meg nem vette is, valamely drágán hozzá férhet, de ezt te kgdnék csak nagy biztomba irom, mert igen titkolja. Hónap kedig oda megyen etc. és onnan fel megyen királhoz, mert az mely nyócz ezer ravasz forintot királ Pwchlerrel neki adatott vala és én vittem vala meg neki, azt el nem vevé, hanem im esmég vissza kelle küldenem és vontatnom az gonosz utban.

Azért az Bánság dolgát én immár el végeztem és az mi az gyűlés dolgát illeti azt Tahy Ferencz uram is elvégezhetné. kinek én immár mind az instructiót mind az zászlót kezében attam. Azért ha lehetséges az én örök szolgálatomért mentsen meg te kgd az esmég visszatéréstől, hogy ne veszessek enyi időt héjában itt ilyen pusztá földön.

Datum Warasdini 18. februarii Anno 1557.

Perpetuus servitor
Joannes Petheő mpr.

22.

Prága, 1557. április 14.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után örök bizodalmas uram, az után, hogy ez előtt két levelet irtam volna te kgdnék minden az korbeli uj hirek megváltanak. Királ immár Egerben az fejedelmek gyűlésére nem megyen ezt bizonyal irhatom te kgdnék, hanem ez husvét másod hétben bizonyal alá Bécsben megyen és *Max.* urunk husvét szerdán el indul innen, hogy egy héttel előbb jusson alá és minden némü oda alá való dolgokat esmég csak oda halasztottak, mint onnan ide etc. és itt csak az csehl dologról végeznek. Az mi az én

dolgomat illeti csak elő sem vevék, hanem az minémű szép szóval ide hozának, ugyan esmég olyannal bocsátt alá ő felsége meg káros kölcséggemmel.

Továbbá ma jöttek vala királhoz az herczegek az *feudát felvenni* és királnak meg esküvének, az megholt saxoniai herczeg fia az ő atyafiai képében és herczeg Augustusséba, esmég az agg Morkoláb György fia ő maga képében, kiknek hiszem, hogy egy egy szép leánt ad királ ha etc. az hit el nem bontja, mert mind az kettő igen teccik királnak.

Az nagy hadról, kiről szólnak vala, az meg alvék, nincs ember ki többet hadról szólna és mógyát sem látom semmiben *mintha egy török sem volna ez világon*. Hanem ez frigyet ezt bizonnal reménlik és itt nagy hire vagyon minémű fő török követ várja Bécsben királt nagy sok ajándékkal és nagy jó hírrel és válasszal az mi követünktől.

Hanem vannak valami főhadnagyok, kiknek királ immár valami sommát adott volt nekik, hogy népet fogaggyanak vele, ki soha meg nem tér ő felségének etc. és az míg azban az pénzzel azok kiérnek, hiszem, hogy addig azoknak készülése mindent az reménségben tart, hogy ugyan ide alá jönnek, de én semmit nem bizom benne, kit meg lát te kgd.

Most itt eznél egyéb hírnincs oly, kit te kgdnek irhatnék, hanem azt, hogy az öregbik *Prestenkit* mind királ mind az urak annyira pirogatták, hogy az feleségét *hozzá* hozatta. Hiszem, hogy az mivel otthon esztendeig megérte volna, most itt elkölti az bolond ur.

Az kegyelmes Ur Isten tarcsa meg minden javával ti kgtetek, kiknek ajánlom az én holtig való szolgálatomat.

Datum Praga Nagy Szerdán 14. aprilis Anno 1557.

Perpetuus servitor
Joannes Pethew mpr.

23.

Sopron, 1557. julius 25.

Spectabilis et magnifice domine etc.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után örök bizodalmas uram im értem Márton deák uramtul, hogy in meo absente is törekedett te kgd Choron uramnál az dézsmáról, kit örökké megszolgálók te kgdnek minden értékemmel etc.

Továbbá parancsolt és intett vala engem te kgd.. hogy én az soproniakkal meg alkodnám, mely te kgd intését bizon akkor sem veszem vala héjában, de az megvagdalt nemes ember szolgálomást nem vehettem magamra. Azért hogy te kgdtül megjövék esmég meg lőtt vala az város és az szerencse ugy

hozá, hogy az az megvagdalt szolgám is szinte akkor jutta ide és imez választ tettem nekik: hogy az mi az nemes ember dolgát illeti arról alkoggyanak ő vele meg, hogy én reám ne fussanak, és az az mi az több én magamon esett dolgok vannak, azt én a te kgd kegyelmes kérésére és intésére te kgd kezében attam és hattam, hogy mikor az Isten te kgdet erre hozza, valamit te Nsgd parancsol belőle mielnem azt mivelem és addig sem királnak sem senkinek nem akarok ezről semmit szólanom etc. mely választ jó neven vőnek és kiváltképen te Nsgdtul etc. hogy Nsgd ezt mívelte ő érték és azt hiszem, hogy ha edig nem is, de megelélik te Nsgdat belőle. Azért csak akarám ezt te Nsgdnak tuttára adni, az te Nsgod intésére. Jól lehet az legényel traktálnak de még semmit nem végeztek, *mert nyócz sebet csak egy követéssel akarnak el földni.*

Továbbá az káptalanba el kültem vala az uraim etc. vallásáért megreformálni, kit jobb módon és elég nyilván meghoztak, jóllehet Teryék Pál uram nagy kárt tett ez dologba az ő válaszában, hogy nem akarta azt megvallani az mit ő nekie fizettem és meddig etc. de ám az Ur Isten legyen ő kglmének. Azért azonnal felkültem ő felségének és mennél jobban és alázatosabban lehetett úgy irtam ő felségének róla, melynek az mássát im te kgdnek kültem, valami válaszom jó reá, jól lehet, hogy az várás mellett nagy káros az uraimat nyakamon tartanom, mert ez mindennap nagy káros. De ezt lád (*így!*) azt is hirdetik és írják énnekem barátim, hogy Ferdindandus herczeg urunkat óránként várják Bécsbe, hogy esmégy egy *gewaltig zuegh* (= zug) lenne, azért ha mit remélni vagy érti te Nsgd, hogy valami had lenne, könyörgök nagy bizván te kgdnek, hogy jelentené meg te Nsgd, hogy ne költenék héjába.

Mert immár ezerszer jutott eszembe te Nsgd szava, hogy mongya vala Nsgd, *hogy egy ideig veszteg üljek* és meg lelnek meg, ha az szolgálatnak ideje lészen. Ugy vagy, hogy úgy kellene és úgy volna jobb bizon. *De fáj ez aznak, az ki születésétől fogva mint éltig feles nép között és fejedelmek udvarába nőtt fel etc. és megszokta az idestova való járást és soha nem elégedhetik meg, hogy mindenkör többet többet ne látna etc. és most ilen helyen, ilen nép között, ilen reménségre kell magát adni, ki, látja Isten, nem különb egy rabságnál, kiváltképen aznak, az ki nem szokta soha ezt, vagy kenig az ki nem nőss, hogy nincs háza népe, az il ember nyilván bódogtalannak találhattja itt magát.*

Azért könyörgök nagy biztomba te kdnek mint örök bizodalmas uramnak, hogy te kgd leljen módot benne az én dologomban, ha immár ez ugyan semmi módon nem tecczik te kdnek, hogy ennyi esztendeig való szolgálatomat és termé-

szet szerént való uraimat el hadnám, tehát te kgd szerezzon valami szolgálatot etc. *vagy nõzteness meg te kgd*, egyikről valamelyikről ne feledkezzék te kgd, mert ha így lennék eszten-deig. él az Isten, talám meg hálnék, ilen egyedül létembe. hogy megszoktam az feles társaságot és most mint egy fogoly úgy vagyok. Mind ezzel ajánlom te kdnek az én örök, hiv szolgálatomat minden meggondolható értékemmel. Az kegyelmes Ur Isten tarcsa meg ti Nsgtokat minden hozzávaló tartozóval. sok jókkal és jó egésségben.

Datum Sopronii 25 Julii Anno 1557.

Mind ezekről kegyelmes választ várok Nsgtul etc.

Servitor perpetuus V. S. M. D.

Joannes Pethew etc. mpr.

24.

Bécs, 1557. október 5.

Az én örök szolgálatom ajánlása után örök bizodalmas uram. im láttja te kgd az hadakozó tanács ingeniomját és sok conditióját. az ő felsége én hozzám gyakorta való maga ajánlását, melyre csak il könyü választ tettem azonnal, kit im te kgd meglát. De királ megbusult volt rajta. hogy semmit okot nem irtam volt. mi nem tecczett, hanem mindjára il excusatióval mentem el mellette, és ő maga is nagyon szóla. hogy ha elő nem megyek, az én magam kemén fejem büne. Kiról csak az választ tém (*így*!) ő felségének. hogy inkább maradok örök szegényül tisztességgel (hogy) nem egy ideig nagy ur lennék végre való szégyenemre. Osztán immár azután megerősödött volt ő felsége és úgy hatta immár most jobb módon érsek uramnak, győri püspök uramnak, hogy minden jót végezzenek velem. Azok is immár igen kénoztak, hogy én mongyam meg mit kívánok, de én semmire nem akartam felelnem. Hanem addig csigázának, hogy im egy néhány kevés articulozt attam be csak röviden és most azon vannak. első hogy ezer személt continue tarcsanak Kassában, négy száz lovagot és hat száz gyalogot egy nemzetet etc. és aznak eszten-deig való fizetését vagy ad minos most bevigyék és óról óra fizessenek nekik, más hogy éléssel és egyéb munitióval úgy takarják meg ugyan most, hogy ha az szükség mutatja eszten-deig négy(?) ezer lélek megérje vele etc. és ha szállása törté-nik ezer fizetett embert adgyon ő felsége esmé az ordinarii ezer ember mellém (*így*!) és hogy az több városok, vármegyék hozzám hallgassanak. Kit tudom, hogy egyiket sem mieli etc. és talám jó moddal megválhatom tőlle, mert látom, hogy az német haszontalan gyalogot torkomon ülni nem egyebért veti

mellém vagy nyakamra. csak hogy ugyan nem hisznek én bennem vagy csak az mi nemzetünkbe. Azért még most eddig vagyunk benne, valamit ad Isten.

Ma királ elmene a Dunán tul Ebenstoffban vadászni, Péntekig meg sem jó, mert *Mari*: (*igy!*) királ is még Szombaton Uyhelben jutott, de ő sem jó meg Szombatig, im hogy nincs semmi dolgok.

Az kgd köntösse késését te kgd ne csudálja, mert bizon örömetst jól szerezném az te kgd első parancsolatlyát, de olyan habotlan tabitot, az mint kgd látott fekete színünél egyebet nem találánk és az is semmire kellő és az bélléset sem talállok az angliai nyul bőrt, hanem Szent Márton napra mind az két félét, alját-felit az te kgd kívánsága szerint meghozzák bizonyal. De miért vélem, hogy addig ez szükség lészen míg ez eljő, ime oroszán színü csemeletből csináltattam te kgdnek az mál béléshez egy subát, mert hogy azt vélem, hogy az atlacz igen drága fel volna az róka málhoz, kit te kgdnek ez héten készen alá küldök az én emberemtől, miként az én dolgomban vagy jó vagy gonosz vég lészen. Aztán mikor az más subának való bőr és selyem habotlan tabit el érkezik, kikre pénzt attam még előbe rejájok, osztán abból olyan ruhát csináltathat te kgd, az minémüt te kgd szeret, ha ez mostani nem tecczik kgdnek.

Uj hir egyéb nincs, hanem Fülöp királ esmég egy várast vett meg, kit ugyan meg attak neki Amyanzval és előbb előbb megyen Páris fele. Az pápa követit mongyák, hogy utban vagyon, ki ide jó. Mongyák, hogy abban járna a pápa, hogy urunk által szerzene frigyét francziai királ között és Fülöp királ között, egyebeket (*igy!*) itt az is vagyon az hire, hogy onnan husz szekeret és négy arany lánczos fő embert vittek el az törökök az mezőről, az ti kgték népe közül.

Az hatalmas ur Isten tarcsa meg te Nsgdat, kinek ajánlom az én örök szolgálatomat minden értékemmel.

Datum Viennae 5 oktobris Anno 1557.

Te kgdet kérem és könyörgök ne feledne te kgd Polyáynak irni az én megholt szolgám marhája felől, ki nálla, az ő házában vagyon és kiváltképen az én arany lánczomról, kit én nagy szüksége korán attam vala ki nekie és most is tartja még bosszuságomra minden ok ellen, mert ha kgtül merném. bizon nem panasználék felőle.

Servitor perpetuus
Joannes Pethew etc. mpr.

(Az Országos Levéltárból.)

Közli: DR. KOMÁROMY ANDRÁS.

B. WESSELÉNYI MIKLÓS LEVELEI DEÁK FERENCZHEZ.

1841—1850.

— ELSŐ KÖZLEMÉNY. —

Wesselényi ismeretsége Deákkal, a mint mindmaig tudjuk, az 1832/36-iki országgyűlésen, még pedig Kölcsey közvetítésével keletkezett. Deák az országgyűlésre 1833 máj. 1-sejére ért fel, Wesselényi pedig az erdélyi országgyűlés miatt Pozsonyból máj. 5-ikén éjféltájt indult haza felé. Az ismeretség tehát csak pár napos volt; de az egész életre szólt.

Kezdetben a két-barát Kölcsey útján érintkezett s a mint tudjuk, a levelezés közvetlenül csak akkor kezdődött, midőn Kölcsey 1834. decemberében haza ment s azután csak még rövid ideig időzött Pozsonyban, mielőtt végleg búcsút vett az országgyűléstől 1835. febr. 9-én.

Wesselényi első levele Deákhhoz 1835. jan. 4-ikén kelt; de nem ismerjük. Nem sokkal ezután az erdélyi országgyűlés eloszlatása (febr. 6.) és annak híre után, hogy őt főbenjáró perbe fogják, febr. 13-ikán elhagyta Zsibót és Pestre indult, miközben Monornál 18-ikán a haza térő Kölcseyvel találkozáva panaszkodtak ki magokat. Még az nap Pestre ért, hol beteg lett és itt kapta meg febr. 27-ikén perében az első idézést máj. 5-ikére.

Innen írta, betegsége miatt nem mozdulhatván, 1835 márcz. 5-ikén második levelét Deáknak, melyről tudunk. Ebben azt kérte tőle, hogy magyarországi perében vállalja el védelmét. Erre Deák márcz. 11-ikén kelt következő, eddig ismeretlen levélben vállalkozott:

Poson Mart. 11-én 1835.

Kedves Barátom!

Szives bizodalmadért vedd forró köszönetemet! Elfogadom igen is pörödnök folytatását, és büszke vagyok abban: hogy barátid' sorában engem tiszteltél meg véle, ha tudomány és jártasság heányát a' részvétel forrósága pótolhatná bizodal-

madnak tellyes mértékét bé tölteném, de légyen azon kevés is, a' mit én tudok és tehetek, néked, a barátságának és igazságának szentelve!

Erdélynek, a kedves testvérnek ügyében mikor, és mit kell cselekednünk; azt körülményink, melyek most nem épen rózsaszínűek, fogják meghatározni; nekem már van utasításom e tárgy eránt indítványt tenni, de várunk még más megyéktől is hasonlót, azomban talán Fejedelmünk meg fogja előzni igazságos kérelmünket.

Tudod e már az ellened véghez vitt vizsgálat tartalmát? és tettél-e valamely törvényes lépést az ellen-vizgálat eránt? vagy szükségesnek látod-e azt? ezekről kérek tudósíts, mert én a' kurta vádlevelén kívül még semmit nem láttam, pedig készülni nem lesz felesleges, mert habár az igazat tagadni büszke vagy is, de igazságtalan vádat tünnöd nem lehet, — azomban én a vizsgálatról semmit nem tudok, volte az véled hivatalossan vagy magányosan közölve? és ha volt mi annak tartalma? ezek eránt válaszodat elvárom.

Isten véled, vegyed ismét forró köszönötemet bizodalma-dért, melyet elfogadni követi pályámmal nem ellenkezhetik. — Isten véled szeressed hív barátodat

Deákat.

E levelet Wesselényi már csak Pozsonyban kapta meg; hová márcz. 12-ikén késő estve érkezett meg, hogy perére tekintettel minden tüntetést kikerüljön. Még az nap, kezét szoríthatott Deákkal, ki megtudva érkezését Beöthy Ödönnel hozzásietett a Rózsa-u. 656 sz. a. lakására.

Ez idő óta Wesselényi, a míg pöre lejárt, nagyrészben Pozsonyban és környékén, meg Pesten tartózkodott. Az országgyűlés végéig levélváltásra szükség nem volt. Alig oszlott el az országgyűlés, Wesselényi már máj. 23-ikára Kehidára ment Deákhoz s vele maradt ott és Szent-Lászlón 29-ikéig. Onnan nagyobb utat tévén Fiuménak, Lombardián, Tirolon át jul. 23-ikára ért ujra Kehidára honnan Deákkal együtt mentek Balaton-Füredre, hol aug. 3-ikáig időztek együtt.

Az 1836—39-ik évben többször irt Wesselényi Deáknak, így 1826. aug. 29-ikén, szept. 1-ején Nedeczky Lajos utján. s bizonyára utóbb is gyakran; de e leveleket 1841-ig nem ismerjük. Nagy számmal semmi esetre nem voltak; mert Deák minden évben feljött Pestre s a nehéz postai viszonyok miatt csak akkor küldtek levelet egymásnak, ha biztos alkalom volt, mert különben mindig felbontva s a rendőrségtől átolvasva kapták, ha egyáltalán megkapták leveleiket.

1841. febr. 4-ikén kezd el Wesselényi egy ívrétű könyvben irnoka által az elküldött levelekről előbb kivonatot és

később másolati könyveket vezetetni. E könyvnek czíme *Mel-tóságos főnököm részére vitt levelezések rövid kivonatja*. Ebben bejegyezve találunk Deákhhoz három levelet: 1841. jun. 20-ikáról. jul. 17-ikéről és szept. 22-ikéről; ezek közül csak a jul. 17-iki van lemásolva, az első csak így van jelezve »Deák«, a harmadikról csak ez áll: »*Deák Ferencz*. Vette-e utóbbi levelemet? Egésségem felől.« Az 1842-ik évről csak egy levele van benne, mely teljes, márcz. 22-ikéről.

Ez idő óta aztán a levelezés állandó egész Wesselényi haláláig s köztök oly barátságot mutat, minőt Wesselényi még Kossuth iránt sem érzett; mert noha talán nagyobb csodálattal csüggött Kossuth lángeszén, de a Deák iránti érzést mélyebbé tette az érzelmek, felfogások, politikai nézetek és az egyéniség rokonsága. Ezt legjobban mutatják az 1848-ban történtek, midőn Wesselényi is, kivált a szeptemberi napok óta, elfordult Kossuth politikájától; de Deákot mindvégig követte.

I.

Deák Ferencznek. Freywaldau. 1841. július 17.

Kedves Barátom! Rózsaszín, mi legelőbb e lapról szembe ötlík. Nem választás, hanem tévedés hozá e papírt kézbe s különös tévedés, mert se testi, se lelkiként nem voltam talán soha is kevésbbé rózsaszínűen, mint most. Egy hónappal mintegy ezelőtt criseim mutatkoztak s e gyógymód használása 26-ik hava is eltelvén, valódi crisek állottak be, azaz: körülbelül 50 kisebb-nagyobb kelés borította főként lábaimat.

Többnek s nagyobboknak kellett volna ezeket felcserélni s követni; ezt vártuk s reméltük Priesnitzczel együtt; de a helyett egyszerre eltűntek. Azóta egymást váltva testemnek hol belső, hol külső részében, hol nagyobb, hol kisebb fájdalmak, láz s mindennemű jelenetek vannak. Akár az eltűnt crisek előidézésére, akár a különböző betegséges jelenetek ellen bármit használ is Priesnitz, mindaz ártólag hat szememre, s így még csak a reggeli izzadást s feredést gyakorolhatom az egész gyógymódból. Akartuk a dolgot erőltetni és ámbár a legszelidebb vízi szerekkel, de mégis tenni azt, mi a körülményekhez képest indikálva volt; de szemem mind rosszabbul lett, annyira, hogy végtére csaknem vak valék. Mig ezen criseknek s kórananyagoknak testembeni kóborlása tart, annak is nagy hihetősége tart, hogy az magát testemnek leggyengédebb részére, t. i. a nervus opticus még élő, de annyira ingerlékeny s elgyengült ágára veti, de akkor a vakság kész, elkerülhetetlen. Ennek tudata, rosszullét s különböző fájdalmak száznemű érzése, hideg- és forró-

láz s *A kelet népéből*¹⁾ vagy 100 lapnak — szerencsére még nem többnek — friss emlékezete igen sok egyszerre.

Ugyan olvastad barátom ezen öndicséreti dur- és moll-variációk tömegét? Ennyit írni magáról, nem tudom, hogy lehet nem restelleni; s éppen ilyeket erős dolog, midőn tudhatja az író, hogy minden léptét, minden körülményeket sokan tudják és ismerik. A rákényszerítő, ráparancsoló hang is feltünőbb, bosszantóbb ebben, mint minden eddigi munkájában, valamint ismétlések, önmagávali ellenkezés, sophismák is; ellenben logika parányi, gyenge és kevés. Igaz, hogy még csak 100 egynehány lapot ismerek s ebből félszegen, lázas fővel, rossz gyomorral s a legrosszabb hangulatban ítélek, lehet tehát, hogy tévedek, s adja Isten, de alig merem reményleni, s félek, igaz marad, mit most látok, hogy t. i. kárhoztatást érdemlőbb merény e könyvnél nem igen lehet. Egy személynek egy lap ellen megtámadólag s tehát ellenségesen lépni fel, melylyel tartani, hitem szerint, kötelessége, ki nemzetét, annak polgári fennmaradását, előhaladását s ennek következtében hazáját s fejedelmét szereti s ezekhez hív, már ily megtámadás csak magában véve sem helyes, semmi jót nem szülhet.

Igy neki ágaskodni s szemébe kapni azon félnek, melynek még gyengéit s hibáit is, nem helyesleni, fő figyelemztetés által javítani, de az ellenfél előtt fedezni kötelesség, a jó ügyet csak gyengítheti. Okos vezér, ha vezértársaiban, vagy a seregekben, melyekkel együtt harczol s egy célra vív, hibákat s tévedéseket lát, mindenként s ha kell, szigorúsággal is, törekszik azoknak elejét venni, s gátat vetni, taktika lenne ezt mind a két tábornak kitrombitálandó proklamációk által eszközölni akarni? vagy éppen ágyut és szuronyt azok ellen fordítani? Oly kevés az, ki eddig egymást érteni látszott s egy célra törekvés által magát egymás rokonának vallotta, s e kis csoportot is egymásközt el- és feldarabolni szomorú vállalat. Nálunk nincsenek annyi árnyéklatok mint másutt s ki nem fehér, fekete, s ki a fehéreket támadja meg, az nem teremt egy harmadik szint, hanem a feketéket erősíti és szaporítja. Meghasonlás szülése, rossz benyomások idézése s rossz vér csinálása még nem a nagyobbik bűne ezen könyvnek.

Nagyobb ezeknél az, hogy ha igazaknak állítja Sz. mindazon veszélyeknek, melyeket említ, a *F. Hírlap* általi előidézését, e hiba és bűn Kossuthnal egyenlő, sőt nála még súlyosabban vétkes okának állítja azon cenzurát, mely mindazt átbocsátotta, Borzasztó veszélyek okává bélyegezván így azon kis engedékenységet is, mit közelebbről a sajtó iránt mutattak,

¹⁾ Széchenyi könyve.

nem szólítja-e fel a kormányt ez által azon kis engedményeknek is visszavételére? De ennél is nagyobb, hogy állításai által maga a sajtószabadság felett tör pálczát. Ha cenzura s ily cenzura alatti sajtó, de sőt egy ntegrostált, de sőt annyi-szor megherélt lapocska is képes egy országot felforgatni, hát a szabadsajtó s annak annyi szüleményei mit művelnének? De nagyobb mindezeknél azon mérhetetlen súlyos bűn, miszerint azon szerencsétlen hitet támogatja, s arra kíván a kormánynak rendíthetetlen bizonyítványt nyújtani, miszerint nálunk revolúció lehetséges s attól félni kell. Ezen balga hit szülte sérelmeink legnagyobb részét, ez okozta a nemzetiségünk elleni lépéseket, annyi mostoha bánásmódot, oly sok jónak gátlását s annyi üldözést.

Es ezen hit megerősítésére Sz. lép fel és most lép fel. midőn az már gyengülni látszik. És oly hatalmas okokkal lép fel; mert valóban ott, hol egy szigorú cenzura alatti lapnak egy pár ezer ember általi olvasása revolúciót szülhet, ott töménytelen revolúzionális elemnek s lehetségnek kell létezni. Sokat adnék, ha szegény Sz. e könyvet nem írja vala. F. hó 6-iki leveledet most revém. Nagyon sajnálom szegény Nedeczkyt. Tanácsod szerint tehát újra kezdem a békétürest, csak-hogy győzzem. Antalt¹⁾ tisztetem. Irj mentől előbb, kér barátod Wesselényi.

II.

Deák Ferencznek. Freywaldau, 1842. márcz. 22.

Kedves Barátom! Vettem F. hó 15-én kelt leveledet. Rég szándékozom s készülök neked írni; de egészségem. főként szemem. nem hogy az írást, de még a dictálást sem igen engedi. Egészségem felől tudakolsz; e tárgyban panasznál egyebet nem irhatok. Jeremiadoknak pedig örökké van az íróra nézve valami kisebbitősége; mert gyengeség, gyávaság bűzét hordja magán, ha szinte nem is éppen annak szüleménye; annak pedig, kihez ily sopánkodás intézve van, nem lehet az nem kedvetlen. De ha kívánod, ám hallj bajaim felől: hogy a betegség, mely e télen át kízza, voltaképpen mi volt. most sem tudom; hihetőn a vizgyógy által fölizgatott — Isten tudja minő — ellenséges anyagnak forrongása; ha ezen forrongás most csillapult is, de még mind parázs alatti tűz; mert a forrongás anyagai a testből egy úton sem tisztulván s távozván. lappangniok kell. Nagyon valószínű, miszerint szenvedéseimnek főoka az aranyérnek — mely több éveken át folyó

¹⁾ Deák Antal.

volt. — a mult őszön történt egyszerrei megszűnése, mit a vízkúra nem bír újra megindítani. Attomyr is ezt tekintette a baj főokának. Ő itt létében attól tartott, hogy a szenvedéseket okozó anyag magát a főre fogja venni. Ennek megakadályoztatására s az aranyérnek ujrai megindítására voltak rendelt szereik intézve. Hiszem, hogy jó sikerük lett volna. De ezen szerekkeli élest — mit természetesen sem nyilván, sem akkori magammal, jót tehetetlen állapotomban más segítsége nélkül nem tehettem, az kit e tárgyban megbízta volt, egy reám nézve igen szerencsétlen okoskodás következtében Priesnitznek elárulta. Priesnitz kinyilatkoztatta, miszerint, csak azon feltétel alatt fog tovább is látogatni s orvosolni, ha a szereket félreteszem. Bármennyire éreztem s láttam is előre a szerekkeli felhagyás káros voltát s következéseit, mégis kénytelen voltam e káros választásban magamat a szerek félretételére határozni el; mert betegségem forrongásai s naponként ujab alakokat mutató s még többel fenyegető állapotjában nem tehettem, hogy itteni minden lehető segedelemtől magamat megfosztva, oly segedelemre s bánásmódra bízzam magam, melyben segítség messzi távolból csak késő jöhetvén, bizonyosan mindég elkésve. Nemsokára kezdék magokat a szerek félretételének rossz következései mutatni, mert a mitől Attomyr előre félt, valósulni kezdett s a baj fejemet támadta meg, mi folyvást s úgy látszik, még öregbedve tart. Ennek s a folyvást fenrekedt aranyérnek természetes következése lön szemem rosszulása, mely főfájdalmak kezdete előtt minden terhes szenvedéseim közt is azok daczára, meglehetősen jó állapotban volt. Most magamat a vakulás egyenes útján, sőt lejtőjén érzem haladni. Mik másik szemem rosszabb állapotjának s utolsó stadiumának voltak jelenségei, azok mindinkább mutatják magokat. Ha régebben szemem elhomályosodása hetek s olykor hónapok elteltével ismétlődött, most több napokig tartó elsötétedés után csak hamar muló tisztulás történik. Már minden ilyen, már nem csak mulékony elhomályosodáskor azt lehet s kell várnom, hogy úgy marad s hogy már bekövetkezett ezen szememre nézve is azon gyászos pont, mely a másiknál éppen ily fokunkint haladó s végső örökös elsötétedését idézte elő. Barátom, a vakság bárkire vézve is gyászos állapot! De ezen szerencsétlenség nagyságának is van egyedszerénti fokozata: oly személy még vakon is élvezhet örömöket s vakon sem vesztett mindent el, kinek lassan forgó vére a heverést s henylést kedvessé teszi, ki vagy természetből mozgásra termett idomokkal nem igen áldatott meg, vagy kit nevelés s élmód járáshoz s mozgáshoz nem, avagy attól elszoktatott s kinek másoktól függés ellenére nincs. sőt ez kellékévé vált, nem különben

főélvezését társalgás beszélő örömeiben találja, vagy még inkább a hangászat szenvedélyes imádója, ki azt maga is üzi s ki előtt az abbani tökéletesedés, öröm s munkásság tette pályája nyitva áll. De én, barátom, mindennek ellenkezője, kinek örökké egyedüli eleme munkásság s mozgás volt, ki maga erején szokott élni és tenni, kire nézve másoktól függés, másokra szorulás türehtlen érzet; én, kinek minden gyönyöre s élvezései a látás s csak az által feltételezvék; ki a tündérszépségű természet csak látva élvezhető kecséből merítette élte örömeit, én, a szenvedélyes gazda, kertész, állattenyésztő, lovas, vadász, lövő, vívó, úszó; ki előtt az utazás, szép tájak, a mesterségek, az építési, festői, szobrászati művészet oly nagybecsű: reám nézve a vakság valóban a halálnál százszorta keserűbb. És a halálnál ezen oly sokkal keserűbb jövődöt éveken keresztül magam előtt látni, éveken keresztül annak borzasztó küszöbén állani, több mint keserű; ez lelketrázó, szüntelen marcangó gyötrem. Férfiasan s illedelemmel halni meg, erre sem kevés lelkierő kell: sok vérző sebbe, fájdalmas búcsuba, lemondásba kerül azon küzdés, melylyel egy halni kész férfias elszánást lehet s kell kivívni; de csak egyszer kell meghalnunk, s ezt egyszeri ily kínos küzdés előzi meg; ellenben nálam a halálnál szörnyebb vakulás férfias eltűrést megelőzni kellett kínverejték-lepte küzdését ellenséges sorsom újra meg újra vívatja velem. Hányszor nem voltam már elszánva, elkészülve, hogy mint elevenholt a vakságnak soha nem világlándó mohos sirjába szálljak, hogy minden ily küzdés mennyibe került, oh Barátom! azt csak tapasztalva érezni, de leírni nem lehet. És imhol néhány óra, vagy néhány nap múlva az Isten szép világa s a természet saját fényébe mosolyogtak újra felém s az élet megint örömöket kezdett mutatni s örömmel játszott ki s rabolta el az élvezésre vágyó szív, ész s lélek súlyos küzdései gyümölcsét; csak azért, hogy újabb csalódás ez örömöket bánattá s a rövid élvezést megint gyötörő küzdéssé varázsolja át. Oh a vakulás keserűbb a vakságnál is! De nem kongatom tovább e gyászharangot s e levelet, melyet már sokáig dictálni nem bírok, egyébbel végzem be.

Midőn hírlapjainkat látom s mindazt, miket azokban a cenzura megenged; sokszor azt kell hinnem, hogy vagy álmodok vagy más országban s más kormány alatt éltek ti most, mint a melyben s a mely által én szent ügy pártolásáért soha nem mondott szavaknál fogva üldöztettem; de midőn Erdélyhez s némely megyéhez intézett leiratokat s feleleteket, valamint több kinevezéseket is hallok, meg vagyok nyugtatva, hogy mily kecsgetető szép álmom a sajtó szabadabb mozoghatása, hogy való; mert ama tényekben s nyilatkozatokban reá ösmerek a

valóra és sajátságát századok óta megtartott kormányunkra. Mindemellett is áldás azokra, kik a sajtót minden gyanúsítgatások s *Kelet népe* s ahoz hasonló más oktalán s vétkes fiskálisok s koholmányok daczára szabadabban engedik mozogni. Mérhetlen ennek haszna hazánkra. Adja Isten, hogy sokáig tartson s főként, hogy annak megszüntetésére mi soha ürügyöt se adjunk.

Irj Barátom olykor, én Neked mihelyt lehet újra írok. Kifejezni, sőt táplálni sem igen merem azon óhajításomat, hogy bár még *láthatnálak* s legeltethetném elhaló szemeimet arczodon, melynek minden vonásában lelkem rokonát találom fel.

A Dessewffy Aurél által nékem hagyott irományokat látni nagyon vágyánám, de biztos alkalmat, bizonyost most nem tudok. Lehet, Erdődy Muki; azon napokban, midőn levelem veszed, ide fog utazni; ő bizonyosan azon irományokat szívesen elhozza; később talán más valaki is fog onnan ide vetődni. Élj boldogul és munkásan és szeresd barátodat W.

III.

Deák Ferencznek. Freywaldau, 1843. február 4.

Kedves Barátom! Kossuth biztatott, hogy Tőled nem sokára levelet kapok, még pedig hosszút. Azóta epedve várom soraidat; mondhatom sovárgok utánok.

Mióta nem iránk egymásnak, téged keserű, csapás ért. Szegény Antal! — Nem vigasztallak: Fájdalmad méltó s becses birtokod, mit — ha lehetne is — rablásnak tartanék csorbítani. Így válik lassankint utunk elhagyottabbá s pusztábbá. Elhervadnak a virágok s kidőlnek a fák, melyek közt élvező szívvel vándorlottunk; mind a helyett csak a polgári munkásság nyílt tere marad számunkra, fáradsággal s tág, de kétes kilátásával. Engem lassu halál emészt. Az élethezi ragaszkodás, mi átok és áldásként van belénk forrva, ez élet-tőli megválást keserűvé teszi; de e keserűséget nem gyenge idegek mellett ész könnyen enyészeti, ellenben azon megválásnak szünteleni érzése, naponként ismételt enyészeti képek s örömöktől és élvezéstől oly részenkénti elszakadás, milyen annak keblét dulja, ki lassankint vakul, ki az örök sötétség sirjába elevenen temetendő; balsorsra óriás keze által ellenállhatatlan vonatik: ez Barátom érzékek láncza közti észnek s lelki erőnek daczoló keserűség. Pedig egész éltünk s mindenkinek élte nem egyéb, mint naponkénti elhalás; csakhogy az enyészet utját egynél himzettebb és sűrűbb, másnál avultabb s gyérebb lepel fedi.

Beh sok volna hont s baráti kört érdeklő, miről Veled

szólni szeretnék. — Irodalmi mozgalmaink nem jó irányt s nem jó menetet vettek. Hogy oly sok értelem mellett annyi félreértés s annyi szép érzés s nemes hév ellenében oly sok epesség vegyül nálunk mindenben, mit mondunk és teszünk! Fog-e valaha nemzetünk a széthúzás s visszavonás átkának sorvasztó súlya alól menekedni?

Széchenyi már egy pár cikkben tárgyává választott; még nem olvastam azokat; s nem tudom fogom-e ezeket s az ilyeket olvasni? Rágó méregként hat rongált idegeimre s azok által hanyatló szememre minden, mi ingerel, kedvetlenül rázkódtat. — Reményilem, mit szívemből is óhajtok, hogy Sz. sértő kitörésektől meg fog kimélni. — Belbecsen s annak érzeten épült becsületet ugyan — meggyőződéseim szerint — sérteni senkisémet képes. Ily becsület elleni szó vagy tett csak a megtámadót becstelenníti; de a megtámadott sohasem. Azonban külbálványnya emelt becsületről mások a társaságilag elfogadott nézetek. S e bálványnak — szintugy mint másoknak is — kénytelenek vagyunk mindnyájan áldozni; sőt sok tekintetben ily áldozat kötelesség is. Azért kérek, Barátom, légy figyelemmel s ha a hirlapokba Sz. vagy akárki által olyasmi ígtattatnék, mit a társasági becsület szabályai szerint eltűnni nem lehet s nem szabad, tudósíts. Kényes és drága birtokomat helyezem ezen kéréssel kezeid közé. Tudom, mint férfi s mint barát fogod azt kezelni.

Most néhány nap óta szemem jócskán van; de lehet s hihető, hogy az annyiszor ismételt keserű csalódás s gonosz játéknak csak új jelene.

Kérek, mondd barátainknak szíves üdvözetemet. Leveledért esdeklik barátod.

IV.

Deák Ferencznek. Freywaldau. 1843. márcz. 16.

Nem tudom, kedves Barátom, e levelem Pesten fog-e meg érni? Gondolom, hogy a küldöttségek már berekesztvék. Az országgyűlés mikori megnyílásáról még csak külföldi lapok regélnek.

Nékem nemcsak testi, de lelki látásom is olykor nagyon homályos és sötétnek látom e közelebbi országgyűlés jövőjét. Bár csalatkoznom.

Mult hó 12-iki szíves soraidnak annyiban, hogy töled eredtek s hogy szerencsés meggyógyulásodat bizonyítják, nagyon igen nagyon örültem; de annak tartalma különben komor. sok részben csaknem leverő. Sz.-nek folytonos állapotja reá s jövődjére nézve is engem búval s aggodalommal tölt el.

Ha Zalában a háziadó ügye buknék, nagy csapás lenne; de ezen gyászos esetre is szükségesnek s mulhatlan kötelességnek vélem, hogy az ország gyűléséről el ne maradj. Épen azon körülmény, hogy még Zalának sem lenne elég jó utasítása, bizonyítaná annak szükségét, hogy Te az országgyűlésen jelen légy. Nem kisebb s nem kevésbbé szükséges szolgálat a honnak az eredendő rosszat a lehetőségig enyhíteni, mint a keletkező jónak létesülését előmozdítani. Igaz, hogy örömtelen s fény nélküli szerep vert had tagja lenni; de nagy szolgálat. ha csak valamit is a rosszból elhárítani s egy jobb jövőnek bölcs előrelátással utat készíteni. Egészen jó utasítással könnyű követeskedni; ebbeli hiányok vagy hiba csak a követ egyénisége által orvosolhatók vagy legalább mérsékelhetők; és a polgári erények egyik legmagasbika: saját nézetünket s meggyőződésünket is nem meg tagadni ugyan; de a melletti nyílt küzdhetésünk ösztönét a honnaki használhatás szent kötelességének alárendelni. Egészségem s szemem oly habozó állapotban van, miszerint öncsalás nélkül semmi tervet sem csinálhatok. Annyi bizonyos, hogy ha e tavaszon vagy nyáron haza vergődhetek is, még társaskörökbe, annyival inkább közéletre nézve haszonvehetetlen leszek. Áldjon ég!

Érdekes, hogy Deák a b. Wesselényi e levelét, melyet 19-én tett Pestre czímezve postára, nem kapta meg, hanem a levél visszajött »abgereist« jelzéssel ápr. 2-ra. Ekkor b. W. egyenesen a postahivatalnak írt szemrehányó levelet, hogy miért nem küldte utána, hisz csak tudja, hol lakik Deák s ily szívességet a posta teljesíteni szokott; »csaknem azt vagyok kénytelen gondolni, hogy a t. postahivatal nem tudja, hogy ki és hol lakik Deák Ferencz, kinél nagy és kicsiny által ismeretebb s tiszteltebb fia honunknak nincs«. Ha így volna, akkor sajnálja s mint magyar, botrányos érzettel kellene szégyelnie s fájlalnia, hogy a főváros magyar postahivatala nem tudja ki Deák s hol lakik?

V.

Deák Ferencznek. Freywaldau, 1843. ápr. 1.

Kedves Barátom! Eddig megint kehidai magányodban vagy. Kedvetlenebb magány ez most neked, mint ezelőtt. Tudom minő bús hézagot s ürt érzesz ottan. Keserű dolog, hogy vidám éltünk s nyájas örömink láthelyének, saját fészünknek is vesztés és enyészet és gyász tanujává s emlékévé kell válnia.

Reménylem, hogy eddig neked m. hó 16-án írt leveleimet; s azt is reménylem, hogy megyéd eddigi fényét az utasítás adása homályosítani nem fogja; de szintoly bizton reménylem,

hogy Te mindenesetre el fogod a követséget vállalni. Akkor lenne Zalának legnagyobb szüksége reád, ha utasításában hibák vagy hiányok lennének; s akkor lennél a törvényhozó testben legnélkülözhetlenebb, ha oly megyének is mint Zala, utasítása hiányos vagy hibás lenne. Mázsás, roppant és komoly tárgyak foglalják el e közeledő országgyűlés alkalmával figyelmedet s igénylik munkásságodat; s én egy könnyű, kicsiny, vidám tárgyra kérem figyelmedet, pártolásodat. Érdeünkben feküvén műveltségre törekedni s műveltséget bizonyítani, e tekintetben is hasznos s nemzetünk becsületére váló művészi érdemek s fenségnek méltánylása, s jutalmazása. Már ezen szempontból is illő s helyes lenne, hogy az ország rendei Lisztet, ki bizonynyal legnagyobb művésziünk, a felségnek nemesítés végett ajánlaná. Kevés egyén volt nemzetének több díszére s fényére mint ő. Azonkívül érzetében buzgó hazafi; nyelvünket is most lelkesedéssel tanulja; a honban már több közczélokot is mozdított elő. Szülötte helyén pedig egy magyarosító kisdedővő intézetet alapított. Ez már magában a nemesítésre nemcsak bővön elég ok, sőt annak megnyerésére biztos czímmel kellene lenni. Kérlek tehát, vedd ez ügyet pártolásod alá s bírd Zala rendeit e művészi nagyság s polgári érdem jutalmazásának kérésére.¹⁾

Több hetek óta egészségemre nézve a reménynek világítóbb s melegítőbb sugári hatnak borult létemre. A remény csemegéjén rágódni nem igen szoktam, de mégis lehet most hinmem, hogy talán e nyár kezdetén újra szoríthatom baráti jobbot s újra foglak láthatni.

Nem tudom: fogok-e kir. meghívó levelet kapni? ha nem, követelendem; ámbár az országgyűlésben részt semmi esetre sem fogok vehetni. Azonkívül, hogy komoly s kedélyt ingerlő munkát s foglalatosságot gondosan kell kerülnöm, zárt levegőt, szobai meleget s dohányfüstöt teljességgel nem tűr el szemem. Ezek közül csak ez utolsó is teljesen alkalmatlanná teszen közélet folytatására; mert el fogod ismerni, hogy közdolgokbani résztvevőben s értekeződni s hatni kívánóban épen oly gátló hiány a dohányfüstnek nem tűrhetése, mint katonában a lópor nem szagolhatása.

Boldogisd mentől előbb soraiddal barátodat.

VI.

Deák Ferencznek. Freywaldau, 1843. aug. 7.

Kedves Barátom! Hosszu hallgatás után rövid levélkét veszel ezennel tőlem. Mint a szerelmes imádottja körében leg-

¹⁾ U. e tárgyban írt Kossuthnak, Beöthynek s Bezerédynek is.

némább, úgy én épen annak irok legritkábban s legkevesebbet. kinek annyit szeretnék s tudnék mondani. Postáról postára vártam s még most is várom, hogy az országgyűlésre leendő jöveveled örömhírért hallhassam. Ott némely dolgok jól, mások nem a legjobban mennek. Az ottani dolgok folyamáról Te is úgy szólhatnál, mint hajdan nálunk egy híres harangozó s azért Harangozó Palinak nevezett furcsa ficzkó, ez midőn jól harangozni hallott, felkiáltott: »úgy segéljen, én harangozok«; de mikor rosszul kongatták, visszavonta szavát s egybeszidván az ügyetlenül működőket, bosszankodva mondá: »bizony csak mégis nem én húzom«.

Beh szeretném a dolgok folytáról, a közelebbi s napontai eseményekről véled szólni s magamat jól kibeszélgetni. Én nagyon reményltem s még most is remélgetem, hogy innen még talán e hónapban el közitekbe és haza mehetek. Ha ez megtörténhetik s ha óhajtásom s reményem ellen akkora Pozsonyban nem leszesz, akárhogy is elvánszorog hozzád. barátod.

VII.

Deák Ferencznek. Levárd, 1843. szept. 8.

Szeretett Barátom! Valahára eljövök Gräfenbergből, s e napokban Pozsonyba rándulék; de szemem másfél napi mulatás után kénytelenite távoznom; s most megint Kollonicsnál vagyok, kihez Gräfenbergből egyenesen jöttem. Midőn szemem engedi, vadászgatok.

Pozsonyban elszomorodva láttam orszgy.-ünk állását. Igen sok derék anyag, de rendezetlen s felhasználatlan; jó sereg, de vezérnélküli; pedig oly sereg, melynek nagyrésze észszel vezérlő vezért követni teljesen kész. Hittem és tudtam az országnak reád nagy szükségét; de hogy annyira reád legyen szorulva, s hogy a bizonyos, szép és nagy siker vagy hasztalan s káros erőpazarlás egyenesen a Te odameneteled vagy nem meneteledtől függjön: azt annyira nem is álmodtam, mint a mi bizonyossággal most meg vagyok felőle győződve. Barátom! higgy szavamnak s e részben átlátásomnak is: nincs áldozat, nemcsak személyt vagy személyeket érdeklő, sőt tárgyat illető is alig lehet, mit tenni nem kellene arra, hogy Te ott lehess s legyél. Nem képzelheted, mennyire sujtott engem s minden rokonérzetűt azon gyászhir, — mi épen Pozsonyban létemkor érkezett, — miszerint Te adó melletti utasítással sem akarsz jönni. Én s még néhányan eleget mondtuk azt, s eléggé igyekeztünk az embe-
reket csendesíteni s engesztelni azzal, miszerint ha Te valóban nem akarsz s nem fogsz jönni, annak oly okának kell

lenni. — mit mi azonban nem tudunk, sem át nem látunk — melynek minden igaz hazait a nemjövésre kellene bírni. Épen a milyen buzgósággal vitattam s vitatom ezt, szintoly őszintén s elhatározottan mondom ki neked azon hideg fontolásszülte meggyőződésemet, hogy ha nem akarod ez országgyűlésnek mecsevézését, s vagy haszonnélküli vagy káros kimenetelét; s ha nem akarod még ezentúli roppant használhatásod útját bevágni: úgy bárhogy és mint, de Pozsonyba kell jönnöd.

Én még egy darabocskáig e környékben leszek, 15-ike táján pedig Pestre megyek. Hozzád Kehidára nem készülök, mert még mind reménylém, hogy Pozsonyban, még pedig mentől előbb, láthatlak. Áldjon az ég!

VIII.

Deák Ferencznek. Ádánd, 1843. szept. 17.

Szeretett Barátom! Az mondatván, hogy Te most nem Kehidán, hanem Pakson lennél, de ezt bizonyosan nem tudhatván meg: nagyon szűkre szabott időmet nem akarnám az egyik vagy másik helyrei menetellel kockára tenni; hanem ide érkezvén, ezennel levelet küldök mind a két helyre míg válasz-tudósítás érkezend, Tamásiban fogok vadászni, hol különben téled visszatérvén, szándékoztam egy-két napot mulatni. Ha lehet, jöjj Ádándra, mert így időt kimélhetnék s nyerhetnék. Azon esetben itt Ádándon beszélvén ki magunkat kedvünkre; én innen visszatérhetnék Pestre, mit szeretnék tehetni, ott még feles teendőim lévén, másfelől pedig haza csak azért is kellettén sietnem, mivel oct. 2-án van lóárverésem; azelőtt egy pár nappal már honn kellene lennem. Kérlek tehát, jöjj sietve. Látásod után epedve, vár barátod W.

IX.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1844. jún. 19.

Kedves Barátom! Az emberi szív rejtvényei s cselekvéseink közt a bajosabban kimagyarázhatók közé tartozik, hogy olyak, kik érzés s szellem által szorosabb rokonságban állanak, olykor nem keresik fel egymást s nem szólnak egymáshoz annyiszor, mint ezt, érzésöket felvéve, várni lehetne s kellene s hogy olyak is, kik képesek az örömek azon legtisztábbikjai felfogására, melyeket a barátság nyújt, hanyagon mellőzik ezen élvezést a helyett, hogy e valódi örömökből ritkán gazdag s gyakran oly kopár életben épen azokat karolnák fel, melyek az éj legmennyeibb ajándékai. Mindjárt kilencz hónapja, midőn egymást utolszor láttuk s azóta egy sort sem íránk

egymásnak; pedig kinek lehetett volna egymásnak több mondanivalója, kinek több élvezése egymáshoz szólni, mint nekünk kettőnknek. Azóta közel 500 levelet firkáltattam össze. de ahhoz, kiről mindennap annyit gondolkozom, s kivel képzetemben annyit társalkodom, hozzád szeretett Barátom, egyet sem, és te se hozzám, holott nem csak szeretem hinni, de tudom, hogy igen gyakran jutottam eszedbe. Nem fürkészem okát ezen egymásiránt nem kevésbé, mint saját magunk ellen elkövetett hibáinknak; nem mentségül, hanem sejdítésként emlétem részemről azon okot, hogy hazajöttöm után magam vagyis inkább hogylétem felől mindjárt csak kedvetlent s később mindinkább panaszost kellett volna írnom, s vártam, hogy talán jobbra fordul állapotom. E várás hibás s nem kevésbé volt sikeretlen is; azért azon egész idő óta hogylétem, szenvedéseim s mostani állapotom felől tudósítalak; de nem most, hanem közelebbi levelemben, mert most csakugyan szenvedések s fájdalmak gátolnak hosszab s épen kedvetlen tárgyakról írástól. Éljj boldogul!

X.

B. W. Deák Ferencznek. Zsibó, 1844. júl. 5.

Szeretett Barátom! A várakoztatás, ezen nálunk annyira szokásos socialis bűn, még talán menthetőbb, midőn kellemes az, miután valakit várakoztatnak; mert a várakozás által növelt élvezetben az okozott kedvetlenségnek némi kármentesítése van; de valami nem kellemesért várakoztatásnak ezen mentsége sincs; hanem van azon, habár nem egészen helyes, de megfogható indoka, hogyha szinte ígéret kötelez is valami kedvetlent okozónak teljesítésére, azzal nem sietünk. Ez okozá, hogy én is nem sietvén utóbbi levelemben ígért elbeszélésével szenvedésimnek, azt csak most teszem.

Miután Pesten megválánk, roppant sárban jöttem lefelé, s csak okt. 2-án délben vergődtem haza, midőn itt az árverés már teljes mértékben folyt. Mennyivel inkább szerettem volna ezen emlékdús helyet nem idegenektől pezsegve zaj közt, hanem természeti csendében látni újra 9 évek mulva, s a kegyelet ünnepélyes érzetében, idegen tanúk nélkül idvezleni azt édes fájdalom élvezetében; de másként kelle lenni s igyekeztem magamat beletalálni. Az árverés reményfeletti jó eredményű volt. 101 ló kelt el; sok olcsón, de nem kevés igen szép áron is; a legdrágább 450 aranyon ment; 3 és 400 aranyon többek; egy két éves csikó 275 ft-on. — Hazajöttöm után csakhamar a lábomoni seb sokkal inkább kezdett fájni s elmérgesedett; e miatt s a jobb talpamon még Frey-

waldaubóli eljöttömkor kezdődött s lassankint igen nagyra nőtt, s fájdalommassá lett három tyúkszem vagy szemölcs miatt nagyon bajosan járhattam, de lovagolhattam. E fájdalmakat s azt leszámítva, hogy rég nélkülözött örömeimet itt sántaságomért csak félszegen élvezhettem, e havat, valamint nov. első felét is nem töltöttem gyönyöröktől meddőn. Szemem mindeddig csak úgy volt, mint mikor egymást láttuk; de nov. második felében a homályosodások gyakrabban jöttek s tartósabbak lettek. Idő s út itt egész decemberben oly gonosz volt, hogy nem sánta ember is bajosan járhatott, s lovaglást és vadászatot inkább robotnak, mint kedvtelésnek lehetett tekinteni. Én a rút idő daczára is a szabadban voltam, s a legzordonabb napokat is künn kellett töltenem, mert a szobai lég s kétes világ látásomat tüstént megzavarta. E körülmény azóta is nemcsak tartott, sőt gyarapodott. Ezen hó vége felé igen nagy kedvetlenség ért, miről utóbb szólandok. Rombolva hatott ez egészségre s főkép szememre. Szemem világa vagyis látótehetségem, mely addig az elhomályosodástól ment szakokban jó és hiba nélküli volt, mindinkább kezdett csökkenni s naponta tompább lett látásom s a tárgyak mind színtelenebbül tűntek előmbé. Szemem is tűrhetőn szolgált; januárban sokat vadásztam; sántaságomért gyalog nem, hanem egy állásból a másikba lóháton vagy szekeren járván. Még akkor s febr. első hetében is sok szép lövést voltam képes tenni. E vadászatokon azonban a keblemben rágódó bú is velem járt, s néhány újabb körülmény annak még újabb táplálékot adott. Egy ily körülmény roskasztotta egybe a már nagyon is túlterhelt febr. 2-ik hetében. Fájdalmaim s szemem romlása annyira nőtt, hogy orvoshoz kelle folyamodnom. En azután is, hogy lejuttem, sőt itt még inkább folytatgattam a vizcurát, a szerint, mint azt Priesznitz rendelte; de az izzasztás mind kevésbbé kezdett sikerülni; s ez is és a feredés is mindinkább kezdett a szemre rosszítva hatni, s a láb fájdalmai is oly fokra hágtak, hogy a pokróczba burkolás és hosszas fekvés lehetetlenné vált. Hogy allopatha kezére magamat nem adtam, képzelheted; azonban igen ügyes homeopatha (dr. Szőcs), kit kaptam, a seb öregbedő mérgeződését sikerrel kezdett gátolni s enyhültek valamennyire a gyötrő kínok, melyek miatt addig ritka éjjel aludtam, esténként pedig igen gyakran félrebeszéltem, — csaknem dühössé tettek. Utóbb lábam megint s szemeim is sokkal rosszabbul lett. Annyit szenvedtem, mint bajosan valaha többet; négy, öt napom s éjem is telt el egymásután, melyben a kínok csak egy perczet sem enyhültek; szemem állapota is sokkal rosszabbra fordult; mártiusban egy pár nap egészen vak voltam. Ennek

multával újra kezdettem ugyan látni, de mindig nagyon homályosan s mind homályosabban. Azóta lábom ugyan olykor jobban van, de annyira sohasem, hogy pálczával is néhány lépésnél napjában többet tehetnék; szemem pedig már annyira hanyatlott, hogy teljesen vaknak neveztettem; már közel két hónapja, hogy bármi közel sem tudok senkit is ábrázatjáról megismerni; más vágja fel ételemet s adja poharamat kezembe; látásom jórészt csak annyiból áll, hogy a napot az éjtől meg tudom különböztetni. Diagnózisom nyilvánosabb, hogy sem abban csak egy pillanatig is kétségeskednem lehetne; mert ugyanis bajom semmi nem egyéb, hanem a látóidegnek (Retina) lassankint történt s nemsokára teljesen bekövetkező elhalása. Elhalt vagy úgynevezett szél- s gutaütött tagok visszakapják ugyan olykor éltöket, hanem ezekhez hozzá lehet férni, de a retinához nem; azonban lehet. — legalább sem logikai, sem physikai lehetőség (lehetetlenség?) nincs benne, hogy a homeopathiának (mert hogy az allopathiának nincs, bizonyos) van specifiisch épen ezen idegre ható szere; de hogy ilyet nem kapunk, s hogy az én szememnek semmi szer sem fogja világát újra megadni, arra lehetne ezeret egy ellen tenni, mindemellett is nyakra-főre orvosoltatom magamat, mert magam s mások iránti kötelességemnek érzem, de lelkemre mondom minden igény s remény nélkül. Mintegy két hét előtt érkezék dr. Stapf, kit Attomyr sok ajánlás és dicsérattal küldött s ki folytonosan mellettem leend.

[A levél többi része oly bizalmas természetű családi dolgokról szól, hogy közlése nem tartozhatik ide.]

XI.

Deák Ferencznek, Zsibó, 1844. szept. 27.

Szeretett Barátom! Eljött, minek jöni kellett: rám borult az e földön végét nem érendő éj, melynek fekete kárpitja a sírig nyúlik, s mely csak ennek kétes mélyében vagy azon túl viradhat újra egy talán jobb s biztosb jövődőre. Barátom, két dologtól irtódtam gyermekkorom óta s e kettőtől, mondhatom, rettegtem. Már jókor szoktattak s szoktattam magamat bármi veszélynek is nyugodtan nézni szemébe, de azon két dolog, t. i. vakulás s dühödés, hányszor csak eszembe jutott, mindenkor borzadás futotta át idegeimet s e rémképeken megtörve éreztem minden erőmet; — s ime épen e kettő közül egyiknek kelle engem érni. Igaz, hogy már évek óta erre kijeleltnek valék kénytelen magamat tudni; de hidd el, a gyászos való gyötrelme messze feljül haladja legfeketébb képzelődésemet is. Áldjátok sorsotokat Ti, kik számára létezik az, mit

a mindenek ura mint legfőbb jótétet adott, mi saját létének mindent élesztő szikrája, a világosság. Ezt nélkülözni, e nélkül élni a borzalmak borzalma. Világosság által feltételezett dús élvezetimnek egy fő s múlhatlan tényezője a munkás mozgékonyság volt, s ime nyomorék is vagyok: már nyolczadik hónapja, hogy mind ülök vagy fekszem s a vaknyomorék nappalait fájdalomak s éjjeleit kínok gyötrik. S e testi fájdalomakat s kínokat mi gyakran múlják feljül azok, melyek szívem leggyengébb húrjait szaggatják. De az jött el, minek jóni kellett. S én mindennek közepette még renditlen állok; ezt láthatod abból, hogy még lélekzem; mert barátod sokat, csaknem mindent képes eltűrni; de magát gyávának tudni nem.

Soraid eszemhez s szívemhez szóltak. Leányom irántami magaviselete nem menthető ugyan, de az atyai szívhez töredelmesen folyamodottnak örömet megbocsátottam s szívem e húrja, ha előbbi édes zengzetét vissza nem nyerte is, de rezgése többé nem sértő. A másik seb, melyet kell megvakulásom fő okának is tartanom, még égető s gyógyíthatlan. Engedd Barátom, hogy mindezekről elhallgatván, egyébről szóljak. Két fiam jórészt egészen kiépült; de már ezeknek nevelő kell; mert közoskolába többé nem adom. Nevelőt kapni pedig, eszest, becsületest s képest mívelt embert s szilárd honfit nevelni, nehéz feladat. Ha ismersz valakit, vagy hallottál valakiről, kérlek tudósíts.

Hogy Kossuth kap-e hírlapra hírlapi szabadéket vagy nem, még bizonytalan; bár kapna, mert journalistikánk nagyon kezd parlagulni. Mit mondasz arra, hogy a gaz Landerer illő lakoltatás helyetti kármentesítésére, sőt jutalmazására Eötvös, Szemere, Pulszky, Lukács s Trefort léptek fel, a Pesti Hírlapot olvasottá s keresetté teendők. És mit mondasz a Dessewffy Emil Budapesti Híradója irányához? s mit az Eötvös centralisatio melletti küzdéséhez? — Egy év előtt Siófok felé jöve beszéltem neked a Dessewffy Aurél centralisatio körüli terveit s tendenciáját. Emlékezem arra, hogy gonoszok s veszélyesek voltak: de részleteikre már nem emlékszem. Kérlek, fejtsd ki neked azokat.

Mi kevés hatásom van erdélyi honfiamra, azt velöki — habár csak olykori — érintkezésimben mindig főként arra kívánom használni, hogy az unió üdvös eszméjét terjeszszem. Ezen — hála az Égnek! — valóban naponkint terjedő eszmét semmi sem zavarja inkább, mint azon fonák hit, mit gonoszok nem rossz számítással terjesztettek el, miszerint Magyarhon s jelesen annak több tekintélyei az uniót nem igen óhajtják s aziránt meghültek. Ezen káros hit lerontására szükségem van tőled s még több barátinktól oly levelekre,

melyeket itt többeknek mutathassak s melyekből tisztán kitűnjék, hogy Ti az uniót mennyire óhajtjátok s Erdély iránt minő sympathiával viseltettek. Erdély sajátságához tartozik s abból foly, hogy ötlet idegenség vagy hidegség ellenséggé teszi s maga utáni járást kíván. Ugy is kell Magyarhonnak a lombkoszorúzza Erdélyt tekinteni, mint magánál gyengébb nemű hölgyet, melyet csak szívét hódítva megtehet magáévá, vele azon szövetséget kötendő, melyből egykor erős hon s nemzet merülend fel.

Barátom! több ízben ígérted, hogy meglátogatsz. Ez eddig is szép lett volna, most jótét lenne. Én — csak a szó értelméért is — többé meg nem látogathatlak, s bajosan is fogok hozzád mehetni. Pedig mennyire sóvárog veled lehetni s szólhatni barátod.

XII.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1844. nov. 11.

Kelves Barátom! Én a magam, Te a mások vakságával küszködünk. Mindegyikünk küzdését nehezíti, hogy a mások küzdése gyötrelmeiben érzőleg részt veszen; az enyimet pedig még az is öregbíti, hogy én a vak is kénytelen vagyok a mások vaksága ellen s fájdalom, többnyire siker nélkül vívni; s így e tekintetben némileg egy hajóban evezem veled. Neked a mult évi örökre szárandó előzmények után meg kelle a mult gyalázatos Zalai gyűlést érned; nekem pedig, hogy ezen megye, melyben lakom, s melyet egykor oly fokra emeltem volt, előbb e nyáron a megyei választást gyermeki játékká aljasító királyi rendeletet Erdély megyéi közül egyesegyedül elfogadja, később pedig hogy csakugyan szeptemberben a kir. tábla ítélete végrehajtásának nem-ellenzését elhatározta ugyan; de a követ-nem-kiülés mellett folyvást megmaradt. Barátom, a zalai s vasi események csakugyan mélyen szomorítók. Ugyan-ezen ármányok valódi kútfejét mégsem tudtátok felfedezni? Hogy miféle forrásokból erednek, azon a felső tábla most közelebbi tettei után kételkedni nem lehet; de az egyént vagy egyéneket kellene az egész országnak bemutattatni.

Sept. 27-iki levelemet vetted-e? Kérlek, írd mentől hamarább, s ha lehet, nem oly ritkán mint eddig. Óhajtván várja soraidat barátod.

XIII.

B. W. *Deák Ferencznek.* Zsibó, 1845. márczius 3.

Szeretett Barátom! Elijedek, midőn elgondolom, hogy mi régen nem írtam neked s mennyire engedtem a használatlan hagyott idő haladtával ritkulni s vékonyulni azon ugyis

csak levelezésben álló gyenge szálat, melyek az együttléte-
tés nélkülözéséért a sors által fősvényül szabattak kárpótlásul.
Még a mult év télihavában vettem őszutó 27-én írt szép és
lelkies soraidat. Nehány lapot írtál be s mennyire búsultam,
midőn olvasóm végire jutott, hogy még tízannyi nem volt.
Ezen levélnek majd minden sorára sokat, igen sokat szeret-
tem volna s akartam neked mondani. S épen mivel igen sokat
akartam, semmit sem tettem. Gyakran járunk ezzel így; és
így járnak ezzel — fájdalom! — honunk jobbjai; s így —
hála az Égnek! — gonoszai. Hidd el, sokan jóval több üdvöst
eszközlenének, ha kevesebbet ölelnének fel, s a rosszak nem
azért nem tesznek több rosszat, mintha nem akarnának, hanem
mivel többet s mindent szeretnének tenni. A sokhoz, mit
neked mondani akartam s akarok, jóformán most sem kezd-
hetek s megint halasztás. Ezen átok alá vetem magamat,
mely mint eredendő bűn, egyéneket s állodalmakat bénít és
törpít. Most tehát csak néhány sort intézhetvén hozzád, min-
denekfelett engedd mondanom, hogy átrezgette keblemet annak
örömképzete, hogy minő közel voltam azon élvezéshez: veled
valahára megint szólhatni; s szintűgy, de fájdalmasan éreztem
ezen reám már derülőben lévő élvezésnek hiúsultát. Víd ki,
Barátom, körülményeidtől szíves ígéreted teljesítését. A viszont-
látás azon kevés mennyei élvezetek közül, mely a halandónak
tövislepte útjain s ezekből fejlődve virulnak; azon gyönyörök
egyike, melyet a sors a menny kéjtájából ragadva ki, ad a
por fiának, hogy évekig tartó tikkasztó küzdései s szenvedései
egyszerre örömmé legyenek átvárársolva. Nekem ezen gyönyör
sem viríthat már csak nevénel fogva is; de ha egészben nem
élvezhetem is, a viszontszólhatás örömének előérzete repeső
örömmel áraszt el; — jójj, szeretett Barátom, jójj az áldott
tavasszal; de kérlek nem csak egy-két napra. Oh bár veled
tölthetném minden napjaimat: úgy korántsem lennének azok
annyira borultak.

E levelem még annyira sem terjedhet, mint reméltem. Épen
most kapék oly leveleket, melyekre rögtön válaszolnom kell; a
posta pedig indul. Közelebbről többet. Áldjon az ég! Barátod...

XIV.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1845. márczius 16.

Kedves Barátom! Utóbbi leveletem azon reményben s
feltétellel zártam be, hogy Neked közelebből többet írok.
E remény s feltét teljesen nem valósulhat; mert habár azon
levelem után nemsokára ezennel írok is, de most sem írhatok
sokat s korántsem annyit, mint akarnék. Ezen akaratom s
óhajtasom teljesítésében egy különben áldott s jóltevő frigye-

sem gátol. Igenis, Barátom, vaknak azon vigaszon kívül, mit szívének rokonérzetek adnak, nyugtató öntudat mellett nincs hívebb s hatalmasabb frigyese a szünteleni foglalatosságnál. Ennek szorgalmas és munkás keze védi őt azon kegyetlen hatalomtól, melyet sem a boldognak esdő szavai visszatartóztatni, sem a szenvedőnek akár panasza, akár átka üzni nem képes; mely marasztva kérlelhetlenül távozik, s kergetve lomhán nehézkedik reánk. A mérhetetlenségében borzasztó időnek csak munka s foglalatosság képes végetlen ürét betölteni, melyet a szenvedő kínjai után mér. Hív frigyese a foglalkozás az üres idő szülte szörny, az unalom ellen sükerrel véd; de szövetségem vele oly szoros, s annyira érzem magamat iránta lekötve, hogy habár nagy része aprólékos is az általa előmbe szabottaknak, szorosan teljesítem azokat; — s így gyakran olyakra nem érkezem, mit tennem élvezet lenne. Most gazdaságom s házam körül oly soknak tevését vagy jobban mondva oly sokkali foglalkozást tűztem ki magamnak, hogy azok alig engednek egyébre időt. Ehhez járul az, miszerint az év kezdete óta egy régi kedves barátom, a szeretetre s tiszteletre méltó Jósika Miklós dolgaival is foglalatoskodom: neki ugyanis [de kérlek, teljesen köztünk maradott szó legyen] rossz kezelés, ügyetlen és gonosz emberek s több szerencsétlenségek által dolgai a tönkrejutás szélire sülyedtek. Kértem őt, bízna meg rendbehozásával. Ő köszönettel fogadta s most e vállalat nem kevés dolgot ad; mind e miatt ezúttal sem írhatok Neked azokról, melyekről akartam s óhajtottam. Jósika dolgairól szólván, hozzád egy kérdést s kérést kell intéznem. Nem tudnál-e, Barátom, nekem számára [ha kell, a magam neve s kezessége alatt] egynehány ezer forintot — természetesen törvényes kamatra — szerezni. Nagy jótét lenne reá nézve és én nagyobb hálával venném, mintha valaki szorult állapotomban is nekem adna vagy szerezne.

Hírlapokat sem igen érkezem olvasni; de nem is igen van, melyet több vagy kevesebb boszuság nélkül lehetne olvasni. Eddigél a Jelenkorral kínlódom. Ennek egyik nem régi számában egy czáfolat van Zalából; — ha ismered ezen gyalázatos és gonosz cikknek szerzőjét, igen szívesen kérlek, mondd meg neki nevemben, hogy gazember. Áldjon az ég! s örvendeztesd meg mentől előbb soraiddal barátodat.

XV.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1845. április 24.

Szeretett Barátom! Ápr. 5-én költ leveled nagyon megörvendeztetett. Mindjárt akaréak arra néhány sort írni, de mult hétfőn délben hirtelen oly rémítő rosszul levék, hogy

még most is alig vagyok foglalatosságim megszakadt fonálát felfogni képes.

Írják Pestről, hogy f. hó 12-én már ott valál s hogy téged s Gáborunkat lelkesüléssel fogadtak. Az *Unigar* azon reám nézve nagyon örvendeztető hírt is mondja, hogy veled Klauzál is ide készül. Köszöntsd a jó Gábort s kérd, hogy jöjjön. Az útra nézve meg kell jegyeznem, hogy lehet Károly felé, Debreczen felé jönni, de Debreczen felé jobb, Debreczenből viszont vagy N.-Várad felé Kolozsvárra mind csinált úton s onnan nagyon rossz úton ide. Váradról Kolosvár 6 posta. Kolosvár ide 10 és $\frac{3}{4}$ mfd. Pestről egész Kolosvárig az úgynevezett gyorsszekér lovaival lehet jönni. Kolosvárt pedig fogadott lovakat kaphatni. A másik és egyenesebb út Debreczenből Hosszúpályin, N.-Létán, Székelyhidon át Margitára csinált út nélkül; Margitáról Széplakon keresztül csinált úton Warsóczig, a honnan még három mfdet kell gonosz rossz útban idáig jönni. Ezen az úton helységi lovakat lehet kapni egész Somlyóig, de ott sem postát, sem forspontot s fogadott lovakat sem mindig. Kérlek, írd meg újra és előre s bizonyosan jöveletek napját s azt, hogy Kolosvárra vagy Somlyóra küldjek-e előtökbe lovakat? Áldjon az ég! epedve vár barátod.

U. i. Ha tudósításodat nem veszem, úgy Somlyóra küldök lovakat, úgy számítván, hogy negyedikén vagy ötödikén oda érkezel, azonban a lovak, ha kell, minden baj s hátramaradás nélkül várhatnak ott tovább is.

XVI.

Deák Ferencznek. Pest, 1845. jún. 10.

Szeretett Barátom! Hozzád valék ma délben indulandó, de mint bizonyost tudám meg, hogy még 16-ra ide jössz. így igen kevés időm maradott volna nálad mulatni; s azért csak itt várlak be. Jőjj hát egészséggel, óhajtvá vár barátod.

XVII.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1845. júl. 22.

Szeretett Barátom! Szinte négy hete mult már elválásunknak s még nem íránk egymásnak; én legalább nem neked s tőled is még nem revék levelet.

Lejöttöm jó időben s útban történt minden baj nélkül. kivén, hogy az utolsó órában feldőltek. Eféle baj hazaérkeztem után is néhány nap mulva környezett. Kiszekerezvén ugyanis le a lovak elragadtak s a falu végéig vittek, hol mind a két ló egy jó magas híd kőkarzatán átugrott. de szerencsére a szekér kevésbbé lévén ugrós, innen maradt

velem s az elrémült szegény kis Ninával, ki az egész sebes. de nem kellemes szekerezés alatt mind kiabált a kicsődiült embereknek, hogy segítsenek rajtam. Itthon létem első hetét Jósikával s több látogatóimmal együtt szép időben többnyire szabadban s elég kellemesen töltöttem. Azután egy gonosz láz vett elő, melyet a kis doctorom csak a napokban tudta elűzni; most már még bágyadt ugyan, de jobban vagyok, hanem a lábam megint nagyon fáj s az idő egy hét olta oly ronda, hogy kimozdulni sem igen lehet. A honn ülést a hírlapok olvasása ugyan nem igen fűszerezi: bihari tisztujítás, az új adminisztrátorok pompás és szíves és Isten tudja mi milyen fogadtatásai, cikkek zöldnél zöldebb okoskodásokkal s fonák-nál fonákabb irányokkal bélelve s pro coronide kiskoru nemzetünk plagosus orbiliussának fekete epéjű s talán még feketébb célzatu zsimbjei s mocskolódásai valóban nem derítők, nem örvendeztetők. Az ő gonoszul bolond, bolondul gonosz cikkeit s szerencsétlen működéseit illetőleg annak hallására s elgondolására bármennyire viszket s görcsösödik nekem is kezem s ujjaim írásra s egyéb mindenféle műtételekre, mégis állok most is a mellett, mit előbb mondtam, hogy t. i. nem kell neki felelni. Hiszek most is a nemfelelésnek sok jó, s a felelésnek még több rossz következéseiben; azonban azt is hiszem, hogy nem hírlap, hanem külföldön megjelenendő könyv, sőt könyvek által kellene felszólalni: egyfelől őt leplezetlen s most már állá vált fényköréből kivetkeztetve kellene bemutatni jelen és jövő kornak, bel- és külföldön; — másfelől állításainak s doctrináinak logicátlan s veszélyes volta lenne kifejtendő. Most a jelen cikkeibeni temérdek sok émelygős, utálatos, boszantó s botránkoztató közt alig van valami, mit én oly gyávanak s megvetést érdemlőnek tartanék, mint azon lovagiatlanság(ot), mikép ő a sajtó azon fegyverét használja ellenünk, melyet ni a censura miatt nem használhatunk ellene. Így minket, fegyverteleneket szúr, vág, rúg és bökdöz s ingerelve és sértve kihív s idéz oly térre s küzdhomokra, melynek sorompói előttünk bezárvák. Doctrinái a 8-ik számban burkolatlan mutatják a gonosz irányt. Ebben nyilván lép fel mint az alkotmányos élet s közdolgokbani részvét ellensége. Megengedi s akarja, hogy az egyének, egyéni körök törvény vagy azzá váló parancs hihetősön illő szűkre szabandó korláti közt szabadon mozoghassanak; de közdolgokba senki se elegyedjék. — arra senkinek semmi gondja; ki ilyesmiről ír, beszél [mert hiszen egyebet egyén úgy se tehet] az bolond, ujjhúzó, párt-ütő s mit én tudom, mi minden. Lehet-e sajtószabadság nélküli s rendőri fék által minden szólást és mozgást lebilincselő létezés mellett ennél tisztábban apostolkodni? Van még

egy e czikkeken, mi a nemzetnek átkát érdemli. — Ha a kormány újabb erőszakokat tenne s akkor állana fel ő vagy más ezeket a nemzetet hibáztatva menteni, már ez is elég polgári bűn lenne; de midőn előre kürtöli, hogy e nemzet léptei s tettei által, de a melyeket ki nem jelöl s be nem bizonyít, a kormányt arra készítette, sőt kényszerítette, hogy erőszakos lépéseket tegyen s így ezeket mint jogszerűeket, helyesen és méltán bekövetkezendőket előre szentesíteni akarja: ily törekvés valóban undok. Nem írok többet e botrányos tárgyról. Együtti szólásunk, a barátságnak szentelt e tér tisztesebb, hogysesm ilyesmi által az szennyezve ne lenne. Kérlek, írj mentől előbb s mentől többet, hogyléted, foglalkozásaid s ismerőseid felől. Hidd el, sóvárogva vágyom téled tudósítást venni s felőled sokat és sokszor hallani. Jósika szívesen köszönt, Nina gyermeki szeretettel tisztel, — áldjon az Ég! maradok barátod.

XVIII.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1845. júl. 31.

Szeretett Barátom! Folyó hó 22-én írtam neked. Nehány nappal később vettem júl. 13-iki soraidat. Azon ifjúra nézve, ki hogy ajánlanád, kérte, részemről kéréssem az, hogy méltóztassál tudtára adni, miszerint ha ő ide jön s itt írno ki vagy gazdasági gyakornoki minőségben vagy egy évig practizálván, magát minden tekintetben megelégedést érdemlőleg viselendő: úgy bizonyosan helyt kapand vagy nálam vagy b. Jósikánál.

Kérlek, olvasd meg valamelyik üres órában azt, mit én még 843-ban a megyei botrányok s azok orvosolhatása vagy legalább gyéríthetése felől írtam (lásd *Pesti Hírlap*). Tudom én azt, hogy az sem kimerítő, sem mindenben megállható; azonban azt hiszem, hogy van abban sok, mi kivihető s hasznos és sikeres lenne. A választási s tanácskozási létező botrányok ellen universalis gyógyszert tanálni nem lehet, keresni oktalanság; de azért, hogy nem lehet minden botrányt megszüntetni, hiba és véték minden botrányt létezni hagyni. Ha azoknak csak nem tudom hányadik része szüntettetik meg, már nyereség s a megkevesedett még jobban s mindinkább kevesíteni sokkal könnyebb, mint az egész kiterjedésében még mind öregbülve létezőt. Azt tartom, hogy már csak az által, ha minden zászlóval, zenével s küljelekkel történő vezettetések, díszmenetek s így külön és egybetömegült hadseregkénti működések megszűnnének: a corteskedés és cortesség egyik hatalmas fulánkja lenne kivéve vagy eltompítva. De részlete-

ket nem taglalok, hanem igen szívesen kérlek, írd meg az említett nézetim s javallatim felől véleményedet. Alkotmányos létünk ama veszélyes fekélyei, ezen halált nemcsak hozható, de bizonyosan hozandó kóranyag annyira búsít s annyira tölti el keblemet marczona fájdalommal, miként ez iránt újra meg újra felszólalni, felkiáltani nemcsak vágyat érzek, sőt kötelességnek ismerem. Az azon czikkeken érintett értelmi qualificatio, megvallom, most is kedvencz, — lehet rögeszmém. Születési, adómenyniségi s többféle qualificatiót hitem szerint csak surrogatumai s suppositumai az értelmi qualificatiónak; miszerint feltétezik, hogy ki magasb születésű s vagyonosb, az, módja inkább lévén megszerzésére, bír is azon értelmi qualificatioval, inkább is bír, mely őtet képessé teheti a választási s tanácskozási jognak nevezett kötelesség vagyis választási s tanácskozási hivatal illőn teljesítésére, viselésére. Mire ezen bizonytalan s a czélnek ritkán megfelelő surrogatumok? Nem sokkal természetesebb-e, hogy választói s tanácsadói, vagyis végzést hozó hivatalt ne az viseljen, kiről csak felteszik, még pedig többnyire csalódva teszik fel, hogy arra képes; hanem olyakra bizassanak azon hivatalok, kikről tudatik, hogy azokra alkalmasak. Természetes, hogy megint ezen alkalmas voltot is túlságra feszíteni nem kellene. S a nálunk fokához képest a nemzet értelmi műveltségének most egyelőre elég lenne a választói s tanácsadói vagyis határozói hivatal folytathatása feltételül az írni, olvasni s magyaruli tudást tenni; később, talán a közelebbi generatio számára tanulási, habár csak néposkolai bizonyítványokkal ellátottságot kellene az előbbi feltételekhez adni; s a feltételeket utóbb a nemzet magasbra s terjedtebbre fejlett értelmi műveltségéhez képest nagyobbra lehetne s kellene emelni.

Hogylétem utóbbi levelem óta nem igen változott, gonosz fájdalmak gyötörnek most is. Jelenben házikörünk jóval nagyobb. Jósikának itt vannak fiai is, nemkülönben az én két fiam. Legtöbb élénkséget ad azonban e körnek Fischernek, egy igen művelt s derék régi barátomnak családostól itt léte. Nina igen-igen szívesen tisztel. A Pesten vásárolt liliputi konyhaedényei még épek. Megérkezésünk után csakhamar egész vacsorát főzött benne Jósika számára, ki a tractát ezüstös papirosból vágott piczin tallérokkaal fizette.

Darvai (ki halálnak megbecsülhetlen volna) látásodra akarván sietni, az én elindulásom utáni napon érkezett ide. Azonban a rosszból magát valamennyire kivévén, megint vala itt, megkért, hogy szíves köszöntését neked jelentsem. Jósika is igen-igen köszönt. Áldjon az ég! Barátod.

XIX.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1845. október 2.

Szeretett Barátom! Pesti megválásunk óta nem iránk egymásnak, pedig tudom, hogy elég gyakran gondolkozánk egymásról. Lejöttöm után nemsokára láz kezdett gyötörni s jó darab idő telt el, míg a doctornak sikerült ezen kelletlen vendéget elűzni. De ezen vendég elűzte után más szenvedés vagyis annak öregbedése állta helyébe: lábam megint szörnyen kezde fájni s vagy hétízben is egész éjeket álom nélkül tölték s nappal egy szobából a másikba is kis szekeren kelle magamat huzatni. Most néhány naptól fogva jobban vagyok; de nem tudom, mely órában fog az újboli roszulás kezdődni. Jósika itt van s még egy darabig itt is lesz. Itt van egy régi barátom is, Fischer nőtől. Ezen igen művelt s szíves jó emberek társasága sokat könnyíti szenvedéseimet. — Ezen egész nyár oly borzasztó rossz vala s annak következtében az utak is oly csaknem feneketlenek, hogy amiatt látogatóm sem sok volt s olykor én is több napokig szobában voltam kénytelen maradni, még csak kiszekerezni sem lehetvén. — Egy pár hét előtt Károlyi György volt itt nejével. Ezen lelkes aszszonytól Pestre s az ottani társaságra nézve sokat reméllek.

Hát te a nyáron mit műveltél? Administratoratoknak mi hatása van a megyében? — Jósika köszönt, Nina igen-igen szívesen tisztel. Áldjon az ég! Örvendeztesd mentől előbb soraiddal barátodat.

XX.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1845. október 24.

Édes Ferkóm! Remélem, vetted f. hó 2-iki levelemet. bár vehetnek én is téled, mentől előbb, mentől többször, még pedig jó hosszú leveleket.

Wigandtól még szeptemberben vettem egy goromba levelet. Több okokért nem akarván egyedül határozni el, hogy e levél következtében mit tegyek és mivel ezen teendő inkább a társasági convenientiák ítélőszéke elibe tartozik, egy levél mellett (lásd ./') megküldtem Lukácsnak ezen goromba levelet minden előzményeivel együtt (lásd ./'). Erre kaptam a ./||' és ./|||' alatti válaszát. E válaszok foglalatjába vagyis azon barátim határozatával nem lehetvén mindenben egy értelemben, nem nyugtathatván abban egészen meg, ./|||/' alatti nyilatkozatot tevém. Kérlek, barátom, olvasd meg mindezt s ird meg véleményedet. Azt legfelsőbb ítélőszék határozata gyanánt veendem.

Bezerédi — mint ír — Zalába ment s hihetősön nálad

is járt. Köszöntsöl őt; szegénynek levelei nem hordják többé optimistasága bélyegét. Valóban rosszul kell dolgainknak állani, midőn ő sem tud azokban valami rózsaszínűt felfedezni.

Lábom úgy viseli magát, mint egy változó kedvű, de többnyire zsímber és haragos nő, olykor nyugszik és szelíd, sokkal többször forrong s gyötör s okát sem egyik, sem másiknak tudni nem lehet.

Jósika — ki szívesen tisztel — Nov. 15-ig lesz itt. — Fischerék ma indulnak. — Nina igen-igen szívesen tisztel, áldjon az ég, barátod. —

[A Wiganddal való ügy a *Szózat* miatt merült fel. Wesselényi *Szózat a magyar és szláv nemzetiség ügyében* művét Wigand adta ki Lipcsében. Nagy kelendőséget remélték; de ez nem következett be. A mellékletek nincsenek meg a levél mellett a másolati könyvben.]

XXI.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1845. november 20.

Már két levelemre várom válaszodat. Mai levelem célja s tartalma meglepend, de reméllem, nem kedvetlenül. Én téged keresztapának hívlak. Ninám e napokban fog szülni, még pedig törvényes gyermeket, mert ő ma törvényes nőm lett. Add reánk áldásodat. Ezt várja tőled s erre kér barátod.

XXII.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1845. nov. 29.

Szeretett Barátom! Reméllem, vetted s nem kellemetlenül meglepetve vetted f. h. 2-ki levelemet. Szintoly bizton reméltem, hogy a' belí kérésemet teljesítet. S e biztos remény következtében bátorkodtam is nevedben helyettesednek Ujfalvy Sándort szólítani fel. Igazabb lelkű s azért e tekintetben hozzád méltóbb helyettesed nálánál nem lehet.

Vevém f. h. . . . . soraidat. A Wiegand-féle dolognak egyenesen személyemet illető részére nézve igen örvendtem, hogy pesti barátinkkal egy értelemben vagy; mert abban én is teljesen osztozom. Hogy a példányokat vagy azok árát Wiegand kapja ajándékba, leveled ezt illető részére következők megjegyzéseim. Igaz, hogy bárkinek is s annyiaval inkább közintézetnek valami bizonytalant s még inkább olyat, miért perelni kelljen, ajándékozni ha nem illetlen is, de nincs a maga rendin. S közintézeteknek adni ilyesmit azért kell vagy lehet kevesebbé, mint egyénnek vagy egyéneknek, mivel az ily adománynak az egyénektől is megvárható köszöneten vagy hálán kívül, közméltánylat s dicséret vagyis dicsőség a híre. Ily nagy bérért oly kevés értékű valamit adni csaknem csalás. Azonban

ha ezen ajándék egészen bizonytalan s csak perrel megnyerhető lenne is: azt én sok másnál talán mégis inkább adhatnám; mivel én adtam már oda meglehetősen mennyiségű bizonyost is; mert ugyanis azon intézetben alapítványom van. De nem is hiszem, hogy azon ajándék oly bizonytalan s minden esetre csak perrel megkapható lenne. Hogy az intézet azt, mihez nekem teljes jogom van, t. i. az összes példányokat vagy azoknak egész árát, mind megkapja, ez bizonytalan s ehhez bizonyosan csakis perrel juthat; ellenben hogy a példányok vagy azok árának felét, mit Wiegand még éppen nem követelt s nekem engedni vagy adni nem vonakodott, megkapja, ez nem bizonytalan; ezért perelni nem szükséges. Ezen tekintetek egyfelől, másfelől az, miszerint a Wiegandnaki ajándékozással kibékülni nem tudok, arra birtak, hogy pesti barátinknak abbéli véleményemet megírjam, mit a hozzájuk intézett kéréshez hasonló kéréssel veled ezennel közlök. Ha azon ajándékozás ok- és cél nélkülsége nem volna is elég indok az attóli idegenkedésre; de undorít attól azon meggyőződés, hogy ő és czimborái jól ki fognak engem és minket kaczagni.

Miket közolgaink felől írsz, nagyon szomorító. Azonban gyermekkorom óta a magyarnak egét borusnál borusabbnak tudom. Hacsak reménysugára birt volna nálam munkáságra élesztő s edző erővel: magamba zárkozva vagy élvezéseket hajhászva veszteglettem volna. Fáradtam, mert kötelességemnek ismertem; s hitem most is az, hogy minden kötelességünket erőnk teljes megfeszítésével kell teljesítenünk; az eredmény Isten kezében van. De fájdalom, mi kevés azok száma, kik remény nélkül is tudnak jók, tudnak erősek lenni; s mi nagy a gyávák s nyomoru bérért meggyőződéseket s lelkeket odavetni készek csoportja. E csoport temérdek volta s napról naprai szaporodása az, mi hátrálás; de ez nem terjedhet az előbbi álláspontig, s az ezen hátrálást követő új előhaldásnak ugyan azon törvény szerint az egyensúly illő pontján megállapodás leendő szükséges eredménye. Adja az ég, hogy valamint a fanatizmus mostani megrázó erőködéseit sokan ezen szörnyégvonaglásnak tekintik, szintűgy az önkény mindent magához vonzani s szívni törekvő iparkodásai is annak utolsó ereje enyészettel végződő erőfeszítései legyenek.«

XXIII.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1845. decz. 15.

Szeretett Komám! Reám nézve s hiszem, neked is igen örvendetes hírt írok. A jó Ninám tegnap estve 11 órakor egy nagy ép és friss fiát szüle. Fogadd a kis Miklóst szeretetedbe. A sokat szenvedett jó Ninám állapotjához képest jól van. Téged

szívéből tisztel. Nem irok részéről s részemről neked hosszas köszönetet a keresztapaság elvállalásáért. Hogy el és szívesen vállalom el, tudtuk. De barátom, ezen keresztapaság nem csak szó- s czímszerinti: Én benned gyermekemnek valódi apát választottam. Habár most már értte kénytelen vagyok is ohajtani, hogy ez élet reám nézve oly súlyos terhét hosszasan hordozzam, mégis korom s rongált egészségem jórészt bizonyossá teszik, hogy e szegény' kis fiú felnövése előtt fogok elhalni. Neveletlen gyermeket hagyni hátra keserű. Azon képzet, hogy az én fiam, az, ki nevemet viseli, rosszul nevelve, talán hibás irányban lépjen közelet terére, s hogy egy harmadik Wesselényi Miklós a két előbbinek szégyenére válva, honának hasztalan vagy talán épen ártalmas polgára legyen: ez, barátom, fájdalmas aggodalommal tölti el keblemet. Te menthetsz s ments meg ezen aggálytól; te neveld őt, midőn én már nem leszek; s neveld, hogy édes s keresztapjának becsületére váljon. Amen.

Irod, miszerint régi meggyőződésed, hogy nekem hű és gyöngéd nőkebelre volt szükségem. Hiszem, hogy nem csalódtál. De, barátom, mit e tárgyról igen szépen írsz, szóról szóra illik read is. Én, barátom, nem ismerek embert, ki férjnek a szó valódi s nemes értelmében inkább lenne teremtvé mit te, ki egy asszonyi szívet, tisztát és hőtt oly boldoggá tudna tenni. ki nőnek hív ragaszkodását, gyöngéd érzelmét inkább tudná méltatni, s ki a salaktalan szeretet mennyét élvezni képesebb lenne, mint te. — Házasodni kell tehát neked; házasodni! inkább, mint bárkinek e honban; mert valamint a honra nézve pótolhatlan kár lenne oly fajnak, mint a tiéd, enyésznie: úgy azt enyészni engedni súlyos polgári bűn maradna.

Hallám a *Hírlaphól* a zalai gyűlést s beszédedet. — Lelkes és gyönyörű e beszéd, de van reá észrevételem. Azon beszédben ez is van: »Nem lehet szigorúan elválasztó falat húzni, mely a haladásnak pártolóit az ellenzék embereitől, kik nem a haladásnak, csak a törvényszegésnek, vagy oly haladási lépéseknek ellenzői, melyek a hazának több kárt okozhatnának, mint hasznot: egymástól szorosan elválasztsza. — Nem lehet az ellenzék embereit tespedésre, a haladás pártolóit pedig a kormány minden lépteinek pártolására kárhoztatni, mert sat.« Nem hiszem, hogy ezt így mondottad volna, vagy nyomtatva vagy közölve bizonyosan rosszul van. Mert e jó részt azt tenné, hogy az ellenzék, azaz mi, haladni nem akarunk, amazok pedig igen s többeféle. — De a hol az ellenzék, tehát soraink hihető gyűrüléséről szólva azt mondod: »eltávoznak azok, kiknek való- ságos meggyőződése változott;« továbbá pedig: »mert ha a hazában levő becsületes emberek egy része meggyőződésből a

kormány érdekeit pártolja,« — ezt mondani nem tartom jónak s hasznosnak; addig míg a kormány oly sok törvényellenit tett s most is, midőn ha tetteinek nem annyira a törvény elleni is külszine s bélyege, de iránya s célzata valóban az és midőn most is nemzetiségünk elleni hajlama s e nemzetiség, tehát a hon legveszélyesb ellenei pártolása, tetteiből világos, bajosan lehetett s bajosan lehet becsületes ember, ki egyszerűsmind nem ostoba (mert hiszen ostobákról tényező gyanánt talán szólni nem akartál), a ki, mondom, a kormányt mellékcél vagy érdekek nélkül tiszta meggyőződésből pártolta volna. — És még kevesebbé lehet csak néhány olyan, ki a dolog igaz állása tudata következtében meg volt arról, miről mi, győződve, s azon meggyőződését igazán változtatta. — Ellenben van elég s talán mind olyan, ki eleitől fogvai vagy később szerzett meggyőződést kíván palástul vetni azon mellékes érdek vezérelte lépteire, melyekkel a hatalmat pártolja s követi. Ezek csordáját bűvő lyukaikból, besánczolt helyeikből ki kellene üzni, ki a való síkjára, hol kénytelenek legyenek kimutatni *mit* és *miért* tesznek? Azért nem látom jónak megengedni s elősmerni, hogy ők oly sokan valóban meggyőződésből cselekszenek. — Mit a kormány főbbjei jószándéka s iránya felől mondasz, nem fulánk nélküli ugyan, de ezen nagyon kétes bókot is alig tehetted volna nekik a nélkül, hogy az éles satyrává ne váljon, ha beszédedet a felolvasott kormányi rendeletek után, nem pedig előtt mondottad volna.

Félbe szakítom e levelet, mert bemegyek Ninámhoz s fiamhoz. Kérlek, tudasd nősülésemet s kis fiam születését s ajánld nevemben mindkettőt Horváthéknak, kik Pesten irántam s Ninám iránt oly szivességgel voltak és Csányi Laczinak.

Közli: FERENCZI ZOLTÁN.

B. WESSELÉNYI MIKLÓS LEVELEI DEÁK FERENCZHEZ.

1841—1850.

— MÁSODIK KÖZLEMÉNY. —

XXIV.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1846. február 9.

Szeretett Komám! Vedd hálámat a keresztapaság oly szíves s oly meleg érzetbeli elfogadásáért. Kis fiunk nő, hízik, mint mondják, már gyakran nevet s szép és erős gyermek. Nekem erre nézve is még csak a keserűbb van osztályrészemben; mert én azt, hogy diszlik, fejlődik s nevet, nem láthatom; ellenben hallom, ha sír, csuklik, vagy olykor-olykor nyög, köhög, hörög: miket minden gyermek tesz; de a mit én, a csak egy oldalról s aggodalomra ingerlett képzelődés által torzítva hallok. Szegény Ninám, miután hat hetét minden szenvedés nélkül s nagy magárai vigyázat mellett eltöltötte, lábujjain gonosz körömméreg ágyba szegezve tartotta s tartja még most is; de a mihez erős és igen nyakas torokfájás járult egy hét óta s ez csak tegnap délben kezdett enyhülni. Ó téged a legszívesebben tisztel. Beteg ágyában nagyon sokat tanult magyarul: már velem is ritkán beszél németül.

Nagyon szomoríta mindkettőnket ezen hír, miszerint betegeskedel. Írod, hogy orvosod vakaranyérnek tulajdonítja. De hát ki orvosod? Talán csak nem adtad magadat méregkotyfaló allopathák kezébe? Attomyr úgy hiszem Pozsonyban van most is. Pesten, miután Bakody meghalt, Baloghnál és az öreg Müllernél jobb nem igen van. Károlyi Györgynél is van egy Hausmann nevű, kit igen dicsérnek. Ellenben a Batthyányi Lajosnál levőnek híre nem igen jó. Stapfom temérdek sok szép curákat tesz. Nem sokat beszélő ember, de szintoly gondolkodó jó fő, mint igen szerencsés tapintatu orvos. Őt nagyon ajánlom neked s kérek is, hogy legalább véleménye megtudása végett közöld vele betegséged leírását.

Lábam most is sokat gyötör; ha olykor néhány napig nyugszik, többnyire tovább tartó éles kínokkal kell lakolnom. Némelykor annyira kezd a seb gyógyulni, hogy egy pár hét alatti teljes beheggedését lehet várni. Azután egyszerre s minden ok nélkül megfordul, elmérgesedik s nőttön-nő. Most megint ily szakában van.

Mit a beszédedre tett észrevételemre irsz, annak logicáját teljesen értem s helyeslem; csak hogy a mint látom, Te az emberek egy nemét hiszed létezni, melynek én létezését, legalább tekintetét érdemlő számbani létezését nem gondoltam s megvallom, most sem hiszem, t. i. oly emberfajt, mely az utóbbi időben s jelesen a mult országgyűlés óta előbbi hitével ellenkezőleg az iránt lenne meggyőződve, miszerint az u. n. ellenzék rosszat akart vagy tett; ellenben a kormány csak jót szándéklott s csakis tőle lehet és kell valamit előhaladásunk tárgyában várni s remélni. Azt, hogy a kormány mind régibb altató, zsibbasztó, azután mézes madzagot nyújtó, később megint rémítő rendszere mellett, mind pedig most a mult országgyűlés kezdetén bármi szépet ígért is; tettek, számtalan tettek által folytonosan törvényeket szegett, jogokat nyirbált s nemzetiséget fojtott, ezt minden, ki nem nőtt elfogultságban fel s nem lett gyermekkorra óta vagy az udvari, vagy az olygarchiai légkör által átjárva, láthatta s látnia kellett. A mult országgyűlésen is mindazon ellenzéki irányok, azon hátráltatási szándék s a rögtön bevégzéssel a rosszakarat annyira látható volt, miként nem tudom képzelni, hogy kik az utolsó hongyülés előtt az említetteket velünk egyenlően látták, vakok lettek volna a hongyülés alatt s végén a nemzetiség s előhaladás érdekei ellen a kormány emberei által elkövetettek iránt; és hogy néhány, nagyára rágalmak vagy elferdített tényeken épült okoskodások, declamatiók által annyira elámulhattak volna, hogy minket kárhoztatva amazt áldják s üdvözeljék, mint oly pártot, melytől e honnak boldogítását várhatják, főként miután a hongyülés vége óta azon párt által Horvátországban a nemzetiségünk ellen dühöngőket annyira segítve, legujabb törvényeket szándékosan végrehajthatlan hagyva, az erkölestelenítő kereskedéseket mindenütt tűrve, sok helyt táplálva kelle látniok; és mindez azon kormány, vagy emberei részéről, mely állítólag rend kedvéért felállított rendszerét, rendetlenséget naponta inkább terjesztve, létesíti. Ily balgák hogy legyenek, még pedig sokan, s legyenek ezek közül, kik mieink voltak, kik látták azokat, miket mi és úgy mint mi: ezt, mondom, nem hittem és most sem hihetem. De hiszem azt, hogy vannak és fájdalom! felesen, kik a jó ügy melletti szigorú küzdés anyagi érdekeikre meddő s hiú fényt nem adó terét meguntán,

kaptak az alkalmon azon párthoz szegődhetni, melytől mind ezt, mind azt remélhették, — s szegődhetni a nélkül, hogy kénytelenek légyenek nyilván vonni vissza előbbi esküjüket, mert hiszen azon zászlóra is, melyhez most szegődtek, honboldogítás, alkotmány fentartása s józan előhaladás van írva. Hogy ily feliratú zászló alá hamarább kapnak embereket s kevesebbé elvetemültek gyűlnek a körül, mint a mennyit a 823-iki tisztán alkotmány elleni merények birtak magukévá tenni, az természetes. Azonban valamint az akkoriak gonoszságból s szennyes érdekért cselekedtek: úgy a most felcsapatnak sem belső meggyőződésnek emberei. Te ezen, szerénted ámitottaknak s szeréntem ámitóknak hidat akarsz a hozzánk visszatérésre építeni az által, hogy a meggyőződésből cselekvést és becsületességet tölök meg nem tagadod. De ez hitem szerint tág hid mindazok számára, kiket vagy jobb falat vagy több kényelem, vagy szebb fény egyszer vagy másszor átállásra készítetnek. Beh sokan költözendnek át oda, hol minden, mit emberek bérbe kívánni s embereknek bérbe adni szoktak, ha az sem tartóztatja el az elvándorlástól, miszerint ott bár minden van, de öntudat jutalma s becsület csak e táborban lakik. Tőlünk elpártoltakat, oh bánat! eleget tudok, de visszatértet olyat, kinek örülni lehetett, egyet sem. Félek, hogy az, mit Te mondasz, vissza senkit sem hozand, de el sokat viend. Adja Isten, csalódjam.

Mik sok megyékben történnek: nemcsak rothadás előjelei; az már rothadottság. Mivé lett Tolna, mívé Hont; a mi s a kik ezeket tudták ilyekké tenni, tehetik s teendik a többieket is. A bihari esemény borzasztó, de még borzasztóbb lenne, ha a szerző elnézésre vagy épen pártolásra találandna.

A pesti s posonyi küldöttségek el nem fogadása, azt hiszem, rút hiba volt. Amazokat lekenyerezni nem fogják, de nevelendik szarvukat s e szarvat nem kevésbbé fogják ellenők mint ellenünk használni.

Kérlek, édes komám, írj mentől előbb; és cura ut valeas. [E levelet a b. Jósika Miklósnak u. az nap írt levelébe tette átadás végett, úgy tudván, hogy Deák Pesten van.]

XXV.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1846. márczius 26.

Szeretett Barátom! Többen s darab idő óta tettek az *Augsburgi* 53-ik számára figyelmessé, de magát ezen számot tegnapig nem kaphatám meg. Megvallom, az említett figyelmeztetések nélkül aligha felszólalok, részint mivel tudom, hogy az *Augsburgiban* ha felekezetünkbeli fel akar szólalni, az több-

nyire süker nélküli merény szokott maradni, részint pedig, mivel az, mi azon czikkben engem illető van, honosink előtt — reméllem — ugysem nyerend hitelt, idegent pedig ugysem érdekel. Azonban az, miszerént felszólalásra nógattatom, a felszólalás szükségére mutat. Én tehát sietve tévél fel egy nyilatkozatot s azt ezennel küldöm neked. Kérlek, írd meg véleményedet s adj tanácsot, írjunk s írjak-e valamit? és ha igen, valljon jó lesz-e ezen nyilatkozat s az a mellett a szerkesztőséghez intézett levél? Ha ezeket különben czélszerűeknek találod s csak apróbb hibákat látsz azokban, úgy kérek, igazítsd s javítsd ki s azután küldd nagyon sietve Lukács Móricznak Pestre, kinek ma írtam s kit megkértem arra, hogyha töled megkapja, küldje a nyilatkozatot a levélkével a szerkesztőségnek. Igaz, hogy az 53-ik számbeli czikk még folytatva van vagy lesz, s én ezeket még nem kaptam meg: de azt hiszem, hogy a többi cikkek nyilatkozatomnak — hogyha kell nyilatkoznom — sem szükséges voltára, sem tartalmára nézve befolyással nem igen lehetnek.

Most nem írok többet, hogy a póstáról el ne maradjon e levél s bezárom ezt. Nőm igen-igen szíves üdvözlése s a kis fiunk jólléte felőli jelentésemmel áldjon az Ég! barátod.

[NB. a leveleskönyvben megvan a németül írt *Nyilatkozat* s a szerkesztőségnek, valamint a Lukácsnak írt levél is.]

XXVI.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1846. május 21.

Édes Ferkó! A helybenhagyásodra megjelent nyilatkozatomra, mint hallom, már két felelet áll az *Augsburgi*ban; de én még ezen számokat nem olvastathattam magamnak. Nem szándékom tollharczba elegyedni. Nyilatkozatom polgári hitvallomásomat foglalta magában, s valamint becsületes ember hitvallomásaéhoz sem nem tehet, sem abból el nem vehet, úgy az arról nyilatkozat is oly bevégezett dolog, mi részemről több vitásnak tárgya nem lehet.

Bár találkozhatnánk Medárdkor Pesten; de még akkor fél éves sem lesz a kis Miklósunk; utazás pedig gyermeknek év előtt, azt hiszem, ártalmas; s így azért kell esdekelnem, hogyha Medárd előtt nem lehetett, jöjj azután ide. Ha eljössz is ide, még jól elérhetsz Füredre. Hogy inkább, mintsem az orvosok kotyfalékait igyad, Füredre mégyssz, igen jól teszed, kivált ha ott leginkább a Balaton-fürdőt használod. Azonban az iránt, hogy magát ne lehessen chronicus forma bajban távolból gyógyíttatni, nem lehetek veled egy értelemben, mert mind magam, mind mások példája által ennek ellenkezőjéről vagyok meg-

győződve. 1830-ban egy igen szép curát tett rajtam Maren-czeller, ő pedig Bécsben s én itt voltam. Ezért ha még Füred után lenne gyógyításra szükséged, kérlek, ne utasítsd vissza kérésemet s az én igen ügyes és szerencsés doctorom segítségét.¹⁾ Egyébiránt ötet szegényt szinte elvesztők. Terhes beteg volt, de már megint jól van.

Széchenyiről vagy-tól azon értesítést kaptam, hogy Juniushan Debreczemből — hová a Tiszaszabályozók egybe-gyűlnek — ide jön. De azon egybejövés — mint hallom — elhalasztatván, azt tartom, az ő idejötte is elmaradand. A felől is értesültem, miszerint idejöttének egyik célja az is akart lenni, hogy itt találkozzék Kemény Zsigával, kit egy létesítendő hírlap szerkesztőjének akarnak megfogni. Őt megfogniok. tudom, nem sikerülend és hogy e működés helyéül éppen Zsibó választatott, nem nagy ildom. Kováts Lajos készül hozzád. Ő, mióta a Tiszaszabályozásban érintkezésbe jött Széchenyivel, teljesen övé lett. Széchenytől s Apponyitól várja s borzasztóan reméli a hon felbátorodását. Szép dolog az a hit, mert mint mondják, mennybe s e földön fényes vagy zsiros hivatalra is juttat. Mondják, hogy Jósika Samu lemondott, mivel az urbért országgyűlése mellőztével akarják Erdélyben létesíteni. E tárgy iránt egy cikket küldök a hírlapba,²⁾ nem tudom, meg fog-e jelenhetni? Teendőül azt jelelem ki, hogy az urbér ily utoni behozatala akadályozására s gátlására se tettleges, se nemleges lépéseket ne tegyünk. Ennek valódi okát, Galitziaira tekintvén, könnyen átláthatni. De ez okot s az átkos számítással működését az ármánynak nem lehetvén nyilván kimondani, másokat kelle használnom. A becsület szempontjából vettem a dolgot. Ha a cikk meg nem jelenend, írásban küldem el neked.

Nőm, ki téged mindennap emleget, igen-igen szívesen köszönt. Kis fiunk nő s erősedik. Köszöntenek Ujfalvi s Kemény Zsigó is, kik éppen itt vagynak. Aldjon az ég! barátod . . .

XXVII.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1846. június 25.

Édes Ferkóm! Nagyon rövid levelet veszsz most tőlem; de nem is érdemelsz hosszabbat: Pesten valál s nem hogy

¹⁾ Dr. Stapf homeopatha.

²⁾ *Erdélyi Híradó*. Be is küldte gr. Bethlen János kezéhez, hogy megjelenését kivigye. Benne a becsületre hivatkozás azt jelentette, hogy a kormány célzata ez urbérrel ellenszegülésre kényszeríteni az erdélyi nemességet s így a népet pártjára vonni; de éppen ezt nem kell megengedni s ezért inkább elfogadni az urbért. [Levele gr. Bethlen Jánoshoz 1846. máj. 22.] A cenzura nem engedte meg a kiadást. [Lev. gr. Bethlen Jánoshoz 1846. jun. 16.] Felküldte a *P. Hírlap*nak is.

onnan hozzám jöttél volna; de még szót sem írál, pedig mennyire vágytam tőled levelet vehetni s mennyire sovárogtam megtudhatni s éppen tőled tudhatni meg, hogy ott mit csináltatok s értekezéstöknek mi lett sikere? Sajnálva kellett azt hallanom, hogy éles kitörések s keserű kifakadások is voltak köztetek. Ugyan mi idézhette ezt elő s ki vagy kik okozhatták? Annyira törnek ellenünk, annyira gyérültek soraink; amazok együtt munkálódva tömöttödnek s izmosodnak és mi még czivódunk. Szegény ügy, szegény nemzet. Ugyan kérlek, írd s ha lehet, oszlasd búmat s aggodalmimat.

Kis keresztfiad derekasan nő s ügyesedik, bár láthatnád őt. Anyja meleg tisztelettel üdvözl. Kemény Zsigó, ki néhány hét óta itt van s e nyáron hozzád készül, — tisztel. Áldjon az ég! barátod.

XXVIII.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1846. július 20.

Édes Ferkóm! M. h. 25-diki rövid levelem után megint rövidet veszel most tőlem, mert nem is érdemesítéd magadat azóta hosszabbra, még mind nem írván nekem. Ama levelem írása óta Teleki Laczi volt nálam; s ő elbeszélte, hogy mikről s miként tanácskoztatok. A kifakadások, mikről hallottam volt, — azt véén fel, hogy kitől eredtek — nem oly szomorítók, mintha a szorosabb értelemben vett barátaink közt történtek volna. — Lukács írja, hogy a sajtó utilitációja végett tervezett mozgalom most nyugszik. Bizony hamar nyugszunk mi magyarokul, kivált mikor valami jót akarunk; a másik fél, pedig azok is magyarok, nem nyugszik oly könnyen. Egy *független* (quasi vero) ujság szerkesztésére néhány gazdag uraink, mint bizonyosan tudom, jó nagy összeget tettek egybe. Kemény Zsigót akarnák szerkesztőnek meghorgászni: kézalatti ajánlataik fényesek.

Mit mondasz a Kossuth örökváltsági tervéhez? Az örökváltság üdvös egy dolog, de teménytelen sok undorodik nálunk attól s a kényszerített örökváltságnak csak nevére is borzad; hát ez undorodók számát s a borzadalom nagyságát nem fogja-e még inkább növelni azon terv? Kossuth gyűlöltebb, hogysen tőle eredő bárminő terv is kész elfogadásra számíthatna; hát még ha látandják — mit pedig bajos lesz nem látniok, — hogy ezen terv szerint jó részt magunk fogjuk magunktól a jobbágyságot megváltani az urbéres számára. Erdélyben is terjesztetik s terjed az örökváltság eszméje; itt pedig még bajosabb annak létesítése. Erdély kormányja körül közelebből sok mozgalom volt: Jósika Samu háromszor adta be resignatioját, mint ők

mondják, bizonyos törvényellenes irányok s szándékok meggátálása czéljából; végre győzött. Sept. 9-én megnyílik Kolozsvártt az országgyűlés. E küzdésben Jósika Apponyival is vívott s ezt is legyőzte annyiban, hogy a partium meg fog Erdély országgyűlésére hivatni; s így annak Apponyi által hirlett haladék nélküli reincorporatioja hihetősön megint haladni fog. — Ezen erdélyi országgyűlésnek tárgyai lesznek:

1. Nehány megürült hivatalrai választás.

2. A mult országgyűlésről felküldött törvényczikkek megerősítve történendő leküldése és az urbér. Az errőli operatutum azonban még nem adták ki a megyéknek; s így azok könyv nélkül nem beszélhetvén. hozzá nem szólhatnak, míg velők az nem közöltetik. Az urbér ellen sok hajlam, sőt törekvés is mutatkozik; mellette kivált valódi jószándékanak s a köznép sorsán valóban segíteni akarók kevesen vannak s kik vannak, oly sokat akarnak, hogy éppen azért törekvésök inkább azt, hogy semmi se történjék, mozdítja elő. De most veszem észre, hogy nem akarok neked sokat írni s szinte sokba elegyedtem. Most tehát csak annyit, hogy nőm igen szívesen köszönt s jelenti keresztfiad jóllétét s hogy már két foga is van. Mondhatom neked, hogy derék gyerek. Kemény Zsigó Füreden akar téged találni, de még itt van s reméllem, jó darabig maradand is itt. Aldjon az ég!

Dőry Imrének irtam, de nem tudom, hova utasítsam a levelet. Kérlek, szolgáltasd kezébe.

XXIX.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1846. augusztus 15.

Édes Ferkóm! Sem Junius 25-iki, sem Julius 20-iki levelemre nem válaszoltál; de én szentírás parancsa szerint rosszért jóval fizetek s újra irok.

E levelem, reméllem Pesten, többi barátink közt talál. Nagyon óhajtom hallani, mi volt a közteteki értekezés eredménye? Bár a sajtó utilisatioja felőli jó szándék s szép terv tovább ne aludna kárunkra s szégyenünkre. A tisztaiak Debreczenben valának. Széchenyi ira nekem onnan a szivesség legmelegebb hangján. Én is éppen úgy válaszolék neki.

Itt a szomszéd Szatmárban a semmire sem igen, de kormányzásra s igazgatásra legkevesebb alkalmas Szerdahelyinek adminisztrátorra neveztetése végetlen boszankodást szül és sokakat felébresztett álmodozásikból, melyekbe mistificaltatva s magokat mistificalva valának ringatva.

Kossuth barátunk örökváltsági terve bizonyosan most gyakori tárgya volt beszélgetéseknek. Én neki egy párszor

irtam arról röviden, most pedig hosszasan. hogy most mit irtam neki, erről s az erdélyi dolgokról ide mellékelve küldöm, mert mindazt veled is akarom tudatni s lehet, hogy midőn Kossuth leveletem veszi, Te már nem lészesz Pesten.

Azt, hogy Medárdkor nem jövé el hozzám, s hogy oly rég hallgatsz, csak úgy tehetnéd illően jóvá, ha most eljönnél. Boldoggá tennél engem s nőmet, ki téged igen-igen szívesen tisztel. Keresztfiad izmos s igen vidám gyerek. Áldjon az ég! Barátod.

XXX.

Deák Ferencznek áldást Wesselényi. [Retourrecep.] Zsibó, 1846. szeptember 3.

Gyötrő szomorításomra hozák levelek, hozá Kemény Zsiga Pestről azon hirt, hogy te beteg vagy. Bár irtál vagy irattál volna nekem valamit, hogy tudhatnék kínos bizonytalanság helyett valami igazat hogyléted felől. Miért nem vagyok az, ki voltam, hogy siethetnék hozzád! De a vak csak teher lehet s nem könnyebbség vagy segítség; azonban így is mennék, mert legalább magamat nyugtatnám meg közeledben; áldott jó nőm pedig mindent elkövetne az ő annyira szeretett, tisztelt komája körül; de a kis fiunk még igen kicsi ily hosszú utra. — Azt is beszélik, hogy Te — hihetősön valami homeop. orvoshoz — Heidelbergbe készülsz. Hogy az allopathák kezére ne kerülj vagy kezökből kivedd magadat, azt legforróbban óhajtom. Hidd el barátom, hogy az én doctorom egy a leg-szerencsésebb s értelmesebb homeopaták közül. Rajta kívül Dézsen — egy jó fél napi távolság — van dr. Szöts, ki hasonlóan szép curácat tesz. Jőjj barátom, ide, nem látogatásomra, nem excursiot csinálni, hanem magadat curáltatni. mit tenned. magad s a hon iránti kötelességed s miért időt s bármi egyéb foglalatosságot is áldozni, tartozás. Hiszen Zsibó közelebb van mint Heidelberg. Itt bizonynyal rövidebb időn s biztosabban meggyógyulnál s meg kellene gyógyulnod, mint akárhol, mert csak szíves óhajtásunk is bizonynyal hathatós lenne.

Szeretett barátom! nőmmel együtt kérünk, esdeklünk, jőjj el. Addig is, mig eljössz, (mert valami sugallja nekem, hogy ezen könyörgésemre hajolni fogsz) ird meg körülményesen betegséged, hogy doctorom sietve küldhessen szerezket. Most egyebekről írni nem érkezem; közelebbről irok. Nem tudom, vetted-e mult hó 15-iki s több más leveleimet? — Élj boldogul! —

XXXI.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1846. szeptember 21.

Édes Ferkóm! Még mind betegnek tudlak s még mind gyötrő bizonytalanságban vagyok. Junius 25, Julius 20, August. 15, Septemb. 3-iki leveleimre nem válaszoltál. Bár elvesztek volna azok; bár foglalatosságid ne engedték volna válaszolni; csakhogy betegség ne lenne hallgatásod oka. Kérlek s kér nőm, ki téged igen-igen szívesen köszönt, írj, habár csak egy pár sort is s nyugtasd meg barátodat.

XXXII.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1846. szeptember 24.

Édes Ferkóm! Most vevém f. hó 12-iki leveledet, de a m. hó 24-dikit még most sem: az tehát bizonyosan elveszett. Mostani soraid bármi kevéssé vigasztalók, sőt inkább szomorítók, mégis jobban esik, hogy legalább valami bizonyosat tudhatok hogylétedről s nem kell az eddigi gyötrő bizonytalanság közt lennem.

A berlini allopathát illetőleg legjobb, hogy mint irod, szereit ártatlanok. Néhány hétig már próbálád s azt hiszem, annyi elég is volt. Emlékezz, midőn Pozsonyban az allopathák szokott mütételeiket s működéseiket rajtad fokonyként gyakorolták, unszolásaimra: hagynál fel vélek, azt mondtad, hogy még csak megvárod, míg egy fogadat is kihúzzák, hogy tettek légyen meg mindent, mit tudnak. Azonban csaknem substernálánk nekik fogat s a homeopathia helyreállíta. Most is azon a ponton állasz s engedd, hogy most is az én kérésemnek sikerüljön téged a kotyfalóktól el s a homeopathiához vezetvén vissza, egészséged helyreállításának eszközlése által tehetni a honnak a szolgálatok legjobbját. Stapfot részrehajthatlan figyelmezés s tapasztalás után s higgadtan fontolván, ajánlottam s ajánlom neked. En ugyan azt, hogy ide jöjj s itt gyógyíttasd magad, legjobbnak tartanám; s azt hiszem, hogy dolgaiddat, kivált a télieket, rendezhetnéd úgy, hogy néhány hónapig mulathatnál itt és ezt annyival inkább lehetne s kellene tenned, mert egészség helyreállításáért ily áldozatot, sőt még nagyobbat is kötelesség tenni; de ha már kosarat adsz nőmnek, nem hallgatva esdeklésemre s nem akarsz jöni, legalább ird meg nekem vagy orvosomnak betegséged folytat s jelenségeit, hadd gondolkodhassék ő bajod s a gyógymód felől s illő combinatio után küldhessen szereket. Ugy-e megteszed ezt? Tedd meg, kérlek, hacsak a mi megnyugtató-sunkra is.

Erdélynek országgyűlése foly. Hangulata, mint hallom, ruganyosság nélküli és sok tekintetben ferde; de alig is lehet más. A követválasztásokra a hatalom emberei nem kis befolyást s nem kevés sikerrel gyakoroltak. Királyi hivatalosokból pedig oly testőrző serget alakítottak, mely csak intéseikre vár. Megválnak, milyenek lesznek ezen intések. Most választások vagyis inkább választósi játékok folynak; annak bevégeztével szünet lesz, mialatt nyomtatásban még mind meg nem jelent bizottmányi munkálatot [az urbért illetőt] közlendik a megyékkel. Ezen munkálat oly érthetlen, oly gyakorlatiatlan s a megyékben oly kevés jóakarat van tenni azt, mit ész s örök igazság parancsol, ellenben annyi elfogultság, ellenszenv uralkodik; s ezt a hatalom emberei is annyira öregbítik, hogy alig lehet még csak valamennyire jót is remélni; pedig barátom dörögbb szóval kor s körülmény szüksége tán sohasem parancsolt, mint itt az urbér, még pedig legalább türhető urbér haladéktalan behozatalát illetőleg.

Kemény Zsiga itt van, — szorgalmasan dolgozik regényén. Hogy ő most, ennél hasznosbat, szükségesbet nem csinál, nem az ő hibája. Ész, tudás és akarat tekintetében valóban oly kevés egyéne van e honnak, minél kevesebb alig lehet közéletet folytatott országban s mégis oly embert mint Zsiga, vesztegleni hagynak. Hogy Udvarhelyszék engem megválasztott, fogod tudni. A választásokra semmi esetre sem megyek be, az urbér tárgyában kész lennék vagy leszek fellépni, ha csak kis lehetősége fog mutatkozni annak, hogy még használhatok; de ezt bajosan hiszem.

Kis keresztfiad derék gyerek. Nem sokára, azt hiszem, meg fog szólalni. Nőm igen-igen szívesen köszönt. Áldjon az ég!

XXXIII.

B. W. Deák Ferencznek. Zsibó, 1846. október 19.

M. hó 12-iki leveledre ugyanazon hó 24-én irt válaszom talán csak nem vészett el. A szeptemberi közgyűléstokrólí hír-lapi tudósításból örömmel értém, hogy azon jelen voltál s abban részt vettél, még pedig szokott élénkséggel. Reményt nyújt ez nekem, hogy már akkor s annyival inkább azóta javulásod szilárd eléhaladást tett. Bár a mellett mégis legalább az iránti kérésemet teljesítenéd, hogy betegséged kezdete, folyta s a használt orvosi szerek felől körülményesen tudóstanál s a Stapf által annak következtében küldendő szereket használnád, mert ha most jobban is vagy, bizonynyal egy alapos gyógyítás még korántsem lesz felesleges.

Erdély bevégzé választódsi játékát s a rendek szétoz-lának, hihetősön decemberben vagy némelyek szerint uj évre megint összegyülemendők. — Veér Farkas és ifj. Bethlen János [Udvarhelyszéknek helyettemi követe] valának itt. Ők beszélék, hogy a regalisták, kiknek ⁹/₁₀-edrésze kormány embere, tartottak a szünet után mindjárt előveendő urbér tárgyában conferentiákat, melyekben feles követ is vett részt. Ezen conferentiáknak mind szellemők, mind megállapodásaik borzasztók voltak. Tudnod kell, hogy miután Erdélyben alkotmányellenes gonosz gyakorlat nyomán az adót nem az országgy. határozza meg, hanem annak mennyisége egy minden évben rectificatio alá jövő conscriptiótól függ, melyben az adózók által birt földek, kaszálók, valamint marháik sat. jegyeztetnek fel. Azt is, hogy holdja sat. után mennyit fizessen, kormány határozza el, s ez is már többször emeltetett. E gonosz systema s az említett összeírás 1752-ben keletkezett. Kevesebbet birtak-e akkor a jobbágyok, mint most, vagy már akkor kezdődtek meg az azóta mindig divatozó s minden évben több mint tolerált, mondhatni hivatalosan tudott s helységenkénti hamis eskük által conservált coelatiók — nem tudom. — Én inkább az utóbbit hiszem. Elég az, hogy mindenütt *sokkal* kevesebb van ezen conscriptioban vagyis tabellában, mint a mennyit birnak. Igy pl. itt Zsibón kinek legtöbb 6 köből férőjü szántó-földje van felírva, holott 28-at birnak. Már az említett conferentiák abban állapodtak meg, hogy — halld és borzadj — a készítendő urbérnek az említettem tabella legyen alapja s a mit a jobbágy azon felül bír, allodiummá váljék. És ezen országos despoliatiot most szándékoznak e szennyves érdekek által elvakított balgák tenni, midőn nemcsak elvétel, de még a nem-adás, vagy nem elég adás is már veszélyes kitörést szülhet s tenni akarják kormány emberei, mely annyira tetszett mindég s tetszik magának a jobbágyvédői szerepben. Félhető, hogy ezen pokolkoholta terv mellett agítálván a megyékben, sok visszhangra fognak találni. Ha majd az országgyülemen szö-nyegre kerül, csak bevitetem magamat s döngök nekik egyet fülökbe, hogy hajok szála emelkedjék s borzadoozzon hátok. Egyébiránt Weérék erősítik, — mit különösen is gyanítottam, hogy sem értelem sem kegyelet, sem lelkeség, sem jóakarát nincs a jelen országgyülemen elég arra, hogy az én ottani megjelenésem s ottani működésem sikert ígérhetne.

Nőm téged igen szívesen köszönt; kis keresztfiad, hála az Égnek, nagyon jól van. Élj boldogul!

XXXIV.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1846. október 26.

Szeretett Barátom! Kémtelen vagyok megint írni s téged hogyléted felőli tudósításért sürgetni. Kínos dolog azt, kit szeretünk, betegnek tudni v. nem tudni, hogy van. Sept. 12-én írt leveled óta nincs felőledi tudósításom. Én neked f. hó 19-én írék utoljára. Bár ismételve tett kérésemre hajolva, visszatértél volna már a homeopathiához. Ha e szép őszöt itt köztünk, ápolásunk közt s a derék Stapf gyógyítása alatt töltöd, tudom, hogy már eddig oly egészséges vagy mint a makk. De hiszen ez késő őszen s télben is épen úgy megtörténhetnék. Ha a jámbor hit hajdani korában volnánk, böjt és imádság és nem tudom mi mindenhez nyulnék, hogy az Istentől megnyerjem azon kegyelmet, miszerint benned az idejövételre vágyat s elszánást támasszon. Kérlek, tudósíts mentől előbb hogyléted felől s tudósíts betegséged eddigi folytáról is, hogy örömmel közölhessem. *(Igy!)*

Ujházy László van itt, ki téged igen szívesen köszönt, valamint Kemény Zsigó is. Nőm a hányszor biztatom bármi kevéssé is, hogy eljöttöd lehetséges, repes örömében, minden posta érkeztekor tőled levél nem érkezvén, elszomorodik. Ő is s kis keresztfiad is jól vannak. Áldjon ez ég.

XXXV.

Deák Ferencznek Pozsonyba. Zsibó, 1847. május 13.

Édes Ferkóm! 1-ső Májusról írt leveledből értém, hogy akkor Paksra indultál s onnan Pestre. Nem irod ugyan, hogy Pesten meddig mulatsz, de nem lévén épen lehetetlen, hogy ott több napokig maradtál s maradandsz, az is lehető, hogy e levelem Pozsonyban talál. Irok neked tehát egy szerencsére.

Igaz, hogy itt nem lehattél volna ment a magyar s erdély-honi közdolgaink szomorító s boszantó folytának gyakori halálásától, de Barátom! kebledben viended azok tudatát, mik nálunk történnek, magaddal: a jelenérti boszuságot s a jövőendő feletti aggodalmat. Azonban csakugyan külföldöni utazás és mulatás több szórakozást adhat s ezért helyesen tetted, hogy kimenetelre határozta magadat. Bár valami jó kedélyű s rokonérzetű utitársad lenne. Nőmmel együtt, ki Téged igen szívesen köszönt, s kinek legmelegebb jó kívánságai kísérendenek egész utadon, jelentjük, hogy az Eg tegnapelőtt egy ép kis fiúval ajándékoza meg. Keresztfiad kis öcscsét nagyon csókolgatja. Szegény nőmet az utófájdalmak nem igen engedik ugyan nyugodni; de azon kívül állapotjához képest nagyon jól van.

Kérlek, írd utazásod közben nehányszor. Világért sem kérek hosszú levelet, csak annyit, hogy [itt s itt vagy — jöttél innen — s mész] hol vagy, hol voltál s hová mész? s főként hogy egészséged miként van. — Ha utadba ejtheted, menj el Naumburgba az én doctorom apjához, az öreg Hof-rath Stapfhoz, a homeopathiának ezen mostani legelső vete-ráusához. Ő nagy tapasztalású s igen szerencsés orvos. Innen közelebből fog neki a fia felőled írni. És utazz és jöjj sze-rencsésen s egészségesen. Barátod.

XXXVI.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1847. szeptember 13.

Attomyrtól és Stettner-től tudtam meg legelőbb haza-érkezésetet s hogy hála az égnek »ha nem egészen jól is, de jobban vagy«. Nem képzeled, mennyire sóvárgom a veled talál-kozást. Keresztnád derék ficzkó, kis öcsce is vidám s erős kis gyerek. Nőm igen szívesen köszönt. Írd, ha bárcsak egy kicsiny levelet is. Légy egészséges s szeresd barátodat.

XXXVII.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1847. október 25.

Édes Ferkóm! Még szeptember közepén vettem levele-det nagy örömmel, habár tartalma korántsem volt óhajtasom szerinti. Mert nem ád hogyléted felől eléggé nyugtató s örven-deztető tudósítást.

Utad érdekes volt s bizonynyal nyújtott neked élvezést, ha szinte ködösítette is a különben derült képeket az egész-ség s azzal járó vidámság hiányának homálya. Ha ezen utat ezelőtt csak évvel is együtt tehattük volna!

Nekünk itt ezen egész hónapban rossz napjaink voltak. Szegény nőm már a múlt hó végén kornyadozott; feküdt is olykor. E változások közt f. hó 17-én torokgyulladás érte. Rosszul, — nagyon rosszul volt. Késerves órákat, napokat töl-ték mellette. Most, hála az égnek, csaknem egészen jól van. De van még torkában daganat s ez nyugtalanít, nehogy a baj megint kifejlődjék.

Keresztnád s öcsce, hála Istennek, jól vannak. Én egy honismertetőt dolgozom most gyermekek számára. Nagyon nehéz feladat. Holmit jól megmagyarázni, mondhatni szájba rágni, s még sem válni hosszúvá: bajos dolog.

A követválasztásokat hallván s olvasván, vannak ered-mények, melyeknek szívből lehetne örülni; ha korteskedés min-dig zsidósan drága árán nem volnának megvásárolva.

Hogy te nem *melhetsz*, gyászos dolog; de hogy egészséged gyöngéledvén, nem méssz: az igen helyes. Csúzyt s Tolnayt nem ismerem. Leo gazda ¹⁾ — mint az utóbbi gyűlésen tanusította — gyakran vesztí a tactust.

A *Hírlap* mondja, hogy Széchenyi Sopronyban fellépett s a conservatívek megbuktatták. Mit teszen ez, — hát mint mi lépett ő fel?

Az Erdélyi Ulászlói, alias úrbér, miután a kormány vett el valamit eredetiségéből, leérkezék megerősítve. Majd megvállik, miként s még az is, hogy mikor fogják létesíteni.

A partium dolgában sok vadat beszéltek az országgyűlésen. A reincorporatio ellen csaknem kivétel nélkül tüzeltek. Ellenben az unio mellett nagy többség nyilatkozott. Igaz, hogy ezen uniót igen sokan csak reincorporatio elleni villámhárítónak tekintik, remélvén, hogy így egyikből sem lesz semmi is. Mások akarnak uniót, de olyat, hogy na!

Mennyit esdeklék, hogy jőjj hozzánk s hányszor ígéréd Te is; és imhol ezen év járható szakából is mindjárt ki leszünk fogyva és Te nem jövé! pedig most már valamivel könnyebb a jövetel; mert Szolnokig vasut s itt és Somlyó közt is rakott utat kezdettek. Ha a jövő tavasszal eljősz, visszakísérünk Kehidára.

Nóm igen igen szívesen köszönt. Áldjon az ég, barátod. U. i. Irj édes jó Ferkóm! ha csak egy pár sorocskát is.

XXXVIII.

Deák Ferencznek Kehidára. Zsibó, 1847. decz. 27.

Édes Ferkóm! A napokat és heteket számítva is, rég már mióta nem vettem tőled levelet, de azt véve, hogy menyire vágyunk tőled tudósítást kaphatni, még sokkal hosszabbnak tetszik nekünk az idő. Hírből hallottam s ujságból olvastam azon vigaszt, hogy jobban vagy. Adja Isten, hogy azóta még inkább erősült légyen egészséged. Nagyon sokat szeretnék neked közdolgaink felől írni. Még az erdélyi országgyűlésről s eredményeiről is kellene többeket megemlítenem; de ezt már épen nem teszem, mert csak kedvetlen lenne mind az, a mit írhatnék. A magyarhoni gyűlésről írni kellemesebb tárgy. Ámbár a kir. előadások s mindaz, mi eddig történt, korántsem fenéig tejfel. Eddigelő sok lelkes, sok nyomós indítvány s beszéd fordult elő. A felső táblának néhány ülése meglepő volt. De meglepő, barátom, az is, hogy ezuttal több jó utasítás, mint jó követ van. Ha ezt nem kellene a tulsó fél ama

¹⁾ Gr. Festetics Leó főispán.

botlásának tulajdonítani, miként többségahajhászai által inkább a választókat, mint az utasítást készítőket igyekeztek magokévá tenni: úgy azon két igen örvendeztető jelenség létezését kellene hinnünk, miként az értelmesség csakugyan nem, vagy nem könnyen megvásárolható; és miszerint az utasításokat csakugyan az értelmiség készíti. Akárhogy legyen, a *Pesti Hírlap*-nak utasítások elleni declamatioi nincsenek éppen most magok helyökön. Egyáltalában a mi jó 'Sigánk darab üdő óta oly cikkeket ír, melyekért megérdemelne — in camera charitatis — egy néhány jó duczot. A *Pesti Hírlap* megint tesz feles, oly nyilatkozatokat, melyeket a valódi ellenzék magáénak teljességgel nem vallhat. S így mi megint organum nélkül vagyunk. De nem írok neked politikáról; mert nem tudom, szabad-e neked most effélével foglalatoskodni. Azonban azt mégsem hallgathatom el, hogy a részek dolgában petitiót küldénk fel; küldötteinket sok jó adattal ellátván. Az ősz óta szegény nőm sokat betegeskedett, most azonban jobban van. Téged igen-igen szívesen köszönt. Gyermekeink jól vannak. Kérlek írj, habár csak pár sort is. Isten adja, hogy a most beállandó új év egészségedet teljesen visszahozza. Ennél semmit sem óhajt inkább barátod. Nőmnnek ma reggel torka kifakadt szerencsésen.

U. i. Elmaradt a levél a tegnapelőtti postáról s most már csak hétfőn mehet. Ezen elmaradási hibát haszonná akarom fordítani s még szólok hozzád ma is, holnapután is egy pár szót. Ezen hozzád intézett soraimmal végzem be ezen levél tartalmát. Bár mi kellemesen zárhatnám be különben is ez évet; de ez nem jutott osztályrészemben. Tegnapelőtt szegény nőmnnek megint torka kezdett fájni. Most estvig folyvást tartott ugyan, de nem nagy mértékben. Azonban most alig több egy órájánál, hogy annyira nőtt a baj, miként csak bajjal tud szólni. Adja Isten, hogy e hirtelen rosszullet tartós ne legyen s hogy az új évet jobban kezdhessük, mint a hogy végezzük.

Mit gondolsz, nem lehetne-e a jelen országgyűlésen siker reményével indítványba hozni egy nőnevelőket tudományosan, gyakorlatilag képező, tiszta nemzeti szellemű intézet létesítése felől s ha igen, vajjon melyik megye vagy megyék által lehetne az indítványt megtétetni? Én a nemzetiség terjesztésére s a jellem szilárdítására jobb és szükségesebb eszközt egy ily intézetnél nem ösmerek. A nemzetiség erős gyökérből virítva, kivált a főrangúaknál mindaddig díszleni nem fog, hanem csak erőltetett növény, a polgári dísznapok feszes ruhája leend, míg leányaink s asszonyaink nem lesznek magyarul nevelve, míg a legfőbb rangú családok családi nyelve nem a magyar

leend s míg a gyermekoskolában az anya gyermekeihez — úgy mint szalonjában a vendégeivel és hajadon udvarlóikkal magyarul nem társalgandanak. Mindez pedig meg nem fog történni, míg nemzetileg nevelt s művelt s így nemzeti érzetet tápláló nevelőnők nem leendenek, mind családok, mind apróbb nevelőintézetek számára.

XXXIX.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1848. márczius 6.

Kedves Barátom! Igen-igen örülök febr. 11-érőlí leveled érkezten, habár az, a mit hogyléted felől írsz, nem teljesen kielégítő is. Azonban a téltől, rongált egészségre nézve, nem sok jót követelhetni s majd a derülő tavasztól méltán remélhetünk s várhatunk jobbat. Mi sem igen jól töltők a telet. Nőm mult őszi óta sokat betegeskedik. Folyvást gyógyítás alatt — gondolom — jobban is van; de betegséges szenvedései annyiféle alakban jelennek meg, hogy Attomyrral is közlém betegsége leírását, itéletét s tanácsát kérvén. Ha írsz neki, kérdd meg Te is, hogy méltassa e tárgyat teljes figyelmére. A kis fiuk ugyan, hála Istennek, igen frissen vannak, de nem keveset aggodunk értük, mivel a környéken s itt helyben is feles vörös himlős beteg van.

Hogy az országgyűlésen febr. 5-én az ellenzék kisebbségben maradt, nem kis ok volt búra. Én is azt hiszem, hogy azzal rosszabbá vált a dolog, mintha az adminisztratori rendszer szóba sem jön. Azonban hála Istennek s embereink erőlyes ügyességének, a baj meglehetősen helyre van hozva. Kosuth magának ezzel is nagy érdemet szerzett. Igen jó, hogy Szentkirályi is visszament s az egyetértés helyreállt.

A részek ügyének kimenetelét mi is itt feszülten várjuk. A jó süker bizony remélhetése felől jó tudósításokat veszünk.

Habár idejöttödöt csak félig ígéred, ez is már igen nagy örömet okozand nekem is, nőmnek is. Lehet, hogy mielőtt te jőnél: mi megyünk hozzád. Májusban akarunk Pestre menni, onnan gőzhajón Tolnára, Bezerédyékhez Hídjára menendők, hol nőm a Szedresen megtelepült szülőit fogja, rég táplált forró óhajta szerint, láthatni; Hídjáról, ha csak lehet, hozzád megyünk; de úgy, hogy azután velünk jőjj vissza Pestre és ide. Ezen terv s remény nekünk annyira kedvenczünk, hogyha nem teljesülne, csak abban az egy esetben tudnók magunkat vigasztalni, hogyha az idejövettel helyett Pestről külföldre mennél utazni. Egy ily út egészségre nézve bizonynyal igen üdvösen hatna; s igen szép lenne, ha szegény Gábo-

runkkal ¹⁾ együtt utaznátok. Ő szándékozik utazni. Utazás neki is hasznos leendő, sőt aligha őt valami lehetne annyira képes felvidítani s egészségében helyreállítani, mint egy érdekes utazás. Mennyire lenne pedig az reá nézve érdekesebb, hogyha azt Veled tehetné. Utazzatok tehát, ha csak lehet együtt; ha nem lehet: utazz velünk ide.

Hát a Széchenyi közlekedési tervéhez vagy javallatához mit mondasz? Én még nem kaptam meg, csak a *Pesti Hírlap* s *Hetilap*-ból ismerem s a mennyire azokból ismerhetem, jónak, deréknek tartom. Mennyivel inkább maga helyén van ő e téren, mint a melyen a közelebbi években mozgott. Ő megint az, ki régen volt. Mondják, hogy az emberek bőre hét év alatt ujul meg. Talán ő most azon bőrét, melyet hat év óta magára öltött volt, mostani vörös himlője után hámozván, levetkezte s régi bőre maradt ujult s ifjodott állapotban.

Mondod, hogy majd találkozárn, közdolgaink folytat meg-hányjuk-vetjük, mint rokkant katonák kancsó mellett a régibb s újabb eseményeket. Ez örömet előre élvezem. De, Barátom! mennyivel nagyobb lenne, ha ott az országgyűlésen lehetnénk s működhetnénk együtt. Én, a vak és béna, nem vagyok már közpályára alkalmas. De miért kell betegeskedésnek Téged, és épen most zárni el azon pályától. Igaz, hogy eddig a dolgok jól voltak vezetve s távolból olykor saját magad által vezetetteknek vélhetnéd, de lesz-e ez folyvást így s nem lesz-e még módod oly monológgra, melyet a hajdani harangozó, Pali, tartott Kolozsvártn. Ő, mint neve is mutatja, harangozó mesterember volt, jól is értett mesterségéhez s olykor, mikor messziünnen hallott harangozni s az jól ment, felkiáltott: ha! úgy segéljen, én húzom; de ha megint rosszabbul ment a kongatás, visszavonta szavát, mondván: »de bizony, mégsem én húzom!«

Végzem már leveletem, újra meg újra jelentvén Neked nőm igen-igen szives üdvözlétét. Elj boldogul! barátod W. s írj megint, habár csak néhány sort is barátodnak.

XL.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1848. márczius 9.

Kedves Barátom! A francia események s mik Olasz-honban történnek, az örökös tartományokbani mozgalmak, a sláv törekvések, jelenségek; azok, miket urunk királyunk lemondása s Ferencz Károly trónralépte felől mondanak és a fenyegető financiaális krízis egyenként is, annyival inkább együtt

¹⁾ Klauzál Gábor.

oly roppant fontosságu, hogy elgondolván, megvallom: Kábul. szédeleg fejem! Minő nagy s mennyi kényes feladat országgyűlésünkre nézve most a helyesség útját követni. E nehéz feladat megoldására mennyire multhatatlan lenne az összretartás, egyetértés! S oh fájdalom! meghasonlás van azok közt. kiknek bizonynyal céljok egy, sőt arra vezető fő útvonalaik is egyek. Meghasonlást kell látnunk s egymás elleni törekvést Pozsonyban is, másutt is és főként egyéniségek ellen irányzottak, melynek magvát gonosz kezek hintették s hintik; honfiaink szenvedélyes és eszélytelen sajátsága pedig csiráztatja s gyommá neveli. Ide zárom töredékét egy Pozsonyból vett levélnek. E levél írója a petíciókat felvitteknek egyike, Katona Miklós. Az e levélben érintettek mellett nagyon szomorító, de egyszersmind jellemző az is, hogy főként darab üdő óta a *Pesti Hirlap*-ban félreismerhetlen a Kossuth iránti keserűség s ellenei törekvés. — Nem szörnyen botránkoztató-e, miként sikerül amazoknak e lapot, mely politikai lapjaink közt egyedüli organumunknak tekintetik, oly sok tárgyban érdekeinknek nem kedvezőleg szólaltatni meg: mennyire fáj nekem, hogy ezt leginkább a mi 'Sigónkkal' tétetik. A nekik csak kinövéseiben kedves, de lényegében gyűlöletes, megyei rendszer, — az olykor hasznukra fordított, de mégis korántsem szívelt utasítás adhatás s a szemökben mindig szállaként létezett országgyűlési ifjuság támadhatott-e meg ily mérgesen s annyi sikerrel bármely pecsovics-lapban is, mint 'Sigánk' által több czikkeiben? Most az 1046-ik számban epés kifakadásokkal támadja meg Kossuthot és pedig szavait félreértve vagy félremagyarázva s egész ciclusával fenyeget az ehez hason irányú czikkeknél. 'Sigát — mint azt hiszem, fogod tudni — nagy áldozatokkal akarták amazok magokévá tenni, 20.000 ft évenként volt neki ígérve, ha számukra szerkesztend hirlapot. Visszautasította ajánlatukat, szilárd lélekkel, nemes elszántsággal; — és most szoigál nekik ingyen. Kétségbe kellene esni az emberi józanész iránt, látván, hogy az övéhez hasonló ész mellett ily ostobaságot követ el az ember: ha másfelől észre, még pedig nagyon jól számítóra, nem mutatna azon emberek eljárása, kik eszközölni tudták, hogy ellenfeleik sorai közt maradva, azok színét viselve, sőt bizalmukat is bírva, nekik szolgáljon, még pedig ingyen társaival együtt. E mephistói eljárásban, gondolom, Kováts Lajosnak volt s van nagy része. Kérlek, írd 'Sigának; gondolom, a te szavad nem lesz sikeretlen. De ne késsél írni, mert ő záporként önti vezérczikkeit. — Még meg kell jegyeznem, miként a 'Sigó' czikkjeinek epés, sőt sértő modora részint benne mindig létezett calvinista-deáki disputáló spiritusból, részint

pedig mostani nagyon ingerült idegrendszerétől jön. E — saját maga által nékem nem régen panaszolt állapotját — túlfeszített munkássága s roppant kávéital okozta.

Nőm téged igen-igen szívesen köszönt. Ő most sem igen jól van; de gyermekeink jól vannak. Éljen boldogul, barátod, W.

XLI.

Deák Ferencznek. Zsibó, 1848. márczius 13.

Szeretett Barátom! Csak egy pár nap előtt írék Neked; azóta tudám meg, Kossuthnak márcz. 3-iki fontos indítványát, s annak közakarattali elfogadását. Ez mérhetetlen következtetés lehet ahoz képest, mint az azon indítvány megtételét s elfogadását lehetővé tett körülmények alakulnak s a hogy azokat fogják használni tudni.

Erősen hiszem, hogyha egészséged csak valamennyire is engedi: felmész. Sohasem volt s nem is lesz országgyűlésen emberre annyi szükség, mint reád most Posonyban. — Én hozzád képest ott semmi, vagy csak parányi hatása, mindent félretéve, indúlnék fel, hogyha nőm, ki — már mint íráim — régóta nagyon beteges, éppen utolsó levelem írása után való nap, azaz 10-én megint egy gonosz torokgyuladást nem kapott volna, melynek következtében már harmadik éje virasztok ágya mellett. Reményem sem lehet, hogy e torokgyuladásból istentől remélt szerencsés felgyógyulása után is egyéb bajai és szenvedéseiért mostanság utazni képes lehessen. Őt pedig — kivált betegen itt hagyni — oly vadság volna, mit sem tudnék, sem akarnék elkövetni.

Minapi levelemben felejtettem említeni azon meggyőződésem, miszerint igen hasznosnak vélném, hogy Posonyba írj többeknek, felfejtve előttük, hogy bizonyosan szándéktalanul s célzatuk ellen, de minő rossz ügynek, s mennyire szolgálnak az által, ha most meghasonlanak s Kossuth ellen törnek vagy csak nem eléggé pártolják is. Most azonban azt hiszem márt. 3-ika után legalább egy darab üdeig, ki egyébből nem, kénytelenségből is követendi s pártolandja őt minden jóban.

Szegény nőm — ki ma jobbakán van — Téged igen szívesen köszönt. Éljen boldogul!

XLII.

Deák Ferencznek. Szedres, 1848. április 19.

Nagy szenvedés vala nékem Pozsonyban, de főként Pesten egy fedél alatt lenni s mégis oly ritkán lehetni veled. De hiába, ez nem lehet még másként, így kelle lennie.

Nagyon aggodom az iránt, hogy Horvátországot illetőleg mi hír jött? A már megkezdett uton marad-e Jellasic? És ha igen, mit lesztek ti teendők? Az is gyakran fordul meg fejemben, hogy mi fog Prémi (*így!*) Zsigmonddal és Erdődivel történni? Kár lenne nekik alkalmazás s kitüntetés nélkül maradniok. Multjok s jelenük oly tiszta, mint kevés embernek. — Somogyi Antal is egyike az ügyünkért régolta vivók leg-szilárdabbikának s a mellett jó s hű munkás ember.

Nőm téged igen szépen köszönt s izeni, hogy bár részeltethetne téged oly repeső és édes örömben, milyen ma volt néki szülői s testvéri viszontlátásakor.

Aldjon az ég sat.

XLIII.

Deák Ferencznek. Kolozsvár, 1848. május 26.

Szeretett Barátom! Az unio eszközölhetésének reménye itt jobban áll, mint a hogy több előzmények s főként a balásfalvi roppant nagy oláh gyűlés után lehetett remélni. Előlegesen megállapodtunk azon lenni, hogy mindenek előtt a VII. t.-cz. fogadtassék el s az azonnal megerősítés végett terjesztessék a felség elébe. Kérdésül merült fel, hogy e törvény elfogadása következtében az abban kijelelték a magyar honi gyűlésen megjelenendők lévén, a most itt jelenlevő követekből menjen-e fel annyi, mennyinek ott hely van adva vagy pedig új követek választassanak?

Az új választás mellett szól:

1. Hogy a mostani követek közül főként a megyebéliek nem oly öntetűek, mint a magyar-honiak, mert ezeket csak nemesek választották s így a mint ezeken demokratikus, úgy amazokon aristokratikus bélyeg van.

2. Hogy a képviseleti elvek szerint választandó új követek oda fenn jobban fogadtatnának s hatásuk több lenne, mint a mostaniak közül felmenendőknek.

Ellenben az új választás ellen következők szólnak: 1. a megyékben a szászok közt s még egy pár városban is oly sokkal, de sokkal fejülhaladja a magyarok s illetőleg a szászok számát az oláhoké, miként a magyarhoni széles választási alap szerint választván, kétségen kívül nemcsak többnyire, sőt mind oláh követek mennének. És ez itt Erdélyben az oláhokat illetőleg sokkal bizonyosabban történnék így, mint a mennyire félhető, hogy Magyarhon bármely tót megyéjében is a szláv elem a magyart elnyomja, mert itt Erdélyben a balásfalvi gyűlés után s a mindenféle machinatiók s agitatiók következtében az oláhok nemzeti lét utáni vágya s közdolgokbani

befolyás utáni törekvése nagyobb s — a mi legfőbb — a köznép közt terjedtebb, mint a tótok közt s ezen fiatal hevű vágy még oly meleg s eleven, hogy bizonynyal a legnagyobb részvéttel s tüzzel veend minden arra jogosított oláh a választásokban részt. — Kik e veszélyt látják, de mégis új választást hisznek szükségesnek, javallják, hogy vagy oly közgyűlések válaszzák a követeket, milyenek a XVI. t.-cz. következtében Magyarhonban választák az állandó választmányokat [ilyenforma a Szász Károly véleménye] vagy pedig a magyarhonilag választott állandó választmány választaná a követeket [ez Kemény Dénes javaslata]; a mondott szerénti közgyűlésre némelyek szerént minden helyséből egy vagy két egyén, mások szerént minden 100 füst után egy lenne választandó; azonban tagadni nem lehet, hogy ezen két s illetőleg három foku választás nem sokkal lenne a magyarhonihoz hasonlóbb s kevesebbé aristokratikus, mint az eddigi s ezen annyira diluált nép-hozzájárultával választott követek ezen simulacrumai, mondhatni gúnyképei a népképviselőknék, aligha kielégítenék, megnyugtathatnák azokat, kik netalán idegenkednének az eddigi mód szerént választott mostani követeket elfogadni.

2-ik ok, mely az új választások ellen felhozott, az, miként most országgyűlésileg itt, Erdélyben új választási módot dolgozni ki s vinni keresztül, oly feladat, mely az országgyűlést ingerültté tehetné, s szász és székely érdeket nagyon is sértethetne és sokkal több időt igénylene, mint a mennyire az országgyűlést nyujtanunk tanácsos lehetne.

3-szor az új választásokat többen az okból is ellenzik, mivel annyival kevésbé látják szükségesnek, minthogy a VII. t.-cz. mondja, miként a közelebbi magyarhoni országgyűlésen — tehát nem az erdélyin — leend az erdélyi érdekek képviseltetése elrendezendő.

4-er. Mindenek feletti ok pedig az új választás ellen az, hogyha az országgyűlés a mikénti választás feletti hosszas tanácskozásba s élénk vitatkozásba elegyedik, s azok majd jó későn történendő bevégezése s a ki tudja, mikori felsőbb meg erősítése után történendenének a hasonlókép hosszasocská választások, ugy a Julius 2-án Pesten megnyitandó országgyűlésre meg nem jelenhetnének a követek. Így tehát az alternativa ugy állt, hogy vagy a mostaniak, vagy épen ne jelenjenek meg Erdélyből követek a magyarhoni országgyűlés első hetei, lehet — hónapjai — alatt.

Mindezt megfontolva, Bethlen János, Kemény Domokos, Zeyk József és Károly, Teleki Domokos és én a mellett voltunk, hogy ne törtenjék új választás. Annyival kevésbé láttuk új választásnak szükségét, mivel a mostani követek nagyobb része

már a magyarhoni gyűlés számára is van választva. Részemről mostani követeinknek el nem fogadása iránti aggodalom ellenében azt is nyilatkoztattam, miszerint bizonynyal minden gáncs el leendő enyésztetve annak kijelentése által, hogy a pesti országgyűlésnek ily váratlan jókor történt kihirdetése kénytetett ily követeket küldeni oda; és hogy mihelyt a közös törvényhozás meghatározandja, hogy Erdélyre nézve a népviseleti alap s arány milyen legyen, azonnal új választások fognak itt Erdélyben eszközöltetni s az ujonnan választandó követek még az országgyűlés folyta alatt fogják a most egyelőre felmenendőket felváltani. — Azonban az attóli félelem, hogy mostani követeink el nem fognak vagy rosszul fognak fogadtatni, arra birta azon bizottmányt, mint a teendők előleges elhatározására választottat, mely a tárgy felett ma tanácskozott, miként tegyünk kérdést nálatok s kérjünk tőletek megnyugtatót.

Én tehát ezennel kérlek téged, terjeszd sietve e tárgyat a miniszterium elébe. A dolog nagyon siető lévén, sürgöny általi és siető választ kérek és kérünk. — Én épen ezeket és így írák meg Klauzálnak, Szemerének s Eötvösnek. — Meggyőződéseim szerint, ha új választás eszközlése határoztatik, s ezen országgyűlés — mely csak, ha rövid lesz, lehet jó — hosszúra nyúlik, nagyon zajos és ingerült lesz, s maga az unióra nézve is rossz vagy talán épen ellenséges irányt vehet: s a mellett az oláh mozgalmaknak veszélyes mezőt nyitand s Pestre hű szövetségesek helyett egy jó rakás ellenség fog küldetni. Nagyon kérlek azért, kövess el mindent, hogy oly választ és pedig sietve kaphassunk, mely aggodóinkat megnyugtathassa.

Ezen kívül részemről s Teleki Sándor kővári főkapitány részéről arra kérlek, ird meg véleményedet, lehetünk-e mi követek? pl. ő Kővárból. én Szolnokból vagy pedig valamely erdélyi város avagy megye részéről. Maradok barátod . . .

XLIV.

Deák Ferencznek. Kolozsvár, 1848. május 30.

Szeretett Barátom! Nagy ünnepünk van. Az unio kimondatott teljes közakarattal, legkisebb ellenmondás nélkül. Az egész országgyűlésnek minden tagja kivétel nélkül, szóval fellállással s kendők lobogtatásával nyilatkoztatta megegyezését. Nekem jutott a szerencse s tisztelet, az előadást megtenni.

Az unioról, vagyis a VII. t.-cz. elfogadásáról t.-cz. még ma elfogadtatván, azzal holnap jókor reggel indulnak a futárok. Veér Farkas és Pálffy János mennek azon meghagyással, hogy

Pesten vegyenek töletek utasítást s a szerént menjenek tovább a felséghez vagy pedig bízzák a czikk szentesítését reátok. — Itt — mint az óhajtások maximuma — létezik az, hogy a nádor, Batthyányi vagy bár a kettőnek egyike, menne fel a szentesítést sürgetendő. Átlátja azonban majd mindenki, mikép ezen óhajtás bajosan teljesülhet. Ezen esetben az lenne a kívánság, hogy a ministerium többi tagjai közül menne fel valaki. Ezen igen-igen fontos feladat megoldására igen sokan nagyon alkalmasnak gondolják Széchenyit. Ezt én is hiszem, kívált ha még vele együtt menne Pulszky is. Azonban ezen igen kívánatos esetben is szükségesnek tartanám, hogy Veér Farkas és Pálffy is felmenjenek.

Ezen törvénynek szentesítése mondhatlan sürgető, mert a pesti hongyülés már oly közel van előttünk, hogyha a confirmatio késése miatt követeink választása is sokat késik: úgy azok az országgyűlés kezdetén nem leendének jelen. Már pedig — azt hiszem, — hogy az országgyűlésnek már kezdetén mindjárt igen fontos tárgyak jövendének szőnyegre. Kétségen kívül a hon védelme leend a mindenek előtti s feletti tárgy. Ha már követeink nem lesznek ennek tárgyalásán jelen, a hongyülés vagy nem kaphat Erdély részéről katonát s subsidiumot. vagy pedig azt Erdély hozzájárulta nélkül kell reáronnia. Az első a mostani körülményekben nagyon érzékeny és káros hiány lenne; a másik pedig igen vissz és kedvetlen benyomást okozna. E bajon segítve lenne úgy, mint én javalltam, t. i. hogy a mostani itt lévő követek menjenek interimaliter föl, míg a rendesen választandók felmenvén, őket — ha már nem lenne késő — felváltanák. Azonban e véleménynek nincs többsége. Mint expedienst, azt javallta Perényi, hogy mihelyt a most felmenő czikk szentesítve lejön, azonnal tartassék minden törvényhatóságban a XV. t.-cz. értelmében s jelleme szerinti közgyűlés, vigyázzván arra, hogy helységenként ne felette nagy szám után menjen egy-egy képviselő, hanem menjen annyi, mi a közgyűlés régi tagjainak számával legalább egyenlő legyen. Ily közgyűléseknek úgy is kell az unio iránti sanctionált törvény itteni kihirdetése után rögtön tartatni; mert csak olyakon választathatik a törvényválasztást vezető választmány; igen lényeges lévén, hogy a nép közbenjöttével választandó követek választása ne tiszta aristokratikus elemek által eszközöltessék, ily választó bizottmány a nép befolyását teljesen semmivé tehetvén. Ezen az említett közgyűlésen kellene tehát az idő megnyeréséért azon kérdest intézni az egybegyűltekhöz, hogy akarják-e ők a kolosvári küldött követeket felhatalmazni, hogy *ideiglenesen* képviseljék őket Pesten, míg rendesen választottakat küldhetnének helyökbe. A legtöbb helyt

bizonynyal a mostaniakat hagynák meg; hol pedig az ellenkező eset lenne, ott annak rendi szerint történnék a választás. Természetes, hogy a bizonynyal csak kevés ideig együtt maradandó hongyülésnek — mint mondám — nemcsak kezdetére nem, de talán végére sem érnének fel követeink: — ugyde nem lenne legalább Erdély képviseletlen s a rendes választás mindenütt s a fennemlített mindkét esetben végbevitetvén, vagy még a közelebbi együttléte vagy az azutáni egybejövételére egészen más képviselet szerinti követei lennének mindenik törvényhatóságnak. A választásra nézve azonban minden esetre szükségesek némi szabályok, melyek az erdélyi sajátságos viszonyokból folynak. Ezeket ki kell itt dolgozni s felküldeni, mint a 848-iki választásról szóló törvény kiegészítését vagyis Erdélyrei alkalmazását. — Más tárgyakra nézve azt hiszi Prényi, miként nem kellene olyak felől, mik a 848-iki törvények közt, mint reánk alkalmazhatók megvannak, új törvényt hozni vagyis új alakba önteni a már meglévőt, hanem csak a körülmények s helyzet igényelte módosításokat vagy hozzátételeket kellene azokhoz ragasztani vagy csatolni; kimondván, miként az unio kimondása után és által a 848-iki organicus törvények a miénkek is s következőleg minket is kötelezőkké válván, csak az ezen szabály alóli azon kivételek lennének megemlítendőek, melyeket a lehetőség, vagy nemlehetőség tekintete tenne szükségessé. — Prényinek e véleményét, — mely az én veled már közlött nézeteimmal nagy részt egyezik — többen — mondhatni legokosabbjaink — elfogadták ma reggel; most este nagyobb számmal mentek Prényihez; s ott volt Kemény Dénes is, ki ma reggel nem volt jelen. Nekem el kelle onnét jönnöm mulaszthatatlan dolgaim mián; nem tudom, nyert-e többséget Prényi nézete; mert azt hiszem, Kemény Dénes ellene volt. () pedig oly elhatározott, hogy ne mondjam, megátalkodott, s gorombának mondani nem akart, de polgáriasodottnak is teljességgel nem nevezhető modora által szokta vezetni, kergetni vagy hurczolni az embereket.

F. hó 26-án sürgöny által küldött csakugyan a fennebbieket érdeklő levelemre nagyon óhajtom válaszodat.

Nőm téged igen-igen szívesen köszönt. Él j boldogul.

U. i. Kérlek, küld e levél tartalmát Batthyányival, Klauzállal, Szemerével, Eötvössel s ha megint Pesten van. Kossuthtal. Megbocsáss, hogy egy kéréssel alkalmatlankodom. Igaz, hogy bűn idődet, mely neked is, nekünk is oly drága, egyéneket illető tárggyal foglalni el. Irnék oda, hová a dolog egyenesen tartozik, t. i. a hadügyministeriumhoz, de ott senkit sem ismerek s időm sincs több levélírássra, mert már éjfél után az óra s én vagy 8 nap óta alig aludtam többet összesen,

mint egy jóra való apát 24 óra alatt szokott. A dolog ez: 1. Katona Miklós, ki Pozsonyban volt a reincorporatio iránti petíciókkal, a Szegedre menendő hadseregbe akar állani. Ő 12 évig volt részint gyalog, részint lovaskatona; mint mondják, kijellett katona volt. Most kérése az, hogy mivel azon 10 év óta, mióta elhagyta a katonaságot, ő folytonosan polgári hivatalban lévén, ezen szolgálata s annak ideje is számíttassék rangra nézve katonai szolgálatja idejének. Mint volt katonát sokat üldözték. Ő pedig mindig buzgón pártolta a jó ügyet.

2. Egy régi ismerősömnek fia, Timár Gábor, hasonlóképp a most létesítendő hadseregbe lépend. Ő hat évig volt a gyakorlóságnál kadét. Kérlek, szólj az illető helyen mind a kettőért egy jó szót.

XLV.

Deák Ferencznek Kolozsvárról Pestre. 1848. jun. 4.

Szeretett Barátom! Az unio, vagyis annak kimondása után, miként Magyarhonnal egygyé váltunk, nem sok az, mit még ezen országgyűlésnek még szükséges tennie; de mi ezen néhány szükséges teendőn kívül sokat akarunk s szándékozunk — a mint azt rémüléssel látom — tenni. Én azonban tehetőségemhez képest azon vagyok, hogy mentől kevesebbet tegyünk itt vitatás s törvényhozás tárgyában és mentől többet bizzunk a közös törvényhozásra s az által felhatalmazandó ministeriumra. Bajosan boldogulok, mert az erdélyi törvényhozók, legalább közülök sokan, nem tudnak megválni azon vágytól, hogy a részletekbe is belelegyedjenek. Ezek legjobbjai közül is Kemény Dénes és Szász Károly, — vélekedésem szerint — theoriai elvekkel, formalításokkal többet bajlódnak s azokra sokkal több súlyt helyeznek, mint a mennyivel azok Európa jelen forradalmi szakában bírnak. — A választási törvény, melyet készítünk, annyival szükségesebb volt, minthogy itt a Pozsonyban alapul felvett negyedrésztelek nem léteznek; de e törvényt is csak úgy szerettem volna alkotni, mint a pozsonynak kiegészítését.

Az itt szükségesképpen elővenni kellett s kellett tárgyak közé tartozik a székely katonaság ügye, — ezen derék, de nyakas népfaj helyzete, események s bujtogatók által felizgatva azon a ponton állott, hogy a katonai fegyelmet teljesen lerázza. Nagy bajjal sikerült őket lenyugtatni. A rólok szóló t.-cz. nem olyan, milyennek kellett volna lenni, hanem a milyen lehetett. — Mind a székelyek, mind a szélbeli oláh katonaságra nézve szükséges, hogy a köztük lévő idegen, főként tót, horvát, ráciz tsztek máshová helyheztesse, — az oláhokat

illetőleg oly eljárás követessék, melynél fogva az eddigi németesítés — főként a nevelés általi — megszüntetessék.

Mindenek előtti feladatunk most a dézma és robot azonnali megszüntetésének ünnepélyes és erélyes kimondása. Az urbéri viszonyokra nézve is azt akarták, hogy amúgy parolás modorban nékitürkőzzenek a törvény-gyártásnak s majd, ha hosszas viták és declamatiók után elméltőztatnak a magyarhoni e tárgybani törvényt vagyis annak elveit fogadni, azután minden részletes és sokféle kérdések és esetek megvitatása után kimerítő törvényt hozzanak, és csak ezen törvény megerősítése, dicasterialis formalitással, lassusággal történendő hihirdetések után szüntetessenek meg a robotok. Némelyek arról is gondolkodtak, hogy ezen megszüntetésre határidő szabassék pl. Novemb. vagy Septemb. vagy legislegalább néhány hét. — Sikerüle azonban nekem s néhányunknak a dolgot lassanként annyira vinni, hogy e szándékokat — mondhatni — hüvelyenként enyésztetvén, reálljanak, hogy holnapután ünnepélyesen kimondassék a robot és dézma megszüntetése. — Ezen és több más tárgy iránt sokat szerettem volna neked írni, de Komáromi, ki ezen leveletem viszi, indul. Így most csak annyit, miszerint mind az urbéri viszonyok, mind az unio más tárgyaira nézve mulhatlan s egyedül jó expediens az, mi a reincorporatoria nézve történt, t. i. az egésznek királyi biztosok által eszközése. Ezen ideát úgy sikerülend itt elfogadtatni, ha bár csak privát levélben is fog valamelyitek nyilatkozni annak helyeslése iránt. Nagyon szükséges lenne annak kieszközlése is, hogy a Felső István helytartónak s a magyar ministeriumnak hatását Erdélyre is kiterjessze.

Nőm téged igen-igen szívesen köszönt, élj boldogul.

XIVI.

Deák Ferencznek. Kolozsvár, 1848. jun. 7.

Szeretett Barátom! Örömmel értettem soraidból a lelkesedést, melylyel az uniót Pesten fogadták. Itt az oláhok csendesednek, ámbár a bujtogatások még mind folynak. Ezen bujtogatások főként a szászoktól erednek, kik közt Rosenfeld »apa és fia«, leginkább pedig Szalmen, a comes, igen gonosz szerepet játszodnak. Az anti-unionális mozgalmak főhelye Szeben. Saguna, az óhitű püspök is veszedelmes ember. Bajaink egyik főbbike az is, hogy a honbeli katonatisztek közt általában rossz szellem uralkodik. Unio, nádor, ministerium ellen izgatnak ezek is. A kommandírozó becsületes ember; de szükséges őt kissé animálni s lekötelezni. Jó lenne, ha a nádor őt vagy felhívná vagy neki írna s lelkére beszélne. Nagyon

kérlek, *figyelmezzetek különösen arra*: hogy minden oly iratban, melyet a nádor vagy ministerium Erdélybe küld, kiemelten legyen megemlítve, hogy az V. Ferdinánd királyunk nevében s felhatalmazása következtében rendeltetik; mert szomorú terjedséget nyert azon gonoszság-szülte eszme, hogy V. Ferdinándtól s mint itt nevezik, az ausztriai háztól el akarunk szakadni, vagy már el is szakadtunk, és hogy mind a nádor, mind a ministerium ellentétben áll a felséggel, ki kényszerítés alatt áll. Ezen hírnél és hitnél semmi sem árthat ügyünknek inkább. Jó lesz azon lenni, hogy *minden* hírlapban jelenjenek meg ezen rágalom ellen czáfolatok s nyilatkozatok. A hadsereget talán ugynevezett Armee-Befehlek által, valamint a tótokat s mindkéthitű oláhokat igen szükséges lesz felvilágosítani s megnyugtatni. Minden felekezetű papok által is jó hatást lehet e tárgyban országszerte gyakorolni.

Itt országgyűlésünkön dolgaink elég jól mennek. Remélem, e héten annyira készen leszünk mindennel, hogy innep utánra csak a megerősítve leérkezendő törvényczikkek kihirdetése fog maradni.

Bár a követválasztások eshetnének meg úgy, hogy a követek jul. 5-én Pesten lehessenek, de félek, hogy ez nem fog lehetni; jó lett volna, hogy — úgy mint én terveztem — a most itt lévő követek mentek s lettek volna fenn addig, míg az új választások itt megtörténnek.

Azt hiszem, hogy az unio teljes és részletes végrehajtása úgy, de csakis úgy eszközölhető gyorsan és czélszerűn, mint a hogy a részek visszacsatlása eszközöltetett, t. i. kir. biztos által. Erdély uniojára kellene egy fő s alatta kerületenként működő 4–5 albiztos bizottmányi tagokkal. Erről én írtam Szemerének; de nem írtam valamiről, mi felől pd. kell nyilatkoznom, t. i. személyemről azon esetben, hogyha ezen kir. biztosok kinevezésekor rólam is lenne szó; — átalottam neki ez iránt írni, nehogy vagy tolakodásnak vagy isten tudja, minek vegye. Te azonban ismersz, azért őszintén írok neked e tárgyban. Ha én szóba jönnék s hasznosnak találnátok, hogy engem nevezetek ki főbiztosnak vagy az albiztosok egyikeként, én a kinevezést vissza nem utasítom, mert azt hiszem, hogy most kötelesség ott és úgy szolgálni, mint az kívántatik; de nagyon szeretném, ha azon pohár elmulnék tőlem; mert kívált oly embernek, kinek itt sok családi s baráti viszonyai vannak, felette kellemetlen feladat lesz, mivel sok érdekeket kellettend sértve, még pedig nagyon is sértve érinteni. Szólj barátainkkal s ha csakugyan kívánnátok engem kinevezni, úgy tudassátok azt velem *sietve*; mert azon esetben nem viném fel kis fiaimat; nagyon bajos lévén ily apróságokat fel s

kevés idő múlva megint leutaztatni. A királyi biztosoknak — azt hiszem — hamar meg kell működésüket kezdeniök; azért mihelyt az itteni országgyűlés által kinevezett bizottmány a miniszterekkel az illő előkészületeket megteendi, azonnal itt Erdélyben kell a munkához fogniok, azt a nyert utasítás szellemében folytatandók.

Nóm téged igen-igen szívesen köszönt. Éljd boldogul! — maradok barátod, W.

XLVII.

Deák Ferencznek. Kolozsvár, 1848. jun. 9.

Tegnap irék neked; de azóta nagyot változtak a körülmények. A Prényi által ma hajnalban fölindított sürgöny értesített titeket eddig dolgaink aggasztó állásáról. Itt erélyes fellépés kell, de az a baj, hogy nincs, ki tegye. Sem Teleki, sem Puchner nem arra valók, gyengék, lassúk, kétségeskedők. Ide erély kell s higgadt fontolás és számítás után gyors, szilárd eljárás. Prényi nem jelent itt meg eléggé királyi biztosi színben; mint csak ministeri biztos, nincs és nem lehet az országban elég tekintélyvel s hatással, mert éppen azon hittel töltötték el a bujtogatók az országot, hogy a ministerium csak azon pártnak organuma, mely a császártól elszakadt s melynek élén István nádor áll; tehát annak engedelmeskedni nem kell. Nem is lépett ő itt fel elég innepélyességgel. Oly bureacratico-aristokratikus országban, mint Erdély, nem lehet respublicanus egyszerűséggel imponálni: itt czím, fény, pompa kell. Igen szükségesnek hiszem, hogy királyi — de jól megjegyezve — egészen ezen alakban és fényben megjelenő teljes hatalmú biztost kell ide rögtön küldeni; de ugyan rögtön, mert kitörésben van az, mit még jó részt könnyen lehetne elfojtani; de a mi — úgy lehet — csak rövid idő alatt is mindent lángba borítand. Meggyőződéseim szerint senki sem felelhetne meg nálunk ezen terhes, de nagyszerű hivatásnak annyira, mint Széchenyi. Ő katonai ismeretekkel is bír; azonban erélyes, elhatározott ember: tud merni, hol kel s tud tenni és tétetni. Hiszem, miként e hivatás terhes és sok tekintetben kellemetlen voltát érzendi ő; de gondolja meg, miként a nagy Magyarhon egyik legszebb, s legfontosabb részének megmentését és azt fogja eszközölhetni, hogy a magyar, úgysem nagy számból álló faj, egy nevezetes s erőteljes része ki ne irtassék. Ha Széchenyi teljességgel nem jöhetne, Haller Ferencz, a volt bán sem lenne, — hidd el nekem, — rossz. Ezen ember félre van ismerve. Horvátországban lehet, hogy hibázott, de milyen emberek vették őt ott körül! De a nádor és a ti tiszta

utasításaitok mellett s tőlünk-véve körül, bizonyosan megfelelné a czélnek. Legislegjobb lenne pedig, ha őt tennétek commandirozónak [Puchner már öreg s beteges, bizonynyal óhajtsa teljesülné, ha előléptetéssel nyugalmaztatnék], de a mellett az, hogy Széchenyi mint teljes hatalmú királyi biztos jöjjön, multhatatlanul szükséges marad. — Kérlek, fontold meg ezeket; szólj Batthyányival, minisztertársaiddal, főként Szemerével; közöld az eszmét Széchenyivel is.

Nóm szívesen köszönt. Elj boldogul! barátod.

XLVIII.

Deák Ferencznek. Kolozsvár, 1848. jun. 12.

Szeretett Barátom! Dolgainkról Bethlen János ir neked bővebben, én osztozom nézeteiben. Küldünk mi, t. i. ő és én egy véleményünk szerint fontos levelet a miniszerelnöknek. E levél tartalma megkívánja, hogy azt véletek rögtön közöljék; ha ő ezt tenni feledné, kérd nevünkben e levél közlésére.

Erdélyért tennetek kell, még pedig rögtön s azt, mit mi kérünk, különben így ügyünk s e hon veszte van; kérlek, szólj ügyünkről collegáiddal s a nádorral. Sok fontos tárgy van előttek, valamelyik fontosabb s sürgetőbb a miénknél alig.

Nóm téged igen szívesen köszönt, áldjon az ég! barátod.

U. i. Figyelmeztettek s figyelmezted, kérlek, barátinkat, miszerint Prényi azt, mi Erdélyt fenyegeti, korántsem méltá-nyolja eléggé. Ő nem jól fogja fel a körülményeknek nagy részét; ő csak lokális okoknak tulajdonítja azon mozgalmakat, melyeknek pedig főrugói közül egynél több túl és kívül van határainkon. Állítja ő, miként mi itt tulságosan félünk; én pedig állítom, hogy embereink korántsem félnek eléggé, azaz gondatlan gyermekként játszkodnak vagy civódnak a kiütésre kész *krater* szélén. Tudod, a félelemmel czimborázni nem szoktam, s azért mit mondok, nem rémkép; kívülről-belőlről meglehetősen esmerem a körülményeket s ezeknek tudata szemlélteti velem a multat s a jelent.

Ha lehet, írok neked a közelebbi postával hosszabban. Szállásért írtam Wodianernek; a néki szóló s ide mellékelte levelet küldd, kérlek, sietve kezébe. Irasd meg nekem valaki által, Kossuth miként van.

[NB. a Wodianerhez írt levél a Wodianer házában Wesselényi által kibérlendő lakásra vonatkozik, minek ügyében jun. 3-án, 8-án is írt s választ nem kapván, most újra ír; mert jul. 1-sejére Pestre akar menni s igen kellemetlen volna rá nézve, ha lakást nem kapna. Postafordultával választ kér.]

XLIX.

Deák Ferencznek. Kolozsvár, 1848. jun. 15.

Édes Ferenczem! Haragszol-e, hogy megint levéllel bolygatlak. de ez rövid leend. Körülményeinkről Teleki Laczi fog neked eleget mondani, én csak azt mondom s ismételem most is, miként ha Erdélyt meg akarjuk tartani: küldeni kell erőteljes egyéniséget, mind polgári mind katonai körben működőt. — Ha Széchenyi nem jöhetne le, úgy hatalmazzátok, mint királyi biztost fel, az idősb Bethlen Jánost.

Sürgőnyvel írtam vagyis inkább írtunk Bethlen Jánossal a napokban minisiterelnök Batthyányinak; azután tudtuk meg, hogy most ideiglenesen Széchenyi a minisiterelnök. Kérlek, eszközöld, *hogy ha még nem talált volna megtörténni*, bontsa fel levelünket Széchenyi s közölje veletek. Lehetlen most többet írnom, annyira elnyomott most az álom: mert az országgyűlés kezdete óta alig alszom egy éjet a másikba véve 3 órát.

Nőm igen szívesen köszönt. Elj boldogul.

I.

Deák Ferencznek. Kolozsvár. 1846. jun. 16.

Szeretett Barátom! Megint irok Erdély dolgairól egy hosszú levelet, ezuttal Szemerének; kérlek, olvasd meg azt. Mindinkább terhesülnek reánk a körülmények; ha nem segíttek Ti, még pedig rögtön rajtunk, erélyes s elhatározott fellépéssel, úgy nemzeti enyészet halálos ítélete lesz reánk kimondva.

Bajaink nem kisebbike az, hogy ámbár a felség mondta ki, mikint István s a ministerium Erdély felett is rendelkezendik; mégis alig jön onnan valami rendelet ide; pedig beh sok rendezni való lenne!

Nőm téged igen szívesen köszönt. Élj boldogul, barátod W.

U. i. Kérlek, köszöntsd barátainkat. Kossuthnak — bár mennyire szerettem volna írni — de félvén, hogy komoly tartalmú s részvétre és munkásságra felhívó levél neki árthatna, még nem irok. Azonban örömmel értvén éppen most, miszerint a hírlap jelenti, hogy ő jobban van: közelebbről irok neki. Kérlek, közöld s közöljétek vele Erdélyt illető kéréseinket s óhajtsainkat. Üdvözöld legszívesebben nevemben s nőm nevében.

II.

Deák Ferencznek. Pestről Pestre, 1848. jul. 11.

Szeretett Barátom! Egy nagybányai igen jó ismerősöm. Jendrassik, arra kért, hogy ajánlanám őt neked az ottani kerületi bányásztörvényszék elnöki hivatalára. () mindenhez

értő enciclopedicus ember; de a törvényszakban — közönségesen állítják róla — hogy igen alapos ismeretekkel bir; az is közvélemény felőle, hogy jó bíró, igazságos és megvesztegethetlen. Hogy igen szorgalmatos és részre nem hajló, magam is tudom. Szívesen kérlek, teljesítsd, ha lehet, óhajtását. Két nap óta betegten fekszik, de már jobbacskán van barátod.

LII.

Deák Ferencz urnak. Pestről Pestre, 1848. jul. 31.

Szeretett Barátom! Pár nap óta a fagyaldánál sem találkozhattam veled. Az erdélyi dolgok felől kellene veled szólanom, kérlek, szentelj erre egy kis időt. Errőli izenetedet elvárja Barátod.

Pest, julius 31-e 1848.

LIII.

Deák Ferencznek Pestről Pestre, 1848. aug. 4.

Kedves barátom! Teleki tudtokra adá az erdélyi bizottmány tagjainak, hogy értekeződni akarsz velünk a partiumbéli pörök appellatiója felől. E tárgy s ha még lehetne, másról is, szeretnék veled a mai 5 órai ülés előtt, habár csak pár szót is, szólni. Én 5 óra előtt $1\frac{1}{4}$ -del megjelenek a terem tornácán lévő czukrásznál; s mivel tudom, hogy a megjelenendők csak 5 óra után fognak összeszállingózni: remélem, hogy fogok veled egy pár tárgy felől szólhatni. Most ide mellékelem a királyi bizottmány által hozott s kihirdetett szabályok közül azt, mely a pörök fellebbezését illeti. Barátod.

LIV.

Deák Ferencznek. Pest, 1848. szept. 5.

Cravalli szándékukban erejüket mérték: gyengének találták. A házban kivánták tehát a dolgot a revolutio terére vinni. Kossuth tegnapi beszéde által nem kis sikerrel eszközölte ezt. A végrehajtó hatalomba a Beöthy kinevezésével jól belemarkoltatta a házat. A minster-tribuneon mint vádló lépett fel saját maga a király ellen, azután panaszt emelt a király családjával szembe s 24 órát ad a királynak felelésre. Fogalmam szerint okos ember presse-collé elé csak a magánál gyengébbet teszi; az erősebbet sarokba szorítani balgaság: vagy pedig a cél az, hogy neki rohanva a sarokba szorító új rendszernek, azt felökkelje. A Kossuth beszédében mindennek megvan magva, csirája, mi szemöknek, szájaknak kell: Con-

vent, dictátorság s a ház és házak mindent elfogadtak s örülnek az örültek borzasztón. — Képednek, melyet festél nekem, a német békítő minster s az ugyanazt hasbalökő felől, tegnap lőn remek bevégzése. Bizonyynal engesztelő s kiegyenlítő működéstök jól hangzik össze azzal, mi itt tegnap történék: Cortez elégeté a hajókat; tartott-e meg a magyarok Istene még valami sajkát ügyünk számára, még nem tudom. Alig hiszem. Áldjon az ég! barátod.

LV.

Deák Ferencz urnak. Pest, szept. 24. 1848.

Kedves Barátom! Dolgaink úgy állanak, hogy mindenkinek kötelessége neje, gyermeke bátorságbatétele s bátorítása felől gondolkodni. Kétes és lelkiismeretben járó s nemcsak saját személyemet illető dolgokban szeretem magam elhatározása előtt megtudni azon kevesek véleményét, kiknek véleményére sokat építek. Kérlek, ird vagy mondd meg nekem, mit tartasz legtanácsosabbnak s czélszerűbbnek nőmet s gyermekeimet illetőleg tennem, hová vigyem vagy hol hagyjam őket? — Itt valjon mi fog történni? A törvényhozó test mit teend s mit teendesz Te? Hol szólhatnak veled? Bár teljesitenéd ma azon régótai ígéretedet, hogy nálunk ebédelsz. Tedd ezt, erre kér komaasszonyod s barátod.

LVI.

Deák Ferencznek. Freywaldau, 1848. okt. 28.

Édes Ferkóm! Azért a 10-diki határozatért itteni magyarokul f. hó 17-én sürgönyt küldöttünk Kossuthoz nyilatkozattal s Prieznitzi bizonyítvánnyal. Semmi hír, hogy vette ő ezt. A sürgöny hihetön elveszett; tehát újra irunk, ezuttal Nyárinak. Tudod, hogy én jöttem családomat biztos helyre hozni s mivel láttam, hogy én, mind vakságomért jelenben ott nem használhatok. Ide érve, nem sokára oly baj (gyomorgörcsök) vett elő, mely a courát — a mivel nőmnek s leányomnak is kell élniük — reám nézve is ugyan szükségessé tette. — De megvémben oly fordulatot vettek a dolgok, hogy miután mindenféli írással tettem, mit tehettem, de az eredménnyről semmit sem tudok: Pesten vagy ha fegyveres erőt adnak, megyémben is működés-tért látok számomra nyilni s ezért készen állok, ha a várt tudósítások vagy Pestrőli rendelet kívánja, oda menni. Azonban tegnap megyémből vett jelentés nyugtatóbb, bizton várt segélyről szólván. — Bár a még veendő tudósítás szükségtelessé tenné meneteltem; mert kínos dolog áll előttem, t. i.

vagy nőm nélkül mennem, vagy anya nélkül hagyni gyermekeimet, kiket minden esetre szükségesnek látok itt hagyni; menetelemben azon akadály is van, hogy pénzem, melyet Wodianertől várok, nem érkezik.

Nőm téged igen-igen szívesen köszönt. Áldjon az ég! Kérlek, írd, erre kér barátod.

LVII.

Deák Ferencznek. Freywaldau, 1850. márcz. 31.

Édes Ferkóm! Beh rég nélkülözöm a veled szólhatás s neked írás örömét. De mit nem kell most nélkülöznünk; azonban most biztos alkalom lévén e sorok küldésére, írnom kell neked. Az írás mindazáltal — kivált a magyar — most nem kis bajba kerül. Titoknokot pénztelenségem miatt nem tartok, leányom, Katinka, ki magyarul — természetesen igen jól ír, szembajban szenved; s így csak a koma-asszonyod, ki ezennel téged igen-igen szívesen köszönt, írhatja magyarul e levelet. De ő most más állapotban lévén, a hosszabbacska ülés s írás terhére esik. Különben a magyar írás még most sem tartozik kifejelebb tulajdonai közé s nem kis fáradságába kerül. Épen ezért úgy tevék, mint fiatal mágnásaink ezelőtt — midőn csak magokra voltak — gyakran tettek: mondván: mach mer uns commode und sprechen wir deutsch. Így e levélkének német írnomok tollábóli folytatását im németül olvasandod.

Mich haben in diesen 1½ Jahren ausser den Leiden die uns alle in so grossem Maasse trafen, auch noch andere heimgesucht: Krankheiten in meiner Familie, ich selbst körperlich litt und leide ich auch viel. Seit Ende October bin ich beinahe stets krank gewesen. Ein böser Rothlauf hat mich geplagt. Die mit starken Fieber verbundenen Anfälle, erneuerten sich sehr oft und waren so schmerzhaft, dass ich selten auch nur wenig und erträglich, gut aber nie schlafen konnte. Den November hab ich im Bett zugebracht. In Dezember war ich mehr auf. Der Jänner war viel böser; und in Februar musste ich wieder — mit Ausnahme von ein Paar Tagen — immer liegen. In diesem Monat aber hatte ich — sei es zur guten Stunde gesagt — nur einen, und zwar ganz kurzen Anfall. Ich bin auf, mein Pedal ist aber in einem sehr schlechten Zustand. Auch die übrigen — vielleicht sämtlichen — Glieder meines Körpers, halten keine, auch nur etwas strengere Kritik aus. Das Erste ist, dass ich auch auf den gegenwärtigen, wenn auch leidentlichen, doch noch immer in ein recht miserabelen Gesundheitszustand, gar nicht verlassen kann. Aus diesem Grunde fürchte ich, dass mein hiesiger

Aufenthalt gegen unseren Wunsch und Vorsatz sich verlängern möchte. Ich hätte zwar Gründe zu wünschen noch länger hier zu bleiben; denn für meine Frau wäre es ganz gut, ihre in 2 Monaten zu erfolgenden Niederkunft hier zu bleiben, und meine Tochter gebraucht wegen nervösen Kopf- u. Augenleiden die Kur: aber die von zu Haus kommenden Nachrichten setzen es immer mehr ausser allen Zweifel, dass wenn ich nicht bald heimkehre, auch das zu Grunde gehen wird, was mir noch geblieben ist. Aus dieser Ursache hätte ich schon längst diesen Ort verlassen, an welchen mich — ausser den obererwähnten Gründen gar nichts fesselt; denn für meine eigene Person kann ich die Wasserkur nicht gebrauchen; da dieselbe in meinen gesagten Leiden jetzt nicht nützen will, und wegen einen anderen Übel für mich nicht mehr passt. Die *vis attractiva* und die *vis repressiva*, die meine Heimath jetzt vor mich hat, machte es eben so natürlich, dass ich mich nicht weiter von hier entfernt habe, als es in Folge davon sehr begreiflich, dass ich ohne der angeführten gebietenden Nothwendigkeit nicht so bald unser armes Vaterland betreten möchte. Wir haben jetzt den Plan, zwischen den 10-ten und 15-ten April von hier abreisen, und zu trachten, dass wir höchstens den 14-ten May in Sibó eintreffen sollen; da nach diesen Termin das Reisen für meine Frau nicht mehr rathsam wäre. — In Pressburg, wohin wir in einem halben Tag kommen, werden wir 2 Tage bleiben. Von Pesth aus muss ich meine Frau auf einige Tage nach Szedres führen. Wie schön wäre es, wenn wir uns dort oder in Pesth wieder sprechen könnten. Wer weiss, lieber Freund, ob dieses später mehr geschehen kann. Meine Tage scheinen sehr gezählt zu sein; und wenn sie auch nicht wären, so ist und wird auch in der Zukunft meine Zehrpennig sehr leicht zu zählen sein, dass ich mein armes, ausgeplündertes Sibó, wenn ich mich einmal zwischen den Trümmern meiner frühern Bequemlichkeiten — gut oder schlecht — werde eingenistet haben, nicht mehr sobald verlassen und Reisen unternehmen können. Ich werde den Tag vor unserer Abreise, so auch von Pressburg schreiben und dir die Tage, die wir in Szedres zubringen werden, genau angeben. Komme — wenn nur möglich — uns noch einmal, vielleicht — wenigstens mich — zum letztenmal zu sehen. Um dieses bittet dich dein Freund.

LVIII.

Deák Ferencznek. Freywaldau, 1850. ápr. 9.

Édes Ferkóm! E sorokat közkatonának besorolt Laczi fiam írja, ki néhány napi szabadsággal Troppau mellől, »a hol fekszik«, itt van. Az ő besorolásának, mindent öszveszámitva több jó oldalát nem is tudom felfedezni, minthogy neked ezuttal megint magyarul írhatok.

A mint neked mult hó 31-ikén irtam, tudatom veled leutazási tervünket, hogyha igen szíves kérésünket teljesítheted, leendő találkozásunkat a szerint rendezhessük. [L. a Szabónak írt levélbeni utitervet.¹⁾

Igen szívesen kérünk nőmmel együtt, ki téged köszönt, hogy jőjj vagy Pestre vagy Szedresre; hadd szoríthassam megint valahára baráti jobbodat. W.

Közli: FERENCZI ZOLTÁN.

---

¹⁾ Indulás, a Szabó Miklósnak írt levél szerint, ápr. 14-én, 17-én Pestre ér, három nap mulva Szedresre megy, ott négy napig marad. Visszajő Pestre ott három napig marad, onnan Szolokra, negyedfélnap Kolozsvárra ér máj. 5-én délre; máj. 6-án ott marad s 7-én Sibóra megy. E tervét már nem valósíthatta meg; mert Pesten 1850. ápr. 21-ikén tüdőgyulladásban az István-szállodában meghalt.

REGESTÁK

A LIPTÓI ÉS TURÓCZI REGISTRUMHOZ.

— HARMADIK ÉS BEFEJEZŐ KÖZLEMÉNY. —

---

291. Visegrád, 1355. okt. 23. N. Lajos király az árva-kerületi Felseukolbynt Iche fiának Salamon és Gergelynek, Márk fiának Miklósnak, Lőrincz (Miklós fia) fiának Andrásnak, Pakus (Péter fia) fiának Tamásnak, Fülöp fiának Balázsnak, Mask fiának Benedeknek, Márton fiának Istvánnak, István fiának Péternek, János (Gyurke fia) fiának Miklósnak, Reuche nevű birtokukért cserébe adja.

Ezen csereadományt a turóczi konvent 1356. febr. 9-én, és N. Lajos király 1361. ápr. 24-én átírja. Ld. ezt is.

T. R. 90. o. (Engel, id. m. 96. o.)

Fejér, IX: 2. 383. o. Kéler Godofred nyomán közli.

Eredetije Kubinyi Ödön ajándéka folytán a M. Tud. Akadémia könyvtárában.

N. Lajos király, Visegrádon, 1355. okt. 27-én kelt oklevelével megbagyja a turóczi konventnek, hogy fentieket birtokukba iktassa be. *Fejér*, IX: 2. 384. o. közli ezen oklevelet, melynek eredetije a *Kubinyi* cs. levéltárában van; ez a Registrumba nincs felvéve. A konvent még ugyanazon év nov. 11-én kelt oklevele szerint nov. 10-én a határjárást és iktatást végre is hajtotta. *Fejér*, IX: 2. 420. o. a Kubinyi családnak Felsőkubinban levő levéltárában található eredetiből közli; a Registrumba ez sincs felvéve! *Kubinyi*, id. m. 22. o. IV. sz. alatt közli.

292. 1355. N. Lajos király Bodor fiának Domonkosnak és Ladan fiának Dénesnek Árva kerületében, a Hadachin és Jaurapataka folyók összefolyásánál hat ekényi területet — a későbbi Hodochn — adományoz.

T. R. 71. o. (Engel, id. m. 72. o.)

293. 1355. N. Lajos király Falkus fiának Miklósnak, és János fiának Miklósnak az Árva kerületében fekvő 12 ekényi Chepanopataka nevű birtokot és erdőt adja és őket a nemesek rendjébe emeli.

T. R. 88. o. (Engel, id. m. 95. o.)

Fejér, IX: 2. 410. o.

294. 1355. A turóczi konvent Kananuka birtok valamely peres ügyében intézkedik és határait megállapítja.

L. R. 33. o. (M. Tört. Tár, IV. 16. o.)

295. 1356. febr. 9. A turóczi konvent N. Lajos királynak 1355. okt. 23-án kelt, és Felseukolbyn meg Reuche birtokról szóló csereadománylevelét átírja.

T. R. 90. o. (Engel, id. m. 96. o.)

Fejér, IX : 2. 568. o.

296. 1356. aug. 10. Pál turóczi prépost és a konvent egyrészt Ewzpataki Mihály fiának Pálnak, testvérének Chamának és Chamai Miklós fiának Andrásnak Ewzpatak, másrészt Rakouchi Pál deák fiának János és Demeternek Rakouch nevű birtokát határokkal elkülöníti.

T. R. 88. o. (Engel, id. m. 94. o.)

Fejér, IV : 2. 361. o. tévesen 1255. év alatt, és IX : 2. 567. o. közli.

297. 1357. márcz. 23. A turóczi konvent Babonok birtok leánynegyedébe iktatást eszközöl.

T. R. 94. o. (Engel id. m. 102. o.)

Fejér, IX : 2. 616. o.

298. Visegrád, 1357. máj. 16. N. Lajos király meghagyja Széchi Miklós, kir. ispánnak, hogy intézkedjék az iránt, hogy Tamás, kir. ispán, volt országbíró Biztricia birtokot, melyet elfoglalt, tulajdonosainak visszaadja.

T. R. 73. o. (Engel, id. m. 74. o.)

299. 1357. okt. 31. Széchi Miklós, kir. ispán ítéletet hoz a Verbeche és Akalichna közt fekvő Brezna nevű 3 ekényi birtokrész ügyében.

L. R. 40. o. (M. Tört. Tár, IV. 23. o.)

Eredetije Vitális Péter szentmiklósi levéltárában. *Majláth B.*, id. m. 19. o.

300. 1357. A szepesi káptalan Magyarfalu birtoknak határait megállapítja.

L. R. 55. o. (M. Tört. Tár, IV. 39. o.)

301. 1358. márcz. 6. Zagfalvi Gyeleti fia Pál diák és ennek fiai Péter, János és Simon, egy, Babonoki Jakab fia Lászlónak vásárolt földi közt fekvő területet 60 frtéért ezen Lászlónak eladják.

T. R. 80. o. (Engel, id. m. 83. o.)

302. 1358. márcz. 28. Ipooch fiai Serephil, Pál és Lukács, Ipoochfalva birtokukból az Ipooh leányát, Agathát, Jakab hitvestársát illető leánynegyedet, *Miklós, liptómegyei alispán és négy szolgabíró előtt* neki kiadják.

Ezen oklevelet Bebek Imre, országbíró 1391. szept. 21-én átírja. Ld. ezt is.

L. R. 57. o. (M. Tört. Tár, IV. 40. o.)

303. 1358. jún. 29. N. Lajos király, minthogy a *R Károly idejében tartott oklevélvizsgálat alkalmából keletkezett registumban* bejegyezve találta IV. László királynak Iván fia Pál elődjei részére adott kiváltságlevelét, meghagyja Bebek György és István, lipótmegyei kir. ispánoknak, hogy Pált mezei (jobbágy —) munkálatokra ne szorítsák; *hadakozó szolgálatot azonban tartozik teljesíteni*

N. Lajos király 1364. okt. 24. újból megerősíti. Ld. ezt is.

L. R. 51. o. (M. Tört. Tár, IV. 34. o.)

304. 1358. júl. 13. Pál, turóczi prépost és a konvent kiküldöttjei megállapítják Muchna birtok határait.

T. R. 81. o. (Engel, id. m. 85. o.)

305. 1358. nov. 2. N. Lajos király megerősíti IV. Béla királynak 1255-ben kelt, Ewzpataka 2 ekényi területéről tett adományát.

T. R. 91. o. (Engel, id. m. 99. o.)

306. 1359. máj. 3. N. Lajos király Mihály (a ki Chama fia, kinek atyja Latibor) fiainak Pálnak és Istvánnak és Miklós fiának Andrásnak kiváltságot ad és a *öltételes szolgálat terhe alól* felmenti.

Ezen kiváltságot N. Lajos király 1364. okt. 26-án átírja és megerősíti. Ld. ezt is.

T. R. 91. o. (Engel, id. m. 99. o.)

Fejér, IX : 3. 53. o.

307. 1360. máj. 2. A szepesi káptalan előtt Akalichnai Péter fiai Márk és Serephin, egy, Cheremna birtokukon fekvő telket egy ekényi szántófölddel együtt, Myko fiainak János és Mochknak, és János fiainak Miklós, Gergely, Tamás, Niklinus és Mihálynak adják; viszont ezek lemondanak Márk és Serephinnek Akalichna és más birtokukon őket illető birtokjogról.

L. R. 48. o. (M. Tört. Tár, IV. 29. o.)

308. 1360. jún. 24. előtt. N. Lajos király Zenthpetur, Tornalya, Jemnek, Zenthlylek, Chichkoteleke, Damssteleke, Vayrysou birtokokat, és Vicarisaylyse¹⁾ birtok felerészét, Sándor fiainak Miklósnak, Péter és Adrásnak adja.

Elégett! Ezen adományt N. Lajos 1364. jún. 24-én megnjítja. Ld. ezt is.

L. R. 44. o. (M. Tört. Tár. IV. 27. o.)

309. 1360. jún. 24. előtt. N. Lajos király Zenthmiklós,

¹⁾ Így! Vicarisfyaylyse h.

Jalochmelleke, más néven Hakylise, Perbenye, Javor, Haraduk és Vicarisaylyse¹⁾ birtokokat Szentmiklósi Pongrácznak és fiainak András, János és Péternek, valamint Serephil fiainak Jakab és Fülöpnek, — Pongrácz unokatestvéreinek — adományozza.

Elégett! N. Lajos király ezen adományát 1360. jún. 24-én megújítja.
L. R. 45. o. (M. Tört. Tár, IV. 27. o.)

310. 1360. jún. 24. N. Lajos király Zenthpetur, Tornalya, Jemnek, Zenthlylek, Chichkoteleke, Damssteleke, Vayrysou birtokok és Vycarisaylyse²⁾ birtok felerésze tárgyában Sándor fiainak Miklósnak, Péter és Andrásnak tett adományát — mivel az előbbi elégett — megújítja.

L. R. 44. o. (M. Tört. Tár, VI. 27. o.)

Eredetije a Pongrácz cs. levéltárában Andrásfalván.

311. 1360. jún. 24. N. Lajos király Zentmiklós Jalochmelleke, másnéven Hakylise, Perbenye, Javor, Haraduk és Vicarisaylyse³⁾ birtokok tárgyában Szentmiklósi Pongrácznak és fiainak András, János és Péternek, valamint Serephil fiainak Jakab és Fülöpnek — Pongrácz unokatestvéreinek — tett adományát, mivel az előbbi adománylevelük elégett, megújítja és egyuttal Zentmiklósban vásárjogot engedélyez nekik.

L. R. 45. o. (M. Tört. Tár, IV. 27. o.)

312. 1360. aug. 30. N. Lajos király Bensefyandrásfelde, más néven Bethlenfelde birtokot adományozza, határait megállapítja és a beiktatást elrendeli.

L. R. 31. o. (M. Tört. Tár, IV. 13. o.)

313. 1360. okt. 21. Bebek István országbíró Ruthk birtok tárgyában ítéletet mond.

T. R. 66. o. (Engel id. m. 65. o.)

Fejér, IX : 3. 220. o.

314. 1360. okt. 21. Bebek István országbíró, Ruthk birtok ügyében ítéletet mond.

T. R. 66. o. (Engel id. m. 65. o.)

Fejér, IX : 3. 220. o.

315. 1360. nov. 19. Olmári Gál fia Jakab, és ennek fia Péter, Alberthfeulde nevű birtokukat 16 márkáért Zorkfalvi Gyeleti fiának Pál mesternek ealadjak.

T. R. 70. o. (Engel id. m. 70. o.)

Fejér, IX : 3. 220. o.

316. 1360—82.(?) N. Lajos király Malocharyte (Malocsarétje) birtokról adományt tesz.

¹⁻³⁾ Igy! Vicarisfyaylyse h.

Elveszett oklevél.

L. R. 59. o. (M. Tört. Tár, IV. 42. o.)

317. 1361. ápr. 4. Konth Miklós nádor átírja Tamás, lipthói és körözi kir. ispánnak 1350. júl. 15-én kelt, és Vidafelde birtok osztzkodásáról szóló oklevelét.

L. R. 49. o. (M. Tört. Tár, IV. 32. o.)

318. 1361. ápr. 24. N. Lajos király megerősíti Visegrádon, 1355. okt. 23-án kelt, és Felseukolbyn meg Reuche birtokról szóló csereadományát.

T. R. 89. o. (Engel id. m. 96. o.)

Eredetije a Kubinyi cs. ajándéka folytán a M. Tud. Akadémia levéltárában.

Fejér, IX : 3 221. o., *Kubinyi*, id. m. 24. o. V. sz. alatt, a Kubinyi cs. levéltárában, Felső-kubinban levő eredetiről közli. N. Lajos 1365-ben ezen adományt átírja és megerősíti; a registumban nincs benne. Zsigmond király 1424-ben mind a kettőt átírja és megerősíti. (*Fejér*, X : 6. 974. o.)

319. 1361. N. Lajos király Gyeleti fiát Pált megerősíti az általa 1350. ápr. 11-én adományozott Zarnocha birtokában.

T. R. 70. o. (Engel id. m. 70. o.)

320. 1361. szept. 2. N. Lajos király átírja IV. László királynak 1286. máj. 3-án kelt, és Selnice — 1391-ben Isipfalva — birtok adományozásáról szóló oklevelét, és meghagyja Bebek György, lipthói kir. ispánnak, hogy Kevel fiainak, Benedek és Istvánnak utódait jobbágyi-kiváltságaikban ne háborgassa.

L. R. 51. o. (M. Tör. Tár, IV. 34. o.)

321. 1362. nov. 18. Egyed, turóczi prépost és a konvent, Ewzpatak és Murenfelde birtokoknak határait megállapítja.

T. R. 88. o. (Engel id. m. 94. o.)

Fejér, IX : 3. 344. o.

322. 1363. jan. 25. N. Lajos király Zenthpetur birtokon vásárljogot engedélyez.

L. R. 44. o. (M. Tört. Tár, IV. 27. o.)

323. 1363. okt. 3. N. Lajos király Mátyás fiait Rákok és Pált, a nemesek közé sorozza, és nagyatyjának Latibornak fia Jakab által László fiától Lászlótól 9 márkáért vásárolt, Zanasan birtokukon fekvő területet, a föltételes szolgálat kötelezettsége alól felszabadítja.

T. R. 87. o. (Engel id. m. 93. o.)

Fejér, IX : 3. 360. o.

324. 1364. máj. 10. Jakab, szepesi kir. ispán, egyrészt Babonoki Miklós és Pál, meg Boda fiának Lőrincznek özvegye, másrészt Lachk fiai Gergely, Dénes és István, és Herbord fia

Lőrincz között Babonok birtok megjárása és felbecslése tárgyában hozott ítéletét a garamszentbenedeki konventtel tudatja.

Ezen oklevelet Széchi Miklós, kir. ispán 1381. júl. 3-án kelt oklevelében átírja. Ld. ezt is.

T. R. 78. o. (Engel id. m. 81. o.)

Fejér, IX : 3. 461. o.

325. 1364. máj. 10. után. A garamszentbenedeki konvent N. Lajos királynak jelentést tesz Jakab, szepesi kir. ispánnak 1364. máj. 10-én kelt, és Babonok birtok felbecslése tárgyában hozott ítéletéről.

Ezen oklevelet Széchi Miklós, kir. ispán 1381. júl. 3-án kelt oklevelében átírja. Ld. ezt is.

T. R. 78. o. (Engel, id. m. 81. o.)

Fejér, IX : 3. 461. o.

326. 1364. júl. 15. előtt. N. Lajos király meghagyja a turóczi konventnek, hogy János fiát Istvánt és testvéreit, ha ellenmondó nem akad, a két Prebouch birtokába iktassa be.

T. R. 69. o. (Engel id. m. 69. o.)

327. 1364. júl. 15. A turóczi konvent N. Lajos király parancsára János fiát Istvánt és testvéreit, a két Prebouch birtokába beiktatja.

T. R. 69. o. (Engel, id. m. 69. o.)

Fejér, IX : 3. 461. o.

328. 1364. okt. 21. Bebek István, kir. ispán, országbíró eskütétel alapján Nadaser és Sarnouchamelleke birtokokat odaitéli és a két birtok között a határokat megállapítja.

T. R. 73. o. (Engel, id. m. 75. o.)

Fejér, IX : 3. 461. o.

329. 1364. okt. 21. Bebek István, kir. ispán, országbíró. András fiának Márknak eskütétele alapján Nadaser és Sarnouchamelleki birtokok közt a határokat megállapítja.

T. R. 86. o. (Engel, id. m. 92. o.)

330. 1364. okt. 21. N. Lajos király megerősíti 1353. máj. 11-én kelt, és Bakonya. más néven Váralya birtok adományozásáról szóló oklevelét.

L. R. 35. o. (M. Tört. Tár, IV. 17. o.)

331. 1364. okt. 24. N. Lajos király, mivel a *R. Károly király idejében tartott oklevélvizsgálat alkalmából létrejött registrumban* bejegyezve találta IV. László királynak Iván fia Pál elődjei részére adott kiváltságlevelet, újból meghagyja Bebek György és István, liptómegyei kir. ispánoknak, hogy Pált mezei munkálatokra ne szorítsák; hadakozó-szolgálatot azonban köteles teljesíteni.

L. R. 51. o. (M. Tört. Tár, IV. 34. o.)

332. 1364. okt. 26. N. Lajos király megerősíti 1359. máj. 3-án kelt kiváltságadományát, melylyel Mihály (a ki Chama fia, kinek atyja Latibor) fiait Pált és Istvánt, és Miklós fiát Andrást a föltételes szolgálat terhe alól fölmenti.

T. R. 92. o. (Engel, id. m. 99. o.)

333. 1364. okt. 28. N. Lajos király Zenthmarton polgárainak a Zklabonya vára részére fizetni szokott adó alól kiváltságot ad.

T. R. 77. o. (Engel, id. m. 80. o.)

Fejér, IX : 3. 435. o.

334. Visegrád, 1364. decz. 27. N. Lajos király egy, Akalichna faluból kihasított föltételes területet — melyet IV. László király (1272—90) Zalok fiának, Mártonnak és Zulak fiának Mátyásnak, akalichnai jobbágfiának adott volt — a martonfalvi királyi szolgáknak adja.

L. R. 28. o. (M. Tört. Tár, IV. 10. o.)

335. 1365. ápr. 29. v. nov. 10. Bebek István, kir. ispán, országbíró Zanasan birtoknak egy része tárgyában ítéletet hoz.

T. R. 87. o. (Engel, id. m. 93. o.)

336. 1366. márcz. 13. A turóczi konvent átírja Sernovicha birtok megosztása tárgyában 1294-ben kelt oklevelét.

T. R. 64. o. (Engel, id. m. 64. o.)

Fejér, IX : 3. 647. o.

337. 1366. júl. 13. A turóczi konvent előtt Pál (a ki Gyeleti fia) fiai Péter, János és Synkan, Alfalu birtokukból Turóczi István fiainak János és Miklósnak a leánynegyedet kiadják.

T. R. 70. o. (Engel, id. m. 71. o.)

Fejér, IX : 3. 648. o.

338. 1367. jún. 9. A turóczi konvent előtt Alsonichi Lóránd fia Tamás, Turáni Márton fiának Jánosnak Alsonich birtokból a leánynegyedet kiadja.

T. R. 89. o. (Engel, id. m. 95. o.)

Fejér, IX : 4. 97. o.

339. 1367. okt. 28. N. Lajos király megparancsolja Cremnich város bírāja, esküdtjei, valamint összes polgárainak, hogy az általuk elfoglalt Muchna és Chepchen birtokot adják vissza tulajdonosaiknak.

T. R. 82. o. (Engel, id. m. 86. o.)

Fejér, IX : 4. 64. o.

340. 1368. Egyed, turóczi prépost és a konvent Muchna és Chepchen birtokokat Baynouch vára földjeitől határokkal elkülöníti.

T. R. 82. o. (Engel, id. m. 86. o.)

Fejér, IX : 4. 157. o.

341. 1369. márcz. 27. N. Lajos király megerősíti Pál fiát Balázst, Boda fiát Endrét, Péter fiát Jánost, Pál fiát Miklóst, Ábrahám fiát Ábrahámot és Zaleyh fiát Batizt, Chamako birtokukért cserébe adott Muchna és Chepchen, turóczmegyei birtokokban.

T. R. 81. o. (Engel, id. m. 85. o.)

János diák hamisítványa ! Az oklevél kelte és az uralkodási évszám : 18, összeegyeztethetetlen !

Fejér, IX : 3. 46. o. átveszi az Engel által az »Appendix«-ben V. sz. alatt közölt oklevelet; Fejér jegyzete : Sequitur solita a. 1364. authenticatio, alaptalan; hibásan vette át Engeltől 1369 helyett, a mely azonban ugyanazon oklevél, mint a melyet ő 1359. alatt közöl. Azonkívül X : 4. 182. o.

342. 1369. máj. 23. N. Lajos király egy a lipetómegeyi Lipcse városában fekvő malmot Izkarosi Sándor fiának Jánosnak adja.

Ezen adományt ugyanő 1371. febr. 19-én kelt oklevelében átírja. Ld. ezt is.

L. R. 48. o. (M. Tört. Tár, IV. 31. o.)

343. 1369. júl. 27. A turóczi konvent János mestert, egy a lipetómegeyi Lipcsében fekvő malom birtokába beiktatja.

Ezen iktatást N. Lajos király 1371. febr. 19-én kelt oklevelében átírja. Ld. ezt is.

L. R. 48. o. (M. Tört. Tár, IV. 32. o.)

344. 1369. N. Lajos király megerősíti R. Károly királynak 1340. okt. 18-án kelt, és Ruthk birtok adományozásáról szóló oklevelét.

T. R. 66. o. (Engel, id. m. 65. o.)

Fejér, IX : IV. 182. o.

345. 1369. után. János mester a lipetómegeyi Lipcsében fekvő malmát Frank, lipcsei polgárnak és Palugyai Péternek eladja. (Turóczi konvent előtt?)

L. R. 49. o. (M. Tört. Tár, 32. o.)

346. 1370. Széchi Miklós országbiró Bethlenfelde és Bensefelde birtokok határai tárgyában ítéletet hoz.

L. R. 31. o. (M. Tört. Tár, IV. 13. o.)

347. 1371. febr. 19. N. Lajos király megerősíti 1369. máj. 23-án kelt, és egy, Lipcse városában levő malomról szóló adományát.

L. R. 48. o. (M. Tört. Tár, IV. 31. o.)

348. 1372. jún. 24. előtt. László, opuliai herczeg, Hanko ügyvéd fiának, Miklós, mayusi ügyvédnek kiváltságokat ad.

T. R. 82. o. (Engel, id. m. 87. o.)

349. 1372. jún. 24. előtt. N. Lajos király Hanko ügyvéd fiának, Miklós, mayusi ügyvédnek kiváltságokat ad.

T. R. 82. o. (Engel, id. m. 87. o.)

350. 1372. máj. 26. N. Lajos király a két Cheremna folyó közt fekvő Dobrava birtokba Márk fiát, Tóth Tamást és Beke fiait, Márkot és Brictiust, visszahelyezi.

Ezen oklevelet a turóczi konvent 1375-ben átírja. Ld. ezt is.

L. R. 31. o. (M. Tört. Tár, 14. o.)

351. 1372. jún. 24. Egyed, turóczi prépost és a konvent előtt Niklai János mester, László, opuliai herceg ügyvivője, nádor, turóczi kir. ispán, és Blathnica várkapitánya, Hanko ügyvéd fiának Miklósnak, mayusi ügyvédségét, mely ennek halála után adósságai miatt, a melyeket rokonai közül senki sem akart kifizetni, László herczegre szállott, Péter ügyvéd fiának Mihálynak, mayusi ügyvédnek, ugyanazon föltételek mellett, mint a melyekkel Hanko fia Miklós ügyvéd N. Lajos király és László herczeg kiváltságai alapján birta, 300 arany forintért eladja.

T. R. 83. o. (Engel, id. m. 86. o.)

Fejér, IX : 4. 482. o. év nélkül.

352. 1372. júl. 29. A turóczi konvent előtt Lachk fia Fábián, Zelnichefeu negyedét épületeivel együtt Pál fiának Andrásnak zálogba adja.

L. R. 56. o. (M. Tört. Tár, IV. 39. o.)

353. Zólyom-Lipce, 1372. aug. 14. N. Lajos király meghagyja a turóczi konventnek, hogy Rasztoka birtokon ejtse meg a határjárást és Márk fiát Tóth Tamást és Beke fiait Márkot és Brictiust iktassa be.

A turóczi konvent 1372. szept. 6-án átírja. Ld. ezt is.

L. R. 31. o. (M. Tört. Tár, IV. 14. o.)

354. 1372. aug. 25. N. Lajos király Harabor fiának, Lászlónak unokája Imre részére megerősíti R. Károly királynak 1323. nov. 30-án kelt, és fenti László részére Hodaz és Varalya birtokokból kihasított területről szóló adományát.

L. R. 23. o. (M. Tört. Tár, IV. 5. o.)

355. 1372. szept. 6. A turóczi konvent N. Lajos király parancsára Rasztoka birtokon határjárást tart, és Márk fiát Tóth Tamást és Beke fiait Márkot és Brictiust beiktatja, és erről a királynak jelentést tesz.

L. R. 31. o. (M. Tört. Tár, IV. 14. o.)

Eredetije a M. Nemz. Múzeum levéltárában.

356. 1372. N. Lajos király Kormos Györgyöt és unoka-

testvérét Pétert, Oztoy nevű birtokukba, melyet tőlük a lipitói kir. ispán elvett, visszahelyezi.

L. R. 38. o. (M. Tört. Tár, IV. 21. o.)

357. 1374. aug. 11. Jakab, szepesi főispán, országbíró, meghagyja Dragul, turóczmegyei alispánnak, hogy Zábori Pál fiait Jánost, Miklóst, Istvánt és Lászlót, és Zábori Tamás fiát Jánost, Zábor birtokában ne háborgassa; és ha esetleg ennek határain belül valamit elfoglalt, adja vissza nekik, mert látta IV. Béla királynak 1263-ban kelt adománylevelét, mely Zsigmond királynak »*Registrum*«-ába is be van vezetve, és megerősítve.

T. R. 62. o. (Engel id. m. 60. o.)

Fejér, IX : 4. 655. o.

358. 1374. okt. 15. Jakab, szepesi főispán, Roztoka birtok tárgyában ítéletet mond.

L. R. 54. o. (M. Tört. Tár, IV. 37. o.)

359. 1374. okt. 21. Jakab, szepesi főispán, országbíró, Rozteka birtok ötödrésze — más néven Bobroch — tárgyában ítéletet hoz.

L. R. 38. o. (M. Tört. Tár, IV. 21. o.)

Eredetije Rásztokay László tulajdonában Rásztokon. *Majláth B.* id. m. 4. o.

360. 1375. jan. 9. A budai káptalan előtt Párisháza — 1391-ben Zabopalfelde — birtok eladatik.

L. R. 32. o. (M. Tört. Tár, IV. 15. o.)

361. 1375. márcz. 29. Jakab, szepesi főispán előtt Beke fiai Briccius és Pál, Roztoka birtokuk, negyed illetőleg ötödrészéről Márton fiai Péter és János javára lemondanak.

L. R. 54. o. (M. Tört. Tár, IV. 38. o.)

362. 1375. decz. 23. Benedukfalvi István fiai László, Miklós és Pál, Benedukfalva birtokukból, a Katalint és Luciát illető leánynegyedet ezeknek kiadják.

L. R. 57. o. (M. Tört. Tár, IV. 40. o.)

363. 1375. A turóczi konvent Márk fiát Tóth Tamást és Beke fiait Márkot és Bricciust Dobrava birtokba beiktatja.

L. R. 31. o. (M. Tört. Tár, IV. 14. o.)

364. 1376. márcz. 15. A turóczi konvent előtt Barthus fia István, a Zobozlóból — másnéven Falkusfalva — kihaló birtokrészét Márton fiának Jannak átengedi.

T. R. 93. o. (Engel id. m. 101. o.)

365. 1376. jún. 9. A turóczi konvent előtt Beke és fia

Brietiuss, meg Lőrincz, Beke öcsese, Roztoka birtokuk negyed, illetve ötödrészéről Márton fia Péter javára lemondanak.

L. R. 55. o. (M. Tört. Tár, IV. 38. o.)

366. 1376. szept. 4. Fülöp fia János a turóczi konvent előtt Gyvegh és Kalnuk birtokok ötödrészét leányának Klárának, Mochk fia László hitvesének kiadja.

T. R. 71. o. (Engel. id. m. 71. o.)

Fejér. IX : 5. 146. o.

367. 1376. nov. 8. Jakab, szepesi főispán előtt Márk fia Tamás, és Fabián fiai Lachk és Dömötör, Márton fiai birtokrészére való igényükről lemondanak.

Ezen oklevelet Jakab, szepesi főispán 1377. júl. 6-án átírja.

L. R. 54. o. (M. Tört. Tár, IV. 38. o.)

368. 1376. decz. 9. A turóczi konvent Alberthfeulde birtok cseréje ügyében 1327. máj. 1-én kelt oklevelét átírja.

T. R. 70. o. (Engel id. m. 71. o.)

Fejér, IX : 5. 145. o. hibásan 1375. évszámmal.

369. 1377. febr. 15. Egyed, túroczi prépost és a konvent Vidafelde birtokot Miklós (a ki Bertalan fia), fiai Mátyás és László, András fia János, és Péter fiai Gergely és László közt — kiküldöttjei által megállapítván a határokat — megosztja.

T. R. 49. o. (Engel id. m. 32. o.)

370. 1377. ápr. 4. Domonkos, turóczi prépost és a konvent előtt János fiai István áldozópap, Jakab és Dénes, Miklós fiai László, Miklós és István egyrésztől, másrésztől Wyfalvi Károly fiai Domonkos és Péter, a köztük létrejött egyezés alapján Zalusan és Wyfalu birtokaik közt a határokat megjelölik, azon kikötéssel, hogy 20 márkát fizessen az, a ki ezen egyezséget megszegi.

T. R. 81. o. (Engel, id. m. 84. o.)

Fejér, IX : 5. 239. o.

371. 1377. máj. 13. A turóczi konvent előtt Turáni Márton fia János, 50 arany forintot fizet Lőránd fia Tamásnak Ruch birtok egy részének vételára fejében.

T. R. 89. o. (Engel id. m. 95. o.)

Fejér, IX : 5. 239. o.

372. Zólyom, 1377. okt. 30. N. Lajos király a Zklabonia várához tartozó Ambos falut Zenthmarton városa polgárainak adja, évi 12 arany forint adó fizetése mellett.

T. R. 77. o. (Engel, id. m. 80. o.)

Fejér, IX : 5. 165. o.

373. 1377. nov. 5. előtt. N. Lajos király meghagyja Jakab,

szepesi főispán, országbíró, és az összes királyi városok bírájának, hogy különítse el Blathnicha királyi birtokát Mayus, királyi várostól, megállapítván köztük a határokat és tegyen neki erről jelentést.

T. R. 83. o. (Engel id. m. 87. o.)

374. 1377. nov. 5. előtt. Jakab szepesi főispán, országbíró, és az összes királyi városok bírása, N. Lajos király parancsára Blatnicha, királyi birtokot Mayus, kir. várostól határokkal elkülöníti, és erről a királynak jelentést tesz.

T. R. 83. o. (Engel id. m. 87. o.)

Fejér, IX : 5. 166. o.

375. Zólyom, 1377. nov. 5. N. Lajos király megerősíti a parancsára Jakab szepesi főispán, országbíró, és az összes királyi városok bírása által Blathnicha királyi birtoknak Mayus, kir. várostól határokkal történt elkülönítését.

T. R. 83. o. (Engel, id. m. 87. o.)

376. 1378. febr. 3. A turóczi konvent bizonságlevele a király és a konvent kiküldöttjének vallomásáról, mely szerint Gyulafalvi Myko fiának Pálnak, Gyulafalván levő háza, az ő és rokonainak összes birtokairól szóló akkortájt nála volt okleveleivel együtt 1377. nov. 11-én leégett.

T. R. 74. o. (Engel id. m. 76. o.)

Fejér, IX : 5. 309. o.

377. 1378. febr. 8. Jakab, szepesi főispán, országbíró előtt, Vidaffeldei Péter fia Balázs, a Vidaffeldei Benedek fiának néhai Mihálynak vidaffeldei birtokrészét, a Máté anyját illető negyedrészt fejében Máténak kiadja.

T. R. 94. o. (Engel id. m. 102. o.)

Fejér, IX : 5. 309. o.

378. 1378. máj. 16. Jakab, szepesi főispán, Zanasan birtoknak egy része tárgyában ítéletet mond.

T. R. 87. o. (Engel id. m. 93. o.)

Fejér, IX : 5. 309. o.

379. 1378. aug. 4. N. Lajos király átírja és megerősíti az esztergomi káptalannak 1341. aug. 4-én kelt, és Belezka meg Malatyn birtokok cseréjéről szóló oklevelét.

L. R. 37. o. (M. Tört, Tár, IV. 20. o.)

380. 1379. máj. 1. A turóczi konvent előtt Péter fia Balázs Máténak curiája szomszédságában egy fél királyi holdnyi szántóföldet ad.

T. R. 94. o. (Engel id. m. 102. o.)

Fejér, IX : 5. 366. o.

381. Buda, 1379. jún. 14. N. Lajos király Akalichnai Márknak és örököseinek a Basefelde, más néven Kovachfelde nevű félekényi, vagy kevéssel nagyobb telket adja és beiktattatja.

L. R. 27. o. (M. Tört. Tár, IV. 9. o.)

382. 1379. decz. 9. előtt. N. Lajos király a liptómegyei Kovachan birtokra vonatkozó néhány oklevelet átír és megerősít.

N. Lajos királynak 1379. decz. 9-én kelt oklevelében átírva.

L. R. 24. o. (M. Tört. Tár, IV. 6. o.)

383. 1379. decz. 9. N. Lajos király Zazfalvi Zaz fiának Dávidnak a liptómegyei Kovachan birtokot adományozza.

L. R. 24. o. (M. Tört. Tár, IV. 6. o.)

384. 1379. N. Lajos király Péter fiának Jánosnak és testvéreinek, Márk, Lőrincz és Serephilnek Akalichna, Poruba, Zenthstefan, Chemerna és Harankfyaháza nevű liptómegyei birtokokat, melyeket János azon okból, mivel a R. Károly király idejében tartott oklevélvizsgálat alkalmából ezen birtokaira vonatkozó okleveleit felmutatni nem volt képes, elveszített, nevezett Jánosnak a nápolyi hadjárat alatt tanúsított vitézségeért tartozékaival együtt ismét visszaadja, és R. Károly királynak a birtokvesztést, az indokolással és a birtokok összeírásával magában foglaló, s a Liber Regiusba beirt jegyzékét, semmisnek nyilváníttja.

L. R. 26. o. (M. Tört. Tár, IV. 8. o.)

A 94., 95., 152., 153., 160—163., 166. sz. regesták hamis okleveleit átírván, daczára annak, hogy eredetije ismeretlen helyen lappang, szövegközlését pedig nem ismerjük, *János deák hamisítványának tartom.*

385. 1380. ápr. 4. János, *liptómegyei alispán és négy szolgabíró előtt* Iachk fia Fábián nőtestvérének Katalinnak a Zelnichefeu birtokból öt megillető leánynegyedek kiadja.

L. R. 56. o. (M. Tört. Tár, IV. 39. o.)

386. 1380. máj. 19. Bebek György, tárnokmester Miklós fiának Jánosnak a gergelyfalvi soltszétséget adományozza.

L. R. 40. o. (M. Tört. Tár, IV. 23. o.)

387. 1380. aug. 14. előtt. N. Lajos király Istvánnak Sceuniche birtokot adományozza.

Az eredeti oklevél 1391 előtt elégett. N. Lajos 1380. aug. 14-én új adományt tesz. Ld. ezt is.

L. R. 51. o. (M. Tört. Tár, IV. 35. o.)

388. 1380. aug. 14. előtt. A szepesi káptalan N. Lajos királynak a Sceuniche birtokon megejtett határjárásról jelentést tesz.

Átírva N. Lajos királynak 1381. márcz. 30-án kelt oklevelében. Ld. ezt is.

L. R. 52. o. (M. Tört. Tár, IV. 35. o.)

389. 1380. aug. 14. N. Lajos király Istvánt Sceuniche birtokában, az előbbi határok érvényben maradásával újból megerősíti.

L. R. 52. o. (M. Tört. Tár. IV. 35. o.)

390. 1380. szept. 16. N. Lajos király Vendeghi Pál fiának Dávidnak és testvéreinek Antalnak, Jánosnak, László, Máté és Jakabnak, Tamás fiainak, Márton fiának Péternek, Mihály fiának Péternek továbbá Máté fiainak Miklós, Bregath, Demeter és Jakabnak, az ő unokatestvéreinek a Zaturcha *feltételes birtokkal* járó szolgálatok alól kiváltságot ad és a nemesek sorába emeli.

Átírva N. Lajos 1380. decz. 31. előtt kelt oklevelében. Ld. ezt is. T. R. 67. o. (Engel id. m. 66. o.)

Fejér, IX : 5. 451. o.

391. 1380. decz. 20. A szepesi káptalan Magyarfalu birtok határait megállapítja és beiktatást eszközöl.

L. R. 33. o. (M. Tört. Tár, IV. 16. o.)

Eredetije a M. N. Múzeum Szent-Ivány cs. levéltárában.

392. 1380. decz. 31. előtt. N. Lajos király megerősíti 1380. szept. 16-án kelt kiváltságadományát.

T. R. 67. o. (Engel id. m. 66. o.)

393. 1381. márcz. 30. N. Lajos király megerősíti Sceuniche birtokról 1380. aug. 14-én tett adományát.

L. R. 52. o. (M. Tört. Tár, IV. 35. o.)

394. 1381. ápr. 19. N. Lajos király meghagyja Bebek Györgynek, a királyné tárnokmestere, *liptói és turóczi kir. ispánnak és liptómegyei alispánnak*, hogy intézkedjék az iránt, hogy a turóczmegyei várnagyok és tisztek a mayusi polgárokat és vendégeket ne merjék a királyi várak kijavítására és helyreigazítására kényszeríteni, és az általa nekik adot kiváltságaikban megsérteni.

T. R. 83. o. (Engel, id. m. 87. o.)

Fejér, IX : 5. 487. o.

395. 1381. máj. 16. Széchi Miklós országbíró néhai Mladik mindkét nembeli utódainak Tarnouch birtoka ügyében ítéletet mond.

T. R. 92. o. (Engel id. m. 99. o.)

Fejér, IX : 5. 557. o.

Széchi Miklós ezen ítéletlevelét Thurzó György nádor 1621-ben átírja; ennek egyszerű másolata a Tarnóczy cs. levéltárában, Lászkáron.

396. 1381. júl. 3. Széchi Miklós országbíró átírja Jakab, szepesi főispánnak 1364. máj. 10-én és a garamszentbenedeki konventnek 1364. máj. 10. után kelt oklevelét.

T. R. 78. o. (Engel id. m. 81. o.)

Fejér, IX : 5. 557. o.

397. 1381. szept. 1. N. Lajos király megerősíti Bebek György országbírónak 1380. máj. 19-én kelt adományát.

L. R. 40. o. (M. Tört. Tár, IV. 23. o.)

398. 1381. nov. 5. N. Lajos király átírja IV. Béla királynak 1255-ben kelt és Obusk, Obud, Preyslo, Bylegen, Raak és Jakab részére szóló adománylevelét.

T. R. 77. o. (Engel id. m. 79. o.)

Fejér, IX : 5. 487. o.

399. 1381. A nyitrai káptalan János leányát Klárát Gyvegh és Kalnuk birtokok ötödrészébe beiktatja.

Széchi Miklós országbíró 1382. máj. 10-én átírja. Ld. ezt is.

T. R. 71. o. (Engel id. m. 72. o.)

400. Diósgyőr, 1382. jan. 2. N. Lajos király Vendeghi Pál fiának Dávidnak, helyettes lovászmesternek, és testvéreinek Antal, János, Máté és Jakabnak, az árvamegyei Istebnek *birtokkal járó lándzsa-szolgáltatásnak kötelezettsége alól kiváltságot ad*, és a nemesek sorába emeli őket.

T. R. 67. o. (Engel id. m. 67. o.)

Eredetije a M. Nemz. Múzeum levéltárában, 1897. évi 49. sz. szerz.

401. 1382. máj. 10. Széchi Miklós országbíró átírja a nyitrai káptalannak 1381-ben kelt, és Gyvegh és Kalnuk birtokok ötödrészébe való iktatásáról szóló oklevelét.

T. R. 71. o. (Engel id. m. 72. o.)

402. 1382. decz. 11. A turóczi konvent Vendeghi Pál fiát Dávidot és testvéreit Antalt, Jánost, Mátét és Jakabot Istebna birtokába beiktatja és határait megállapítja. (Patens.)

T. R. 67. o. (Engel id. m. 67. o.)

Fejér, IX : 5. 629. o.

Eredetije a M. Nemz. Múzeum levéltárában, 1897. évi 49. sz. szerz.

403. 1382. decz. 11. A turóczi konvent Vendeghi Pál fiát és testvéreit Antalt, Jánost, Mátét és Jakabot Istebna birtokába beiktatja és határait megállapítja. (Privilegialis.)

T. R. 67. o. (Engel id. m. 67. o.)

Fejér, IX : 5. 629. o.

404. 1382—87. Erzsébet királyné a kispalugyai két ekényi terület birtokosainak birtokukban történt zaklatása tárgyában a lipitói kir. ispánnak parancsot ad az ügy elintézésére.

L. R. 50. o. (M. Tört. Tár, IV. 33. o.)

405. Diósgyőr, 1383. máj. 15. Mária királynő a férfi utód nélkül elhalt Serephilnek Kystorbozló nevű birtokát Choltói Egyed fiának Mártonnak adja.

T. R. 76. o. (Engel id. m. 78. o.)

406. 1384. júl. 25. A turóczi konvent előtt Choltói Egyed fia Márton Kystorbozló birtokának egy részét testvérének Jánosnak adja.

T. R. 76. o. (Engel id. m. 78. o.)

Fejér, X : 1. 208. o.

407. 1384. júl. 31. A budai káptalan átírja R. Károly királynak 1330. júl. 13-án kelt, és Zelniche birtok adományozásának megerősítéséről szóló oklevelét.

L. R. 53. o. (M. Tört. Tár, IV. 36. o.)

408. Buda, 1386. ápr. 4. Mária királynő Vendegi Pál fiainak Dávid, János, Antal, Máté és Jakabnak, Dávid hú szolgálati jutalmául a Zklabonya várához tartozó Zenthpetur birtokot, összes tartozékaival együtt, adja.

T. R. 68. o. (Engel id. m. 68. o.)

Fejér, X : 1. 324. o.

Eredetije a M. Nemz. Múz. levéltárában, 1897. évi 49. sz. szerz.

409. 1386. ápr. 16. László, turóczi prépost és a konvent Pál fiát Dávidot és testvéreit Zenthpetur birtokába beiktatja.

T. R. 68. o. (Engel id. m. 68. o.)

Fejér, X : 1. 324. o.

Eredetije a M. Nemz. Múzeum levéltárában, 1897. évi 49. sz. szerz.

410. 1386. okt. 9. László, turóczi prépost és a konvent előtt Myko fia Pál esküt tesz arról, hogy IV. László királynak Gyulafalva és egyéb birtokokról szóló adománylevele házában 1377. nov. 11-én, véletlenül elégett.

T. R. 74. o. (Engel id. m. 76. o.)

Fejér, X : 1. 324. o.

411. 1387. ápr. 9. Zsigmond király Marcellalvi Besse-
new András fiának Tamásnak, Zazkalicha birtokot adja.

T. R. 79. o. (Engel id. m. 82. o.)

Fejér, X : 1. 398. o.

412. 1387. ápr. 23. A turóczi konvent előtt Bessenew Tamás, Luchka Márton özvegyének, Margit asszonynak, járó hozományát kifizeti.

T. R. 79. o. (Engel id. m. 82. o.)

Fejér, X : 1. 398. o.

413. 1387. jún. 1. Bebek Imre országbíró a Raxa birtok fölötti osztozkodás tárgyában ítéletet mond.

T. R. 91. o. (Engel id. m. 98. o.)

Fejér, X : 1. 399. o.

414. 1387. jún. 30. Jakab, szepesi főispán, az általa 1374. okt. 15-én, 1375. márcz. 29-én, és 1376. nov. 8-án Roztoka birtok ügyében kiadott ítéletleveleket átírja.

L. R. 55. o. (M. Tört. Tár, IV. 38. o.)

415. 1387. júl. 15.¹⁾ László, turóczi prépost és a konvent átírja 1341-ben kelt, és Zabopalfelde birtokba iktatásáról szóló oklevelét.

L. R. 25. o. (M. Tört. Tár, IV. 7. o.)

416. 1387. júl. 15. A turóczi konvent Bessenew Istvánt és Tamást Zazkalicha birtokba beiktatja és a határokat megállapítja.

T. R. 79. o. (Engel, id. m. 82. o.)

Fejér, X : 1. 398. o.

417. 1387. Az esztergomi káptalan átírja IV. László királynak 1285. aug. 1-én kelt, és Ruthk birtok adományozásáról szóló adománylevelét.

T. R. 66. o. (Engel id. m. 65. o.)

Fejér, X : 1. 398. o.

418. 1388. jan. 7. Bebek György tárnokmester, Zelniche, másképp Benkháza birtokon egy telket és egy malmot ad tartozékaival együtt Beulch Miklósnak és fainak, azon föltétellel, hogy a lipthói főispánnak meghatározott időben lovat tartoznak rendelkezésére bocsátani.

L. R. 47. o. (M. Tört. Tár, IV. 30. o.)

419. 1388. aug. 16. Bebek Imre, országbíró Kystorbozlói Iwánka István fia János leánya Erzsébet, és Miklós fiai Márton, és Benedek, végül Lokouch és István ellenében Egyed fiának Mártonnak ítéli Kystorbozlót és ebbe beiktatja.

T. R. 76. o. (Engel id. m. 78. o.)

Fejér, X : 1. 498. o.

420. 1389. ápr. 4. Zsigmond király Falkusfalvi Bertalan fiát Miklóst és ennek fiait Tamást és Antalt, a várjobbágyok sorából kiveszi és nemességet ad nekik.

T. R. 93. o. (Engel, id. m. 101. o.)

Fejér, X : 1. 558. o.

421. Lipcese, 1389. júl. 7. Zsigmond király egy másik — Zklabonia várához tartozó — Torbozlót (1391-ben Tribozlo) Choltói Egyed fainak Jánosnak és Mártonnak adja.

T. R. 76. o. (Engel id. m. 78. o.)

Fejér, X : 1. 558. o.

---

¹⁾ A szövegben nyomdai tévedésből júl. 1. áll.

422. 1389. júl. 19. László, turóczi prépost és a konvent Choltói Jánost és Mártont, a Zsigmond királytól 1389. júl. 7-én kapott Torbozlo birtokba beiktatja, és a határokat megállapítja.

T. R. 76. o. (Engel id. m. 79. o.)

Fejér, X : 1. 571. o.

423. 1390. jan. 12. Bebek György, lipthói és turóczi főispán Herchud fiának Tamásnak Ochklehotaya birtokot Bela, kir város soltészségeért, melyet azelőtt Tamás birt, nemesi czímen cserébe adja minden tartozékával együtt. (Patens.)

Ezen cserét Zsigmond király Budán, 1390. máj. 3-án kelt oklevelében átírja. Ld. ezt is.

T. R. 61. o. (Engel id. m. 59. o.)

424. 1390. jan. 12. Bebek György, lipthói és turóczi főispán, Herchud fiának Tamásnak Ochklehotaya birtokot Bela, kir. város soltészségeért, melyet azelőtt Tamás birt, nemesi czímen cserébe adja. (Privilegialis.)

Ezen cserét Zsigmond Budán, 1390. máj. 3-án kelt oklevelében átírja. Ld. ezt is.

T. R. 61. o. (Engel id. m. 59. o.)

425. Buda, 1390. máj. 3. Zsigmond király megerősíti Bebek Györgynek 1390. jan. 12-én tett csereadományát, és Herchud fiának Tamásnak Ochklehotaya birtokát nemesi czímen új adományképen adja.

T. R. 62. o. (Engel id. m. 60. o.)

Fejér, X : 1. 579—81. o. Fejérvári Tom. II. CCCCXV. sz. alapján közli.

426. 1390. máj. 17. A turóczi konvent Herchud fiát Tamást Ochklehotaya birtokba beiktatja.

T. R. 62. o. (Engel id. m. 60. o.)

427. 1390. aug. 24. A turóczi konvent Herchud fia Tamásnak Ochklehotaya birtokán a határokat megállapítja.

T. R. 62. o. (Engel, id. m. 60. o.)

428. Temesvár, 1390. szept. 26. Zsigmond király *a hamisításai miatt máglyahalálra ítélt János diáknak Madachfeldé nevű birtokát* Choltói Jánosnak és Mártonnak adja.

L. R. 43. o. (M. Tört. Tár, IV. 26. o.)

429. 1390. okt. 5. János, *lipthómegyei alispán és négy szolgabíró*, a férfi utódok nélkül elhalt Benk (Dobron fia) birtokát Benkházát négy részre osztva, három részt Beulch Miklós fiának Jánosnak, a negyedik részt pedig Pethrech fiának Tamásnak és ennek Benedek nevű fiának adják — mint

Tamás anyját Benk nővérét illető leánynegyedet — és a határokat megállapítják.

L. R. 47. o. (M. Tört. Tár, IV. 30. o.)

430. 1390. nov. 19. A szepesi káptalan Choltói Jánost és Mártont, a Zsigmond király által Temesvárt, 1390. szept. 26-án nekik adott Madachfelde birtokba beiktatja.

L. R. 44. o. (M. Tört. Tár, IV. 26. o.)

Ld. az 1391. évi szept. 24-i registát.

431. 1391. máj. 12. A turóczi konvent Zobozlo, más-kép Falkusfalva birtokot négy részre osztja.

T. R. 93. o. (Engel id. m. 101. o.)

Fejér, X : 1. 734. o.

432. 1391. máj. 12. A turóczi konvent Zobozlo, más néven Falkusfalva birtokot négy részre osztja.

T. R. 93. o. (Engel, id. m. 101. o.)

Fejér, X : 1. 734. o.

433. 1391. júl. 1. László, turóczi prépost, és a konvent előtt Felseukolbyni Miklós (Juche fia) fia Salamon diák, Felseukolbynban létező egész birtokrészét, testvérének Márknak, általa ördögi sugallat folytán történt megöletése jóvátételére, Márk fiának Miklósnak adja.

T. R. 90. o. (Engel id. m. 96. o.)

Fejér, X : 1. 733. o.

434. 1391. aug. 16. János, *liptómegyei alispán és négy szolgabíró* előtt Erzsébet lemond Ipoochfalva birtokból az Agátha javára kiadott leánynegyedről.

Átírva Bebek Imre 1391. szept. 21-én kelt oklevelében. Ld. ezt is.

L. R. 57. o. (M. Tört. Tár, 40. o.)

435. 1391. szept. 20. Bebek Imre országbíró Lizkfalvi Sebírthnek kiváltságot ad.

L. R. 57. o. (M. Tört. Tár, IV. 40. o.)

436. 1391. szept. 21. Bebek Imre országbíró átírja János, *liptómegyei alispán és négy szolgabírónak* 1391. aug. 16-án, és Miklós, *liptómegyei alispán és négy szolgabírónak* 1358. márcz. 28-án kelt oklevelét.

L. R. 57. o. (M. Tört. Tár, IV. 40. o.)

437. Boldogasszonyfalva mellett, 1391. szept. 24.¹⁾ Bebek Imre országbíró a Zsigmond király által 1390. szept. 26-án Jánosnak és Mártonnak adott Madachfelde birtoknak határait megállapítja.

¹⁾ A szövegben tévesen szept. 3. áll; *Majláth B.*, »Turul« (1900. évf. 2 f. 70 l. szept. 22-éről keltezi.

L. R. 44. o. (M. Tört. Tár, IV. 26. o.)

Eredetije Csoma József devecseri levéltárában. *Majláth B.*,
Turul, 1900. évf. 70. l..

438. 1391. szept. 27. után Bebek Imre országbíró Lőrincz fiától Páltól, és testvéreitől, *mint a kik a királyi jogokat eltítkolják és megrövidítik, Dankfelde birtokot a király részére visszaveszi.*

T. R. 72. o. (Engel id. m. 73. o.)

439. Szentmárton, 1391. okt. 3. Bebek Imre országbíró Zsigmond király parancsára udvarchi Kosuth fiai Pál és Andrásnak bizonyáglevelet állít ki arról, hogy Udvarch birtokukról szóló összes adományleveleiket elveszítették, és hogy ők ezen birtok jogos tulajdonosai.

T. R. 75. o. (Engel id. m. 77. o.)

Fejér, X : 1. 730. o.

440. 1391. előtt. A budai káptalan oklevele Párisháza, más néven Zabopalfelde birtokról.

L. R. 25. o. (M. Tört. Tár, IV. 8. o.)

Közlí: HORVÁTH SÁNDOR.

GYŐR VÁROSA A FRANCZIÁK HATALMA ALATT 1809-BEN.

(A karmel-rendi székház naplójegyzeteiből.)

1809.

3-a Februarii. Iam ratione Insurgentium res serio agebatur et ideo comitatenses Congregationem particularem servarunt.

14-a. Serenissimus archi-dux regni Palatinus pertransiit Jaurinum *Viennam* contendens.

16-a. Pro insurrectione nobiles in domo comitatensi lustrabantur.

23-et 24-a. Praeterquam quod militia regularis abitum paraverit et *25-a* (die Febr.) cives vigilias providere debuerint, nihil dignum memorandum erat. — *26-a.* Legio *Bellegarde* pertransivit Iaurinum. — *27-a.* Militia regularis Jaurino excessit versus *Viennam*.

10-a Martii. Accepimus archi-ducis ad Viennenses allocationem.

15-a. Pulchro ordine per civitatem pertransiit legio equestris, quondam *Mack*.

6-a Aprilis. Praelectum est decretum ab Excelso Consilio admodum reverendo Patri Provinciali submissum, ut qualificati religiosi sacerdotes se insinuent pro hospitalibus militaribus. Hac eadem die advenerunt militares officiales vi memorati generalis Commando decreti petentes, ut reverendus P. Prior¹⁾ unum e suis religiosis pro hospitali providendo constituere velit, cui remunerationis mensilis nomine 30 fl. solventur. In praesentia horum officialium advocatus est P. *Raphael*, qui se paratum ad hoc officium esse dixit.

27-et 28-a. Tristis fama de retruso et devastato exercitu nostro ad *Ratisbonam* personabat.

29-a. Meliora spargebantur, verum non credebantur.

---

¹⁾ Rásovczky (János) Román. Ez idő szerint (1809) ő vezette a »*Histori Conventus Iaurinensis*« című naplót.

30-a. *Insurgentium Jaurinensium vexilli benedictio* instituta fuit et Sacro decantato in ecclesia S. Ignatii ¹⁾ ab episcopo, cives uniformes totum forum ²⁾ in quadro cinxerunt in medio insurgentibus collocatis. Haec cerimonia pulchro ordine, perorantibus pluribus, est in finem deducta.

1-a *Maii*. De profligato nostro exercitu in imperio (!) magis crescebat, dum interim ex Italia relatio optima est adlata. Nec vanus rumor fuit exercitum nostrum fuisse devictum, nam 2-a hujus (mensis) archi-duces utriusque generis cum plurimis impedimentis et 4-a ipsa imperatrix (!) *Vienna* Jaurinum advenit, et 5-a hujus audito Sacro in ecclesia cathedrali ab episcopo lecto *Budam* discessit.

7-a. Pro felici successu belli hodie incepit devotio cum adoratione Ssmi Sacramenti. Serenissima archi-ducis Ferdinandi Mediolanensis ducis vidua, mater augustissimae imperatricis Ludovicae Beatricis Jaurinum pertransiit.

8-a. Pro officialibus stabalibus hospitia Jaurini disponebantur. Illustrissimus Episcopus ³⁾ se in domum praepositi Pápocziensis conferens serenissimo Palatino suam residentiam cessit.

9-a. Hic pernoctavit archi-dux *Reinerius*, et multi Vienne deserventes et Budam petentes transiere et etiam excellentissimus vice-cancellarius *Joannes Nep. Somogy* cum sua familia in residentia archi-abbatiali ⁴⁾ noctem egit.

10-a. Lustrabantur equites insurgentes. Magistratus civicus media 7-a matutina convocatus audivit mandata de firmanda munitione, aggestione aggerum, demolitione domorum in moenibus, decussione arborum in vallis. Hac die etiam inceperunt ingentes palos incutere circa pontem *Arabonis*, prope portam Viennensem, ⁵⁾ quos tamen aqua eluebat.

12-a. Advenit *Vienna nuncius apostolicus*, divertit ad episcopum; 13-a exosculato cranio S. Ladislai discessit ad Budam.

14-a. Ad avertendum mala servata fuit processio per civitatem cum imagine Thaumathurgae (B. Mariae). Huic processioni praeter illustrissimum episcopum, venerabile Capitulum et totum clerum multitudo confluentis ex omnibus viciniis fere immensa fuit (*így!*). Recte dum per forum ducta est processio, advenerunt captivi officiales tam Galli, quam Bavari.

15-a. Audivimus urbem Viennensem post oppugnationem

¹⁾ Benczések temploma.

²⁾ Széchenyi-tér.

³⁾ Vilt József.

⁴⁾ Jelenleg kisebb papnevelő-intézet.

⁵⁾ Bécsi kapu, a sétári híd fejénél.

8 horarum fuisse vi capitulationis factae a statibus Austriae Gallis resignatam, et reipsa tota narratio verificata est. Qua capta hac eadem die *Proclamatione* in Hungariam Gallice, Latine et Hungarice impressam (!).

17-a. Infirmos milites *Pestinum* devexerunt, relictis solummodo incurabilibus.

18-a. Advexerunt *Buda* tormenta, et 19-a fuerunt illa supra moenia, etsi non ad propria loca, illocata.

19-a. Insurgentes *Óvárino* Jaurinum tres Gallos (adtulērunt). Ex pluribus comitatibus congregati sunt insurgentes et multi regulares milites, cum Aufgeboth (!) dispersi advenerunt ultro abituri. Hac eadem prodiit in *Schönbrun* prope Vienne libellus *Ad Hungaros*.

20-et 21-a. His diebus tam pedestres, quam equites insurgentes Pestani, Transdanubianique in copia advenerunt. Tormenta hodie iterum adlata. Adventit Jaurinum ex meris tyronibus battalion 4-um *Wukassovich*.

22-a. Allata fuit relatio ¹⁾ archi-ducis generalissimi *Caroli*.

23-a. Iterum alia relatio ²⁾ data est ad commendantem Poseniensem. Hac die iterum simile battalion huc adductum est archi-ducis *Francisci Caroli*.

24-a. Insurgentes Pesthani, Barsienses, Neogradienses, Cumani et Iazyges acceperunt ordines movendi versus Styriam. Jaurinenses, Mosonienses, Sopronienses et Castriferrei versus Mosonium. Hac eadem die adventit archi-ducis *Caroli* »Armee-Befehl von 24. May, 1809.«

25-a. Illustrissimus episcopus invisit P. Priorem, cui etiam speciosam victoriam enarravit. Et adlatae sunt litterae Augustissimi ad archi-ducem *Carolum*.

26-a. Accepimus integram relationem de pugna commissa et victoria ³⁾ de Gallis relata. Adnexa est huic relationi Gallorum relatio cum notis.

28-a. In festo Smae Trinitatis cives sub armis deposuerant iuramentum, quod fideliter sint custodituri urbem. Haec cerimonia in publico foro peragebatur.

29-et 30-a. Diversa de adventu Gallorum audiebantur. Et 31-a generali *Metséry* insurgenti commendanti per specialem nuncium relatum fuit, quod 1200 Galli Sopronium pertrans-euntes liberum transitum petierint versus Sabariam et necessaria aere parato persolverint. Porro cum nulla militia ibidem extiterit nullo impedimento praepediti Ginsium versus, pabulatis equis, moverunt.

¹⁾ Nachricht, Brünn, den 20. May 1809.

²⁾ L. Besondere Beylage zur Pressburger Zeitung.

³⁾ Aspern mellett 21. és 22-ikén.

1-a Junii. Serenissimus *Palatinus Jaurinum* advenit et in arce episcopali condescendit, quattuor quoque generales in urbe suas assignatas domos habebant. Hora 5. pomeridiana rumor advenit Gallos Jaurino appropinquare, ob quem omnis militia in moenibus vigilabat et ipse archi-dux Palatinus cuncta ad abitum praeparata habebat. Hic falsus rumor diebus sequentibus tribus vicibus repetitus insomnes noctes militibus et civibus reddidit.

4-a. Dies quieta fuit, sed commendans fortalitii *Pétsy* habito cum comitatensi et civico magistratu consilio misit capitaneos civium armatorum ad Augustissimum Imperatorem (!) et aliis duobus ad Imperatricem.

5-a. Hora 11-a pertransivit Jaurinum insurrectio Posoniensis. Et ad *Barát Föld* pervenerunt 300 Galli, qui eo fine ibi morabantur, ut eo securius alii *Mosonio* fruges absvehi curarent. Insurgentes ibidem excubantes exiguo numero non obstiterunt et usque ad *Ottevény* se cum aliis pluribus conjunxerunt.

6-a Omnes insurgentes ad castra se contulerunt.

7-a Ab exercitu archi-ducis *Joannis* multi infirmi milites sunt allati. Hodie dd. 4-a die Junii illustrissimus d. episcopus *Posonio* accepit epistolam, in qua scribebatur, quod Galli nostram militiam post pontem Posoniensem in Insula vigilantem aggressi sint, verum a nostris iteratis vicibus cum magna strage repulsi fuerint. Galli dein infra *Wol(f)sthal* castra habentes contra civitatem jaculabantur. Esto autem multis vicibus hostis nostros aggressus sit et plurima damna Posoniensibus curaverit, nunquam tamen superavit et urbs se non subdidit.

8-a. Hac die campi mareschallus *Metséry* ad suburbium suam habitationem transtulit et ex nostra commando ordinantiale insurgentium aula ante portam, illorsum abiit.

9-a. Circa vesperam adlata est relatio Gallos ad *Teét* pervenisse, ad *Bodo(n)hely* et *Sobor* transitum tentasse, quare pars insurgentium ad illas partes est missa.

10-a. Serenissimus Palatinus summo mane ad castra insurrectionis excurrit et lustratis omnibus hora 11. rediit. Hac die 12 millia ex exercitu archi-ducis *Joannis Pápm* advenerunt, quorum major pars *11-a* Junii ad *Téth*, *12-a* (Junii) vero usque in vicinium Jaurini advenit, quibus cibos cives, monasteria coctos partim ad forum, partim extra Portam Albensem ¹⁾ cum pane et vino afferebant. Posteriores partem exercitus nostri Galli iam a *Pápa* persequabantur et impete-

¹⁾ *Fejérvári kapu*, a Baross-út és az Arany János-utca keresztezésénél.

bant. Porro Jaurini vix poterant prandium absolvere, jam Galli a *Koronczó* venientes nimium Iaurino appropinquabant et reipsa a *Csanak* et *Mé(n)fő* cum nostris manus conserebant, quos nostri usque post *Mé(n)fő* retruserunt. Cum autem nostri eos insecuti non sint, occupatis promontoriis iterum rediverunt et se se a *Csanak*, *Kiss* et *Nagy Baráthi* infra vineas locarunt. Noster exercitus, praecipue insurgentes et pedestria nostra regulata regimina a *Monte Calvariae* post *Allodia*¹⁾ ad *Szabadhegy*, *Kiss Megyer*, usque *Nyul* extensa erant. Tandem sic ex utraque parte exercitu locato *14-a* (Junii) conflictus post horam 12. coepit, nam jam mane equites Galli nostros in *Kiss* et *Nagy Baráthi* vigilantes impetebant hussaros, qui tamen eosdem fortiter repellebant. Gallico equitatu accrescente nostri se se ad copias nostras receperunt et ita a meridie Galli contra nostros processerunt. Pars nostrorum post *Allodia*²⁾ stans nihil agebat. Et illi (Galli) nostrum centrum ad *Szabadhegy* et *Kiss Megyer* aggressi, cum equi insurgentium minime exercitati ordines turbarent, (nostri) hosti locum dederunt et (Galli) fugato exercitu urbem (*Jaurinum*) obsederunt. Hora 6-a portae urbis clauduntur et fima terraque obturantur. (Az ostromot a naplóíró perjel nem írja le, hanem utal a nyomtatásban megjelent tudósításokra, de versben megörökíti).

Tristia fata cano. Ovid. Lib. 3. Trist.

In Junio decimus Titan splendebat et alter,
 A Papa nostri quando' venere duces.
 Nobilium turmae situantur in agmina mixtae,
 Ut vincant hostes sole sequente suos.
 Vix his caesareus se jungit miles ad arma,
 Jam celer ab Tényő Gallicus hostis adest.
 Pugna fit ad Mé(n)fő, Csanak, certatur utrinque,
 Saepius accepto vulnere Gallus abit.
 Viribus accretis per noctem Gallus anhelans
 Aggreditur aquilam, glandine sternit eam,
 Laeva ala fracta, dextra virtute carente.
 Spectantes cives tristis imago subit.
 Hungara nobilitas stridore ac strage globorum
 Territa, ni fugeret, victima mortis erat.
 Inde sitam ad Rábca ripas, Arabonis et Istri
 Urbem Jaurinum fata sinistra manent.
 Fata sinistra manent, cum Divum juncta corona
 Dicitur auxilio destituisse suo.

¹⁾ Majorok, most Nádorváros.

²⁾ Meskó vezérlete alatt.

Mulciber in Trojam, pro Troja stabat Apollo,
 Pro nostra nullos urbe stetisse scio.
 Basilius ¹⁾ pavidam claudit cum civibus urbem,
 Et nimio clausos urbe timore replet.
 Glandibus ignitis Vitus ²⁾ jaculatur in urbem,
 Succendunt Révfalu, quatuor in urbe domos.
 Nec nox succedit nobis placatior, usque
 Diluculum regnat ubique fragor.
 Omnis tristatur, graviter suspiria ducit,
 Insomnes noctes, plena timore dies.
 Rumpuntur bombae, rupturis omnia subsunt,
 Civibus obsessis est data nulla quies.
 Qui non vult mortem vel dirum vulnus habere,
 A Laribus propriis nullus abire valet.
 Post ternos ortus nonies cursore remisso,
 Praeparat ignivomos Gallica turma globos.
 Nec mora, nocturno rapide jaculatur in urbem.
 Corripit extemplo flamma tremenda domos.
 Septem mille globos immittit hostis in urbem,
 Sex denae exardent igne vagante domus.
 Ut sopiat divus flammas Aloysius ³⁾ ortas,
 Patronam differt ferre rogatus opem.
 Plurima Vulcanus deposcit tecta domorum.
 Prostantes aedes absque decore manent;
 Regnat triste Chaos, laniantur pectora civis,
 Igne per urbanas digrediente domos;
 Urbis formosae turres vitiantur, et ignis
 Praesulis arx, turris maxima ⁴⁾ praeda fuit.
 Compita fragmentis diversis plena videntur,
 Trabibus exustis urbs speciosa scatet,
 Carbonum, cinerum cumuli, segmenta vitrorum,
 Squalloribus fimi pervia strata tegunt.
 Unica vox fletus, lacrymae juvenum senumque:
 Haec facies Jaurin', dum caperetur, erat.
 Troja sinit firmas incauta effringere portas,
 Sicque hostes clausos in sua damna vehit.
 Praecursor Domini divus Baptista Joannes, ⁵⁾
 Civibus ut pressis prosperiora ferat,

---

¹⁻²⁾ Szt. Vazul zárda-alapítót, (junius 14.) mint a bezárkózás, Szt. Vitust (jun. 15.) mint a heves és izgékony ostrom szellemeit szerepelteti.

³⁾ Junius 21.

⁴⁾ A püspökvár tornya.

⁵⁾ Junius 24.

Hostibus invictis clausas cum milite portas,
 Conventis pactis, mox reserare sinit.
 Quae mala multiplici cives ab hoste
 Posteriora suo tempora scripta dabunt:

15-a et sequentibus diebus utriusque sexus cives cum prolibus in nostro (Carmelitarum) Conventu locum refugii sibi expetierunt, quorum numerus certe 400 efficiebat. Plurimi in conservatorio lignorum vulgo Casamata una nobiscum illocati fuerunt. Pars quaedam in atriolo portae, pars in cubiculo portarii morabatur. Rev. P. Prior totali observantia sublata statuit, ut omnes hora octava in Ecclesiam (Carmelitarum) conveniant et expositio Ssmo in ciborio clara voce lytanas Omnium Sanctorum cum adnexis orationibus orent, 5 Pater noster et Ave subjungant ac cantilenam de Ssmo cantent et data benedictione ad suas mansiunculas se conferant. Quod punctualiter usque ad introitum Gallorum fuit observatum.

17-a. Sepultus est gratuito Corporalis *Wenceslaus Majtisek* in nostra crypta, qui in eruptione a Gallis trajectus, in urbem illatus sepultura caruisset. Erat e numero cuniculariorum vulgo sapeurs.

18-a. Nos illustrissimus d. episcopus invisit et omnibus hic morantibus sacram benedictionem impertiit.

22-a. Post exarsam ferme mediam civitatem advenit Parlamentarius ¹⁾ exigens fortalitii deditionem, qua appromissa, de inito omnium magistratuum consilio tandem agebatur de conditionibus, sub quibus *capitulatio* sit ineunda. *Conclusum fuit, ut si intra triduum auxiliatrices nostrae copiae non adfuerint, tunc 24-a (Junii) a meridie Galli occupent fortalitium; milites nostri obsessi sint eo usque in captivitate, donec tot numero Galli captivi non reddantur; proprietates personarum intacta sinantur, et cives vexationibus non subjaceant.* Haec historico clanculo innotuerunt. Utinam haec et alia summe necessaria, quomodo officiales, subofficiales et ordinarii sint cum victu tractandi typis data fuissent! Profecto multas vexationes et exactiones hostes facere non valuissent.

24-a. Hora 5-a pomeridiana per Portam Albensem, ante quam militia nostra in ordinibus consistebant, ex utraque plateae parte *gallici exercitus pars triumphans in urbem intravit*, altera pars extra Portam Albensem nostros egredientes praestolabatur, quos desumptis armis ad *Szabadhegy* captivos deduxerunt, eorum officialibus *Comaromium* dimissis.

25-a. In die Dominica nullus ex hostibus ecclesiam invisit.

---

¹⁾ Követ.

P. Prior ad evitandas omnes hostilis militis vexas curavit portam majorem obserari, nullumque militem sine illius scitu immittere mandavit. Hac die *vice-rex* Italiae *Eugenius* Bournahe (helyesen: Beauharnais) cum generalibus urbem intravit, hospitium habuit in domo¹⁾ illustrissimi consiliarii *Ignatii Bezerédi*, quam etiam deinde gubernator *Narbonne* inhabitavit. Commendans generalis militum *Gillon* habitavit in domo Husariana (Huszár) et alter commendans civitatis in domo Márffyana.

26-a. Generales Gallici diversas legiones suas tam in Allodiis, quam etiam in *Szigeth*²⁾ lustrarunt et conscripserunt. Illustrissimus episcopus cum capitulo et clero, cui et nos juncti fuimus vice-regem salutavit.

27-a. Processio cum reliquiis S. Ladislai emansit ob praesentiam hostium. Milites nostri praesidiarii ex Szabadhegy versus Viennam sunt abducti.

28-et 29-a. Tam cives, quam rustici ex diversis pagis adducti valla magis ac magis aggerere debebant et domos in moenibus situatas demoliebant.

30-a. Milites infirmi ob quemdam rumorem, quod nostra militia appropinquet, curribus impositi abitum praestolabantur, verum adlatis verioribus hi iterum in hospitalibus reducti et 300 novissime advecti ita hospitalia repleverunt, ut plane sub tecto collocari debuerint. Hac eadem die a capitaneo urbis d. *Gőzsi* accepimus schedam, ut in hortum nostrum 30 dimachos Gallos cum equis recipiamus. P. Prior omnia ipsis monstrans svasit, ut se in casamatam aliquam recipiant, quod etiam fecerunt.

1-a Julii. Cum Gallici generales mox ab introitu in urbem diversas exactiones summis minis praetendebant, hinc *Deputatio mixta*³⁾ commissarios deputavit, et quidem pro procurandis carnibus d. *Vizer* senator, civis ceroplasta *Czechmeister*, et *Purgl Georgius* erant nominati, pro pane *Angster* senator, civis *Fleischman*, cerdo *Stauchinger*; pro vino *Dorffner* senator, *Csech Georgius*, *Ankerl* et *Holtzer*. Aliae exactiones sunt: 1. in pecunis 1,355.294 (fl.); 2. in panno caeruleo ulnas 5024; 3. pro panno ad caput uln. 5073; 4. *scharlach* 208 uln.; 5. panni albi uln. 3414; 6. subductura uln. 12909; 7. panni viridis uln. 676; 8. solearum elaboratarum ₧ 16305; 9. pelles bovinas 3175; 10. pellium vitulinarum 1271.

2-da. Iam ab hesterna die circa meridiem pedestris Gallorum militia versus Viennam iter sumpsit et diebus sub-

¹⁾ A *Király utcában*, manap Pfeiffer Fülöp háza.

²⁾ Győrsziget, község.

³⁾ Vármegyei és városi férfiakból álló *Vegyés Bizottság*.

sequentibus equestris tandem viam agebat. Collectis ex diversis pagis curribus rustici die noctuque fruges vehebant. Hac eadem die post horam 12. cum sua Garda *abivit vice-rex Italiae*. Dimachi quoque ex horto nostro discesserunt, et P. Prior illico curavit hortum purgare.

3-a. Galli, quod incolae¹⁾ quospiam ex eis occiderint, nonnullis trajectis, aliis graviter vulneratis, pagum *Zámoly* in quatuor locis succenderunt et plurimos Jaurinum impulerunt, qui tamen eo quod ipsi Galli sibi satisfactionem dederint, impuniti curruli occasione sunt domum revecti jussu gubernatoris Narbonne. Hac die tribus distinctis vicibus officiales Galli casamatam nostram pro depositorio avenae defixerunt et pro Commissario cellam Provincialis exquisiverunt, quam creta signarunt: commisar.²⁾

4-a. Edidit gubernator proclamationem³⁾ ob *Zámolyienses*, adhortans, ut cives hoc exemplo sapiant.

5- et 6-a. Redierunt exmissi, diversa attulerunt novalia; primo quod generalis *Meskó* cum parte insurgentium nostros ad *Kiss Megyer* et *Szabadhegy* captos, qui ducebantur, una cum bagasia vice-regis et aliorum generalium Gallorum intereeperit et liberaverit, quod verum fuit; secundo, quod nostri de exercitu Gallico submerso Napoleone et ejus stabo plenam victoriam reportaverint ad Wagram, quod falsum erat.

7-a. Serenissimi Palatini relatio de Gallis in Danubio supernatantibus promulgata est, et victoriam confirmabant. Sed

8-a Galli relationem veram de victoria de nostro exercitu relata habentes tertio quadrante pro prima hora tormentis explosis nobis notitiae dederunt eos fuisse victores. Quare

9-a. hora media duodecima illustrissimus episcopus jussus est Sacrum privatum, cui gubernator cum stabo interfuit, in vicem Te Deum laudamus celebrare. Eadem die accepimus Vienna de hacce victoria Gallorum relationem.

10-a. Aliam schedam victoriam confirmantem gubernator imprimi curavit et destribui. Alteram etiam longiorem pro impressione submitit. Verum id prohibuit. Attamen hora tertia promeridiana in cathedrali ecclesia mandavit, ut ab episcopo Te Deum laudamus solemniter servetur, ad quod ipse gubernator cum omnibus stabalibus et aliis officialibus et maxima parte praesidialium inter eundem cum tympanis et tubis, granatis disjicientibus comparuit et magno in ipsa ecclesia stre-

¹⁾ A zámolyiak.

²⁾ Commissaire,

³⁾ Német és magyar nyelven.

pitu intrantes interfuerunt. R. P. Prior cum P. Suppriore et duobus aliis huic praeceptae cerimoniae interfuerunt.

11-a. Galli moenia obsederunt, timentes ne a nostra militia, ut ajebant ventura praeveniantur et opprimantur, incessanter clamantes: qui c'est. Gubernator a Deputatione (mixta) centum quinquaginta millia (flor.) et porcellanum service sibi illico dari mandavit et accepit.

12-a. Gallicus commissarius in familiae cubiculum et subsequis diebus in ipsum atriolum speciosissimum triticum imponi curavit. Dies et nox pacata; Galli tamen sollicite moenia custodiebant.

13-a. Dicebatur campi mareschallum *Chattler*¹⁾ cum suis copiis ad *Téth* consistere et venturum Jaurinensibus in auxilium, ad quem rumorem Galli vigilantius praesidium custodiebant.

14-a. Gubernator Jaurinensis hora decima curavit Deputationem convocari, cui manifestavit esse inter duos exercitus armistitium ad unum mensem initum; et curavit imprimi relationem.

15-a. Prodiit ab exercitu Gallico missum folium tam armistitium confirmans, quam lineas demarcationales definiens. Ob tantam amplitudinem linearum demarcationalium apud plures fidem non inveniebat; caeterum autem vera omnia fuerunt, nam diversi nuncii officiales nostri ab ipso archiduce *Carolo* tam ad imperatorem, tam ad gubernatorem et alios commendantes sunt missi, qui haec confirmabant. Ipse princeps *Joannes Liechtenstein* hac de causa ad imperatorem *Tatam* missus.

16-a Gubernator edidit proclamationem ad cives et alias, ut securi suis curis incumbant et si casu quo armistitium rumperetur, suam fidem interponendo velit omnibus fideliter significare.

17-a. Hodie apertis portis civitatis liber exitus et introitus omnibus concedebatur. Galli stante armistitio ubique fortalitium muniebant et ad faciendas inundationes diversas cataractas in Arabone faciebant. Sororem gubernatoris et commendantis *Gillon* uxorem a linea demarcationali insurgentes Jaurinum adduxerunt.

18-a. Pro sale a domino *Kimerle* a Gallis empto quaerebant Galli spatium, cum quibus P. Prior. contentiones habuit, eo quod casamata sit aerarialiter pro avena designata. Cum autem sequente die salem imponere coepissent, mox altero die evacuare sunt jussi.

19- et 20-a. Diversa jam de adventu nostrorum quam de

¹⁾ *Chasteler osztrák tábornok.*

Gallorum narrabantur. 20-a mortuus est dom. *Franciscus Michl* smigmator, qui tempore oppugnationis cum sua familia apud nos morabatur.

21-a. Erat propositio pro illius apud nos sepultura, et 22-a fuit sepultus hora decima, pro quo etiam s. de requiem cantavit conventus.

23-a. Asserebant principem *Joannem Liechtenstein* a nostro Augustissimo *Tata* ad imperatorem Gallorum, et *Carolus* cum projectione ineundae pacis missum fuisse et Jaurinum pertransivisse.

24- et 25-a. Rumor quasi certus de pace mox futura civitatem occupabat. Ultima hac die intendantius ab imperatore *Napoleone* missus horrendam exactionem imponebat diras minas effundens.

27-a. Pro pace conficienda, ad quam Gallicus minister *Champagnie*¹⁾ et comes *Metternik*²⁾ componendam venire dicebantur, Jaurinum fuit projectatum. Indictam summam exactionem hodie levare volebat, accepta minima parte discessit (intendantius).

28-a. Missi sunt *Comaromium* ad Augustissimum ratione exactionis reverendissimus dom. generalis vicarius *Hollósy* et magnificus consiliarius vice-comes *Györgyi*. Jaurinum utpote fortalitium pro congressu pacis esse non posse, sed verum Viennae, vel Sopronii esse locum denominandum.

29-a. Advenere Vienna peristromatarii, qui residentiae cubicula chartaceis peristromatibus exornarunt et pictores nonnulla cubicula pinxerunt, eo quod delegati hic pacem sint inituri.

30-a. Die Dominica Gubernator cum toto officialium corpore media duodecima pro Sacro audiendo in ecclesiam cathedralem ascendit.

31-a. Cum in dies novissime requisitiones imponerentur, copia primorum civium convenit et excellentissimum gubernatorem adivit ea cum declaratione se velle potius civitatem deserere, quam ejusmodi multiplicibus et profecto impossibilibus vexari. In muniendo fortalitio Galli magis laborabant et undique rusticos venire compellebant.

1-a Augusti. Rev. P. Prior Romanus a commissario Gallico nomine eleemosynae 250 libras salis accepit. Nuncius a ministro Gallico *Champagnie* (*Champagny*) attulit 5-a hujus (mensis) venturos pacis confectores. Unde

2-a die omnia ad digne excipiendos praeparabantur. Hac

---

¹⁾ Champagny.

²⁾ Metternich.

die pars militiae Gallicae versus *Viennam* movit, et die 3-a altera pars versus Sopronium per Rabensem insulam ¹⁾ viam suscepit.

4-a. Fama facta est, quod ministri pacis componendae loco Jaurini *Óvárinum* sint comparituri.

5-a. Galli novas in moenibus collocandis tormentis fissuras fecerunt.

8-a. Ad limites Galliciae et Lodomeriae tutandos contra Polonos et Russos missa fuere quatuor regimina insurgentium.

11- et 12-a. Designabantur stationes et ponebantur vigiliae, ut quantocius *Óvárino* Tatam perferantur, quae de tractatu pacis ibidem aguntur, verum ministri non comparuerunt.

13-a. Galli per deputationem (mixtam) diversa coctoria instrumenta undique conquirebant et nos duos magnos lebetes debuimus commodare. Haec omnia pro 15-a hujus (mensis) parabantur.

14-a. Magnis apparatusibus a gubernatore factis hora 6-a vespertina dedit pro 40 personis prandium. Plateae civitatis erant illuminatae et musica omnibus in locis audiebatur. Hora noctis 10-a advenit minister pacis comes Meternik (*Metternich*). Salutato gubernatore hora noctis 12-a *Óvárinum* discessit.

15-a. Ob diem natalem et nominalem *Napoleonis* jam hora 4-a matutina per omnes urbis plateas musica audiebatur. Gubernator ob multitudinem curarum et laborum requirebat episcopum, ut hora 4-a pomeridiana Sacrum solenne celebretur. Facta declaratione id canonibus ecclesiasticis esse prohibitum, solum *Te Deum laudamus* servatum fuit, ad quod cum paucissimis gregariis omnes officiales comparuere. Prandium milites gregarii erectis mensis penes Montem Sanctum in moenibus habuerunt. Officiales partim apud gubernatorem in domo Bezerédiana, partim in domo Praelati, partim in domo saltatoria sunt tractati. Ignes festini, explosiones tormentorum et scloporum usque 11-a (hora) noctis perduraverunt. Hora 7-a ebrii milites Galli *Bacchum per totam civitatem cum ingenti clamore et granatarum explosione circumduxerunt. In solo erexerunt duas trabes circa, smigmate laevigatas appensis anseribus, horologio sacculi, ut is qui ascenderet, omnia lucraretur.* Gallicus cunicularius utramque conscendens praemia accepit. In hunc diem natalem et noninalem *Cironi*, Venetus, in exercitu Gallico capitaneus et auditor compositos versus Italicos imprimi curavit.

16-a. Accepimus relationem Vienna domum laboratoriam pro festivitate natalis et nominalis *Napoleonis* diversis labora-

¹⁾ A sétatéri sziget.

toribus repletam fortuito pulvere pyreo flammam concipiente cum his mille penitus eversam fuisse; maximum periculum civitati impendebat, nisi 100 syringes flammam exortas restrinxissent. Ex hesternae solennitate inter potus celebrata hodie illati sunt sex milites in corpore valde adusti et duo gravissime manibus laceratis ad hospitale militare.

17-a. Rursus intendantius a *Napoleone* missus *unum millionem et 30 millia exigebat*, ob quod missi sunt clanculo ad comitem Meternik (Metternich) deputati. Quid responsi acceperint? Nullum acceperunt et adtulerunt.

18-a. Abmissi sunt 400 milites Gallici, quos altera die alii suppleverunt. Cum nos farina necessaria esset, R. P. Prior impetrata scheda a commendante civitatis per Portam Danubialem¹⁾ molitori *Leitner* ad commoliendum dedit 20 metretas.

19-a. Rediere Óvárino exmissi a civitate. Tulerunt schedam iam praestitorum, et referebant iam primam sessionem circa pacem fuisse servatam. Illustrissimus noster Praesul (episcopus) nos caenantes invisit, a quo solo in comitatu Jaurinensi 32 millia, in Mosoniensi 10 millia et in Soproniensi 108 millia exigebant.

20-a. In festo S. Stephani media sexta matutina illustrissimus dominus episcopus curavit R. P. Priorem vocari, cum quo ad *Montem Pannoniae* est vectus. Hac die gubernator cum intendantio *de Rice* acceptis a Deputatione 24 millia flor. et ab eadem deputatione pro coemendis equis 10 millia flor. et pro frugibus 14 millia flor., discessit *Óvárinum*.

21-a. Gubernator Óvárino hora 8. matutina reversus affirmabat in prima sessione a nostro ministro propositum primum punctum fuisse, ut Galli Hungariam illico deserant; Gallicus contra Gallis liberum meatum usque Budam projectabat.

22-, 23-, 24- et 25-a. Diversi sermones de advectis in *Montem Pannoniae* gravissimis tormentis, de septemtrionali confederatione a Russo, Sveco, Dano, Borusso, Turca et nostro Imperatore (!) *Olomicii* firmata, regnabant. Interim gubernator, qui 24-a Óvárinum excurrit et 25-a redivit, omnia in pacem conflaudam tendere ajebat.

27-a. Finis esset armistitii, sed fuit iterum ad 15 dies prolongatum. Hinc equites Gallici post mediam octavam Vienneam versus moverunt.

28-a. Hodie in nostram casamatam suppositis asseribus saccos avena plenos Galli imponere coeperunt,

31-a. Media octava matutina *Jaurinum* advenit vice-rex

---

¹⁾ *Vízkapu* vagy *Dunakapu Révfalu* felé.

Italiae. Mox duo Gallici cunicularii adsunt et dixerunt, ut comitatus curet ligna disiecta componi, cum veniens Gallorum imperator omnes casamatas velit inspicere. R. P. Prior accessit ad comitatenses, et lingua fuere in ordinem redacta. Tertio quadrante ad 2-am (horam) pomeridianam *advenit Napoleon imperator in silentio.* Currus illius in angulo seu forro ante (nostram) Capellam Lauretanam erant locati et sollicitè custoditi. Post horam 3-am equo insidens ab arce episcopali omnia moenia perlustravit. Tandem penes nostrum Conventum transiens per portam Viennensem¹⁾ exiens in insulam²⁾ equitans omnem apparatus fortificationis perquisivit. Inde reversus per pontem Arabonis versus Montem Calvariae iterfecit et veniens ad forum exterius,³⁾ ibidem pyrotechnas lustravit. Lustratione perfecta per Portam Albensem reversus est in domum gubernatoris. Qui eum comitabantur, erat *vice-rex Italia*, et *princeps Bavariae*, inter quos equitavit, *gubernator, Berthier, Lauriston, Massena*, duo ipsius (Napoleonis) adjutantii, inter quos ipsius imperatoris custos *niger mameluc*, post tres primos equitarunt. *Ghillon* et plures alii officiales et plures gregarii chacherii. — Convenit comitatus, magistratus civilis, Capitulum et clerus, inter quos etiam R. P. Prior et P. Supprior constituebantur, volentes homagium praestare, verum admissi non fuerunt. Dicebatur, ut cras hora 7-a compareant. Cum generalibus servavit consilium fere tota nocte, quo finito

1-a Septembris imperator Gallorum *Napoleon* post horam 4-am matutinam sicut in silentio advenit, ita etiam sine omni strepitu *versus Viennam rediit.* Eundem circa mediam octavam alii generales sunt secuti una cum tormentis. Post prandium 30 currus suos onerarios in foro, diversis rebus exactis onerarunt. Advenerunt noctu 500 milites Badenses cum suis officialibus.

2-a. Impletos currus suos onerarios et in curribus rusticis arma a nostris post obsidionem accepta cum aliis inventis Viennam avexerunt. Hodie seminarium et duo civilia hospitalia evacuari debuerunt. ut Gallici milites locum habeant.

3-a. Hodie Baadenses milites in casamatam minorem, et in seminarium Itali milites sunt illocati.

4- et 5-a. Concessum fuit a nostro Imperatore (!), omnia necessaria invehantur Jaurinum, verum tum ob privatos colorum labores, quam quotidianis currules praestationes nihil ferme importatum fuit.

6-a. Galli panem bis coctum imponere in locum recre-

1) Bécsi kapu, a sétatéri Rába-híd fejjénél.

2) Sétatér.

3) Vásártér, melybe akkoriban, mint szabad térség beleesett a mai Ferdinánd-város javarésze.

ationis (coeperunt), et partem claustrum a porta usque ad finem positum duplicis ordinis plenae saccis avena repleverunt, ita etiam evacuato tritico famulitii cubiculum et atrium.

8-a. Hodie a nostro Augustissimo missus nuntius *Óvárinum*, ut congressus distrahatur. Militia regularis lineas demarcationis insurgentium loco custodiendas occupavit.

9-a. Italicae copiae mane lustratae; a meridie advenerunt pyrotechnae *Herbipolenses*.¹⁾

10-a. Rursus advenerunt alii pyrotechnae et qui heri venerunt, hodie moenia lustrarunt ac areolas cum fissuris pro collocandis tormentis sunt scrutati.

11-a. In cellis et in refectorio fornaces novas curavit poni R. P. Prior, nam in 4 cellis Patrum bombae ruptae ruperunt fornaces, ita et in refectorio.

15-a. Advenerunt quatuor officiales Galli inquirentes in nostra area, vulgo *Zwinger*, casamatas, verum perscrutatis omnibus nihil inventientes abierunt.

16-a. Pro nundinis, ne includerentur, pauci comparuerunt. Illustrissimus *episcopus* post sepulturam Primatis excurrit *Tyrnaviam*, inde reversus in *Monte Pannoniae* residebat.

17-a. De noctu quidam Galli equites ad *Révfü* advenerunt. Gubernator *Óvárinum* excurrit; altera die diluculo rediit.

18-a. Galli currum ingentem in horto diu haerentem abstulerunt.

20-a. Armistitium, quod hodie expirare debuisset, est iterum promulgatum. Quidam Gallus gregarius media prima sclopum explosit et tam cives, quam ipsos Gallos tanto timore replevit, ut quaque versum fugam arripuerint; comprehensum explosorem in carcerem conjecerunt. Rumor de pace confecta et domui Austriacae valde honorabili personabat.

21-a. Bellum futurum dicebatur mane; post meridiem armistitium itidem 15 diebus promulgatum.

22-a. Comes generalis *Bubna* a nostro Augustissimo missus ad Napoleonem, remissus fuit, ut tractatum pacis signet vel illico certetur. Hinc milites *Baadenses* acceperunt in mandatis, ut post triduum versus *Clagenfurtum* iter ingrediantur.

23-a. Promulgabatur universa in moenibus sita aedificia esse domolienda.

24-a. Comes generalis *Bubna* a Napoleone Vienna redux *Tatum* cum ultima definitione Jaurinum pertransiit, quem paulo post duo alii nuntii a Gallorum imperatore missi sequebantur interjecto plus minus horae spatio.

---

¹⁾ Würzburg.

26-a. Galli per cataractam, versus domum comoediae factam, aquas deducere tentarunt. Circa vesperam pro Baadensibus militibus tormenta advexarunt, ideo bellum personabat. Aedificia pro scholis evangelicorum cum cinctura demoliri coeperunt. Princeps *Liechtenstein* cum *Bubna* et *Mayer* generalibus *Viennam Tata* properarunt.

27-a. Galli cumulos faeni et straminis in foro Jaurinensi poni curarunt.

28-a. Gubernator in *Gönyő* nostrum generalem *Schneller* invisit, ubi principis *Liechtenstein* filius 18 annorum vitam finivit.

29-a. Ad mandatum gubernatoris Jaurinensis *Narbonne* nullus extra lineas demarcationales dimittebatur a Gallis. Ob Russicum currerium *Petropolim Tata* properantem et reversurum intra 21 diem, armistitium prolongandum esse asserebant. Hac die comes *Meternik* ¹⁾ relicto *Óvárino Tatam* reversus est ad imperatorem.

30-a. Mandato gubernatoris stante nullus extra limites demarcationales dimittebatur. Ipsos 4 cursores, *Vienna Tatam* duos, et *Tata Viennam* duos, missos detinuerunt. Galli hac nocte *Arabonem* pro inundatione facienda tentabant intercludere, ideo omnes laborantes per fas et nefas retinuerunt, qui jam constituto tempore et exacto tempore domum redire debuissent.

1-a *Octobris*. Galli neque cum passualibus quempiam extra limites demarcationis dimittebant. Interclusio aquarum *Arabonis* Gallis summas occupationes et fatigia causat. De pace honorifica Austriae fama erat, sed non fundata. Duo officiales Gallici *billiard* pro gubernatore ad domum archiabbatiales a R. P. Priore petierunt. Viso illo bonum esse dixerunt.

2-a. *Billiard* curarunt Galli deferri ad residentiam archiabbatis, in qua gubernator habitavit. R. P. Prior a gubernatore ob commodatum *billiard* impetravit ex sylva *Vinekiensi* ²⁾ lingna focalia gratuito, suis tamen expensis secanda. Ministri pacis comes *Meternik* et *Champanie* ³⁾ *Óvárinum* reliquerunt, et princeps *Liechtenstein* cum *Napoleone* de pace conficienda *Viennae* tractavit cum *Bubna* generale.

3- et 4-a. De subscripto 29-a Septembris pacis tractatu, post adventum nocturno tempore, rumor erat. 4-a. Pro nostro Augustissimo in die nominali solennis in ecclesia servato intererat cum socio P. Prior.

¹⁾ Metternich.

²⁾ Vének.

³⁾ Metternich, Champagny.

6-a. *Eszterházy* principis filius *Tatam* properans *Jaurinum* pertransiit.

7-a. Campi marechallus *Bubna* cum duobus officialibus stabalibus *Vienna Tatam* ad imperatorem missi congressum absolutum et tractatum pacis esse a *Napoleone* signatum asserabant. Relatum fuit R. P. Priori *Deputationem* (Mixtam) in eo convenisse, ut pro militibus illocandis locum habeat, carmelitas et moniales esse a suis habitationibus amandandos. Hinc R. P. Prior pro suis sollicitus accersito commissario Gallico accessit magnificum dominum Consiliarium¹⁾ et vice-comitem, et perorante commissario, quod in loco, ubi magazinum est, militia nunquam possit imponi, unde P. Prior assecurationem accepit id haud futurum.

8-a. Tota die pax divulgabatur, et adhuc non erat pax, nam 9-a campi marechallus *Bubna Tata* rursus *Viennam* missus ab imperatore nostro ad *Napoleonem* cum nova pacis basi, nam 7. rejecerat et semper 100 millia sibi copiarum subministrari praetendebat, *Jaurinum* pertransiit.

10-a. Galli ad exteriora valla heri tormenta evexerunt.

11-a. Venit ab Excelso Consilio (Hungarico), ut ante initium scholarum examen praetermissum omnes subeant.

12-a. Hodie iterum pax resonabat in urbis compitis.

13-a. Advenit una centuria Gallicorum cuniculariorum vulgo sapeurs, qui strictum mandatum (habebant), ut labores injunctos quantocius effectui dent, nempe in moenibus foramina faciant et pulvere pyrio impleant ad demoliendum illa. Caeterum Gallicus intendant(ius) superveniens civibus, ut sibi pro oppugnatione sustinenda provideant necessaria, ad aures insurravit et inde de pace desperabatur.

14-a. Cunicularii ad *Portam Albensem* et versus *Czech* et *seminarii* hortum moenia perforare coeperunt.

15-a. Circa horam nonam adveniens princeps *Liechtenstein* cum *Bubna* et *Mayer* generalibus *Jaurinum* cum authentico pacis confecto instrumento *Tatam* ad imperatorem et regem nostrum properabat. Post horum abitum missus a *Napoleone* cursor Gallicus gubernatori pacem *Viennae* confectam gratulabundus attulit. Gubernator suo secretario baroni *Sternegg* in commissis dedit, ut illico *Deputatae Commissioni* in curia civica pacem confectam esse intimet. Ad mandatum gubernatoris post mediam duodecimam pacem stabilitam ternis explosionibus tormentorum in moenibus collocatorum publico intimare non intermiserunt. Eadem die *Vienna* missus est cursor, qui pacem ab utraque potentia subscriptam ac ratihabitam

¹⁾ Bezérédj.

Badensibus nuntiaret. His ita firmatis quidam P. Carmelita breviter omnia complectens sequentes versus cecinit:

Basilius claudit, Vitus jaculatur in urbem.
 Non sopit exortos de nocte Aloysius ignes
 Occlusas portas aperit Baptista Joannes,
 Hostibus haud gratis urbem cum milite tradit.
 Civibus afflictis fert Sancta Teresia ¹⁾ pacem,
 Duxit ab urbe malos mirus Gregorius ²⁾ hostes.

17-a. Ad invitationem gubernatoris hora decima matutina cum magistratibus comparuerunt cives in ecclesia cathedrali, ipse cum omnibus stabalibus officialibus et aliis militibus. pulchro ordine incedentes, musicam turcicam et tympana ludentes, granatas per plateas ejicientes media undecima usque in medium ecclesiae intrantes horrendum atreptum fecerunt. Lecto dein privato Sacro processit reverendissimus lector (canonicus) Emericus Nagy in pontificalibus cum omni apparatu et veniens ad altare majus intonavit Te Deum, quo finito et oratione persoluta, ordine quo venerant, omnes recesere. Hora 4-a meridie capitaneus *Marizienelli* exhibens decretum, ut omnes bibliothecas inquirat et opera selectiora seligat, clavem a nostra secum accepit.

18-a. Hora nona advenit capitaneus cum clave bibliothecae, in qua cum P. Priore usque decimam commoratus est. Nonnullos libellos secum accepit, quos tamen iterum ab eo R. P. Prior post aliquot dies recuperavit. Hac nocte comes *Wrba* Vienna ab imperatore vocatus *Tatam* descendit. Pars equitum Gallorum versus *Styriam* iter coepit.

19-a. Galli tormenta e moenibus avexerunt et omnia in suburbio ³⁾ collocarunt in duos ordines, postmodum a pyrotechnis devehenda in Galliam. Commendans generalis civitatis hujus venit cum capitaneo tertio quadrante pro prima in Conventum et perlustrans bibliothecam ipse generalis petiit sibi commodato dari *Bonfinium*, quem tamen non restituit. Hac die gubernator curavit distribui folium impressum, in quo pax certo inita omnibus significatur. Hinc jam de perditione et amissione provinciarum plurima loquebantur.

20-a. Advenit tractatus initae pacis impressus. Qua die missus fuit comes *Szapáry* ab Augustissimo gubernatori nuntians, ut Galli a laboribus cessent et nullas amplius requisitiones faciant, cum pax sit confecta.

¹⁾ Október 15., a békét 14-ikén kötötték meg.

²⁾ November 17.

³⁾ Ujváros.

21-a. Post discessum comitis *Deputatio* hoc in puncto gubernatorem adire volebat, verum non fuit admissa et commissarium penes laboratores constitutum, quod laborantes cum indultu vice-comitis dimiserit, custodiae mandavit, eo quod a Napoleone quoad ista puncta sint ordines praestolandi. Quare

22-a rursus Comitatus operarios statuere debuit et non obstante die Dominico semper fuit laboratum, et in perfodiendis moenibus cunicularii majorem diligentiam adhibuerunt.

23-a. Vina via novi (nova?) Galli exigunt. Pyrotechnae adduxerunt equos pro auferendis tormentis et mortariis. Tormenta erant 18, mortaria 4. Libros hinc inde ex bibliothecis collectos privatim *Marzienelli* vendere volebat, a quo noster P. Pior nostros ex bibliotheca recepit.

25-a. R. P. Prior qua supplens (capellanus) regiminis a generali commando Badensi constitutus sepelivit uxorem, omnibus ab eo provisam. corporalis Joannis *Lazerini* 31-i Italici regiminis, assistentibus illi in rochettis P. Andrea Corsino et P. Leopoldo.

26-a. Galli incaeperunt panem bis coctum in cistas imponere et impletas per gradus ad claustrum demittere. Cum multis infirmis Gallis et Italis etiam tormenta ex suburbio avexerunt. R. P. Prior dominum capitaneum pyrotechnarum Herbipolensem omnibus morientium sacramentis providit hodie.

29-a. Galli in perforandis moenibus indefesse laborabant et plura ligna ad obstruenda dein foramina comportare jubebant.

31-a. Advenit mandatum imperatoris Gallorum, ut simpliciter vitientur moenia fortalitii Jaurinensis una cum speciosa sub *Sancto Monte*¹⁾ casamata et copiae Gallicae usque ad perfectam desolationem memoratorum Jaurini permaneant.

1-a Novembris. Comes *Szapáry* missus ab imperatore nostro protestatus fuit, ne ea, quae suis subditis ante oppugnationem extracta fuerunt, destruant. Ipsi vero Galli tam cataractas, quam aggerem aggestum demolire coeperunt. Gubernator eisdem pro consummato opere 600 fl. promisit et quidquid lignorum incussorum extraxerint, liberae dispositioni tradidit. Hodie item diversis cistis currus oneraverunt et versus *Vienam* avexerunt.

2-a. P. Prior misit ad molam fruges, quas milites ad Portam Danubialem, nisi subscripta a commandante civitatis ostensa scheda dimittere tergiversabantur.

3-a. Quod vice-comes ad gubernatorem vocatus, quam ob causam nescitur, inornatus accesserit, tam ob hoc, quam

---

¹⁾ Szent Domb, az apácza-kolostor közelében.

aliam latentem rationem correptus fuerit, eique custodiam per triduum assignaverit, certum fuit.

4-a. Sepultus fuit Herbipolensis cuniculariorum capitaneus in coemeterium externum pompa militari.

5-a. Convocati sodales murarii debebant Gallos cunicularios adjuvare in suffossione Montis, ut vocant, Sancti. In Arabone vero aggerem aggestum operarii undique compulsi sensim in aquas dejiciebant, ut ligna faciliore negotio quirent extrahere.

6-a. Multis curribus ex pagis congregatis cistas pane bis cocto *Viennam*, inde autem versus *Bavariam* prima vice e nostro Conventu avehebant.

7-a. E nostra casamata avenam evacuarunt hodie, qua die itidem comes *Szapáry* comparuit et in *Deputatione* praesedit consolando cives; pransus autem ad gubernatorem.

8-a. Galli cum imbullatione panis bis cocti erant parati et tunc domus recreationis mundabatur.

10-a. Cunicularii Gallici omnibus viribus ad foramina in moenibus duro labore perfecta pulveres pyrios per 10 et ultra centenarios in sacculis imponebant et ad evertenda pluribus in partibus moenia sodule praeparabant. Hinc

11-a dicebatur primam *moeniorum* futuram in *parte Danubiali* demolitionem, attamen vanus erat iste rumor; nihil enim factum est.

12-a. Gallici milites vigilias in moenibus habentes, virtute mandati sibi dati nullum per moenia spatium admiserunt ob periculum, ne forte infortunium aliquod contingat, cum adhuc in implendis foraminibus pulveribus piriis cunicularii occupabantur. Advenit hodie Gallicus generalis de Corpore militari, quod vulgo nominatur: *Jenier*.¹⁾ Ideo

13-a post inspectionem omnium praeparatorum jussi sunt ab eodem generali ordiri demolitionem moeniorum ab horto *Seminarii*, *Czechii* et *Bernerii*. Unaquaeque explosio fere momentaneum terrae motum caussare videbatur, quo motu facto ruptis moenibus et ejectis de muro ingentibus frustis fissurae immanes apparebant. Eadem die ad interpellationem R. P. nostri Prioris commissarius Gallicus donavit tres putnas libunculis panis bis cocti plenas.

14-a. R. P. noster Prior accessit gubernatorem et ejus secretarium repetens billiard, quod etiam cum omnibus appertinentiis domum referri mandavit. Eadem die a commendante civitatis generali *Henie* (libros?) repetiit et excepto *Bonfinio* omnes recepit. Cunicularii Gallici hora media secunda pomeri-

¹⁾ Genie.

diana moeniorum demolitionem inceperunt ad *Arcem episcopalem*, ad *Berner domum* et comitis *Richelburg* habitationem et dein persecuti sunt usque horam sextam. Ob *Sancti Montis* demolitionem moniales terrefecit ipse gubernator, unde tam reverendissimus dominus Vicarius generalis, quam et director illarum reverendissimus canonicus *Minián* miserunt ad R. P. Priorem, ut pro monialibus aliquem locum praepararet, ubi per unam, alteramve horam possent morari. Est itaque locus recreationis praeparatus, quorsum curribus seu rhedis transferendae dicebantur. Interim experimento edoctae moniales in suo monasterio firmae permanserunt.

15-a. Mane hora 7-a discesserunt cum tormentis eorum pyrotechnae, et iterum pars infirmorum vecta 70 curribus versus *Posonium*. Hora media 5-a vespertina *postdomum tinctoris ex utraque parte*, et *munimentum*, in quo dominus *Frey* tribunus plebis hortum habebat et in *cataractis aggerem* sunt demoliti. Item *versus Portam Albensem*, quo peracto cunicularii suos labores finierunt.

16-a. Infirmi reliqui cum apotheca abiverunt. Circa vesperam R. P. Prior valedixit gubernatori, simul gratias agens pro lignis datis ex Vinek. Intendantius Gallicus cum barone *Sternegg* discessit hora 9-a vespertina, Gubernator vero hora 11-a noctis, hic versus *Viennam*, illi in *Croatiam*.

17-a. *Dies erat Jaurinensibus festiva*, nam *Galli* a 24. Junii urbem intrantes diversis exactionibus omnes vexantes cum pompa militari per *Portam Albensem* praeunte in sonipede generale *Gillon* cum *Italis* et *Badensibus urbem evacuarunt* et iter per suburbium accipientes versus *Viennam* viam tristes carpebant. Reliquerunt in hospitali 11 graviter infirmos, item unum officialem et chirurgum, qui etiam post octo dies mortuus fuit. Porro duo commissarii sunt hic relictī, ut tum ea, quae adhuc supersunt, dividant et unanimiter cum magistratu et Deputatione omnia componant.

18-a. Ex *Hülleriana*¹⁾ et *Sztáraia* legione missi sunt, qui hospitia venturis praepararent. Qui esto erronee referebant legionem *Wukassevics* Jaurinum pro hybernis transactione et illocatione, illas vero legiones *Viennam* pro servitiis praestandis properare.

19-a. Post adventum *Hillerianae* legionis, quae cum omni militari pompa et apparatu in civitatem intravit et rursus ad *Suburbium* et *Insulam*²⁾ progredientes ibidem hospitia acceperunt, pars vero *Sztáraiana* legionis in *Allodiis* statim con-

¹⁾ Hilaire.

²⁾ Ujváros, Győr-Sziget.

quievit. Accepimus in quarterium capellanium legionis Hillerianae.

20-a. Legio Hilleriana pari cum pompa, qua Jaurinum venerat, discessit et in hospitale militare 13 infirmos misit.

21-a. Augustissimus imperator, et rex noster *Franciscus Tata* movit et circa horam duodecimam Jaurinum advenit ac ad Agnam¹⁾ in interiore civitate in diversorio divertit, cui mox venerabile Capitulum in corpore, vice-comes cum comitatensibus et civicus magistratus sua homagia praestiterunt. Quibus dimissus mox moenia in circuitu lustravit et factas ab hostibus ruinas est admiratus. Reversus ad hospitium sumpsit prandium. quo absoluto diversis civibus audientiam dedit. Hora quarta professores Academici fuere admissi, post illos R. P. Prior *Romanus* cum P. *Illuminato* intromissi sacratissimae Majestati sunt de felici adventu gratulati. Ajebat autem Augustissimus se in moenibus fuisse et vidisse Carmelitas damnum magnum non fuisse passos. Reposuit P. Prior, verum quidem esse Conventum non exarsisse, prout Arx episcopalis, attamen ita esse perforatum ac cribrum quodpiam. Cumque sua Majestas quaesivisset, num bona habeat Conventus, respondit P. Prior, nullam habere praeter quaesturam. Ex qua utique tantum colligere non potest, ut illata damna possint resarciri, subjunxit Augustissimus. P. Prior dixit, quod velit ad Fundum Religionis recurrere, et Augustissimus approbavit. Plura dein familiarissime locutus est, et R. P. Prior cum P. *Illuminato* felix iter precando et Conventum gratiosisimis favoribus humillime commendando valedixit.

22-a. Augustissimus hora octava Jaurino abivit, *Posonium*que petiit, ut damna illata ibidem videret, inde *Viennam* 25-a cum solemnitate ingressurus. Verum tantum applausum evitavit, nam simplici curru vectus expectantes in apparatus Viennenses delusit, quo animadverso cucurrerunt usque ad regiam aulam, ubi in ordine collocati sua vota deprompserunt laetantes. Heri *Comaromio* veniens campi mareshallus *Walter* inspexit tam Conventum Franciscanorum, quam casamatam et ducto calculo ex infirmis militibus *Comaromiensibus* adhuc 400 intendit submittere in hospitale Jaurinense.

23-a. Stabus caesareo-regius Jaurinum veniens pernoctavit.

24-a. Discessit mane stabus caesareo-regius et paullo post pirobolarii ex regimine *Jordis*.

25-a. Hodie incoeperunt caesaream avenam in saccis portare in pavementum *Casarnae Majoris*.

¹⁾ Bárány-szálló a Király-utczában.

26-a. Tulerunt circa noctem infirmos milites, quos in utrumque hospitale illocarunt.

27-a. Comaromio alter infirmorum militum hodie advenit transportus circa vesperam et rursus in hospitalia fuerunt illocati.

28-a. Cum farinam Deputatio a Gallicis commissariis emerit, misit ipsa Deputatio et quidem svasu commissarii Gallici, ut R. P. Prior pro farina locum assignet, pro quo obtulerunt sponte praestandam solutionem suo tempore. Quare locus recreationis mundatus est et pro farina illuc importanda destinatus. Hodie pulchro ordine advenerunt Superioris Austriae *Patriae defensores*, vulgo Landwehr, qui etiam hic pernoctarunt.

30-a. Vix Jaurinense territorium deseruerant Austriae Superioris patriae defensores, iterum cum plena turcica musica *Liechtenbergeriana* legio patriae defensorum ex Austria Inferiore, comparuit. Qui exultabant, quod suae charae patriae sint propinquiore effecti et inde hilariores vultus eorum apparebat.

1-a Decembris. Post excessum Jaurino *Liechtenbergeriana* turmae patriae defensorum, adfuit alia *Fürstenbergeriana* nominata et optime adornata legio patriae defensorum ex Inferiore Austria collecta.

3-a. Hac die pirobolarii *Devoux* et *Gylai* pulcherrimo ordine et militari cum pompa subintrarunt civitatem et eodem ordine in *Suburbium* et *Szigeth* transiverunt, ibidemque noctem egerunt.

4-a. Pirobolarii iidem summo mane ultro processerunt, ut statuto tempore ad terminum sibi praefixum pervenire valeant.

5-a. Comaromio advenit generalis *Davidovich* pro visitatione hospitalium militarium.

15-a. Pro avehenda avena, quae in nostro Conventu erat, advenerunt plurimi onerarii caesarei magni currus.

16-a. Hodie legio dimachorum *Samarivae* generalis Jaurinum pertransiit, quae legio *Viennam* pro servitiis destinata fuit. Nundinae hebdomadales erant frequentissimae.

18-a. In domo comitatensi celebrata fuit congregatio particularis, in quo etiam Augustissimi regis *de dissolvenda Insurrectione* publicatum fuerat decretum.

19-a. Illustrissimus Praesul per extraordinarium cursorem literas nomine Augustissimi exaratas, quibus *requiritur, ut quid auri, argenti et realis pecuniae a clero conquirere poterit, indilate id praestet et Viennam ad exsolvendam pactatam summam submittat, nempe Gallis.*

29-a. Adm. R. P. Prior ne Conventui noceret, incepit

apud benefactores in Suburbio pro novo anno gratulationes deponere, qua occasione *ubique locorum de accrescente caristia lamentationes audire debuit.*

30-a. *Caristiam magis et magis accrescentem universi narrabant.*

Ide iktatjuk a naplóíró perjelnek külön kis papírlapra vetett jegyzékét is:

Adnotatio *damnorum Jaurinensium* anno 1809. factorum.

Primo. Dum Jaurinum per decem dies oppugnaretur, per injectionem globorum et incendia caussata ... .. 2,767.717 flor. 33 xr.

Secundo. Post capitulationem 24. Junii 1809. factam usque ad excessum Gallici exercitus 17. Novembris 1809. in diversis *requisitionibus* ... .. 1,701.148 » 7 »

Tertio. Tempore commorationis hostilis in destructione domorum et dissectione moeniorum ... .. 468.603 » 4 »

Summa ... .. 4,937.468 flor. 44 xr.

Közli: DR. NÉMETH AMBRUS.

GERSEI PETHEŐ JÁNOS LEVELEI NÁDASDY TAMÁSHOZ.

1550—1562.

— MÁSODIK ÉS BEFEJEZŐ KÖZLEMÉNY. —

25.

Ujfulu, 1558 január 14.¹⁾

Tudósítja, hogy két »felette jó lépő« lovat szerzett és a napokban felküldi a nádornak, reményli, hogy magok fogják magokat dicsérni, s aztán így folytatja levelét:

»Az szegén Perény Mihál uramat meglőtték Munkács alatt nagy messze, szakálossal, ő maga vétkével, Isten Irgalmazzon szegénnek, de be tölt volt órája. Más párt(on) az másfelől szegén Tarczay György is meghalt, Horvát Tamás is meghalt, mert által öklelte vala egy szolgám. Ezek az kik veszték fők. Istennek hála, miközülünk csak egy sem veszett, sem foglyá nem esett.

Ingen míg én élek soha örökké *Telekessy Imrével* nem hadakozom, pedig az Úr Isten most mente meg békével tölle, mert nám az Isten és az mi kegyelmes Urunk ugyan mindéltig ezféle telhetetlen etc. és magának kereső társasággal vere meg engemet, az mel miatt mind ez óráig veszedelmet láttam és esmértem belőle, mert csak hogy az Isten cselekedett jól velünk, de bizon az mi érdemünk és keresetünk szerént egynek sem kell vala bennünk megtérni, mert ez minden hadnak természeti ellen vala és szokása ellen az mint jártunk, mert én élés nekül és khémség (*így!*) nekül és hadakozó szerszám nekül soha nem láttam sem hallottam járni, de mi mind ezek nekül voltunk ma három egész heti vagyon.

Azért azt írhatom te kgdnek, hogy az Maneos... itéleti semmi az németek felől, mert ezt soha senki nem látta sem hallotta az mit ezek mielnek, mert az gyalogja bocskorba,

---

¹⁾ A Nagy-Szölös mellett fekvő *Ilonokujfalu* Ugocsa vármegyében.

kevés ruhába, mezételen, napestig éhez, szoméhoz (*így!*) és sem kenyért, sem bort, sem tizenhárom hónapi fizetést soha nem emlét (?) és éjel istrását áll, hanem tatármódra sereggel hajtja az barmot előtte és úgy szenved az egy hússal, az lovagja még ugyan, kit én még ő felölök soha nem láttam, sem hallottam.

Mindezekkel az kgyelmes Isten legen te kgddel és ajánlom te kgdnek az én kevessemet. Kelt Szőlős mellett, Wyfaluba az táborba 14 Januarii Anno 1558.

Servitor perpetuus
Joannes Pethew etc. mpr.

Perény Gábríel még most vesztegségbe vagyon, de az Németj Ferencz csak el nem vesze az hitetlen áruló, mindnyájan (*így!*).

(Töredék. A levél eleje hiányzik.)

26.

Kassa, 1558 január 22.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után, hogy meg juték még itt találám az leveleket, kiket az táborból írtam vala te kgdnek, mert az Commissariusok igen haragusznak, hogy mi az három ezeren kik voltunk, hogy mind meg nem öltük az másféle pártot, ki hétezeren volt ad minus, ezt higgye te kgd, vagy ha mi meg nem ölhettük őket, tehát mi ölettük volna meg magunkat velek, azt mongyák, ki bizon nehéz pont mindkettő és hiszem, hogy csudát írtak királnak erről, mert ugyan szemünkbe megmondák, *hogy az magyar az magyart nem marja meg és nem akartuk megharapni egymást*, az az, hogy csak azt nem mondák, hogy ugyan akarva bocsátók el, il árulók volnánk etc. és ezzel köszönik meg az mi nagy hív és kemén szolgálatunkat az ő felsége itt való jó szolgálai, melyek miatt bizon sok lészen azzá, ki soha nem akart lenni az kösségben, mert szégyenlik ez méltatlan hirt ilen jó szolgálatokra szegények.

Azért kérem te kgdet nagy bizván, hogy ha némel áruló más módon magyarázza az mi szegén szolgálatunkat, legyen oltalmazója az mi szegén nemzetünknek, mert bizon nagy hamissat tesznek az jámbor kösségnek az az féle árulók, mert te kgd ezután is csak így hallja meg, az mint te kgdnek pont-ról pontra megírtam.

Továbbá ma juta az te kgd attyafia, aszonyom *Maylátné* aszonyom és az mint te kgd parancsolta, azonnal elküldtem mind Perény uramhoz, mind Ecsetben, mind Somlóra Bátorj

Istvánhoz, hogy ő maga jönne aszonyom eleiben, mert soha még egyszer gonoszb időnn ő kglme nem jöhetett volna, mint most, mert egy az, hogy az pártosok az törököt elhivatták az segítségre és eljöttek, tizenhét zászlóval vannak Döbröczönbe, és immár örömet megtértenék, de amazok héjába nem akarnak megtérni, *hanem rablást kérnek tőlök* és valahol kit kaphatnak mind tolvayul és mind orvul mind lopnak és tolvayolnak, úgy annyira, hogy soholt senki békével nem mehet miatok, sőt nemcsak az törökök mivelik, hanem *az lugassi oláhok, az székeliek* és mind az egész tábor népe, hogy csuda dolog. És kgd meghocsássá, *de én soha aszonyomnál bátrabb aszonyállatot nem láttam*, mert mind annyi szertelen dologra és veszedelemre is kész vala reá menni mind minyájuk ellen, immár valamint ez után léssen. Azért im csak azt várom, az mire ez válik és az én embereim mi válaszzsal megjönnek és ha látom, hogy bizván mehet, én magam mind népestül elkésérem az Bodrogig, mert Németj Ferencz most igen fogja az királ hiveit és ő tőle félő volna kevéssen járni és az miben tudok örökké szolgálók te kgdnek. És az *Maylátt Gábríel* uram dolgába akartam volna, ha mást parancsolt volna kgd, de úgy kell lenni, az mint te kglđ parancsolta.

Perény urammal szemben voltam, az frigyét tovább kívánja, kiról im írtam királnak és Batory uramnak, mert csak az salvus conductust várja, felküld királhoz, ha királ mi instructiót adna, hogy mint kellene vele tractálni vele (*így!*). Az szívét nem látom, de ha az úgy vagyon, az mint az szájával beszél, bizon biznám az Úr Istenbe, hogy még jóra fordulna. Sőt nem csak ezt, még többet is várok hozzá és mind bokrostul, csak az fejedelem is legyen kegyelmes urok nekik és ne késsék, ha mit akar ő felsége velek végezni, *verje addig az vasat, míg meg nem hidegül* etc.

Az hatalmas Úr Isten tarcsa meg te kgdet minden javával, mind aszonyommal és kis Ferkó urammal egyetemben jó egészségbe és ha az Isten békével felviszi az te kgd jámbor szolgálait, bizon jó lovas és poroszkás urrá teszem te kgdet, kinek ajánlom az én kevessemet és örök szolgálatomat, amen. Datum Cassoviae 22 januarii Anno 1558.

Servitor perpetuus
Joannes Pethew etc. mpr.

Mind ez dolgokért im *Roblest* külttem fel ő felségéhez, az mit meg nem írtam azt ő megmondhatja te kgdnek, minden dolgot mint volt, mert ott volt mindenbe és mindent tud és bizon embertül is szolgált ő felségének, kit mástul jobban megérthet te kglđ.

27.

Kassa, 1558 márcz. 1.

Spectabilis et magnifice Domine stb. stb. Az én örök hiv szolgálatomnak ajánlása után stb. stb. Im ma vala nálam ez mostani itt valo gyűlésben Pachok János uram az viceispán, ki az megholt Serédyné aszonnak főembere volt, meltiül értem az esetet és nagy vétket, kit az gonosz aszonyállat mielt magának, kit az én Istenem lát, hogy olyan nehéz és szomorú szírvvel hallok, ha én rajtam esset volna, de maga te kgdnek jó uta lészen lészen (*így!*) mindezekről az mit te kgd akar etc.

Ingen az ki miatt ez esett, kiről ezelőtt is írtam vala te kgdnek, bizon megtorlom, mert az hír ő felőle bizon volt, kit énnekem *Pachok János* jó fundamentommal és elég nyilván megbeszéle, de még azulta az az áruló meg nem jó az aszonytul és most is nálla vagyon. Mongyák, hogy Késmárkon fő házat attak neki és igen ajándékozták és most is oda vagyon. Azért én tudom micsoda az én tisztém, és tudom mit kell vele magamtul mielnem. De ha ez felyül mit kgd parancsol az ő dolgából parancsolni te kgdt kérem agya meg tuttomra és szolgáltasson te kgd, mert bizon dolgot írhatok, hogy ő büne és ő oka ez esetnek, kit kgd így higye, kiről az úr Isten verje meg az hitetleneket etc.

Az lovakat te kgdnek im megkültem, az kegyelmes Úr Isten agyon te kdnek jó szerencsét rajtok, bizon énnekem úgy teczik az megnyit én hozza esmerek, hogy te kgd megnyugszik velek, mert bizon bizván dicsérhetem kgdnek, hogy jók, épek és gyermekdidek és az egyik kiváltképen lovasságra is ugyan jó és bizom az Úr Istenbe, hogy napról napra jobbak lesznek, de így mondom, ha te kgd tudatlan embert vagy valami tudatlan inast nem jártat rajtok, mert bizon még mindkettő tudatlan, tanulatlan, mert igen gyermekdidek és ha kgd kiváltképen az egyiket az szekér vagy koci mellett nem postáltatja mindenkor, mert tudatlan inasok miatt és ezféle postálás miatt, te kgd nekem megbocsásson, de bizon sok lovát láttam te kgdnek így elsántultak, és mind lépéseket, poroszkálásokat elvesztették. De mindazáltal az te kgd kegyelmes akaratja szerént legyenek etc. és ha hol ezután is ezfélét talállok, te kgdnek valók lesznek, soha nem leszek elfeletkezve az te kgdnek való szolgálatomról.

Te kgdnek ajánlom az én dolgaimat és az én kérésemet, könyörögvén, hogy te kgd ne hagyjon se én magamat, se az én kérésemet semmié lennem vagy alább szállanom, se hatalmassok miatt se nyilvánvaló bosszuság keresőknek, se atyám-

fiainak büntelen, idő előtt igasságomba, nem az küöl (*így!*), kit örökké szolgáljak meg te kgdnek és az kgd gyermekeinek, attyafiainak és jóakaróinak minden értékemmel, kiért az Úr Isten is jót adjon te kgdnek, mert Isten után csak kgdben vagyok bizodalmam.

Az lovaknak az áráról ír te kgd és szóval is igen szóla az kgd embere *Saitlik* uram, kit ingen nem tudom, hogy szolgáljam meg te kgdnek, hogy ezzel bánt engem te kgd, mert te kgdben én nekem oly nagy bizodalmam vagyok, hogy pénz nélkül nem csak ezféle marháját egyebet sem tilt én tőlem te kgd, mikor szükségem leszén, de még most Istennek hála, azra szükségem nincs, azért im értem, hogy kgd mind furcsa (?) lovakkal, mind mén, herélt, kaczola lovakkal bőves te kgd, ha mel te kgdnek nem hasznos az, melyet képez kgd, hogy énnekem való, megszolgálom te kgdnek, ha tartani egyet küld te kgd, mert az egy . . (Olvashatatlan szó.) lovamnál több nincs, kit kgd látott és az is csak meg nem sérvék Szőlöst alattam, most sem olyan bátor mint volt, az többit kit szolgálímnak mind barátímnak bizony igen kiosztottam. Im énnekem is rabaim és egyéb fele emberim is vannak odabe, mind Törökországban, mind Moldvába, mind Muszkovában, ha mit olyat hoznak bizony mindenekelőtt te kgd é leszén, senkié egyebé, sőt nemcsak ló, de mind az, a mi énnekem vagyok valamikor te kgd parancsol. Az hatalmas Úr Isten tarsa meg Ngtokat, kiknek ajánlom az én holtig való szolgálatomat, mint nemes uramnak. Datum Cassoviae prima die martii 1558.

Servitor perpetuus

Joannes Pethew etc. mpr.

Királ adott vala egy spertative levelet kétszáz ház jobbágyra, kit im most győri püspök uramnak felkültém vala, mert most volna mit adni, hanem csak agig (*így!*) míg itt leszek, mert az fizetéssel itt élénem lehetetlen, azért ne hagyom kgd.

28.

Kassa, 1558 jun. 4.

Spectabilis ac magnifice Domine stb. stb. Adhatom kegyelmednek tuttára, hogy Némethy Ferencz igen eszve czimborált immár az budai basával és az több törökekkel az királné azonnal és *János király fiával*, hogy immár ezer lovagra és ötszáz gyalogra tüttek fizetést neki itt Tokayban. Annak felette ötszáz gyalog vagyok szabad nyereségem, kik mindenkor csak kijárnak és vadnak mindenestül két ezeren, én pedig csak hat-százan is alig vagyok itt mind némettel, magyarral egyetem-

ben is, mert nám ő felsége az menyire szert tett volt énnekem ezer emberre, csak azt sem akará ő felsége egészen, hogy meg legyenek, sem pénzzel, sem néppel ő felsége nem akar jobban megprovideálni. ezekkel pedig akár mezőn őrizzek, akár itt az várost oltalmazsam velek, soha nem tudom mit kell művelni. Az kevés is csak fele-fele szerekek vadnak meg, az nagy fizetetlenység miatt annyira jutottak, hogy minden szerzőmokat el kellett adniok nagy szükségnek miatta.

Im ez napokban egy csatát tettem volt Tokay felé és egy Castélt erősítettem jobban meg, kinek neve *Fyged*, az Hernát vize mellett. Innét most is igen erősítetem és Thelekessy uramat megkénálván vele, ha az királ hadából akarna ott az Castélban hadni, azt mondá, hogy nem hagyhat, mert az nagy fizetetlenység miatt senki nem akar ott maradni, én pedig az én magam serege közül száz lovagot és száz gyalogot hattam ott az Castélban, az ennen (*így!*) pénzemmel. Egri pispék uram is egy hónapig való száz lovagot adott bele segítségére. Azért hála legyen az Istennek, mostan az mi népeink vannak ott az Castélban, és ott hattam őket, mert ha mi előbb nem mehettünk volna bele, az ellenség bele szállott volna, kik mind az egrieknek és egyebeknek elfogták volna utakat *Bebek Györgynek*, *Alagi Jánosnak* szinte az szívekre tették volna az kezeket, annyira közel lettek volna egymáshoz. Jól lehet Bebek György elég alázasos és ide tart, de ha az figedi castélba az Némethy Ferencz népe bemehetett volna, hiszem, hogy imezek is azonnal más színet vettek volna, most pedig az szerencsi castélnak, kit ők megerősítetennek, az mi népünk, kik Fignedben vannak, utát elfogták.

Továbbá azt is jelenthetem kgdnek, hogy az ő felsége népe itt oly igen fizetetlenek és élhetetlenek, hogy ez földet immár mind elélték és immár az felső földre szakattanak, az ellenség pedig minden nap itt vagyon rajunk az Cassai kapu előtt, hogy csak ki sem mehetni miattok, mert kevesen vagyok én magam az ellenségnek, nem vagyok elég reá ellenállanom, ha pedig az ő felsége hadát kérem segítségül, azt vetik bele, hogy igen fizetetlenek és nem akarnak jőni, és az ellenséget csak keserves szemvel kell néznem, mely dolgokrul mind az itt való szükségéről Egri pispék uramtul és Pécsi pispék uramtul bővebben érthet kgtek mindenekrül. Azért kérem kegyelmeteket az nagy Istenért is mind fejenként, hogy kgtek ő felségének agya eleibe és szóljon kgtek ő felségének, hogy ő felsége provideálna meg fizetéssel és ő felsége küldene újabb népet az figedi castélba oltalmul, hogy ne gyaláztatnám én is meg ő felségénél mind az ő felsége népével egyetembe, hanem hogy ő felségének szolgálhatnék jobban és hiven azon volnék,

de mindenestől is csak hatszázan ha vagyok (*így!*). Balassy Sigmondnak, Bebek Györgynek, Alagý Jánosnak és az több nemeseknek frigyek vagyon és kötelek Némethy Ferenczel és azok semmit nem hadakoznak, hanem csak az ő felsége hiveire és szolgálóra hadakozik mindenütt az ellenség, senki nem segíti őket.

Továbbá némi némü nem én barátim azzal eszik kenyereket, kit kegyelmednek meg akarék jelenteni, hogy mikor *Dersffy István* itt volt, nem paczikázott az ellenség akkor itt az kassai kapu előtt, de kenyü volt ő neki kétezer néppel ellemnek állani, kik itt laktanak és mind megvoltanak és akkor Némethy Ferencz Tokayban csak kétszázan volt, most penig ő vagyon kétezeren és én alig vagyok most is hatszázan mindenestül is, ezeknek sem akar ő felsége megfizetni és ha ő felsége ezeknek sem akar fizetni, mind elmennek innét.

Továbbá hírt egyebet nem írhatok, hanem hogy *Bebek Ferencz* nem elégedett volt meg az kereszténységnek vére ontásán, hanem ilyen praktikája is volt, ki bizon dolog, hogy Császártul azt akarta megnyerni, *hogy János királ fiát és királné aszont és az több főurakat szabad lenne megetetni*, mivelhogy az egész Erdéli vajdaságot és gubernátorságot bírhatta volna, mely dolgot megengedett volt császár neki és örült rajta császár, még ő maga császár adott volt *etetöt* neki, kivel meg kellett volna etetni őket. Végre az Bebek megérti egy fő szolgájátul, hogy nem jól vagyon dolga *és ugyan ő maga megeteti magát és azután harmad nappal megholt bele*. Datum Cassoviae 4. Junii 1558.

Servitor perpetuus
Joannes Pethew mpr.

Te kegyelmednek sok egyéb gonosz hírt írhatnék, de itt volt egri püspök uram, pécsi püspök uram, kik mindent értettek és mindent láttak, kértem ő kegyelmeket, hogy te kegyelmednek mindeneket tuttára agyanak, mert én az kegyelmed proféciájában torkig ülök, ha az úr Isten ez egyszer megmentene az kintől, bizon ezután jobban megtudnám őriznem az nagy leánként én magamat és szüzességemet etc.

29.

Kassa, 1558 junius 17.

Spectabilis et magnifice domine etc. etc. Olcsváry György által vettem kegyelmednek egy levelét, kiből értem, hogy te kgd most Bécsben vagyon és panaszkodik te kgd énnekem erőssen, hogy én ritkán írnék kgdnek. Azért látja az Isten, hogy én sokszor irtam te kegyelmednek, de nem tudom, ha

mindenkor megagyák te kgdnek avagy nem, ha nem aggyák meg, az immár nem az én bünöm, de én erekké való bizott uram akár irjak én te kgdnek, akár ne irjak, azért én valahol a földnek szegletiben vagyok és legyen minderekké én te kgdnek tekéletes szegén szolgája vagyok és akarok is lennem, de hiszem az hatalmas egy Istent, hogy miképen engemet az Isten kihozott az én anyám méhéből, azonképen hiszem, hogy ez mostaniból is kiviszen, akkor pedig te kgdhez közelebb forgolódom és lések én is . . . gyakortabb szemben leszek ezután kgddel ott is (minden)kor te kgd erek szolgája leszek én . . .¹⁾

Továbbá ezt irhatom . . . az tokajiak megcsinálák . . . ellenben Fígedet megcsinálám . . . erőséttetem castélnak, az király hada pedig csak szemvel nézik az ellenséget és csak . . . pedig az Tiszántul is két castélt keztek az más pártok csináltatni, az Tisza mellett, egyiket csinálják *Namýnban*, az másikat pedig csinálják *Kis-Várdán*, az király hada pedig féltekben akarnáják azokat megijeszteni, ha félnének azok ezektől, jóllehet egy részint ezek akarnáják azokat megijeszteni, másrészint nem is merik és nem is akarnának reájok indulni, mert igen fizetetlenek, azért csak veszekednek, nincs hová lenniük, és nem is csodálom egyrészt, hogy nem akarnak semmit, mert nem fizetnek nekik és ők is csak veszteg hevernek itt.

Továbbá az Bebek Ferencz hírét te kgdnek megírtam volt, kit énnekem is ugyan bizon hír szerint hoztak vala, mert ugyan az fiának is Bebek Györgynek testamentumban hozták vala, irván, hogy megétette volna magát, de te kgd megbocsássa, mert most énnekem másképen hozzák hírét, sőt ő az előbbeni dolga mógygyára akart cselekedni, hogy megetesse magát, másfelől pedig beszökött oda Havas Alföldébe, Módvába, most ott vagyon. Illen praktikája volt és ottan immár hadat akar támasztani egész Erdélségre, királné aszony is oda begyűjti hadát és egész Erdélséget akarja fölvenni, hogy . . . azért az modvai vajda (egy sor hiányzik) pálczával verette . . . királné aszon követit és ezzel akarta . . . Illen hírt irhatok most te kgdnek föléle . . . Bebek Ferencz dolgarul.

Továbbá mind ez felett . . . hírt irhatok kegyelmednek, hogy az poroszkát meg . . . volt, kit velem te kdnek fel' akartam vinni, de lám ti kgtek nem nyeré meg az szabatságot ő felségetül, hogy szabad léssen vala ecczer felmennem, azért én is akkorra tartom az poroszkát, mikor felmegyek és akkor akarom magamat bemutatni kdnek vele és te kgdnek mind-

¹⁾ A levél közepén elmállott, jó darabon szakadozott, olvashatatlan.

ezekkel az én örökké való hűséges szolgálatomat ajánlom.
Datum Cassoviae 17. junii 1558.

Servitor V. M. Dom. deditissimus et
perpetuus
Joannes Pethew mpr.

30.

Kassa, 1558 jul. 28.

Spectabilis et magnifice Domine stb. stb. Az minémü dolgok itt estenek, hiszem, hogy te kgd másképen értette, de im énnekem emberim mentenek fel *Farkas Antal* és *Battyány Benedek* ő felségének jámbor és hív szolgái, kiktől minden dolgokat megérthet te kgd bizonyal, mert ezek ott az dologban voltanak és tuggyák mint volt, hogy volt. Továbbá ezért is kültem fel emberimet, hogy ő felségének tuttára agyák, hogy az én esztendöm kitelik immár és ő felsége viselne gondot reá, mert ez tisztet le akarom tenni. Továbbá im kültem te kegyelmedhez az én szolgámat Farkas Albertet, és ő neki volt valami nemes emberrel, szomszéggyával háboruságok, kiből emberhalál lött és történt. Azért kérem te kgdet mint bizodalmas uramat az én erekké való szolgálatomért, az miben te kgdet megtalálja, legyen te kgd az én hozzám való tekintetiért minden segítségével neki, mert énnekem ez itt mind kezdettil fogván és ő felségének kedves szolgálatot tött mindenütt az végekben, kit megérdemli is, hogy ő felsége meglásson és megkegyelmezzen neki, a miben ő felségéhez ment most, és főképen ugyan az ő dolgáért kültem fel is ő felségéhez, ki mellett irtam is ő felségének, hogy valami véget érne dolgában. Azért az én holtig való szolgálatomért te kgd segéllye mindenben hozzája, kit meg is szolgállok kgdnek, ha az Isten éltet ezután is, ha valami segítséggel és ótalommal lészen neki kgd. Datum Cassoviae 28. julii 1558.

Servitor
Joannes Pethew mpr.

31.

Kassa, 1558 sept. 8.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után örök bizodalmas uram, kívánom az Úr Istentől te kdnek minden kívánta javát hallanom mind az én nemes aszonyommal és kis Ferkó urammal egyetembe jó egészséget mint bizodalmas uramnak te kgdnek.

Az szerencsi dolog után négy levelet kültem, kire soha

semmi válaszem nem jött, sőt még az előtt való írásaimra is, azt nem tudom, ha te kgdnek megatták vagy nem, az vagy ha te kgd immár ugyan elfelette vagy elunta ilyen szegén szolgálja felől, mint én vagyok és lések mind az én holtom napjáig. Az levelekben kenig irtam és könyörgöttem vala te kgdnek egyéb és legfőbb dolgomért, hogy im az én esztendőm *ultima die octobris* kitelik és az *Istennek szeretetiért mentsen ki engemet te kgd innen az purgatoriumból*, mert soha aznál tovább nem maradok bizonyal higye kgd, kit ő felségének immár ezelőtt két hónappal megírtam az mint az én instructióm tartotta, mert nám prófétám volt kgd énnekem minden dolgaimba, kiről bizon fohászkodva emlékezem.

Más dologról írtam és könyörgöttem volt te kgdnek az *Barkó* varáról, kit régen megvevénk és el is törénk, hogy ő felsége ha még az esmeretleneket és avagy csak az deákgyermekeket is megtartja az ő felsége kegyelmes adománya mellett, hogy ő felsége méltóztatnék kegyelmesen az én donációm mellett megtartani, hiszem ezzel senkinek semmi injuriát nem teszen ő felsége, nám álgyuval vettem, ha kinek mi igassága vagyon hozzá, megtalálna engemet törvénnyel, nám én elfut-hatatlan vagyok ez országból.

Harmadról írtam volt te kgdnek arról, hogy im értem, hogy az szerencsi viadal vagy harc dolgát csuda módon magyarázzák mind ő felségének és mind ti kegyelmeteknek és azzal is engem büntettek, maga én azt vélem vala magamba, hogy én eleget tettem vala az én tisztemnek, hogy Isten után álgyuját az ellenség kezéből kinyertem, az ő felsége ellenségét az elnyert táborból kétszer kiüztem és az elfutott nép helyét megtartottam és állottam és az megmaradott népét ő felségének békével elhoztam minden álgyua és moniciója (*így!*) kára nélkül, mi nem én bünöm, ha az ő felsége hadnagyi és népe anyira elszokták az elfutamást, hogy mihént ellenséget lát ottan, menten megyen, az sem én bünöm, hogy pórral, vagy vármegyével és fizetetlen néppel kell szolgálunk, ki semmi szót nem fogad, mert azt mongya, hogy nem fizetnek neki és nem tartozik vele, *én szent nem voltam, hogy egy számár állá csontjával én magam mind megölhettem volna az ellenséget*, mert nám az Úr Isten csuda segítségéből az mi kevesen engem hattak vala, bizon senki nem mondhatja, hogy jól nem szolgáltak szegények, mert ha ki nem akarta volna is az szükség megerőltetett bennenk (*így!*) de ám járjon, legyen az Isten nekik az, kik ezt így magyarázták, bizon ezért soha sem kegyelmet, sem magam mentését nem várom, sem kérem ő felségétől, mert bizon hamissal telék nekünk, de méltó lett volna ő felségének jól végére menni az dolognak és az bünöst

büntetni nem minket, de in summa még most veszem én eszemben, hogy lehetetlen és meggondolhatatlan, hogy ember ily messze létében az mi kegyelmes urunk kedve szerént szolgálhasson, mert ha itt ülök vesztég az is panasz, ha kijárok az is panasz, ha vívok az is panasz, ha nem vívok is az is panasz, azért lehetetlen, hogy én tovább maradhassak ez átkozott tisztnben, hanem az Úr Istenért te kegyelmed legyen segítség, hogy mencesen meg tőle.

Negyed dologról írtam volt te kgdnek, hogy az mit vigyázatlanságnak magyaráznak az szerencsi dologban, bizon hogy volt abban valami, de Isten és az egész föld tугya, hogy az is nem én vétkeimmel, sem negligentiámmal nem esett, hanem ezek az Bebek viczehadnagyátul és az én viczezerensemtil Wigff Páltul és az után az istrásán valóktul is, mel istrásán azkor Ördög István volt és Zalay János, az Zalay Péter fia, kit te kgd nevelt fel, kit Zalaynak hittak, kiket ha Senney uramért nem lett volna bizon törvénnyel, halállal büntethettem volna, de te kgdet és Ferencz uramat néztem ebben, és eldissumlálám és hallgattam nekik. Wigff Pált az én viczezerensemtil, ki ebben főbünös volt és mellöllem is legelőször futa el az rossz ember, azt sem hagyák törvénnyel büntetnem, hanem csak tisztit vettem el és elüzém, kiért azt hallom, hogy még ezt is gonoszra magyarázzák, hogy megbüntettem.

Itt való hírt egyebet mostanit te kgdnek nem tudok írnom, hanem szégyenletében hogy elfuta Bebek, bizon félek rajta, hogy Bebek uram esmég vissza nem köti az kardot, mert esmég semmit nem akar szolgálni népével, sőt ő felelt vala Németi János felől, hogy onnan elszökött vala, hogy törvényében előállatja, valamikor ő felsége kívánja. És az hitetlen áruló per practicam mind feleségéstül, gyermekestül beszökék Tokayba ez elmúlt héten, ha ezt is én nem bánom meg.

Továbbá Barkó várát megvevők és eltörők az küfalját és pusztán hagyák az helyet, az jószágát az Homonnay aszony bírja jobbára az más részét Telekessy uram, ki minden jövedelmében sákmánt tén, mind kilenczed, tized jövedelem pénz és foglaló pénzben. O nem bánja, ha királ késteti az eladását.

Most az urunk hada *Kövesd* alatt vagyon, ma harmad napja, hogy lövik, hiszem, hogy Isten segítségével meg is veszik, mert az itt való álgjuk vannak velek. De bizon jobb vala innen az Bodrogon alá menni az hadnak Szerencs alá, mert im míg oda lenne az had Barkó alá Németi Ferencz esmég egy *huszárvárát* csináltata Szerencs előtt és száz lóval és száz gyaloggal meg többét az helt és két kis taraczkot is hozott bele, kit bizon ezután nehezebben veszünk meg immár és az tarczali, kereszturi, táljai hegyeket igen szedi és mind-

eztől eltilthatják vala, ha erre jönnek vala. Itt kenig ki ki erre csak szemmel néznek, Alaghy János nem segél és Isten tугya mint vagyon, mert egy megtiltott foglyot is elbocsátott, ki ott Szerencs alatt esett vala, *Balog Demetert* Németi Ferencz viczehadnagyát.

Item Bebek uram et quam gustavit voluit, nem akarja most másszor fülbe vágatni magát, más hogy ő török ellen szolgál, azt mongya és nem akar semmit szolgálni.

Az várossok, vármegyék azt mongyák, hogy elunták adót adniok, népet adniok, port, golyóbist adniok, kiben bizon szegének igazat mondanak ez felett az ő felsége népét tartaniok etc. Ingyen és nekik kölcsön pénzt szerezniök untalan és azt mongyák, hogy semmit nem mielhetnek.

Mert iminnen az török Füleken az török négy bék népével vagyon készen, hogy ha hol kin szoríthatná az ő felsége népét és tegnapelőtt gyalog mentek volt az árulók *bosznai módra* mind Muránig fel rablani és mind elvitték az szegén hámorossokat az hámorokból az bányákbul. Azért most ez föld állapottja és az dolog ebben vagyon ez óráig. Ha Isten ezután jobban agya te kgdnek, azt is megírom azonnal, kiváltképen ha jobb hírünk lészen, mert hiszem, hogy te kgd csak hallani is elunta immár az sok számtalan gonosz híreket.

Továbbá im Maylátné aszonyom küldött énnekem egy levelet, hogy vagy te kgdnek vagy Cristóff uramnak külgyeném, azért im mind az énnekem írt levéllel egybe te kgdnek kültem, te kgd adassa meg Cristóff Uramnak az én szolgálatomért.

Mind ez felett te kgdnek az én dolgaimról, félvén untástól ingen nem merek könyörögenem, de az menyire te kgd érti, hol és mel pontban lészen szükös az kgd segítsége énnekem és mel helyen, kérem kérem (*így!*) te kgdet, ne feletkezél én róllam, szegén szolgálódról bizodalmas uram, kiváltképen igasságomba és ártatlanságomba, kit ha én meg nem szolgálhatok te kgdnek, az Úr Isten legyen örök jóval te kgdnek érte. Mert érzem, hogy szüktség az segítség és nagy biztomba lelem és keresem meg te kgdet, mert bizodalmam vagyon te kgdhez.

Az Úr Isten tarcsa meg hosszú életben és minden javai-val te kgdet, mind az te kgdhez tartozókkal és jóakaróival egyetembe, kinek ajánlom az én örök hiv szolgálatomat és csudálom, hogy enyi írásomra nem ira, sem parancsola te kgd, semmit etc. az csikó felől etc.

Datum Cassoviae 8 septembris Anno 1558.

Servitor perpetuus
Joannes Pethew etc., mpr.

32.

Kassa, 1558 okt. 20.

Spectabilis et magnifice Domine stb. stb.

Továbbá kegyelmednek itt kösztiünk való új hírt egyebet nem írhatok, hanem csak azt, az mi most az mi kegyelmes Istenünknek, Urunknak engedelmeiből és segítségéből köztünk lött.

Ez minap...¹⁾ az mi kegyelmes és felséges Urunk császárunk megirta vala nekünk és megparancsolta vala, hogy az török családásátul megoltalmazójuk magunkat és vigyázásban lennénk, mert az Bassa személye szerint jelen lévén, megakarnója az ő felsége erejit és itt ez földön való népet véletlen hirtelenséggel csalni. Kire nekünk mindnyájan az ő felsége hadának gongya lön reá és egy szigetbe szállánk be, ott ideig vigyázzván, azután nyelvet fogván meg értők az Bassa személyét ott az hadban jelen nem létét és az reánk indulásokat hirtelenséggel.

Legottan Isten segítségéből mi is reá gondolván eleiben mennénk, kikre hogy rabolnának reájok is találánk és az előljáróját az ő felsége hadának reánk vissza arcczal üzék, mert mi az derék seregben voltunk, Thelekessy uram népével, az fegyveresek, én is az kikkel ő felsége után birtam, ott voltam és többen is az ő felsége szolgálban, kik lovagok voltak. Mert az gyalogokat egy helyen meghattuk vala, az hertelen való indulásért.

De mikor az előljárónkat visszatéréték, arcczal reánk, csak az hatalmas Istennek irgalmassága tartá meg bennünket és penig nekiknek biztatásából (kit te kgd megérthet sok jámbor főembereknek szavából, hogy én is szolgáltam ott is ő felségének valamit). Ismég az megfutamott (nép) szivet vevén, az ellenségre vissza arczul térvén, Isten segítségéből az pogányok igen megveretének, úgy anyira, hogy egy csoportba alig mehetett be száz lovon való török Fülekbe, maga úgy értjük, hogy többen voltak volna harmadfél ezernél az törökök. Kik közül jeles főnipek estek, mivelhogy meg is vala tiltva, hogy senki sákmánnak ne esnéjék, foglyot se fogjanak. Az Gyomlő agának, ki Amháth basa öccse volt, az császárnak asztalnokja volt, feje kezünkbe vagon. Az nógrádi agának is feje, kezünkbe vagon, aznak felette őt agának értjük itt az ő felsége hadában köztünk fejeket lennie, elevenen is három agát lenni, kiknek még ezideig nem mehettünk bizonyosképpen végire. Oka ez, hogy még vadnak ki az uraimba csatákra, mert az derék sereg csak egy myel földik (*így!*) üzte az ellenséget, de az előljáró csaták azok nigy myel (*így!*) földig üzték őket, kik

¹⁾ Kiszakadt hely.

teljességgel még be nem gyűltenek ezkidig . . . és penig Bebek uramnál is vadnak az foglyokban, de azok is mihelen bejönnek és mindezeknek jól végére menendünk, tehát legottan kegyelmednek azokat is bizonyosképpen megírjuk mint bizodalmas urunknak stb.

Datum Cassoviae 20 die octobris Anno 1558.

Joannes Pethew de Gersse, Capitaneus
supremus Cassoviensis et Comes perpe-
tuus Soproniensis mpr.

33.

Szombathely, 1558 december 16.

Spectabilis et magnifice Domine stb. stb. Az én örök szolgálatomnak ajánlása után bizodalmas nemes uram ez elmúlt napokba mikor ide alá jöttem vala, írtam vala te kgdnek, hogy vissza jövőben te kgdhez térek és megkeresem te kgdet, de im az szerencse úgy hozza, hogy im esmég felhivattak Bécsbe, maga énnekem immár válaszom vala ő felségétül, de félek rajta, hogy héjában nem esik az felhivatás, hacsak azért hivatnak, hogy én Kassán megmaragyak az gondba, mert elég ¹⁾ kegyelmesség ez ő felségétől hozzám, ha azzal akar meglátogatni, az mit más nem akar. Ennyi háládatlanság felett, mely héjában veszték én ott enyi időt. Más hogy ezért is fel kell mennem, az mit Érsek uram és Dessewffy cselekedett rajtam, hogy ugyan hirem nekül az soproni jövedelmet, kit ő felsége nekem inscribált és az én maradékomnak hatodfél ezer frtba, im egy parancsolattal azt hatták az városnak, hogy azt az ő jövedelmeket ezután az magyar kamorára agyák etc. kit soha sem tudom miért érdemlettem volna ezt mind ő felségétül és mind ez jó uraktul, mert urunk is nem láttam, sem hallottam, hogy il kötele és levele ellen cselekedett volna így, ezt az törvént is én rajtam kezdik. Kinek láttja Isten az bosszuját bánom anyira, mint az kárát, mert nem érdemlettem ezt. Azért im megkeresem az fejedelmet és arczul viszem az ő kötel leveleit reája, ha használ, használjon, ha nem, legyen az Isten ő felségének és az ő tanácsának, de gondolok rólla, hogy ezután, ha semmit nem lelhetek, bizony nem költöm el az enyémet héjába, sem enyi boszut nem vallok, ártatlan vallnám azoktul, kik ezt mielik.

Továbbá írtam vala te kgdnek az okát, az miért ide *Zerény* uram felé mentem vala, hogy vala az szándékomba, hogy megkötelezzem magamat etc., de ez az ok és egyéb sok okok még az szerencsét elhalaszták ez mostani időről és senki-

¹⁾ Egy szó olvashatatlan.

vel semmi végezésem nincs. Immár ez után mikor agya az Úr Isten vagy hol aggya az a féle szándékot vagy szerencsét, azt immár csak ő tuggya. Csak mindezeket akarám te kgnek ugy mint bizodalmas uramnak biztomba, panaszképen etc. nagy bosszu szivvel tuttára adnom. mint járok, kinek ajánlom az én örök hív szolgálatomat és könyörgök te kgdnek, hogy én-nekem te kgd megbocsásson, hogy te kgdhez nem mehettem, mert ha mindenyi panaszló dolgaimért nem kellene felsietnem. ha semmi dolgom nem lett volna, te kgddel is, bizon csak látásáért is szivem szerént megkerestem volna te kgdet és ha most is lehetséges lészen és az idő szenvedí, bizon nagy szivem szerént megkeresem te kgdet. Az kegyelmes úr Isten aggyon minden jót és hosszú életet te Nsgdnak. Datum ex Szombathel, 16 decembris 1558.

Servitor perpetuus
Joannes Pethew etc., mpr.

34.

Rábakovácsi, 1560 január 12.

Spectabilis et magnifice Domine stb. stb. Az én örök szolgálatomnak ajánlása után jelenthetem te Nagyságodnak, hogy megszabadulék az Zerény és Ország uram menyegzőjétől és miért hogy ez mostani örömében te Nsgdnak akkor nem lehetek ott, mikor szolgálhatnék te kgdnek, im mégsem akartam ti Nsgtokat meglátatlan elkerülnöm mint szegén szolga, hanem holnap mind feleségemmel megkeresem ti Nagyságotokat, mert követ is vagyok ti Nsgtokhoz és reggel bemegyek, könyörögvén, hogy te Nsgod parancsolna valami szállást adatni az városban. Ezzel ajánlom az én örök szolgálatomat te Nsgdnak. Datum Rába-Kovácsi 12 januarii Anno 1560.

Servitor perpetuus
Joannes Pethew, etc. mpr.

35.

Kapuvár, 1560 márcz. 6.

Spectabilis et magnifice domine etc. Az én örök szolgálatomnak ajánlása után jelenthetem te kgdnek, hogy urunk ő felsége bocsátá volt alá Felcz uramat az végek látni és gróff uramat Gyórré tisztiben késérni, mel Felsz uram sok egyéb társasággal szinte Sárvárra is meg akarta te kgdt keresni, de hogy te kgd itthon nem lén, mégsem akarák az te kgd házat elkerülni, hanem itt voltunk ma *Kapuban*, az te kgd várába az két Felcz urammal, Ordög Cristóffal, Rottental *(így!)*

urammal, kikkel egyetembe az te kgd itt való jámbor szolgálai bizon jól tartanak és jó gazdánk levék, kit hiszek, hogy ő magok is megköszönnek és szolgálnak te kgdnek és kérenek engemet, hogy mindnyájok szavával örök szolgálattokat és megköszönést írjak Nagyságodnak az jó tartásból, kinek ajánlom az én örök szolgálatomat és én is megszolgálom te Nsgd-nak, mert bizony még az uton ilen gazdánk nem voltak (*így!*). Datum ex Castro Kapu 6 martii Anno 1560.

Servitor
Joannes Pethew mpr.

Aláírták még a levelet:

Casparus Baro in Fels. mpr.
Hans von Rottal mpr.
Cristóf Theuffel mpr.

36.

Sopron, 1560 jul. 15.

Spectabilis et Magnificice Domine stb. stb. Az én örök szolgálatomnak ajánlása után örök bizodalmas uram im én haza juték, de bizon elég búra, mert házam népe beteg és tisztartóm onnan hazul minden hasznommal el akar szökni, mert immár minden marháját *Szegligetben* Magyar Bálinthoz külte elől etc. és egyéb dolgaik is mind szertelen vannak, hogy csak az Isten segíthet meg. Azért kérem te kgdet és ugyan könyörgök az Úr Istenért is, hogy ha lehetséges az ő felsége haragja nekül meglenni, hogy mentsen meg te kgd ez uttúl, az kit te kgd (*így!*) mert él az Isten, hogy szertelen káros leszek és most is vagyok. Nám ő felségének több egyéb szolgálai is vannak, kik ezt megszerezhetik jobban, mert az minémü fizetésem énnekem most ő felségétül vagyon fl. rh. 400, bizony én azzal nem hogy esztendeig, de csak egy Kántorig sem érem meg, mert immár elköltem az ledérségről és a hol ezelőtt más jámbor uraimmal volt asztalom, most házam népe vagyon és kétczer kell főznöm, kit tud kgd mit teszen. És az ki nyárban nem takar, tuggy kgd télben miképen bánkodik etc. és az ő felsége segítségében én az Istenre esküszöm, hogy anyira kétségben estem, hogy ezt husz esztendőtil fogva megtapasztaltam, hogy ha ember ő maga, nem keresi életit az felől éhel halhat meg, kiben én benne ülök. Azért kérem te kgdet ugyan az Istenért is, hogy te kgd szabadétson meg ezbeli gondomtól és ilyen nagy káraitól, bizon nagyobb megszolgálom te kgdnek, mert ezt egy szolgabíróval az nekül is beérik, lám én oda nem szégyenkezem. Mindezekről jó és kegyelmes

választ várok te Nsgdtul, kinek ajánlom örök szolgálatomat. Az kegyelmes Úr Isten tartsa örök jóval te kgdet.

Datum Sopronio 15 Julii Anno 1560.

Servitor perpetuus

Joannes Pethew etc. mpr.

Az te Nagyságod válaszát várom csak és azonnal Rezi-ben indulnék, mert vagyon vagy nyócz fokjom ott, jó foglyok és félek, hogy az porkolábbal egy szándékok ne légyen, ha én késsem.

37.

Bécs, 1561 február 10.

Spectabilis et magnifice Domine stb. stb. Az én örök szolgálatomnak ajánlásának után kívánom az Úr Istentől te Nsgdnak jó egészségét hallanom.

Továbbá hiszem, hogy megemlékezik te Nsgd rólla, hogy én az elmúlt időkben itt fen Bécsben Kerecsény uram ott létében megeltem és kerestem vala te Nsgodat az Soprony vármegyének cselekedetokról és az ispánságnak állapottyáról és azkor te Nsgd azt adá tanácsul és azt hagyá, hogy én az te Nsgd egészségét és haza jötelét (*így!*) megvárnám és ő felségétől ujonnan az vármegyére egy parancsolatot szerzenék és azután te Nsgdat meglelném, kgd lenne az, az ki engemet be vinne és iktatna az ispánságban és vagy személyével vagy embere által, de kgd lenne az első jó kezdő mellettem. Azért miért hogy én ezideig ezből csak te kgdtül vártam, ezt is mindvégig várám és azt mieltem az mit kgd parancsolt és az mihez kgd intett, hogy im az parancsolatot megszerzettem ő felségétül, jöllehet az vármegye követeknek szemtül szembe is megparancsolta az ő felsége, de mind az felett ugy szerzettem az parancsolatot az mint kgd hagyá. Azért immár kgdtül várok, mikorra kell énnekem gyűlést hirdetnem és mikorra kellek énnekem te Nsgdat megtalálnom, mert kgd kedve és akarátja nekül még is nem akarom én ezbe magamot ártnom, mert oka az, hogy eznél nagyobb dologért is nem akarok kgdnek vétenem, más az, hogy a te kgd akarátja és voxsa nekül ugyan nem lehet, noha ő felsége érsek urammal és az vármegyével immár végezett etc.

Jól lehet bizony ezt nem tagadom (és hiszem, hogy te kgd ez után is megérti) az én egynehány beadott supplicatióból, hogy minden meggondolható okokkal örömet megvállom vala az terétül és ez sok bosszutul, kiket szenvedtem és még most is félő és várandó vagyok szenvednem, hogy ő felsége kegyelmesen meg ment vala ez tisztectül, de egy az,

hogy ő felsége ugyan nem akará elvenni, más hogy nem találék utat és módot benne, honnan az enyim meg legyen, az ki ezeken vagyon inscribálva. hanem mégis más jobb időt kell nekie várnom. Azért kérem kgdt nagy bizván, mint azt, az kiben én annyit biztam és reménségemet vetettem, hogy ha ehhez te kdnek kedve és jó akarattya vagyon, talát szakaszsa immár végét te kgd, ne pelengéreztessem így ezután is, mint ezideig. Nám immár látva is eleget szenvedtem, mert ezt én császárnak is megmontam és most is ugyanazt mondom, hogy ő felsége szabad az én fejemmel, de én ti kgdtek ellen vagy kedvetek nekül az én Istenemre, hogy soha ebben nem adom magamat, mert ilen kicsin és hasztalan dologért sem az kgtek nem jó akaratját, sem azután való vesződésemet fel nem akarom venni. Azért kérem te kgdet ugyanazon bizodalom alatt, az mint te kgd az kegyelmed jó akarattját és kegyelmes barátságát ajánlotta énnekem, hogy te kgd jelencse meg tekélettel énnekem, mihez tarcsam magamat és mi legyen ehhez a kgd jó akarattya, mert én ehhez nem akarok csak kezdeni is, míg nem az te kgd akaratját megértem. Ezzel az Úr Isten éltesse és tarcsa meg ti Nagyságtokat minden jókkal, kiknek ajánlom az én örök szolgálatomat.

Datum Viennae 10 februarii 1561.

Ejusdem V. Spect. et Magn. D.

Servitor perpetuus

Joannes Pethew etc. mpr.

38.

Sopron, 1561 martius 18.

Spectabilis et magnifice Domine stb. stb.

Az te Nagyságod én hozzám való jó akaratját, kit te Nsgd Récsy István uram által mind én magamnak és mind az vármegyének izent és megmutatott, ha az Úr Isten éltet mind te Nsgdnak [és mind az te Nsgdnak] (*így!*) megerőlködöm szolgálnom örökké, mert ezbeli segítséget ilen szükségembe te Nsgdnak én nagyra vettem és becsülöm, mert ez nekül voltam szükös. Ingen szinte megleégszem ezzel, hogy az Úr Isten mennyi iregyimnek nem hagyának ok nekül megkissebbiteniek és ez véghez mene, ezután megláttja és tapasztalja az te Nsgd, hogy nem szoméhoztam én ezt a tiszte, noha talán te Nsgdnak úgy atták volt eleiben, hogy nem bizonyában hirdetem vagy kívántam én eztül megmenekedésemet, hanem hogy csak *látatot mutattam*. De először ebben is te Nsgdtul akarok értenem etc.

Továbbá írtam vala te Nsgdnak az Urunk ő felsége

levele mellett az *Tadikának* és *Kesztelnek* meglátásáért, hogy te Nsgd méltóztatnék valami fő emberét *Gywlaffy* uram mellé választani, mert az *hold tellésse* im előttünk vagy on és él az Isten, hogy félő óránként azoknak elveszések, mert nám azoknak szertelen voltát te Nsgod immár inkább érti én nálamnál etc. Azért im én Gywlaffy uramat is ezből megleltem vala és az mi választ tett, im te Nsgdnak kültem, hogy ő immár csak te Nsgdtul vár, azért könyörgéssel kérem te Nsgodat az Úr Istenért is, hogy te Nsgd ezt ne halasztaná, bocsátna reá, hogy idején tudák mihez kellene magunkat tartanunk mind az én atyámtiával egyetembe, míg veszedelme nem érkezik ezeknek.

Továbbá történének sok különös panaszok az vármegyében ugyan az te Nsgd követi ott létében *Iwáncy Péter* uramra, hogy minémü hatalmokat és törvéntelenségeket cselekedett és most is egynehány nemes embernek földét szántatja Lócson minden törvéntelen. kit meg is bizonyítanak ugyanottan. De immár az ő szavok és bizonyítások igaz legyen-e, azt nem tudom, csak írom azt te Nsgdnak, az mi én előttem volt, azért kérem te Nsgdat, úgy mint ki az igazságnak és igaz tételnek fejét (*igy!*), hogy hadná meg és parancsolná meg te Nsgd *Iwáncy Péter* uramnak, hogy törvéntelen vagy idő előtt hatalmával ne szántatná az szegén nemes emberek földét, mert most is szántják és benne vadnak, nekem úgy mondák, mert ez nekül is bizon sok kiáltás lesz reá, azt immár nem tudom, ha mind ugy vagyon.

Továbbá tegnap valék Bán uramnál és adá *Propercius* doctor uram és az királ doctora ez leveleket, hogy te Nsgdhoz iktatnám, azért én magam akartam te Nsgdat mindezekért megkeresnem, de im feleségem igen megbetegedék és mondák azt is, hogy ti Nsgtok ez két nap el oszol onnant, és ez okok miatt tartóztam meg, hogy fel nem meheték. Ezzel az kegyelmes Úr Isten tarcsa meg sok jókkal te Nsgodat, kinek ajánlom az én örök hiv szolgálatomat mint bizodalmas nemes uramnak.

Datum Sopronio 18 marcii Anno 1561.

Ejusdem V. S. et M. D.

perpetuus servitor
Joannes Pethew, mpr.

39.

Kapornak, 1561 junius 15.

Spectabilis et magnifice Domine stb. stb. Az én örök szolgálatomnak ajánlása után, im én az vármegyével eleget vesződöm és mind az urak követi és mind az egy ház helyü

nemesek egygé lének az vármegyével, csak hogy miért hogy az urak szolgálának nem volt teljes tanuságok, im esmég ez jövő Szent Iván napjára halasztanak, ha agig (*így!*) urokat megtalálják és reménlik bizonyal, hogy miért hogy te Nsgd immár teljességgel reá felelt és ő felsége is így admoneálta, az ő urok sem vonzák ki magokat semmi jóból, mert még ez óráig az urakat ez mostani levele ő felségének egyet sem ért volt, sem *Zerénj* uramat, sem az *Bánffyakot* sem az Gróffnéyt (*így!*), sem az Csoromét, mert Báttory, besperémi püspök uramék ugyan most sem tartnak semmi ellent benne, azért én az főbb néppel, mint az két viczeispánnal és az két apát urral, Máté mesterrel, Csányi urammal, Pethew Péter és Benedek urammal, Zele Jacabbal szóllék, ha azért instructióm szerént méltó az *continuett*(?) meg kell említenem vagy nem, az vármegyének és az urak követének, és ők azt adák tanácsul, hogy azt most meg se emlícssem, mert ő felségének nagy kárt tennék azonnal vele, mert mind ur, nemes örömesben hajol azonnal azra és azzal csak kárt tennék ő felségének és az egész földnek is, mert az kész dolog és azt mindenkor megtalálja ő felsége, mert azzal ugyan immár régen tartoznak, de az oly keveset teszen, hogy sem ő felsége, sem az mi szükségünk azzal csak az tized részét sem ériék meg be vele, de ezben nagy reménségek vagyon, hogy véghez megyen. — Azért mind ez felyül megnevezett okokért én az continuét(?) meg nem merem említeni az enyi fő nép tanácsa ellen, hanem enyi mindt az nyóczad nap im ez Szent Iván napját elvárom és ha akkor sem akarnak semmit tekéllettel végezni, akkor is ugyan reá érkezünk az Continuera, mert ezt én velem csak ez okok mielteték.

Azért az több vármegye dolgából mit kell immár ez idő alatt mielnem, kell e gyűlést tétetni te Nsgdnak vagy nem, immár ezből csak te kgdtül várok és azonnal te kgdhez megyek és ezzel az én örök szolgálatomat te Nsgdnak ajánlom és kegyelmes választ és tanuságot várok és az Úr Isten ért kérem te Nsgdat, hogy mind azt írjon ugy meg te kgd ő felségének ezennel.

Datum Kapornak 15 junii 1561.

Servitor Perpetuus
Joannes Pethew, mpr.

Itt az egy-ház helyek között és az nemesség között nagy csudakiáltás és pártolkodás és csuda fenyegető szók esének, ugyanazon embertül, az ki ő felségéhez ment volt az kösség nevével, ki azt mongya és vallja, hogy ott Bécsben Bánffy István uram hírével és akarattyával esett és ő iratta meg az

supplicatiót is, mel dolog az hódult nép között bizon gonoszul esék, mert igen (?) vala, és ez okok is tartóztatának meg engemet, hogy az ő kedvek szerént csak az contimet nem hagyhatánk, mert az mint én látom, ha ezeknek valami félelmek nem léssen, él az Isten ezben más keresztes had indul, mert nám ezekkel semmi erdéli széklenség nem ér (?).

40.

Rezi, 1561 jul. 20.

Kegyelmes Uram!

Megértettük az te Nsgd parancsolattját mind az ő felségével egyetembe alázatosan az mi házaink megtartásáról, azért mi ez ideig és mitöllünk lehetséges volt, soha meg nem fogyatkoztunk az mi magunk megmaradásáért és az országért is mielni mindent valami lehetséges volt és ezután is soha meg nem fogyatkozunk. Azért az mai napon gyültünk vala mi egyben az te Nsgd parancsolattja szerént, én idősb Pethew János, Pethew Péter, Pethew András, Pethew Mihály, Pethew Gáspár, Pethew Ambrus és ifju Pethew János és Benedek és László *képe felele*, Pethew Péter, az megholt Pethew Gáspárné asszonyunk ki is egy fő részt bír ez jószágban, az itt nem volt, hanem izent volt némi könnyü szóval, hogy velünk tartana, de tökélettel semmire nem felelt közinkbe.

Azért az mi meggondolható értékünk szerént im végeztünk Nagyságos Urunk, hogy az mi három házaink és az klastrom megőrzésére lopástól, tartunk negyven embert az az *Thadikában* tizenhatot, *Kesziben* tizenkettőt *Kermendben* hatot és *Keztelbe* hat darabantot egy tisztartóval, nem így Nagyságos urunk, hogy derék ellenségtől ezt mi megtarthatnánk, mert ehhez mi nekünk sem szerszámunk, sem elegendő népünk nincsen, kit te Nsgd az te Nsgd bölcsessége szerént megítélhet, de hogy mi az Kezthelnek csak az lopástul való megőrzésétül is megoltalmazhatnánk, arra mi Nsgos urunk elegendők nem lehetünk, mert ha mind az mi kicsin értékünket össze vetünk is mind elégtelenek volnánk Nsgos urunk aznak megőrzésére.

Azért Nsgos urunk, könyörgünk te Nsgodnak az Úr Istenért, hogy te Nsgd méltóztassék ő felségével az megnevezett keszthelyi klastromra oly gondot viseltetni és megtartani, mert te Nsgd érti Nsgos uram, hogy mi ehhez elégtelenek vagyunk és nem lehetünk is. Mindezekről te Nsgdtul kegyelmes méltó excusatiot és jó választ várunk mint kegyelmes urunktól.

És miért hogy te Nsgd jól érti az mi siketségünket és

szófogadatlanságunkat is, hogy tartunk egymástól, hogy ezt az szerzést némel meg nem fogja állani vagy talán különbözést akarna tennie, az mint im csak most is immár is Pethew Gáspárné asszonyom semmit sem akart tekéllettel közinkben felelnie, könyörgünk te Nsgodnak és Nsgd által ő felségét is, hogy ő felsége és te Nsgd választana egyet közülünk és aznak adna hatalmat mindnyájunkon, hogy valamelyikünk ezt az szerzést meg nem tartaná, tehát aznak lenne hatalma rajtunk, hogy jószágból tehetne eleget ez szerzésnek, így hogy az megbüntetett fél vele ne pörölhessen, ezt confirmálja mind ő felsége, mind te Nsgod.

Datum Rezibe die 20 julii Anno domini 1561.

Ejusdem V. Spect et M. D.

Servitores

Joannes Pethew senior,

Pethew András,

Pethew Ambrus,

Pethew Péter Gersey,

Pethew Mihály,

Pethew Gáspár.

Idem Joannes Pethew etc. Comes
et Capitaneus Soproniensis mpr.

41.

Sopron, 1561 aug. 20.

Spectabilis et magnifice Domine stb. stb.

Az én örök szolgálatomnak ajánlásának utána örök bizodalmas nemes uram jelenthetem te Nsgdnek, hogy én *ma* jöttem meg Bécsből. Jól lehet, hogy ma negyed napja, hogy mind Marschall urammal jártam itt környül egy urhoz máshoz csak nyulászva, mert ez héten mind ő felségének és mind az uraknak bizon csak ez volt és leszen dolgok.

Azért én az te Nsgd kegyelmes tanácsa szerént én érsek uramnak az te Nsgd levelét megattam és mind Max(imilianus) urunkat és mind az fő tanács urakat meglettem vala az üres tisztek felől és hála az Úr Istennek és Isten után az te Nsgd jó tanácsának és irásának és az jámbor uram érsek uram ő nsga jó cselekedetének és hiv emberséggel való kegyelmes segítségének, ő felsége igen kegyelmes választ és reménséget adott...¹⁾ urunk által, úgy hogy az két tisztnek az egyikét nekem aggya és az felett egyéb kegyelmességgel is leszen és majd meg is biztatott Max(imilianus) urunk, hogy ugyan az

¹⁾ Kiszakadt hely.

szegény megholt jámbor barátunk tisztí leszzen etc., az kit te Nsgd is inkább dicsér vala. De ezt egyéb senki nem érti *magyar*, csak te Nsgod és érsek uram. Ingen ezt mondá Max(imilianus) urunk, hogy ő felsége talám az több urakkal is közli — ugymond — ha feljönek egyem (*így!*) de azért az te neked.ártalmas nem leszzen egyem,¹⁾ mert érti ő felsége, hogy most mindnyájan én reám mint haraguttak ok nekül.

Azért ezben vagyom ez dolog te Nsgd kegyelmes jó tanácsa és segítsége által és az jó ur által érsek uram által, ki én velem te Nsgdért il jól cselekedék etc., kit aggya az hatalmas úr Isten, hogy mind te Nsgdnak és mind ő Nsgának és az ti Nsgtok megmaradékinak és atyafiainak is minden értékemmel megszolgálhassak, mert Isten után ezt én bizon csak ti Nagyságtoktul tartom érsek urammal egyetembe.

Azért im engemet Max(imilianus) urunk az Thahi Ferencz uram leánya menyegzőjében . . . és tudom, hogy ez *prima septembrisre* mind felhivatták az urakat, de könyörgök te Nsgdnak mint örök bizodalmas nemes uramnak, hogy míg az urak feljutnának, írna esmég te Nsgd mind érsek uramnak és mind Max(imilianus) urunknak mellettem kegyelmesen, hogy ha immár ő felsége ezt az én érdemem felett csak az ő tulajdon kegyelmességéből akarja velem mielni nem egyébért, hogy ő felsége resolválna kegyelmesen agig (*így!*) rólla, míg ez jó urak fel nem jutnak, mert nem hogy ezek most én mellettem szószólók lennének, de námi most is oly panaszt tettek reám ártatlan, hogy ha az tenger fenekére vet-hetnének is, oda vetnének, ezt bizonynyal tudom. Ezre kenig feleltek énnekem Max(imilianus) urunk és az fő tanács, hogy mihént urunk Bécsbe jó, azonnal elvégezik ő felségével, de az mellett te Nsgd én éretten való írása és ujonnan az Érsek uram ő nsga kegyelmes törekedése énnekem nagyot használna, mert most is örömet láttá császár, hogy érsek uram törekede . . . ezt énnekem Maximilianus urunk ő maga . . . mel ezbeli munkáját és jó törekedését, ha az Úr Isten megtart bizon . . . megszolgálom ti Nsgtoknak és . . .²⁾ megbiztathatja vagy felelhet te Nsgd érsek urammal felőlem, hogy míg élek bizon emberséggel szolgálnom akarok ő nagyságának és háládatlan sem akarok rólla soha lennem, mert valami lészen bizon Isten után csak ti Nsgtoknak tulajdonétom és ti Nsgtoknak tartom etc., mert ha most nem leszzen, ezután reméltelen etc.

Uj hír egyéb nincs, hanem hogy Rusztán bassa megholt és *hét miliont* hagyott török császárnak, mintha ez nagy

¹⁾ Alkalmasint a Maximilián által kedvelt »*Mein einziger*«-kifejezés lefordítása.

²⁾ A kipontozott helyeken a levél rongyos.

öröm volna. És bizonyal mongyák, hogy 20 septembris hogy urunk elmegyén, de arról nem szólnak, hogy mikor jőne meg valaha etc. Ezzel az hatalmas kegyelmes Úr Isten tarcsa és szerencsézze meg te Nsgodat örök jókkal Amen. Kiknek én ajánlom az én holtig való örök szolgálatomat. Datum Sopronio 20. augusti Anno 1561.

V. S. et M. D.

Servitor Perpetuus
Joannes Pethew etc., mpr.

42.

Sopron, 1561 október 14.

Spectabilis et Magnifice domine stb. stb.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után örök bizodalmas nemes uram, tegnap jövék ide Sopronba onnan az pusztából, az kit vettem és im ma hozának Maximilianus urunk levelét felszakasztva az vármegyéből, kit te kgd küldött volt közikben, melben értem az ő felsége kegyelmes akarattyát, hogy ha az szükség mutatja, hogy az ellenség ellen te kgdnek indulni kelletik, tahát mind személyemmel és mind az vármegyével az articulos szerént te kgdhez menyek, kit én az ő felsége kegyelmes intése nélkül is bizon te kgdnek örökké és mindenkor kész vagyok és leszek szolgálom, valamikor te kgd énnekem parancsol azonnal és im ez órában te kgdhez menek ez felől végeznem. De ez jövő Vasárnap agyák teljességgel az hitván várat kezembe, mert mennyi sokféle csalárdságért mind ez óráig is nem vettem még kezembe, hanem ez jövő Vasárnapra hattunk minden eligazulásnak napot, nagy kötél alatt és mert oda kell mennem, de ha onnan szabad lehetek, azonnal megkeresem te Nsgodat és ha az szükség mutatja, ha első nem lehetek, talán harmad sem leszek te Nsgod mellett szolgálom, mert ezzel én ugyan tartozom. Mindazáltal im én meghattam mind az vármegyének és mind ez várasnak sub poena, hogy ezennel készek legyenek és mihént te kgd parancsol, azonnal induljanak és engemet te Nsgodnál várjanak, míg én elérkezhetem, mert én is hamarnap Nsgodnál leszek.

Továbbá jöve én hozzám az itt való várasdeákja, és könyörögve énnekem, hogy én te Nsgodnak írnék mellette, miért hogy az dézmát meg akarják rajta venni és ezek előtté itt Sopronban soha egy váras deákja sem adott dezrát, más hogy ezféle tisztbeli emberi mindenütt szabadságon volnának minden városokon. Azért én is nagy bizván könyörgök mellette és kérem te kgdet az én örök szolgálatomért, hogy te kgd lenne kegyelmes és engedelmes ezből ő nekie, mert bizon

az nekül is az dézmaker és mindenkor az te kgd szolgálának és subditussinak igaz elég írással szolgál, kit én is örökké szolgálhassak meg te Nsgodnak, mint bizodalmas nemes uramnak, hogy te kgd tarcsa meg szabadságában, mert az város is azt vallja bizon, hogy mindenkor minden város deákjok szabadságon voltak etc.

Továbbá az minémü hírem jöve Reziből im te Nsgodnak kültem, ha még egyszer esmég ennyit visznek onnan el Reziből benne, bizon nekem kevés marad az maradékjában, de legyen úgy, az mint az jó Isten akarta, mind agig (*így!*) míg ő szent felsége megkönyörül rajtunk, mert bizon majd elfogyunk etc.

Prágából azt írják, hogy urunk Karácsonyra bizonyal esmég közinkben jó, azt immár nem tudom, ha jobb-e vagy gonosz, hogy ő felsége ilen hamar megtér, ám Isten velünk, de azt mongyák, hogy az consiliomba semmi nem kell. Ezzel ajánlom te nsgodnak az én örök szolgálatomat.

Datum Sopronio 14 octobris Anno 1561.

Ejusdem V. S. et M. D.

* Servitor perpetuus
Joannes Pethew etc., mpr.

43.

Sopron, 1561 nov. 5.

Spectabilis et magnifice domine stb. stb.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után Nagyságos és énnekem örök bizodalmas uram, az nemes uraim választották vala én hozzám Ostffy Jakab uramat ez Sopron vármegyéből, hogy az rováspénz közöttök elfogyott és az nép az kit tartottak, mind el fog oszlani egymástul, ha több pénzt nem szednek közöttök. En azkor is te Nsgodhoz igazétottam őket és én is írtam vala ez előtt is te Nsgdnak mellettek, hogy te Nsgd tanuságot adna nekik, mit kellene mielniek. Im most esmég ujonnan írt Ostffy uram felöle, kit im specie te Nsgdnak kültem, azért kérem te kgdet az én szolgálatoméért, hogy te Nsgd agyon tanuságot nekik mihez tarcsák magokat, mert azt mongyák, több része, hogy ők ezt nem győzik tovább, sem az több vármegyékkel nem lehetnek hasonlók, mert azok nagyobbak ő náloknál. Azért immár valami te Nsgdnak teczik belöle immár csak te Nsgdtul várnak, mert én magam is te Nsgdhoz mentem volna ez okokért, de im ő felsége hivatott és oda kelle sietnem.

Továbbá te Nsgd megbocsássa, hogy te Nsgdat ezzel meg kelle bántanom. Im az én ithonn nem létembe történt

ilen dolog, hogy innen Sopronból vittek volt el egy agaramat, ki azon Károl herczeg urunké volt és az minémü tisztartóm és gondviselőm itt Sopronban volt, mint az én szegény rendem szerént megyen utánna és szinte az kgd ispánja kertén viszik volt által ott Kereszturott, hogy elérí és hogy az én szolgám megláttya az én agaramat, hozzá hja és hogy immár haza jó volt az ország uttában az te kgd tisztartója János deák és az kereszturi ispán majd többel huszonöt embernél utána mentek és megfogták és rutul verték, megfosztották az én tulajdon pénzemet elvették tőle és azután vasban verték és mindaddig tartották ott fogva az vasban az megig (*így!*) akarták és sem Sárkái uram kezességén, sem az feleségem kéretésére, sem egyéb nemes uraim kezességére el nem bocsáták, hanem ott tartották és rutolták az megig ők akarták, minden ok nekül, ezt te kgd mástul is megérti, sőt azt is magyarázzák, hogy némi régi bosszuságból esett volna, mivel hogy az vette el az megholt Sombory hugát, az ki az előtt ott Kereszturott lakott volna, de ezt bizonyal nem írhatom, mert szivekben nem voltam, hanem csak aggyák így értenem etc. Azért kérem te Nsgdat mint ilen bizodalmas nemes uramat, az én örök szolgálatomért, hogy te Nsgd ne engedné el nekik, hogy ilen ok nekül cselekettek, vagy ha ezt nem érdemlem, tahát te Nsgd hadna egy alkalmas napot és helt nekik és hadd látnák törvényel meg ha méltán vagy méltatlan cselekettek. Mert miért én Isten után te Nsgdban nagy bizodalमत vetettem, azon aznyival nehezebb az te Nsgdhoz tartozótul il bosszut minden ok nekül szenvednem, mert ezt bizonnal hiheti te Nsgd, hogy ezt csak azért és csak úgy szenvedte az én szolgám az én marhám mellett az mint im megirtam te Nsgdnak etc, Kiről kegyelmes és jó választ várok mint örök bizodalmas nemes uramtul. Ezzel az kegyelmes hatalmas Úr Isten tarcsa sok jókkal te Nsgdat, kinek ajánlom az én örök szolgálatomat.

Datum Sopronio 5 novembris 1561.

Servitor perpetuus
Joannes Pethew etc., mpr.

44.

Szécsény, 1562 január 25.

Spectabilis et magnifice Domine etc.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után, im értem az te kgd parancsolattyát, mit parancsol énnekem te kgd, hogy az Cristóff uram dolgában ott szolgáljak ti kegyelmeteknek, kit azon kéretés nélkül is örömet jó kedvel(?) meg miveltem

volna ez parancsolat nekül is, csak vártam az én felmenésen felől választ ő felségétül etc. azért tegnap előtt jöve ő felségétől válaszom, hogy míg Prágából meg tér császártul, hogy agig (*így!*) itthon maradgyak, bátor csak hogy készen legyek, de ez mellett az kölcség felől semmit nem ír.

Im kenig im ma juta Bánffy László uramnak egy levele hozzám, kit im in specie te kgdnek kültem, hogy most ez uttal *ez uttól* megszabadultam, kit láttya Isten örömet vettem, mert nagy szükségem is vala reá, hogy itt maradhassak. Azért ha az Ur Isten ez idő alatt vagy betegséget vagy egyéb gonosz szerencsételenséget reám nem vet, bizon nagy jó szívvél ott leszek és örömet szolgálók ti kgteknek, csak hogy ércsem, ha lovon vagy kocsikon kellek e lennem, hogy tuggyak hozzá tartoznom, jól lehet bizon *Chorom* uram is ő kglhez igen hívott vala az itt létében, hogy ott legyek ő kegyelmével, de Christófi uramnak még régen megmontam vala, hogy ha az ő felsége fel hivataljátul megszabadulhatok, hogy örömet szolgálók ő kegyelmének.

Azért eznél nagyobbban is, hivatal nélkül is tartozom én ezzel ti kgteknek, csak mire volnék elég etc. és szolgálhatnék kedvem szerint te Nsgodnak bizott Uram.

Továbbá az ujságot te kgdnek örökké megiszolgálom, mint örök bizodalmas nemes uramnak, bizon, hogy ez még mind jó hír, dicsértessék az Ur Isten vele, és agya az Ur Isten, hogy az vége is legyen mindeneknek olyan jó mint most az kezdeti volt és ez óráig volt etc, de ez mostani tél csuda idő, félő, hogy még ez idő másra ne fordullyon még ez időnn. Mind ezzel az kegyelmes Ur Isten tarcsa és álgya ti Nsgtokat örök jókkal, kiknek ajánlom az én holtig való szolgálatomat.

Datum ex Zechen 25. Januarii Anno 1562.

Servitor perpetuus
Joannes Pethew etc. mpr.

45.

Szécsény, 1562. Január 30.

Spectabilis et magnifice Domine stb.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után örök bizodalmas Uram im ezennel juték meg onnan felyül Sopronból, miért hogy némi bizott uraim, német urak jöttek volt oda Sopronba némi menyegzőre és bizon elég gonosz hirt beszélének, urunk császár ő felsége felől, kit Isten ne agyon, hogy halála történt volna, de én ezek nem akarok auctora lenni, az Istenért te kgdnek csak biztomba írom, úgy mint hallomást.

Továbbá im jövének némi hireim onnan Pesty Ferencz

uramtul, ki énnékem uj hir, de te kgdnek hiszem hogy régen tuttára volt, mindazáltal im in specie te kgdnek kültem az levelet, im megérti te kgd miben vannak oda által, aggya az Ur Isten, hogy jónkra legyen etc.

Továbbá im ir énnékem győri püspök uram, hogy ötet választották esmég fel, oda fel és énnékem is vele kell lennem, nekem kenig Maximilianus urunk azt írja, hogy míg Prágából megtér agig (*így!*) ithon bátor veszteg legyek és tőle várjak, Bánffy László uram is azt írta. Immár nem tudok mit mielni, ha az püspök uram irássához tarcsam e magamat vagy az urunkéhoz etc. mert sem egyik sem másik nem ir semmit az kölcségről, mert az elindulásnak az fundamentomának az kölcségnél kellene lenni, kiváltképen ha ott fenn fog ő felsége maradni. Azért könyörgök te kgdnek jó tanácsért, hogy mit kell mielnem ezekből etc. mert vagy ő felsége vagy püspök uram akár mel parancsolat érjen is, én immár a Christóf uram dolgáig el nem megyek, hanem ha miben tudok szolgállok ti kgteknék, kivel tartozom is, csakogy még is ezen könyörgök te kgdnek, mint az más levélben is, könyörgöttem volt te kgdnek, hogy adná tuttomra te Nsgod, ha Christóff urammal lovon kell e lennem, vagy kocsin, hogy tudnám mint szolgálmat hozzám hivatnom etc. Ezzel ajánlom az én örök szolgálatomat ti Nsgtoknak, az hatalmas ur Isten szeresse minden jókkal, jó egésséggel ti kegyelmeteket.

Datum ex Zechen 30. Januarii Anno 1562.

servitor perpetuus

Joannes Pethew etc. mpr.

Ez Kristóff uram dolgáról választ várok te Nsgodtul, mihez tarcsam magamat és az leveleket külgye esmég meg te Nsgod.

46.

Lincz, 1562. márczius 20.

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után örök bizodalmas nemes uram jelenthetem te kegyelmednek az Ur Istennek akarattýából im én ide jövék Lynczben, de hihetetlen gonosz utban, hogy éltembe ennyi sok és nagy *sárt*, vizet soha nem jártam mint most, és drágaságot sem láttam soha, sem késértettem így még mint most fel jövet és most itt találtam, mert nem szólnak feningre, sem kraiczárra sem garasra, hanem csak *gulden gulden* etc.

Itt való hireket te kegyelmednek még most egyebet nem irhatok, hanem az minémű hadat odala (*így!*) meg vertettek, azt kenig Listius uram monda, hogy kdnek particulariter

mind megirta, itt eznek igen örülnek és most nagy bódogok, imámár sem Erdél sem Moldwa meg nem marad és ezennel Tömösvárat Feyérvárig mind megszabadéttják, azt mongyák, mert török császár megholt, Erdél és Moldva megaggya magát, és az törököknek immár csak immár is eszek veszett és azt reménlik, hogy csak induljanak azonnal mind ki futnak előttök. mint Babolcsáról, Geresgálról és az többiről példát beszélnek. Ingen az fenyegetéshez és az kérkedéshez én bizon egy embe-
reket sem látom ez nagy hadhoz etc.

Hanem im Robles megyen száz lóval, huszárral Fygedben Némety Ferencz ellen, ki Tokayt megveszi ezennel és Némety Ferenczet vagy fogva vagy per practica urunknak hozza, osztán ő onnan Tokayból Zolnokig és Váradig mind meg szabadéttja az utakat etc. és amonnan Máramarosson alá az Balassy Menyhárt hada Erdélt meg szabadéttja és Zay uram az egriekkel Füleket, Hatvant megszoréttja és ki éhez-teti belőle őket ezt beszélik. Amonnan Kerecsény uram Szege-det, Tömösvárat, Lippát ezennel kiéhezteti és Váradot meg-
veszi; Zerény uram Pécsét, Walpót, Soklyóst, Eszéket; Lenkovitz Horvátországot Bosznáig Bán urammal, osztán kegyel-medre jönnek, hogyha kgd akarná és kedve volna kgdnek hozzá most csak indulna kgd ezennel, mind Hegyesdből, Beszperém-ből, Karádból, Csitnekből, Tatából és az többiből mind ki futnának, hanem ha Feyérwárba és Isztergamba maradnának meg, az többiből mind ki futnának, mert most török császár meg holt és most az török között nagy háboru vagyon és ez János királ fia im ki szökik vagy meg aggya magát és ki volna ki ellenségnak mutatná most magát.

Igy vetnek számot és úgy beszélnek az főtanács, azért ugy beszélnek mint az János királ számvetesse mint vet volt számot az olvasson, hogy menyí népe vagyon (*így!*) etc.

Az te kgd levelét én urunknak megadám és az kgd izenetit elég béven megmondám, azt igen jó néven vevé, hogy az végekben volt kgd és hogy az gyűléseket tétette volt kgd és személve szerént ott volt, mert azért ezt megvallják, hogy ez tartóztatta meg az bassát, csakhogy azt mongyák, hogy Hegyesdből ki ijeszthette volna kgd őket ha akarta volna, és bátor te kgd magad nem mentél volna tovább Devecsernél, csak gróffot bocsáttá volna kgd képében az fizetett néppel és az föld népével, hogy most bizonyal Hegvesd kezünkben volna, de azt hiszem bizonyal, hogy ezzel gróff uram kellett be magát, mert ezt királ ő maga beszéllé énnekem, hogy gróff igen örö-mest reá menne, nem nézne semmi nagy reputatiót, mert ezt ő maga is azt mondá, hogy érti azt ő, hogy az nehéz kgdnek, hogy gróff kgd alá nem halgat, de azt mondá, hogy nem tehet

rólla, mert azt az népet az országok tartják és szabadok vele az kire bizzák, mert az övék az nép. Mindazáltal azt mondá, hogy irt császárnak rólla és választ vár tőlle, mert így soha jót nem mielhetett ti kgtek.

Itt való uj hirt egyebet nem irhatok te kgdnek, hanem itt immár publice beszélük, hogy Max(imilianus) urunkat az római királságra reá választották és meg engették, csakhogy még valami függő pont volt benne, és az okát külték Smekovicst, (*így!*) gróff von Eberstaint és Ditrikstaint hogy most elvégezzék teljességgel, mel napra leszen az koronázat és hol. Imnár most urunk csak azt várja, hogy azok meg jőjjenek innen azonnal el indul és mind királné aszonyal és Prágában megyen és ott mind királt, királné aszonyt meg koronázzák, mert az Imperiom csak ez okkal vették be az római királságra, hogy először Csehországot tisztán kezében aggya császár és megkoronáztassa. Azért most is mind az világ nagy készülettel vagyon és igen készülnek az koronázatokra.

Az predicátort még nem hallottam mint predicál, hanem azt értem, *hogy olyan mint egy bosznai kasza mindenfelé vág*, de ha im Isten megaggya hallanom, megirom kgdnek tekéllettel mint vagyon az dologba.

Ezzel az ur Isten tárcsa sok jókkal te kgdet, kinek ajánlom az én örök hiv szolgálatomat.

Datum ex Lyncz 20 die marcii Anno 1562.

servitor perpetuus

Joannes Pethew etc. mpr.

Püspök uram kdnek szolgálatját ajánlja és az kgd izenetit megmondám neki, de ő bódog, mert ő neki költséget attak az Camorássok de nám, csak én vagyok az bódogtalan.

Post scripta. Im még most jutott az Zay uram particulariter levele, kiben megírja, hogy az viadal mint esett, az ellenség mennyi volt, az fogol kik és mennyi esett és mennyi holt meg szegényekben etc. Azt írja, hogy az ellenség nyócz ezer volt, foglya ezer és hat száz esett benne eleven, az megholt testek öt száz felé vagyon, két faltörő álgut, két mosár, egynehány taraskot nyertek monicióval, ők kenig csak három ezeren sem voltak, így esett az dolog breviter etc., kin itt nagy öröm vagyon etc. és hiszem, hogy az török sem bányja, hogy az szegény magyar így fogyatja ő maga magát. De mind-ezeket te kgdnek csak biztomba bizvást irom ilen nyilván, mint örök bizott Uramnak.

Datum sicut supra scripta 20. marcii 62.

Idem Joannes Pethew mpr.

Lincz, 1562. Nagy Hétfőn.

Az én örök hiv szolgálatomnak ajánlása után bizodalmas nemes uram, parancsolta vala te kgd, hogy megírnám te kgd-nek az goriczai püspök uram predicatio (*így!*) mint tecczik. Azért szombaton, bódog azon napján és tegnap *Wédgwasár- napon* az menyire az Úr Isten az én kicsin értelmemet attá, bizon elég szorgalmas szívvel halgattam és nem tudok egyebet felőle írnom, hanem bizonyal azt hiszem, *hogy az szent lélek szól ki belőle.*

Szombaton arról predicála, hogy ez conceptio ez az mi hitűnknek legekső fundamentoma, hogy azt kell el hinnünk, hogy testet vett fel az Úr Isten, mert ebből kell osztán az több ágát hitűnknek bizvábban el hinnünk, mind születését, megkeresztelkedését, fogságát, halálát és feltámadását, megváltását etc. Másról azról predicála, hogy szükség az partim való confessionának lenni és mi okért és miből ezt számtalan sok helről meg bizonyítottá.

Tegnap predicála az Sacramentumról, mint kell hinni és minek keli hinni és tartani, és ha bűn e két személ alatt venni és ha bűn e egy személ alatt venni csak az Sacramentumot *vere Corpus Cristi et vere sanguis Cristi* bizonítottá meg sok számtalan helről, hogy sem jeig (*így!*) sem *russica* sem egyéb nem, hanem az minek ő maga az ő szájával monta, *ő szent teste és szent vére* bizonnyal, ezt is annyi számtalan dologgal bizonyította meg, hogy kit én ez előtt soha így nem hallottam.

Az két személlel való communicálásról szépen megmondá és megvallá minden félelem nélkül etc., hogy Isten úgy hatta és úgy szerzette és úgy kívánja, hogy éljünk vele és ugyan úgy kell vele élni, mert az keresztyénség mind eleitől fogva úgy élt vele, hanem csak száz és negyven esztendejét mondá, hogy egy species alá rendelték volt az egész keresztyénség és az okát is megmondá, miért szerzették volt, de itélni azt nem akará, hogy ha jól mielték volt-e vagy nem etc. In summa ezben concludálá az dolgot, hogy valakinek az ő conscienciája meg nem nyugszik az egy species alatt venni, *vagy tiltja Pápa vagy nem, de két személ alatt vegye, mert ez csak így jó és úgy hasznúl, az ki megnyugott lélekkel veszi*, mert ember bátrabban és méltóbban veheti így, az mint az Isten az ő maga szájával kimonta és attá, hogy nem mint azt, az mint az emberek az után corrigálták; de hogy ha valakinek az ő szíve megnyugott és egy személ akarja venni (*így!*) és az egyház rendelkezésének is eleget akar tenni, így sincs Istennek ellene, mert nem különbségért, sem nem gonoszért, sem nem Isten

ellen mieli, hanem engedelmességet, alázatosságot akar mutatni az ecclesiának és jó okért mieli. Azért úgy sem bűn venni, kiváltképen ha míg az keresztyénség esmég publice ki nem publicálja az sub utraque communicatiót, így sem kárhozik el vele, mert ezt csak az hit viseli. De azon igen csudálkozik és panaszkodék, hogy még elein miként az pápák látták ezt, hogy ilen igen szoméhozzák az két személ alatt való vételt mind ez világ, hogy mi okért tartóztatta vagy tiltotta meg tőlök, ha nám ezt mind ez világ tuggya, hogy így hatta Isten ő maga.

Ezeket annyi sok szántalan helyekről bizonítá meg, hogy csuda, de most meg nem írhatom mind particulariter te kgdnek, mert nem vára az követ az levelet. Ingyen ha az Úr Isten hozzá segét, im csak ez nagy Csötörtöki predicationát várom, mert azkorra azt mondá, hogy nyilvánban és bőveben szól az Sacramentomról, azután ugyan írva kérem tőle és kgdnek in specie megküldöm, mert bizon én még soha az Sacramentumról megnyugodt predicationát eznél jobbat nem hallottam az én teccésem szerént. Osztán mondá, hogy azkor az misséről is szöll és az proseciókról etc., mert azról igen szöllá, hogy mel nagy bűn és blasfémia az, hogy egy gyarló ember, ki sem írást semmit nem tud és hogy az meri az Sacramentumot megitélni, melik legyen Sacramentum és melik nem és ki az ostyát *ruccicának* nevezte, ki kenig házban rekesztett emberkének, ki ördögnek és ki egyébnek, ezt igen condemnálá, hogy Judásnál ördög az, az ki így mer tudatlan válna egy Istennek testéről csak kétséggel is ítéletet tenni, az mint osztán ezt concludálja, ezt is megirom osztán te kgdnek.

Mindezekkel az Úr Isten tarcsa sok jókkal ti Nagyságotokat, kiknek ajánlom az én örök szolgálatomat.

Új hír itt most egyébb nincs, az kiket te kdgnek megírtam, hanem *Harakh* uramat Max(imilianus) urunk főtanácsává és fő komor mesterré (*így!*) tevé, most immár csak ő ül az első lovon etc.

Datum *Nagy-Hétfőn* Linczben, Anno 1562.

Servitor perpetuus
Joannes Pethew etc., mpr.

48.

Sopron, 1562 április 12.

Az én örök hiv szolgálatomnak ajánlása után örök bizodalmas nemes uram, ez elmúlt Csötörtökön estve vacsora után érkezék az te kgd levele Lynchen ő felségéhez, kiben te kgd megírta vala az Hegyesd megszállását, és én azon órában szabadságot kérek ő felségétől, hogy ide te kgdhez jöhessek, te

kgdnek szolgálnom az több jámborral és osztán tegnapelőtt ebéd előtt úgy bocsátta el ő felsége és im mind Szwnyog urammal egyetembe oda megyünk vala te kgdhez posta szerént. De im most jöve onnan *Zakan István* az itt való polgár és az mondá, hogy az Úr Isten az te kgd munkájával és szerencsével megatta a ti kgteknek az szerencsét és megvette Higyesdet, kin bizon nagy hálát adok az Úr Istennek, sőt te kgdnek is örökké megszolgálom, mert *Rezi* és *Tadika* bizon most esmég ujonnan születtek ez világra, kibn dicsértessék az Úr Istennek szent neve és az kegyelmes Úr Isten ezután is szerencsézze te kgdet nagy sok jó szerencsékkel és diadalommal minden dolgaiban amen. Mert ez bizon az te kgd hire nevének sokat használ, mert nám ezt az németek nem hihe-tik vala, hanem egyéb gonoszt vélnek vala az jó helyett is.

Azért miért hogy értem, hogy te kgd megtért és az népek eloszlottak, im feleségemhez térek egy napra meglátogatnom, miért hogy nem esmérem oly siető szükségnek ott lennem, mert az kis fiam is halálán volt ez napokba, kiről te kgdtül kegyelmes bocsánatot kérek, ha ezben mit vétettem, hogy haza tértem először. Mindazáltal im az ő felsége levelét és az győri püspök uramét im megkülfentem te kgdnek netalán valami siető dolog vagyon benne, és én magam is egy-két nap mulva megkeresem te kgdet, ha Isten akarja, kinek ajánlom az én örök szolgálatomat örökké. Hanekovits megjött volt régen és Ungnod tegnapelőtt érkezék az Imperiomból, mikor én elindultam Linczből és alkalmas válasszal jártak oda etc.

Urunk készül immár Prágában menni, úgy hogy ez hónap az fottára elindul, de királné aszont el nem viheti, itt hagyja, mongyák, hogy Ferdinandus herczeg urunk jó Linczbe Maximilianus urunk helyébe regnálni. Én az kegyelmes Istennek adok hálát, hogy az Hegyesd okával kiszabadulék onnan, bizon jó magam gondolva térek másszor vissza. Ezzel az kegyelmes Úr Isten tarcsa örök jókkal ti kegyelmeteket.

Datum Sopronio 12 aprilis 1562.

Servitor perpetuus

Joannes Pethew etc., mpr.

49.

Sopron, 1562 ápril 27.¹⁾

Az én örök szolgálatomnak ajánlása után Nagyságos és énnekem örök bizodalmas nemes uram. Im szinte ez óráig várám az királ leveleit és instructióját, de nám mindezideig

¹⁾ A levél keltezésének nincs évszáma, de tartalmából kétségtelen, hogy 1562-ből való.

sem jöve semmi, talán elfelejték vagy egyéb dolgok érkezett etc. Jól is esék kenig, hogy ő felsége nem ira, mert bizonyan sem költ volna semmi benne, mert senkinek nincs eszében is, hogy most ilyen háboruba oda fel menyen. Mindazáltal, miért hogy feleségem az más hónapra várandó és miért hogy immár onnan is kibontakoztattam az hol vala, jó immár oda az kevés pusztá jószágban Hefflainba és ott hagyom, ha az kegyelmes Isten onnan is el nem üz az *döggel*, jól lehet bizony elég nagy kölcséggel esik, de nem tehetek rólla.

Azért császárhoz kültém vala egy emberemet *Lynczből* az én dolgaimért, ki esmég vissza Lynczre jött és ez este jöve meg ide hozzám és az mit énnekem győri püspök uram és Forgács püspök uramék irnak, im in specie te kgdnek kültém. Ezből megérti te kgd, miben vannak oda fel és mel hamar megfordult az Imperiomba való menés és minémő hírek vannak minden felől, kiket kérem kgdet nagy bizván, hogy ez leveleket külgye te kgd esmég vissza énnekem etc.

Továbbá im érti te kgd, mint kér püspök uram, hogy ez levelet Török Ferencz uramnak küldeném, de láttja Isten, hogy énnekem nincs oda menő emberem innen, azért kérem te kgdet az én örök szolgálatomért, hogy te kgd külgye meg nekie.

Továbbá im érti te kgd esmég minémő utam fog lenni Tótország felé, kit még az én ott létembe is emlegetett királ, azért ha az kgd szakácsát elkelletik velem vinnem, vagy egy kevés ideig itt meg fog nállam késnie, kérem te kgdet az én örök szolgálatomért, hogy te kgd ne vegye nehéz néven, vagy ő reája ne neheztelljen, én ezt nagyobb örökké meg szolgálom te kgdnek, mint örök bizodalmas nemes uramnak, kinek ajánlom az én örök szolgálatomat és az kegyelmes hatalmas Úr Isten tarcsa meg ti Nagyságtokat örök jókkal.

Datum Sopronio 27 aprilis.

Servitor perpetuus

Joannes Pethew etc., mpr.

Az Balassy János uram veszedelméről énnekem Balassa Farkas és Geringer uram igen bőven irnak, és felette igen büntetik, Isten őrizze, valami lett és ha mi ezután esik is mind ő neki fogják imputálnia, féltem kissebbségtül és ha most az bátyáért nem kedveztek volna neki, majd úgy irnak szabássu (*így!*) mintha tisztét is elvették volna.

(Az Országos Levéltárban őrzött eredetiekből.)

Közli: DR. KOMÁROMY ANDRÁS.

MÜLLER JÁNOS FÜLÖP LEVELEI UNVERZAGT ÁBRAHÁM SELMECZBÁNYAI FŐJEGYZÖHÖZ 1616. ÉVBŐL.

— ELSŐ KÖZLEMÉNY. —

— — — — —

A selmeczbányai nagybecsű városi levéltárnak csak nemrég megkezdett rendezése közben találtam, egy csomagba kötve, az alább közölt német és latin leveleket és azoknak mellékleteit.

Kivéve egy levelet, a mely Bockh János városi tanácsosnak van czímezve, a többi mind *Unverzagt Ábrahám*, akkori városi főjegyzőhöz van intézve.

Unverzagt Ábrahám nemcsak mint városi főjegyző, hanem különösen mint egyik leggazdagabb bányapolgár, igen előkelő szerepet játszott e város, sőt a felvidék történetében is.

Az Unverzagt család után neveznek még mai napig is több bányát, különösen a nagy Unverzagt-tárnát.

Müller János Fülöp, ki titkári minőségében állandóan Thurzó György palatinus udvarában, leginkább Bicsén tartózkodott, a levelek tanúsága szerint, nagyon bizalmas baráti viszonyban állhatott Unverzagt Ábrahámmal. Így magyarázható az meg, hogy a nádor titkárja Unverzagtot olyan dolgokról is értesítette, melyek abban az időben igen bizalmas jellegűek lehettek. Hogy pedig Müller az események felől nagyon jól lehetett tájékozva, az már csak állását is tekintve, feltétlenül bizonyos.

A levelekben közlöttek valódiságához tehát semmi kétség sem férhet.

A levelek, melyek mind el vannak látva Müller gyűrűpecsétjével és melyek Thurzó palatinus betegségéről és elhalálozásáról is körülményesebben adnak hírt, chronologikus sorrendben így következnek:

I.

Bicse, 1616. február 27.

Edler vesster Insonders grossgünstiger Herr und vertrauter Freündt. Demselben seÿen Meine schuldige willige Dienst allem vermögen nach neben wünschung aller glückseeliger wohlfahrt zuvor, undt überschikhe hiemit dem Herrn meinem Versprechen nach die Braunschweigische Fridens tractation, undt was jüngst neües auss dem Raich einkommen. khompt Mihr khünfftig was zu, bleibt es dem Herrn ohnverhalten, wass Mihr dero Zeit weniges bewust gewesen, hab Ich Herrn Abraham Unverzagten avisirt, von deme es der Herr verstehen würdt. Herr Andreas Neüman lasst dem Herrn, als seinen Vielgeliebten gunstigen Herrn Vättern seine willige Dienste vermelden, und überschickhet demselben hiemit etliche transpanirte stückhlein, mit angehengten versprechen, wan Er khünfftig was schönes haben würdt, solliches dem Herrn zu communicirn.

In übrigem bitte Ich den Herrn, Herrn Hörnl, Herrn Kranzen meinet weg ohnbeschwärt Frd. zu salutirn, und khünfftig mein günstiger Herr und Factor zubleiben, damit Mich dem Herrn, denselben aber Göttlicher Protection treulich bevehlent. Auss Bÿtsch den 27 tag februärÿ, Ao. 1616.

Des Herrn

Schuldiger williger Diener

Johan Philip Müller

Secretar m. p.

Czím: Dem Edlen undt Vessten Herrn Hansen Bockh, den könig-freÿen Pergstatt Schembnitz Rathsherrn ung Walltbürgern meinen insonders grossgünstigen Herrn undt Freündt. P. H. Schemnitz.

II.

Bicse, 1616. február 27.

Edler vester Insonders geliebter Herr und vertrauter freündt als Brueder, denselben seÿen Meinen willige gefliessene Dienst nach eüsserstem vermögen zuvorahn bereith, und Zweifele nicht es werde der Herr mit seinem Herren gefährden nach seinem jüngst von hinnen abreisen glücklichen wiewol durch bösen weeg nach Haus gelanget sein, undt die seinige sametlich frisch und gesund gefunden haben: der Allmächtige erhalte Sie sametlich lange Zeit.

Dass Ich aber wieder dess Herrn verhoffen und mein versprechen etwäss langsamer ahn den Herrn schreyÿbe, ist derer Ursachen halber beschehen, damit ich denselben zugleich

auch de processu et Sententia, contra Arrianum sic detentum lata informiren khönte; wie das der Herr vonselben beyliegendt von mihr Summarischer weiss concipirt zuemfahen und zu vernemen hat' Sonsten ist Er der Arianner in examine religionis sua vel s a' reseos potius, ganz übel bestanden, und hat auf dass zehendt argument khaum respondirt. Beyneben hat der Herr auch die Fassion Georgy Kabo auf sein bitt und begehren sub sigillo meo (mit bewilligung Ir. Gr. gn.) zuempfahen, wellicht Er einem Ersamen hochweisen Rath presentirn khan.

Gestriges tages hat hr Andreas Diosy publice in den Kirchen seinen Irthumb revocirt, und mit einer schönen Oration die fürnembste errores pontificios ex fundamento refutirt, würdt folgens eine zimliche Unterhaltung haben, nemlich vor Jedem Husarn für jedes Ross monatlich 8 d, und von den Angarialibus auf jed weder quatemala 25 d, also dass Er jährlich auf 200 fl. khommen möchte.

Von neuem weiss Ich dem Herrn nicht gar viel zu awisirn, Erzherzog Maximilian ist den 15. ditto auss den Niederlanden, von Brighx Alberto zu Prag ankhommen, wass sein verrichtung ist eröffnet die Zeit. Herr Graff von Altheimb ist general Obrister commissarius über alle Grainz häuser in Hungarn worden.

Der Balassi soll in diesem Königreich auf dem Prespurger Schloss bis auf dem khünftigen general Landtag verwahret bleiben, sein Gemahl ist zu Prag, hat bey der Kayserin und Herrn Bischoven Kleseln audienz gehabt, soll Ires Herrn eliberation sollicitirn, wass Sie aber erhalten würdt, giebt die Zeit. Sonsten seindt etliche Commissari von der Cammer Prespurg verordnet, welche von denen Persohnen, so von des Balassi sachen wissen, zeugniss sub juramento führen, deren was sich in futura Juris revisione wieder Im gebrauchen khöndte, Würdt an Herrn Fanschi undt Steffan (Bottý, vagy Borý, vagy Bettý?) auch khommen, wie Ich aus der Consignation gesehen.

Von Herrn Homonay werden allerley seltsame geschrey ausgesprengt, welche nicht allweg zuglauben, Aines ist gewiss das der Radul von Týrnau aufgebrochen und Sich zu Ihme begeben, zu was Endt ist Mihr unbewust. Wass auss dem Reich undt von den Braunschweigischen Handel zu merkhen, hab Ich bey geschlossen ahn Hern Hansen Bockh geschriben, bitte den Herrn Er wolle Ihme selbiges, nach vermeldung meiner willigen Dienst presentirn, und wass Ich dem Herrn geschrieben, seinem guetdünngen nach Communicirn, In übrigen bleibe Ich den Herrn sametlich mit Diensten verpflichtet und

verbunden, Mich hiemit dem Herrn, uns sametlich aber Göttlicher Protection treulich bevehlent.

Ex Arce Byttschen, die 27 Men Februarÿ Ao. 1616.
Dess Herrn Dienst williger Freündt als Brueder Johan Philip Müller.

Czím: Nobilissimo Amplissimoque Viro, Dno Abrahamo Unverzagt, Libera ac Regia Montana Reip. Schemniciensis Syndico meritissimo Dno Amico tanquam Fratri Suo observan:

Herr Georg Löw Postmaÿster zu Baÿmocz würdt umb günstige Bestellung dieses Dienst; freündlich gebeten.

Cito, cito, cito. Schemnitium. P. H.

III.

Bicse, 1616. márczius 8.

Edler vöster, Insonders freundtlicher hochgeliebter Herr undt Freundt, als Brueder, Ime sindt mäine willige gefliessene Dienst allem vermögen nach bereith zuvor. Es hat ein Ersamer hochweiser Rath zue Schembniz mich mit Schreiben von 28 Passato wegen der Fassion Georgÿ Kabo Becskoviensis, undt was sich mit dem Arianer verlossen günstig ersucht: Da Ich aber albereith den 27 Februarÿ selbige sachen ahn dem Herrn durch den Richter in der Gaydell (?) fleissig dirigirt, als zweifele Ich nicht, Es werden dem Herrn unter dessen sollche zukommen, undt einem Er: hochw: Rathspresentirt worden sein. Da es aber wied verhoffen nicht beschehen, bitte Ich den Herrn mich zuberichten, soll aufs Neu von Mihr describirt und dem Herrn per Postam zugefärtigt werden.

Beyliegent hat der Herr die Jüngste mihr zuekhommener Avisa neben den Pragern zuempfangen, undt dieselbe zuvernehmen, welche Er alsdan, neben überreichung dieses beÿgeschlossenen Schreÿbens, und vermeldung meiner gehorsamen gefliessenen Diensten, Einem Er: hochw: Rath communiciren khan.

Wie es in Hungarn, und sonderlich in 7bürgen zugehe, ist dem Herrn vielleicht ohne mein avisirn bewust. Ist zuerbarmen, das der leidige Ehrgeiz teüffel die Leüth nicht ruhig sein lasset. Hr Homonnay würbt starkh volgg, hatt etlich 1000 Ducaten in Poln Volgg zuwerben geschiekht, von Irer Mst Gränizheisern fallen Ime viel Soldaten zue, dannenhero zuvermuten es möchte diese Impressa cum consensu Superior geschehen, sonsten Er dieses nicht also öffentlich tentirn dörfte, ohnomgeschehen täglich von Hoff auss Schreiben einkommen, Es seÿ nichts zubefürchten. In 7bürg, sollen albereith viel Türgg und Tartarn sein, welche Hrn Homonnay haimsuchen wollen und seine Güeter einhmen, ist zubesorgen, dass

Sie auch nicht zu uns khommen, weiln wegen der angeschuldigten Dörffler noch nichts gewiss geschlossen. Gott verhüete es gnädiglich. Plura scribere negocia et posta incertitudo prohibent: Si tamen aenim et certam scribenti natus fuero occasionem, in me nihil patiar detiderar: Damit Mich dem Herrn, uns sametlich aber Gottlicher Protection treulich bevehlent. Auss dem Schloss Býtsch, den 8. tag Martý. Ao. 1616.

Des Herrn

Dienswilliger Freündt
als Brueder Johan Philip Müller.

P. S. Hrn Geörg Hörnl, Herrn Hansen Bockh. Herrn Krancz, Herrn Pistorium, wolle der Herr ohnbeschwört neben offerirung meiner gefliessener willigen Diensten, Meinet weg fleissig Salutirn.

A czím egészen úgy, mint az előbbi.

IV.

Bicse, 1616. márczius 15.

Edler undt vester, insonders günstiger vertrauter lieber Herr undt Brueder, Demselben seindt meine willige gefliessene Dienst allem vermögen nach neben wünschung aller glückseliger gueter Wohlfahrt bevor, undt füege meinen geliebten Herrn Bruedern hiemit zu wissen, das mihr sein Schreiben, den 5. ditto auss Schembniz datirt, den 9. eiusdem alhie wolangehändig worden. Darauss Ich gerne vernomben, das Ihme mein voriges den 27 Passato abgefertigtes Schreyben sampt den beýlagen Wolüberliefert worden, Das Mihr Ein Ersamer Hochweiser Rath unter dessen wegen gesagter beýlagen zuge schrieben, und Ich albereith dieselbe wieder abzuschreiben angefangen. Nuhn Ich aber verstanden, dass die vorige seindt presentirt worden, supersedi ab isto labore, qui tamen nullus est: majora enim amplisimo senatui debere me lubens fateor; pro cuius singulari erga me affectu et favore . . . quas postam, ago maximas idaturus operam, ut paratissima mea et debita servitia quo cunque in re potero testata pro virili facere queam. Dem Herrn Bruedern bleib Ich jederzeith obligirt, undt wolte mein candidum annimum gegen Ihme gerne erweisen, wan es mihr die gelegenheit gebe. Hiebey überschieckhe Ich Ihme die letzte od Jüngste Landts avisa, welche Er verlesen, und seines gefallens andrn Herrn communicirn khan.

Von Neuem anderst nichts, alss dass die Kayserin und Ire Durhl Erzherzog Maximilian für den zue Presspurg arestirten Sigmundum Balassa gnedigst intercedirn, auch andere

fürnembe Herrn vohn Ir Mst demütigst supplicirn; Dannenhero Ir Grf gn. guetdünncken nach, auf Seines standts im Königreich wolangesessener Bürger Er biss auf den negstkhünfftig Landtag möchte freygelassen werden, mit dero starckher versicherung, dass Er alsdan erscheinen undt seine sach agirn oder defendirn soll: Im wiedrig sollen aller Fidejussorn gueter Irer Mst Fisco verfallen sein. Mehr giebt die Zeit.

Herr Neuman last den Herrn neben erbietung seiner treü willigsten Diensten, freuntlich bitten, Er wolle beygelegtes Schreyben ahn Herrn Organisten zue Crembuiz bey gelegenheit gönstig und ohnbeschwärt bestellen lassen, verdient solliches in andern weg umb den Herrn Brueder hinwiderumb.

Herrn Bockhen unversehene khranckheit ist Mihr herzlich leidt, will aber nicht zweifeln, es werde Sich unter dessen gebessert haben: Gott erhalte Im undt die Herren sametlich bey langwühlig, bestandiger gueter gesundheit. In dessen Väterliche Protection Ich den Herrn Brueder hiemit undt Mich Ihme zu allen Diensten treulich bevehlen thue. Auss Dem Schloss Bÿtsch, den 15 tag Martÿ. Ao. 1616. Des Herrn Bruedern Jederzeith treu undt hochbefliessener Johan Philip Müller.

Rex Hispania Venecianis serio dementavit, ut subortes defensiones ac similtates inter ipsos et Archiducem Ferdinandum subortas compenerent alias esse contra illos surecturum(?) responderunt Venetiani, cum antehac semper in justis et legitimis totis fortunam sibi benignam satuerint, sperare se etiam nunc talesitess(?) contra quoscunque hostes profitiam eandem et fanentem habituros. Unde ex Sci utillata (? olvashatatlan szó) ingens et inextin quibile posset subor? eri incencium. Deus nobis largeat pacem.

A czim, mint az előbbi.

P. S. Eingeschlossener hat der Herr Brueder ein Extract auss Herrn Georg Henckhels zue Prag Schreyben vom 2. ditto, darauss zusehen, wie es daselbst zugehe zuempfangen. In übrigen bitte Ich den Herrn Bruedern Einen Ers: hochweisen Rath, tanquam Factores meos perpetua observantia colen et suspiciam. auch herrn Bockhen und andere meine günstige Herrn nach vermeldung meiner gehorsamen treu und hochbefliessenen Diensten, ohnbeschwärt zu Salutirn, und wolle der Herr Brueder mich mit seinen geliebten Schreiben, soviel die Zeit und seine vielfältige geschäft leiden wollen, unterweilen heimsuchen, ahn Antwort soll es nicht mangeln. Noch eines dessen Ich schir vergessen, die Wittib ist baldt nach dem

Herrn von hinnen abreisen, durch zufällige gelegenheit wiederumb in die Schlesig gezogen, Ir Procurator Draschkowskhi ist nicht wol mit Ir content, so viel Ich auss seinem Schreiben ahn Hrn Hlaway abnemen können, scribit nunc tandem qui viduar se ex petiti qui viduat et orphanæ causas agunt lacrymas et suspiria pro pta? mio seu remuneratione habere: Plus quam se in posterum talium velle agere aut suscipere causas. Aber Ich halt es nuhr für aussreden. Abrumpo fidum ne molestus fiam, Dom Vram iterum atq iterum optime valere jubeo. — Wegen eines bevelchs ahn die Herrn Crembnitzer. etliche acta oder literaria Instrumenta heraus zugeben welchen Er doch nicht erhalten. Hab vermeint herr Neuman werde ein Schreiben mit einschlissen, als Ich aber zu Ihme gang, sagt Er, Er wolle solliches durch Abgebern dieses Petern Klampffern oder Spenglern von Schembniz, des Herrn Brueder. Gevattern, nach Crembniz schickhen; bleibt derowegen der Herr Brueder dieser Mühe überhoben in andern aber molestirt. in dem Ich Frdl bitte beýgelegtes Schreýben ahn Hr Osswalden nach Neusohl gunstig zuebestellen lassen: stehet in andere weege wiederumb zuebeschulden.

A IV. számú levél melléklete.

Prága, 1616. márczius 2.

Extract auss Hrn G: Henckhelss zue Prag Schreýben vom 2 ditto. Gestern ist Hr Wenzel Khintzkhi zum erstenmahl für recht gestanden, da Er von den Ständen, angeklagt worden, welches in den Landt stueben beschen, da Er nuhm darauf antworten soll. Der Kayser, Kayserin, Erzherzog Maximilian die nemben Sich seiner gar starkh ahn, der Kayser hat in eigener Persohn, wan Ir Mst nicht ann Podagra legen, dabey sitzen sollen, Seine herrn Khintzkhi Landtsbrüch seindt Ime Pinnenfeindt, und ist fast das ganze Landt wieder Im, will gern sehen, wass es für einen Ausgang gewinnen würdt. Er würdt auss der Alten Statt ohne Gardn, doch folgen auf dem Weg beý Ihme von den Ständen zugeordnete drei Adelige Persohnen, die Im auf und abführen. Es sollen viel zeug verhört werden. Von Landtleuthen ist ein gewaltiges Volckh alhier, in Saal, so gross er ist, khan man für menge des Volgs khaum khommen.

Herr Preýner der ist verschienen Sontag auf der Post von Wienn auch alher khommen, der soll geheimer Rath und hoff Cammer Präsident werden, undt das Reformation wesen follendts zu Endt richten. Man sagt ds zue hoff fast alle fürnembe Herrn hinweg wollen. Der Herr von Lamberg der ist

schon längst abgezogn, der is Gehaimer Rath undt der Kayserin Obrister Hoffmeister gewesen: so sagt man der Herr von Harrach der will auch hinweg, Der Herr kricht die Canzler der vom Ulmb, der Herr Hoffmarschalkh Gr von Polhaimb, so will der alte Herr Graff von Fürstenberg sambt seynen zwenen Söhnen auch nicht pleiben: Hr Maximilian von Lichtenstein Obrister Stallmaister der ist auch abgezogn: Herr Maximilian von Trautmannsdorf, der ein Palfin hat, und Reichshofrath gewesen, der ist auch abgezogn, und soll geheimer Rath zue Gränz werden. So würdt man den Herrn Bischoffen allein bleiben lassen, der regirt auch das ganze wesen.

Erzherzog Maximilian der ist noch alhie es stehet darauf, das Er dass Gubernament zu Wienn noch annemen würdt, und den Ungrischen Landtag halten. Ir Kay: Mst liegen noch am Podagra.

Heut ist ein Curier von Gränz khommben, der bringt, dass Erzherzog Maximilianus Ernestus todes verschieden; da würdt es bey Hoff ein Clag abgegeben. Prag den 2 Martÿ Ao. 1616.

Kivülről: Extract auss Einem Schreyben von Praag, den 2 Martÿ datirt.

V.

Bicse, 1616. márczius 22.

Edler vester undt fürnehmen Insonder günstiger vertrauter freündtlicher vielgeliebter Herr und Brueder Demselben sindt mäine treue und hochbefliessene Dienst bestes vermögens, neben zu wünschung aller glückhseeliger wohel fahrt, jeder Zeit. bevor. Mein jüngstes dem Herrn Bruedern durch Peter Klappnern vor Schembniz überschiekhtes Schreyben würdt Ihme verhoffentlich albereith wolangehändig worden sein, jezo weihn mir von neuem etwas widerumb zukommen, hab ich nicht unterlassen sollen dem Herrn Bruedern tailss in original, tailss in abschrift zu communicirn, welches Er bey geschlossnen zuemfahn und seines gefallens Herrn Bockhen, Herrn Hörnl und Herrn Kranzen neben vermeldung meiner willigen Diensten ertheÿlen khan. Wass die in Oberhungarn zwischen Herrn Hommonay und der Prowinz Sybenbürgen entstandene Empörung betreffen thuet, seindt dieselbe tailss durch Irer Mst scharffe mandata Inhibitaria, tailss auch der Spanschafften fleissiges aufsehen gestielt worden, also dass Sich dannenhero nichts mehr Zubefürchten, Gott helfe dass auch der mit den Türggen getroffene Fridt möge stehts und unerbrüchlich erhalten werden. Von Hoff würdt geschrieben, dass Ir Mst Sich gnedigst

dahin bemühen wie Sýe ehest in dieses Königreich khommen, und einem general Landtag halten mögen, welches den Ungern sehr anemblich sein würde. Zweifels ohn ist dem Herrn bewust, dass der Herzog von Wirtenberg und Fürst von Meckelburg dem Calvinismo sehr gewogen, kleine Reformation aber auf beeden Universiteten Tübingen undt Rostockh noch nicht eingeführt, jedoch ist an selbig Orten den Calvinismum auf der Kanzel nicht zue sentiren und der Gemein verhasst zu machen ernstlicher bevohlen worden, undt nimbt dieselbige seckht im Räch sehr überhandt: Gott erhalte uns bey der reinen einmahl erkhandten seeligmachenden wahrheit biss an unser Ende. Was sonsten neues, hat der Herr Brueder beýliegent zusehen. Auf diessmahl mehr nicht, als seye der Herr Brueder neben einem ersa: hochweisen Rath in genere und jeden Herrn in specie wom mihr zum freindtlichen begrüest, und Gott dem Allmächtigen zu aller seelig wohlfahrt treulich bevohlen. Datum Býtsch den 22 Martý Ao. 1616. Des Herrn Bruedern Jederzeith treü undt hochbefliessener Johan Philip Müller.

A czím, mint az elöbbi.

VI.

Bicse, 1616. márczius 29.

Edler vester undt führnehmer, Insonders günstiger, hochgeliebter Herr undt Freündt, als Brueder, Ihme seindt máine Jederzeit bereith willige gefliessene Dienst, eüsserstem vermögen nach zuvor. Meinem versprechen nach zu khommen hab ich nicht unterlassen khönnen dem Herrn dass wenige, so dato von Neuen einkommen und mir sonsten bewust in vertrauen zu communicirn. Erinre derowegn von selben hiemit, dass Herr Homonnay von Ir. Mst auf Prag, seines vorhabens halber sich excusirn citirt worden, wie wohl Er sich durch Schreiben vor diesem ausführlich purgirt, vorgebent, es war dem nicht also wie Er von Bethlen beleidigt werde: Ob Er aber erscheinen werde oder nicht, eröffnet die Zeit. Das ist gewiss dass selbiger Tumult genzlicher gestielt und Sich dannenhero nichts zue befürchten. Die Octawa, so auf St. Georgý zu Epperies pflegt gehalten werden ist von Irer Mst. auss erheblichen Ursachen auf khünftige beguemere Zeit verschoben. Sonsten sindt Ir Mst. gnedigst bedacht, wan die mit den Türggen wegen den ungeludigten Dörffler für genomene Tractation zue glücklichem Endt gebracht würdt, und kleine andere bewegliche Verhindernüssen einfallen werden, einen general Landtag den gehorsamen ungerischen Ständen zue publiciern, und deme in äigener Persohn beýzuwohnen, welches den Ungarn sehr

annemblich. In Böhaimb und össter. würdt aller orten Volgg geworben, Erzherzog Ferdinando zue zue senden, also dass dero orten auch nicht gar sicher zue räusen.

Derowegen auch Ir Grf. gn. dem Jungen Herrn Graven bevohlen, seinen weeg durch Schlesien von Wittenberg alhero zunemben, verhoffe es solle gedachter Junge Herr Gravs geliebts Gott hie zwischen Johannis Bapta anhero gelangen. Was sonsten Neues, hat der Herr beyliegent zusehen, weiss nicht ob Ihme mein beede Schreiben davon eines durch Peter Klampnern das and reperd Pastam überschikht worden, seÿen zuekhommen, das ich noch khein referse (?) nicht empfangen, wolte nicht gern dass meine schreiben. ob gleich nicht viel daran gelegen etwa solten intercipirt, verlohren od eröffnet worden, bitte umb günstig bericht. Den Herrn Bruedern damit undt uns sametlich Göttlicher Protection treilich bevehlent. Bÿtsch den 29 tag martÿ, Ao. 1616. Des Herrn Bruedern Treuer und hochbessener Johan Pfilip Müller.

P. S. Einem ehrsamen hochweisen Rath. auch Herrn Bockhen, wolle der Herr meine gruess undt gehorsame gefliesene Dienst ohnbeschwärt vermelden.

A czím egészen úgy, mint az előbbi.

A VI. számú levél melléklete.

Bécs, 1616. márczius 22.

Praemissis praemittendis Sacra Caesarea Regiaque Maiestas per Dei gratiam a morbo suo (podagra) liberata est. Interim haeri allatus est nuncius Graecio, Serenissimi Archiducis Ferdinandi conthoralem hoc elapso Lunae die vitam cum morte commutasse.

De Turcica pace nihil pronunciare possum. Uterque legatus, tum Ottomanicus, quam nostri Imperatoris hic expectant Pragā expeditionem. Domini Ungari Commissarii, magnifici Dni. Ladislaus Petheö et Paulus Appony pronunciant futuram esse pacem, sed non nisi deditis et concessis sexaginta illis pagis. Non deest interim materia varia cogitandi, suspicandi et loquendi hominibus de cupidine regnandi, quam prae se fert magnificus Dominus Homonnay, dum Polonicum et Hungaricum exercitum in procinctu habere dicitur. Omnino pro certo affirmatur hic a magnis viris ipsum Transsylvaniam invasurum esse, nec pronunc plures, quam unicum Jesuitam Confessionarium suum Patrem Sz. Georgÿ penes se habiturum. Certe canis Aesopicus, dum umbram affectat, carnes quoque amittit, et camelus cornua a Jove postulans auribus quoque

privatur. Radul Wayda modo hic existens propediem per Poloniam in Walachiam profecturus dicitur.

Goritia ditionis Archiducalis fortissima a Venitis obsidione cingi scribitur; ferunt, ingentes illis in dies crescere spritus. Conscribitur modo hic Viennae contra eosdem Venetos sumtu regis Hispaniensis una legio (vulgo Regiment) peditum, colonello existente Don Balthasare equite Malthensi. Ajunt regem Hispaniensem magno erga Venetos odio flagrare, potissimum etiam ob id, quod legato Anglico permittant religionis exercitium et publicas in hospitio suo instituere conciones. Exitus, sicut omnium bellorum, ita etiam iste in manu Dei est, etc. Datum Viennae 12 Martii anno 1616.

Postscriptum. Retroactis istis diebus missus fuit a S. C. Maiestate ad imperii Principes et Status legatus Lukan, de pecuniario aliquo auxilio sollicitans, non quidem ut ex promisso vel debito, sed ex mera liberalitate contribuerent, eo quod Sua Majestas ingenti aere alieno gravato nullo alias modo collapsa in confinibus Ungariae fortalicia reficere, nec tutam cum Turcis pacem alere possit. Verum ab hominibus illis seu avaritia corruptis seu aliis suspicionibus gravatis, nihil impetrari potuit. Comes à Dampier Rupellis in Gallia captus vix carnificis manus effugiet, cum enim hactenus regi militasset et a conclaeanis captus fuisset, clam cum nobili quodam germano egit de occidendo Duce Bullionaeo, sed cum germanus iste alium quoque sceleris huius conscium fecisset, res detecta et uterque in vincula coniectus sententiam extremam expectant.

Turbas in Gallia exortas hactenus quidem sopitas rumor publicus nunciabat, verum secus rem habere, omniaque seditionis ac tumultus plena esse recens fama indicat.

VII.

Picse, 1616. ápril 7.

Edler vester, Insonders günstiger hochvertrauter freündlicher lieber Herr Brueder, Deme sindt meine treu und hochbetliessene willige Dienst nach eüssersten Vermögen zuvor anbereith, und beschickht dieses Schreyßen allein darumb, dass Ich H: Bruedern dass Jenige, so gestern einkommen, in vertrauen freündtlich communicire, dienstlichen bittendt, Er wolle Ime solliches belieben lassen, und seines gefallens anderen Hern und Freünden mitthailen, dass Jenige aber, so Ich manu propriam von dem Homonnay in Eil auss andern Schreyben abcopirt, bey Sich behalten, oder zum wenigsten nicht melden, dass es von Mihr khommen. Ins khünfftig bleibe Ich dem Herrn in gleichem und mehrerem zue dienen obligirt.

Beýgelegter hat der Herr Brueder Ir Mst Auffzueg, so die beý Crönung der Kayserin zur Bömischen Königin gehalten. in Kupferstich zuempfaßen, welcher Mihr von Einem gueten Freündt verehrt worden. Damit Ich dan auch in Gleichem dem Herrn, alss meinem sonderss günstigen Vertrauten Freündt und Bruedern gratificiern wollen, dienstlich bittendt, Er wolle nicht die schlechte Chartam, sondern mein bereith dienstwillig freündlich gemüth darauss erkennen, und Ime günstig bevohlen sein lassen.

Von hinnen anderst nichts, alss dass wir sametlich durch die gnade Gottes beý zimlichen Cräfften und leibes gesundt unss der hereindringenden schönen lieblichen Frühlings und Sommerzeit sehr erfreuen. Gott helfe allein, dass dieselbe friedlich und ohne alle gefahr möge hinschleichen.

Es lest Sich ansehen, und ist von dem Bethlen Wayda Ir Grf Gn fürgewiss zugeschrieben worden, alss seýe der Türggische Sultan dahin resolwirt, wieder den König in Poln, weger Eingenommener Moldau, durch den Scender Passam ein Mächtiges Heer, auszuerüsten, undt denselben feindtlicher anzugreifen, da solliches beschehen solte (welches doch Gott gnedig abwenden und verhindern wolle) würde Ungern nicht ohngegreüfet bleiben. In Summa, man höret aller Orten nichts guets: Gott helfe uns. Damit seýe der Herr Brueder sampt Herrn Hörnl, Herrn Bockhen, Hr Cranz, Herrn Pistorio: zum freündlichsten Salutirt, und Gott dem Allmächtigen zue aller seeliger wolfahrt treülich bevohlen. Aus Bytsch, den 7 Aprill, Ao 1616.

Des Herrn Bruedern Treü und hochbetfliessener

Johan Philip Müller.

P. S. Bitte den Herrn Brueder Dienstfreundlich, da es seiner geschäft halber, geschehen khan, Er wolle Mich mit seinen geliebten Schreyßen öfter salutirn, und selbige mihr ahn Herrn Postmaýstern zue Baýmocz dirigirn, werden Mihr zweifels ohn wol zu khommen undt Ich dadurch zu öfterem Schreyßen alicirt werde.

A cím, mint az előbbi.

VIII.

1616. ápril havában.

Edler Vester insonders vertrauter freundlicher lieber Herr Brueder, Ihme bleibe Ich jederzeith zue allen willign Diensten bereithwillig obligirt. Des Herrn geliebtes Schreiben vom 29 ditto ist mihr gleich jezt angehändigt worden, darauss

Ich vernommen dass Ihme mein Eines per postam expedirtes Schreiben zue recht. dass vorige aber durch Peter Clampner noch nicht überliefert worden, zweifele aber nicht, Es werde Ihme unterdessen dasselbige, wie auch mein Jüngst den 29 Mart. per postam Baymocz abgeloffenes Schreiben sampt eingeschlossenen Avisen überliefert worden sein, seither ist dengwürdiges nichts einkommen, sonsten Ich es commucirte, kompt aber khünfftig etwas, bleibt es dem Herrn Brueder von Mihr ohnverhalten. Auf diessmahl mehr nichts, weiln der Post sehr eilt, dannen Herrn Bruedern Göttlicher Protection und Mich Ihme. neben Salutation, zue dienen treülich bevehlent. Salutetur S: Int: et totus ampl. senatus, cui parata mea servitia opserguenter defero. Iterum Vale. Raptim p. t. cal. April Ao. 1616. Des Herrn Brueder Tren und hochbettiessener Johan Philip Müller.

A czím, mint az előbbi.

Közli: RICHTER EDE.

VEGYES KÖZLÉSEK.

FORGÁCS ZSIGMOND NÉGY LEVELE ESZTERHÁZY MIKLÓS NÁDORHOZ.

(1641—1644.)

I.

1641. augusztus 25.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagyságodnak. Kivánta való sok jókkal, egészséges és üdvösséges hosszú élettel áldja meg Isten Nagyságodat.

Sok keserüségi és betegségi után, hogy Isten Nagyságodat kedves jó egészségben *Semptére* meghozta, a honnét 8. *huiu* Nagyságod méltóságos levelét vöttem, azon tiszta szívből örülök. kívánván ő szent felségétől. hogy Nagyságodnak elmúlt keserves napjai után adjon érni örvendetéseket, jó egészséggel. s kívánt örömeivel: meg is szolgálom alázatosan Nagyságodnak, hogy gyakor és atyai grátiájával teljes levelekkel engem is több szolgálai közül értetni méltóztatik.

Damasdnak azért veszélyén mennyire megbódultak az emberek, immár eddig Nagyságod eszében vehette. és azt is, hogy noha Nagyságod, derekas ratiókkal *Budára* küldött követe által. a vezérnek eleiben adta e cselekedeteknek a békeség ellen illetlen voltát, a Portára halasztásával, az onnét való kikötőzésre mindazáltal kedvetlenséget. És noha igen méltó *Internuntius uramot várni*, de féltő is, hogy útjában arra képest is akadályt ne szerezzen, hogy csak jobban reá érkezhessék *Damasdnak* megerősítésére. Nyilván ki is tetszik, hogy az Internuntius uram hozandó frigy megtartásában a portai ajánlással nem gondolnak, elrabolván csak nem régen is (a mint Nagyságod is jól tudhatja) *Kékkő* alatt lévő falukat. Erre nézve én jó dolognak vélném, mennél hamarabb ha vissza vehetnénk. hogy. a minemű tractára lépendő a török, akkor Damasd fegyverrel megvétele a meg-

tartásra és abban difficultásra ok ne legyen, hanem a tractakor meg- s vissza-vétele egyaránt lenne feledékenységből.

Igért békeségnek megtartásában is, hogy bizhassunk? látván azt, hogy a töröknek mindennémű expedíciója csak az alkalmatosságtól függ. Ki ha megláthatja, hogy a békeségben bizván, securitást magunknak vélünk s aluszunk, félő, hogy álmunkból fel ne rázzon üstökünknel fogva. El is hiheti Nagyságod, hogy ha most, ennyi sok veszélyben, hazánk népe is késedelmes és maga oltalmára is restes: annál inkább nem cselekszik semmit, ha nem kezd félni. Hanem én egy ilyen gondolkodásba vagyok, a melyet itten az emberekkel közlöttem is, s javallják:

A vármegyék számot vévén szolgabírái s egyéb tisztviselőitől, találta majd mindenik, hogy egy esztendőbeli költsége kinek-kinek hol öt, hol hat hétre is s majd nyolczra is (ezerekre) felment. S nem szánja ugyan, hogy hazája mellett költött; de nehezli, hogy semmi hasznát nem látja költségének. S együtt rabol a török, (ide nem más, hanem csak az *egri*, a kinek, ügyteszik, ez a föld jó rendtartással könnyen ellene állhatna); legfőképen azért azt sajnálja, hogy a mi kevese a töröktől megmaradna is, a katonától elvételődik, s nem oltalmára, hanem kárára vagyon maga fizetett népe. S fűzet is, s mégis szenved.

Szikszóra ezer lovasat kellenék állítani, annak egy kapitányt, a ki a Generálistól függene eleiben rendelni. Azoknak a vármegyék fizetnének, úgy hogy se a porták után, se a particulárist, ne kellenék praestálni. Adna bár egy vármegyére ne többet, csak háromezer forintot, a tizenhárom vármegye 36 ezeret, s ne úgy hogy egyszer is mázsor is fizetne; hanem mivel egy vármegye sincs, a kiben ne volna oly ember a kinél háromezer forintot nem találnának, minden vármegye talál kölcsön, kérje s adja egyszersmind a Generális vagy Kapitány kezibe. Meg is cselekszi a mint eszembe vöttem örömet, mert kevesebbet ad hogyszem szokott. Léven együtt ez egy esztendőre való fűzetés: a bizonyosra, mint a mézre, úgy tódulna a jó katona.

Szikszóról a katonát soha élést keresni ki nem kellenék bocsátani, hanem annak a kapitánynak profont mesterének kellenék lenni, a ki, idején kezében lévén a pénz, a felén kenyeret, bort, szénát, abrakot, elegendőt bétakarna; a pénzért mindent is kaphatni. Bétakarván, a lovasnak megfogadásához kezdenének, és egyenként is s kettőnként is *Szikszóra* szállitonn szállítanak, hogy a megfogadásában se szenvedne a szegénység; ottan hópénze mindjárt kezében lévén, élne pénzén, innét a vött élésen annyi nyereség jönne, hogy közel két óra s többre is fizetésül kijutna.

Meglévén az ezer lovas *Szikszón*, a végbeliekkel együtt: *Egertől* nem kellenék félni.

Szabad legény névvel pedig senkinek osztán ne volna szabad

élni, hanem mint tolvajt, mert nem is egyéb, valahol hallanak, kergetnék. Így *pro interim*, a latorság is kigyomlálódnék, a vitézlő rend is a disciplinát megszokná.

Ez én ítéletemet sokan a vármegyék között jóvallják, sőt kértek is, hogy Nagyságodnak is megjelentsem. Én véghez merném vinni, s ha Nagyságodnak tetszik, írja meg Generális uramnak, és adjon szabadságot ő kegyelmének, hogy ilyen jó dolog végett convocálja *Kassára* a vármegyéket, s im én is bémegyek *Kassára*, (noha én ő kegyelme generálisságában még ott nem voltam,) s meglátja Nagyságod, hogy jó karba hozom a dolgot. És ha arra kelne a dolog, effectuálását magamra vállalom, a lovasnak is megfogadását, az életnek is megszerzését, úgy hogy csak Nagyságodtól, s Generális uramtól se *Camarától* se *Bellicumtól* ne dependeáljak, a hadnagyok, a kiket én akarom, azok legyenek. Hiszen ha hazámnak káros szolgája leszek, van 36 ezer forint erő zálogom, azért hazámból ki nem bujdosnám. Egyébiránt énnekem ez gond s galiba, mert a nélkül nem lenne, nem kellene; de hazámhoz igaz szeretetem, sőt majd conscientiam is ha arra menne a dolog, viszen e dolognak föl vállalására. Mindazon által a Nagyságod jóakarattja légyen, egyébiránt, én könnyen elhallgatom e dolgot.

De ha véghez kell menni, Nagyságod olyat ide a mi földünkre ne írjon, a ki biztatás, hanem rémitse a prókátorságban merült fősvény elméket, mert ha féltében nem cselekeszik valamit, emberségére ha bizzuk, veszett dolog. S ámbár a *Pogányság* commissiót instituáljon is: de vagy (a mint sokszor történt) *re infecta* eloszol, vagy hogy meg nem állják; azonban míg az meglészen, veszély lehet hazánkba. Szokása is az a töröknek, hogy valamikor commissiót ígér, az füst alatt addig a mit elkaphat, el nem mulatja; a tractáról, az mi meglőtt, csak meglőttnek mondja.

A mi pedig a Nagyságod hireit illeti, hogy nemcsak Budáról, hanem másunnan is, vesznek eredetet, én nem kétlem; irtam vala csak meg egy barátom szavát. Arra képest én soha magam a *Fejedelemnek* securitást nem ígértem, sőt az ígérők ellen Nagyságod információjából okoskodtam. Nem is hiszem, noha nem vevén pénzen a török a szép szót, kiméletlenül osztja arra a részre, hogy fiainak országában successiót nyerhessen. Azokra is alkalmatlan expeditiója alatt, hogy csalárdság ne lateáljon, nem kétlem, hanem ha csak defensive akarná ottan magát tartani, s itten annál bátrabban minket offendálni; s méltó ugyan mind a fejedelemnek s *Máté* vajdának is őrizkedni.

Ha papirosra mernék egy dolgot bízni, méltó volna igen azt Nagyságodnak érteni; de nem szerencsétetem, mert est *res magnae importantiae* most lévén egy alkalmatosság, a mellyet, nem tudom ha valaha feltaláljuk: kevés pénzzel és vérrel sokat

nyernénk. De, a mint Nagyságodnak megírtam, pennára nem bizom. Isten ha alkalmatosságot ad, szóval megjelentem Nagyságodnak.

Constancinápolból a francziai követnek elmeneteli, lévén igen barátos a fejedelemmel, hihető léssen alkalmatlanságára, annyira, hogy nagy confidensétől fosztatott meg. Tűz lévén pedig *Franzeiában*, félek, hogy a *Szamost* és a *Dunát*, oltani, ne kívánja a töröktől. El is higye Nagyságod, hogy üressen és semmi nélkül ily nagy szükségben a francziai ágens nem ment el a *Portáról*; azok is esztelenül cselekedtek volna, ha ezt avocálván, inexpertusra és ujjabb követre biznák sollicitálandó dolgokat.

Szokott gyümölcsnél jobbat, országunk leendő gyűlése is, hogy magával hozzon: nem remélhetem; mert úgy látom, hogy köztünk inkább gerjed hogyses csillapodnák a dissensió. A *reli-gióról* való quaestiót a mi nézi, úgy látom hogy különben nem deponálják, csak a mint én Nagyságodnak megírtam vala. Nem is csudálom hogy a fejedelemnek írván Nagyságod ő se a dolgot érteni, se választot írni kívánjon; mert fentartja, tudván, hogy nincs alkalmasabb ok köztünk a dissensió felháborítására annál. Emlékezzék Nagyságod reá, hogy mihelyt a fiának successiót s azzal magának securitást talál, hogy kijövetelével kedveskedik a töröknek. De Nagyságos uram ha, (etc. nem merek többet írni). Könnyű volna a röplő ludnak tollait kiszedni, s volna most az ideje.

A *hajduk* eleiben Generális uramtól independest nem jó volna rendelni mert — a mint Nagyságod igen jól animadver-tálja — akarhatja ellen is oda a hova akarnák hordoznák, s a szerint gyakorta fel is ültetnék. De mindazon által egyet, — a ki néha biztatná őket, vagy a kivel néha dolgukat közlenék, vagy ügyökben a kihez folyamodnának, — ha rendelnének: nem látok abban semmi akadályt, de hozzájuk közel lakosnak kellenék lenni; mert félttem vagy elhajlástól vagy hódolástól őket. *Kassa* alkal-matlan s messze is nekik, ott is csak a *vicze* s nem a *fő* diri-gálja őket, a kitől hallgatni Nagyságod tudhatja ha jó é.

Bornemisza uram, a mint Nagyságod írja, sajnálja Nagy-ságod én általam üzenet; nem kétlem hogy inkább akarta volna, ha oly ember által üzenté volna Nagyságod, a kit vagy dirigál, szelidebben szóllott volna. vagy a kin uralkodik s nem merte volna kimondani a valót. Én. Isten látja, semmit többet se különbet a Nagyságod szavainál nem mondtam, kiért úgy látom én reám is neheztel, de az jó hogy oly harag a kitől senki sem fél.

Keglevichnek én tanácslottam volt, a mint Nagyságodnak is megírtam. hogy fölmenjen. Be is ment volt *Kassára*, hogy főgenerális uramtól kéredzzék; de úgy látom elmulik, biztatván — hihető — azzal is magát, hogy lám *Barkóczit* is eléggé ijesz-

tették s mondták hogy így s amugy lészen, de lám csak semmi-ben múlt. Mi tagadás, én is azzal biztatnám magamot; mert lám ő felsége ugyan Nagyságodra bizta volt a dolgot, de eddig senki sem büntette őt insolentiaiért; hihető ez is üdövel elfelejtődik.

Az ezer lovasnak ott is, itt is, hogy ujonnan ő felsége megparancsolta fogadását, rendelvén odavaló részének a kamaráról s felső Ausztriából it füzetéseket, ide való részének pedig, adván *pro jure perennali* bátyám uram ő kegyelme 20 vagy 25 ezer forintot, azzal megfogadását, ki ne jovallja hazánk szükségére nézve, noha bátyám uramra ő kegyelmére nézve lehetne kérdés. De ott hogy Nagyságod effectuálja nem kétlem, *itt*en hogy végben menjen, csaknem Tamásként *nisi viderem*. Ezer lovast pedig 25 ezer forinttal esztendeig, s annál inkább *continue*, nem tart-hatni. S mi haszna elkezdni, s elfogyván a pénz megúnni. Én Nagyságodnak opiniómat megírtam. Ha azzal a vármegyéket megsegitené ő felsége, az ezer lovashoz fogadhatna az ember gyalogot is, a kit én *Szikszóhoz* csak igen közel, (hogy a kevés hadnak ereje *esset virtus unita, sic fortior*) igen jó alkalmatos-sággal egy jó helyben tudnék helyheztetni, a honnét reá érkezhetne mind *Onodra, Szenderőre, Diósgyőrrre* is. Így lehetne mégis a csatázó ellen valami kis oltalmunk. Csak Nagyságod a kamarával ne biztasson, mind jó lészen a dolog.

Onodnak s annak a végháznak állapotját méltán írja Nagyságod csufosnak. Ám ott benn volt *Bornemisza* uram; én bizony nem tudom mit végeztek, mert olyan dolgokat nem igen közöl velem Generális uram a ki Bornemisza uram által megyen véghez. Innet vagyon, hogy keveset is communicál velem, vagy inkább semmit, némely onnét felől jött hírek kívül, mert kevés megyen ő kegyelme nélkül véghez. Méltán is nehezteli Nagyságod, és Nagyságoddal ez a föld; mert sok alkalmatlan dolgok esnek, s tudják hogy Nagyságoddal mind vér szerént s mind egyébiránt is *coniunctus et dependens*. Én ő kegyelme generálisságában Kassát nem láttam.

Szunyogh uram, nagy grátiában lételéhez bizván, megdézsmálta a *szendereieknek* veteményit. Késő érkezett a Nagyságod levele, mert én is ahoz tartottam volna magamot. A Gömörvármegye főispánására is bément, de csufossan; Nagyságod talám hallhatta.

Az *abaujvári* had hol légyen szintén most, nem tudhatom, de hihető *Inancsot* el nem hagyták, ha valami része bément is a végházban.

A *vármegyék mustráltak é* meg mindnyájan, nem tudhatom. *Borsod*, a ki én ispánságom alatt vagyon, az mért meg nem mustrált, Nagyságodnak megírtam. Nem is eshetik az mi reánk, hogy mustrálni ha nem merünk ellenségre reá menni annál inkább. Mert az ott való nemesség jobb részént a három végházban lakik, a ki majd mindennap mustrálja magát az ellenség előtt; az itt

kinn lakos nemes ember hódul, — ha fegyvert köt, könnyű garázda a török, véletlenül megnyomorítja, s nem vesztet mód nélkül. De nagyon reá feleltek hogy minden órában, ha lészen hova hátokat vetni, kész talpra állani; de így, ha a törököt uralni engedjük, ne készerítsük mód s alkalmatosság kívül az ellenre, mustrálásra. Mindazon, ha Nagyságod parancsolja, az legkönnyebb dolog. Gyalogot pedig az a vármegye, míg a többiek aludtak, hogy tartott s most is tart többet is hogysen kellene, ezt az egyet, — azért mivelhogy én ispánságom alatt is vagyok, — tartozom Nagyságod előtt menteni.

A *budai vezér* levelének mását hogy Nagyságod megküldte, alázatosan megszolgálom, azt is hogy hosszú írásimot nem nehezli olvasni, sőt a cselekedetembe bátorít. És im látja Nagyságod, hogy parancsolatjához alkalmaztatam magamot, kiben ha vétek, Nagyságod kérem megbocsássa, ez után is én, grátiának tartván ebéli Nagyságod jó akaratját, gyakor írással udvarlok Nagyságodnak. Bár a *krakai vajda* levelével is voltam volna oly szerencsés, mert solidus ember írásában is, szép tanulságot is vehettem volna. De értvén continentiáját, *tantum facit*. — Nagyságodat alázatosan kérem, ha szabad tudnom *internuncius* uram mi jóval jött, adja tudtomra, és vigasztaljon ennek utánna is jó hireivel; a mint megírtam, bizony nagy grátiának tartom, és alázatosan is veszem Nagyságodtól.

Innét Nagyságodnak most semmi bizonyos hirt nem írhatok; hanem e napokban szembe lévén *Lónyai Zsigmond* urammal, beszéllették ugyan előttem meghitt emberi, hogy *Kemény János* feles pénzzel ment volna be *Lengyelországban*, szolgálvaival, a kiket előtaláltak, beszéllették is; az volt a hire, hogy a mostani menyé Lengyelországban lévő zálogos jószágát akarja kiváltani; némely, e menyegzőre vásárlani hogy ment légyen, hirdeti; de hogy ő közöttök nagy és belső emberét, nem hihetem, hogy csak ez okokra nézve bocsátotta volna el maga mellől. — A fejedelemasszony *Váraddá* jő s beviszi, hogy a fejedelem lássa, a kisasszonyt kit *Somlyóról* az anyja *Váraddá* viszen. — Ugyan ottan érttettem, hogy *Gyulához* érkezett légyen kétezer török, — s holtát *Bornemisza Pál* uram feleségének.

Meghitt *erdélyi* és más jó *akaróim*mal csak most szembe lévén, egyebet sőt ezt sem érttettem; ajánlották azzal magokat, hogy rövidnap értetnek hirekkel. *Serédi István* uramot igaz mondották, hogy ujonnan most megyen be a *Portúra*.

Ezeknek utánna tartsa meg Isten Nagyságodat.

Datum ex Castello Gorom die 25. Augusti 1641.

Nagyságodnak

alázatosan szolgáló kereszt fia
G. Forgács Sigmond m. p.

II.

1642. május 22.

Alázatosan szolgálók Nagyságodnak, áldja meg Isten Nagyságodat kívánta való javaival.

Fiúi engedelmisségemnek ezzel is akartam alázatosan jelét adnom, hogy Nagyságodnak tudtára adjam, hogy Istennek akaratajából menyegzőm ment mind szerencsésen mind becsületesen véghez ez elmúlt vasárnap. Így mindketten nem egyebet kívánunk, hanem hogy értvén a Nagyságod parancsolatját, annak alázatos szolgálatunkkal megfelelhessünk, és hova hamarabb Nagyságodnak magunkat szolgálóul bemutatthassuk, várván mindilyen érdemetlen voltunkra is a Nagyságod atyai áldását.

E mellett Nagyságodat alázatosan kérem, a *Vasvármegyei* káptalanra méltóztassék egy requisitorium mandatumot küldeni, mivelhogy a feleségem akar valami leveleket onnét kivenni, és ugyan ő nevére kell írni a mandatumot.

Én Nagyságod alázatosan szolgáló fia maradván kívánom, hogy Isten Nagyságodat tartsa meg kedves jó egészségbe.

Datae Rohoncz, die 22 Maii 1642.

Nagyságodnak

alázatosan szolgáló kereszt fia

G. Forgács Sigmond m. p.

Kivül: Excellentissimo Principi Domino *Nicolao Ezterhási* de Galanta, perpetuo de Fraknó, Aurei Velleris Equiti, Regni Hungariae Palatino, Judici Cammanorum, Comitatum Zolliensis, Soproniensis et de Bereg comiti supremo, Sacrae Caesar. Regiaeque Majestatis intimo Consiliario et per Hungariam Locumtenenti, etc., Domino mihi gratiosissimo.

III.

1643. február 20.

Alázatos szolgálatomot ajánlom Nagyságodnak, áldja meg Isten Nagyságodat kívánta való javaival.

Fraknból 21 januárii költ Nagyságod levelét tegnapelőtt adták meg, melyből értem mind azt, hogy én leveleim nem jutottak a Nagyságod kezéhez, s mind azt, hogy e napokban betegséget szenvedett legyen Nagyságod. Szomorú hír mind a kettő, és legfőképen a Nagyságod nyavalyája, melyből hogy Isten Nagyságodat ki segítse, egészséges és hosszú életet engedjen: tiszta szívből kívánom. Ritkán való írásomról pedig Nagyságod előtt nem mentem magamot, mert a Nagyságod parancsolatja szerint, igassággal írom, Nagyságodnak gyakran írtam, de úgy látom hogy veszett levél az, mely a postákra biztattatik. Kérem alázatosan Nagyságodat, ez iránt vétkesnek, vagy feledékenynek ne véljen.

Az oda fel levő állapotokat, így a Nagyságod jó egészségéről öröndetes hírt örömet érték vala *páter Dobronoki* uramtól, de nem leheték ekkedik szembe ő kegyelmével, lévén *Erdélybe* utam, a honnét nem régen érkeztem meg; elébb megfelelően rendesen a Nagyságod írására, az oda be való dolgokról bőven írok ide alább.

Régen várjuk a Nagyságotok engedelmet, hogy *Kassára* gyűlhetnénk, és egyenlő értelemmel magunk oltalmára és megmaradására nézendő rendelkezéseket tehetnénk. Addig is váránk, hogy a kihez, úgy mint a kassai generálishoz. kellet volna gyűlnünk, az is kihala közölünk; ki gyűtsön össze bennünket. már az sincs. De reméllem hogy ő felsége nem hallasztja tovább, és nem hagyja Kassát gondviselő nélkül; mivelhogy *Bornemisza* uramot, ily nagy autoritásába, sokáig meghagyni, nem tudom ha tanácsos é. Ha szabad Nagyságos Uram vagy kérem, vagy tudnom, mellik német úr jó Bécsből közinkbe, kérem alázatosan Nagyságodat tudósítson. Mert ide nagy a hire hogy német generálisunk lesszen; a melynek békeséges megmaradása felől én nem felelek. Egyébiránt én a mi gyülekezetünknek jó végét várom.

Jó szándékába adja Isten ne legyen Nagyságodnak semmi akadéka, és hozza ide közinkbe, kedves jó egészségbe. Bizony szükséges is volna, ha minket is rendbe venne Nagyságod, mert igazán fejetlen lábak vagyunk; Isten ingyen való irgalma, a ki ily nyomorult állapotokban oltalmaz.

Nem is hiszem hogy e mostani erdélyi lakodalomba főtt és forralt étek, szájunkat, könnyen meg égesse; nem is volt hidgye el Nagyságod a mostani gyülekezetbe semmi oly titkos és ellenünk való köfujás; sok okokkal állíthatom, mert egy az hogy a császár és a lengyel király ő felségek követe kívül és a Hetmany és Krakai vajdáé kívül, az egy kurlandiai herczeg ifu, és inas követe kívül, nem volt senki oly ember, a ki barátságos lett volna véle. Sőt igassággal irom Nagyságodnak, hogy vendégségébe mutatott fősvénységével azt nyerte, hogy a vármegye követei, ha *Kerekes* András uram a pozsonyi követ nem tartóztatta volna, mind együl egyig vissza mentek volna az ajándékokkal. A lengyelek, azok mint a bokrot úgy szidják. Im csak ezen órába mene el tőlem a krakkai vajda követe, a mely négy nap volt nálam, (derék ember, a királynak követe is volt a portán hat esztendeig.) az is gonoszul emlékezik felőle. A kivel én derék barátságot és ösmeretséget vetettem. Szántsándékkal késett ottben *Fejérváratt*, még *Ali Pasa*, a ki a fővezér kapucsi pasája, be nem érkezett: hogy bizonyosan értekezhessék a portai állapotokról. A minemű tatár és türökül tudó szolgálai és kémjei jártak *Ali* pasához és szolgálaihoz, tudakozván magánossan az állapotokról, azt felelték neki hogy a császár az bolond és magtalan, és minden állapot a

fővezéren fordul. a ki, csak ötet ne bántsák, ő senkit sem bánt; semmi hadi készülétét sem mondották. Ez így lévén, immár nem tudom. ha a fejedelem rettentő hírének higyük é, vagy *Ali* pasa szavainak. De bizonyos dolog, hogy örömet békével uralkodni akarna a vezér.

Egyebiránt én soha *Erdélytől* úgy nem tartottam mint mostanság. Félek is inkább onnét semmint a töröktől. És noha előbb irám Nagyságodnak hogy a mostani menyegzőn semmit nem végeztek, de egy elvégezett és azelőtt immár eltökéltt készülétéből semmi jót nem várhatok. Mert noha a mi internunciusunkat hogy nem acceptálta a török, nem jó jel; de én ebben az opinióba vagyok, hogy ha resolválta volna magát a mint a fejedelem rettent, az előtt a mint a lengyellel cselekedett, simpliciter csak visszaüzné a követet, nem keresne sem vetne ennyi cselt. De hihető, hogy vagyon még ő előtte is oly koncz, a mellyen rágódik és mulatoz.

Az eltökéltt szándék pedig a melyről emlékeztem ez, hogy *Rákóczi* Sigmondot, a kisebbik fiát, *Fogarash*a akarja helyhez-tetni, kivévén onnét *Kemény* Jánost a kapitányságból, és ott akarja hogy resideáljon, generálissává tévén a székelységnek is. Az ifjú fejedelmet az öregbik fiát, *Fejérvárr*at hagyja. Maga ott járhat a hol akarja. Az első Havasalfölde felől Erdélynek kapuját őrzi. A másik az országbeliekre vigyáz. Magának késszen lévén hadnagy, a kik soknak vannak, ide az ő fölsége ditiójába, pénzért mingyárt elég hadat fogadnak, bár a székelység és az erdélyiek otthon maradjanak is. El is hidgye Nagyságod, hogy ha egyebért meg nem cselekszi is, de megcselekeszi *Ecsedért*, ha másképen hozzá nem juthat. Melyre méltó volna vigyázni, mert mind az öreg *Bettlehen* István, mind *Bettlehen* Péterné felette beteg, tudja Péternek magának Nagyságod állapotját.

Azért ezek így lévén, én vékony tetszésem ez volna, hogy valaki lenne *Generális*, de ne *Kassán*, hanem *Szenderőben* rezideálna. Oka egyik az: Kassa városa maga magát, ha akarja, megoltalmazhatja, és jobb volna ha a kassai praesidium, együtt a generálissal, *Szenderőbe*, a mely az ellenséghez közelebb, vigyázna; és bizony annál is jobban vigyázna hogy tudná, hogy nem a kassai piaczon sétál. Második oka az, hogy bátrabb szívvél is szolgálna, mert nem volna rab mint *Kassán*, és nem akkor köthetnék nyakon, mint *Dóczit*, a mikor akarnák. Harmadik, hogy ha Kassa ellenkezni akarna is: *Szenderőből* *Kassának*, de nem *Kassából* *Szenderőnek*, árthatni. Negyedik, hogy ő felsége kamarájának és költségének is megkimélésére esik; mert *Szenderőbe* lakván a generális, a főkapitánynak nem kellenék füzetni. Ötödik, hogy ily nagy praesidium lévén *Szenderőbe*, valamennyi falu a *Zsitvatoroki* végezés után *Szenderő* táján behódult, mivelhogy az utolsó tractába a felől

nem volt semmi végezés, mind fel szabadíthatnak, lévén a vármegyéktől adandó segítséggel együtt elég ereje Szenderőnek *Eger* ellen, a honnét vagyon nekünk, derekas bántásunk. Így Kassától nem kellene senkitől félni.

Szadmárt az után muniálja ő felsége, és szaporítsa meg a vitézlő népet benne, vivén elegendő profontot is belé. Nagyot kötök hozzá, hogy, tudván hogy Szadmárral nem bír, és a generálissal sem, vesztég fog ülni. Egyébiránt én, Nagyságos Uram, senkinek securitást nem ígérek. Mind bátyám uram *Pálfi Pál* uram, mind a kassai kamara, írja hogy sub dató 23 Januarii jött volna ki egy decretum ő felségétől, hogy engem szadmári főkapitánynak declarált. Soha — igassággal írom Nagyságodnak — hogy csak nem is gondolkodtam felőle, hogy ennyi kegyelmét mutassa ő felsége hozzám, érdemetlen szolgálához. (De mivelhogy ő felsége nekem még nem parancsolt, generálisomat sem tudván se állapotomat, még ahoz az állapothoz nem kerülhetek; ottan ha ő felsége parancsolja, kész vagyok alázatosan ő felsége parancsolatjának engednem, noha bännám, ha a mint sok jesuvita pátereknek, nekem is úgy nem szolgálna az aër, és az ott való lakás. Mi tagadás Nagyságos Uram, csudásnak is tetszik *Milith* uram amótiója, mert tudom, hogy midőn szegény *Nyári* uramat generálissága előtt szadmári kapitánynya akarák tenni, megváltozék az állapot, és *Milith* uramat, mint régi szolgát, tisztibe meghagyák, szokása ellen lévén a felséges austriai háznak a szolgálatban eltörődött szolgálktól elvenni a tisztet. Amint hogy az utolsó soproni gyűlésbe is volt ugyanezen dolog felől hasonló discursus.

A lakodalomnak és követeknek állapotját, és magok viselését is, másoktól tudom megérti Nagyságod, és az odabe való ceremóniáknak modalitását is; én rövideden azt írhatom, nagyobb hogy volt a füsti a peccenyéinél.

Nagyságodat alázatosan kérem, leveleimet ha megadták Nagyságodnak ekkedik vagy nem, tudositson; mert igen bännám ha más kezéhez akadna; írván biztomban Nagyságoduak, a melyet ezután sem mulatok el. Engem Nagyságod grátiájában tartson meg. Kivánom hogy Isten Nagyságodat éltesse sok esztendeig kedves jó egészségben.

Költ Tisza-Szent-Mártonban, februáriusnak 20. napján, 1643.

Nagyságodnak

alázatosan szolgáló kereszt fia

G. Forgács Sigmond m. p.

IV.

1644. márczius 15.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagyságodnak. Isten minden kívánsági szerént való jókkal, egészséges hosszú élettel áldja meg Nagyságodat.

Vöcsey János az ő felsége leveleivel *Lőcsénél* tovább nem mehetvén, ezen órában érkezék ide csak alig és veszedelmessen szaladhatván vissza; szemével látta, mikor be mentek *Lőcsére* a commissáriusok, akik a fejedelem számára foglaltak. Immár övé levén *Lőcse* a több kúcsos városokkal, egyszóval éppen a Felső Magyarországot elfoglalván és birodalma alá hajtván, naprul napra elébb jönn, és mégis késeltetik a succursus? *Kassa* is hihető hogy addig oda vagyon, mivel az előtt is hajladozni kezdett volt, nem oly könnyen üzetetik ki belőle a mely könnyen magát bele helyezettette. *Szepeshez* semmit sem kell biznunk Nagyságos Uram, mert Faustus *Danctius* a ki ezelőtt postamester volt Kassán, szavahihető ember, szemeivel látta mindennemű provisioját. Mindenestül talán huszonnyolcz hitván Vibroncs lengyel vagyon benne, és egynehány gyalog, a kik a koplaláshoz nem szokván, immár ketten szöktek el közzülök, kötelen kieresztkedvén, mivel csak egy ökölnyi czipócskát, kettőt, adnak nekik napjában, s ahoz semmit sem. Alig várják azok, hogy csak alája menjenek, örömet feladják, hogy hamarabb megszabaduljanak az éhségtül. Mellyet ha magáévá teszen a fejedelem, szintén úgy jár mint *Munkács*.

Azért alázatossan kérem Nagyságodat, idején remedeálja Nagyságod, hogy kezéhez ne jusson; mert ha bele szállhat, bizony nehezen vagy talán ki sem űzhetni belőle. Igen jó volna, ha ő felsége praesidiomot küldhetne bele, bár csak ötven muskatérost; úgy jobban bizhatnánk hozzá.

Azon is alázatossan kérem Nagyságodat, a succursusnak jövetelét Nagyságod ne késeltesse, hogy szintén nyakunkba ne jöjjön; nem kell a profontnak comportálásaért késeltetni; lám a *Rákóczy* hadának semmi élés nem comportáltatott, mégis jól él és naprul-napra elébb jön; szintén úgy el élhetne az ő felsége hada, mert a mit ezektül kimélünk, amaz eljövén, az töltözik vele. Mégis alázatossan kérem Nagyságodat, szegény hazánkat megszánván, maturalja Nagyságod a német succursust, ne borítsa el teljességgel országunkat majd mintegy gyalázatunkra.

Szegény bátyám uram felől semmit sem hallhatok, él e vagy hova lett. A szegény atyámfia beteges ágyában *Szalánczon* fekszik. Megítélheti Nagyságod minemű búsult szívvel legyenek. Jóságom oda vagyon, a kivel keveset vagy semmit sem gondolnék, csak szegény bátyám uram felől jó hirt hallhatnék. Azért alázatosan kérem Nagyságodat, ha mit értett Nagyságod ezekről bizonyost, tudósítani méltóztassék Nagyságod, hadd ennyi búslásomban vigasztaljam magamat a Nagyságod levelével.

Egynehány rendbeli levelet irtam ezelőtt is Nagyságodnak, mellyek kezéhez jutottak e Nagyságodnak, kérem alázatossan, tudósítani méltóztassék. In reliquo eandem illustrissimam ac excellen-

tissimam dominationem Vestram diutissime feliciter valera desiderans.

Datum Galgóczi, die 15. Martii A-o 1644.

Nagyságodnak

alázatosan szolgáló kereszt fia

G. Forgács Sigmond m. p.

P. S. Nagyságodnak mindezekről bővebb információt adhat e levellem vivő Curier, audientiát adván neki Nagyságod.

Kivül: a nádor szokott czíme.

Vörös ostyába nyomott zárópecsétjén e körirat: Comes Sigismundus Forgách, perpetuus de Ghymes, Com: Borsod et Sabolch supremus comes, Consil. et Cubicularius.

A kismartoni hercegi főlevéltárból.

Közli: DR. MERÉNYI LAJOS.

BOCSKAY ISTVÁN LEVELEI KASSA VÁROSÁHOZ.

I.

Stephanus Bochkay de Kis Maria divina miseratione Transylvaniae princeps, partium regni Hungariae dominus et sicularum comes etc.

Prudentes ac circumspecti fideles nobis syncere dilecti. Salutem et favorem.

Vestra a nobis postulata per legatos intelleximus, de fide constantiaque V. D. erga nos nil dubitamus, imo illi, ut decet, congratulamur. Curam defensionis vestrae nos habituros singulare opere magis, quam verbis declarare volumus, Vataium certorum militum nostrorum capitaneum praeterita nocte cum manu haud contemnenda praemisimus, nunc rursum Demetrio Tornay obsidionis Scepusiensis praefecto dedimus in mandatis serio, ut relicta oppugnatione arcis, universo cum exercitu urbem vestram ingrediatur. Ob eandem etiam causam nos metipsi festinato itinere huc appropinquamus et ad possessionem Geöncz castra locare statuimus, ut ad omnes occasiones et hostis furori resistere et V. D. si opus fuerit, in tempore auxilio fieri valeamus. Quare V. D. hortamur et admonemus serio, ne vanis si quae praecurrerint hostis terriculamentis expavescant vel desperent, neve a fidelitate nobis debita deterreantur, cum et intus secum satis validam militum nostrorum manum habeant et foris nosmet ipsos hostis furorem retenturos. Jam enim et dominorum magnificorum Homonnay et Magoczy, nobiscum coniuncti sunt exercitus et comitatum etiam vires adnexae atque de die in diem adnectendae. Ut dubium non sit, nos divino favente auxilio ab urbe vestra hostis impetum alio trans-

versuros. Et bene valeant. Datum ex castris nostris ad possessionem Geöncz positis, die ultima novembris anno Domini 1604.

Stephanus Bochkai.

Kivül: Prudentibus ac circumspectis, iudici primario caeterisque iuratis civibus civitatis nostrae Cassoviensis etc. fidelibus nobis sincere dilectis.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros pecsét nyomával, Kassa v. lt. 5074. sz. a.)

II.

Stephanus Bochkay de Kis Maria, divina miseratione princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et siculorum comes etc.

Prudentes et circumspecti fideles nobis dilecti. Salutem cum favore.

Néminemű szükséges dolgainkról izentünk kegyelmeteknek az nemzetes Kapronczay György uram az mi szepesi kamara tanácsunk és Basoldy László jámbor szolgánk által. Intjük kegyelmeteket, hogy az mi kívánságunkhoz szabja magát. De coetero bene valere easdem cupientes. Datum ex arce nostra Sarospatak decima quinta februarii anno 1605.

Stephanus Bochkay.

M. Kathay, cancellarius.

Kivül a szokott czímezés és Cassoviae.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros pecséttel. 5103. sz. a.)

III.

Stephanus Bochkay de Kis Maria divina miseratione princeps regni Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et siculorum comes.

Prudenti et circumspecto fideli nostro nobis dilecto. Salutem et favorem.

Miérthogy minekünk az Debreczeny Dombay Mihály deák bizonyos summával tartozott, semmiképpen rajta meg nem vehetjük, hanem az debreczeni Nagy Gáll Istvánnak bizonyos adósságát hajtotta minekünk ott Kassán Som Lőrincz deáknál, mely adóslevelet in specie Kapronczay Györgynek adtunk. Haggyuk azért kegyelmednek, hogy azokat mingyárást adassad Kapronczay György kezében, minthogy nekünk hajtotta Nagy Gáll István. Ezben egyebet nem cselekedvén. Datis ex Saarospatak, 15 februarii anno Domini 1605.

Stephanus Bochkay.

M. Kathay, cancellarius.

Kivül: Prudentibus et circumspectis dominis stb.

Alatta más kézzel: Exhibitae et perlectae 17 februarii. 1605. Ex Saarospatak 15 februarii.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros pecsét. 5102. sz. a.)

IV.

Stephanus Bochkay de Kys Maria divina miseratione Transylvaniae princeps, partium regni Hungariae dominus et siculorum comes.

Prudentes ac circumspecti fideles nobis syncere dilecti. Salutem et favorem.

Vettük leveleteket, és abban mit írjon minekünk, megértettük. De miérthogy az dolog oly, hogy azt írásunkban el nem igazíthatjuk, hanem rövidnap bizonyos commissariusunkat bocsátjuk oda annak és egyéb dolgoknak eligazításáért; mi nemhogy az városnak szabadságát rontani akarnók, de inkább oltalmazni és öregbiteni akarjuk. Izentünk szoval is az kegyelmetek követitől, Zegedy Andrástól, Fekethe Ferencztől és Tolnay Mihálytól, az mit mi szónkkal mondanak, higgyétek meg szavokat. Bene valeant. Datum ex arce nostra Sarospatak die 21 mensis februarii. 1605.

Stephanus Bochkay.

M. Kathay, cancellarius.

Kivül a szokott czímzés.

Alatta más kézzel: Exhibitae 23 februarii. Patakinó.

(Eredetije papíron, zárlatán piros pecséttel, 5105, sz. a.)

V.

Stephanus Bochkay de Kis Maria, divina miseratione Transylvaniae princeps, partium regni Hungariae dominus et siculorum comes etc.

Prudentes ac circumspecti fidelis nobis honorandis Salutem et favorem.

Adák értésünkre, hogy Hancz Unguday az profont mester elszőkött, az mely házban penig lakott, azon volt nyolczszáz forintja. Annak felette Bokri Miklós is, az mely nyolczszáz forinttal az camarára adós volt, kiért az háza volt retestumban (*így!*) azokat kegyelmetek igazítsa el és ha ki az házakért leteszi az pénzt, adassék annak, az pénz penig kegyelmetek által szolgáltatassék kezünkhöz.

Heginius András papnak is úgy értjük, hogy ugyan cassaiak, Nyró Jakab és egy nemezgyártó, ismét Dobray Péter, Zakacz Antal és Cocus Lukács voltanak adósok, de nem tudatik mennyivel. Kegyelmetek azért igazítja el s menjen végére az adóságnak mennyi és kivevén tőlük, haladék nélkül szolgáltatassa mi kezünkhöz.

Ugyanazon Heginius Andrásnak Pataki István deák is volt adós négyszáz forinttal, azt is azonképpen vegye meg kegyelme-

tek rajta mingyárást, mivelhogy mostan az pénzre szükségünk vagyon, Secus non facturi. Datum ex arce nostra Sarospatak, die 21 februarii, anno 1605.

Stephanus Bochkay.

Kivül a szokott czímzés.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros pecsettel, 5104. sz. a.)

VI.

Stephanus Bochkay de Kis Maria divina miseratione Transsylvaniae princeps, partium regni Hungariae dominus et siculorum comes etc.

Prudentes et circumspecti fideles, syncere nobis dilecti. Salutem et favorem.

Az kegyelmek panaszolkodását minden részében megértettük, azonképpen Segniey uram is egynehány levelében panaszolkodott kegyelmekre, de mi mindenik félnek panaszolkodását csak egyaránt vevén és hívén, hogy az dolog nyilvánban való igassággal előmehessen, bocsátottuk kegyelmek között Barchiay János uramat és Orlé Miklós uramat mi tanácsinkat, hogy avagy szép intésekkel ezt az kegyelmek között való controversiát leszállítsák és csendességre hozzák de úgy, hogy az kegyelmek szabadsága éppen és fogyatkozás nélkül fenmaradjon; ha penig le nem csendesíthetik, megértvén mindenik félnek igasságát, vádlását és maga mentségét és kinek-kinek actióját jó bizonyságokkal attestatio után megértvén, hozzák írva minekünk, hogy mi is az dolognak igasságát megértvén, tudhassuk mindenik félt in officio contineálni és panaszát, amint illik, eligazítani. Végezetre az kegyelmek régi szabadságával mostan ígért immunitásról semmi gondolkodása ne legyen kegyelmeknek, mert *mi oly feledékenyek, sem oly háládatlanok nem vagyunk, hogy ennyiszor hozzánk és szegény hazánkhoz tökéletesen megmutatott hűségtekről elfeledkezzünk* és azt megsértsük, sőt bizonyos legyen kegyelmek abban, hogy azokat minden punctumaiban meg akarjuk állatni és ha miben az mostani háború időnek állapotja miatt megsértettek volna, de prima occasione azt is restauráltatjuk és annak felette amiben Isten módokat mutat, azokat mindenben erősíteni és nevelni is akarjuk. Bene valeant. Datum ex arce nostra Sarospatak die 25 mensis februarii. Anno Domini 1605.

Stephanus Bochkay.

M. Kathay, cancellarius.

Kivül a szokott czímzés.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros pecséttel, 5107. sz. a.)

VII.

Stephanus Bochkay de Kis Maria divina miseratione Transylvaniae princeps, partium regni Hungariae dominus et sicularum comes etc.

Prudentes ac circumspecti fideles, sincere nobis dilecti. Salutem et favorem.

Hogy kegyelmetek mind az mi levelünkben irt szép inté-sünkre s mind penig tanácsinknak és arra az dologra bocsáttatott comissariusinknak jó törekedésekre magát ez controversiában meg-mérséklelte és mégis csendesedett, azt kegyelmeitektől fölötte ked-vesen vettük és ezt is kegyelmeeteknek több hozzánk eddig való megmutatott hűségéhez, szegény hazánknek és nemzetünknek hasznosan való szolgálatjához egy csomóban kötjük, megmutatván azt kegyelmeetek, hogy mind az mi tekintetünket s mindaz mos-tani időnek állapotját szemetek előtt viselvén, hazánk javaért bizonyos ideig tűrni is tud kegyelmeetek. Kiről mi is minden időben igaz háladatossággal megemlékeztvén, a mint sokszor mon-dottuk, irtuk és ígértük kegyelmeeteknek, az kegyelmeetek régi szabadságának nemcsak oltalmazói, hanem tehetségünk szerint építői is akarunk lenni. Hogy amiképpen mi az kegyelmeetek szófogadó és engedelmes hűségében megnyugodtunk, azonképpen kegyelmeetek is az mi jó akarattal kegyelmességünkben ne csak magatok, hanem maradékitok is azon leszünk, hogy megnyugodjék és mindenben édes atyátoknak tapasztalatok lenni bennünket. Intvén kegyelmeiteket mégis szeretettel arra, hogy ennek utána is ezen jó respectusokat mindenben viselje szemei előtt és az több városoknak kik hozzánk hajlandók, mutassátok magatokat jó tükörül és jó példaul, hogy azt mi kegyelmeetek köziben és ott való praesidiumunk eleiben rendelt capitányunkat tartsa illendő becsületben és viselje úgy magát hozzája, amint az ő kegyelme állapotja és az mostani időnek kénytelenségei is kívánja, kit ennek utána is mindenkor vehessünk jó néven kegyelmeitektől. Értjük mindazon által, kik legyenek ez mostani háborúságnak indítói és fő okai, kit noha mostan halasztunk, de meglátja kegyelmeetek, idővel büntetetlen nem hagyjuk. Mostan pedig a minemű vétkei-ért Békesi Mártont kegyelmeetek törvénnyel akarja keresni, szere-tettel kérjük kegyelmeiteket, hogy az mi tekintetünkért azt ő neki condonálván, ne pörölje meg kegyelmeetek érette és abból ne legyen se törvénnyel, se törvény nélkül semmi bántása, minthogy egyéb dolgokban mihozzánk ő neki is hű szolgálatját megtapasztaltuk, viszontag kegyelmeeteknek nagyobb dologban is ennél nálunk való törekedésére méltó tekintetünk leszen. A mi nézi az zászló és dob dolgát, mely eddig nála volt, minthogy minekünk ötöt más szolgálatra is kell fognunk és abból tőlünk most itt létében bucsu-zott s nem is lehetne mindarra s mind az mi tőlünk eleiben adott

más szolgálatunkra elegendes, melyeket ő kegyelmeiteknek visszaadván, vegyen becsületesen el tőle kegyelmeitek. Bene valeant. Datum ex arce nostra Sarospatak die 4. Martii 1605.

Stephanus Bochkay.

Kivül szokott czímezés.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros pecséttel, 5108. sz. a.)

VIII.

Stephanus Bochkay de Kis Maria, divina miseratione princeps Transsilvaniae, partium regni Hungariae dominus et sicularum comes etc.

Prudentes et circumspecti fideles, nobis honorandi. Salutem et nostri commendationem.

Ez előtt megparancsoltuk volt kegyelmeiteknek, hogy az Heginus András pap adósságát ott az várason, kikerestetnétek és megis vennétek, az Bokry Miklós házán való nyolczszáz forinttal, profontmester házán valóval és az Pataky István négyszáz forint adósságával egyetemben kiszednétek és kezünkhöz szolgáltatnátok, Mivelhogy azért az vitézlő népnek fizetésére pénzre szükségünk vagy, hagyjuk mostan is kegyelmeiteknek, hogy előbbi parancsolatunk szerint ez megnevezett summákat haladék nélkül kikeresvén és szedvén, szolgáltatassátok mingyárást kezünkben. Nec secus facturi. Datum in castro Zerench. die 8 Martii 1605.

Stephanus Bochkay.

Kivül a szokott czímezés.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros pecséttel, 5109. sz. a.)

IX.

Stephanus Bochkay de Kys Maria, miseratione divina princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et sicularum comes etc.

Prudentes et circumspecti domini, fideles nobis dilecti. Salutem et benevolentiae nostrae commendationem.

Tudjuk azt, hogy nyilván vagy kegyelmeiteknél, ez elmúlt esztendőben minemű romlása lött légyen az mi szegény hazánknak régi szabadságának, és mely nagy inségben voltunk az idegen nemzetség miatt, úgy annyira, hogy sem magunkkal, sem jószágunkkal, sem marháunkkal szabadok nem valánk. De ki mindezeknél nagyobb, lölkünk esméretiben is megháborítottak vala, kiről az egész országnak böcsületes követi ez el mult tavalyi posoni gyűlésben az jövődő dolgot praefagiálván, az egyész ország előtt publice protestáltak, és levelet is vettenek róla, hogy meg akarják magokat az ő szabadságokban és religiójokban oltalmazni. Mely protestatióval nem hogy használtunk volna, de ahhoz képest az

római császár országunk törvénye ellen csak proprio motu oly elviselhetetlen iszonyú articulust íratott volt az több articulusok végében, kinek continentiaja szerint mindnyájan halálnak fiaivá kellett volna lenni. kit kegyelmek is az generalis mód nélkül való cselekedetiből vett eszébe és ahhoz képest kegyelmek Gaálzechyben öszvegyülvén, ugyanazon generálisnak, melyre ő felsége az mi vérünk kiontását, szabadságunknak és religionknak utolsó romlásának executióját bízta volt, ujonnan nyilván izent, hogy az posoni gyűlésben lett protestációval élni akar kegyelmek; ki minemű gyalázatos választ tett legyen, azt kegyelmek tudja, azalatt osztán ő az reábízott executióban el akarván járni, mi reánk római császár hadával, ágyúival jött és várainkat, kit megvett, kit pedig megszállott, nem volt mit tennünk, az minemű módot az Ursten mutatott. az szerint oltalmaznunk kellett magunkat. abban azután az minemű progressust az jó Isten ez ideig adott. és naponként ád, az kegyelmeknek nyilván vagyon, és noha tudjuk jól, hogy kegyelmek mind az német s mind pedig az hajdú vitézek miatt sok károkat vallott és naponként vall, kit mind hazánk szabadsága mellett kellett szenvednünk. De hogy az ellenség ellen jobb módjával oltalmazhassuk magunkat és az több magyar atyánkfiaival is megegyezhessünk, kívántatik öszvegyülni és minden egyéb rendbeli dolgokat hátrahagyván, csak azokról kell végezni kegyelmeknek, mint állhassunk az ellenségnek ellene, hogy az kegyelmek szép hazája megcsendesedjék és épüljön is. Rendeltük az gyűlés napját ez jövő húsvét nap után való vasárnapot azaz decimum septimum diem mensis aprilis itt Zerenchyeu. Kegyelmeket azért szeretettel intjük és az mellett hagyjuk is, hogy akkorra kegyelmek küldje ide bizonyos emberit teljes instructióval és authoritással. kik mivelünk egyetemben minden szükséges dolgokról állandóképpen végezhesse az hazánk közön-séges javára s megmaradására. Secus non facturi. Datum ex arce Zerench die 29 mensis Martii. Anno Domini 1605.

Stephanus Bochkay.

M. Kathay cancellarius.

Kívül: Prudentibus ac circumspectis dominis stb.

Alatta más kézzel: 4 Aprilis aus Serentz. Intimatur Diaeta ad 17 Aprilis.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros pecséttel, 5110. sz. a.)

X.

Nos Stephanus Dei gratia Hungariae Transsylvaniaeque princeps et sicularum comes etc.

Damus pro memoria tenore praesentium, nos pro arduis et pro tempore ingruentibus regni nostri necessitatibus accepisse mutuoque levasse ab universitate liberae civitatis nostrae Casso-

viensis florenos hungaricales quatuor mille, de quibus assecurandos, affidendos et certificandos eosdem duximus praesentium per vigorem, nos praedictam summam ex taxa proxime contributionis iuxta decreta regni in comitiis generalibus in arce Zerencz celebratis colligenda et solvenda, pro soluta et levata computare et recipere: Hoc addentes, quod si praedicta summa dictam contributionis summam adaequaverit bene quidem, sin minus, quicquid illi superfluum fuerit, de iure regni id nobis refundere et restituere modis omnibus deant et sint astricti, vicissim quantumcunque illi ipsorum contributionis summae praesens solutio super abundaverit vel plus efficere clare dinosci poterit, nos ea sub praescripta assecurationis cautela reddere, refundere et restituere prima quaque occasione fore paratissimos, pro ut assecuramus, affidamus et certificamus, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in libera civitate nostra Cassoviensi tricesima die Aprilis anno millesimo sexcentesimo quinto.

Stephanus.

M. Kathay, cancellarius.

Simon Pechy, secretarius.

(Eredetije papiroson, rányomott piros pecséttel, 5111. sz. a.)

XI.

Stephanus Dei gratia Hungariae, Transsylvaniaeque princeps et siculorum comes etc.

Tibi reverendo Stephano Zentandrassy pastori ecclesiae oppidi Tarczal, necnon seniori comitatus Abauuariensis tuisque successoribus universis in tua dioecesi modernis et futuris pro tempore constitutis. Quia summo rerum omnium opifice in functione ecclesiastica locupletissima sacrarum literarum scientia caeterisque praecularis animi et virtutibus praeditus esse diceris, salutem et propensam nostram gratiam. Quoniam nos imprimis dignum et salutare ducendum in hoc lubrico et utique transitorio seculo divinae et excelsae maiestatis gloriam augere, deinde vero ne disciplina etiam ecclesiastica quovispacto per negligentiam labefactata atque amissa esse videatur, exempla divorum quondam Hungariae regum sequuti, libertatem sibi tuisque successoribus universis in tua dioecesi Dei ecclesias regendi, gubernandi, visitandi, errores in eisdem corrigendi, seditiosos schismaticos, innovatores et alios orthodoxae religionis turbatores et molestatores amovendi e medioque tollendi, rebelles quoque ecclesiasticae functionis homines, digna, et si licebit, severa animadversione pro officii tui ratione puniendi et castigandi auctoritatem dedimus et concessimus, prout damus et concedimus praesentium per vigorem. Quare mandamus et committimus serio universis secularibus, necnon verbi Dei mini-

stris et rectoribus scholarum, quatenus praefato Stephano Zentandrassio suisque successoribus legitimis in omnibus iustis licitis. consuetis et honestis in dicta dioecesi modis omnibus obtemperare moremque gerere ac ea, quae sui et successorum suorum muneris erunt, citra omnem molestiam peragere debitaque executioni demandari permittatis, bona autem ecclesiastica qualiacunque sint, si quae forte per loci patronos sive per incolas sive per plebeos distracta et quovismodo abalienata esse comperiuntur, mox et defacto sub gravi indignationis nostrae poena possessoribus ecclesiasticis remittere et restituere teneantur. Nec secus in praemissis facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in civitate nostra Cassoviensi die quinta mensis Julii, anno Domini millesimo sexcentesimo quinto.

Stephanus.

Kívül: 21 die Decembris anno 1606 Cassoviae in generali conventu regnicolarum exhibitae praesentatae et ab universis statibus et ordinibus comprobatae.

Subscripsit Michael Kellemesy, Stephanus Kassay iuratus cancellarius notarius.

(Eredetije papíroson, zárlatán pecséttel, 5112. sz. a.)

XII.

Stephanus Dei gratia Hungariae Transsilvaniaeque princeps et siculorum comes etc.

Prudentes et circumspecti, fideles nobis dilecti. Salutem et gratiam nostram. Az minemű háza itt cassai városunkban Gostavius Tiklernek volt. azt Bochkay Miklós uramnak conferáltuk. Hagyjuk azért, hogy kegyelmetek is bocsássa azt az ő kegyelme avagy penig embere kezében. Secus non facturi. Datum in libera civitate nostra Cassoviense, die 16 Julii 1605.

Stephanus.

Kívül a szokott czimzés.

Alatta más kézzel: Exhibitae 28 Julii Domus Gustavi Dückert Nikolao Boczkai danda mandatum.

(Eredetije papíroson, zárlatán piros pecsét, 5113. sz. a.)

XIII.

Stephanus Dei gratia Hungariae, Transsilvaniae princeps, et siculorum comes etc.

Prudentes et circumspecti fideles nobis syncere dilecti. Salutem et gratiam.

Eörvendy Pál uramnak, mi kincstartónknak és jövedelmünknek (egy szó kitörve) administratorának adtuk Wenczel György itt, mi cassai szabad városunkban piac uzában való házát, kervetivel, szöleivel, szántóföldeivel és réteivel egyetemben. Annak

fölötte Ericus Lassatának majorját kertestől, rétestől. Hagyjuk azért kegyelmeknek, hogy ez mi levelünk látván, az megnevezett házat kertével, rétével, szántóföldeivel és minden egyéb hozzátartozókkal egyetemben bocsássa kegyelmek Eörwendy Pál uramnak kezében, birni maga számára, hasznát is percipiálni. Secus non facturi. Datum in libera civitate nostra Cassoviensi die 19 Julii, 1605.

Stephanus.

Kivül a szokott czimzés.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros pecséttel, Kassa v. lt. 5114. sz. a.)

XIV.

Stephanus Dei gratia Hungariae, Transsylvaniaeque princeps et siculorum comes etc.

Prudentes et circumspecti fideles syncere nobis dilecti. Salutem et gratiam nostram.

Az mint az országnak régi szokása szerint az zerenci gyűlésben is végezés lött arról, hogy az szabad városok az hadakozó szerszámoknak hordoztatására kötelesek (kétszer!) legyenek. Melyre ez mostani indulásunkban szükségünk levén, azok alá való barmoknak és lovaknak előállításáról kelleték kegyelmeket megtalálnunk, kinek száma és mivolta felől, hogy kegyelmek bizonyosb lehessen, ez mostani expeditionknak gondjaviselését, minthogy mi Segney Miklós uramra biztuk és botunkat is kezében adtuk. Intjük kegyelmeket, sőt hagyjuk is, hogy valamennyi számú lovat vagy ökröket és valami módjával az ágyúk, taraczkok, por és golyóbis hordozására Segnei Miklós uram kegyelmeknek eleiben ad és megirandja. annyi számút arra az napra és helyre és olyan módjával, valahová ő kegyelme írja, fogyatkozás nélkül kegyelmek oda küldje és szolgáltassa. És arról több levelünket ne is várja kegyelmek. Secus non fecerint. Datum ex arce nostra Patakiensi die 16 octobris anno Domini 1605.

Stephanus.

Simon Pechy.

Kivül a szokott czimzés és Cito.

Alatta más kézzel: Praesentatae 18 die octobris anno 1605.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros pecséttel, 5116. sz. a.)

XV.

Stephanus Dei gratia Hungariae Transsylvaniaeque princeps ac siculorum comes etc.

Generosi, prudentes ac circumspecti fideles nobis syncere dilecti. Salutem et gratiam nostram.

Bocsátottuk kegyelmek köziben Mladosewyth Péter uramot

bizonyos előttünk álló szükséges dolgaink felől. Annak okáért intjük s kérjük is kegyelmeteket szeretettel, hogy Mladosevyt uramnak szavát meghívén abban az dologban, melyet mi szónkkal kegyelmetek eleiben ad, úgy viselje magát kegyelmetek. kit mind most ke(d)vesen s mind pedig ennek utánna hálaadó elmével vehessünk kegyelmedektől. Bene valeant, Datum ex arce nostra Sarospatak die 20 mensis Octobris anno Domini 1605.

Stephanus.

Ez ő felsége levele mellett én instáltam az kassai városnál és adott ő kegyelmek én kezemhez, kiről recognitionalist adtam, míg ő felsége más assecuratoriát ad, négyezer forintot készpénzt.

Petrus Horwath
Mladosevyth m. p.

Kívül a szokott czímezés.

Alatta más kézzel: Octobr. 22. Praesentatae et perlectae senatui credentiales pro generoso domino Petro Mladosevith literae, qui nomine suae Serenitatis mutui nomine postulavit fl. 12.000.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros pecséttel, 5118. sz. a.)

XVI.

Stephanus Dei gratia Hungariae Transylvaniaeque princeps et Sicularum comes.

Egregie prudentes ac circumspecti fideles, syncere nobis dilecti. Salutem et gratiam nostram.

Az lengyel király ő felsége fő követi levén nálunk. több dolgok között jelentik, hogy Cassán egy Leörincz deák nevű embernél tartatnék fogságban egy zsidó rab, az ő felsége országbeli, kit Ostorvából(?) kaptanak volna el, kinek elbocsátása felől az követ intercedálván, megigértük neki. minthogy mi mindenben ő felségével az jó szomszédságot és békességet megakarjuk tartani, hadjuk azért kegyelmednek hogy azt az zsidó rabot fölkerestetvén és Lörincz deáktól kivevén, bocsátassa el és adja ugyan ezen levelünk vivő lengyel követnek szolgálja kezében. Secus non facturi. Datum ex libera civitate nostra Carponensi, die 24 Novembris. Anno Domini 1605.

Stephanus.

Simon Pechy.

Kívül: Egregio prudentibus etc. circumspectis iudici primario stb.
Alatta más kézzel: Praesentatae 16 Decembris anno 1605.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros fejedelmi pecséttel. 5119. sz. a.)

XVII.

Stephanus Dei gratia Hungariae Transsylvaniaeque Princeps et sicularum comes.

Generosi ac egregii, prudentes et circumspecti fideles nobis sincere dilecti. Salutem et gratiam nostram.

Az kegyelmek üzenetét bőségesen megértettük az kegyelmek attyafiától, Kysszel Jánostól, azért cancellárius uramnak az állapotnak szüksége szerint irtunk, im mi magunk is peniglen Isten kegyelmességéből ez jövő csütörtökön azaz holnapután megindulván, alá fogunk kegyelmekhez sietnünk, kegyelmekre oly gondviselésünk leszen, hogy az mi hivatalunkban az maga állapotjához fogyatkozást nem fog lelmi kegyelmek. Isten tartsa meg kegyelmeket. Datae ex civitate nostra Carponensi decima tertia die mensis Decembris anno 1605.

Stephanus.

Kívül a szokott czímezés.

Alatta más kézzel: Praesentatae 19 decembris anno 1605.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros pecséttel, 5120. sz. a.)

XVIII.

Stephanus Dei gratia Hungariae Transsylvaniaeque princeps, et sicularum comes etc.

Prudentes et circumspecti fideles sinceri nobis dilecti. Salutem et gratiam nostram.

Nyilván nagyon kegyelmeknekél, hogy mikor az urak és nemesek országunk szükségére contribuáltak, az szabad városokra is taxa imponáltak. Minthogy pedig az elmúlt korponai gyűlésben minden füsttől három-három forintot az urak és nemesek jószágától rendelt az ország, kegyelmek is hazájának megmardásáért ilyen nagy szükségében ki nem vonhatja magát, hanem az régi szokás szerint taxával tartozik. Az taxa penig hatezer forint, kit országunknak ilyen nagy szükségében kegyelmekre rendeltünk. Azért hagyjuk kegyelmeknek, kegyelmek az megnevezett taxát mennél hamarébb megszerezze és az kincstartónk kezéhez szolgáltatassa, hogy országunknak javára és az hadaknak fizetésekre fordíthassuk. Secus non facturi. Datum in libera civitate nostra Cassoviensi, die 30 Decembris anno Domini 1605.

Stephanus.

M. Kathay, cancellarius

Martinus Madochany, secretarius.

Kívül a szokott czímezés és Cito Citissime Cito Cito Cito.

Alatta más kézzel: Praesentatae 7 Januarii anno 1606.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros pecséttel, Kassa v. lt. 5101. sz. a.)

XIX.

Stephanus Dei gratia Hungariae Transylvaniaeque princeps, et siculorum comes etc.

Prudentes ac circumspecti fideles nobis sincere dilecti. Salutem et gratiam. Certo D. V. constare arbitramur, qualiter universi status et ordines regni nostri Hungariae in generali proxime praeterita diaeta Zerenchiensi unanimi voto concluderint, continue in aula nostra intertenendos esse mille pedites, quorum quingentos liberis civitatibus imposuerunt: Ex eorum numero vero iuxta factam limitationem dominorum consiliariorum nostrorum, centum triginta per D. V. interteneri debere decretum est, quorum annalis solutio cum vestitura constituit sex mille ducentos septemdecim florenos hungaricales et denarios nonaginta. Cum autem pedites illi absque solutione et vestimentis interteneri haud possint, D. V. autem nihil de his hactenus praestiterint, pro eo committimus et mandamus, quatenus visis praesentibus, praescriptos illos sexmilleducentos septemdecim florenos hung. et denarios nonaginta ad praedictorum centum et triginta peditum solutionem ordinatos absque procrastinatione iuxta contenta articulorum manibus administratoris seu thesaurarii nostri mox et defacto administrare debeatis et teneamini. Secus nulla ratione facturi. Datum in libera civitate nostra Cassoviensi die decima sexta Januarii anno millesimo sexcentesimo sexto.

Ad mandatum serenissimi principis proprium.

M. Kathay, cancellarius.

Kívül a szokott czímezés.

Alatta más kézzel: Exhibitae et lectae amplissimi senatui Cassoviensi die 19 Januarii anno 1606.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros pecséttel, 5153. sz. a.)

XX.

Stephanus Dei gratia Hungariae Transsylvaniaeque princeps et siculorum comes etc.

Prudentes et circumspecti fideles nobis sincere dilectis. Salutem et gratiam nostram propensam.

Ennek előtte is irtunk vala kegyelmeteknek levelünkben ugyan ezen dolog felől, hogy ez quaerulánsnak Monachit Barbély Mihálynak instantiájára az megholt Monachit Simon deák javai és minden marháinak conservatiójáról igazítana, mely javak és marhák az testamentum szerint jure successionis az atyafiak decessusok után ex . . legitime devolváltattanak volna, mindazáltal idegen kéznél tartatnának. Mivelhogy azért communis iustitia suum cuique reddi jubet, nem akarunk senkit az mi hiveink közül igasságában megfoglyatkoztatni, újabban mégis intjük kegyel-

meteket szeretettel, ez dolgot kegyelmetek haladéokban nem tartván tovább, ez quaerulánsnak szolgáltatasson igasságot és az megnevezett Simon deákról maradt marhákat adassa kezéhez non obstante legitimo aliquo impedimento. Secus non facturi. Datum ex libera civitate nostra Cassoviensi, die 26 Januarii, anno Domini 1606.

Stephanus m. p.

Simon Pechi.

Kívül a szokott czímzés.

Alatta más kézzel: 30 Januarii anno 1606.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros pecséttel, 5154. sz. a.)

XXI.

Stephanus Dei gratia Hungariae Transsylvaniaeque princeps et sicularum comes etc.

Prudentes et circumspecti fideles nobis sincere dilecti. Salutem et gratiam nostram propensam.

Barbély Mihály szakmári mi hívünk jelenté könyörgése által, hogy az megholt Monachit Simon deák, az ő bátya javainak conservationak eligazítása felől, az mint kegyelmeteknek kétszer irtunk mindeddiglen differálta és még most is dilatióba volna, noha ő annak vér szerint való igaz attyafia lett volna és ez országban több attyafia immár nem volna; az ki volna is penig, idegen országban életek is bizenytalan, és így az ő megholt attyafiának javainak conservatiója, ki most idegen kéznél tartatik. teljességgel törvény szerint ötet illetnék. Kegyelmeteket intjük szeretettel mégis pro futura iurium partis utriusque cautela ez levelünk látván, hogy ha ez quaerulans az megholt Monachit Simon deáknak vér szerint való attyafia volna, az decedált attyafiának javaiban testamentuma szerint levált-e és ilyen deponált javak és marhája az decedensnek idegen kéznél tartatik-e, vagyon-e több vagy közelebb való attyafi hozzá, az mint constál, kegyelmetek minket ez dolog felől mingyárt informáljon, hogy értsük. Secus non feceri. Datum ex libera civitate nostra Cassoviense die 3 februarii, anno Domini 1606.

Stephanus.

Simon Pechi.

Kívül a szokott czímzés.

Alatta más kézzel: Anno 1606, 6 februarii.

(Eredetije papiroson, zárlatán piros pecséttel, 5155. sz. a.)

XXII.

Stephanus Dei gratia Hungariae Transsylvaniaeque princeps, et sicularum comes etc.

Minden renden levő vitézlő hiveinknek, lovag és gyalog

kapitányoknak, hadnagyoknak, századosoknak, tizedeseknek és közrenden valóknak is, valakik ez mi levelünket látják, hallják és olvassák, köszönetünket és kegyelmességünket. Adjuk értésekre, hogy ez levelünk mutató vitézlő Süle Bálint cancellarius uram ő kegyelme jámbor szolgája az mi kegyelmes engedelmsükből néminemű szükséges dolgoknak véghez viteleért megyen Gyönyösre. Azért hagyjuk és parancsoljuk, hogy az megnevezett vitézlő Süle Bálintot mind odamenet s mind penig visszajövet mindenkor és fogyatkozás nélkül bocsássa, sőt inkább a hol kívántatnék, segítséggel is legyenek nekie. Mert valaki ez mi parancsolatunk ellen különben cselekszik, erős tüntetésünket el nem kerüli. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutus. Datum in libera civitate nostra Cassoviensi die septima menssis Maii, anno Domini millesimo sexcentesimo sexto.

Stephanus.

Georgius Kereszturi secretarius.

(Eredetije papiroson, rányomott piros pecséttel, 1517. sz. a.)

XXIII.

Stephanus Dei gratia Hungariae Transsylvaniaeque princeps et sculorum comes etc.

Prudentes et circumspecti fideles syncere nobis dilecti. Salutem et gratiam nostram.

Emlékezhetik jól reá kegyelmetek ez elmúlt tavaszi itt Cassán való gyűlésünkben, mit végezett legyen az békességnek véghez vitele felől, kire való tekintetben kétszeri vagy háromszori replicatióink után Bécsben mind az ország szabadságának helyére állatása felől s mind az magunk személyének contentálásáról mint végeztenek legyen, annak utánna ennyi hadakozások után az két császár között való békességnek véghez vitelében is interponálván magunkat, minthogy mind az két félnek alkuása minekünk hazánkban, bőrünkben(?) és megmaradásunkban járt, felette szükségesnek ismerjük. most mindezeknek végét látván és követink mind egyfelől s mind másfelől megérkezvén, hogy régi jó szokásunk és rendtartásunk szerint immár kegyelmeteknek is minden dolgokat voltaképpen értésére adhassunk és az követektől követtségjárások szerint mindeneket érthessen, hogy annakutánna mind az lőtt végezéseknek executiójáról s mind azután következő országos gyűlésben leendő végezésekről. minthogy nagy részének az végezéseknek ott kell eligazodni és confirmáltatni, jobb fundamentummal gondolkodhas-sék, tetszett, hogy azelőtt közönségesen egymás értelmének meg-vételeért, ide Cassára egy rövid gyűlést hirdetnénk. melynek napját az időnek rövid voltához képest hagytuk ez jövőendő Z. Lucza asszony napját az az deczembernek tizenharmadik napját.

Hagyjuk azért és parancsoljuk, hogy az kegyelmek városából az megnevezett napra és helyre bizonyos attyokfiait teljes tanusággal úgy bocsássa ide, hogy okvetetlen azon az napon itt jelen lévén. az gyűlés ugyanakkor elkezdethessék és mennél hamarébb végezvén, az állapotról késedelem nélkül viszont minden rendek ismét házokhoz oszolhassanak. Secus sub poena decreti non facturi. Datum in libera civitate nostra Cassoviensi die 25 Novembris 1606.

Stephanus.

Simon Pechi.

Kívül a szokott czimzés.

Alatta más kézzel: Praesentatae 27 Novembris Anno 1606.

(Eredetije papiroson zárlatán piros pecséttel, 5159. sz. a.)

Közli: KEMÉNY LAJOS.

WESSELÉNYI FERENCZ NÁDOR HÁRÓM LEVELE.

I.

1659. január 15.

Generose Domine, Amice nobis observandissime.

Salutem officiorumque nostrorum promititudinem. Akarók Kegyelmednek értésére adni édes Biró Uram, hogy az mely házat azon Kegyelmek városában az derék uczában levőt ez elmúlt napokban Semsei György uramtól pénzünkön vettünk volt Lengyel János főinasunk számára, azután minekelőtte hozzányulna derekas bírásához. másképpen gondolkozván felőle, tetszett inkább, hogy ő neki más jószágból tegyünk contentatiót, az mely nagyobb hasznára lészen, hogy nem mint azon kassai ház, az minthogy úgy is cselekedtünk; mivel pedig magunknak olyan kicsiny házra nincsen szükségünk, akarván egyébarántis Isten tisztességére életünkben valamit cselekednünk. resolváltuk magunkat, hogy azon házat az *kassai nemes convictorok* számára pro meliori ipsorum commoditate, conferáljuk, azminthogy conferáltuk is azon jussal, mellyel magunk vettük, adván arra teljes plenipotentiaát secretariusunknak Bosnyák Péter uramnak, hogy az mi nevünkkel fateálja kegyelmed előtt azon házat és resignálja az convictoroknak. Mely iránt az nemes város nem hogy valami akadályt tegyen, sőt az mi tekintetünkért is abban cooperáljon, Kegyelmedet szeretettel kérjük, bizonyos lévén Kegyelmek benne, hogy mi azon háznak az szokott adótól semminemű exemptióját az nemes város privilegiumi ellen nem intendálunk, hanem valamin több nemesek civilis házakat bírnak és minemű onussal, azonképpen az convictorok is; kihez képest nem is látjuk okát, hogy ellent tarthasson az dologban, országunk törvénye is világos lévén felőle. Ezzel

éltesse Isten Kegyelmedet. Datum in Murányallya, die 15 Januarii
Ao Dni 1659.

Generosae Dominationis vestrae

amicus ad officia paratus

Comes F. Wesselényi.

Kívül: Generoso domino Michaeli Kállay, liberae ac regiae civitatis Cassoviensis iudici primario etc. amico. *Alatta más kézzel:* Prima Februarii 1659.

(Eredetije Kassa v. lt.)

II.

1660. jun. 22.

Prudentes et circumspecti domini, amici nobis observandi.

Hogy kegyelmeitek az mi kívánságunkra general Zuza uramnak ő kegyelmének kedveskedett s ajándékot küldött azt igen kedvesen vesszük kegyelmeitektől, de hogy olyan rossz vak lovat adott ő kegyelmének, azt bizony valóban szégyenljük. melyet ő kegyelme Zuza uram arczczal reánk visszaküldött, kit mi is im kegyelmeiteknek visszaküldöttünk; küldje az ispotályban. Csudálkozunk jó Uraim, hogy kegyelmeitek mégis in veteri fermento vagyon, olyan vak lovat küld az ő felsége hada generálisának, az olyan generális nem szokván olyan lovon járni; szánta kegyelmeitek száz vagy kétszáz tallérát olyan uri embertől, az ki kegyelmeiteknek még annál többet tudna szolgálni. Azért kegyelmeitek dolga, ha küld jobb lovat vagy nem, mivel kegyelmeitek arbitriumjára hagyjuk. In reliquo éltesse Isten kegyelmeiteket. Datum in oppido Tisza-Tokaj, die 22 mensis Junii 1660.

Earundem dominationum vestrarum

amicus ad serviendum paratus

Comes F. Wesselényi.

Kívül: Prudentibus et circumspectis dominis N. N. iudici caeterisque iuratis civibus regiae ac liberae civitatis Cassoviensis etc. dominis, amicis nobis observandis.

(Eredetije papirosa, zárlatán piros pecsét, Kassa város levéltárában, 8604 17. sz. a.)

III.

1660. okt. 12.

Prudentes et circumspecti domini, amici nobis observandissimi.

Bizonyos orvosságok distillálására kellestven kegyelmeitek városában küldenünk patikariusunkat, mivel innét neki nem gazdálkodhatunk, csak egymással lévén, kegyelmeiteket jóakarattal kérjük, mutassa jóakarátját hozzá, mig ott lészen s dolgainkban

fáradoz. Annak felette, a mint tőle értettük, jó óbor is kíván-
tatik hozzá, ezen is igen kérjük kegyelmeteket, mennél füvebb
(= főbb) édes *tokai ó bort* adasson kegyelmed kezében egész-
ségünk megtartására, hadd csináljon jó orvosságot belőle, csak
használjon, mi az kicsiny dolognak tartván, valami az ára lészen,
tudósítván kegyelmetek felőle, örömet megadatjuk s megis hálál-
juk ebbeli jóakarattját, csak lehetne hamarább. In reliquo éltesse
Isten kegyelmeteket. Datum ex castris die 12. Octobris 1660.

Earum dominationum vestrarum

amicus ad officia paratus

Comes F. Wesselényi.

Kívül a szokott címzés.

(Eredetije Kassa v. levéltárában papiroson, zárlatán piros pecsét.)

Közli: KEMÉNY LAJOS.

NÉHAI HORVÁTH MIKLÓS INGÓSÁGAINAK LELTÁRA.

Anno 1735 die 19. Maj. Az méltóságos gubernator Méltó-
ságos hallerkői Haller János úr ő excellentiája comisiója, úgy az
méltóságos fő ispány úr Kornizs Ferencz úr ő nagysága parancso-
lattýából, exmittáltatván Segesvár várossába az tiszteletes Sendelyes
Mihály úr ő kegyelme házához a néhai *Horváth Miklós* úr árvái
minden névvel nevezendő bonuminak conscriptiója végett, melyet
is bejövén vittünk véghez mű az ide alább subscribált személyek
a következők mód szerint seriatim és tettünk ládába. 1-mo.
Egy két singes fejr bőrös vasas ládába tettünk e szerént egyet
másokat.

Egy karmasin szín viseltes anglia dolmánt gomb nélkül.

2-do. Más fahéj szín anglius dolmánt melyen is vannak apró
sima ezüst gombok, pikkelyestől, nro 27.

3-tio. Egy viseltes karmasin szín anglia szoknya.

4-to. Egy selyem karmazsin virágos materia szoknya öt rend
arany csipke az alján.

5-to. Egy égszín virágos tafota szoknya széles arany kötés
rajta.

6-to. Egy zöld kamúka virágos szoknya, széles elegyes kötés
az alján.

7-mo. Egy küsded szór csemellyet szoknya, arany s ezüst
csipke az alján.

8-vo. Egy kis tarka melles szoknya.

9-no. Egy küsded szór, galamb szín csemellet előkötő arany
galand és csipke körülötte.

10-mo. Egy viseltes karmazsin szín anglia váll.

11. Egy karmazsin szín anglia váll négy rend ezüst csipkével.
  12. Egy tarka szőr materia váll.
  13. Egy zöld bársony váll négy rend arany és ezüst csipke rajta.
  14. Egy viseltes égszín szőr matéria váll.
  15. Egy világos kék kamelia váll négy rend arany kötés rajta.
  16. Egy küs galambszín szőr matéria váll négy rend arany galand rajta.
  17. Egy karmantyúnak való kökörcsin szín bársony széles ezüst kötéssel.
  18. Egy karmasin szín selyem materia, mellre való, bérletlen. arany kötéssel.
  19. Egy galambszín dolmány gomb nélkül.
  20. Más galambszín francia posztó dolmány 18 sima ezüst gomb pikkelyestől rajta.
  21. Egy új karmazsin szín anglia dolmány öntött ezüst gombok, két pár ezüst kapocs rajta, oldal pecsenyes (?) kapcsok két felől nro 30. az újján sima gombok két felől nro 20.
  22. Egy viseltes karmazsin szín anglia nadrág.
  23. Egy viseltes férfinak való tengerszín selyem öv szofiummal gombozott.
  24. Más karmasin szín férfinak való selyem öv szofiummal gombozott.
  25. Két pár viseltes galambszín francia nadrág.
  26. Egy szederjes három pusztú (?) posztó nadrág.
  27. Két mentére való rozsás ezüst gombok pikkelyestől nro 27.
  28. Dolmányra való halhéjas ezüst gomb pikkelyestől nro 26.
  29. Csigás ezüst kapocs nro 21.
  30. Sima gomb apró 4. pikkelyes nro 25.
  31. Egy aranyos, forgós pártá öv.
  32. Öt ezüst kalány csigás a végük, a nyelök.
  33. Két új ezüst pohár, belől aranyosak.
  34. Egy új módi nád pácza.
  35. Két asszony embernek való selyem öv; egyik karmasin szín. másik tengerszin, mindenik szofiummal gombozott.
- A második két singes ládában raktunk a következők mód szerint.*
- 1-mo. Egy gyapot gyolcs kendő kék és veres fejtővel varrott.
  - 2-do. Egy ágyra való gyapottal szőtt lepedő szederjes és veres fejtővel varrott.
  - 3-tia. Egy gyapottas vánkoshaj ez is veres fejtővel varrott.
  4. Kender vászon gyapotból szőtt párnahaj kék s veres fejtővel varrott.
  5. Egy kender lepedő kék s veres fejtővel varrva.

6. Hét darab vánkös főtöl való nyomtatott gyolcsok lepedőhajtás egy hasonló.

7. Egy slesiai sahös abrosz. 8. Egy kis párnahaj fekete és kék selyemmel varrva. 9. 3. gyolcs lepedőhajtás aranyval és zöld selyemmel varrva. 10. Négy gyolcs vánkoshaj aranyval és zöld selyemmel varrva. 11. Egy újj gyolcskendő kék selyemmel varrva. 12. Két gyolcs párnahaj fejéressel és selyemmel varrva. 13. Egy gyolcs lepedő fejér selyemmel töltött varrás széles csipke a végén. 14. Egy veres selyemmel varrott gyolcs kendő. 15. Egy gyolcs abrosz a közepében kötés. 16. Egy sahös abrosz, recze a közepében. 17. Két gyolcs vánkoshaj, reczés. 18. Két gyolcs párnahaj elegyes selyemmel varrott. 19. Egy gyolcs ing lábravalostól arany skofiummal varrott. 20. Egy patyolat keszkenő szölő (?) színnel varrott, nyolcz ágra. 21. Egy patyolat előkötő fekete selyemmel elegyes kötés benne. 22. Egy recze előruha, fejér csipke körülötte. 23. Egy fátýol ruha, recze benne, körülö kötés. 24. Két recze-fátýol virágos előruha, csipke körülötte. 25. Egy zabolai virágos előruha, csipke körülötte. 26. Egy kicsin csillyán patyolat virágos előruha. 27. Egy újj selyem före való fejér fátýol, széles kötés rajta. 28. Egy csillyán gyolcs elő ruha. 29. Egy fejér fátýol elő ruha, töltött recze benne. 30. Egy asszony embernek való ing, aranyos zöld selyemmel varrott. 31. Egy kis ing veres selyemmel varrott. 32. Egy pár kék selyemmel varrott kis ing. 33. Más fekete selyemmel varrott kis ing. 34. Egy pár virágos tászlis recze-fátýol ing kék tafota kisingivel. 35. Egy pár dupla veres bagaria kis ing. 36. Két gyolcs nyomtatásos kis ing. 37. Egy patyolat ing. 38. Egy asszony embernek való gyolcs ing. 39. Egy szedet mellés gyolcs ing. 40. Egy kék selyemmel varrott gyolcs vánkös főtöl való. 41. Egy reczés gyolcs vánkös haj. 42. Három szléciai asztal keszkenő. 43. Egy asszony embernek való testszín háló berle öv gombozott. 44. Egy széles darab recze. 45. Egy gyolcs lepedő, a hajtási fejér és fekete selyemmel varrott. 46. Kék és veres fejtővel varrott párnahaj egy. 47. Egy pár nyomtatásos gyolcs párnahaj. 48. Veres fejtővel varrott gyapot vászon kendő. 49. Egy gyolcs ing nyomtatott kis ingel együtt. 50. Egy gyapot vászon lepedő veres és kék fejtővel szötték a végeit. 51. Három kender vánkoshaj veres fejtővel szött. 52. Két kender lepedő, hajtás nyomtatott. 53. Vánkös héj 4 hasonló. 54. Öt kék fejtővel varrott vánkös főtöl való. 55. Két viseltes lepedő hajtás veres fejtővel varrva, kender vászon. 56. Egy vászon kendő veres és kék fejtővel szött. 57. Egy pár nyomtatott kis ing, gyermekeknek való. 58. Egy asszony embernek való varrott hálófőkötő. 59. Egy végben való koczkás asztalkeszenő nro 25. 60. Két pár sárga ponczolt, (?) egy kardra való selyem sinor, veres. 61. Egy asszony embernek való gazdag arany varrás szarkalábakkal együtt.

A harmadik láda két singes, tarka, melyben vannak öltözetek bérlettek.

1. Egy zöld selyem materia mellre való róka mellel bérlett. 2. Egy kis veres anglia mente, rókával bérlett selyem zsinor körülötte. 3. Egy galambszín asszony embernek való mente vitéz kötés és gomb ezüst. 4. Más galambszín asszony embernek való mente skofium zsinorral. rókával bérlett, gomb és zsinor rajta. 5. Egy karmazsin szín asszony embernek való kamuka mente ezüst csipke körül. 6. Egy új tafota egyszín kék mellre való arany csipke körülötte rókával bérlett. 7. Egy rókával bérlett galambszín francia posztó férfi mente, gomb nélkül. 8. Egy seprőszín hosszú anglia mente, 14, egy diónyi ezüst gomb pikkelyestől rajta, rókával bérlett. 9. Egy pár skofiummal varrott nyári ujjas kesztyű. 10. Egy pár hiuzbőr téli kesztyű. 11. Veres anglia kalpag fattyú nyuszt rajta. 12. Egy pár rüst. 13. Egy pár asszony embernek való piros csizma. 14. Egy derekalj; hajjal betakarva vannak mindezek.

A negyedik egy másfél singes tarka fedelű láda; mindenféle apró ronggyal telj; hoc addito.

1. Egy veres anglia skofiummal varrott tarsoly lodingjával, szíjjaival és ezüst csattjaival bogláraival együtt. 2. Egy pár régi kerek pisztoly.

Az ötödik egy másfél singes fejér láda, melyben vannak a portékák e szerint.

1. Egy veres szarvasbőr, ágyra való. 2. Négy skárlát szőnyeg, egyik új. 3. Egy új tarka paplan. 4. Egy fekete viseltes nadrág. 5. Egy fekete rásó dolmány selyem gomb rajta. 6. Egy rossz galambszín dolmány. 7. Egy bőr turba, két darab posztó szél, veres. 8. Egy ostábla karikaival¹⁾. 9. Egy réz mozsár törőjével. 10. Hat ón tál, tíz tányér. 11. Egy réz gyertyatartó gombástól, nagy skatulya, üres, egymásban. 12. Egy fejér skatulyában sub littera B. azon ládában. 13. Két pártá, vízi gyönggyel rakott. 14. Három gyöngyöv kék veres és meggy színűek. 15. Egy sárگا selyemmel szőtt kereszt pántlika. 16. Egy kevés fejér csipke. arannyal kötött és egy kevés szalma pántlika. 17. Egy darab arannyal elegyes csipke fekete kötésekkel együtt. 18. Egy fekete bolhagyöngyből (igy!) fűzött nyakravaló, összefűzött fekete gyönggyel.

¹⁾ Kétfelé nyíló körülbelől 20 □ cm. ládácska; egyik oldalán mal-mot, a másik oldalán ostáblát játszanak; belől 4 részre van osztva, posztóval bevonva; hosszukás háromszög alakú fejér és zöld posztó szeletek oldalanként 6—6; 12 drb fejér és fekete karika; 2. drb. 6—6 pontos koczka; e játék neve: mity-máty, felváltva vetnek a játszó felek, ki hányast vet, a 2. koczkával, arra tesz 1—1 karikát; ha csak egy van és az ellenfél is ugyanazt veti, a betett karikát kiveszi és a magát teszi helyére, míg a 4-ik részen a ki hamarabb kiszedi karikáit, az a nyertes.

19. Egy kis égetni való skóffum, papirosba takarva. 20. Három álhaj, egyiken elől veres kláris fűzve apró kék gyönggyel elegy. 21. Egy pár nyári kesztyű asszony embernek való. 22. Papirosból való virágok; 19. kő gomb(ok) dolmányra valók. 23. Egy viseltes selyem keszkenyő; egy kis réz tokban egy iznyi veres kaláris szalma pántlikával együtt. 24. Öt olvasó, egy numisma, egy kevés zöld fejtő.

A hatodik egy singes és félfertályos vasas, fekete bőr ládában a familia levelei közönségesen.

A hetedik egy singes és egy fertályos fekete bőrös vasas ládában vannak könyvek nro 52. Nevezetes könyvek vannak ezek között: Márkus Aurelius, Bethlen Farkas historiája, Rudolfi Doglonj. Publicorum Negotiorum, Dedis Prime. (?) Előljáró beszéd. Tomas Kempis Sermones Observaturae, Pázmány Imádságos (Könyve). Előljáró Tudósítás. Caesaris Julii. Esopi Phirgis (?) Elmék (ügy.) Istenben felmeneteléről. Rövid Solosma. Zsoltári Énekek. Szivek Kincse. Imádságos Könyv, magyar. Epithome. Discursus de Summo Foro. Breviarium Saecularium. Theologia Rectorum. etc. Egy kötésben Incze István uramat illető levelek.

A nyolczadik ládában fekete, vasas, egy singes, abban három skatulya; egyik üres, a másikban sub littera A. vannak a következő portékák.

1. Két mellfűző zöld és tüdőszín arannyal szőtt mindenik.
2. Egy aranyos kereszt pántlika zöld, egy arany boglár a közepében egy nagy, jóféle gyöngy. 3. Egy konty szorító dupla gyöngyös cseh gyémántos függő rajta. 4. Egy ing mellre való arannyal és ezüstel kötött fekete csipke. 5. Egy darab pántlika arannyal s ezüstel szőtt, két színű. 6. Egy főkötő egész arany fonalból kötött. 7. Egy fekete fátyol főkötő. 8. Egy boglár jóféle gyöngyös ezüst dróton botra gyönggyel elegy. 9. Két gyűrűbe való kövecskék. 10. Egy nyakravaló zöld kövekkel rakott aranyos drótra rakott. 11. Egy kis ezüst kereszt gránátokkal rakva. 12. Egy nyakra való jóféle gyöngy és veres kláris, összefűzve hálómódra. 13. Nagy nyakra való veres klárisok 22 rendből állók. 14. Egy darab összefűzött kláris. 15. Egy veres aranyos keresztpántlika arany boglár rajta, hat nagy szem, jóféle gyönggyel és apróbbakkal rakva. 16. Egy kék aranyos keresztpántlika jóféle gyönggyből rózsza rajta. 17. Egy jóféle drótra csinált gyöngyös kereszt pántlikára való. 18. Egy zöld kereszt pántlika aranyos veres kláris és fejer vízi gyönggyből boglár rajta. 19. Egy fejer paszomántból csinált keresztpántlika veres és fejer cseh gyémánt rajta. 20. Egy fekete pántlikából csinált kontyszorító jóféle gyönggyel rakott. 21. Nagy szemfekete és veres klárisok nro 18. apróbbakkal összefűzve. 22. Egy fekete selyemből arannyal és ezüstel kötött főkötő. 23. Egy pár fekete csipke selyem gallér arannyal és ezüstel kötött.

24. Egy fekete fátyol főkötő, arannyal varrott. 25. Értéktelen tárgyak.¹⁾

A kilenczedik ládában holmi missilisek és egy urbarium.

A tizedik ládában egy záros üres láda ijas-fias.

A tizenegyedik. Egy pinczetok vasas, hat ón placzk benne.

Maradt a lakásban egy kard a szegen, szíjastól ezüst boglárokkal és csattokkal együtt.

Anno 1735. die 20. maji. Tanáltatott néhai Tett. Nemzetes Búzás-Besenyei Horváth Miklós úr kalamáris ládájában segesvári szállásán kész pénze Ötves Mihály úrnál: két tizes arany, facit flor 100; találtatott tallér nro 27. facit fl. Hung. 56'40. Summa facit fl. Hung. 156'40. Ezekből meg testált misékért 8. tallért fl. H. 19'20. Árendába fl. H. 4'20. Summa ment ki fl. H. 26'40. Maradott két tizes arany fl. H. 100. Maradott még 16. tallér facit fl. Hung. 38'40. — Summa 138'40.

Item ezeken kívül a gazda gondviselése alatt maradtak a következő lajstrom szerint:

1. Maradott egy zöld festékű fenyő ág. 2. Két derekalj, egyik hajastól. 3. Három vánkös, hajas a ketteje, egy küsebb haj nélkül; a vánkoshaj veres fejtővel varrott. 4. Egy tábori asztal, lábastól. 5. Két avas szalonna sódarokkal együtt és egy háj. 6. Egy kis fenyő cseber, az melyben az ón tálak és tárgyérok voltak. 7. Circiter búza lehetett C. 24. úgy tudatik, hogy 43. köből volt. 8. A gazdánál van ötödfél ló ezüst, 12 próbás s fél font réz.

Borok Laistroma.

Az első hordóban van bor cir. 40, a más háromban is lehet egyik a másikat pótolván 40 veder, ha nem több, az ötödik lehet 35 vedres, amelynek fele szinte elfogyott.

Közli: DOMJÁN ISTVÁN.

---

¹⁾ Igy van az eredetiben is?

EGY 1526. ELŐTTI ISMERETLEN KÉZIRATOS FORMULÁS KÖNYV.

— ELSŐ KÖZLEMÉNY. —

Midőn az írásbeliség mindinkább tért foglalt és elkezdtek a nevezetesebb jogi és egyéb actusokat írásba foglalni, oklevél formájában kiadni, már a szükség is arra kényszerítette az oklevél-kiadással foglalkozókat, hogy a hasonló esetekre vonatkozó okleveleket egyformán, valami mustra után szerkesztették és hogy ne kelljen minden egyes esetben szabad fogalmazás útján megszerkesztteni az okleveleket. Idővel az egyforma ügyek sokfélesége vitte az oklevél-szerkesztőket, cancellárokat, notariusokat stb. arra a gondolatra, hogy a sokféle, de egyforma és gyakran előjövő jogi és egyéb esetek írásba foglalását bizonyos minták után végezzék, mely minta — formula — az illető esetre szolgáló teljes oklevélszöveget megadta, azt az oklevél szerkesztőjének csak egyszerűen le kellett írni, csak a konkrét ügyben előforduló neveket és körülményeket kellett neki belehelyezni, a mely eljárás az oklevél kiadását lényegesen megkönnyítette és egyszerűsítette. Ezen minták, formulák összegyűjtéséből keletkeztek a formulás könyvek. A mint a civilizáció sokféle ága, úgy az írás mestersége is Nyugatról származott hozzáunk, nagyon jól tudjuk, hogy a Nyugat térítői nem csak a keresztény vallásra, hanem a műveltségnek egyéb hasznos és fontos elemeire is ráoktatták őseinket. A kir. cancellária, a káptalanok írástudói eleinte nyugatról jött papok, ezeknek pedig okvetlenül tudomással kellett birni arról is, hogy volt hazájukban milyen szervezetű és berendezésű a cancellária vagy a hiteles hely vagy egyáltalán az a hivatal, mely oklevelek szerkesztésével és kiadásával foglalkozik és tudni kellett nekik azt is, hogy az oklevél inkább formula után, mint szabad fogalmazás alapján készül és ebbeli tudásukat mindenesetre nálunk is érvényesítették. Tényleg abban a korban, midőn nálunk az írásbeliség terjedni kezd, külföldön már nagy a száma a formulári-

moknak, melyek nálunk is befolyással lehetnek az oklevél-szerkesztésre. A frank birodalomban, a pápai cancelláriában már korán voltak formulás könyvek, így tudjuk, hogy Marculf formulás könyve a »Formulae Marculfi« körülbelül a VII. század végéről való. A VIII. században meg a IX.-ben már nagyon növekszik a formulás könyvek száma, melyeket frank, burgund, alemann és bajor formulás könyvekre osztanak,¹⁾ melyeket részben Zeumer a »Monumenta Germaniae LL. sectio«-ban, részben De Rozière a »Recueil général de formules usitées dans l'empire des Francs«-ban adott ki.²⁾

A pápai cancellária legrégebbi formulás könyve a »Liber Diurnus«, mely körülbelül 681—751 közt keletkezhetett és használatban volt a XI. százakig, sőt használatának nyomai elnyulnak II. Sándor pápa koráig, a ki 1061—1073-ig uralkodott,³⁾ a miből az következik, hogy vagy a formulás könyv volt nagyon használható, vagy a pápai cancellária volt nagyon conservatív.

Ezek a formulás könyvek csakis a kiadás alá kerülő oklevelek mintáját foglalták magukban, minden egyéb megjegyzés nélkül. A későbbi korban a formulás könyvek szerkesztése terén azonban némi változás, vagy mondhatni egy újabb irány áll be, a mennyiben a római jog receptiójával ezen a téren is újítást észlelünk. Ugyanis a római jog művelői, a glossatorok egyúttal a notariusi tudomány előbbre vitele és a formulás könyvek szerkesztése terén is nagy tevékenységet fejtettek ki. Ők a jogélet különböző fázisaira külön-külön formulás könyveket szerkesztettek, úgy azonban, hogy mindjárt gyakorlati magyarázatokat, utasításokat is adnak. Így pl: Irnerius (a XII. század elején) a tabelliók — közjegyzők — számára adott ki egy »Formulae tabellionum«-ot, mely ugyan eredetiben nem maradt ránk, de Accursius és Odofredus tanúságot tesznek létezéséről.⁴⁾ Bernardus Dorna a XIII. század elején »De libellis et conceptione libellorum« című művében, a hol a keresetek tanát adja elő, egyúttal minden keresethez megadja a formulát is. E könyv kényelmes és használható volta miatt az akkori időben sokáig közkézen forgott.⁵⁾ Ugyanilyent adott a

¹⁾ Lásd Harry Bresslau: Handbuch d. Urkundenlehre I. a formulákról szóló fejezetét.

²⁾ Harry Bresslau: I. m. Továbbá bővebben erről. Schröder: Lehrbuch d. deutschen Rechtsgeschichte 1902.—264 és 704. old. Brunner: Grundzüge d. deutschen Rechtsgeschichte 40 és kk. II. Schuler-Libloy, »Abriss«-e stb.

³⁾ L'art de vérifier les dates. Paris 1750. 380. oldal.

⁴⁾ Savigny: Geschichte d. Römischen Rechts im Mittelalter. IV. 20., 62—63. II.

⁵⁾ U. o. V. 153. I.

XIII. század első felében a »De libellis et ordine iudiciorum« című munkájában Roffredus glossator is.¹⁾ Ezek a formulás könyvek tehát egyúttal a perjog elméletét is megadják, magyarázva és indokolva az egyes tételeket a hozzá csatolt formulákkal.²⁾ Ilyen természetű Salathiel glossatornak a »Summa artis notariae« című formulás könyve, a melyet 1250. körül írt.³⁾ Rolandus Passagieri a ki 1300-ban halt meg, szintén írt egy »Summa artis notariae«-t. Ebben a szerződésekre, végrendeletekre és bírói eljárásokra ad formulákat, az utolsó két csoportot, t. i. a végrendeletek és bírói eljárás formuláit elméleti magyarázatokkal is kíséri, míg a szerződések formuláihoz a »Tractatus de notulis« című munkájában adja meg az elméleti magyarázatokat. Írt még »De officio tabellionatus in villis et castris« czímen vidéki közjegyzők számára szolgáló utasítást is.⁴⁾ Unzola Péter, ki 1275-ben notarius, 1301-ben pedig a notariusi tudomány tanára lett († 1312-ben), főleg Rolandus Passagieri már felsorolt műveihez írt commentárokat és irodalmi működése így főleg a jegyzői tudomány művelésében állott.⁵⁾ Ilyen irányú működést találunk a formulaszerkesztés és a jegyzői tudomány művelése terén, midőn hazánk földjén még csak körülbelül megindul (XIII. század) és virágozni kezd az írásbeliség, és az Árpád-korban, ha — mint Fejérpataky állítja⁶⁾ — voltak is formulás könyvek, azok főleg, úgy, mint a VII., VIII. századi frank birodalmi és pápai formuláriumok, csakis formulákat adhattak, és ilyeneket sem sokat, minden magyarázat és directiva adás nélkül. E korban egyöntetű eljárási formákat még ne keressünk, mert a jogélet maga még e korban ingadozó, bizonytalan, Róbert Károly uralma előtt »nulla iustitia regnabat et vigebat« mint az »Ars Notarialis« névtelen szerzője mondja.⁷⁾ A XII. század végén, de főleg a XIII. században mégis kellett a kir. cancelláriában valami oklevél-mintakönyvnek létezni, — noha ilyen tényleg nem tudunk felmutatni, — mert Fejérpataky szerint az oklevelek szövege feltűnően egyezik.⁸⁾ Azonban nem csak a királyi, hanem némely hiteles helyi oklevelek szövege is némi egyöntetűséget mutat, mely mégis valamely létezett formulás könyvre enged következtetni, — így pl: a nyitrai, esztergomi, veszprémi

¹⁾ Savigny. I. m. V. 199. l.

²⁾ U: o. 243. l.

³⁾ U. o. 535. A »Summa« bevezető részét lásd 608. l.

⁴⁾ U. o. 542—43. l.

⁵⁾ U. o. 549—552. l.

⁶⁾ Fejérpataky: A kir. cancellaria az Árp. korban 69. o.

⁷⁾ Kovachich: Formulae solennes styli 2. o.

⁸⁾ Fejérpataky: u. ott.

káptalanok kiadványai egyeznek,¹⁾ de mégis a XIV. század második feléig ilyent hiába keresünk.²⁾ Csak Nagy Lajos idejéből maradt ránk az első formulás könyv, a Kovachich által kiadott és általánosan ismert »Ars notarialis«, melynek szerzője, Kovachich szerint, egy egri egyházmegyei pap volt, a ki későbbben valószínűleg a Nagy Lajos által 1367-ben felállított pécsi egyetemen vagy mint tanár előadta a notariusi tudományt és előadásaihoz ezen vezérfonalat készítette, vagy pedig mint hallgató leírta a tanár előadását.³⁾ De akár ő adta elő e tárgyat, akár más, annyi bizonyos, hogy rendszerére az olaszországi glossatorok ez irányú működése behatással volt. Hiszen a notariusi glossatorok, mint pl: Salathiel, Unzola Péter a bolognai, paduai egyetemen tanítottak, itt működtek mint notariusok, majd pedig mint »doctores notariae«, azaz a jegyzői tudomány tanárai, a magyarság pedig a XIII. század végén és a XIV. században a bolognai és padovai egyetemeket sürriin látogatta, sőt tudjuk azt is, hogy 1308—1401/2. között nyolcz magyarországi származású rectora volt a két egyetemnek. (Az utolsó 1471/2.-ben említettik.)⁴⁾ Ne feledjük azt sem, hogy a pécsi egyetemet olasz származású fejedelmünk állítja fel, ki természetesen e két jogi egyetemről vette a saját jogi egyeteméhez (mert Pécsen főleg a jogtudományt művelték) a mintát és tényleg a pécsi főiskola összeköttetésben állt Bolognával, mert például tudjuk azt, hogy a kánoni jogot kezdetben Bethini Galvanus, ki Bolognából való volt, tanította, és az egyetemnek első rectora volt,⁵⁾ mint ilyen bizonyára befolyt a szervezés munkájába is, ha pedig Pécsen főleg joggal foglalkozó olasz mintára berendezett főiskola volt, akkor itt a notariusi tudományt is előadták, mint ezt a fennmaradt »Ars notarialis« tanúsítja. Nem lehetetlen hogy e formulás könyv szerzője látogatta is a bolognai egyetemet (bár adat nincs rá, mégis van a ki határozottan állítja)⁶⁾ és itt a jogtudományok mellett elsajátította a jegyzői tudományt is, azután haza jöven Bethini

¹⁾ L: Fejér, Wenzel, Knauz okl. publicatióit.

²⁾ II. Géza levelezését admonti apáca nővérével, IV. Béla és Kuni-gunda levelezését, továbbá Varju Elemér által a gyulafehérvári Batthyány könyvtárban felfedezett formulás könyvet, mely főleg a szt. Ferencz rendűek belső életének ügymenetére (pl: guardiánválasztás) tartalmaz formulákat ide nem számítom, mert legfeljebb diplomatikai szempontból van némi jelentőségük, a köz- és jogtörténet szempontjából azonban nincs.

³⁾ Kovachich: *Formulae solenes* III. 1.

⁴⁾ »Századok« 1897. 766. és kk. Pór Antal: Adatok a bolognai és padovai jogegyetemen a XIV. században tanult magyarokról.

⁵⁾ Fessler: *Die Geschichten der Ungern und ihre Landsassen*. Lipcse 1816. 3. Theil. 1071 72. 1.

⁶⁾ Fessler: *U. o.* 1075. 1.

által valószínűleg meghivatott a pécsi egyetemre a notariátus előadására, melyhez a szerencsésen ránk maradt vezérfonalat írta meg. Ebben a glossatorok rendszerét követi, de csak a rendszert, mert nálunk sem a római jog receptiója tért nem foglalt, sem az olasz jegyzői intézmény teljesen meghonosodni még ekkor nem tudott. Miként a glossatorok, úgy ő is megadja a formulákhoz a magyarázatot, a mely rendesen »iuxta quam partem notandum est« szavakkal kezdődik. Az első 52. oldalon a világi hatóságok királyi, nádor perbeli stb, oklevelekre ad formulákat, innen kezdve pedig az egyházi hatóságok által kiadni szokott oklevelekre.¹⁾

Ezen kívül még két formulagyűjteményt közöl Kovachich, az egyik, mint ismeretes, Nyirkállói Tamás »Stylus cancellariae Mathiae I. regis Hungariae,« a másik pedig »Formularium styli cancellariae et curiae Mathiae I. Corvini regis Hungariae« címet viseli. A teljes szövegükben leközölt formulás könyveken kívül még leírja Kovachich tizenkét más formulagyűjtemény czimét és tartalmát, de ezek közül egyet sem találunk olyat, a mely csak tisztán az 1526. előtti hiteles helyi működésre vetne világot, mely főleg a káptalanok és conventek előtt felvenni szokott oklevelek formuláját tartalmazná, hanem a legtöbbje a kir. Cancellaria használatára készült, úgy, hogy az eddigi irodalomban főleg és csakis az »Ars notarialis«-ban találunk hiteles helyi működéshez szükséges formulákat közölve,²⁾ lehet ugyan, hogy vannak ilyen formulás könyveink, mert kellett ilyeneknek lenni, csak-hogy lappanganak hazánk különböző levéltáraiban,³⁾ a mint eddig ismeretlen volt az is, melyet ismertetni. sőt részben leközölni az alábbiakban szándékunk.

¹⁾ Kovachich lapszámozását tartottuk szem előtt. Az egyházi hatóság által kiadott okl. formulái ott kezdődnek, a hol »Secuntur formae plebanorum in civitatibus regalibus vel aliis oppidis commorantium et domicilia habentium«-ról szól. Itt mondja azt is a névtelen, hogy a szent székek elé a házassági, hozományi, végrendeleti ügyek és mások »quae lineam femineam dinoscontur pertinere« tartoznak.

²⁾ Egyáltalán Kovachichnak 1799-ben megjelent munkája óta e téren a hazai történetirodalomban haladás nem történt. Récsei Viktor a »Századok« 1898. évfolyamában »Egy XV.—XVI. századbeli kéziratos formulare Jászovárott« czímen írt kis értekezésében megemlékszik egy 1526. előtti és a kir. cancelláriában használatban volt ismeretlen formulás könyvről, de ennek inkább csak köztörténeti vonatkozásait ismerteti röviden, magáról a formulás könyvről csakis annyit tudunk meg, hogy a benne foglalt oklevelek java része tényleg expedált és főleg II. Ulászló király idejéből valók, csak egynéhány kelt Mátyás és összesen öt darab II. Lajos uralkodása alatt.

³⁾ Sőt az egyetemi könyvtárban is sok formularium van, de főleg XVII. századi. Lásd: A bpesti n. kir. egyetemi könyvtár kéziratainak czímjegyzékét. I. Rész 88—89. 91. 92. II.

Az Orsz. Levéltár beosztatlan diplomatikai anyagában lappangott eddig egy stylionarium (újabbán MODL. 39101. számot kapott), melynek címe »*Forme sub stylo quorumcunque capitulorum*,« némely káptalanok formulái, mely 142 quart oldalon összesen 215 darab formulát tartalmaz. A kéziratot codex maga papiros, csak kötése valami rossz bőrdarab, melyre a cím van írva. Az egész formularium elejétől végig egy kéz írása, minden lap valami hegyes stylussal vonalozva van margó számára, az oklevélcímek, rubrumok nagyobb betűkkel vannak írva. Egy nagy hiányossága a kéziratnak az, hogy csonka, az utolsó 215-ik oklevél már nincsen meg egész terjedelmében. A lapok felső része vízfoltos ugyan, de azért olvasható. Egyáltalán az egész formulás könyv hosszas és gyakori használat nyomait hordja magán.

A formulás könyv szerzője ismeretlen, de valószínűleg bácsi vagy pécsegyházmegyei pap vagy talán épen káptalani tag volt, a ki az illető egyház conservatoriumának vagy sacristiájának tényleg expedieált okleveleiből állította össze ezen a hiteles helyi használatnak szánt stylionariumot.

A mi a formulás könyv rendszerét illeti, a szerző eleinte igyekezett a hasonló tárgyú formulákat összeállítva közölni, kezdi az ügyvédvalló oklevelekkel, és már az elsőnek formulája olyan, hogy hasonlót sehol sem találtam, azután jön egy csomó impignoratoria, azután jönnek a protestacio, prohibicio formulái, azután már megbomlik a rend és mint látjuk, kevésbé rendszeres a csoportosításban a szerző, kötelezvény, nyugta, adomány, eltítés, csere stb. következnek egymás után, néha egy-két egy és ugyanazon tárgyról szóló formula egymás után következik, de már a harmadik egészen máshol keresendő úgy, hogy a formulás könyvet szerzője inkább incidentaliter állította össze, sőt esetleges a kor, — melyből az oklevél való — megválasztása is. Ugy látszik, a szerkesztő elve az volt, hogy minden oklevélre a legalkalmasabb formulát adja; ha nem is épen közeli, hanem idősebb már az oklevél, melyet mintának kikeresett, a fő az volt, hogy jó legyen.

A mi a formulás könyv keletkezési idejét illeti, az 1521. után, de még 1526. előtt lehetett, mert a törökök előnyomulása és Mohács, talán Egerben vagy Pozsonyban tartózkodó hiteles embert nem igen zavart volna még ilyen fajta munkában, de Pécsen vagy Bácsban már ez alkalmatlan idő és körülmény lett volna formulás könyv szerkesztéséhez; de meg maga a formulás könyv sem ad az 1521-es évszámmal fiatalabbat,¹⁾ sőt a formulákban szereplő személyek közt, például Ferdinánd,

¹⁾ Lásd. a 209. és 214. sz. formulát.

vagy János király nevét hiába keressük, ilyenek elő nem fordulnak, csak Tolnai Máté pannonhalmi főapát az egyetlen, kinek uralma 1534-ig tart,¹⁾ de tekintve az oklevél tartalmát, melyben neve szerepel,²⁾ rögtön tisztába jövünk, hogy az okvetlenül 1526. előtt jóval kelhetett, mert II. Ulászló 1510. július 2-án adta meg az engedélyt, hogy Reginus bíborostól Tolnai Máté főapát Szekszárdot és Pécsváradot 2000 frtéért bérbe vehesse. Maga a bérlet 1511. július 1-től kezdődött,³⁾ és 1526. után, mikor már ott a török mindent végigpusztított, nem fognak sem hatalmaskodásért, sem birtokfoglalásért panaszt emelni az emberek, a mint az pl. a 71-es számú oklevélben történik.

A mi a formulás könyvet roppant becsessé teszi az épen az, hogy a szerkesztő a bácsi, de főleg a pécsi káptalan levéltári anyagából állítja össze könyvét, ezek a hiteles helyi conservatoriumok pedig 1526-al elpusztultak;⁴⁾ a tényleg kiadott formulák közül megállapítható, hogy 20 darab a bácsi káptalan kiadványa, míg 41 darab a pécsi káptalan vagy püspök kiadványa, azonban sajnos, a legtöbb formulánál a kiadó neve, egyáltalán az intitutatio el van hagyva.⁵⁾

Említettük már, hogy a formulás könyv legnagyobb részét tényleg expedíált oklevelekből lett összeállítva, melyeknek legtöbbször némi személyes, helyi vagy chronologikus vonatkozást is találunk, sőt vannak oklevelek, melyeket a szerkesztő a maguk teljességében leközölt. 215 formula közül csak hetven egynehány a teljesen tiszta formula, meg természetesen az arengák, a többiben valami vonatkozást, hacsak egy személynevet is meghagyott a szerkesztő. A tiszta formulákban a nevek legtöbbször T.-vel, csak ritkán N. L. vagy S. betűkkel vannak helyettesítve, a pénzösszeg mennyisége »tot«-tal van kifejezve, az évszám pedig rendszerint el van hagyva.

A közölt formulák közül egynehány datálva is van, így két formulában ki van téve az év, indictio, hónap, nap és óra megjelölése,⁶⁾ öt formula év, hónap és nap dátummal van

¹⁾ Pannonhalmi szt. Benedek-Rend névtára 1903/4. évre. 12. l. Tolnai Máté, első főapát 1500-tól 1534-ig uralkodott. Az Orsz. Levéltárban lévő Liber Dignitatorum eccl. szerint (hibásan) 1530-ig.

²⁾ Lásd a 71. és 106. sz. formulát.

³⁾ Ezen adatokat kedves Barátom, főtisztelendő Rezner Tibold pannonhalmi tanár, a Rendtörténet III. kötetének írója volt szíves rendelkezésemre bocsátani.

⁴⁾ Szalai-Baróti: A magyar nemzet története II. 389. — Fessler: I. m. 6. rész 328—329. ll.

⁵⁾ A legtöbb formula »Memorie commendamus«-szal, vagy mindjárt »Quod T. de T.« stb.-vel kezdődik.

⁶⁾ Lásd a 201. és 215. számú formulát.

ellátva,¹⁾ 8-nál csak évdatálást találunk és ha a hónap vagy napdátum ki is van téve, az határozatlan.²⁾ Napdátumot sok formula tartalmaz, összesen 16,³⁾ végül egy formula év és óradátumot tartalmaz.⁴⁾

A mi már most a datálatlan, de a szereplő személyek megnevezésével ellátott formuláinkat illeti, ezek közül egy, a 149. számú visszamegy I. Ulászló, vagy V. László idejéig, ugyanis ezen oklevelet Maróthi László állítja ki, a ki 1441—1444-ig, sőt még 1447-ben is mint macsói bán szerepel, tehát oklevele 1450. körül. — de lehet, hogy még előbb — kelt.⁵⁾ A másik oklevél, a mely esetleg még Mátyás uralkodása előtt, illetve uralma első évében kelt, a 196. szám. Ennek kiadója Miklós, mint az oklevélből kitűnik, pécsi püspök, 1526. előtt pedig a legutolsó ilyen nevű pécsi püspök, Barius Miklós 1455—1459-ig uralkodik.⁶⁾ Feltétlenül Mátyás király uralkodása alatt *hat* oklevél kelt, egynél kétes évszám szerepel az oklevélben, mely valószínűleg költött, *két* oklevél esetleg Mátyás uralma idejéből való. Kétségtelenül Mátyás idejéből valók a 35, 55, 57, 93, 94, és 109. számú formulák. A 35. számúban szó van Ország Mihály nádor perhalasztó leveléről és T. de T-ről, a ki »in serviciis regalibus scilicet in presenti exercitu contra perfidissimos Bohemos hereticos« vett részt, mivel Ország Mihály 1458—1484-ig volt nádor,⁷⁾ a cseh háború pedig 1468—78-ig tartott, ezen oklevélnek tehát 1468—1484 közt kellett kelnie. Az 55. számú formulában szó van T. de T-ről, a kit Pálóczi László országbíró fej- és jószágvesztésre ítélt, azonban később a felek kiegyeznek, Pálóczi pedig 1446—1470 közt volt országbíró,⁸⁾ és valószínűbb, hogy Mátyás, mint V. László zavaros uralma alatt kelt az oklevél. Az 57. számú oklevélben a kiadó megnevezvé »serenissimi principis et domini domini Mathie etc. *domini nostri naturalis graciosissimi*« okleveléről beszél. A 93. számú oklevélben a kiadó Mátyást dominus noster graciosissi-

¹⁾ L. 12. (1513. jan. 27.), 16. (1501. ápr. 29.), 81. (1512. jún. 29.), 97. (1512. jan. 23.), 182. (1507. március 27.).

²⁾ L. 123. (1512.,) 134. (1512.,) 146. (1512.,) 160. (1512.,) 168. (1510), 197. (1517.), 200. (1510.), 209. (1521.), 214. (1521.).

³⁾ L. az 5, 7, 14, 67, 78, 79, 87, 90-94, 95, 109, 111, 112, 123, 142, 186. sz. formulát.

⁴⁾ L. a 121. sz. formulát.

⁵⁾ Orsz. Levéltár. Liber Dignitoriorum saecularis 94. l. 1443. ápr. 20-án, 1444. szept. 6-án még bán, l. Dl. 13720, 13799. 1445-ben már »*pridem banus Machouiensis*« l. Dl. 13893., 13863., 13866. de már 1446. decz. 20-án, 1447. febr. 2-án ismét mint activ bán szerepel. Dl. 14002, 14051.

⁶⁾ Orsz. Levéltár. Liber Dignit. eccles. 133. l.

⁷⁾ Orsz. Levéltár. Liber Dignit. saecular. 17. l. Pray: Series Palatinorum XXXIII—XXXIV. II.

⁸⁾ Orsz. Levéltár. Liber Dignit. saecular. 40. l.

musnak nevezi, továbbá Veronai Gábor kalocsai érsek szerepel benne, a ki 1471—1478. közt uralkodott.¹⁾ A 94. számú oklevélben a pécsi káptalan Mátyás királynak adja a relatiót és a királyt »Hungariae et *Bohemiae Rex*«-nek nevezi, mivel pedig tudvalevőleg Mátyás a cseh királyi címet 1469. május hava után kezdte használni,²⁾ az oklevél 1469 és 1490 közt kelhetett. A 109. számú oklevélben a pécsi káptalan, Báthori István országbíró nyomozó parancsára, Mátyás magyar és *cseh* királynak teszi meg a jelentést, mivel pedig Báthori István 1471—1493. közt volt országbíró,³⁾ az oklevél 1471—1490. közt kelhetett. A 197. számú formula vagy költött vagy a mi valószínűbb, a benne szereplő évszám költött. Ugyanis a pécsi káptalan Mátyás királynak egy litterae praeceptorijára ugyancsak Mátyásnak jelentést tesz, mégis a formulában szerepel Báthori István országbírónak egy ítéletlevele, mely *1517-ben kelt*, már pedig Báthori 1493-ban már nem volt országbíró. tehát 1517-ben nem szerepelhet mint ilyen, és 1517-ben a pécsi káptalan sem fog Mátyás királynak jelenteni, mikor már huszonnégy éve Ulászló a király, az 1517-es évszám tehát a szerkesztő önkényéből jutott ide be és neki az évszám melles körülmény lévén, leírta az oklevelet mindenben hüen. csak az évszámot költötte hozzá.

A mi a 10. és 28. számú formulákat illeti, ezekben Mátyás neve előfordul ugyan, de nem bizonyos, sőt az utóbbinál meg épen ki van zárva, hogy Mátyás uralkodása alatt keltek légyen. A 10. számúban szó van bizonyos szolgálatokról, melyeket T. de T. »post felicem aduentum serenissimi principis et domini domini Mathie dei gracia regis Hungarie etc.«- ugyanezen királynak tett, ez azonban még nem bizonyít amellet, hogy az oklevél Mátyás uralkodása alatt kelt. A 28. számú formulában meg Mátyás egyenesen mint »*pridem* serenissimus princeps dominus« említtetik, tehát már halála után kelt.

A még hátralévő és körülbelül datálható okleveleket négy csoportba sorozhatjuk és pedig 1.) a melyek még Mátyás vagy II. Ulászló uralkodási ideje alatt keltek, 2.) a melyek feltétlenül II. Ulászló idejéből valók és ez a legnagyobb rész, 3.) a melyek Ulászló vagy már II. Lajos idejéből valók, végül 4.) a melyek kétségtelenül II. Lajos idejéből valók. Az első

¹⁾ Orsz. Levéltár. Liber Dignit. eccl. 32. 1.

²⁾ Mátyást 1469. május havában választották meg a cseh-morva katolikus rendek cseh királylyá, úgy hogy június és júliusban cseh királynak címezi magát, ld. erre nézve Teleky: Hunyadiak kora Magyarországon XI. kötetében a 381, 388—89 s kk. lapokon lévő okleveleket. Orsz. Ltár. Dl. 16879. (1469. jul. 17.) Dl. 16896. (1469 aug. 29.)

³⁾ Orsz. Levéltár. Liber Dignit. saecul. 41. 1.

csoporthoz négy oklevél tartozik, még pedig a 135. 151. 189. és 193. számú formula, mindegyikben Zsigmond (Sigismundus Ernsth de Csáktornya) pécsi püspök szerepel, kinek uralma visszanyúlik még Mátyás király idejébe, uralkodott 1473—1505. december 19-ig.¹⁾

A második csoportba tizenhatsz formula számítandó, ezeknek legnagyobb részében a hiteles hely rendszerint II Ulászlónak adja a relatiót, vagy pedig a király, mint »dominus *noster* *graciosissimus*« szerepel, ilyenek az 56., 58., 78., 79., 83., 91., 95., 117., 118., 141., 186., 192. számú formulák, a többinél egyéb körülmények segélyével volt lehetséges a kelet megállapítása. Így a 148. számú formula egy történeti tényt említ, mely II. Ulászló alatt történt, a szereplő személyek azonban még II. Ulászló alatt meg is haltak, ugyanis itt szó van Zsigmond pécsi püspökről, kit Ulászló mint kincstartót Dombay alkincstartóval együtt 1496-ban elfogatott és Temesváron Somi Józsa temesi főispánnal őriztetett. Az oklevél tehát 1496—1505, illetve 1501 közt kelhetett, mert Somi már 1500 szept. 29-én végrendeletet csinál,²⁾ tehát érzi közelgő halálát. A 161. és 187. számú formula kiadója, »Petrus de Laak praepositus et capitulum ecclesie Quinqueecclesiensis«, Petrus de Laak pedig 1495—1503. táján volt pécsi prépost.³⁾ A 198. számúban Zsigmond pécsi püspök szerepel és szó van a pécsváradi apát-ság bérletéről, melyhez lehet, hogy már Zsigmond püspök uralma alatt indították meg a tárgyalásokat. A 200. számú oklevél kiadója Csáki Miklós csanádi püspök és ez dönti el a formula végleges évszámát, mely 1510. *stb*-vel van jelezve. Mivel Csáki Miklós (1500-tól) 1514. májusában öletett meg a lázadó pórok által,⁴⁾ tehát ez az oklevél is még 1514. előtt kelhetett. A 203. számú oklevél kiadója Kothrák Lukács zágrábi püspök, a ki 1500—1510-ig uralkodott.⁵⁾

A harmadik csoportba négy oklevél tartozik, ezek közül egyről, a 71. számúról már fentebb szoltunk (Tolnai Máté), a többiben, a 84. 89. 213. számúban Perényi Imre nádor szerepel, a ki 1504—1519. közt hivataloskodott.⁶⁾

A negyedik csoportba csak három oklevél tartozik, a

¹⁾ Orsz. Lítár. Liber Dign. Eccl. 133. Koller: Historia eppatus Quinqueecclesiensis IV. 360. és kk.

²⁾ Dl. 30241.

³⁾ Koller I. m. IV. 473. 511.

⁴⁾ Orsz. Lítár. Liber Dign. Eccl. 73. — Tört. Tár 1904. 225. Ulászló aug.-ban már Csaholyt nevezi ki.

⁵⁾ Orsz. Lítár. Liber. Dign. Eccl. 235.

⁶⁾ Orsz. Lítár. Liber. Dign. saecul. 18. Pray: Series palatinorum XXXV. 1.

melyek közül kettőben II. Lajos a szereplő személy, t. i. a 82. és 159. számuban. A 185. számú oklevelet, Ujlaky Lőrincz »dux Bozne et *index curiae*... Lodovici regis« adja ki, ő pedig 1518 - 1524-ig volt országbíró.¹⁾

Ennyit a formulárium okleveleinek keltéről. A mi a formulák közlésében követett eljárásunkat illeti, mi legjobban szerettük volna az egész formulariumot közölni, de erre a »Tár« lapjain hely nincsen. Így és csakis így lehetett volna az összes érdekeket és szempontokat kielégíteni, mert diplomatikai és jogtörténeti szempontból valamennyi formula fontos. a chronologust főleg a datáltak érdeklik, a topographust a földrajzi vonatkozásuak stb. Mi a valóban expediált formulákat közöltük első sorban, különben pedig a legérdekesebbeket és legértékesebbeket, bármilyen szempont alá essenek azok. Közleményünket azzal az óhajjal fejezzük be, hogy legjobb volna az összes, — 1526. előtt keletkezett formulás könyveinket teljes szövegében kiadni.

Forme sub stylo quorumcunque capitulorum.

1. *Sequuntur forme sub stylo quorumcunque capitulorum et primo procuratorium ad appellandum incipit hoc modo etc.*

Kiadja a bácsi káptalan. Különben tiszta formula.

2. *Aliud procuratorium ad appellandum est tale.*

Kiadja a bácsi káptalan. Tiszta formula.

3. *Procuratorium Monialium.*

Az apácák »in claustro beate Anne matris Marie in civitate Waradiensis . . . degentes«. Nevek, datum hiányzanak.

4. *Procuratorium infirmorum.*

Tiszta formula.

5. *Procuratorium vnius.*

Tiszta formula. Napdátum »feria quarta proxima post festum beati Laurencii martiris,« tehát szept. 5. után kelt. Évkelet nincs kitéve.

6. *Procuratorium plurium.*

Tiszta formula.

7. *Impignoratorium porcionis molendini.*

Napkelte »in festo b. Fabiani et Sebastiani martirum« jan. 20.

8. *Impignoratorium domus.*

Tiszta formula.

9. *Impignoratorium totalium porcionum possessionariarum.*

Kiadja a bácsi káptalan. Nevek és kelet kitétele nélkül.

¹⁾ Orsz. Lltár. Liber Dign. saecul. 42.

10. *Impignoratorium castrorum.*

Mátyás király neve említettetik, különben tiszta formula.

11. *Impignoratoria porcionis possessionarie.*

Tiszta formula.

12. *Impignoratoria possessionis.*

»Datum feria quarta post festum beatorum Fabiani et Sebastiani martirum proxima. Anno Domini millesimo quingentesimo decimo tercio.« 1513. január 27.

13. *Impignoratoria alicuius pignoris alteri incipitur.*

Kiadja a bácsi káptalan.

14. *Impignoratoria duorum pignorum in vna possessione habitorum alteri.*

Kiadja a bácsi káptalan »in festo sancti Stephani regis« (aug. 20.); név és évkelet nélkül.

15. *Impignoratoria porcionis possessionarie.*

Tiszta formula.

16. *Impignoratoria porcionis molendinarie.*

»Datum feria sexta proxima ante festum beatorum Philippi et Jacobi apostolorum, Anno Domini millesimo 501.« 1501. ápr. 29.

17. *Fassio super accomodacione peccunie (sic!)*

Tiszta formula.

18. *Fassio de eadem cum impignoratoria.*

Tiszta formula.

19. *Fassio super debitoria obligacione.*

Tiszta formula.

20. *Arendacio molendini.*

»Clemens decanus . . . necnon Symon rector altaris.«
A szóban forgó malom »in fluvio Zewy infra molendinum religiosi T. prepositi sancti Stephani prothomartiris in promontorio Varadiensi« existál.

21. *Resignacio prati.*

»Nobilis domina Elizabeth vocata.«

22. *Resignacio porcionum possessionariarum.*

Tiszta formula.

23. *Resignacio porcionum possessionariarum per fratres facta.*

Tiszta formula.

24. *Resignacio porcionis possessionarie cum satisfactione super expensis.*

Tiszta formula.

25. *Revisio etatis puerorum.*

Tiszta formula.

26. *Arendacio molendini.*

A malom »in fluvio Zewÿ infra possessionem Zaka vocatam« létezik, azután szó van még egy »in fluvio Crisÿ« lévő malomrészről.

27. *Resignacio vnius possessionis pro alia possessione.*

Tiszta formula.

28. *Protestatorium et prohibitorium.*

Mátyás király említettik, a ki ellen T. de T. erdélyi vajda összeesküvést támasztott, Erdély lakóival.

29. *Protestatoria ad conventum facta.*

Tiszta formula.

30. *Protestatoria super amissione literarum.*

Tiszta formula.

31. *Protestacio cum inhibicione.*

Tiszta formula.

32. *Donacio libertatis super fundum curie.*

Kiadja a kalocsai érsek. (»Nost. t. de t. miseracione diuina t. et t. ecclesiarum canonice vnitarum archiepiscopus.«)

33. *Prohibitoria porcionis possessionarie, pro dote.*

Tiszta formula.

34. *Prohibitoria facie ad faciem super occupatione porcionis possessionarie et tandem pars altera ammonet ipsum pro leuandis pecuniis, pro quibus erga ipsum titulo pignoris prefuisset.*

Tiszta formula.

35. *Protestatoria valde bona.*

Ország Mihály nádor neve kiírva, és szó van a »contra perfidissimos Bohemos hereticos« viselt háborúról.

36. *Protestatoria, ammonitoria et prohibitoria facie ad faciem.*

Tiszta formula, csak egy »Franciscus de T.« név fordul elő benne.

37. *Protestatoria quando quis, mediante regii et capituli hominibus, aliquem ammoneri faciet, super recepcione iura quartalicia eiusdem.*

Tiszta formula.

38. *Protestatoria quando quis contra aliquem iuramenta deponere haberet, sed propter seruicia regalia eo tunc interesse non posset.*

Tiszta formula.

39. *Protestatoria super redempcione possessionis.*

Tiszta formula.

40. *Protestacio quando pars aduersa vlt leuare pecuniam, et possessionem remittere, capitulo ecclesie T. facta.*

Tiszta formula.

41. *Protestacio quando quis in termino juramentalis deposicionis (!)* ¹⁾ *interesse non posset propter causam regiam.*

Tiszta formula.

42. *Protestatoria et prohibitoria super occupacione alicuius possessionis.*

Tiszta formula.

43. *Prohibitoria super occupacione pignoris alicuius.*

Tiszta formula.

44. *Prohibitoria super occupacione quarte partis alicuius possessionis.*

Tiszta formula.

45. *Protestatoria et prohibitoria facie ad faciem facta.*

Tiszta formula.

46. *Clausula.*

Tiszta formula.

47. *Prohibitoria facie ad faciem.*

Tiszta formula.

48. *Protestatoria et prohibitoria.*

Tiszta formula.

49. *Protestatoria super diffinicionem seu deliberacionem alicuius cause.*

Hivatkozás »serenissimi principis Domini Mathie dei gracia regis Hungarie etc.« egy litterae preceptorijára.

50. *Quando aliquis non potest, personaliter adesse in solutione homagii.*

Tiszta formula.

51. *Quando aliqui sese mutuo expeditos committunt.*

Tiszta formula.

52. *Quando quis in sententia capitali convictus fuerit et tandem concordant.*

Tiszta formula.

53. *Quando aliquis sententiam incurrit capitalem et pro redemptione capitis sui donat possessionem vel alia bona sua.*

Tiszta formula.

54. *Quando aliquis pro aliqua solutione non soluta obligat porciones suas possessionarias aut alia bona in pignus.*

Tiszta formula.

55. *Quando quis conuincit in facto potencie et tandem concordant.*

»Comes Ladislaus, iudex regius« szerepel.

56. *Prorogatoria juramentalis deposicionis ex mandato regio.*

»Wladislaus rex«-(II.)nek jelent a hiteles hely.

---

¹⁾ Hibásan *deposicionis helyett.*

57. *Alia prorogatoria juramentalis deposicionis.*

»Princeps Mathias, comitatus Byhariensis« szerepelnek benne.

58. *Alia prorogatoria juramentalis deposicionis.*

»Wladislaus Hungarie et Bohemie etc. rex«-nek jelent a hiteles hely.

59. *Quando quis deberet iuramenta deponere et superinde habebit literas domini regis graciosas et pars aduersa postulat paria literarum.*

»Wladislaus dei gracia Hungarie et Bohemie etc. rex«-nek jelent a hiteles hely.

60. *Prorogatoria cause per formam arbitratue dispositionis factam.*

Tiszta formula.

61. *Alia prorogatoria arbitrionalis et juramentalis deposicionis.*

Tiszta formula.

62. *Prorogatoria cause per modum arbitratue dispositionis.*

Kiadja a bácsi káptalan. »Paulus filius T. de T.« név fordul elő benne.

63. *Prorogatoria solucionis de vno termino ad alium facta.*

Tiszta formula.

64. *Prorogatoria cause.*

Tiszta formula.

65. *Alia prorogatoria cause per arbitros fiende.*

Tiszta formula.

66. *Prorogatoria juramentalis deposicionis de duobus terminis ad tercium.*

Tiszta formula.

67. *Prorogatoria bona super exhibicione instrumentali facta.*

»Quintodecimo die festi Epiphaniarum Domini proxime venturi« kell a felek által választott bírák előtt megjelenni.

68. *Obligatoria super solutione boum.*

Tiszta formula.

69. *Alia obligatoria super solutione pecuniaria.*

»Cantor de Zaard« szerepel benne.

70. *Obligatoria super solutione dotis et rerum parafernalium.*

Tiszta formula.

71. *Quittacionis absolutio super abductione jobagionum ac interempcione et sanguinum effusione familiarum et certarum injuriarum irrogatarum.*

Nos capitulum ecclesie Quinqueecclesiensis. Memor. com. p. presentes. Quod nobilis T. de T. coram nobis personaliter constitutus, sponte et libere confessus est in hunc modum. Quod quamvis alias ipse rationi minusiuste et indebite abductionis jobagionum suorum in possessione sua Tharda vocata in comitatu de Baranya existente commorancium, per officiales reverendi domini Matthei Sancti Martini etc. *arendatarii scilicet abbacie Sexardiensis in oppido eiusdem abbacie Lasko vocato* constitutos facte aliorum etiam nonnullorum actuum potenciariorum per dictos officiales tam praefati domini Matthei abbatis quam etiam aliorum arendatorum et possessorum eiusdem Abbacie perpetratorum conuentum eiusdem ecclesie Sexardiensis in presenciam comitum et vicecomitum ac iudicium nobilium dicti comitatus de Baranya conuenerit tamen nunc compositione et complacacione multorum proborum viro- rum idem T. de T. memoratum Mattheum Abbatem ac conuentum eiusdem ecclesie Sexardiensis necnon vniuersos officiales et familiares eorum super vniuersis causis dampnis, iniuriis, actibus potenciaris, jobagionum abductionibus, familiarum interempcionibus et sanguinum effusionibus generaliter vero quorumlibet malorum generibus quocumque nomine appellatis vsque ad hec tempora per eosdem et eorum praedecessorum qualitercunque vbicunque et per quemcunque modum factis illatis et perpetratis quitos expeditos satisfactos et modis omnibus absolutos reddidisset et comisisset, immo reddidit et commisit coram nobis harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante etc.

Formularium 32—33. oldal.

72. *Collacio seu donacio cuiusdam molendini ad quodam cum vna missa votiva singulis in septimanis dicenda absque praetermissione.*

Nos capitulum eccl. Quinqueecclesiensis ad vniuersorum tam presentium quam futurorum harum serie volumus deu- nire noticiam. Quod egregius Ladislaus Ewsy de Wywasar oneribus et quibuslibet grauaminibus dominarum Elizabeth uxoris ac Katherine filie et alterius Katherine sororis suarum necnon Anne filie prefate domine Katherine sororis sue in subscriptis super se assumendo coram nobis personaliter constitutus sponte et libere confessus est retulitque in hunc modum. Quod ipse ob illam spem et singularem deuocionem, quam ipse in beatissima Elena regina in cuius honorem altare in capella sancti Andree Apostoli ad latas dicte ecclesie nostre Quinqueecclesiensi fundata dinoscitur fore exstructum gerit et cuius precibus in celibus se confoneti sperat, quoddam molen- dinum suum Dýosmalom vocatum iam semiplene desertum in

territorio oppidi Pechwaradiensis in fluuio uidelicet possessionis Warkon decurrenti, inter Septher prouidi T. de T. praefati conuentus Pechwaradiensis molendina vocata omnino in comitatu de Baronyā situm existentem et habitum praefato altari cum omnibus suis vtilitatibus et pertinenciis quibusbet ad idem molendinum de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus discreto Andree presbitero Zakmary dicto pronunc rectori altaris et per eum rectoribus eiusdem in posterum fiendis vniuersis ad vsum eorundem in perpetuam elemosinam dedisset donasset et applicasset, immo dedit donauit et applicauit iure perhennali et irreuocabiler vtendum tenendum possidendum pariter et habendum coram nobis tali modo, quod idem Andreas presbiter et rectores eiusdem altaris imposterum constituti singulis septimanis perpetuis futurorum temporibus vnam missam ad honorem sancti Ladislai regis ac pro sua suorumque parentum et consanguineorum suorum tam uiuentium, quam ex hac luce decessorum amabilium in dicta capella celebrare debeant et teneantur, nunquam ipsam missam postmittendo. Assumpmens eciam idem Ladislaus Ewsy eundem Andreā presbiterum et per consequens omnes altaristas altaris sancti Elene sibi succedendo in pacifico dominio praescripti molendini contra quoslibet legitimis impetitores causidicos et actores tueri protegere et conseruare propriis suis laboribus et expensis, in cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes literas nostras eidem Andree presbitero moderno rectori eiusdem altaris, consequenterque successoribus suis iurium suorum ad cautelam duximus dandas etc.

Formularium 33—34. oldal.

73. *Inhibicio per optima.*

Nos capitulum ecclesie Quinqueecclesiensis Memor. com. p. pntes. Quod nobilis Valentinus Porkolab de Jagyca in personis nobilium domine Margarethe consortis sue filie uidelicet condam Michaelis de Malom, ex nobili domina Dorothea relictā eiusdem condam Michaelis Malomy, filia uidelicet olim Georgii de Mothyczna progenitae ac Stephani et Johannis filiorum dicte domine Dorothee nostram personaliter veniendo in presenciam, nobilem Ladislaum de Bodmer a venditione permutacione seu quauis alienacione cuiusdam sessionis jobagionalis dictorum protestancium in possessione Zerek vocata in comitatu de Baronya existentis habite, que scilicet apud ipsum titulo pignoris haberetur, item quarundam viginti sex iugerum terrarum arabilium, quarum quattuor decim penes fluuium Meleg vocatum, ex opposito curie nobilitaris eorundem protestancium in dicta possessione T. habite, quasi a parte occidentali, ac duodecim earundem terrarum arabilium penes

siluam Erdewelwewl vocatam, a parte meridionali adiacerent, que finibus suis ad terras arabiles T. et T. diuenterentur, omnino in territorio dicte possessionis T. vocate existentes, item nobilem Thomam de Mathiczna alios eciam vniuersos et quoslibet ab empcone aut concambiali permutacione ad se recepcione sew alios quouis quesito sub colore sibiipsis vsurpacione et appropriacione seque in dominium earundem intromissione vsusfructuunqne et quarumlibet vtilitatum eorum percepcione sew percipifaccione quomodolibet iam fatis vel fiendis prohibuit contradicendo et contradixit inhibendo publica et manifeste coram nobis testimonio presencium mediante.

Formularium 34. oldal.

74. *Concambialis permutacio.*

»Nobilis Michael Berký de T., . . . ac Albertus similiter Berký de eadem«.

75. *Libertas a capitulo jobagionibus.*

Tiszta formula.

76. *Protestatoria cum prohibicione simul.*

»Barbara . . . filia T. d. T.« et Mathias et Vrsula filii T. de T.

77. *Expeditoria super certis differentiis ac concambialis permutacio sibipsis vicissim facta cum suscepcone onerum in semetipsas.*

Tiszta formula.

78. *Expeditoria de non molestando euocatos in curiam regiam ob contradiccionis statucionem.*

»Wladislaus dei gracia rex Hungarie et Bohemie.«
»Datum in festo beatorum Petri et Pauli apostolorum« jun. 29.

79. *Statucionis contradiccionisque et euocacionis relacio.*

Serenissimo principi et domino domino Wladislao dei gr. Hungarie et Bohemie etc. regi . . . capitulum ecclesie Bachiensis oracionum . . . A káptalan jelenti, hogy a »pro parte nobilis Anthonii de Zalancz castellani castri Bachiensis« számára szóló iktatási parancsot megkapván az iktatásra Wezzel György kir. emberrel »nostrum hominem videlicet discretum Blasium presbiterum rectorem altaris sancti Georgii martiris in dicta ecclesia nostra katedralis constructi« küldi ki. Ezek Gergely pápa napja utáni negyed napon Keménd-Wárallya és Zekerdén Baranya megyében fekvő birtokokhoz érkezőn, Keméndi Gáspár a beiktatásnak ellene mondott, mire őt Szt. György nap oktavájára a király elé idézték.

Formularium 37. oldal.

80. *Ob zelum maritalis affectus constitutio viri per uxorem suam in bonis suis in perpetuum heredem ad valorem florenorum tot.*

Quod generosa domina Martha relictā condā Ladislai Zalanczy de Zenththamas, nunc vero consors egregii T. de T. onera et quelibet grauamina T. et T. filiorum suorum in subscriptis in se ipsam assumpendo, coram nobis personaliter constituta est confessa sponte in hunc modum. Quomodo ipsa ob zelum et amorem maritalis affectus, quem erga ipsum T. de T. maritum suum gereret et haberet de omnium bonorum suorum et hereditatum hic in ciuitate T. praefata et alias extra eandem ciuitatem vbicunque in hoc regno Hungarie habitorum et existentium, eundem maritum Horvath, dominum scilicet vt prefertur et maritum suum vsque ad valorem trecentorum florenorum auri perpetuum heredem et possessorem constituit, ita tamen et tali condicione adiecta, quod quamdiu Dei nutu, more et affeccione conjugali in hac vita insimul vixerint, eadem domina Martha vnacum filiis suis eadem bona libere et pacifice possideant et si ipsam dominam Martham ex hac luce migrare contigerit, ipseque Martinus Horvath aliam sibi in coniugem copulauerit mulierem, extunc heredibus ex illa procreandis nullum jus in huiusmodi bonis suis succedat, hoc eciam per expressum declarato, quod si ex praefato marito suo T. vocato dicta domina Martha heredem solacio fuerit gauisa, extunc praefata bona ad vallorem dictorum trecentorum florenorum, iure perpetuo in eosdem heredes condescendat et deuolui possint atque valeant. Harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in festo etc.

Formularium 38. oldal.

81. Recompensacio consorti pro beneficiis impensis.

Quod egregius T. de T. coram nobis personaliter constitutus, sponte est confessus in hunc modum. Quomodo ipse nollens inemor esse beneficiorum T. vocate consortis sue super eo, quod ipsa eundem in bonis suis in hoc regno Hungarie existentibus et habitis perpetuum heredem et possessorem constituisset, eandem dominam T. vocatam consortem suam ac T. et T. filios eiusdem ex nobili condā T. de T. procreatos omnium hereditatum suarum tam in hoc regno Hungarie existentium, quam extra perpetuos heredes et possessores constituisset, immo constituit coram nobis harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in festo beatorum Petri et Pauli apostolorum (junius 29.) Anno domini 1512. etc.

Formularium 38. oldal.

82. Relacio super examinatione testium.

A relatiót a bácsi káptalan teszi II. Lajos királynak.

83. Expeditoria super relaxatione iuramenti facta.

Kiadja a bácsi káptalan, említve van benne II. Ulászló király.

84. *Relacio super deposicione juramenti.*

» . . . domino Emerico de Peren, comite perpetuo comitatus Abawýwariensis, regni Hungarie palatino et iudici Comanorum . . . » teszi a jelentést a bácsi káptalan.

85. *Expeditoria super deposicione juramenti.*

Kiadja a bácsi káptalan.

86. *Collacio molendini fratribus cum omnibus iuribus ad eum pertinentibus.*

» Blasius archidiaconus de Walko « malmot adományoz » fratribus ordinis heremitarum sancti Pauli in clauistro sancti Jacobi, in promonthorio appellato fundato degentibus . . . »

87. *Reambulacionis, estimacionis, occupacionis, deputacionis et assignacionis relacio pro homagio.*

A jelentést a bácsi káptalan teszi, a hites emberek » in festo beatorum Philippi et Jacobi apostolorum « (máj. 1.) szállnak ki a helyszinén.

88. *Contentacio alicuius mulieris de bonis et iuribus possessionariis mariti sui pro dote et rebus parafernalibus peccuniaria solucione facta.*

Kiadja a bácsi káptalan.

89. *Remissio porcionum possessionariarum ad fidem humanitatemque promissa.*

Quod T. de T. et T. de T. nostram personaliter veniendo in presenciam sunt confessi sponte et retulerunt in hunc modum. Quod ipsi totales porciones et iura possessionaria T. de T. et T. de T. in possessionibus T. et T. in Zempliniensi T. T. et T. in de Berek T. ac T. in de Zabowch T. T. T. et T. in Bihoriensi comitatibus existentes habitas spectabilem et magnificum dominum Emericum de Peren, Regni Hungarie palatinum etc. jure sanguinis tangentes et concernentes iuxta concordiam cum eodem ratione earundem porcionum possessionariarum coram nobis factam et initam in aliisque literis nostris compositionalibus superinde confectis specificatam sine omni occasione et difficultate simulcum cunctis earum utilitatibus et pertinenciis quibuslibet ad easdem de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus eidem domino palatino remittere et ad manus eiusdem vel hominis sui per eundem ad id et alias ad occupacionem earundem mittendo consignare promisissent immo promiserunt coram nobis *sub fide christiana honore et humanitate eorum mediantem*, etc. (az eredetiben aláhúzza.)

Formularium 42. oldal.

90. *Perpetuacio cuiusdam vinee et terrarum arabilium.*

Nos Capitulum ecclesie Bachiensis. Memor. com. p. pntes. Quod nobiles Johannes ac Clemens et Ambrosius Horhy dicte

de Ibafalwa, onera et quelibet grauamina Michaelis similiter Horhy fratri carnalis ac aliorum omnium et singulorum fratrum proximorum et consanguineorum ipsorum, quos presens tangeret vel in futurum tangere posset, negocium in infra-scriptis penitus super se assumpmendo, coram nobis personaliter constituti, quandam vnam particulam vnus vinee ipsorum, que in territorio et promontorio dicte possessionis Ibafalwa super siluam Basthya existeret, quaquidem particula de vinea nobilis Anthonii Nagh de iamfata Ibafalwa olim excisa fuisset. Cui ab oriente terre arabiles ad duo jugera se extendentes, dictorum venditorum, meredionali similiter terre arabiles, ad duo jugera se extendentes, praefatorum Johannis, Clementis et Ambrosii Horhy, occidente vinea Bartholomei Orbay, ab aqualionali siquidem plagis vinea nobilitaris Georgii Thar de Nyerled contigue asseruntur vicinari, cum praedictis iugeris quattuor terrarum arabilium penes dictam vineam in comitatu de Baronya existentem et adiacentem. Simulcum cunctis vtilitatibus et pertinentiis quibuslibet ad praefatos vineam et terras arabiles de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus annotato nobili Bartholomeo et domine Anne consorti puellisque Margarethe et Katherine filiabus suis ipsorumque heredibus et posteritatibus vtriusque sexus vniuersis pro quattuordecim florenis auri puri vt dixerunt plene prius leuatis et persolutis dedissent vendidissent et perpetuassent, nullum ius nullamue iuris et dominii proprietatem sibipsis in eidem et eisdem reseruando, sed totum et omne ius, omnemque iuris et dominii proprietatem in praefatos Anthonium Nagh et dominam Annam ac Margaretham Katherinam filias eorum ipsorumque heredes vniuersos transtulissent prout transtulerunt pleno iure coram nobis, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in festo beati Jacobi apostoli (jul. 25.) Anno domini Millesimo etc.

Formularium 43. oldal.

91. *Relacio inquisicionis simplicis.*

A bácsi káptalan jelent II. Uliszló királynak.

92. *Protestatoria cum inhibicione.*

Quod nobilis domina Potenciana de Kethag relicta condamn Stephani Posgay, nunc vero Blasii Horváth consors in sua ac Georgii et Benedicti filiorum, necnon Margarethe Katherineque filiarum suarum nominibus et impersonis nostram personaliter veniendo in presenciam nobis per modum protestacionis et inhibicionis significare curauit in hunc modum, quomodo ipse agnouisset et reuera percepisset, quod nobilis Johannes Bende de Kapolna, vniuersas porciones possessionarias condamn domine Anne consortis sue et sororis ipsius pro-

testantis in possessionibus Olchard, Waskapw et Ketheg vocatis, in comitatu de Baranya existentes habitas ipsos eciam protestantes certo iuris titulo concernentes vendere et ab eisdem alienare niteretur in praeiudicium et dampnum annotatorum protestantium valdeingens factaque huiusmodi protestacione, memorata domina Potenciana in sua ac praescriptorum filiorum et filiarum suorum nominibus annotatum Johannem Bende a vendicione impignoracione vsurpacione et quauis alienacione dictarum porcionum possessionariarum ac aliorum bonorum ipsius condam domine Anne vbicunque in hoc regno Hungarie habitorum alios eciam vniuersos ab empcione, occupatione detencione et sibipsis statuifaccione aut quouis quesito sub colore se in dominium eorundem intromissione vsufruituumque et quarumlibet vtilitatum percepcione sew percipifaccione executorem vero praelibate domine Anne sororis sue a vendicione et dispensacione aliquorum bonorum suorum tanquam irritae et inoticiose testatorum iam forte factis vel fiendis prohibuit contradicendo et contradixit inhibendo publice et manifeste coram nobis, harum nostrarum vigore et testimonio presencium mediante. Datum feria quarta etc.

Formularium 45. oldal.

93. *Reuocacio contradiccionis statucionis coram capitulo facta.*

Szereplő személyek, Mátyás király. (serenissimi principis Mattei dei gracia regis Hungarie) és Gábor kalocsai érsek, Sigismundus de T. frater eiusdem.

94. *Relacio ad euocationem breuem cum inquisicione et amonicione.*

»Serenissimo principi et domino domino Mathie D. gr. regi Hungarie et Bohemie etc. jelent a »Capitulum ecclesie Q. (inque ecclesiensis), a királyi és káptalani emberek »feria terciā proxima post dominicā misericordia Domini« szállnak ki »in comitatu Bachiensi«.

95. *Fassio arbitrorum ad literas regias super arbitratium dispositione ipsorum facta.*

A bácsi káptalan II. Ulászló király parancsára. Pethe László és Mátyás és fivérük Péter pap, másrészt Jano alias Mýhálffy János közt folyó perben, melynek tárgya bizonyos Bács megyében fekvő birtokok »in festo transfigurationis Domini proximo preterito« T. T. T. nemesek vallomást tesznek. A bírák Fábián pap birtokán szállnak ki.

96. *Libertas a capitulo jobagionibus, siue wojnicis ut seruicia consueta adhibeant, concessa.*

Nos capitulum ecclesie Quinqueecclesiensis, memorie commendamus per presentes, quod jobagiones siue prediales ecclesie

nostre in Eghazasbel commorantes nostram personaliter accedendo in presenciam, nobis humiliter supplicare curauerunt in hunc modum. Quomodo ipsi ab antiquis temporibus a solutione nonarum frugum et omnium bladorum sed et vinorum de vineis ipsorum in promontorio seu territorio Nemeshegh existentibus ac terragiorum exemptis duntaxat septem iugeribus arabilibus semper exempti fuissent atque supportati. igitur nos eciam ipsos eisdem libertatibus tenere et perfrui literis quoque hanc ipsam libertatem confirmare graciose dignemur. unde nos matura deliberacione praehabita huiusmodi supplicacionibus ipsorum ea ratione ut cetero locupleciores et in rebus acquirendis magis auidi diligencioresque reddantur, fauorabiliter inclinati, ex gracia nostra praerogatiua ipsis jobagionibus siue praedialibus nostris anuimus ut sicuti hucusque a solutione nonarum frugum et omnium bladorum ac vineorum de vineis ipsorum in Nemeshegh adiacentibus et plantatis et terragiorum exempti fuissent, ita de cetero eciam, exceptis ut praemittitur septem iugeribus ac quinque sessionibus ac earum inhabitatoribus, supportati habeantur et liberi, ea tamen condicione, ut quemadmodum hactenus ratione tante libertatis eorum incumbuntur ad necessitatem nostram et ecclesie nostre proseguendo parati fuissent semper et prompti. ita et deinceps ad simplicem solum requisicionem et nunciacionem nostram per singula capita ipsorum parati esse debeant et teneantur alias presentes literas nostras ipsis in nullo volumus suffragari, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum feria secunda proxima, ante festum etc.

Formularium 48. oldal.

97. *Prohibitoria.*

Nos capitulum ecclesie Quinqueecclesiensis, memor. com. p. p. Quod nobiles Johannes de Bagotha ac Georgius Beke, de Gere de ipsorum ac nobilium domine Dorothee consortis et Vincency ac Benedicti filiorum eiusdem Johannis Bagothay necnon Anthonii filii et puelle Margarethe filie ac Stephani Johannis Pauli et Gregorii similiter Beke fratrum suorum carnalium, item Baltasaris et Siluestri filiorum condam domine Cristine filie olim Thome de dicta Gere de nominibus et personis nostram personaliter veniendo in presenciam per modum protestacionis et inhibicionis nobis significare curarunt in hunc modum, quod prout ipsi protestando percepissent et reuera intellexissent, nobiles Johannes Wyzlay de Baronyawyzlo ac Mattheus Hwzar de Zolga-Zenth-Ersebeth totales porciones ipsorum possessionarias in eadem possessione Baronyawyzlo ac praedio Domboru vocatis in comitatu de Baronya existentes habitas, egregio Johanni Byka de Theremhegh vendere et ab

eisdem protestantibus alienare vellent et niterentur in praeiudicium et dampnum ipsorum protestantium valdemagnum quamuis dicte porciones possessionarie ipsos protestantes vt dixerunt et neminem alium tam perpetue empcionis quam alterius cuiusvis iuris titulo rite et legitime concernerent, vnde facta huiusmodi protestacione, praelibati Johannes Bagothay et Georgius Beke in eorum et aliorum quorum supra nominibus et personis memoratos Johannem Wýzlaý et Matteum Hwzar a vendicione et quo uis alienacione dictarum prouissionariarum praetactum vero Johannem Byka et alios quoslibet ab empcione occupacione detencione et quauis quesito sub colore se in dominium earum intromissione vsufructuumque et quarumlibet vtilitatum earundem percepcione sew percipifaccione quomodolibet iam factis vel fiendis prohibuerunt contradicendo et contradixerunt inihibendo publice et manifeste coram nobis, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum feria sexta proxima post festum beatorum Fabiani et Sebastiani martiris, Anno Domino millesimo' quingentesimo 12. (1512. jan. 23.)

Formularium 49. oldal.

98. *Perpetuacio vinee per aliquem cetum facta.*

Nos capitulum ecclesie Bachiensis, memor. commendamus p. prntes. Quod prouidi T. et T. Quinqueecclesiis commorantes, decani tocius cetus siue confraternitatis beate Marie virginis, *ulgariter Tharsagehehe nuncupati* de dicta ciuitate Quinqueecclesiensi, nostram personaliter veniendo in presenciam, confessi sunt sponte in hunc modum. Quomodo ipsi matura deliberacione tocius cetus siue confraternitatis ipsorum ad infrascripta prehabita, quandam vineam eiusdem confraternitatis in promontorio possessionis Kezyw vocate adiacentem et plantatam que alias venerabilis condam T. de T. lectoris canonici Quinqueecclesiensis praefuisset, cui ab orientali via publica, a meridionali meta cuiusdam silue possessionis Kezyw, ab occidentali certe terre arabiles, ab aquilonali vero partibus terra communis vicinaretur, simulcum cunctis suis vtilitatibus et pertinenciis quibuslibet circumspecto Andree Kys alias Bolthos dicto in dicta ciuitate Quinqueecclesiensi commoranti ac Johanni filio eiusdem heredibusque et posteritatibus ipsorum vniuersis pro quinquaginta florenis auri ab eodem vt dixerunt lenatis iam et receptis, dedissent vendidissent et perpetuassent. immo dederunt, vendiderunt et perpetuarunt coram nobis, nemine contradicente. testimonio presencium mediante. Datum etc.

Formularium 50. oldal.

99. *Alia perpetuacio.*

Nos capitulum ecclesie Quinqueecclesiensis, memor. commendans per presentes. Quod nobiles T. et T. filii condam T. de T. coram nobis personaliter constituti sponte et libere confessi sunt in hunc modum. Quomodo ipsi pro quibusdam ipsorum necessitatibus euitandis, directas et equales duas partes quarundam octo jugerum terrarum arabilium, in territorio possessionis Wewlghe vocate in comitatu Quinqueecclesiensis existentes adiacentes, ipsos vt dixerunt omnis iuris titulo concernentes, quibus ab oriente fenetum pertinens ad easdem, a meredionali terre arabiles filiarum condam T. de T., a septentrionali silua Haserdew vocata ad possessionem Kekenyes vocatam pertinentem ab occidentali vero plagis similiter terre arabiles nobilis Dionisii Palfy de iamdicta T. vicinarentur, nobilibus T. de T. et domine T. consorti eiusdem hereditibusque et posteritatibus eorum vniuersis pro octo florenis ab eisdem vt dixerunt iam leuatis et receptis dedissent vendidissent, et perpetuasent immo dederunt vendiderunt et perpetuarunt coram nobis dominio earundem renuncciando, testimonio presentium mediante. Datum feria tertia proxima etc.

Formularium 50. oldal.

100. Accomodacio peccunie sub spe mutue restitutionis cum condicionibus.

Kiadja a bácsi káptalan.

101. Adiudicatoria per capitulum.

Nos capitulum ecclesie Q[uinqueecclesiensis] M. C. etc. Quod nos feria tertia proxima post festum beati Gregorii pape proxime preteritum iuxta consuetudine ecclesie nostre ad sacristiam nostram capitulariter convenissemus, prouidus T. jobagio noster de T. nostram veniendo in presenciam, contra venerabilem dominum Johannem de eadem T. arcium liberalium magistrum, archidiaconum de Regen, socium et concanonicum nostrum in medio nostri personaliter repertum, proposuit eo modo. Quomodo ipse quandam vineam condam Valentini Warga T. vocatam in promontorio eiusdem possessionis nostre T. habitam, a condam T. fratre dicti magistri T. carnali recaptiuasset et iuridice lucratus fuisset coram communitate plebum loci eiusdem possessionis nostre T. reobtinuisset, quam scilicet vineam tandem annotatus T. et praefatus dominus T. archidiaconus, frater eiusdem vsque ad hec tempora potencialiter tenuissent et vsi fuissent et hoc ipse cum testibus efficacibus in termino per nos sibi deputando coram nobis conprobari posse asserebat. Quo audito annotatus dominus T. archidiaconus respondit ex aduerso, quod ipse praescriptam vineam simulcum fratre suo T. amultis temporibus retroactis pacifice possedisset et nunquam ratione eiusdem vinee aliqualis mota

fuisset, quibus auditis, nos adiudicandum commiseramus eomodo, quod praefatus T. praedicta sua allegata quintodecimo die imediate sequendo coram nobis comprobare deberet, quo termino adueniendo, idem T. in produccione et deposicione suorum testium penitus et omnino defecit, ideo nos eandem vineam annotato domino T. archidiacono, necnon heredibus dicti condam T. fratris sui commisimus pacifice possidendam tenendam pariter et habendam. In cuius rei testimonium presentes literas nostras adiudicatorias eidem domino T. archidiacono duximus concedendas. Datum etc.

Formularium 52. oldal.

102. *Virtute executoriali perpetuacio.*

»Capitl. eccl. Q[uiqueeclesiensis.]« Pécs város plébánosa szerezpel, neve nincs kitéve.

103. *Adiudicatoria per capitulum.*

Tiszta formula.

104. *Concambialis permutacio optima.*

Tiszta formula.

105. *Fassio executoria.*

Tiszta formula.

106. *Protestacio cum inhihicione.*

Nos etc. Quod religiosus frater Petrus de Pechwaradino, prior conuentus fratrum praedicatorum in clauastro Sancti Thome martiris in ciuitate Quinqueeclesiensi fundato degens, pro se et pro toto conuentu coram nobis personaliter constitutus, per modum protestacionis et inhihicionis significare curauit in hunc modum, quod sicuti ipse reuera percepisset, reuerendus pater, frater Mattheus Archiabbas sacri montis Pannonie, ordinis sancti Benedicti, abbatis ac conuentus monasterii Pechwaradiensis, necnon circumspectus Martinus Bolthos inhabitator ciuitatis Q(uiqueeclesiensis) ac eciam Georgius literatus de Bosok quoddam molendium ipsorum fratrum protestancium in territorio possessionis Naghhethen in fluuio¹⁾ iuxta eandem possessionem decurrendo inter molendina fratrum ordinis sancti Benedicti de Zenthlazlo in comitatu de Baronya existentem habitum unacum curia ad idem molendinum pertinente, quod videlicet molendinum alias prouidus condam Blasius de eadem Naghhethen ipsis fratribus in perpetuam dedisset et contulisset elemosinam, a manibus eorundem fratrum protestancium excipere occupare et pro se praeter omnem viam iuris tenere et conseruare ac a praefato clauastro sancti Thome et fratribus protestantibus alienare vellent et niterentur in praeiudicium et dampnum praefati clauistri et dic-

¹⁾ Az eredetiben: »fluio«.

torum fratrum valde magnum, facta itaque huiusmodi protestacione idem frater Petrus prior suo ac tocius conuentus sancti Thome martiris praedicti nominibus, memoratos dominum Mattheum Archiabbatem necnon Martinum Bolthos ac Gregorium literatum de Bosok alios eciam quoslibet ab occupacione detencione conseruacione seque ipsos quouis quesito sub colore in dominium eorundem molendini et curie intromissione vsusfructuumque et quarumlibet vtilitatum percepcione sew percipifaccione quomodolibet factis iam vel fiendis inihibuit contradicendo et contradixit inihibendo publice et manifeste coram nobis harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante.

Formularium 56. oldal.

107. *Procuratoria ad petitionem pro audienda fassione.*
Tiszta formula.

108. *Prohibicio a vendicione cuiusdam castri et quarundam porcionum possessionariarum.*

Baranya megye szerepel benne.

109. *Inquisicionis euocacionis et insinuacionis relacio.*

Serenissimo principi domino Mathei dei gracia regi Hungarie Bohemie et Dalmacie etc. Capitulum ecclesie Quinqueecclesiensis oracionum suffragia in domino deuotarum perpetua cum fidelitate. Vestra nouerit serenitas, nos literas spectabilis et magnifici domini Stephani de Bathor, iudicis curie eiusdem vestre serenitatis nobis amicabilem directas recepisse in hec verba. Amicis suis reuerendis etc. Vnde nos amicabilibus petitionibus ipsius domini comitis Stephani de Bathor satisfacere volentes, vt tenemur, vnacum praenotato T. homine vestre serenitatis in praescriptis literis eiusdem domini comitis Stephani inter alios nominatum conscripto, nostrum hominem videlicet honorabilem magistrum T. de T. socium et concanonum nostrum ad praemissa fideliter peragendo nostro pro testimonio fidedignum duximus destinando, qui tandem exinde ad nos reuersi nobis eomodo retulerunt, quomodo ipsi in festo sancti Johannis babtiste (jun 24.?) proxime praeterito in comitatu de Baronya simul procedendo, ab omnibus quibus decens et opportunum fuisset palam et occulte diligenter inquirendo omnia praemissa et quouis praemissorum singula sic et eomodo facta et perpetrata fuisse rescuiissent, prout dicto domino comiti Stephano dictum extitisset et quemadmodum literarum eiusdem plenius in se contineret praescriptarum. Vnde facta huiusmodi inquisicione eodem die idem homo vestre serenitatis dicto nostro testimonio presente, praefatos T. et. T. de porcione ipsorum possessionariarum in possessione T. vocata in dicto comitatu de T. existente habita, coram prouido T. joba-

gione eorum ibidem commorante ad octauas festi beati Jacobi apostoli (aug. 1.) nunc venturi vestre serenitatis euocassent in presenciam, rationem de praemissis reddituros efficacem, praedictos eciam jobagiones eorum eisdem statuere committendo. litis pendentia si qua foret inter ipsos non obstante, insinuando ibidem eisdem, vt siue ipsi octauis in praedictis coram vestra serenitate compareant, dictosque earum jobagiones eisdem statuere commissos statuunt siue non. eadem ad partis comparentem instancia, id faciet in praemissis quod iuri videbitur expedire. Datum octauo die diei inquisitionis euocacionis et insinuacionis praemissarum. Anno domini supradicto.

Formularium 59. oldal.

110. Relacio sentencie quando fit repulsio.

II. Ulászlónak jelent a pécsi káptalan.

111. Concambialis permutacio sibipsis vicissim facta.

Nos capitulum ecclesie Quinqueecclesiensis. Memoriae commendamus per presentes. Quod nobiles Dionisius Desew de Harazthy ab vna ac Stephanus et Petrus Abranfalwy, partibus ab altera, idem eciam Dionisius Anthonii et Georgii fratrum carnalium natu minorum ac Gregorii, Ladislai et Johannis filiorum praefati, vero Stephanus et Petrus Cristine et Margarethe sororum ipsorum ac idem Stephanus Margarethe filie et Francisci filii suorum, onera et quelibet grauamina in subscriptis super se assumendo coram nobis personaliter constituti sponte et libere confessi sunt in hunc modum. quomodo ipsi matura deliberacione inter se prehabita, talem fecissent permutacionem concambialem perpetuo duraturam. Quod primo idem Dionisius vnā integram sessionem in qua alias Georgius Jando habitasset, in eadem Harazthy omnino in comitatu de Baronya existentem habitam, cui ab oriente et occidente via publica, a meredionali vero Nicolai Fejér et ab australi siquidem plagis Anthonii Desew sessiones contigue dicuntur vicinari, ac vnum iuger terre arabilis, cui ab orientali Zenthdyenes fewlde vocata, ab aquilonali vero plagis via publica contigue asseruntur vicinari, vnacum sexaginta quinque denariis demptis suis vtilitatibus et pertinenciis quibuslibet, prefato Stephano et Petro ac Cristine et Margarethe sororibus carnalibus eorundem ipsorumque heredibus et posteritatibus vniuersis dedisset permutasset et ascripsisset, imo dedit permutauit et imperpetuum ascripsit coram nobis, econuerso vero memorati Stephanus et Petrus cuiusdam fundicurie directam et equalem partem in eadem possessione Harazthy in praetacto comitatu de Baronya existentem habitam, cui ab oriente sessio Petri Thynodii, meredionali via publica, australi siquidem plagis, quedam silua Dereskerden vocata contigue asseruntur

vicinari, deinde duas partes cuiusdam sessionis, quas alias Vrbanus Kalmar inhabitasset, que eosdem Stephanum et Petrum iure hereditario concernerent, demptis similiter suis vtilitatibus et pertinenciis quibuslibet, praefato Dionisio Desew, Anthonio et Georgio fratribus eiusdem heredibusque et posteritatibus ipsorum vniuersis modo simili dedissent et permittassent immo dederunt et permittarunt jure perpetuo tenendum possidendum pariter et habendum coram nobis assumptendo, nichilominus ante partes sese mutuo in pacifico dominio praescriptarum sessionum, contra quoslibet legitimos impetitores causidicos et actores tueri protegere et defensare propriis ipsorum laboribus et expensis, si id non facerent aut praescriptam permutacionem quoquomodo infringere extunc eodem partes ad praescripta sua bona, seu sessiones priores concedendo et sibipsis occupando, solum vigore praesentium plenam et omnimodam habeant potestatis facultatem, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, saluis nostris et ecclesie nostre iuribus semper permanendo. Datum in festo beati Stephani regis (aug. 20) Anno etc.

Formularium 61. oldal.

112. *Composicio inter partes. racione quorundam akonum cum certis condicionibus edita.*

Nos capitulum ecclesie Quinqueecclesiensis. Memorie commendamus per presentes. Quod nobilis Georgius Balintfy et Petrus Lewjnczy de Therethew, ac Ladislaus literatus de Naghwath ab vna, necnon Petrus Bekas de Nyerlewd partibus ab alia coram nobis personaliter constituti onera cunctorum fratrum, filiorum, filiarum proximorum et consanguineorum ac affinum ipsorum in infrascriptis super seipsos assumptendo, sponte et libere per eosdem confessum extitit pariter et relatatum in hunc modum. Quod licet inter ipsos racione et praetextu quorundam vigintisex cubulorum vini akonalium in promontorio Tekenczyhegh vocato, in territorio possessionis Nemes therethew omnino in comitatu de Baronya existentium habitatorum, certe lites et diferencie orte et suscitate fuissent, tamen postea medio certorum proborum et notabilium virorum pacem parcium anhelancium, ad talem vnionis deuenissent pulchritudinem. Quod primo sopitis et sedatis vniuersis litibus et litium anfractibus hactenus in alter utrum racione quorumcunque negociorum qualitercunque et per quemcunque modum motis et secutis, praedictus Petrus Bekas iamfatis Georgio Petro et Ladislao literato dictos cubulos vini akonalis demptis dumtaxat quattuor et medio cubulis vini sibi et suis heredibus reseruatis, remisisset et resignasset, immo remisit et resignauit coram nobis tali ordine subsecuto quod si idem

Petrus Bekas vel sui heredes temporum in successu dictos quattuor et medium cubulos vini vendere et a se alienare vellent et niterentur, nemini alteri, quam Georgio Petro et Ladislao supradictis vendere et alienare possint et valeant, hoc eciam non praemisso, quod si qua parcium praedictarum dictam compositionem in toto vel in parte confringeret vel confringere quoquomodo attentaret, extunc talis pars confringens contra partem alteram in compositione persistendo in amissione honoris et fidefragio ac in estimacione dictorum akonum convincatur et conuictus habeatur eo facto, ad que praemissa eedem partes sese spontanea coram nobis obligauerunt voluntate testimonio presencium mediante. Datum in festo sacratissimi Corporis Christi etc.

Formularium 63. oldal.

113. Protestatoria cum inhihicione.

Nos capitulum Q(uingueeclesiensis) M. c. Quod religiosus frater Gallus, ordinis fratrum praedicatorum, prior in claustro sancti Thome in praefata ciuitate Q(uingueeclesiensi) fundato degens, nostram veniendo in presenciam per modum protestacionis et inhihicionis nobis in sua ac tocius conventus sui personis significare curauit in hunc modum. Quomodo quidam T. de T. claustris ipsorum fratrum per modum elemosine pro refrigerio anime sue mille florenos legauerit et pro nunc omnia bona eiusdem tam mobilia, quam immobilia praemanibus nobilis Georgii Hederfÿ de Maÿsa haberentur et ipsis fratribus ad sepissimas ipsorum idem Georgius requisiciones satisfacere recusaret sed ipsam summam mille florenis, aput se de facto detineret in praeiudicium et dampnum dicti claustris valdemagnum et dispendium salutis anime ipsius testatoris non modicum facta itaque huiusmodi protestacione praefatus frater Gallus nominibus quorum supra memoratum Georgium Hederfÿ a detencione dictorum mille florenorum, item a vendicione impignoracione vel sibipsi appropriacione aut quauis alienacione porcionum possessionariarum ac aliorum bonorum ipsius mobilium ac immobilium praeterea alios quoslibet ab impetracione, empicione, occupacione detencione aut quouis quesito sub colore seu in dominium earundem intromissione vsuque fructuum et quarumlibet vtilitatum percepcione sew percipifaccione regiamque maiestatem a donacione et collacione, consensusque sui regii superinde adhibicione quomodolibet factis vel fiendis inhihuit contradicendo et contradixit inhihendo etc.

Formularium 64. oldal.

• *114. Fassio filii ob amorem maternalis dileccionis.*

Nos capitulum ecclesie Q(uingueeclesiensis) M. C. quod nobilis Dionisius filius condam Ladislai de Bogad, filii vide-

licet olim Nicolai de eadem Bogad coram nobis personaliter constitutus sponte et libere confessus est in hunc modum, quomodo ipse praecogitatis et in animum reuocatis illis beneficiis maternalibus fatigisque et ingentibus laboribus nobilis domine Margarethe alias relictæ dicti condam Ladislai Bogady nunc vero consortis Nicolai de Naghwelgh matris sue charissime, quibus eadem eundem Dionisium ab ineunte et tenera sua etate patre orbatum prosecuta fuisset et quas etiam pro eo pertulisset consideratis etiam amplius illis opitulaminibus et expensis non mediocribus, quibus dictus Nicolaus Naghwelghy vitricus suus ab illo fere tempore, quo dicta domina Margaretha mater sua eidem ineptui fuerat tradita, in omnibus suis necessitatibus tam scilicet defensionibus iurium suorum possessionariorum, quam adquisicionibus literalium scienciarum eidem affuisset et pro eo fecisset, velut id etiam ad futuram suam intencionem perticiendo plus eosdem dominam Margaretham matrem suam et Nicolaum Naghwelghy horum igitur intuitu beneficiorum volens dictus Dionisius pro tantis beneficiis per ipsum modo praemisso perceptis et in futurum percipiendis non immemor esse, sed vicem gratitudinis rependere totales porciones suas et quelibet jura possessionaria in possessionibus Bogad praedicta, Thopord et Zenthdyenes vocatis omnino in comitatu de Baronya existentes habitas et habita, simulcum cunctis suis vtilitatibus et pertinentiis quibuslibet, quouis nominis vocabulo vocitatis ad easdem et eadem de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus praefatis domine Margarethe relictæ condam Ladislai Bogady matri suæ et Nicolao de dicta Naghwelghy vitrico suo ac per eos Stephano filio et Barbare filie eorundem pro ducentis florenis imperpetuum dedisset et obligasset, immo dedit et obligavit coram nobis tali condicione mediante, quod si temporum in successu quispiam fratrum proximiorum et consanguineorum eiusdem Dionisii memoratam dominam Margaretham et Nicolaum Naghwelghy dominum et maritum eiusdem ipsorumque heredes de dominio dictorum iurium possessionariorum dicti Dionisii eicere et excludere eademque pro se ipsis rehabere vellent, extunc non aliter nisi prius de praemissis ducentis florenis ipsi domine Margarethe matri eiusdem Dionisii et dicto Nicolao Naghwelghy dictisque ipsorum heredibus, absque aliqua omnium rerum (még egyszer: omnium) estimacione satisfacere debeant et teneantur, sicque eadem ab eisdem redimere et rehabere valeant atque possint, testimonio presentium mediante, saluis nostris et ecclesie nostre iuribus semper permittendo etc.

Formularium 65. oldal.

115. Donacio alicuius rectoratus altaris per capitulum.

Nos capitulum ecclesie (Quinqueecclesiensis) M. C. per presentes, Quod nos attentis et consideratis virtutum meritis discreti T. de T. presbiteri dyocesis T., quibus aput nos testimonio fidedigno commendatur, ac laudum praeconiis extollitur, vt ad gratiam faciendo erga eundem liberales reddamur, horum igitur intuitu meritorum volentes eundem fauore prosequi nostro speciali, rectoratum altaris assumptionis beatissime Dei genitricis virginis Marie in ecclesia parochiali sancti Georgii martiris de Gredÿsthÿe constructum et fundatum, per mortem condam discreti ecclesie presbiteri, eiusdem altaris vltimi immediati ac legitimi possessoris de iure et de facto vacantem, auctoritate nostri iuris patronatus eidem T. presbitero de T. praefata, tamquam persone idonee et benemerite et nemini alteri cum omnibus suis iuribus redditibus prouentibus obuencionibus et emolumentis quibusuis duximus conferenda et donanda, immo conferimus et donamus iure perpetuo vita sibi comite ac de eodem eidem prouidemus ipsumque domino nostro reuerendissimo domino episcopo ac vicario suo duximus presentando, in cuius testimonium presentes literas nostras superinde fieri nostrique sigilli appensione iussimus communiri. Datum in loco nostro capitulari etc.

Formularium 67. oldal.

116. Adiudicatoria per capitulum inter ipsorum jobagiones.

Nos C. E. Q. M. C. per presentes, quod quamuis inter honestam dominam Elenam, consortem Emerici Marosyaz de Wodowratha, filiam videlicet condam Blasii Thwlach de Monozlo vtatricem ab vna, necnon dominam Margaretham filiam dicti condam Blasii Thwlach consortem scilicet magistri Emerici Zabo de eadem Monozlo, vt in causam attractam ab alia partibus nonulle lites et difference ratione medietatis cuiusdam integre sessionis in dicta possessione nostra Monozlo existentis, cui sessioni a meredionali sessio Petri Orherzicz, ab australi vera plagis fundus Georgii Czokorycz, contigue vicinantur exorte fuissent, diuciusque coram nobis protracte, tamen nos auditis parcium proposicionibus, allegacionibus et responsis dictam medietatem praefate integre sessionis agnouimus pertinere ad praefatam dominam Elenamatricem, ipsiusque heredes et posteros vniuersos eosdemque omnis iuris titulo concernere eandemque eisdem simulcum cunctis suis vtilitatibus et pertinenciis quibuslibet, adiudicandam commisimus, per eos perpetue possidendam prout committimus, praetactis autem Emerico Zabo et domine Margarethae consorti sue, perpetuum superinde imposuimus silentium, prout im-

nimus, presentis nostri iudicii auctoritate mediante, super quibus praemissis praefatis T. et T. presentes literas nostras adiudicatorias sigillo nostro communitas duximus concedendas. Datum etc.

Formularium 67--68. oldal.

117. *Exhibicionis relacio.*

A bácsi káptalan jelent II. Ulászlónak.

118. *Eiusdem alia relacio quando conquestus inseritur ad literas exhibitorias et non preceptorias.*

II. Ulászlónak jelent a T—i káptalan.

119. *Accomodacio peccunie sub spe persoluedi ad certum terminum.*

A káptalan neve Q-val (Quinqueecclesiensis) jelezve.

120. *Impignoratio mariti consorti facta propter peccunias per eum ab ea leuatas.*

Itt is a káptalan neve Q-val jelezve.

121. *Procuratorium cum plena potestate seu facultate cum subscripcione notarii publici.*

A pécsi káptalan (Q) »magnificos viros Coronatum de Plantha, Paulum Coronathy in vrbe Romana residentes« bizza meg az ügyvitellel a római Curia és a pápa előtt. »Acta sunt hec et facta anno a natiuitate Saluatoris nostri Millesimo quingentesimo duodecimo, indiccione tercia, die vero T. et mensis T. hora vesperarum vel quasi, pontificatus sanctissimi in xpo patris et domini nostri domini Iulii diuina prouidente pape secundi, nono anno.«

122. *Fassio extra capitulum ad petitionem.*

A káptalan Q. (inqueecclesiensis).

123. *Arbitratiua dispositio non facta sed in eodem statu in quo erat tunc ad curiam regiam transmissa.*

Nos capitulum ecclesie Q. (inqueecclesiensis) M. C. Quod cum nos ad literatoriam petitionem spectabilis et magnifici domini Emerici de Peren, comitis perpetui comitatus Abawj-wariensis, regni Hungarie palatini et iudicis Comanorum, aduendum et audiendum dispositionem et arbitramentum inter nobiles Petrum filium nobilis Bricey literati de Baba ex nobili condam domina Elena consorte eiusdem filia videlicet condam Petri filii olim Dionisii de Harazthy procreatum et Demetrium literatum de Gereade super terris in aliis litteris ipsius domini palatini fassionalibus et obligatorialibus in facie possessionis Gereade predictae in comitatu de Baronya existentibus fieri debentibus nostrum hominem videlicet discretum Clementem presbiterum rectorem altaris sancte Trinitatis in ecclesia nostra cathedrali constructi, pro vtrisque partibus nostro pro testimonio transmissemus fidedignum. Idem exinde ad nos reuersus

nobis retulit in hunc modum, quomodo ipse ferie quarta in die medie quadragesime nunc preterite termino videlicet, in dictis literis praefati domini palatini deputato, vñacum certis quattuor probis viris earundem parcium arbitris, ad faciem praescripte possessionis Gereade accessisset, vbi iidem quattuor probi arbitri inter easdem ambas partes, auditis earundem proposicionibus, allegacionibus et responsis nullam disposicionem seu arbitramentum iuxta seriem et continenciam literarum inquisitoriarum euocatoriarum et insinuatoriarum in literis eiusdem domini palatini obligatorialibus denotatarum facte potuissent, sed totum negotium ambarum parcium in eodem statu, quo prius extitit, absque omni grauamine, in curiam regiam ad octauas, aut breuia iudicia iuxta merita et exigencia cause et causarum huiusmodi leuandarum transmisissent discutiendo et terminando. Datum die T. anno 1512.

Formularium 74. oldal.

124. *Obligatoria ad inuicem facta.*

Nos C(apitulum) E(cclesie) Q(ingueecclesiensis) M. C. per presentes, quod nobiles T. de T. ab vna ac T. de T. ab alia partibus, coram nobis personaliter constituti sponte et libere confessi sunt, retuleruntque in hunc modum. Quod quamuis nobiles T. et T. de T. ipsos in porcionibus eorum possessionariis in possessionibus T. et T. omnino in comitatu Simigiensi existentibus habitis, sequanter in siluis T. et T. vocatis ac terris arabilibus T. et T. vocatis, aliisque porcionibus eorum possessionariis ibidem existentibus habitis necnon et aliis litibus et calumpniis turbarent et afficerent, tamen ipsi consideratis et in animum reuocatis huiusmodi calumpniis et litibus, quibus eosdem dicti T. et T. vexare non cessant personis rebus et expensorum eorum non parcendo, taliter inter se superinde concordassent, quod vniuersas causas et lites, ratione dictorum bonorum, siluarum terrarum arabilium et iurium possessionariarum motas vel mouendas, vñanimi atque pari expenso prosequantur, et quod neutra parcium concordiam seu aliquam pacem cum praefatis T. et T. facere et inire altera parte ignorando possit seu valeat tali vinculo interposito, quod si qua parcium praefatarum cause et causis huiusmodi prouidere nollet equaliter vel persone rebus et expensis parceret siue cum ipsis aduersare altera parte nollendo aut non consenciendo pacem et concordiam aliquam iniret et faceret, ex tunc talis pars contra alteram partem in predictis persistendo in centum florenis auri conuincatur et conuictus habeatur eo facto parsque in predictis persistendo, ipsum tanquam fidefragum penes se trahere quocunque iure seculari videlicet et ecclesiastico et huiusmodi centum florenum auri per partem

in praedictis non persistendo obtinere et accipere possit et valeat pleno iure, insuper quod ratione reuisionis cuiusdam medie sessionis penes sessionem prouidi Luce Kwezyń, in praedicta possessione T. et quinque iugerum terrarum arabilium (et quinque iugerum terrarum arabilium *másodszor*) penes viam T. vocatam a parte orientali habitorum et aliarum causarum inter ipsos motarum aut mouendarum, manibus quattuor proborum nobilium virorum neutri, tamen parti suspectorum exceptis nobilibus Ladislao Bathyaný et Francisco literato de Dombo sese remisissent, ita et taliter, quod quicquid iidem quattuor probi secundum Deum inter eosdem pre-textu dicte medie sessionis ac dictarum terrarum arabilium necnon et aliarum causarum inter ipsos motarum vel mouendarum arbitrarentur, id ambe partes pro rato et firmo sub praedicta pena centum florenis obseruare debeant et teneatur, (sic!) ad que premissa obseruando praedictae partes sese coram nobis spontanea obligauerunt voluntate harumstrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum etc.

Formularium 75. oldal.

125. *Remissio cuiusdam feneti.*

Tiszta formula.

126. *Transsumptum.*

Tiszta formula, csak a káptalan kezdő betűje Q kitéve

127. *Aliud.*

A »Capituli ecclesie Albensis« okleveleit exhibeálják.

128. *Aliud transsumptum.*

»Petrus de Laak prepositus et capitulum ecclesie Q.« írát bizonyos okleveleket.

129. *Adopcio.*

Egy »Mattheus« név fordul elő benne.

130. *Alia adopcionalis.*

Tiszta formula.

131. *Reuocacio procuratoris.*

Tiszta formula.

132. *Alia reuocacio.*

Quod T. de T. nostram personaliter veniendo in presentiam, per modum protestacionis et inhibicionis nobis significare curauit in hunc modum. Quod quamuis ipse nobilem T. de T. causis suis vniuersis, mediante aliis literis nostris fassionalibus et procuratoriis exinde confectis in suum legitimum constituerit et ordinauerit procuratorem, tamen prout reuera percepisset idem et excogitata dolositatis astucia in aliquo capitulari vel conuentali aut alio credibili loco in persona et nomine procuratoris eiusdem T., cuidam homini, aliquam sinistram et falsam fecisset aut facturus esset fassionem in praeiudicium et

dampnum iuris valde ingens. Vnde facta huiusmodi protestatione praefatus T. praelibatum iniqua et iniusta fassione, ratione quorumcunque negotiorum tanquam sine scitu consensuque et voluntate sua, prohibuisset contradicendo et eandem tanquam inanem vacuam et dolosam, quoad omnes continentia et articulos reuocasset immo contradixit, prohibuit et reuocauit manifeste coram nobis vigore et testimonio presencium mediante etc.

Formularium 80. oldal.

133. *Exempcio a taxa ordinaria.*

Tiszta formula.

134. *Relacio euocacionis noui iudicii.*

Serenissimo principi et domino domino Wladislao dei gracia Hungarie et Bohemie etc. regi domino ipsorum naturali graciousissimo, capitulum ecclesie Quinqueecclesiensis orationum suffragia deuotarum perpetua cum fidelitate. Vestra nouerit serenitas, nos literas eiusdem modum et formam cuiusdam noui iudicii in se exprimendo, pro parte egregii T. de T. et domine T. consortis eiusdem contra nobiles T. et T. super facto cuiusdam porcionis possessionarie nobiles condam T. de T. in oppido T. vocato in comitatu T. existentis habite emanatas, nobisque preceptorie loquentes et directas summacum reurencia recepissee, iuxta quarum continencia mandatis vestre serenitatis obtemperando vt tenemur, vnacum nobili B. de T. homine eiusdem vestre serenitatis in dictis literis vestris inter alios nominatum conscripto nostrum hominem videlicet discretum T. presbiterum rectorem altaris conuersionis sancti Pauli apostoli in ecclesia nostra cathedrali constructi, ad infrascriptam executionem fideliter peragendo nostro pro testimonio transmisimus fidedignum. Qui tandem exinde ad nos reuersi, nobis vniformiter retulerunt eomodo, quomodo ipsi in festo beati T. proxime praeterito ad possessionem T. praedictam in praeallegato comitatu de T. existentem, consequenterque porciones possessionarias praefatorum T. et T. in eadem habitas accessissent, idemque homo vestre serenitatis dicto nostro testimonio presente eodem die iamfatos T. et T. contra annotatos exponentes ad octauas festi beati Michaelis archangeli, iam proxime venturi iuxta continenciam ipsarum literarum vestre serenitatis prae-notatarum, nouum iudicium, nouamque responsum recepturum dictam vestram personalem euocasset in presenciam litis pendentis si qua foret inter ipsos non obstante insinuando ibidem eisdem vt siue ipsi in dictis octauis coram vestra personali presenciam compareant, nouamque deliberacionem et discussionem in causa ipsorum praemissa recipiant siue non eadem ad partis comparentis instanciam, id facie in praemissis, quod iuri videbitur expedire. Datum septimo die

diei euocationis praenotate, Anno domini millesimo quingentesimo duodecimo.

Formularium 81. oldal.

135. *Libertas rectoratui altaris.*

Nos Sigismundus dei et apostolice sedis gracia electus et confirmatus ecclesie Q[inqueecclesiensis). Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit vniuersis. Quod nos tum ob singularem animi nostri affectum, quem in gloriosam Virginem habemus, et cuius in honorem eundem diuinum cultum opera nostra augere cupimus et volumus honorabili Thome presbitero capellano nostro speciali rectoratum altaris beate Marie virginis in ecclesia perochiali sancte Bartholomei apostoli in ciuitate nostra Q[inqueecclesiensi] constructa fundati et per consequens suis successoribus, hanc nostre libertatis gratiam duximus concedendam, vt ea domus seu fundum curie, quod id praefatus Thomas presbiter ad immortalem sempiternamque gloriam diuine Maiestatis et beate Marie virginis, pro certa summa pecuniaria a circumspecto T. ciue et inhabitatore ciuitatis nostre Q. praedictae emit et ad dictum usum rectoratum annecte, animo deliberato iure perpetuo deputauit, quequidem domus in dicta nostra ciuitate Q. in platea T. sita est et habita, cui ab oriente domus T. ab occidente vero partibus Balneum commune sancti(?)¹⁾ contigue dicuntur vicini, ab omnibus daciis, collectis, taxis, exactionibus contributionibus et quibuslibet solucionibus ac muneribus siue seruiciis tam ordinariis quam extraordinariis que nobis a dicta domo prouenire deberent libertata et exempta sit ac supportata, immo libertamus, eximimus et supportamus presencium per vigore, quocirca vobis circumspectis iudici ac iuratis ciuibus presentibus et futuris ac aliis quibusuis collectoribus et exactoribus predictorum nostrorum prouentuum, harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus a modo deinceps praedictum T. presbiterum et suos successores ad solutionem huiusmodi contributionum, censuum collectarum taxarum et exactionum seu seruiciorum ordinariorum et extraordinariorum ratione praedictae domus nobis fieri debendo contra formam praemisse nostre libertacionis et exemptionis arctare et compellere impedire molestare aut dampnificare nunquam et nequaquam presumatis nec sitis ausi modo aliquali, presentibus vero quibus sigillum nostrum est impressum perfectis exhibenti restituti. Datum in arce nostra Q. etc.

Formularium 82. oldal.

136. *Donacio pro perpetua elemosina.*

¹⁾ Nincs sem T. betű, sem a szent neve kitéve.

»Petrus de Laak prepositus et capitulum ecclesie Q.[in-queecclesiensis]« az oklevél kiadó és az »in clauistro Sancti Thome martiris in hac ciuitate Q.« lakó dominikánusok kapnak adományt.

137. *Participacio rerum hereditariorum ad inuicem.*

Tiszta formula.

138. *Donacio quarundam vinearum ac terrarum arabilium circa quoddam altare, pro perpetuis missis certis temporibus celebrandis.*

Kiadja »Petrus de Laak prepositus et totum capitulum ecclesie Q.,« az oltár, a melyről szó van, »sancti Ladislai regis« tiszteletére készült.

139. *Fassio per eum qui vacat studio.*

Quod T. literatus filius T. de T. coram nobis personaliter constitutus proponit et sponte confessus est in hunc modum, Quod quia ipse pro incepto suo literali studio continuando in terris alienis morari proposuisset et ob hoc conseruacionem rerum suarum et hereditatum per certum tempus vacare et prouidere non posset, ideo ipse omnes hereditates suas puta domos vineas et quaslibet alias res suas tam in dicta T., quam aliis ciuitatibus et locis habitas, honeste domine N. consorti T. de eadem T., filia videlicet praefati T. sorori vtpote sue vterine ad conseruandam et vsque reditum suum possidendam reliquisset, quosdam eciam centum florenos auri a certis debitoribus dicti T. patris sui prouenire debentes ad repetendum et rehabendum modo simili eidem domine T. sorori sue comisisset immo reliquit et commisit coram nobis tali condicione mediante, quod si ipsum interim in prosequendo suo studio aut alias quoquomodo in terris alienis mori contingat, extunc eedem omnes hereditates ac quelibet alie res et bona sed et ipsi centum floreni auri in eandem dominam T. sororem suam et eiusdem heredes perpetuo iure deuoluantur et in easdem hereditates ipsa domina T. et eius heredes succedant, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante.

Formularium 87. oldal.

140. *Delegatio filii adoptiui.*

Porkoláb Pál de T., pécsi polgár szerepel.

141. *Requisitionis relacio.*

A relatio II. Ulászlóhoz van intézve.

142. *Concordia optima.*

Nos c[apitulum] e[cclesie] B[achiensis] m. c. per presentes. Quod T. de T. pro venerabili et religioso fratre domino T. abbate monasterii de T. cum sufficienti mandato procuracionis ab vna et circumspectus T. de T. pro generosa domina et relicta condam Johannis de T. similiter nomine procura-

torio vterque cum literis procuratoriis conuentus de T. alia partibus coram nobis personaliter sunt constituti per eosdemque sponte et libere confessum est pariter et relatum in hunc modum. Quomodo alias ductus condam Johannes de T., maritus dicte domine T. vadum sew theloneum in possessione T. eiusdem condam Johannis T. exigi solitum ad ecclesiam præfati domini T. abbatis pertinentem quod viginti florenis auri, quolibet anno dicte ecclesie soluendis idem T. conduxerat in arendam, et quia post mortem eiusdem condam T. plures aduersitates, guere et deuastaciones Bohemorum et aliorum emulorum in hoc Regno secute et facte fuerant et illis durantibus certis annis, nulli prouentus ex dicto thelonio sew vado prouenerant dictusque dominus Abbas illis annis iuxta dictam conuencionem integraliter exolutus non fuerat, ob hoc, licet inter dominum Ladislaum abbatem et dictam dominam T. nonnullæ lites et diferencie in sede spiritali Strigoniensis mote et exorte et aliquandiu agitate fuissent tamen postea prefati T. abbas et domina T. paci eorum consulere cupiendo ad talem pacis et concordie deuenissent vnionem, immo deuenerunt coram nobis tali modo, quod ipsi omnes diferencias et singulas controuersias preuia racione inter eos motas et suscitatas penitus et omnino sedassent complanassent extinguissent seque super illis sed et debitis preterrite conduccionis quittos et modis omnibus absolutos reddidissent literas eciam causales et literalia instrumenta in hac causa per ipsos et eorum procuratores productas et exhibita cassassent et annullassent ac eorum viribus carituris reliquissent et quod dictus dominus T. abbas vadum sew thelonium predictum ipsi domine Anne iam deinceps per eam tenendum in T. florenis annuatim in quolibet festo sancti Jacobi apostoli (*jul. 25.*) eidem domino abbati et ecclesie sue soluendis locasset et comitisset ipsamque dominam T. assumpto super se onere T. filii sui ex condam dicto T. suscepti thelonium sew vadum predictum in eisdem T. florenis auri ab eodem domino T. abbate conduxisset tali obligaminis vinculo mediante, quod si eadem domina Anna vel dictus T. filius suus ipsos T. florenos auri aliquo anno ipsi domino abbati et ecclesie sue persolvere recusaret nollet aut non curaret, quoquomodo extunc ipsa domina T. et dictus T. filius eiusdem tociens quociens id facere negligerent, pro quolibet anno neglecte solucionis in dicto sedecim florenis auri in dupplo conuincatur eo facto ad quod dictus T. procurator virtute prenarrata antelatam dominam T. obligauit coram nobis testimonio presencium mediante. Datum etc.

Formularium 89. oldal.

143. *Adiudicatoria in bona forma edita.*

Kiadja a pécsi (Q.) káptalan. »Prouidus Thomas« szerepel »ab vna parte«.

144. *Obligacio.*

A pénzösszeg ki van téve, különben tiszta formula.

145. *Narracio arbitratiue dispositionis per compositores facta.*

Nos etc. memorie commendamus, quod nos literas viri magnifici domini comitis T. de T. iudicis curie, nobis amabiliter loquentes et directas honore quo decuit recepissemus in hec verba, amicis suis reuerendis etc. Nos itaque amabilibus petitionibus eiusdem domini comitis T. acquiescentes vt tenemur, vnacum Thoma homine regio in praescriptis dicti domini comitis T. inter alios nominatum conscripto, nostrum hominem videlicet honorabilem magistrum T. rectorem altaris sancti T. in capella beate Marie virginis deaurata in castro Q. fundata constructi, canonicum etc. ad premissa fideliter peragendo et exequendo, nostro pro testimonio fidedignum duximus destinando, qui tandem exinde ad nos reuersi nobis conformiter retulerunt eomodo, quomodo ipsi in vigilia festi beati Matthei apostoli et ewangeliste (febr. 23.) proxime preteriti ad possessiones T. et T. accessissent, ibique dictus homo regius nostro testimonio presente honorabilem T. plebanum de dicta T. ac T. de prefata T. necnon T. et T. de T. arbitros scilicet et compositores parcium prescriptarum in eo ammonuisset duxissetque et commisisset eisdem verbo regio, vt ipsi in festo vndecim milium virginum (okt. 21.) nunc proxime affuturo in prefatum capitulum nostrum nostram scilicet in presenciam personaliter accedere ibique ad fidem eorum deo debitam fidelitatemque dicto domino regi et sacre eius corone obseruando totam serie dicte arbitratiue dispositionis eorum hoc et id eciam vtrum partes prescripte super huiusmodi arbitratiua dispositione contentae fuerint necne dicere, fateri et referre debeant et teneantur, tandem vero termino huiusmodi eisdem arbitris designato adueniendo annotati T. et T. in loco nostro capitulari, coram nobis scilicet personaliter adherendo, seriem prefate arbitratiue dispositionis eorum, partes inter prescriptas habite, ad fidem eorum Deo debitam per nos medio iuramenti ab eis exactam, fidelitatem dicto domino nostro regi et sacre eius corone obseruando, taliter viue vocis oraculo nemine discrepante confessi fuissent talimodo, quomodo in anno proxime transacto, puta circa festum beati Michaelis archangeli tunc venturi iidem arbitri in castro Zygeth pariter congregati et consedentes causam praeannotatam partes supranominatas taliter arbitrando composuissent et determinassent, quod scilicet memoratus T. in festo beati T. tunc proxime affuturo, prelibato T. de T. pro homagio

cuiusdam T. de T. fratris et consanguinei sui per quosdam malefactores jobagiones prefati miserabili nece interfecti, triginta duos florenos auri hungaricales fide sua christiana per ipsum T. vltro assumpta et per eosdem arbitros interiecta mediante semota omni occasione soluere et reddere teneatur, quod que eciam praefatus Valentinus plebanus prenotatum T. et jobagiones suos huiusmodi homicidii reos et perpetratores eiusdem super prefato homagio et homagiali solucione dictorum triginta duorum florenorum auri in certo loco credibili similiter fide mediante quittos et expeditos reddere debeat et teneatur super quaquidem arbitratiua dispositione partes prescripte omnimodo contente eotunc extitissent, quibusquidem fassionibus eorum receptis presentibusque literis nostris sine diminucione aliquali conscriptis praefato T. iuris sui vberiorum ad cautelam, ad requisitionem prefati domini comitis T. duximus dandas et concedendas comuni iusticia requirente. Datum etc.

Formularium 91. oldal.

146. *Conclusio per arbitros facta.*

Quod cum nos in anno domini infrascripto in festo beati T. pro reuendendis quibusdam differentiis inter honorabilem capitulum ecclesie Strigoniensis ab vna et egregium T. de T. ab alia partibus partim in foro spiritali partim vero seculari motis in villa T. vocata in loco scilicet communi per dictas partes electo consedissemus et venerabiles domini Michael lector et Nicolaus prepositus sancti Georgii martiris de Viridi Campo Strigoniensi necnon magister Johannes de T. canonici dicte ecclesie Strigoniensis pro eodem capitulo et dictus T. pro se suas hincinde acciones in scriptis secundum formam literarum obligatarum, inter easdem partes emanatarum coram nobis exhibuissent, nosque eisdem accionibus vtriusque partis, receptis et diligenter visis antequam ad conclusionem et finalem decisionem differentiarum earundem processissemus, dictas partes interrogamus, si acceptabunt ea que fuerimus arbitrati, que se acceptare et firmiter observare promittendo, tandem maturam deliberationem et tractatum super eisdem accionibus habuimus et quia vidimus ex iamdictis accionibus sese grauiter fuisse iniuriatos ideo pro remouendis odiis et dissentionibus, que in futuro inter easdem partes oriri possent, non per modum iudicii, sed amicabile compositionis taliter conclusimus et finaliter deternimauimus, quod uniuersis et singulis litibus et differentiis iniuriis, actibus potentiariis nocumentis et quibusuis malorum generibus per partes et earum officiales familiares ac jobagiones contra sese et in alterutrum factis illatis et patratis demptis tamen causis

factum possessionum sew jurium possessionariorum, tangentibus et concernentibus, sopitis et abolitis ac condescensis omnes res et quelibet bona jobagonum vtriusque partis, si que per easdem partes vel earum officiales ablata et retente fuissent, vsque ad hec tempora hincinde plenarie infra quindecim dies, a die datarum presencium restituantur, cum iuramenti depositione jobagionis dampnificati et quod jobagiones dicti T. de T. sew verius fratrum suorum pupillorum de villis eorum ad bona sew possessiones dictorum dominorum capitulariorum qualitercunque venerunt sew portati fuerunt, indempnes et pacifici in eisdem bonis et possessionibus capituli prefati permaneant ad reuisionem uero restitutionis bonorum ablatorum et eciam recepcionis iuramenti, ab omnibus quibus opus fuerit nobiles Petrum T. vicecomitem ac T. et T. etc. deputauimus insuper pro maiori firmitatis robore huiusuis composicionis dicte partes nominibus quibus supra uniuersas et quaslibet literas causales processusque coram quibuscunque iudicibus qualitercunque praemissorum occasione emanatas et habitas cassarunt illisque renunciarunt et viribus carituris reliquerunt et uoluerunt tali obligaminis vinculo interiecto, quod si successu temporum aliqua parcium dicte nostre composicioni sew arbitramento in toto vel in parte contraveniret vel eam acceptare ac obseruare nollet vel non curaret quoquomodo extunc talis pars contraveniens contra partem alteram premissa obseruando et acceptando in trecentis florenis auri conuincatur et conuicta habeatur eo facto, ad que praemissa dicte partes sese ipsorum spontanea obligarunt voluntate coram nobis presencium, quibus quilibet nostrum sigillum suum apposuit testimonio mediante. Datum in loco et termino prescriptis, anno Domini millesimo quingentesimo decimo 2 (*igy!*).

Formularium 93. oldal.

147. *Libertacio pro vineis desertis.*

Tiszta formula.

148. *Quittancia Sigismundi episcopi ecclesie Quinqueecclesiensis.*

Nos etc. Quod reuerendus dominus noster, dominus Sigismundus, episcopus dicte ecclesie nostre Quinqueecclesiensis, nostri in medio personaliter constitutus sponte et libere confessus est eomodo. Quomodo quamuis ipse, hiis diebus elapsis per regiam maiestatem aliquomodo captus et certa summa pecuniarum pactatus, manibusque magnifici domini Josa de Som, comitis Themesiensis vsque ad eiusdem summe florenorum solucionem detinendo et conseruando traditus fuerit, tandemque resignato per composicionem castro Q. et ceteris castris et bonis sui episcopatus in castro Soklyos per eundem dominum

comitem conseruatus fuerit, tamen idem dominus Josa comes iuxta suam promissionem et fidei obseruando eundem habita et facta solutione pactata in sede sua episcopali et integritate sui beneficii episcopatus liberum reposuit et collocauit ideo idem dominus et prelati noster, prefatum dominum Josa comitem, cunctosque suos familiares, necnon regios milites scilicet et seruitores, ceterosque alios in hoc bellico processu secum constitutos, super huiusmodi captiuitate dampnis incommodis iniuriis ceterisque nocumentis et malorum generibus qualitercunque vocitatis et nuncupatis, a tempore sue captiuatione siue captiuitatis vsque modo per eos quomodocunque illatis gestis et patratibus quittos, expeditos et modis omnibus absolutos reddidisset et comisisset, immo reddidit et commisit coram nobis, harum nostrarum vigore etc.

Formularium 95. oldal.

149. Confirmacio seu ratificacio donacionis paterne.

Nos Ladislaus de Maroth etc. Memorie commendamus. Quod quamquam magnificus condam Johannes banus, genitor noster charissimus bone recordacionis ob salutem et suarum animarum refrigerium decimam partem omnium prouentuum piscinarum in Kopach habitatum ecclesiis nostris in honore sancti Sigismundi in dicta Kopach ac natiuitatis Beati Johannis Baptiste in Belye possessionibus vocatis constructis et fabricatis legauerit et concesserit, quodquidem salubre opus nos quoque confirmamus et ratificamus, dictamque decimam partem ipsorum prouentuum eisdem ecclesiis et per consequens plebanis nostris in ipsis pro tempore existentem noue donacionis titulo dedimus et concessimus immo damus et concedimus presentium patrocinio mediante, quo circa vobis vniuersis prefatarum piscinarum nostrarum magistris modernis scilicet futuris firmis damus in mandatis, quatenus prefatis plebanis in dictis ecclesiis conmorantibus ipsam decimam partem omnium prouentuum piscinarum ob salutem animarum dicti genitoris nostri deputatam et concessam, tempore debitis et opportunis dare et persolvere debeatis, secus nullatenus faciendo, presentes vero post earum lecturam etc.

Formularium 95. oldal.

150. Annuencia libertatis causa morandi.

Tiszta formula.

151. Donacio et confirmacio canonicatus cum prebendis.

Oklevélkiadó Zsigmond pécsi püspök; említve T. de T. szepesi és pozsegai prépost. »Datum in castro nostro Q.«

152. A solutione extraordinariarum tazarum.

Tiszta formula.

153. *Alia ad idem.*

Tiszta formula.

154. *Remuneracio altaris de nouo constructi cum consensu promoti.*

Kiadja »Sigismundus abbas« és a T-i boldogságos Szűz Mária tiszteletére emelt templomban lévő Szűz Mária, Szt. Anna és Szt. Mihály arkangyal tiszteletére szentelt oltáraitól szól.

155. *Quedam fassionalis super dispositione.*

Tiszta formula.

156. *Reimpignoraticia.*

Tiszta formula.

157. *Dimissoria.*

Tiszta formula, csak a kiállító van megnevezve »Sigismundus etc.«

158. *Ereccio metarum absque contradiccione.*

Tiszta formula.

159. *Reambulacionis estimacionis et statucionis relacio.*

A jelentés II. Lajos királynak szól.

160. *Deposicio sacramenti in partibus super innocenciam et erit clausa.*

Serenissimo etc. domino ipsorum naturali graciosissimo capitulum ecclesie Q. oracionum suffragia deuotarum perpetua cum fidelitate, vestra nouerit serenitas quod nos summo cum honore receptis literis ipsius vestre serenitatis adiudicatoriis modum et formam cuiusdam iuramentalis deposicionis ac iudicii et iusticie impensionis in se exprimendo denotantes pro parte egregii T. de T. prouisoris castri T. contra nobiles T. de T. et T. de T. tercio die festi T. proxime preteriti clause confectis et emanatis, nobisque et in aliqua sui parte iudicibus nobilium comitatus de T. preceptorie loquendo et directis, iuxta quarum continenciam mandatis ipsius vestre serenitatis semper et in omnibus obedire volentes vt tenemur, mox et in continentia decimo die festi T. proxime preteriti, termino scilicet dicte iuramentalis deposicionis, vnum ex nobis videlicet honorabilem T. de T. socium et concanonicum nostrum ad audiendam dictam iuramentalem deposicionem nostro pro testimonio fidedignum duximus destinando, qui tandem exinde ad nos reuersus nobis ad sue consciencie puritatem retulit eo modo, quomodo prefati Lodouicus et Franciscus de T. vnacum suis coniuratoribus quilibet videlicet ipsorum vigesimo quinto se nobilibus in prescripto decimo die iamfati festi T., ante fores ecclesie beati Stephani regis, vbi ab antiquo talis iuramentalis deposicio fieri consuevit congregati fuissent et coram ipso testimonio nostro personaliter constituti extitissent, ibique ad fidem eorum Deo debitam, fidelitatem serenitati vestre et

sacro eiusdem regio diademati obseruando, super eo quod ipsi T. de T. et T. de T. familiares eiusdem ac alios nonnullos homines et jobagiones ipsorum vnacum nobilibus T. et T. armatis et potenciariis manibus ad domum et curiam nobilitarem prefati T. actoris in eadem possessione T. vocata habitas non miserint neque destinauerint, ibique per prefatos T. et T. eidem actori dampna committi et irrogari non fecerint sicque ipsi in totali premissa accione et acquisitione ipsius actoris innocentes sint. existantque penitus et immunes, sacramenta fidei prout deponere habebant deposuerant coram predictis fratribus nostris, seriem itaque huiusmodi iuramentalis deposicionis vt fuit expediendum ad tricesimum secundum diem diei eiusdem iuramentalis deposicionis ex hinc facte computando, maiestati vestre fideliter duximus rescribendum. prescriptas literas vestre maiestatis capite sigilli nostri consignatas, eidem in specie remittendo. Datum secundo die diei prescripte iuramentalis deposicionis, anno Domini millesimo quingentesimo duodecimo supradicto.

Formularium 102. oldal.

161. Transsumptum priuilegialiter.

Petrus prepositus ac totum capitulum ecclesie Q. omnibus christi fidelibus presentibus pariter et futuris presencium noticiam habituris salutem in omnium saluatoris. Ad vniuersorum noticiam harum serie volumus deuenire, quod T. filius T. de T. ad nostram personaliter accedendo presenciam exhibuit nobis tria paria literarumstrarum patentium, tenore infra-scriptorum petens nos precium cum instancia, vt easdem ad maiorem sui iuris cautelam de verbo ad verbum transcribi transcriptasque in formam nostri privilegii redigi facere dignaremur, quarum tenores sunt isti. Nos capitulum etc. Nos capitulum etc. Nos capitulum etc. Nos igitur petitionibus eiusdem T. benigniter inclinati predictas tres literas nostras patentes de verbo ad verbum presentibus inserendo in formam nostri privilegii redigi fecimus, iuris eiusdem T. ad cautelam uberio-rem. Datum per manus venerabilis fratris nostri domini T. lectoris ecclesie nostre antedictae, anno ab incarnatione millesimo quingentesimo etc. decima mensis T., presentibus ibidem T. et. T. fratribus et concanonice nostris etc.

Formularium 103. oldal.

162. Coaduatores bonorum.

Tiszta formula.

163. Super furto quittancia.

Nos etc. memorie commendamus per presentes, quod prouidi T. de T. et domina T. consors sua coram nobis etc. quod licet aliis temporibus nouissime elapsis quidam Stephanus

Paruus agaso egregii domini T. de T. certam quantitatem pecunie et quasdam alias res eorundem furtiue abstulerit. idemque tanquam errabundus captiuatus et ad castrum T. adductus et ibidem detentus fuerit, tamen quia egregius T. de Ennÿng et T. castellanus dicti castri T. ea bona furtiue sublata, que aput prefatum Stephanum furem reperta et inuenta fuerunt eisdem Dominico et domine Elene consorti sue restitissent et super totali huiusmodi furto eosdem contentos reddidissent, ob hoc idem T. et domina T. consors sua eosdem E. T. et T. castellanum, cunctosque familiares, jobagiones et subditos dicti Emerici Therek ad eumque pertinentes, preuia ratione ac dampnis iniuriis et expensis, ex hinc secutis, reddidissent et commisissent, imo, reddiderunt et commiserunt, quitto et expedito, modisque omnibus absolutos coram nobis testimonio presencium mediante. Datum die T., anno domini millesimo quingentesimo.

Formularium 104. oldal.

164. *Avenge pulcherrime literis capituli conuenientes.*

Ea que iuris ordine terminantur in conspectu iudicum, testimonio literarum solent confirmari, ne processu temporum falsitas veritati preualeat et iniquitas preiudicet equitati. vel lites ex litibus oriantur, proinde ad vniuersorum tam presencium quam futurorum harum serie etc.

Formularium 105. oldal.

165. *Alia.*

166. *Alia.*

Quoniam iniquorum fraudibus iusticia succumbit, opus sapienti est, vt quicquid agit firmo testimonio literarum roboretur, ea propter ad vniuersorum etc.

Formularium 105. oldal.

167. *Alia.*

168. *Alia.*

169. *Alia.*

Quoniam vnicum est obliuionis remedium scilicet scriptura, que calumpniis infert silentium et modum contencionis explicat, sua serie loquitur presentibus et posteris veritatem enodat, proinde.

Formularium 106. oldal.

170. *Alia.*

171. *Alia.*

Cum mundi labilis condicio sit caduca et transitoria, reique geste memoria longa etate collapsa, si literarum testimonio non solidatur, neque poterit tempore diuturnus perdurare, proinde etc.

Formularium 106. oldal.

172. *Alia.*

173. *Alia.*

174. *Alia.*

Labilis rerum gestarum series res in tempore gestas, ne ab hominum concidant memoria assolet plerumque fideli posteris mandare attramento, vt neglecta et quodam modo intermissa obliuionis materia recenti stilo succedantur, proinde etc.

Formularium 107. oldal.

175. *Alia.*

176. *Alia.*

177. *Perpetuacio terrarum arabilium cum consensu prelati.*

Quod honorabilis Mattheus presbiter de Chasma, rector altaris in capella beate Marie Virginis ad latus erepte ecclesie nostre cathedralis fundata constructi, chori eiusdem ecclesie nostre prebendarius, coram nobis personaliter constitutus, viue uocis oraculo sponte confessus est eomodo, quomodo ipse quasdam terras arabiles in territorio possessionis Mezes vocate in comitatu de T. existentas habitas, que olim vinea dicti altaris sui, sed per negligenciam et iniuriam predecessorum suorum altaristarum in vepres et spineas verse fuisse perhibentur, quibus ab orientali rectoris altaris beate Marie virginis in dicta ecclesia nostra fundati, necnon circumspecti Emerici Aleis cuius huius ciuitatis Quinqueecclesiensis vinee, a meridie via communis, ab occidente puteus scaturiens de possessione Mwkad etluens, a septemprione autem via regnicolarum contigue dicuntur vicinari, prouido Dominico Kan dicto in prefata Mezes commoranti, eiusque heredibus et posteritatibus vniversis de speciali annuencia et consensu reuerendi domini Sigismundi Dei et apostolice sedis gracia episcopi Q. domini et prelati nostri generosi per literas pendenti sigillo suo emanatas et nostri in presencia originaliter et in specie exhibitas superinde datis factis et prestitis pro quindecim florenis auri plene persolutis et perceptis dedisset, vendidisset et perpetuasset, immo dedit vendidit et perpetuavit coram nobis, iure perpetuo et irreuocabiliter tenendum vtendum et possidendum, nullum ius nullamue iuris et dominii proprietatem sibipsi et suis successoribus altaris in eisdem terris etc.

Formularium 107. oldal.

178. *Quando aliquis inscribit aliquas porciones possessionarias ecclesie et tandem episcopus promittit eundem et suos heredes vita comite in eisdem pacifice conseruare.*

Nos Sigismundus prepositus et capitulum ecclesie Quinqueecclesiensis, memorie commendamus per presentes, quod reuerendus dominus Sigismundus dei et apostolice sedis gracia

episcopus Quinqueecclesiensis, dominus et prelatus noster nostri in medio personaliter adherens, sponte confessus est eomodo, quod quia egregius T. de T. vniuersas possessiones suas ac porciones possessionarias vbiuis et in quibuscunque comitatibus huius incliti regni Hungarie habitas, presertim vero in T. et T. possessionibus vocatis, omnino in comitatu de T. existentes habitas iuxta vim, formam ac tenorem literarum honorabilis conuentus T. fassionalium exinde emanatarum, addictis et insertis certis condicionibus sibi et ecclesie sue et per consequens successoribus suis episcopis, pro ipsius T. parentumque et consanguineorum eiusdem salute in elemosinas perpetuas inscripisset obligasset et contulisset, ob hoc volens idem dominus prelatus noster, pro huiusmodi piis et deuotis elemosinarum largicionibus salubribusque disposicionibus eundem gratitudine et fauore prosequi generoso, talem cum eo fecisset promissionis obligacionem, quod amodo in posterum eundem T. ac suos heredes sexus utriusque per lineam propagacionis ex lumbis et femoralibus eiusdem T. descendentes et procreantes necnon prolium et superstitum eorumdem heredes, vita comite et usque defectum seminis eorum in prefatis possessionibus ac porcionibus possessionariis bonisque et rebus eorum vniuersis, cum percepcione singulorum prouentuum reddituum et quarumlibet utilitatum earundem, quiete libere et pacifice tenebit et conseruabit, duranteque eorum vita praescriptas possessiones et porciones possessionarias ab eisdem non occupabit, nec per alios occupare facit, promisit insuper dictus dominus prelatus noster ipsum T. et suos heredes contra quosuis impetitores inquietatores et turbatores tam maiores quam minores in omnibus licitis iustis et honestis causis rebus et negociis ipsorum tueri protegere et defensare, nisi talia mala et nefanda sub huius tutele confidentes non committant, propterque iure regni merito forent perlectendi et puniendi, quoniam in tali casu ex equitate sibi protectionem facere non liceret, hoc eciam declarato, quod presentem disposicionem obligacionem et contractum eciam successores antistites ipsius domini prelati nostri per omnia teneantur obseruare, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante etc.

Formularium 108. oldal.

179. *Ob recompensam beneficiorum donacio.*

Tiszta formula.

180. *Alia donacio ad idem.*

Kiadja »T. de T. comes Zoliensis«.

181. *Alia donacio ob zelum fraternalis amoris.*

Kiadja a pécsi (Q.) káptalan, szó van Pécssett fekvő házakról, melyeket T. polgár Miklós mesternek, fivérének ad.

182. *Requisicio per capitulares de anno et die.*

Ad vniuersorum harum serie volumus pervenire noticiam, quod constitutis et convenientibus nobis de more solito in conclavi seu loco nostro capitulari accedendo nostri in medium reuerendus dominus Sigismundus episcopus Q(uingueecclesiensis) dominus et prelatus noster, nobis expositione declaravit, quod cum bone memorie dominus Johannes episcopus, immediatus predecessor suus, ab hoc seculo migrasset, tunc ipse iuueniles agendo annos pro capeendo literarum sciencia Italie fuisset demoratus, volens autem ipse dominus prelatus noster bonis rationabilibusque ex causis de anno et die obitus eiusdem domini Johannis predecessoris sui, eatenus, quatenus nobis constaret cercior fieri nos habuit requisitos vt presentibus autenticis literis nostris subscriptione tabellionum publicorum et testium ad id requisitorum interessendo, fidem et testimonium faceremus in premissis iuris sui ad cautelam vnde nos requisicionibus huiusmodi tanquam licitis morem gerendo, habito prius diligenter scrutinio, quemadmodum ex inuentariis et annualibus ecclesie nostre, denique fidedigna certorum fratrum nostrorum contestacione et recenti memoria deprehendimus, memoratus dominus Johannes episcopus, anno Salutis millesimo quingentesimo septimo, vigesima septima mensis martii, in arce Medwe dicioni huius regni subiecta, diem clausit extremum, cuius tandem corpus, ad nos vsque delatum sarcophago lapideo honorifice est reconditum, in cuius laudem et futuram memoriam tumulus suus, certis epigrammatum versibus locum diem et annum transitus sui modo pretenso continendo, mirifice cernitur adornatus. In cuius rei memoriam et efficace testimonium presentes literas nostras, pendentis et autentici sigilli nostri munimine roboratas, prefato domino T. episcopo, domino et prelato nostro duximus concedendas, datum aput ecclesiam sancti Petri in loco nostro capitulari, sexto idus junii, anno virginiei partus millesimo etc. indiccione secunda, pontificatus domini L(eonis) pape X. etc.

Formularium 111. oldal.

183. *Confederacio.*

Tiszta formula.

184. *Alia similis precedendo.*

Nos etc. recognoscimus et serie presencium notum facimus quibus expedit vniuersis. Quod mortuo hiis diebus, vt Domino placuit, serenissimo principe domino Mathia rege nostro graciosissimo, cum non solum vniuersalis huius regni et reipublice, verum eciam dominorum prelatorum ac baronum et regnicolarum particularis status in pendendo ferme ruina et dissidio concerneretur consistere et circumdari vndique infidelium

Turcorum et aliorum vicinorum hostium valida manu fractura in dies preminerent mala, imo quod peius est iam interna conspiciamus inter regnicolas consurgere et escuare bella, vt igitur inter has turbines et cepta, pericula personam nostram, necnon superstites fratres consanguineos, seruitores et item castra, castella ciuitates oppida, possessiones, subditos et colonos nostros, aliaque bona nostra eo melius, eoque comodius ab huiusmodi inimicis tam externis quam internis tutari et protegere valeamus opere precium est immo cogimur hac tempestate amicos fautores, propugnatores et auxilia mutua inito federe comparare, hiis igitur causis et rationibus premoniti, animo deliberato consilioque maturo, presencia et futura moderantes statuimus, decreuimus et deliberauimus, pro commeciori statu cum reuerendo domino T. episcopo ecclesie T. ac magnifico T. comite de T. fratre suo carnali fedus, pactum obligamen et indissolubilem facere contractum, ordine et modo subsecuto imprimis promittimus et pollicemur bona fide christiana, fide eciam nostra iurata, fama, honore et humanitate nostris ac sub ipoteca et amissione omnium rerum et bonorum nostrorum mobilium et immobilium quorumcumque presencium scilicet et futurorum, quod articulos sequentes in toto et quo ad omnes clausulas et puncta sine omni dolo fraude subterfugio et simulacione illibate inconcusse et irrefragabiliter obseruabimus et adimplebimus, primus articulus federis et obligaminis nostri is est. Quod a modo deinceps partem eorundem dominorum episcopi et fratris sui tenebimus et quando-cunque et quocienscunque necessitas vrgebit, dum scilicet et quando pro parte eorundem requisiti, rogati ac premoniti fuerimus insurgemus penes eos, pro tutela et defensione ipsorum tociens quociens opus fuerit, eciam propria in persona cum omnibus equitibus peditibus familiaribus rusticis et colonis nostris facultatibus sumptibusque semper propriis et expensis contra quoscumque hostes inimicos emulos et turbatores eorundem tam exteriores, quam interiores et vsque ad perfeccionem noui regis in hoc regno et eius coronacionem, et expost quamdiu scilicet idem dominus episcopus et frater suus voluerint et quo usque presens fedus et obligamen ac vnio contractusque pari voto et voluntate inter nos dissolutum fuerit et retractatum testimonio presencium mediante. Datum in Soklyos.

Formularium 113. oldal.

185. *Donacio ducis.*

Nos Laurencius comes de Wylak, dux Bozne ac iudex curie serenissimi principis et domini domini Ludouici Dei gracia Hungarie et Bohemie etc. regis, domini nostri naturalis et graciosissimi, significamus quibus incumbit vniuersis presen-

cium per tenorem, quod nos inducti vita virtute morum honestate et laudabili conuersacione ac literis sciencie sufficienti pericia, honorabilis N. nati, prouidi N. de N. dyocesis Q. presbiteri, quibus idem ab altissimo insignitus coram nobis fideli comendatus extitit testimonio, eundem ad ecclesiam beate Katherine virginis et martiris in oppido nostro T. vocato dyocesis Q. fundatam ac in plebanum eiusdem, nunc per obitum discreti condam T. de T. eiusdem ecclesie vltimi veri legitimi ac immediati rectoris et plebani de iure et defacto vacantem auctoritate nostri iuris patronatus, quod in eadem ecclesia habemus, elegimus et nominamus ipsumque ad confirmandum suo ordinario cuius interest presentamus testimonio presencium mediante. Datum in castro nostro Wyлак vocato in festo T. etc. Formularium 114. oldal.

186. *Statutoria absque contradiccione emanabitur semper priuilegialiter per hunc tenorem.*

Kiadja a »Capitulum ecclesie Quinqueecclesiensis«, a jelentés II. Ulászlóhoz van czímezve. A hiteles emberek »feria secunda proxima post festum Mathei apostoli et ewangeliste proxime preteritum«, tehát február végén, márczius elején szállnak ki az iktatandó birtokon.

187. *Concambialis permutacio priuilegialiter.*

Petrus de Laak prepositus et totum capitulum ecclesie Q(ingueecclesiensis), Omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presencium noticiam habituris salutem in omnium saluatore. Ad futuram rei memoriam solet humana prouidencia rerum in tempore gestarum seriem ne pariter cum tempore prolabantur et ab hominum concedant memoria, scripturarum testimonio solidare et posteris literarum mandare simulque tradere monimento, proinde ad vniuersorum tam presencium quam futurorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod venerabiles Albertus lector socius et concanonicus noster ac nobilis Gaspar literatus de T. fratres vterini ex nobili condam Ladislao filio Dominici de T. propagati ab vna parte, si quidem ex altera egregius Stephanus filius condam Johannis de T. prefatusque Gaspar literatus Pauli, Johannis et Francisci, annotatus eciam Stephanus modo simili Johannis et Emerici filiorum aliorumque quorumlibet superstitum et prolium vtriusque sexus, necnon fratrum proximorum affinium et consanguineorum eorundem, quod presens et infrascriptum tangit sew quomodolibet tangere posset negocium onera et quelibet grauamina in infrascriptis diuisim et separatim super se ipsos assumppendo et leuando coram nobis personaliter constituti sponte et libere confessi sunt retuleruntque in hunc modum. Quod ipsi matura inter se deliberacione prehabita

et eciam ex certa sciencia, aliisque bonis et racionabilibus ex causis animum eorum ad id inducendo et potissimum eo respectu et intuitu vt inveteratum odium et perfrequens in alterutrum ab olim versata inimicicia et persecucionis procella de medio eorum penitus eradicetur et aboleretur deincepsque eedem partes pacis amenitatem amplexando tucius commeciusque et pacacius inter se viuere et amiciciam colere valerent atque possent talem de infrascriptis possessionibus et porcionibus possessionariis inter se fecissent concambialem permutacionem, quod primo annotati Albertus lector et Gaspar frater suus carnalis possessionem ipsorum Ozd vocatam in comitatu de Baronya adiacentem ipsos ac ipsius Gasparis literati heredes masculinos ex regia collacione et alias omnis iuris titulo concernentes simulcum cunctis vtilitatibus et pertinenciis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis agris pratis pascuis fenetis fenilibus campis, siluis rubetis nemoribus et generaliter quarumlibet etc. ad eandem possessionem de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, memorato Stephano ac dictis T. et T. filiis eiusdem dedissent donassent contulissentque titulo concambialis iure perpetuo vtendum tenendum et possidendum, econuerso autem antefatus T. filius T. filius T. propria et personali sua confessione ac dictorum T. et T. filiorum etc. quorum onera vt prefertur in se leuauit et assumpsit nominibus et in personis quasdam duas possessiones suas T. et T. vocatas necnon totales porciones suas possessionarias in possessione T. apellata, omnino in comitatu de T. adiacentes habitas simulcum cunctis earundem vtilitatibus etc. dedisset etc. similiter lege et titulo permutacionis perhennaliter, tenendum vtendum perfruendum et possidendum, nullum ius nullamve iuris et dominii proprietatem partes antedictae in possessionibus porcionibusque possessionariis permutatis sibipsis de cetero reseruando sed totum et omne ius omnemque iuris et dominii proprietatem in alter utrum mutuo et vicissim transtulerunt coram nobis pleno iure assumendo nichilominus eedem partes sese mutuo in pacifico dominio earundem contra quoslibet legitimos impeditores causidicos et actores tueri protegere defensare et conseruare propriis ipsorum laboribus et expensis, tali condicione interposita mediante, quod si partes eedem sese mutuo in dominio huiusmodi possessionum et porcionum permutatarum tenere conseruare et defensare nolent, recusarent negligenter vel non possent quoquomodo extunc quelibet eorum parcium in dictas possessiones et porciones possessionarias permutatas redeundo et intro eundo ac easdem simulcum omnibus pertinenciis earum sibipsi occupando absque strepitu cuiuslibet iudicii liberam et omnimodam solum vigore

presencium habeat potestatis facultatem, propterea eedem partes super vniuersis injuriis, dampnis verberacionibus inuasionibus actibus potenciariis nocumentis et aliorum malorum generibus huiusque per eosdem in alterutrum patratís et commissis, sese mutuo quittos expeditos ac modis omnibus absolutos reddidissent et commisissent prout reddiderunt et commiserunt coram nobis vigore et testimonio presencium quibus autenticum sigillum nostrum est appensum mediante. Datum per manus venerabilis fratris nostri in Christo dilecti Alberti lectoris prenotati in festo beati T. Anno domini T. presentibus ibidem.

Formularium 115. oldal.

188. *Consensus ordinarii super permutatione canonicatus.*

Gyrolodus de T. canonicus Agriensis, reverendissimi domini domini cardinalis Agriensis in spiritualibus et temporalibus commissarius et locumtenens generalis honorabili magistro Clementi canonico Agriensi salutem et charitatis affectum, petitionibus vestris fauorabiliter inclinati vobis vt canonicatum vestrum in prefata ecclesia Agriensi in vim permutationis cum venerabili domino T. ad manus alicuius ecclesiasticam dignitatem obtinendo resignare possitis et valeatis, auctoritate reverendissimi domini cardinalis, qua fungimur in hac parte consensum et licenciam concedimus et illi coram quo contingit, vt resignacionem huiusmodi vice nostra recipiat et admittat ac de canonicatu ipso sit resignato dicto T. preposito et nemini alteri provideat, recepto tamen ab utroque prius iuramento, quod in permutatione siue resignacione huiusmodi nulla interuenit fraus et simonie labes, auctoritate prefata liberam damus potestatem. Datum Bude secunda die mensis T. anno Domini T. etc.

Formularium 117. oldal.

189. *Gracia vicearchidiacono, vt cognoscat causas.*

Sigismundus dei et apostolice sedis gracia episcopus ecclesie Quinqueecclesiensis etc. honorabili Laurencio plebano et vicearchidiacono de Darno nobis sincere dilecto salutem paternam cum benediccione. Cum sincere licet plerumque in dispositionem et conferendam beneficiis ecclesiarum quarum collacio ad nos pertinet, vices nostras illi committere quos sicuti probitas euidens sit et maturitas animi et discreta sciencia atque elegantia diuinitus predecorat, vt eorum circumspectioni prouida queuis dispositio eorundem commendabili modo obseruato, ecclesiasticis idoneis personis ad honorem Dei et nostrum beneplacitum, profectumque fidei et ecclesie ordinetur, vobis igitur honorabili T. prefato, vt salubrius et melius officium vicearchidiaconatus exercere et supportare valeatis, hanc potestatem duximus concedendam immo concedimus vt

coram vobis causantibus iudicium et iusticiam vsque ad flores quinquaginta facere discutere et adiudicare possitis et valeatis vita dumtaxat vestra et nostro beneplacito durante, harum etc.

Formularium 118. oldal.

190. Exoneratio.

Memorie commendamus, quod cum nos, propter multiplices et continuas occupationes nostras, tum propter regie maiestatis et regni, tum eciam ecclesie nostre negotiorum, tum vero grauis infirmitatis nostre qua laboramus, prepedicionem, cognicioni cause et causarum que inter discretum S. plebanum de T. ab vna et venerabilem dominum L. abbatem de Batha ab altera partibus, vnacum venerabili domino Gregorio dd. archidiacono cathedrali et canonico iamdictae ecclesie nostre Q(inqueecclesiensis) collega scilicet nostro auctoritate sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Innocencii diuina prouidentia pape octaui et eiusdem sancte sedis apostolice verti sperabantur interesse nequeamus ob hoc nos ab huiusmodi causa et causis et earum cognicione preuiis rationibus duximus penitus exonerandum et eximendum. immo exoneramus et eximimus vicemque nostram in eisdem causis prefato domino T. plene et omnimode committimus et concedimus harum notarum etc.

Formularium 118. oldal.

191. Donacio rectoratus altaris, emanantur hoc modo.

Adományoztatik a »beati Nicolai confessoris in possessione T. in parochiali ecclesia« oltárának rectoratusa.

192. Relacio exhibicionis.

Serenissimo principi et domino domino Wladislao, Dei gracia regi Hungarie et Bohemie etc. domino eorum naturali graciousissimo, capitulum ecclesie Q(inqueecclesiensis) oracionum suffragia deuotarum perpetua cum fidelitate, vestra nouerit Serenitas nos literas eiusdem vestre serenitatis exhibitorias nobis preceptorie loquentes et directas summam reuerencia recepissemus in hec verba. Wladislaus Dei gracia etc. nos itaque mandatis eiusdem vestre serenitatis semper et in omnibus obedire volentes vt tenemur iuxta contentam literarum eiusdem vestre serenitatis exhibitoriarum prescriptarum nostrum hominem videlicet discretum Valentinum presbiterum rectorem altaris beati Blasii martiris in eiusdem ecclesia nostra constructi ad exhibendas alias literas vestre serenitatis preceptorias honorabili conuentui Pechwaradiensis sonantes nobis cum preinsertis literis eiusdem vestre serenitatis exhibitoriis presentatas et exhibitas nostro pro testimonio transmisimus fidedignum, qui tandem exinde ad vos reuersus nobis ad sue

consciencie puritatem retulit in hunc modum, quomodo ipse dominico die proximo post festum beati Dionisij martiris ad prefatum conuentum ecclesie Pechwaradiensis personaliter accessisset, ibique dictas alias literas vestre serenitatis preceptorias eidem conuentui in loco ipsorum conuentuali exhibuisset et presentasset, quiquidem conuentus easdem literas vestre serenitatis summocum honore recepisset ad contentamque earum respondisset, quod ipsi ad queuis mandata vestre maiestatis obtemperare semper fuissent et essent parati, verumtamen literas de quibus perquirendo ac dicto Emerico Kys de Gybarth extradando in pretactis literis vestre serenitatis modo et forma in eisdem contentis mandatur, ipsis eidem B. iam diu extradidissent, seriem itaque huiusmodi executionis nostre, maiestatis vestre fideliter rescripsimus, Datum tercio die diei executionis prenotate, Anno domini supradicto.

Formularium 119. oldal.

193. Gratia ad construendam capellam.

Sigismundus Dei et apostolice sedis gracia electus et confirmatus ecclesie Quinqueecclesiensis omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris, presencium noticiam habituris salutem in salutis largitore. Cum inter alia piarum virtutum preclara opera, que homines in laudem diuinam facere consueuerunt, ea precipue que in sanctas ecclesias et templa diuina impenduntur, summis laudibus extollantur, vt Christicolarum sincere deuocionis et sancte religionis affectus crescat et augeatur, hiis qui benefacere summa ope nituntur dignum et consentaneum est, vt nostra aliqua prerogatiua prouidencia et patrocinio fulciantur, proinde nos nobili Laurencio Kakas de Banya prouisor curie nostre Mohach, dilecto et grato nostro familiari, qui iuxta sue possibilitatis facultatem capellam sancte Caterine virginis in oppido nostro Mohach predicto de nouo constructam et erectam ad victum vnius sacerdotis tam rebus mobilibus quam immobilibus ob spem et singularem deuocionem quam habet in beatissima Virgine Katherina totis viribus dotare et fundare pretendit ad cuius virginis eandem et dicte capelle augmentum nostraque ac predecessorum et successorum nostrorum salute nos quoque vnum molendinum in fluuio Danubii in dicta Mohach, cum certo loco deputato, cum vnoque fundo curie prope dictam capellam existentem habitum, eidem capelle ac pro habitatione rectorum eiusdem duximus annectendum et appropriandum, ipsique Laurencio ac per eum nobili Jacobo Kakas fratri carnali eiusdem, heredibusque et posteritatibus ipsorum vniuersis, ius patronatus nostrum auctoritate ordinaria et alias omnimode in ipsa capella habemus, duximus conferendum

ascribendum et assignandum, immo conferimus ascribimus et assignamus presencium per vigorem, annuimusque, ut post legitimam eius capelle vacationem, tociens quociens expedire videbitur plenam, liberam et omnimodam conferendi eandem capellam habeant potestatis facultatem idonee cuicunque maluerint persone, in cuius rei fidem et testimonium presentes literas nostras, sigilli nostri annulari munimine roboratas duximus concedendas. Datum etc.

Formularium 120. oldal.

194. *Adiudicatoria inter jobajiones.*

Tiszta formula.

195. *Mandatum procuratorium absque subscripcione notariz.*

Tiszta formula.

196. *Donacio episcopi circumducto quadrimense.*

Nicolaus Dei et apostolice sedis gracia etc. In Christo nobis dilecto discreto Alberto nato Valentini de Quinqueecclesiis presbitero salutem in Domino paterna cum benedictione, sollicitudo nostri pastoralis officii et debitum nos excitat et inducit, vt singulis ecclesiis nostre iurisdictioni subiectis et rectoribus viduatis in longe vacationis ferant dispendia per nostram prouidam circumspeccionem prouideatur et ad eas pastor accedat idoneus et rector eis prouidus deputetur, qui populum sibi commissum in spiritualibus pariter et temporalibus salubriter dirigat et informet ac ecclesiam ipsam multiplicibus tam in spiritualibus quam in temporalibus eferat incrementis, sane ecclesiam beatorum Cozme et Damiani martiris in Zyged nostre dyocesis Quinqueecclesiensis, vltra quadrimense tempus vacantem, ex eo, quia patronus eiusdem ecclesie infra huiusmodi tempus quattuor mensium aliquam idoneam personam ad ipsam ecclesiam non nominauit, neque nobis ad confirmandum presentauit, prouisio ipsius ecclesie ad nos hac vice tanquam ordinarium et dyocesanum censetur et est deuoluta, nos eidem ecclesie in diuturna vacacione in spiritualibus pariter et temporalibus paciatur lesionem, vti ordinarius sollicitate prouidere cupiendo igitur ad tuam personam exigendo tuarum virtutum meritis, habendo beniuolum respectum, te tanquam personam benemeritam, ad predictam parochialem ecclesiam sic vacantem, auctoritate nostra ordinaria duximus eligendum, nominandum instituendum et preficiendum, inuestiendum et confirmandum te per manus nostre capiti tuo impositionem presencialiter de plebanatu dicte ecclesie recepto a te corporali iuramento de obedientia debita quod nobis et successoribus nostris canonice intransibus nostrisque vicariis in spiritualibus generalibus pro tempore constitutis obseruando

et quod bona iura et res ipsius plebanatus non dissipabis, sed dissipata si que forent secundum posse tuum recuperabis in quorum omnium et singulorum fidem et testimonium premissorum presentes literas nostras sigilli nostri impressione communitas duximus concedendas. Datum.

Formularium 123—124. oldal.

197. *Exhibitoria per conuentum capitulo pro reambulacione et occupacione.*

Serenissimo principi et domino domino Mathie Dei gracia regi Hungarie et Bohemie etc. domino eorum naturali graciosissimo capitulum ecclesie Quinqueecclesiensi oracionum suffragia in domino deuotarum perpetua cum fidelitate, vestra nouerit serenitas, quod religiosus frater Johannes sacerdos in conuentu ecclesie Pechwaradiensis residens, nostri in media literis exhibitoriis vestre serenitatis constitutus exhibuit nobis et presentauit quasdam literas preceptorias eiusdem vestre serenitatis pro parte Gaspari literati confectas nobis preceptorie loquentes et directas, huiusmodi sub tenore. Mathias Dei gracia etc. quibus exhibitis nos mandatis eiusdem vestre serenitatis obedire volentes vt tenemur prenotatis exponendo, literas nostras relatorias siue rescripcionales hoc ordine duximus extradantes, quod cum acceptis ea qua decuit reuerencia literis adiudicatoriis magnifici domini comitis Stephani, de Bathor iudicis curie vestre serenitatis Bude anno Domini millesimo quingentesimo decimo septimo emanatas, modum et formam iudiciarie deliberacionis, possessionarie reambulacionis, rerum et bonorum ablacionis estimacionis et statucionis in se denotando pro parte eorundem exponentium et certorum fratrum ipsarum super solucone quorundam L-ta florenorum auri contra Mattheum T. de T. confectas ad earundem execucionem fideliter peragendo, vnacum Johanne T. de T. homine vestro regio nostrum hominem videlicet Petrum predicatorem socium et concanonicum nostrum duxissemus destinando, tandem iidem ad nos reuersi, nobis vniformiter retulerunt eo modo, quomodo ipsi feria quinta proxima ante festum purificationis Marie virginis anno eodem preteritum, aliisque sequentibus diebus ad id aptis et sufficientibus ad faciem iurium et porcionum possessionariarum prefati Mathie de T. in dicta possessione T. in comitatu de Ba(ranya) adiacencium habitarum ipsum solum proprie et precise tangencium accedendo, vicinis et comitaneis earundem vniuersis inibi legitime convocatis et presentibus accessissent, ibique habita prius eorundem iurium possessionariarum legitima reambulacione et condigna estimacione exclusisque et sequestratis de eisdem porcionibus filiorum filiarumque et vxoris eiusdem ac aliorum quorumlibet

primo de rebus eiusdem Mathei T. et T. mobilibus quantum ad septimam partem ipsum pro porcione sua concernendo reperissent, vnum bouem et vnam vaccam, ad dous florenos auri, item duos porcos ad T. denarios vnam particulam lardi ad T. denarios, septimam partem vnus vasis vini cum medio ad vnum florenum, septimam partem vnus cumuli ferri ad denarios T., septimam partem domus molendini sicci vocati siue pistrini estimatiue computando, quas abstulissent et tandem aliis rebus eiusdem minime inuentis, de iuribus possessionariis ipsius Matthei Sýger vtputa in curia et domo sua nobilitari et quadam alia vna sessione jobagionali deserta. in eadem T. habitis facta vt premittitur prius legitima estimacione, septimam directam partem curie et domus nobilitaris ac prescripte sessionis jobagionalis deserte, item terciam partem vnus stube in dicta curia nobilitari habite simulcum pomerio et orthis ad eandem curiam spectantibus, similiter pro septima parte cedendo, omnino a parte occidentali existentes, item similiter septimam partem cuiusdam silue permissionalis in territorio eiusdem possessionis T. penes quandam viam publicam, per quam itur ad possessionem T. ad partem occidentalem adiacentem, preterea modo simili septimam partem omnium nemorum, siluarum et rubetorum vsualium, necnon pratorum et fenilium intra metas eiusdem possessionis T. vbique habitatum, demumque septimam similiter partem vnus vinee in promontorio possessionis T. plantate, ad partem australem protendendo ab aliorum iuribus penitus sequestrancium reperissent, inuentas occupassent, occupatasque prenotatis exponentibus vel prenotato T. literato actori ac fratribus eiusdem prescriptis pro florenis auri T. et denariis T. in dictis literis adiudicatoriis expressatis statuissent titulo pignoris ad tempus redempcionis possidendo, lege regni requirendo contradiccione prefati Mathei T. et aliorum quorumlibet preuia racione non obstante. Datum in festo T. anno T. etc.

Formularium 124. oldal.

Közli: DR. IVÁNYI BÉLA.

BARCSAY ÁBRAHÁM LEVELEI GRÓF SZÉCHÉNYI FERENCZHEZ.

Az alább közlendő tizenkilencz levél több új adatot szolgáltat a kiváló testőr-író még mindig eléggé hiányos életrajzához. Nem ugyan írói működéséhez, mert irodalomról, költészetről sajátos módon egyetlen szó sincs a levelekben, hanem katonai pályáját s a mi talán még érdekesebb: politikai felfogását illetőleg. Gróf Széchenyi Ferenczhez szoros barátság füzte Barcsayt s így egész őszintén föltárta előtte gondolatait a különben is szokimondó s erős nemzeti érzülettől áthatott katona. Némely mondatainál az európai történet nagy perspektívái villannak fel előttünk, viszont máskor a XVIII. század végének főuri családi életébe enged egy pár intim pillantást vetnünk. Egészben véve pedig ismert, férfias egyéniségének rokonszenves vonásai erősebb reliefet nyernek e levelek révén, melyeket eredetiben a *M. Nemzeti Múzeum*-ban levő gróf Széchenyi-levéltár őriz.

A levelek az 1783—1792. időkört ölelik át s mintegy folytatásául szolgálnak a Radvánszky Jánoshoz az 1771—1778. években intézett levélsorozatnak, mely szintén tartalmaz politikai és közéleti érdekű közléseket.¹⁾

I.

Münkendorf, de mon lit, le 19.
d'aout — 783.

Monsieur et mon tres honoré Comte, Cherissime F!

Je ne doute pas que vous n'ayez point appris la chute dangereuse et mortelle que j'ai fait ici le 15 de ce mois d'un cheval retif de mon pais. Tout mon corps entre les reins et l'os pubis, est encore meurtrissé et on y decouvre des nouvelles traces comme dans un édifice qui a souffert d'un

---

¹⁾ Dr. Berkeszi István, Barcsay levelei Radvánszky Jánoshoz. (A Kis-Művelődés társaság évlapjai. 21. k. 1887.)

tremblement de terre et qu'on examine après la catastrophe. Cependant, ce que je craignais le plus, une hernie, n'a encore aucun indice. Au milieu des douleurs les plus aiguës, des amis, qui vous estiment et qui vous cherissent, m'ont apporté la nouvelle de votre avenement au Vice-Banat de Croatie. Sans doute, après un tel malheur, ils ne pouvaient m'apprendre rien de plus consolant; aussi est ce avec un plaisir inexprimable, que j'emploie mes premières forces pour vous en témoigner toute ma joie, étant toutefois dans la flatteuse esperance que cette nouvelle dignité ne me privera pas de votre cher voisinage. Assurez je vous prie Mme la Comtesse de mes tres humbles respects, et ayez la bonté de croire que rien au monde ne pourra alterer les sentiments d'amitié et de veneration que je vous ai voués pour le reste de mes jours.

Votre attaché et dévoué Serviteur

Barcsay

Major.

P. S. Si vous voyez M^r le General de Blainville je vous prie de vouloir lui faire mes respects.

II.

De ma Solitude.

Cherissime et digne ami!

Je vous envoie la gazette de Presbourg afin que vous y lisiez le detail de la translation de notre pauvre couronne: vous le trouverez au chapitre de *Hazabeli hirek*. Ayez la bonté de l'envoyer au Capitaine Ferenczi pour lequel je tiens exprès les gazettes. Je ne vous dirai rien de ce qui s'est passé et repassé dans ma cervelle depuis que nous nous sommes vus la dernière fois. Le coup ne m'a pas étonné car je l'avais bien prévu: mais les plus tristes regrets se sont présenté en foule à mon idée et ils me tourmentent encore comme autant de Démons. Le vieux Chancelier va nous livrer en radottant — il ne fut donc respecté et cheri que pour nous étre plus funeste? tant il est vrai que les vieillards sont dangereux dans les grandes affaires, surtout s'ils sont aussi faibles et caducs qu'ils sont venerés par leurs patriotes. — Souvenez vous de l'histoire de Pompée. Le cas du comte Eszterházi ne diffère qu'en ce qu'il n'est qu'un heros de robbe et que Son Cesar ne l'a attaque qu'avec des *Handsbillets*. Je souhaits que mon préssentiment soit aussi faux que la comparaison est moralement et civilement juste.

Je dine aujourd'hui à Edenbourg, j'ignore si le tems nous permettra d'aller à Neusidel et de là à Presbourg. Tout me degoute mon cher ami, il n'y a que dans la solitude et dans

le souvenir de mes amis que je trouve quelque douceur, je vous embrasse d'ame et de coeur.

P. S. Faites mes complim: respectueux, je vous prie, à votre digne Épouse, dites lui que je la conjure de souffler sur son petit enfant le souffle d'une haine implacable contre toute injustice et tyrannie.

III.

Magánosságomból.

Megbocsáss, igen kedves Atyámfia, ha hozzád vonszól különös barátságom szíves ösztönének jelét illy későn bocsátom feléd Száva vagy Dráva melléékére. Kivánom, és velem edjűtt sok ezeren azt kívánnák, hogy egészségben és szerentsésen végezd utazásodat. Sok sziveket kapcsoltál magadhoz, jusson hát kérlek vándorlásod között eszedben hányon rebegnek távol létedben éretted. Minap egyébaránt, Bécsben éppen jókor érkeztem vala fel, Nyitra vármegyének fejtét ott találtam tellyes jó egészségben; vigan voltunk és tsak azt sajnállottam hogy részemről azon kedves vendégekkel tovább nem lehettem, hanem azt tartom a mi kiv (*sic!*) barátunk Juhászi helyettem is kitett magáért, mert igen jó kedvű volt. Az öreg Bibliothecariusnak kórságáról már senki sem kételkedett, de reménlik, hogy nyavalyája ragados nem lévén tovább nem harapodzik. A magyar notát már eddig éneklik is némely helyyeken, mivel igen tettzett mind a fülnek mind a szívnek. Ennyi ketsegtető reménységek között jöven el, egyedül még egy dolog szomorított, kegyes Grófnédot nem tisztelhettem és gyermekeidet nem szemlélhettem.

Óráim ki lévén számlálva ott kerestem a hova elsőször szállott vala; ott nem találván annyi időt nem szakaszthattam magamnak hogy akkori szállására mehettém volna. Bár tsak gyermekeidnek himlőzése eshetnék meg szerentsésen!

Szegény Festetits Károlyné szüntelen utánnad sohajtoz, tegnapelőtt Battyháni Józsefnek gorombaságait beszéllette nékem, ezen szegény özvegynek tsak benned vagyon reménysége Isten után.

Ez előtt négy napokkal czenki kastélyodat meglátogattam kertet, embert, lovat, kutyát mindent jó állapotban találtam. Tegnap előtt hallám hogy Éwaldné beteg lenne. A Sopronyi Feldserert mindjárt oda rendeltem, még nem tudom miben van betegsége.

Isten veled kedves Barátom. Itt ma kezdett esni, a gabonának nem kicsiny segiltségére fog ez is lenni. De vallyon ki emészti meg azt a mit mi takarítottunk? nagy kérdés.

A királyok megint osztozni akarnak. Élj boldogul és ha időd és foglalatosságod engedi tudósíts egésségedről azon kérlek.

P. S. Ha Jakabot látod tiszteled szómmal sok 1000-szer. A volfszi ferdő forrás elszökött, Czepetz káplárt utánna küldötte a város, még meg nem találták a desertort. Azt mondják Lutheranus kortsomárossá lett. Isten veled édes Barátom. Ezen levelemet későre veszed, mert az Horváth posták futását nem tudtam. Ma 1-ma Junii itt hideg van, a szél essen nem enged, unalmasabb időt ennél nem értem. A császár egy néhány nappal későbbre fog jönni Laxembourgba. Orbánza tartoztatta, hogy ma oda nem jött. Testvére Leopold és Unokája ezen holnapnak fogytán jönnek ide vele.

IV.

Tudósításodat, édes Barátom, mult estve nagy örömmel vettem. Házadnak és kedveseidnek sorsa iránt most tsendesebb gondolatok foglalják szívemet miolta *Berger* által megértettem gyermekeidnek szerencsés himlőzéseket. Magam szüntelen Ur dolgába fáradoztam mint Te, azzal a külömbséggel, hogy én szokás szerint tsak embereket nyaggatni jártam, Te pedig azokuak boldogságában fáradoztál. Holnap megint indulok Niseder tájékára. De azért parantsolatidat ne tartoztasd, mert Sopromból utánnam hozzák. Itt olyan szomorú a világ a milyen ostoba. Nyilván a szomszéd levegő ég teszi oly balgataggá. Nem régen a Lutheranusok utolsó gyűléstekről, arról a mi ott történt, röllad, mint a ki egyedül írhatott olyan tüzesen a Psoni rab Uraknak etc. etc. etc. kezdettek beszélni. Én, ex cathedra peroráltam, Bibliából szent textusokkal az ostobákat világosítottam; gondolhatod, mely szép mező volt a szívemnek hozzád és Hazámhoz való elköttetésemet akkor bizonyítani, mikor mind az igazság mellettem volt mind a te érdemeid fenn szóval bizonyították ügyemnek szentségét. — Márton, az ő Szentyek (és ezt Hajnotzinok mond meg) nem volt nagyobb betsületben előttük, sem nagyobb hitelben mint én. De hijjában mert a vakbuzgóság tsak ujj vakságra vezeti őket. *Cui spes omnis et ratio et cogitatio pendet ex fortuna.*

Urunknak ma Laxembourgba kellett volna jöni de orbántza miatt tegnap, Ur napján, processioval sem ment, azért halad a kijövetel. Némelyek úgy gondolják, hogy addig halad míg egészben elmarad.

Hugo megint hideglelésben esett, azért az ő utazása is továbbra is maradott. — Hát te mikor térsz felénk? valahogy Törökké ne légy mert ugy az Asszonyok miatt hasznadat sem vehetnők ugy elfoglalnának. Egyébaránt igaz az idők ugyan

fellegesek, de égi háború nem leszen, mert mind a menkövek Istenei félnek most egymástól mind a szegény halandók tehetetlenek. Lankadni fogunk tehát és hervadni lassanként, míg valamelyik szegeletibe világunknak egy electricus tsapás bé nem üt egy nemzetbe. Akkor látsz égést és gyuladást Európába. most tsak a kénköves materiák gyülekeznek. Isten veled — légy boldog azt óhajtom és hogy engemet szeress azon kérlek.

11-ma Junii 784.

V.

Szent Mihály Havának 7-dik napján 784.

Igen Kedves Barátom!

Mult héten több igaz Barátainkkal Bécsben együtt lévén, nagyon fájlaltuk hogy Tégedet a kis Begérrel nyájas társaságunkban nem ölelhattunk. A Nyitra vármegyei és Aba Ujjvári Praefectusok ott valának; amaz minek utánna az öreg Bibliothecariusnál két egész oráig tzivodott volna, vissza jövetelivel helybe hagyá azt a mit mi régen tartottunk t. i. hogy a Bibliothecarius *sz. . ember*. Elindulása előtt meg annyi idejig lévén nálla egy kevésbé bátrabbnak találta és ugy láttzatott mintha egy kitsiny vérszemre kapott volna a Praefectusok biztatása után, mert elébb a Jozságoknak rendbe hozattatását törvénytelenségnek nem ítélte etc. Jelen volt ezen beszélgetés alatt az Erdélyi fő Secretarius is, a kin most az öreg betegeskedése miatt, minden dolgok forognak. Álmélkodva hallotta a Nyitrai Praefektus buzgó és értelmes beszédjét. De a környül álló dolgokban vagy a vak történetektől, vagy pedig némelly megyéknek fejességétől, itéli, várhatnánk segedelmet.

Némely megyéknek fejességéről jól állott a Praefektus. Mit reménlhetünk az alattad valók iránt arról jó volna vagy engemet egyenesen vagy a Zoborhegyit minél hamarébb tudósítani. Ők azon a földön felírásra szolgabirákat adni nem akarnak öszve esküttek egy akarattal. Hát azután mi történhetik azt is lássuk meg futólag?

Három dolgon építik ellenségeink reménységeket.

Az *első*. A nemzet között való egyenletlenség, légyen az akár a Protestansok és Catholicusok között akár a Mágnsok és Nemesek között, mint már fájdalunkra tapasztaltuk.

A *2-dik*. A Parasztság és Nemesség között támadandó fellázadás.

A *3-dik*. A fegyver alatt lévő sok katonaság. Hogy a két elsőből semmi se legyen, az úgy tettzik, tsupán rajtunk áll és hogy elnyomattatásunk illetén eszközeit semmivé tégyük reménylem ahoz annyival is könnyeben juthatunk, mivel a

feliratt mindenik részt vagy terhes adoztatással vagy katonák közzé léjendő erőszakos elfogattatással fenyegeti világosan.

A harmadik, mely minden képpen az utolsó és erőszakos mod lenne, a veszedelemnek közelgetésével talám hasznosabb és sietőbb tanácsot fog mutatni az elnyomattatnak, mint sem azt előre emberi elme meghatározhatná.

Szükség lészen azért édes Ferenczem ezen dolgok szerint idézni (*sic!*) ügyeinket; és mivel nagyaink igen gyengék, jónak ítéltetett, hogy legalább négyen vagy ötön az álldottabak közül egyett értenétek és mint egy Fő Tanács, a jelenvalókhöz és multakhoz képest, jövődókról gondot viselnétek.

Felső részin országunknak, ha Te is jónak itéled, választattak lehetnének *Zoborhegyi*, a Sárosi Főkasznár és ifjabbik Abbaujjvári Megyész. Alább a jámborok nem fognak hibázni; csak ezeket tartoztam most ezuttal ujjal mutatni és jelenteni néked, hogy idővesztés nélkül Tanácsotok jó rendben állhasson.

A haragos példák és nagy büntetések, nagy lelkeket a helyett, hogy elijesztenének inkább ébresztetni s bátorítani szoktak akkor mikor az igazságtalanság tsapdos vas pülczájával; nintsen olyan kemény értz mely el ne törjék ha kimelés nélkül erős üllőhöz veretik. Isten veled édes Barátom, visszatéréseidet inkább óhajtom a legkedvesebb szeretőméné. Elj boldogul és jusson eszedben hogy éjjél már majd elmúlt és nem sokára fel virrad fejünkre. Sok nemzetek reánk fognak tekinteni. Ebren legyetek.¹⁾

VI.

Ens 6-dik X-bris 784.

Édes kedves Barátom!

Ezen fenyves országból adom tudtadra hogy én egészséges vagyok, és már a Bavariai határtól csak nyoltz mérföldnyire vagyunk. Az utánunk küldött rendelések szerint ujj esztendő napján Freyhausenbe lészen szállásunk és nyugod napunk; azért ha kedves tudósításodat ott vehetném, mely igen könnyű lenne, szívetem különös gyönyörűséggel vigasztalnád. Minél felyebb közeledünk Duna eredetéhez, hideget és havat annál nagyoban tapasztalunk. Hegyek közzé szállítanak bennünket, egy seregnek nyoltz helysége is vagyon szállásul, mert ország uttya mellett se menedéket se táplálást lóvaink számára nem találhatnánk. Bezzeg most jut jó Magyar ország eszünkben. De talám majd jobban lészen dolgunk, ha a kövér sajtosaknak

¹⁾ E levél egy részét közli Fraknoi »Gróf Széchenyi Ferencz« cz. munkájában (Budapest, 1902.) a 100. oldalon.

oldalokba kezdünk döfkedni, s az hollandus aranyok *böv töltsérrel cum cornu copia* fognak erszényeinkbe folydogatni.

Illyenekkel s ehhez hasonlókkal biztattyuk magunkot édes Barátom, tekintvén azonban a környül lakó népségnek erkölcsseit, ruházattját és jámbor együgyűségét, nem kitsiny külömbséget találunk az ide való és Bétsen alol lakó kösségnek tüzében és indulattyaiban.

Most juta nem régen eszembe, hogy a magyar éneket nállad felejtettem. A templomokban itt is azt éneklík anya nyelveken. Egy nóta vagyon hozzája, mellynek betúje üressen vagyon és ha én el nem küldöm, senki meg nem találja. A koltsomot is nállad felejtettem. Talán a magyar Testörzók által, kik ugy is Bruxelles felé járnak, mind én a nótát, mind Te a koltsomat egymásnak elküldhetnók! Isten veled édes Barátom! Groff Eszterházi Jánosénak Gr. Bánfi akarattyával, mult holnapban 100 ₧-at Bécsben Ruefftól olly conditionnal által vettem vala, hogy ezen holnapnak közepén Szebenbe Testvér Hugomtól a Gróffné által végye, ezen zürzavaros időbe bizonyos nem lehetvén a tellyesítésről, kérlek édes Barátom ne sajnáld *Rueff*nál ez iránt egy kis rendelést tenni, hogy se ő se a Gróffné miattam legkisebb hátramaradást ne szenvedjenek, mivel ha szinte a pénz à point nommé Szebenbe nem lészen is, én a valóságról néked jól állok. Bánfinak pedig ujj alkalmatlanságot okozni nem akarnék.

A Szécsényi házat, azaz a Tiédet, tisztelem és köszön-tem sok ezerszer. Légyetek boldogok és ha lehet emlékezzetek olykor olykor rollam is.

Kivül: d'Ens A Monsieur Monsieur le Comte François de Széchényi, Chambellan et Conseiller d'État actuel de Sa Majesté Imp. Rom. Lieuten. Banal de Croatie p. Vienne a *Édenbourg Czinkendorff* En Hongrie.

VII.

Lintz. 14-dik X bris 784.

Nagy lépésekkel közeledünk vala már 7ma hujus ezen országnak szélye felé, midön sebess postán érkezék hirünk és parancsolatunk, hogy megálljunk míg szomszéd Bavariaba emberek és Lovak számára szükséges eleséget öszve gyűjthetnének: egy nehány ora mulva az Electornak magának érkezék küldött Courirja melly által bocsánatot kér a történt confusio miatt, mivel, ugy mond, tsak Commissariussa hibázott volna a hirtétellel, azért minden eleség készen lévén országába bátran indulhatunk. Más nap reggel Münichi követünkötől ujj posta jöve, hogy az Istenért megállapodjunk mivel eleség még nintsen öszvegyűjtve számunkra. Itélheted ezen tarkás hírek

melly haragra indítottak némelyeket Bécsbe. Mi hat egész napokig itt és a környékben heverünk. Holnap már újra *Vels* felé indulunk — felicibus aquilis.

A Ló portiot már 30 kra verték Bavoriába. Különb en a közkatonaság ételiért és kenyeriért napjára nyoltz krajtzárt fog fizetni egy főtől, melyre úgy haljuk, az Elector egy garas Zulagot rendelt katonáinak míg országán által kelünk. De ellenben ugyan visznek keresztül Barátom! három nap megyünk egymás után és csak a negyedik napon nyugszunk, pedig négy mért földes statiókat szabtak töbnyire. Meg melegszi alkalmasint az alfele az embernek míg leszáll Lóváról.

Isten veled édes Barátom, nem tudom Ensről küldött tudósításomat vettéd-e? Kedves Házadat, kegyes Groffnédot tisztelem sok 1000-szer.

P. S. az ide való Uraság vagyis Nemesség különös sziveséggel volt hozzánk; igen érzik hól szorittya a tsizma a lábokat. Az Erdélyi pusztítást nagyon szivekre vették. Él j boldogul.

Kívül: Lintz À Monsieur le Comte François de Szécsényi, Chambellan et Conseiller actuel d' Etat de Sa M: Imp. Ban de Croatie. P. Vienne à *Édenbourg Czinkendorff* En Hongrie.

VIII.

Ghéric k vieux chateau gothique
près de Luxemb: 7 Febr. 785.

Igen kedves Barátom!

Régen óhajtott tudósításodat, ez előtt egynehány napokkal igaz szívbéli tisztelettel s érzékenységgel vettem. Ha Te kedveseiddel együtt egészben vagy örvendek azon: én is még élek; és már tegnap előtt, hosszas vándorlásom után, ide Luxembourg mellé szerencsésen megérkeztem kettős seregammal. Más része Ezerünknek Gralis Harrachal ma száll bé ezen fejedelemség földjére. Magam holnapután Namur felé veszem utamat a hol meg fogom tudni, ha Bruxelles várossán keresztül é vagy más tájon, Gandba vagy Tournay nevezetű városokba vezetnek e Divisiommal. Ha lehet Namurból tudósítalak hova szállítanak, addig is bátran utasíthatod leveledet par *Bruxelles à Gand aux Pais bas*. Itélheted melly nyughatatlansággal várom azoknak tudósításait kiknek barátságába vagyom helyheztetve életemnek minden boldogsága.

A mi kedves Barátunk Sándor elég gyakran irt nékem ezen utamban és leveleit jó idején vettem. A szegény Magyar Nemes Testörzök sorsát sajnálom, mivel tudom, hogy hívségékért más bért érdemlettek volna. Nyilván az irigység és

rágalmazás Urunk előtt azért hozta gyanúba őket, hogy a courirságot a lengyelekkel feloszthassák.

Itt a Francia Birodalomnak szélyén a készülétek igen tsendesen folynak, mondják ugyan hogy bellyeb az ország közepében nagyobb sietséggel öltöztetik Márs gyermekeit hadi köntösekben. Párisba nagy büntetés alatt meg vagy on tiltva háboruról beszélni annyira féltik most terhes királynéjoknak történhető szerencsétlenségét, ha fülébe érkeznék csak távolról is, hogy Férje és Bátyja között frigy szakadás lehetne. Ezen felsőbb tartományokban nagy lármát ütött volt Hora pusztítása. Nem kis bosszúságomra volt midön némely városokban kellett hallanom hogy ő Felsége ezen pusztítás által teméntelen sok jóságot nyert a kiirtott és megölt Nemesség résziről; melly hirt úgy kívántak elhitetni, mintha Felséges Urunknak kedve szerint történt volna az egész lázzadás. Horának képit rézbe metszett táblával árulják ezen a földön, illy írással egy felől: *Horia Urss Rex Daciae*, másfelől tzimmerül vagy on *egy Németh kotzperdel által szegezett sziv*; melly tzimmer, úgy mondják, maga pétsityin találtak Erdélyben, midön elfogattott egy tsomó írással vagy is levelekkel edjütt mellyeket ugyan hirtelen tűzben vetett minekelötte lántzba tehették volna. Ezek itt a közönséges hírek. Ti oda alá jobban tudhattátok, mennyire lehet hinni az illetén költeményeknek.

Azt irod kedves Barátom, hogy Te töllem egészen butszol. Ugyan hogy juthata olyan kegyetlen gondolat eszedben? Lehet hogy két-három esztendőig itt maradunk, de ítéletem szerint addig sem fog tartani távol létünk. Azt vélem, hogy mi vagy a Törökkel vagy a Prussussal akadunk üstökbe és mi addig mig ott verekednek, itt Frantziák résziről legalább első bé tsapástól védelmezzük ezen kintses országot. Lehet hogy hibázom ítéletembe, de tsuda, ha közel nem érek a titkok szekrényéhez. Interim fit aliquid. Légyetek Ti addig boldogok, emlékezzetek róllam is olykor és hidjétek el hogy hozzátok vonszó szeretetemnek s hiv barátságomnak tsak a halál szakaszthattya végít.

P. S. Ha Groff Viczait látod öleld képe mben s mond meg hogy a Vilhelmi feredő táján igaz nemess magaviseletével Nemzetünknek szerzett becsületért, mellyből most magam is részesültem, tsokolom ötet sok ezerszer. Vivat nobilis Comes Vitzai. Isten veled édes Barátom. Azt tudod már, hogy a Hollandusok, régi ó Testamentombeli zsidóknak szokása szerint böjtet s imádságokat rendeltek fegyverek boldogulásáért. Les railleurs pourraient dire ici avec raison: *Nous verrons s' il y a un Dieu?*

Kívil: de Luxembourg À Monsieur Monsieur le comte François de Szécsényi Chambellan Conseiller d' Etat actuel de Sa M: Imp. Rom. Président et Ban de Croatie par Coblentz á Edenbourg, Czinkendorff. En Hongrie. Retour Vienne auf der Schotten Bastey beym goldenen Schlössel.

IX.

Bruxelles 12-ik april 785.

Kedves édes Barátom!

Számos és fényes Tisztségeidnek, mellyekkel felruháztattál, örvendetes hire már régen esett értésemre itt a Herczeg Asszony által. Imé ma éppen egy holnapja miolta ezen városban, Fő Hadi Tanács rendelkezéséből, jöttem katonaság számára, ágyuk és más szekerek eleibe kívántató lovaknak superarbitrálására. Tehát három leveledet itt vettem; kételkedem mindazonáltal ha vetted é valójában utolsó tudósításomat, mellyben kedves és kegyes Napadnak küldött izenetemet jelentettem vala. Sándornak írtam innét, azt vélvén, hogy még Bécsben talál levelem olly dolgokról emlékeztem, mellyek közelebbről tégedet is illettenek. Öt uj Tanátsi Tisztiben üdvözlettem az idő és alkalmatosság szerint, de mivel már másfél holnaptól fogva néki legkisebb betűjét sem vehettem, félek is, s nem is tudom illy hosszas hallgatását minek tulajdoníthassam.

Evezetek immár kedves Barátaim! evezetek a mint lehet: — szörnyű habok között hánkodó hajonknak kormányja, úgy látszik, kezetekben vagyon: — ojjátok nagyobb szélvész-től, ha lehet, Hazánkat, — de mindenek felett ojjátok, kérlek a r . . . . . tól.

Itt ugy a mint a szél változik naponként változnak a hirek is. Frantzia ország mondják nagyon készül titokban. Számptalan ágyukat erre Határaink felé hirtzoltatnak. Ugy vélekednek mindazonáltal mindnyájan, hogy itt békesség lészen egy idejig, hanem Csehország és Sileziába fog hamarébb lobogni Mársnak véres zászlaja. A sajtósok békák módjára, tenger és posványok partjain tsak ki ki dugják fejeket s ha valaki közelit megint fenékre szállanak. Nehezen hiszem, hogy Sz. György napján megszollaljanak — tsendesen fognak maradni ha tsak a Frantziák többre nem biztattyák. Bizonyos hirem vagyon arról, hogy a versailli Udvar hordokkal küldi az aranyokat Hágába, adósság lefizetése é vagy pedig jótétel nem tudhatom? Isten veled kedves Barátom, megbocsáss, ha most tudbet nem írhatok. Uri kedveseidet tiszteld szómmal s engemet el ne felejts.

Kívil: À Son Excellence Monsieur le Comte François de Szécsényi, Chambellan et Conseiller actuel Intime de Sa M. I. R. Per Frankfort á Agram En Croatie.

X.

Bruxelles 19-dik may 785.

Kedves édes Barátom!

Bécsből lett el indulásod után irt leveledre tett s *Agramba* utasított válaszomat talán nem vetted, mivel Ferenczi által emlékezetedre serkengetsz. Erre ugyan szükség nincsen mivel nintsen olyan Isten atta nap, mellyen rollad és Tiédről szívesen nem emlékezném. De ha szokásom ellen, ritkábban irok vagy halgatok azon ne tsudálkozzál, mert az egymást követő szörnyű változások mellyek amint hallom, Hazánkban történnek, olly félelmes bizonytalanságba hoznak sokszor, hogy nem tudom Eperjesre, Egerbe, Eszegre, Erdélybe, Esztergomba vagy Canisára utasítsamé leveletem? Ennyi roppant és számtalan helyiségek között Eszterházát s a még annál is kedvesebb s tsendesebb Czenket talán el is felejtjük vagy erőszakkal el kell felejtenünk. — Imé most megint Budán fog keresni levelem. Miért nem vagy Te édes Barátom Horpátson vagy Czenken? — és én mért vagyok négy száz mért földnyíre tölled eltávozva? Szomorú kérdés! szomorú felelet! s igen szomorú valóság! Sietnek azonban a dolgok önnön tzéljuk s végek felé. Félek hogy vízre visznek bennünket. A Békességet sieteti Urunk minden módon: mult héten tsak nyoltz milliom külömbség volt a peres felek között. Itéld meg! Azok a pimasz Hollandusok négy milliom költségnél többet nem akarnak fizetni fáradságinkért. F. Urunk mondják tizen kettőre szállott: — ha igaz, tsekély s oltsó koszorúval térek vissza közitekbe. De talám ott vár a frissen zöldellő borostyán, mivel olaj ágnak árnyékába nehezen hiszem, hogy sokáig nyugodhassunk. Remélhetni, hogy ha Urunk országait egyszer jobb lábra hozhattya és bölts rendeléseit Hazánkban is gyarapithattya, akkor külömb erővel fog ellentállani irigy szomszédjainak. Most mindenfelől nyaggatják és jó igyekezeteikben gátolják számtalan ellenségei. Nem gondolhatnád mennyi rossz akarója vagyon azon ditsőséges Fejedelemnek itt ezen a földön is. Azt mondják fenn szóval, hogy ők a Frantziákhoz örömetst által állanak ha Urunk Bavariával felcserélni akarja; azzal kérkednek, hogy husz esztendő mulva ezüsttel s arannyal fogják padoltatni szobájokat ha vagy Frantzia vagy más valami ujj kormányozás alá juthatnak. A Hollandusok megint azzal kérkednek hogy Urunk nem mér háboruba elegyedni mert igen sok dolga van otthon. Illyen s hasonló beszédekkel mellyeket nem is lehet képzelní, gyalázzák Urunkat s ámittyák a föld népit az alatsony varga nemzetek. Reménlem a magyaroknak leszen annyí eszek hogy az illetén motskos hirekre nem is ügyelnek.

Isten veled édes Barátom, kegyes Társodat tisztelem egész alázatossággal s kéretem adja tudtomra mitsoda árrú s érdemű gyoltstot kívánna számára, ha innét vissza térünk, és hány véget parancsol? Éljen boldogul kedves Ferentzem, meg botsáss, ha *titulosodat* nem jól találnám irni ezen levél hátára. mert nem tudom *mi* vagy most. Atyámfiait kik rollam emlékezni akarnak köszöntsél szommal, Tégedet pedig különösen kérek hogy soha el ne felejts.

P. S. Orczi Lászlót tsokold képemben — szeretném tudni ha őtet simpliciter eltsaptaké vagy nem? Isten veletek édes Barátim. Ezen szempillantásban vévők tudositást hogy az öreg Schakmin helyibe Cseh országból *Vallist* hoznák hozzátok, jó volna ha itt levő *Gratis Ferrarit* szállíthatnátok közitekbe mivel ezt mind Fejedelem mind Haza javát értő embernek esmértem itt. A Cantzellarius és Hugo is esméri őtet, ezzel időt veszteni nem kellene.

XI.

Tournaÿ, 21-dik Julii 785.

Kedves édes Barátom!

Szexárdról küldött tudositásodat igaz szívbeli érzékenységgel vettem. Nem kétlem, hogy akármely ige is mézzel folyó ajakaidról származván kedves ne legyen figyelmetes magyar halgatóidnak. Bizom is azért benned hogy a Természetnek illy kellemetes ajándékával vissza nem élsz, hanem inkább Orpheus módjára, jóra oktatód és szelidebbé tévén boldogságra hajtod gondviselésedre bizott nyájaidat: mert úgy esmérem igenis nemes szívedet hogy elejétől fogva ezt szabta sinor mértékül magának: *Propter se petitur virtus non propter honorem*. — Győrit és Űrményit ki vévén többi kilentz Pásztor társaidnak nevetket nem tudom s talán személyeket sem esmérem, azért munkátoknak ki meneteléről bizonyos ítéletet nem is hozhatok. Tudod a régi mondást hogy: *Ember kell a gátra*. Azonban Vitéz Horváttyaid ugyan kézben jutának!

Mi itt a békességnek ki hirdetését ezen holnapnak vége felé várjuk és úgy történhetnék hogy jövő szüreten nyomónak még fel vehetnél tzenki szőlőidbe.

Egyébaránt Urunknak Olaszországból lett hirtelen visszatérését ezen a földön sokan sokféle képen, némelyek éppen balra magyarázzák. Törökkel való háborut jövendőnek egy felől, másfelől a Prussiai királynak több Németh Birodalombéli Hertzegekkel nem régen kötött frigyéből származható változásokat várnak. De mi ezekhez keveset értünk. A szomszéd Frantzia városokban nem régen parantsolat érkezett a

Hadi élelmeknek és ágyú elejibe való lovaknak eladatása iránt.
Vive la paix! Si Lilia florent!

Isten veled édes Barátom. Légy boldog kedveseiddel
 edjűtt, tisztelt őket szómmal, öleld Barátainkat nevemmel és
 szeress engemet.

*Kivül: À Son Excellence Monsieur le Comte François de Szécsényi,
 Conseiller actuel Intime et Commissaire Royal en Hongrie per Bruxelles,
 Vienne, à Édenbourg Czinkendorff En Hongrie.*

XII.

S. partyán 26/8, 85.

A királyok között nagy veszekedés támadott.

Mult napokban Rohán Cardinalis, midőn sátoros ünnepi
 mise mondásra verszályi udvarba egész főpapi köntösbe sze-
 keréből akarna kiszállani, király parancsolattyából, haza áres-
 tomba és két ora mulva onnét Bastillba fogságba vezettetett.
 A mint hirdetik, a királyné keze irásának hasonlatosságára
 készített hamis Levélnek hitele mellett egy irtoztató nagy
 árrú gyémánt nyakra valót tsináltatott: melly titkos maga
 viselet által, mivel az írás igen hasonlatos, úgy látszik hogy
 az udvariak az egész nemzettel össze esküdtek a királynét
 akármi módon férje előtt gyanuba hozni és el veszteni. Ezen
 véletlen történet annyival inkább szomorithattya felségünket,
 hogy a német birodalomnak fejedelmei már nagyobb részire
 a Berlini hires szövetséghez minden bizonnyal által állottak.
 Egyéb aránt halgatásodnak okát nem tudom minek tulaj-
 doníthassam.

*Kivül: À Son Excellence Monsieur le Comte François Szécsényi
 Conseiller Intim et Comissaire Royal en Hongrie par Vienne à Édenbourg
 Czinkendorff.*

XIII.

9/10 85.

Igen kedves Barátom!

Miolta Frantzia ország szélyiről hozzád utasított utóbbi
 és még vállasz nélkül maradott két levelemet elküldöttem,
 azolta Belgák földjén sokat keringettem; utollyára 14-dik 7-bris
 a Batavusok Birodalmának széllyire küldtettem olly paran-
 csolattal, s már töltött pisztollyal hogy más nap a vérontáshoz,
 sütéshez s pergeléshez hozzá kezdjünk. Egész itt való erőnk
 nehéz ágyukkal etc. az említett napra előre mozdult volt s
 már tsak Bellona véres zászlóját vártuk ha fog é lobogni,
 midőn Lutetziából lohalálába érkezett futó olaj ággal intett
 messzünnét. A készületek azonnal megszünvén a népnek vas-
 tagát nagyobb városokba vissza szállíták, de engemet Nandorff
 Obristlieutnantal Vurmser Ezredéből még a határon hagyának,

ő Bréda ország uttyát én pedig a Bezoopzomit őrizzük seregeinkel. Unalmas és nedves ország ez — a hal víz nélkül gyepen is el élne. Itt várjuk a szabadulást. Mondják, s írják is már Bécsből hogy Urunk a Békesség első tzikellyeit jóvá hagyta és hogy igen jó kedvű, bizonyos lehetvén nyilván abba, hogy már országainak boldogságában jobban 's szabadabban foglalatoskodhatnak.

Itt ellenben némelly Tartománnyai Hollandiának, nevezetesen Zeland a frigy kötésnek ellene kiáltának és kételkednek, hogy az olly könnyen és hamar megforrhasson. De mi úgy vélem kevéssel megelégszünk inkább illvén Urunknak Felségéhez önnön haszna keresése nélkül ditsősségit nagyobbakban munkállani. Azonban amint mondják, a sajtosok egy emlékezet pénzt készítettnek erre a Békességre. Egyik oldalán a numismának Neptunusnak oltáron áldoznak ezzel a felirással: *Neptuno Belgicae Libertatis Patrono*. A másik részén egy fenn repdeső két fejű sas láttzik egy hét szegletű Septagona Tekenős Béka formájú vár felett, melly Liliomok és Nádak között fekszik ezzel a felirással: *Sub his felix Testudo manebit*. A Sason fellyül pedig ezt lehet olvasni: *Nec aquilam submersa timet*. Mivel ezen pénznek publicitássa még talán kétséges nem akar-nám hogy tölled tovább mennyen. Isten veled édes Barátom. Házadat minden kedveseiddel edjütt ezerszer tisztelem és Tégedet meg annyiszor öllelek és tsokollak egész szivemből.

P. S. Ezen levelet Kraybig kap: adresse alatt küldöm Sopronig nem tudván hol létedet. Elj boldogul. Azt tudod hogy II. Frid: 30 ezer embert ígért a sajtosoknak hogy a Némethországi szövetség mellé áljanak. De még eddig ettől a Frantziák eltartották. Ugyan nyughatatlan vén király az! bár tsak már egyszer meghalna!

Kívül: A Son Excellence Monsieur le Comte François de Szécsényi, Conseiller d'Etat et Commissaire Royal de Sa M: Imp: Rom. à Czinkendorf.

XIV.

Harkai magánosságomból. Hushagyó
kedd napján [1788. febr. 5.]

Kedves édes Barátom!

Ágyban fekvésednek híre, több köteles híveid között gondolhatod mennyire szomorított engemet is. Tehát annyira óhajtott édes Hazámnak látása, midőn mindenfelől örömet várnék, illy sok keserűséggel vagyon elegyítve? Itt vártalak kedves Barátom: és elmém személyednek ölelésével éjjel nappal foglalatoskodván, olly sok nyájas képzelődéseiben imé most egyszerre melly kegyetlenül tsalattatik! Ha naponként ide nem vártunk volna bizonyosan hozzád jöttem volna: de veled edjütt

Bécsbe akarván menni oda való utamot is mindeddig függőben tartottam, holott Barátaimnak unszolásából most szükségesképpen fel kell mennem ha az ott levőkkel találkozni akarok.

Már talám hozzád ezen a földön mostanság reménységünk sem lehet: részemről bizonyos lehetsz abba hogy hozzád meneteletem nem a távollétel, hanem egyedül az utaknak talám jövődjő rosszasága akadályoztathatta.

Azomban, ide érkezésemkor, a számodra hozott portékákat Ságlinak Czenkre által adtam: reményilem, hogy mind néked mind kegyes Gróffnédnak inye szerint választottam. Hoztam számára egy darab mousselint és három vég gyoltsot milyent tsak Julianák vagy királynék szoktak viselni. Néked egy Canadai medve kölyök, 's néki angolai bárány bőrből készített karmantyút. Ez ajándék mivel a szürke lónak árán hat annyi nyertem mint a lónak árra volt. Ezen kívül édes Barátom vagyon ánglus három és Erdélyi négy paripám, melyekből tettzésed szerint kettőt 's akár hármat is választásod szerint által engedek, árrok iránt atyafiságosan megegyezünk. Azonkívül is adóssod vagyok, a háladatosság pedig magadról tudod melly édes kötelesség érzékeny sziveknek. Sághitol az alatt mig Pásztorival is számot vethetünk hat száz forintokat fel vettem. Ebből néked mint egy száz tallér vagy két száz forint visszatér, mivel Pásztorinak kegyes Társad számára hozott egy Indiai festett gyolts, perse, darabott utolsó szempillantásban által kellett adnom, hogy lebetegedett Társának gyermekágyi ajándékkal kedveskedhessen. Meg vallom, hogy annyival is készebb voltam ezen kis áldozatra, hogy viszont barátságokat esmérem, és a gyoltsnak színe is inkább illett barna mint szőke menyetske bőrihez. *Merci*, magyarul liba vagy pipe szín, melly reflexiot, mikor vásárlottam is, megtettem volt, de olyan fájinságút más színből nem találhattam.

Kedveseid, Rokonaid úgy tudom Gróff Festetits Pálné ő Exjának vezérlése alatt, tegnap rövid mulatságra mindnyájon Kőszegre mentek. Nékem is oda kellett volna mennem: de tudod hogy vígságok részegségítől leginkább félek, kivált ezen zavaros időkben midőn az ember elég józan nem lehet a mindenfelől reá törhető veszélyeknek elkerülésére. Isten véled édes Barátom. Kegyes Groffnédat tiszteld szommal sok ezerszer; légy boldog mindenekben úgy mint mértékletes, s ha s . . . tsapot, melyet némethül jóbarátnak 's frantziaul kellemetességnek neveznek adatsz magadnak. emlékezz róllunk akkor is.

XV.

[1778.]

Kedves édes Barátom!

En mégyek — indulok, s ez elég néked azt mondani melly nehéz innét elválásom, mivel tölled, kedveseidtől, Hazámtól s Barátimtól messze kell távoznom. Élj Te azonban boldogul, viselj gondot egészségedre, gazdálkodj, polgárkodj, szaporítsd és többítsd az igaz magyar vért, nevelj hasznos fíjakat és leányokat a Hazának — és ne felejtse el én barátodat.

Je vous embrasse. Mes respects à votre cherissime et respectable famille.

XVI.

Du Camp de Kárán Sebess
la 1-mier 7-bre — 788

Mon cher Ami!

Voici une éternité depuis que je n'ai rien reçu de votre part. Votre silence m'a fait supposer que toutes les nouvelles qui pouvaient vous venir de l'armée vous étaient indifférentes. Je pense pourtant qu'elles seraient plus intéressantes aujourd'hui lorsque nous approchons au moment de donner plus de lustre au théâtre de guerre qui commençait à vous ennuyer. Nous voilà à une demi-journée du corps d'armée qui avait passé le fleuve sous la conduite du Bacha de Romélie. Le corps s'étant considérablement augmenté depuis a obligé Mr. de Vartensleben de vider les environs de Mehadia et de se replier pour nous attendre ici. Hier au soir nous arrivâmes heureusement. Or il faut voir si les Turcs nous attendent ou s'ils font une manœuvre pour éviter le combat. Nous avons l'élite de l'Infanterie hongroise et des grenadiers. Ce sera bien le diable là si nous ne les chassons pas à tous les satani. En attendant par notre arrivée nous avons rassuré au moins cette partie de la Transylvanie qui touche au Banat. Je regarde les confins de ma patrie avec douleur et regret. Je ne puis pas y aller. Je vous prie mon cher Ami de vouloir vous charger en attendant d'une besogne pour moi. Votre Banquier Barthenstein m'a avancé deux mille florins pour mon dernier voyage dans le Danemarck. Comme son terme va expirer vous m'obligerez infiniment de délivrer chez lui ma lettre de change, que je vous payerai exactement dès que nous entrerons en quartier d'hiver, car jusque là je ne saurais comment arranger tant de misère. En cas que quelque zélé Mahometan fut assez heureux pour s'emparer de ma tête, vous

ne regretterez que cela, car quant à la dette on trouvera dans mes papiers dans la caisse du Regiment des fonds suffisants pour vous dedomager. J'ai remis de même chez Mr. de Lovász 1000 fl. pour Mr. de Sági. J'ignore s'il a reçu ma lettre. J'ai voulu seulement le tranquilliser, car effectivement il ne faut pas badiner à la guerre avec ses créanciers, et avec ses amis encore moins. Adieu mon cher et digne Ami. Voila bien du beau tems pour vous autres citoyens paisibles de ce monde. Tachez d'en profiter, car il ne reviendra plus peut-être. Nous sommes ici fort cavalierement c'est à dire mesquinement sans chariot es sans bagage. Nous les avons renvoyés à Temesvár. Aussi ai je le plaisir de vous écrire couché sur la terre selon la costume (*sic!*) des anciens patriarches. Mille et mille Compl: de ma part à la digne et aimable Julie. En attendant une reponse de vous bientôt je vous embrasse de tout mon coeur votre fidel ami et serviteur

Barcsay.

P. S. L'adresse est à *la grande armée d'Hongrie.*

XVII.

Béts 7-dik X-bris 790.

Igen kedves Atyámfia s szives Barátom!

Tudom másoktól talám már megértetted azon előmenetelemet, melly nékem annál kedvesebb, hogy mind gondolattal mind ajánlással Te voltál legfőbb és első előmozdítója: végved tehát ebbeli köszönetemet és háládatosságomat azon szivességgel töllem, mint a mellyel én tapasztalom és bocsátom elődbe egész szivemből. Bergert is öleld képembe és tedd bizonyossá holtig másolhatatlan barátságomról. Holnap több időm lévén irok talám néki is, de ha azt valami okból nem tselekedném, kérjed őtet szómmal, hogy Groff Pálffy Károly ő Extzellen-tziájánál ne sajnálja azon munkálkodni hogy udvari titkos Secretarius Anton Urat a magyarországi Szent István keresztesséi közé ajánlja ő Felségének. Ezen tselekedetre mind az ösztönözheti ő Exjét, hogy ő elejitől fogva szerette és külömböztette Nemzetünket mind pedig az hogy a Felséges Udvarnál különös és megesmert érdemei vagynak. Fogadd ezek után igaz indulatu hiv ölelésimet.

Barcsay.

XVIII.

Lármás Béts. Eleonora napján [febr. 21.] 792.

Igen kedves Atyámfia, Tisztelendő Barátom!

Tsendes hajlékodban lett visszatérése után is hogy rollam megemlékeztél azt háladatos szíveességgel és örömmel vettem. Irigység nélkül való bánattal küldöm ezen rendeimet a mi kedves Sándorunk által, ki ezerszer boldogabb nállamnál. Tégedet személyesen ölelhetvén, addig mig én távol tölled, egyedül. nyájas képedet ujjitó gondolatokkal táplálhatom hiv képzelődésimet. Bátoroságos és kellemetes rév partra érkeztünk volna már mind a hárman, ha azok, melyek Josef alatt készültek, az emberi indulatoknak vad gátatlanságok miatt, talám nagyobb és veszedelmesebb elnyomottatásokat nem hoznának magok után. Eddig gyakorlott szép pályafutásodnak végire nem értél még kedvesebb Barátom, mert ott a hol a bñltesség nyugodalmat ígér vagy kíván, sokszor súlyosabb és terheesebb ütközésekre, ditsóségesebb győzedelmekre készíti szívünket. Mikor a Lélek kezd parantsolni akkor történnek legszerencseesebb változások e földön. A Tied elejétől fogva igazán nemes tárgyakkal foglalatoskodott, azért a magánosságban tsak nagyobb lelkesítést szerzesz önnönmagadnak. Elvárja Nemzeted onnét világosító gondolataidat, melyekkel néki fogsz használni és egyszersmind kedveskedni, engemet pedig holtig való barátságra és tiszteletre bírni.

Barcsay.

Kítrül : Á Son Excellence Monsieur le Comte François de Szécsényi, Chevalier de L'ordre de St Janvier et Conseiller d'Etat actuel Intime.

XIX.

Erdélyi GunyhombolEufemia Napján [szept. 16.] 792.

Igen kedves Barátom, szerelmes Atyámfia!

Pestről mult héten egy Barátom ezt írja: Szécsényi Comes inter Septemviros Pestini adlectus magno me Solatio jam nunc adficit. Ita spero ut hic te etiam saepius videam. Ha ez az jelentés, mert ujjságnak nem mondhatom mivel sokan ohajtották, igaz, azon említett jó Barátom nem tsalatkozik. engem jól esmér, mert ezután Pest megint kedves mulató hely léssen nékem: gyászos volt szüntelen miolta Philemon az öreg Orczi tölünk örökösen elbucsuzott. Te méltán számláltatol helyébe. Isten veled édes kedves Ferentzem; én egy néhány napoktól fogva, Kolosvárról ide rándulván, kostolom az tsendes mezei majorkodó életnek boldogságát. Az ország

gyűlést jó rendben hagytam. Reménlem Ferentz napjára jó vége szakad. Sokan mesterkedtek zűr-zavart támasztani, de a fitos orru kormányzó nagy böltsességgel elejt vette azoknak. Az Unio dolgát már Magyar országtól fogjuk várni, hogy folytattya a Regnicolaris Deputatio. Itt az egyházi nemesek és fegyverviselő székelyek dolga jövő Dietára halasztatik.

Isten veled édes Barátom. Élj boldogul és emlékezzél rollam is holtig hiv barátodról.

P. S. Kegyes Társodat tisztelem sok ezerszer. Ha irsz, Dévára utasítsd. A Sogor Asszonyommal ugy sokszor és kedvesen emlegettünk Kolozsváron. Parancsolta, hogy szavával különösen köszöntselek. Fato reguntur amores.

Kívül: Déva. À Son Excellence Monsieur le Comte François de Szécsényi, Conseiller d'Etat actuel Intime de Sa M: L'Empereur et Roi. Per Temesvár. Rab. à *Edenbourg* En Hongrie.

Közli: DR. ESZTEGÁR LÁSZLÓ.

MÜLLER JÁNOS FÜLÖP LEVELEI
UNVERZAGT ÁBRAHÁM SELMECZBÁNYAI
FŐJEGYZŐHÖZ 1616. ÉVBŐL.

— BEFEJEZŐ KÖZLEMÉNY. —

IX.

Rajeczi fürdő, 1616 május 7.

Nobilissime Amplissimeque vir, Domine Amice tanquam frater summo studio et observantia prosequende: Salutem prosperam cum addictissima officiorum meorum commendatione.

Tardius equidem, quam volebam, has ad te, mi Abraham, do litteras, idque non tui oblivione, aut officii mei incuria ductus, sed plurimis occupationibus impeditus, scribendique materia destitutus commisi, cui excusationi meae ut prompta apud te sit venia etiam etiamque peto. Nunc vero cum et ocio paulo liberiori fruar, et scribendi quasi quoddam sim nactus argumentum, meam apud te fidem, qua creberrimas de rebus omnibus daturum me litteras promisi, vel hoc epistolio eliberabo.

Me igitur quod attinet, pro tempore cum Illustrissimo domino meo in thermis Rayecensibus constitutus, valeo medicriter, utinam tecum quamdiutissime! Volui quidem officio huic meo, quo apud Suam Cels. fungor, miserrimoque vitae auleae statui pro festo D. Georgii iam praeterito extremum vale nunciare, ad meosque me referre. Sed munifica Suae Cels. erga me benevolentia, meaque in amicos meos prompta voluntas et bene merendi studium vicerunt me, ut hoc adhuc currenti anno mea Suae Cels. addixerim servitia, bono cum Deo fore arbitratus, ne morae huius, miseriae et laboris me poeniteat, secundum illud Poëtae: Nobile vincendi genus est patientia, vincit qui patitur; si vis vincere, disce pati. Interea candorem illum et amicitiam, qua invicem usi sumus, crebrioribus litteris et officiis meis indefessis non conservare modo, sed magis etiam magisque augere unice adnitar. Intellexi

hisce praeteritis diebus clarissimum humanissimumque virum Dominum Ioannem Ritschium, ab Amplissimo Senatu Vestro ad rectoratum scholae Schemniciensis avocatum, comiteque et internuncio Domino Caspares Pistorio eo abductum esse: De quo viro est ut Amplissimo Senatui studiosaeque Iuventuti maxime congratuler. Sive enim vel pietatem in Deum, vel observantiam in Magistratum, vel humanitatem, amorem et fauorem in discipulos: sive singularem, qua praeditus est, eruditionem, morum optimorum compositionem, fidelemque in instituenda studiosa pube industriam specto et ob oculos pono, dignissimum ipsum deprehendo, qui ad tantam evehatur dignitatem Scholaeque istius Regimini praeficiatur, cui ut cum fructu et commodo litterariae pubis diutissime salvus ac sospes praeesse possit, Deum animitus veneror.

Nova etsi nulla fere sint, scribo tamen, quae habeo, pauca. Rumor hisce diebus in aula nostra percrebuit, utinam vanus! Petrum Pasmannum Cardinalem Strigoniensem factum esse, qui an certus sit, quod Deus omen obruat, temporis progressus confirmabit. Hoc certissimum est, antehac Archiepiscopo Colocensi, Domino Demetrio Napragii a Sua Maiestate Sacr. spem dignitatis illius Cardinalitiae conferendae factam esse non ambigam, quae ut verior sit, et Ego et omnes Sanioris mentis magis optamus. Melchiorem Kleselium Cardinalem Viennensem esse non puto quod quempiam lateat: Tiaram *vel* seu pileum cardinalitium a pontifice Romano iam ipsum accepisse, quam plurimae ad me perferunt litterae. Quid subitanea ista et inusitata Mutatio portendat, illi iudicent, quibus rerum futurarum vel ex historiis vel quotidiana Experientia cognitio est: Davus ego sum non Oedipus. De Diaeta Hungarica altum iam silentium, nec minima adventus Suae Maiestatis spes affulget. Inclusi hisce, si forsitan ante hac invissus esset, incerti authoris pasquillum seu famosum libellum, de statu Regni Hungariae, quem furtim, ideoque raptim ad Candelam descripsi, spero tibi non ingratum fore. Die 27 praeteriti Mensis Aprilis pilentum seu currum pensilem pro Domino Iuniore Comite Witembergam Sua Cels. emisit, cuius reditum per Silesiam circa festum Pentecostes, Deo bene iuvante, exspectamus. Postridie eiusdem Illustrissima Domina beneficio fluvii Wagi ad thermas Pestinienses se contulit, quas eidem, sicut et has Suae Cels. proficuas esse Altissimus iubeat. Die 9. huius Mensis Magnifici Domini Emerici Balassi Confessarius monachus Polonus in templo Rayecensi publicitus habita oratione errorem suum revocabit, cui de conditione aliqua et honesta sui sustentatione per Illustrissimum Dominum prospicietur. Optandum sane imo orandum est, ut non

tam liberioris vitae causa, quam ex vera pietate et Christiano Zelo, salutisque aeternae desiderio haec conversio salutariter instituatur. Dominus Fanchi locum inter Suae Cels. Servitores rursum habet, stipendiumque 4. Equorum meretur. Quid rerum alibi agatur, innexa avisa docebunt, neque opus esse duco, ut pluribus repetam, actumque agam. Unicum tantum restat, quod te summopere rogatum volo, ut toti senatui Amplissimo in specie autem cuivis fautori meo, novoque rectori salutem et paratissima mea obsequia non gravatim deferas, meque tuis subinde salutes litteris. Vale felicissime, meque tibi commendatissimum habe. Iterum iterumque vale. Ex Thermis Raycensibus die 7. Mensis May Anno 1616.

Nobilissimae Amplissimaeque Dominationi Vestrae
 Servitor tanquam Frater addictissimus
 Joannes Philippus Müller.

X.

Bicse, 1616 május 24.

Edler vester insonders günstiger vertrauter freundlicher lieber Herr Brueder, dem wünsche ich von Gott dem Allmächtigen alles wass Ihme zu Leib und Seel nuz und erprüsslich ist, neben fürstellung meiner treu undt hochbedienteser Dienst, und beschicht dieses Schreiben allein darumb den herrn seiner gesundheit halber zu Salutirn weiln Ich schon lange Zeit hero khein Schreyben von Ihme empfangen, Beinebenst auch was wenigens von Neüen einkommen Ihme in Vertrauen zu comunicirn.

Herr Homonay ist gänzlich resolwirt, Sich mit gewalt in 7bürgen einzudringen desshalben der Bethlen mit den Türggen umb hülff tractirt, und soll Ine die bede Vestung Lippam und Jeneö versprochen haben, doch hat man aviso, dass selbige Vestung pro parte Dni Homonay wehren eingenommen worden. Der Bethlen bemühet Sich starkh wie er die heyduggen an sich bringen möchte, ist auch albereit zu Veldt gezogen. Der Aly Bassa zeügt mit starkher herres krafft auf Erlau, zu wass Endt, ist noch unbewust. Die Spanschafften seindt resolwirt, auch wieder Ir Maist. und her Palatini vorwissen und willen zu insurgiren und diesem Uebel zeitlich vor zu khommen: was es für ein Endt nemben würdt, würdt die zeit geben. Neulicher Zeit ist in Einem Meierhoff zu Ungvar in Dm. Dni Homonay von Einem weib ein greülich erschröckhlich monstrum gebohren worden, wie der Herr aus beýgelegter Delineation, so von Herrn Sigismund Forgatschen Ir Grf. gnad. zugeschicht worden, zu sehen: wass

es bedeüte, lass ich andere judiciren. Wass den 6. ditto zu Wien für ein erschrecklich wetter gewesen, würdt dem Herrn zweifels ohn bewust sein, dum nimirum horam inter 9 et 10 vesperi ipsaturris Sancti Stephani caelesti fulmine tacta, laquearia quercina, quibus campanae appensae sunt, paullum adusta. A vigilibus et tibicinibus mox superinfusa aqua ignis extinctus est. Virgae ferreae, quae horologium rotant, decussae et consumtae lapides quoque aliquot detrusi sunt. Fulmineus iste lapis ante templivestibulum, sat grandi vestigio post se relicto, decidit, lapidemque sepulchralem, illaesum tamen, ad unius ulnae profunditatem detrusit. Quae res omine non caret. Seindt alles Vorboten, welche uns zur Besserung aufnehmen. Petrus Pasmannus Archiepiscopus Strigoniensis declaratus esse scribitur. Cardinalis noster novus summo fastu et arrogantia turget, adeo etiam, ut Illustrissimo Domino meo ausit scribere: amico nobis sincere dilecto, regio plane more modoque Verissimum esse versiculum illum antiquum deprehendo: Asperius nihil est a humili etc. Venczeslaus Kinsky die 8 huius mensis ope monachi confessarii sui effracto carcere in equa per Austriam aufugit, quo, nescitur. Was sonsten fürgeht, hat der Herr aus bey geschlossenen avisen zu sehen, Den selben hiemit Göttlicher Protection und Mich Ihme zu allen diensten bevehlent. Auss Býtsh in eyl den 24 Máj Ao 1616. Des Herrn Diener Jeder Zeit. Johan Philip Müller.

A cím mint az előbbi.

A X. számú levél melléklete.

Prag den 11 tag Máj Anno 616.

Der Khayser ist sambt der Khayserin zue Prün gekerth und werden Ihr Khay. Mst vor drei tagen nicht zurückh khomben.

Der herzog von Luneburg (lehet, hogy Limburg is) der ist noch alhir, der würdt noch ein zeit alhier verbleiben.

Auf den 6 Juni schikhen die Schlesischen Manheimischen ober und nider laussizischen stenden ihre gesandtn alher, da werdet man sich wegen der Bohemischen und Schlesischen Canzlei, so woll wegen des Stad. Staathums zue Prün vergleichen.

Heüdt ist ein Curier von Ulm khomben, der bringt da her Wenzel Khintzkhi aus den gefengkhñus durch hilff eines Mönnichs so sein Beicht wolte genisen, last khomben, und seindt beede miteinander entwischt, das sie durch ein mauer gebrochen haben, die Wacht den abent zueviel gesoffen, und er sich so entledigt.

Verschinene nacht hat es alhir so ein strengkhe reif gehabt, das der Wein zue gefroren alhier ist, soll in 30 Jahren so schne in Bohemen nit gewesen sein.

XI.

Biese, 1616 junius 1.

Edler Vester Insonders günstiger vertrauter freundtlicher Lieber Herr Brueder, dem selben seindt Mäine bereith willige hochtreülihstene Dienst eüsserstes vergnügens, neben wünschung aller seeliger wolfahrt bevor, und zweifele nicht, es werden dem Herrn meine unterschiedliche Schreiben täils per Postam täils durch Herrn Maschkho, so Ir: Grf: gn. 2 Par grosse Altar Leuchter verfärtigen solle, sambt den eingeschlossenen Avisen wol zukommen sein, In massen Ich auch diesfals, wass mir Jüngst zugeschikht worden, dem Herrn zu senden thue neben freundtlicher Erinnerung, dass den Sontag Trinitatis erschin ein Curier von denen hinterlassenen Herrn Räthen zu Wienn ahn Ir Grf. gn. alhir ankommen mit Schreyben, dass Herr Seyfridt von Kolonitsch in Nieder Österreich und denen anraienden hungrischen Grännzen sehr tumultuire, undt albereith das Castell Motreckh (Marchekh?) so dem Herrn von Landau gehörig, und dass Schloss Deben ahn der Tonau eingenomben habe, deme auch viel volgs zulauße; Darauf dan Ir. Grf. gn. also baldt an alle Span-schafften geschrieben, und erstlich bevohlen, dass die Edel-leüth in eigener Persohn sich rüsten, auch von jeder Porten 2 Fussknecht aussrüsten und auf das andere Ersuchen ohne verzug Irer Gn. wo Dieselbe Sich hinbegeben werden, folgen sollen. Über dass so haben Ir Gn alle dero Husarn undt Kneht alhero beschriben, ein Musterung anzustellen, undt im fall Herr Kolonitsch etwas wieder dieses Königreich (wie man sagt) tentirn wolte, auf Irer Mats: allergnedigsten bevelch selbst ins Veldt zuziehen, und diesem Übel zubegegnen, zu welchem Endt auch noch 650 hayduggen zuwerben von Ir Gn bevohlen, undt das monatsolt umb 1 Rfl. gebessert worden. Doch wollen etliche sagen, es verhielte Sich nicht also, wie man von Herrn Kolonitschen schreibt, Er hette nicht mehr als 60 Reuter bey sich, mit denen Er sich umb Prespurg auffhielte, aber nichts nicht einnembe: Kan den rechten grundt noch nicht wissen, auch seindt Ir Gn. etwas Zweifelhaftig; undt ist gewiss, dass Er, Hr Kolonitsch viel Müssgönner hat, die aus Neidt Ime vielleicht solliches zu messen, undt dadurch widerumb in die Klappen zubringn vermeinen: Die Zeit bringt alles, und Ich berichte es den Herrn folgens.

Der entwischene Kintzkhi ist in Poln, und macht den Böhmen allerhandt nachdengen. Herr Homonnay fehrte auch in seinem proposito noch fort, doch möchte Im dass Spiel, ex(?) aerario, geräuen und davon ablassen. Herr Commoroffskhi molvit auch etwas und will, wie man sagt, weg seiner entloffenen Bauern, unsern und anderen Herrn etlich Dörffler überziehen: würdt Ime aber genugsam begegnet werden, und seindt Ir Gn. Wallachen¹⁾ zu diesem Schloss gehörig albereith instruiert und bereith.

Ueber diesen is mein freundtlich Bitten ahn den Herrn, Er wolle doch bey der Cammer Schembniz günstig anhalten, ob ich nicht umb gelt. 1 fein Sielber zum wenigsten wo nicht mehr, zu meiner Notturfft bekommen möchte, undt mich ohnbeschwärt berichten. Will ich alss dan das gelt dafür dahin ordnen und das Silber abholen lassen. Steht mihr neben grossem Werth umb den Herrn jederzeith willig zu beschulden. Damit sey der sampt Einem Ers: hochw: Rath in genere, und Jeden Herrn in specie, auch Herrn Rectore vom Mihr zum freundlichsten salutirt, und Göttlicher Protection eýferig bevohlen. Auss Býtsch, den 1. Juný Ao 1616.

Des Herrn Treü: und hochbefliessener williger Diener und Freündt als Brueder Johan Philip Müller.

Czím: Nobilissimo Amplissimque Viro. Dno Abrahamo Unverzagt, Lib: Regiae Montana Reip. Schemniciensis Syndico meritissimo ac Dno Amico tamquam Fratri Suo observan:

Cito, Cito, Cito. Herr Lów Postmaýster zu Baymocz würdt umb günstige Bestellung dieses Dienst: freündlich gebeten.

Schemitium.

P. H.

A XI. számú levél melléklete.

Auss Lyon von Primo Majo 1616.

Der König ist nach Bloys verreist, da her man ehest seine Ankhufft zu Fantaniebleaw (Fonténblo) undt Paris vernemen möchte, es seindt auch von dennen m 150 Lionern zu aus zahl: und abdankhung der Soldaten nach Haus gesandt worden, wie auch brief von 25 passato melden, so ist der Frieden beschlossen und die letzte Urteil vom König zu Bloýs Signirt worden, welche Zeitung meniglich erfreüt.

Nach dem der Marischall de Ancre genugsamb erwogen, das er Ursacher der grossen beschwerung seýe, So die Prinzen von Loudo undt (Zsoanwill) Jangawille gemacht, das er in dem Litto dell zu Amiens zubleiben vermaint, also hat er

¹⁾ A »wallachok« majorosok és juhászok voltak. A felvidéken még most is a juhászt a tótok »wallach«-nak nevezik.

sich entlich entschlossen, nicht allein diesen Plaz, sond auch alle die Ambter so er bei dieser Lhion getragen, gutwillig abzutreten, welche demut dan Ir viel contentiret und seine sachen beÿ denselben verbessert, als wan er beÿ seinem ersten vornehmen verblieben wer. Der Pariser Praesident vom Parlament zu Aix monsorde Verde, ist vom König beschriben worden, das Cancellariat in Paris zu vertreten, So sol der Monsorde Dettune des Monsor de Rosný Brueder alls Extraordman Amb or nach Thurino und Maÿllandt geschickt werden, zu sollicitirn dem Savoer die abgenommenen Orth vermög des friedenschluss zu restituirn, im wiedrigen müste der König ihme seinem versprechen nach hierin beÿstandt leisten.

Auss Rhom von 30. April 1616.

Auss Piemont wirdt bestetigt, weil man zu beiden theilen, nach einer unruehe besorgt, das man beder seits noch stark Volck werbe, wie dan die Savoier die neapolitanische soldaten nach Oveglia Mocano und Finale abgeordnet, auch das Guberna zu Oveglia dem Donn Carolo Spinello, übergeben, dargegen seindt viel Savoier nach Mandoui, Cesca(?) undt Chieratorv, wie auch ein ander Regiment von Serbesone der Ohrten ahngelangt.

Die Schweidzer wie auch das ander Volck aus den Serbelone sambt dem Sauerischen Regiment seindt nach Allasandrino verordnet, undt um ein Generalmusterung beschehen, undt ein guet thail Volck nach Trino, Moncalvo, Nizza della Phafia und andere ort geschickt worden, sollen auch noch 3000 Knecht und 500 Reuter geworben werden.

Der Sauer hat auch alle seine newe bestelte haubtleüte beschriben, solche hin und wider soldaten anwerben, abzusenden, und die bevelch auszutailn.

Auss Venedig von 6. Maj.

Sambstags ist der Marchese Andrea Manrigius von Maillandt wieder zurüegk kommen, und alls baldt 2 Curier einem nach Maillandt, und den andern nach Görz geschickt, darauf auch heut im Collegio Audienz gehabt, und sich im namen des Königs in Pavia des Abzugs von Gradisca gegen der herrschaft bedankte.

Mit einem Curier auss Engellandt, vernimbt man, das alda 12 Schiff mit 8000 soldaten Munition undt Prowiant hiesigen herrn zu gueten abgefertigt worden, andre wollen solches Volk werde dem Savoier zuzihen, weil selbig Herzog mit dem König und den Staden in bündtnis steht, hiesiger

herrschaft Curier ist von ihrem Ambor Meressino genant aus Pavia wieder zurück kommen, und weil man vernimbt. so ist derselb König nicht willens Krieg in Italia zuführen. sond wil vielmehr der künftigen unruhe mit den Staden. sich selbig zuwidersezen, abwarten.

Diser tagen hat man 2500 Soldaten nach dem Läger und in Istria geschickt, ausser der 3000 Banditen so schon dahin passiret, desgleichen befindet sich ein hollendisch Capitan alhier, welcher der herrschaft 2000 Knecht zuzuvühren angeboten.

Der Maillends-Gubernator hat dem Savoier zum letzten bescheit zuentboten, dass er sein Volck dissarmieren sol, im gegentheil werde er anders zu den Sachen thun, dachero auch willens inner wenig tagen alle Kriegs-Piegeration zuverschaffen, zuverraisen wie das bereit hirzu 9. Esel mit geld beladen, mit einer starken Convoÿ nach Alessandrino abgefertigt, desgleichen ist inn Pavia ein Partida von 80000 Cronen monatlich auf 6 Monat nach Maÿllandt zulifern, beschlossen worden. dargegen hat der Savoier allen Juden in seinem ganzen Landt alle ihre gewerb haab und guet Sequestrieren lassen. so sich auff 2 $\frac{1}{2}$ Million golt erstreckt.

Auss dem Läger hat man, das auf 30 passato 4000 Knecht und 700 Pferdt Erzherzog: über den Fluss Tisonzo passirt denen die unsern ein schlacht angeboten, die aber solche verwaigert, doch sich beÿ Tucinis starck verschanzt, darauf der Klmo(?) treusam mit 6000 man zu Ross und fuess auf. 1. des nachts Zeit die Schanzen überfallen und in 3 Stundt 400 derselben darund den General comissari von Gradisca den Gubernator vom Lucinins und andre befelehaber, nidergehaut, doch seindt der unsern auch in 100 geblieben. sonst haben die Erzherzog-Pfeindt in Istria inn der Landtschafft Rovigno mit rauben und brennen grossen schaden gethan, und seint die Weibes Personen, so vor diesem aus Gradisca geschafft worden, mit ihren geflehenen sachen wider Davon angezogen, darinnen befindt sich auch der Strassoldo mit 1000 teutschen Soldaten, undt wirdt der Stech-areste(?) halbe Mohnat(?) mit 50 soldaten verwacht. dagegen haben 50 unsere Pfeindt undt 7 imino(?) auch übel gehaust.

Auss Grafenbag, 2. dito.

Weil die denmärker sich vieder Lübeck zu wasser stark rüsten, so thut selbe Stadt dess gleichen, wie sie dan etlich auss Spa: angelangten schiff auch alda angehalten, sich deren ein Zeit zu ihrer Notturff zugebrauchen, haben auch die new

bestettigungen vertigt, und alher geschriben, sich mit der hülff auch gefast zuehalten.

Die Span: haben mit eroberung der Stadt Soest Lipstatt Essen und das Veste Haus Rüttberg ein starker vorthl gegen Teutschlandt mitler Zeit denselben ein abbruch zu thun bekommen, sonderlich auch der Stiften Münster und Padeborn dardurch versichert, in welchen orthen die Capitani der besazung die schlüssel zu den Porten, die Bürger aber die wachten(?) wie in weesel haben.

Aus Celln, 8. dito.

Hierlandts werden die arme Unterthanen, noch hart beschwerdt, die von Zülch wollen von jeden morgen Landts so von Gaistlich und weltlichen Monatlich 4 Cellnische albus haben auch künftigt kein korn(?) mehr aus dem Landt folgen lassen.

Parisser brieff bestetigen den fridenschluss, und das man dess Königs Ankhunfft in begleitung des von Conde zue Pariss in 10 tag erwarten Interims, soll der duead:(?) Guisa mit den hauptlegen noch umb bedungt bleiben.

Der Graf von der Lepp, so in Frankr: ligt sol mit seinen volck den Venedigern Zuzihen, die teutschen aber streben noch sehr, last auch der Prinz von Vandament(?) zu Lott-ringen 4000 zu fuss und 1000 Reüthern werben.

Der Venedisch gesandte ist mit guetem bescheidt von den Staaden abgeschieden.

Sonsten haben dieselben auch den Religions streit geendet, und moderirt, damit aber nit alle Stett sonderlich Ambstert-hamb und Cuelhaussen zufrieden.

Der König in Span: ist entschlossen seinen Sohn donn Carolo nach Prissel zu senden alda hoff zuhalten, und ihme die Niederlandt huldigen lassen, weil von Erh: Alberto so stets übel auff kein Erb zu hoffen, dazu das noch 2 Million gelts nach Prissel gevexlet worden, so erwart man auch des Cento Buguoj mit dem beschaidt Gülichs(?) Landt halber ehest.

Der Spinosa sol in hag kommen undt den Staaden die Kay-Commission weiss reden Gülichs(?) Landt halber für befelchhaber forzuweisen.

Von Lisobona hat man die Ankhunfft 6. reich beladener Indian: Conagueten(?).

Sonst sollen die Sicilian: mit hielf etlicher hollends: 6 Seerauber Schiff zu grund geschossen, und 5 der besten bekommen haben, Zu Thunis aber sein 7 Schiff mit grossen raub eingeloffen, welch raub etlich hollends: Kaufleut erkaufft.

Sonst wird zu Marsillia ein Schiff auss Spa: mit 1000 ballen seüden für die Kautleuth und m 800 realn alls heuratsgelt für den König in Frankreich erwartet.

Auss Franckfurth, 8. dito.

Die Kaÿ: Commissarÿ werden auf 13 dit. wider mit dem Landt volkh erwartet.

undt wirdt uffn Zünffttheüsern das Sielber geschüer undt viel haussrath verkaufft, das straffgelt den Commissarien zuerlegen. Prag den 18 Tag Maÿ An 616.

XII.

Bicse, 1616 julius 10.

Nobilissime Amplissimeque Vir. Domine Amice mihi summa confidentia observande: salutem perpetuam cum addic-tissima servitiorum meorum commendatione. Diuturnum silen-tium, quo Do. Vra. ad tot meas litteras usa est, varias mihi de adversa eiusdem valetudine, aut mei oblivione peperit cogi-tationes. Verum nuper in certis quibusdam Domini mei Cle-mentis negociis ad montanas ablegatus civitates, fato quasi cum ad nuptias Domini Thomae Lindneri comparuissem, ex amico quondam meo, viro bono et sincero, per quem meam quoque tibi obtuli salutem, intellexi, in publicis te nimium occupatum esse negociis, eamque ratus sum esse causam, ob quam tardius, quam vel amicitia nostra, vel tuus etiam sin-gularis erga me hactenus multis modis declaratus fauor et benivolentia jure quasi suo postulat, ad litteras meas respon-deas. Spero tamen ex gravissimis istis occupationibus vel mediam saltem horulam te posse subducere, qua amico grati-ficeris. Certe enim neque ego vacunae semper sacrifico, aut domi desidiosus lateo tamen quod mearum est partium, nihil intermitto. Ideoque pro veteri illa et sincera, quam inter nos inchoavimus et colimus, familiaritate etiam atque etiam vehe-menterque peto, vel unis saltem ad tot meas respondeas litte-ris, scrupulumque animo meo infixum adimas. Inde ego ad scribendum hilarior, et si quid est, quod scire tua interest, ad communicandum promptior futurus sum.

Pro tempore quod scribam aliud nihil est, quam comi-tatus partium superiorum ob iniquam Homonnay et Raduly molitionem in armis esse, suosque cum Bethlemis legatis ad suam Cels. Ill. postque ad Suam Majestatem expedisse legatos cum protestatione, nisi Dominus Homonnay a proposito suo destiterit, malique quippiam contra publicam pacem inde subor-

tum fuerit. se excusatos fore. Praesentiam quoque Suae Cels. in partes illas maxime desiderant, qua tamen non, nisi praevio Suae Majestatis consensu potiri poterunt. Alia ex inclusis litterarum copiis intelliges, plura habeo, sed fasciculus excresceret et veredarius gravaretur. Ad ista responde, successu temporis habebis et illa. Marcam unam argenti si pro pecunia habere possem, esset mihi gratissimum, meisque vicissim officiis demerendum. Spero tua me benevolentia, cura et promotione aliquid consecuturum. Amplissimo Senatui obsequia mea non gravatim deferas rogo, dominum Hörnel, dominum Pok (cui de itinere feliciter confecto gratulor, credo te scire, quid innuo), dominum Pistorium, dominum Ritschium, adeoque omnes amicos et fautores meos una tecum plurimum salvere, felicissimeque valere iubeo. Dabantur Bittchae 10 die mensis Julii Anno 1616.

Nobilissimae Amplissimaeque Dominationi Vestrae servitor, amicus, tamquam frater ad quidvis paratissimus

Johannes Philippus Müller m. pr.

Czím: Nobilissimo Amplissimoque Viro Domino Abrahamo Unverzagt, Reipublicae Schemnicensis Syndico meritissimo etc. Domino Amico tamquam fratri suo plurimum observando.

A XII. számú levél melléklete.

a)

Nudius tertius, qui erat 12 currentis mensis Junii Sere-nissimus Archidux Maximilianus Viennam appulit, cum una vel duabus horis ante ingens imber et nubifragium grandine mistum, ingentes in urbe torrentes excitaverit, tantaque aquarum vehementia in omnibus plateis excitata fuerat, ut naviculis ferendis suffecisset, neque tamen ultra 3 horae quadrantes duravit. Qui obviam profecti fuerant Archiduci in magno ob tempestatem coortam erant periculo. Certe res haec aliquid portendit. Comitia Austriaca iam sortita sunt initium.

Ustores iam sex Viennae deprehensi, capti et tormentis subiecti sunt; aiunt a Turcis se conductos esse. Croatae sunt et unus Gallus. Magno in periculo homines ruri habitantes versantur, comportant supellectilem suam et alia, quae cara habent, in Urbem et loca tutiora.

Aly Passa litteras ad Illustrissimum Dominum Joh. à Molart exaravit et simul litteras Domini Kolonichy in originali inclusit, in quibus exstat, se aliquid secreti cum Aly Passa tractare velle: mitteret itaque ad se duos intimos suos familiares, quibus tuto rem aperire posset. Certe si res ita habet, actum est de eo. Viennae 14. Junii Anno 1616.

A XII. számú levél melléklete.

b)

Serenissimus Archidux Ferdinandus ab Austriae Statibus 3000 peditum et 1000 equitum ad sex menses interteneri petiit, num aliquid impetrarit, dies revelabit.

Capitaneus Gyarmathiensis Matthias Somody 1000 equitibus totidemque peditibus Ungaris contra Venetos pro Sua Serenitate militabit. Pronunc tantum de stipendio tractatur, ipse ad equitem 6, ad peditem 4 fl. Hung. petiit; sed res necdum totaliter conclusa est.

Hodie legi litteras Aly Passae in originali per Balas Deak scriptas, sigillo tamen ipsius Vezieri munitas, ad capitaneum Uyvariensem sonantes, ubi inter alia scriptum erat, se iam non posse ipsius Tiffenpachy postulatis satisfacere, quandoquidem non Budae, sed in procinctu versus Zolnok esset, ut sanctae pacis turbatorem Homonnayum in officio contineat et inhibeat. Viennae in festo Petri et Pauli Apostolorum 1616.

XIII.

Bicse, 1616 deczember 11.

Nobilissime Prudentissimeque Vir, Domine Amice fraterno amore et cultu honorande! Salutis perpetuae voto praemisso, officia mea indefesta tibi offero et consecro.

Proximae meae per Dominum Ismaëlem transmissae litterae statum meum modernum procul dubio satis detexerunt, nunc paucis Ill. Suae Cels. adversam et periculosissimam valetudinis conditionem, quo, proh dolor, ita exhausta est et enervata. ut nec amplius incedere, nec sedere diutius possit, sed maximam diei partem lecto affixus haereat. Valetudinis pristinae nullam spem facit medicus. Deus tamen optimus, maximus pro publico regni huius bono Suam Cels. diutius adhuc conservare ac sospitare dignetur. Id quod animitus voveo et precor. Ego vero tum alias ob causas, tum maxime ob adversam illam et ambiguam Suae Cels. valetudinem post festa valedicere et obtenta dimissione ad festum Georgii, quod terminum anni mei adfert, alio me conferre constitui. Tu, si commodam per me noveris conditionem, ut pro summo illo erga me studio et amore detegas, iuxtaque oblationem iam antea mihi factam, me promovere non dedigneris, maiorem in modum rogo. Habebis me et obsequiosum et ad quaevis servitium paratissimum. Reverendissimus dominus archiepiscopus Strigoniensis et Dominus Comes Sigismundus Forgach, ob turbas in superioribus regni huius et Transylvaniae partibus

per D. Homonnay et sibi adiunctos haydones concitatas, ad Suam Cels. sat aegram convenerunt, iamiamque rebus confectis recesserunt. Plura addere et temporis angustia, et aliis occupationibus prohibeor. Vale vir optime, frater observande, animumque in me tuum vel tribus saltem litteris significare non desine. Iterum iterumque vale. Raptim 11. die Decembris Anno 1616. Byttchae.

Postscriptum. Vel propterea Dominus Frater suam mihi detegat voluntatem tempestive, ut de futura conditione mea eo mihi melius consulere et perspicere queam.

Nobilissimae prudentissimaeque Dominationi Tuae
 Servitor et Frater addictissimus et
 obsequiosus
 J. Philip. Müller mpp.

XIV.

Bicse, 1616 deczember 11.

Nobilissime Amplissimeque Vir, Domine et Frater observandissime: Salutem perennem et optatissimam cum sincera officiorum meorum commendatione.

Etsi nihil fere tale occurrat, quod vel scriptu vel auditu dignum esse existimarem: sine meis tamen praesentium exhibitorum, dominum Fabricium hinc migrare litteris debere, piaculi mihi et religionis loco duxi. Tuus enim erga me hactenus multis modis declaratus favor et singularis affectio non hoc solum, sed longe maiora, imo me ipsum, si fieri posset, suo quasi iure obstrictum deposcunt. Sed scio, quae tua est humanitas, vel exigua hac salutatione, ex imo tamen cordis mei repagulo profecta contentum te fore. Dominum Fabricium, causa Domini Galegony lubenter iuvissem, si licuisset. Absentem D. Geörffy, ad quem expeditio illa iure spectat, exspectare necessarium fuit. Protestationem tamen, si obtinuerit, apud D. Geörffy sollicitabo diligenter et per hominem Hardlensem, uti demandatum mihi est, primitus transmittam. Plura etiam facturus, uti tempus et commoda sese obtulerit occasio.

Nova hinc laeta nulla, imo cum Aula hac tota me quoque tibi tristem exhibeo. Etenim Illmus D. noster, a longo iam temporis intervallo adversa usus valetudine, ita iam viribus exhaustus est et enervatus, ut nec domo sua egredi, nec mensae assidere, nec officii sui munia commodè exequi possit, imo (quod dolendum et uberrimis deplorandum lacrumis) nulla diuturnioris vitae spes supersit. Doctor, cuius opera hactenus per aliquot temporis spatium usus est, vivum ipsum vocitare

solet cadaver, nec libram carnis corpus ipsius continere asseverat. Ego vero spem meam unice in Deo optimo repositam habeo, voveoque et opto animitus, ut pro publico eoque salutari omnis patriae huius bono et incremento vel decem saltem adhuc annos sospitem et incolumem ipsum esse sinat. Sed de his satis.

Reverendissimus Dn. Pazmannus, Archiepiscopus Strigoniensis crastina die hic exspectatur, quid ille feret, brevi constabit et mihi et tibi. Sua Maiestas Sacratissima, uti certorum hominum litteris edoctus sum, ante ferias Natalitiarum Christi non veniet Viennam, licet alii subdubitent. Archidux Maximilianus crastina post octiduum pedem Vienna Pragam versus movebit, quo et Archidux Ferdinandus venturus dicitur. Boëmi Suam Maiestatem non dimissuri feruntur, priusquam gubernatorem seu Locumtenentem substituat. Alteruter Archiducum illorum procul dubio eligetur.

Regni huius quis status sit, me tacente, te non latebit. Haydones, qui in Transylvaniam ex instinctu Homonnay et Andrea Doczy irruptionem fecerunt, caesi sunt et fugati. Nunc Bethlenius e turcis, tartaris, walachis et moldavis exercitum colligere certo dicitur, seque suosque defensurus. Alii, sed rumore ambiguo, asseverare volunt, ipsum Homonnay cum exercitu suo iam in castra concessisse. Veriora temporis progressus docebit. Aliud, quod scribam, nisi actum agere, et ordinaria avisa, quae habere te scio, describere vellem, nihil occurrit. Unicum est, quod maiorem in modum te rogatum velim. Cum tam ob adversam Suae Cels. Ill. valetudinem, quam certas alias, easque gravissimas causas aulicum hunc meum cum alio vitae statu pro festo D. Georgii, Deo me bene iuvante, commutare constituerim; meus, iuxta oblationem tuam antehac mihi factam, fautor et promotor esse non dedigneris. Meis tamen adhuc requiram te litteris. Quod superest me tibi et nos omnes Divinae protectioni et tutelae devote commendo, salvareque omnes dominos fautores et amicos perficiosissime iubeo. Iterum iterumque vale. Dabam Byttchae, Dominica 2. Adventus. Anno 1616.

Nobilissimae et Amplissimae Dominationi Vestrae

Servitor et Frater addictissimus

Joh. Philip. Müller. m. pria.

Nobilissimo Amplissimoque Viro, Domino Abrahamo Unverzagt, Republicae Schemnicensis Syndico meritissimo etc. Domino et fratri suo observando

Schemnicio.

XV.

Bicse, 1616 deczember 28.

Nobilissime Amplissimeque Vir, Domine et Frater observantissime: Salutem plurimam cum felicissimo novi anni auspicio aninitus praecatus, officia mea paratissima constanter offero.

Nox illa, qua totus Christianus orbis laetissimam Nativitatis Salvatoris sui memoriam, indeque ad genus humanum derivatam bonitatem ac salutem grato recolit animo, in summum nos maerorem et luctum coniecit acerbissimum. Abstulit enim — proh dolor! — et ex hac vita, summi illius Biarchi decreto, migrare iussit Illustrissimum Comitem ac Dominum Dominum Palatinum Regni Hungariae, Dominum nostrum, dum vixerat, vere benignissimum. Qui, posteaquam per integros quatuor menses initio diarrhea seu ventris profluvio, post graviore tussi vehementius laborare coepisset, nullamque diuturnioris vitae spem superesse vidisset, Decreto Omnipotentis, cui se totum dedit ac commendavit, nihil reluctatus, sumto prius S. Eucharistiae viatico, horam inter 9 et 10 sub. votis et precibus ardentissimis pie placideque in Christo, instar Candelae, expiravit et e turbulentis mundi huius sedibus, periculosissimoque rerum omnium statu, ad illas transiit oras, ubi quies placidissima, securitas immensa, laetitia ineffabilis, vitaque viget sempiterna. Bene quidem cum Sua Cels. actum esse non immerito aliis videri potest, utpote quae curarum mole fessa ac diurnis-nocturnis pro publico bono penitus exhausta laboribus, in sinu Abrahae svaviter iam quiescit: quae in Coelis iam videt. quod oculis hic non vidit; quae audit, quod auribus hic non audiit, quae intelligit, quod animus hic comprehendere non valuit. Sed acerbissimum hoc accidit Illustrissimae Dominae Comitissae, filio magnifico ac filiabus generosissimis, quae unicum sibi sublatum solatium, ereptumque (heu quam cito et insperato) adiumentum uberrimis lacrumarum deplorant imbribus. Luctuosum accidit Illustrissimae domui Thurzonianae, adeoque toti Regno, funestum universae aulae. mihi certe funestissimum, qui tam benignum. tam mansuetum, tam humanum Dominum, vel Patrem potius amisi. Non mirum igitur, si maerore afflicta iacet Domina Comitissa, in squalore tota domus Thurzoniana versatur, maeret universa aula, affliguntur equites, lugent omnes pii Regni cives et incolae, qui sub alis et benignissima Suae Cels. tutela optato hactenus cum animae tum corporis fruebantur ocio et tranquillitate. Credo dum lacrimis madidam hanc Dom. Vestra legit epistolam, qua fuit erga Suam Cels. observantia. qua

pietate et reverentia, oculos sibi et genas prae maerore sudare, linguam haesitare. Non enim aliquis de *Stör* (*Stoa*?) est, qui robur et aes triplex circum pectus habeat, et ad omnem fortunae impetum atque impulsum, ut Poëtae verbis utar: Stet ceu dura silex, et ceu Marpesia cautes; nec, ut Coeneus olim, dolorum telis inviolabilis nulloque forabilis ictu est, ut insperatam hanc Suae Cels. mortem cum gemitu et dolore non sentiat. Sed quid? Optimum est pati, quod emendare non possumus, et Deum, quo authore haec evenerit, sine murmure comitari. Ingratus miles est, qui ducem suum gemens sequitur. Abstergat lacrimas et luctum levet Pater et Deus consolationis, vulnusque inclutae huic domui inflictum medicus Israëlis sanet ac clementer annuat, ut deinceps, quamdiu mortalis erit, nihil ex se mortale sentiat. De exequiarum tempore ac monumenti loco nihil adhuc certum. Existimo tamen arcense templum in Arva sepulturae destinatum iri. Si quid certius intellegero, perscribam. Ego omnino locum iam mutare ac pro festo S. Georgii, nisi commoda mihi interea oblata fuerit conditio, in Germaniam, ad propriosque redire penates constitui. Deus vota et actiones meas ad sui nominis gloriam, proximi utilitatem, meique honorem dirigere ac prosperare dignetur.

Et haec sunt, quae pro tempore hoc infelicissimo Do. Vestrae et quibus interest, animo satis perturbato, oculisque lacrumantibus significare habui, eidem me ac nos omnes divinae protectioni unice commendans. Dabam currenti calamo, die 28. mensis Decembris, Anno Domini 1616.

Nobilissimae Amplissimaeque Dominationi Vestrae

Servitor et Frater addictissimus

Johan Philip Müller.

Közli: RICHTER EDE.

PÉCHY MÁRTON LEVELEI NÁDASDY TAMÁSHOZ.

1.

Bécs 1553 september 5.

Örökké való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek, mint kegyelmes Uramnak.

Ertem az k. parancsolattját az levélből kit k. írt bátyámnak, hogy kegyelmednek vennék négy sing fekete szegfü szín atlatczot és róka mál béllést, azoknak szerét tőm és ennél jobbat sem atlatczot sem béllést itt Bécsben nem találék. Továbbá az londist is megszerzém és k. parancsolattja szerint mindent mennél jobban lehet megszerzek. Annak utána az minapi pénzből, kit k. énnekem küldött vala az több marha megvétele, 38 forintja ugyan vagyon és ezeket is azból vásárlottam.

Ezeknek utánna könyörgök k. mint kegyelmes Uramnak, hogy kgd én reám ne haragogyék, hogy kegyelmednek az marhát kit Linczbe vásárlottam, emagam alá nem vihetem, mert kegyelmes Uram, oly dolgom juta, kit el nem hagyhaték és nagy káromra esett volna és az lovak is megfárattak vala.

Az Ur Isten éltesse kegyelmedet és kgd nekem úgy parancsoljon, mint szokott szolgájának. És az kgd mi hozzánk való jó akarattjáról aggya az Ur Isten, hogy szolgálhassunk kegyelmednek, mint kegyelmes urunknak.

Wienne 5. septembris anno 1553.

Péchy Márton
k. szolgája.

Kívül: Spectabili et magnifico domino domino comiti Thome de Nádasd Judici Curiae regie majestatis et domino suo benignissimo.

2.

Bécs 1559 sept. 4.

Kegyelmes Uram, az Nagyságod parancsolattja szerint, tegnap, hogy királyné asszon ő felsége az miséről az ebéllő (*így!*) házhán jöve, asszonyom ő nagysága nevével bemutatám az

gemölcsöt (*így!*) kit ő felsége ugyan igen nagy jó néven vőn és azonnal az dinnyéket megköstoltatá és hármat hozata ki ebédre benne, azonképen az baraczkban is. És az hopp mester által igen köszönteté asszonyomnak ő nagyságának.

Az után győri püspök uramnak is, azonképen Deseőfy uramnak mindeniknek az Nsgd parancsolattya szerént kis táltra mind az baraczkban és az dinnyében is részt *tők*, és Nsgdnak szolgálattyakat ajánlván igen köszönék.

Továbbá a pénz dolgában, miképen Nsgd parancsolta vala, még nem végezhettem, mivel hogy az árras emberrel még szembe nem lehettem, mert kün volt, hanem mára kellene megjönnie, és meddeglen vele szembe nem lehetek addig más-sal is ez dolog felől nem végezhetek, ki az summát le tennéje, hogy az *czol master* eszében ne vegye, de mihelt meg jó az áras ember azonnal minden erővel azon leszek, hogy minden jót végezhessek.

Az császár ő felsége végezése felől még teljességgel ilyen hertelenében jól meg nem tudakozhattam, azért azt értem, hogy ugyancsak semmit nem végezett ő felsége és semmit sem attak sem ígértek ő felségének. Szombaton jött ő felsége Linczbén és ott dolgait is mongyák hogy vagyon, és bizontalannak mongyák, hogy Szerdára megjöhessen, azért az udvar népe Szerdára várja,

Pápa felől meg új hír jött, hogy megholt legyen. Én ez dolgot elvégezvén azonnal semmit nem késem hanem Nsgdhoz sietek. Az ur Isten álgya meg Nagyságtokat és aggyon hosszú életet és jó egészséget Nagyságtoknak.

Bécsben 4. szeptembris reggel 1559.

Nagyságod örökké való szolgálja
Péchy Márton.

Kívvül: Az én kegyelmes uramnak Nádasdy Tamásnak Magyarországi nádorispánjának és császár ő felsége helytartójának etc. adassék.

3.

Bécs 1559. november 11.

Kegyelmes uram, Szerdán reggel mihelt juték szembe lők Ursula aszonnal, érsek uram ő nagysága hugával és az kegyelmed parancsolattya szerint szólék az menyegző nap felől és az (doctor) Fabricius írását is megmutatám ő kegyelmének és az szerencsés és nem szerencsés napokat is rendel elő számlálám, és ő kegyelme órát hagyta neki, hogy hozzá mennék és végezne rólla. Én ő kegyelméhez menék az órára és ő kglme ez választ adá, hogy ő neki úgy tecczenék, hogy Vasárnap lenne az hiva-

tal napja és az Szent Ágnes napján, ki 21 Januarii, és hogy ha ugyan azon nap lenne is az mennyegző napja, azért Hétfőn lenne bátor az el hálás napja. De mindazonáltal ő kegyelme kegyelmedre hatta, hogy kgd végezzen Érsek urammal felőle, valamely nap kegyelmeteknek tecczik, hogy az nap legyen.

Az Gerával kegyelmes Uram szembe lők és az mint nekem kgd parancsolt vala az három ezer forint felől és az eziüst felől megmondám és az kgd levelét is megadám. És ő Nagysága azt mondá az eziüst felül, hogy írt az bányára és naponként várja és kgdnek megtartja. Az három ezer forint felől azt mondá: *Ich wil Sain Mayestott fir pringen und wil sechen, domit Sain Gnod solt zu friden gestelt werden.*

Továbbá kegyelmes uram az *Schinibitz* felől kgdnek azt írhatom, hogy tegnap és az előtt mind szolgáljaival egyetemben az dolgot igen futotta és mind szép szóval és mind kemény szóval rajta volt, de még ez ideig nem vehetett semmit rajtok, mert igen pinzetlenek, mert az mit az francziai király kövétének is ajándékoztak, lánczokat, kupákat, ki tött vagy hat ezer forintig, mind hitelben vették fel.

Zékel Lukács uram ő nsga az dinnyéket kegyelmednek igen köszöné és azt mondá, hogy meg szolgálom, mint bizodalmas szerelmes uramnak és azt mondá, hogy mind ez napig az kgd dinnyével táplálta magát, kit kgd neki Sárvarról küldött volt. Azonképen *Herbenstainer* uram is igen köszöné kegyelmednek, kgdnek szolgálattját ajánlván.

Az vásárlott marhát aszonyom ő Nsga parancsolattya szerint mindent megvöttem, még csak az kgd vásárlása héjával vagyok, ki az fű szerszámhoz való, azt is menten meg szerzem és még ma, Isten akarattjából Sárvár felé indulok.

Az mosdó és kupák felől tudakoztam, hogy ha ember kész találna, de bizonyal itt Bécsben nem találni. Ez levelet nagy sietve írtam kgdnek, mert nem várhattya vala az ember ki kgdnek aggya.

Az Ur Isten álgya meg és éltesse kegyelmeteket sok esztendeig.

Bécsben, Szent Márton napján 1559.

Nagyságodnak

örökké való szolgálja
Péchy Márton.

4.

Sárvár, 1559. nov. 23.

Kegyelmes Uram, ez éjjel juték Sárvárra, mert előbb nem jöheték az útnak gonosz voltaért és az Nsgd parancso-

lattyá szerint asszonyomnak ő nagyságának megmondám az kgd izenetit, az kgd levelét is megadám.

Továbbá kegyelmes uram, adom kgdnek tuttára. hogy még Ferencz uram az rovótól az pénzt be nem vötte és vélem azt, hogy nem esnék jól, ha én azt várnám, mivel hogy az kgd dolga ne haladna el. Ferencz Uram mondá, hogy vagyou nálla flr. 260 és azt végezenk, hogy én menten mennék fel evvel az pinzel, és ha evvel az pinzel meg nem érném az kgd vásárlását, hogy az én pinzemből adnék hozzája. Azért ebéd után menten megyek fel Bécsben.

Továbbá kegyelmes uram, adom kgdnek tuttára, hogy az estve. hogy kegyelmedtül eljövék, az réven hogy által kelék ott találam az Schinabitz szolgáját és azt mondá, hogy az summa pinzt be vötték az fizető mestertől, azért mindenből kegyelmedtől várok mit ezután kelljen mielnem. Az Ur Isten álgya meg kegyelmeteket és aggya Isten, hogy az kgd hozzám való jó akaratjáról örökké szolgálhassak kegyelmednek és az én kis Uramnak is.

Sárvárat 23 novembrís 1559.

Nsgod szolgája
Péchý Márton.

5.

Bécs, 1559. november 26.

Kegyelmes Uram, ez estve későn juték és ma reggel szembe lők Deseöfý urammal és ugyan igen szabódik mindenképpen, hogy semmi pínze nincsen, az többi között azt is mondá, hogy Maximiliánus király meg kéri rajta azt is az pínzt, kit kgd *Nedewczére* felvétetett. Császár ő felsége is úgy-mond azt parancsolá, hogy az gyulaiaknak egynehány hó pínzt adnék, kit megmondék ő felségének, hogy nincsen hol vennem, azért szólok — úgy-mond — az kamarásokkal és ha meg várának egy ideig, kész vagyok ő kegyelmeért mindent mielnem.

Négy órára hagyá, hogy az vecsernyén szemben legyek vele és érte leszen, ha megszerezheti az kamarásokkal, azért meglátom mit végez, ha megszerzi jó, ha nem, azért én az Nsgd, parancsolatja szerént mindenben eljárók.

Az mi törni való ezüst vala Sárvárott, Komlósy mindent kezemhez ada, kit az ötvössel darabonként ő először, azután én is felmértünk, ki mindenestül nyom *kilenczvenhárom gírát* egy lat héján, és mennél hamarább lehet az többivel együtt kegyelmedhez sietek.

Az viasz gyertyákat ugyan ezen embertül alá kültem

kegyelmednek. Siettemben írtam ez levelet kgdnek. Az Ur Isten agyon hosszú életet és minden jót kegyelmeteknek.

Bécsben Szent Katalin aszon nap után való vasárnap 1559.

Az Nagyságod

szolgája
Péchy Márton.

Asszonyomnak ő nagyságának kelletik holnap valami aranyat vásárlanom és az Nsgdtok dolgait elvégezvén Kedden menten kegyelmedhez Posonba indulok. Az gyertya tok kulcsát im ez levélben kötve kültem.

6.

Bécs, 1559. deczember 31.

Kegyelmes Uram. az Nagyságod parancsolattya szerint Méray urammal és uram bátyámmal is szólék az fejedelemnek levele beadásáról és úgy végezzék, hogy vagy Méray uram által avagy pécsi püspök uram által adnák be Cászárnak és mivel hogy császár ő felsége ez elmúlt két napon vadászni volt, nem lehetett, hanem ma aggyák be.

Továbbá király ő felsége még meg nem jött Ujhelyből, hanem Kedden jó meg és úgy tecczék, hogy ide várnák ő felségét és úgy aggyák be.

Továbbá kgdnek az két kupát megkültem, az öregbik 58 forint és 29 pínz árra, nyom girát 3, latot 7 $\frac{1}{2}$. Az kisebbik harminczhat forint árra és 72 pínz árra, nyom 2 girát és 3 latot. Kegyelmed az ötvösnek parancsolja, hogy sheraufollja egyben őket, és kgd így külgye el, mert nem tugya minden ember egybe rakni.

Az függőhöz kegyelmes uram nagy nehezen találtam mestert, mert senki nem akarja vala felfogadni az idő rövid voltaért, de úgy hattam csinálni, hogy ilyen kevés aranyból ugyan szép és tisztességes leszen. Az gyertya tartókat is csinálni attam és az többivel együtt megkészül.

Továbbá az nusztokeért is érte leszek, még ez ideig nem vehettem, mert affélét nem találtam, ez ünnepek előtt az mi nusztt itt Bécsben volt Károly herczegnek szették volt fel. Találnék egész nusztokat, de nem arra valók és igen drágák, azért várok naponként, hogy hozzanak és anélkül kegyelmedhez nem megyek.

Az mi az vásárlás dolga, még ez ideig semmit nem végezhettem. mivel hogy ez ideig az egyéb dolgokert nem volt időm hozzá, azokat is megszerzem és én magam alá viszem mennél hamarább lehet, mert Posonban is kellene mennem az

aranyozásért. Azért kegyelmes Uram én addig innen el nem mehetek, míg aszonyom ő nsga az én levelemre választ tészén. úgy hogy az vásárlásért is egynehány nap itt kell lennem.

Továbbá az Schinabitztól ez előtt ki pinzt fel vöttem 625 forint, úgy hogy 128 forintján asszonyomnak vásárlottam volt, mely pénzben megadott immár Sennyey Ferencz uram fl. 100 és még is kellett fel vennem Schinabitz-tól vagy ötszáz forintig, mert az posoni aranyozásra és az mesterek megfizetésére azt hiszem, hogy több megyen száz forintnál, annak utánna az Nsgd parancsolattyából az János deáknak is kell 50 forintot adnom.

Cristóff uramnak az *curaczi*nt megküldtem mind az egyéb aprólékkal egyetemben, kit hagyott volt itt megszerzenem, ugyanazon egy ládában, kiben az kupák és Nagyságod parancsolja, hogy mennél hamarább lehet, vigyék neki.

Az praedicator felől még nem mehettem végére, hogy mint legyen dolga, minap hogy itt volt király, nem praedicállott, de végére megyek.

Török hírt mostan semmit nem tudnak. Lengyelországból mongyák, hogy egy Ersek jó és Erdélyből is titkon két követ. Angliai hír ez, hogy az töb követek, kik az leánt kérték mind el mentek, csak az császáré maratt ott.

Az Ur Isten éltesse kegyelmeteket.

Bécsben ultima Decembris 1559.

Nagyságtok

szolgája
Péchy Márton.

7.

Bécs, 1560. Január 4.

Kegyelmes Uram, az kegyelmed levelét, ki költ kegyelmedtől Januáriusnak első napján, szerdán hozá meg az posta, kiből megértém az kgd parancsolattyát.

Továbbá adom kegyelmednek tuttára, hogy az kupákat még az előbb való Vasárnap megküldtem kegyelmednek mind az kuracziinnal egyetemben, kit azt hiszem, hogy vagy Hétfőn avagy Kedden megatták kegyelmednek.

Az kegyelmed parancsolattyát az üvegek felől megértém és mivel hogy az venenczés (*így!*) követ küldé kgdnek egy ládával, én azt vélem, hogy nem szükség vennem, hanem csak aszonyomnak ő nagyságának egy néhány apró üvegeket, melyeket megveszek és ő nsgnak megviszek. Azért alámenőben kegyelmedtől megértém és ha szükség leszen az másodszor való feljövetelemben is megvehetek.

Továbbá az egyébbs vásárlást, kikről kegyelmed most írt és ez előtt is feljegzett, mindent egybe szerzek és mennél hamarább lehet kegyelmedhez sietek vele.

Az én leveleimre kegyelmedtől minden órában választ várok és azután menten kegyelmedhez indulok, mert előbb nem lehet, hogy itt hagyjam félbe dolgaimat.

Az császár levelének Méray uram viselte gongyát és ő maga attá ő felségének. Az királyénak és Károly herczegének uram bátyám viselte gongyát és ő attá be.

Mostansággal így hertelenben nem tudok kegyelmednek miről írni (*így!*), hanem az estve jött posta Rómából és késznek mongyák az pápát de még csak császár tuggya. Az király praedicatora még itt Bécsben vagyon, de nem szabad praedicállani az mint értem el kell innen menni. Az király káplána, *ki meg nősült volt*, annak is búcsút attak, hogy kimenyen az császár országából. Ime egy pasquillustkütem kegyelmednek, kit írtak az előtt való pápáról.

Bécsben 4. Januárii 1560.

Nagyságod örökké való szolgálja
Péchy Márton.

Az postának negyven pínzt kellették adnom, mert lovát Kópordánon hatta volt és hogy fel nem jöhetett rajta, mivelhogy megsántult volt, hogy ez pínzen kiválcsa és magának is kölcsége legyen.

Az Ur Isten álgya meg kegyelmeteket és éltesse sok esztendeig jó egészségben.

8.

Bécs, 1560. Január 13.

Kegyelmes Uram, Posonból, hogy juték az kegyelmed parancsolattyát leveléből megértém. Továbbá kegyelmednek még ez előtt való levelére, hogy parancsolta vala kegyelmed, még akort azonnal megattam vala az gyöngyfűzőnének a száz forintot és én azért nem írtam kegyelmednek róla, hogy azt tuttam, hogy gyöngy-fűzőné menten aszonyomnak ő nagyságának megírta legyen. Azután meg másszor írt volt asszonyomnak, hogy még is küldene ő nagysága száz forintot. Mert úgy vagyon, hogy ugyan én magam ott létemben az felyül megmondott száz forintot ki adá, kit az mieseknek, kif egyéb vásárlásra. Mostan az kegyelmed parancsolattyára még attam neki 90 tallért, ki teszen 84 forintot, mert szinte mert nem vala több pínzem, és bizonyal hogy én magam látom, hogy szüksége vagyon reá, mert sokat teszen az arany mű, és kötések és egyébbs vásárlások. És mutatá

én nekem az vásárlás registrumát és látám, hogy mindenről számot tart, azt is mondá, hogy ha neki volna valami pénz, hogy kész volna aszonyomért ő nagyságáért kiadni és azután is megtalálni ő nagyságánál mind az ő maga jutalmával egyetembe.

Továbbá az koszoróra való gyűrűk Vasárnap délig megkészülnek mind az függővel és öt saffir gyűrűvel és két jakczintal egyetembe, mert előbb nem lehetett, maga éjelnappal mielték rajtok, azonképen az paplanok is.

Az arany boglárokat óránként várjuk, hogy meghozzák és reá felelt az, ember hogy általan fogva meglészen még ma vagy holnap délig.

En az aranyimvet itt ki szerezvén, én szerszámmal, szekrényel paplanokkal, pártá övekkel és minden egyéb marhával egyetembe, Erdély Jánost vagy Vasárnap avagy Hétfőn reggel kegyelmedhez ereszttem.

Az malosát, ramfolt, pinelt ime megküldtem kegyelmednek és az embernek attam 50 den. az elvivésétől. Az pinelnek nagy nehezen töttem szerét, mert egész Bécsben nem vala több ez egy legelnel(?) és az ember, régi barátom kitől vöttem, mert másnak nem atta volna, hanem magának tartotta.

János deáknak két ízben attam száz forintot. Én az felyül megmondott dolgokat elvégezvén, menten Posonban megyek és onnat Sopronban, az két gyertya tartójért és velek számat vetvén kgdhez sietek és szerdán estvére, avagy ha előbb lehet is, avagy csütörtökön reggel kegyelmednél leszek.

Az Ur Isten álgya meg kegyelmeteket minden jóvával és aggya Isten, hogy szolgálhassak kegyelmeteknek.

Bécsben 13. Januárii 1560.

Az Nagyságod szolgálja
Péchy Márton

9.

Bécs 1560. január 24.

Kegyelmes Uram, az kegyelmed parancsolattya szerint ime megkülttem az bársont és az tafotát és az boglárok felől is tudakoztam. Az embere ki árolja nem lön hon, hanem holnapra mondák, hogy megjön, az felesége azt mondá hogy volt afféle boglára és ez előtt két héttel kerestetett engemet az az áros ember, de nem voltam itt, mert még azelőtt végeztem vala vele, hogy hozasson és én számomra megtarcson vagy hatvanig afféle boglárban. Kegyelmed aggya tuttomra, hogy menyit kelljen venni, avagy ha affélet nem találni másféle szép boglárokat ha szükség venni.

Továbbá kegyelmes uram, holnap menten kgdhez akartam alá menni, kit kgdnek Szentgyörgyi Gábrriel deák uram által is megizentem vala és azt is, hogy viszek kgdnek kész pínzt másfél ezer ftig, jöllehet nem az harmincz had (*igy!*) jövedelméből, mert még abból nyolcz száz forint felett be nem vöttem, mert az kik engem béztattak vala, azok miá megcsalatkozáim, mert énnekem azt fogatták vala, hogy ez előtt való héten egy nehanya megfizet, de semmi sem kele benne, mert nem adhatták el harmokat. Itt most meg ujalan kértem barátaintól hét száz forintig kölcsön, az kegyelmed parancsolattyára és levelére, hogy ez summát másfél ezer forintra töltöttem.

Továbbá az kgd parancsolatta szerént mind addég itt maradok még kegyelmed énnekem ír és informál.

Továbbá az áros ember még semmit be nem vehetett az kamarásoktól az három ezer forintban és bizonyal, hogy nem kis kinja vagyon velek, mert mindennap eleget udvarol nekik és nem mondhatni, hogy eléggé nem szorgalmaztatja őket, de csak szép szóval tartják és halogatják, jöllehet beszttatják, hogy im és ám pénz jó és megelégitenek, az mint az kamarásoknak szokása, de az is csak azon válik el, ha császárnak oly szüksége nem leszen, mert itt Bécsben anyira megismer-tették magokat, hogy áros ember senki nekik nem hiszen.

Ha pínzek jó onnan felyül érte leszünk és vigyázunk az áros emberrel, hogy az kegyelmedé meg legyen.

Az Ur Isten éltesse Nagyságtokat mind az én kis urammal egyetembe sok esztendeig és aggyon Nagyságtoknak minden jót.

Bécsben 24. Januarii 1560.

Az Nagyságod örök szolgája
Péchy Márton.

10.

Kanizsa 1560. február.

Kegyelmes Uram, örökké való szolgálatomnak utánna, az Nagyságod parancsolattya szerént Kanisára hogy juték mind az négyféle borban le vetetünk, kik tavaly fordult borok valának és az ideiben is vetettünk le. Az kalugyerek azt mongyák, hogy egy hétig meglátják mi állapotban avagy változásban lesznek az kiket le vöttenek és azután tuggyák orvoslani, mert egy először mivel hogy nem tuggyák az szőlő hegynek mi voltát és az szőlő tők nagyobb részre mi féle szőlőt teremtenek, hanem ezután esmerik meg.

Az eczetes borokat és az büdösseket kétszer is mongyák,

hogy le kell venni és utószor más söprűre venni, de azt mongyák, hogy teljességgel az eczetességből meg nem orvosolhatni, hogy kevésbé meg ne érezzék, mivel hogy ó borok. Ma el végzik itt Kanisán dolgokat és mondám Szele Jakab uramnak, hogy kegyelmednek írok felőle, hogy én nekem úgy tecczenék, hogy Stemsniakról vissza jövőben jönének még ide Kanisára és hogy az borok addég le száluak kiket le vöttek, és ha szükség leszen, az több fordult borokat is, ki itt sok vagyon, ha kgdnek jó akarattya leszen, le vehetni, mert azt mongyák az kalugyerek, hogy ha az fordult borokat az söprején haggyák, annál inkább el eczetesednek és el büdösödnek. Kegyelmed írja meg jó akarattját, hogy mikort Stemsniakon dolgokat elvégzik, ha szükség legyen e még erre jönnek avagy nem. Én holnap velek együtt Stemsniakra indulok.

Az kalugyereket nehezen vöttem reá, mert azt mongyák hogy az többi megbüntetik őket, mikort azok híre nekül valahová mennek. Nagy sok szép szót attam nekik, még őket reá vehettem.

Az Ur Isten éltesse Nagyságtokat sok esztendeig jó egésségben.

Kanisán Hushagyó Vasárnap után való Csütörtökön 1560

Az Nagyságod szolgálja
Péchy Márton.

Kegyelmes Uram, minek előtte eljöttem kegyelmedtől az mint eszembe vöttem, reám való irigységet esmertem, és az mint láttam nem egyebért, hanem az kegyelmed erszinnyét féltik tőlem. Azért könyörgök kegyelmednek, mint kegyelmes Uramnak, hogy ne higye el afféle hátmegé való vádolók szovát, ha szinte én mielném is, mert kegyelmes uram afféle titkon való hízelkedő vádolók ritkán szoktak igazat mondani. Ezt azért írtam mint kegyelmes Uramnak, hogy ne talám meghinné kgd afféléknek szavokat és hogy tuggya kegyelmed ártatlanságomat. Mert garázdás sem részeges nem vagyok, hogy magamnak gyűlölséget keresnék, és még is könyörgök, mint én kegyelmes Uramnak; hogy nekem megbocsássa, hogy ezeket tuttára attam kegyelmednek. Az Ur Isten ha éltet, kegyelmednek nem hízelkedésemmel, kihez semmit nem tudok, hanem mikort az üdö kozza téteményemmel akarok örökké szolgálnom.

Külön papíron: Zele Jakob uram hagyá, hogy megírjam kegyelmednek, hogy az Nsgod parancsolattya szerént szembe volt Csáktornyán Zdrini (*így!*) urammal, és az lovat is megvitte, kit Zdrini uram igen dicsírt és nagy jó néven vötte, és Zele uram Hushagyó Kedden jött el, Zdrini uram pegig (*így*) azon másod nap indult Zábrággá. (*így!*)

11.

Bécs, 1560. ápril 14.

Örökké való szolgálatomnak utánna, kegyelmes Uram adom tuttára Nagyságodnak, hogy *Pichler* urammal szembe voltam és azt mondá, hogy még ezideig nem lehetett audien-tiája, hanem ez innepekbe gongyát viseli.

Továbbá az naptól fogva, hogy kgd innét elmene, az udvari kamarások ecczer sem voltak sem az tanácsba sem együtt. *Turzó* uram is azon másodnap reggel, hogy kgd innét elmene, ment haza, és azért még ez ideig nem vehettem választ az *Nádasdi Farkas* uram dolgában.

Az szegény embert még Csütörtökön reggel eresztém haza, mivel hogy látám, hogy az innepekig semmit nem végezhetek. *Pichler* urammal szólék vala mind az Farkas Uram dolgáról, mind az szegény emberek dolgáról, de azt mondá, hogy ő maga egyedül nem végezhet felőle, mivel hogy az több kamarások nem lehetnek égyütt ez innepekben. Menten érte leszek, hogy mind egyik mind másik dologról jó választ vehessek.

Az úr Isten éltesse és álgya meg Nagyságtokat, mind az én kis urammal egyetembe sok esztendeig.

Bécsbe, 14 április 1560.

Az Nagyságod örökké való szolgálja
Péchy Márton

12.

Pozsony, 1560. ápril 29.

Kegyelmes Uram, mivel hogy kegyelmedet idejében levelemmel nem értethettem, az oka ez lön, hogy vasárnap, az mely nap juték, nem lehetek szembe velek, mert az nap ki vendégségbe és némely nem lön az városon benne és egy avagy kettő szavából, mint olyan hertelenben nem tuttam volna kegyelmednek semmi bizonyos dologról írnom. Ma reggel mindenikkel külön-külön szembe lők és bizonyal úgy esmerem, hogy kegyelmednek mindenik örömet szolgál.

Az restancia dolgáról, ki fő dolog, a honnat az nyolcz ezer forintnak ki kellene telni, nehézséget tartanak, mivel hogy nincsen annyi bizonyos restancia, hogy ez nyolcz ezer frt kitelhetnék, kit ez előtt *Deseöfj* uramnak is meg írtak volt. Mindazonáltal ebéd után, hogy együtt lönek, meglátták az mi az restanciából jöhetne és találtak bizonyost mintegy

ötödfél ezer forintig. Holnap reggel mind együtt lesznek és valami bizonyos restancia leszen mindent meglátnak.

*Sáfár János*nak holnap kell bejöni és tölle megértvén az harmincz had (*így!*) dolgát, kinek menyi deputációja vagyon rajta, jobban tudok hozzá szólni, mert az *Sáfár Jánost* igen ravasz embernek hallom ugyan ezen kamarás uraimtól és főképen *Orvumpruster* (*így!*) Cristóff uramtól, kinek azelőtt vagy öt esztendeig volt deputációja az harmincz hadon; az többi között ezt is mondá, hogy immár nem igen vagyon senkinek, hanem *Dobó* uramnak valami öt ezer frtig való restanciája, kit skarlással is megfizettetnek, ki itt Posonba vagyon.

Továbbá az mi az jövődő rovásból való fizetést illeti, nem leszen abból difficultas, mert az mandatom is azt mongya és ugyan azon régi öt vármegyében deputállják, de addig nem lehet, még gyűlés nem leszen, mivel hogy el kell először végezni az rovás dolgát, ki előttünk vagyon. Azért assecuratiót veszek tőlek, az mi az harmincz hadon való assecuratiót illeti, hogy addig senkinek ne deputálljanak. még az kegyelmedé ki nem telik. Ez ellen sem vadnak, csakhogy ő felsége ne deputállja, ki az kegyelmedé előtt nem lehet.

Holnap Isten akarttyából minden dolgot jól megértvén és elvégezvén, ha előbb nem lehet is szerdán kegyelmednél leszek.

Az Ur Isten éltesse nagyságtokat minden javával és agya Isten, hogy szolgálhassak kegyelmednek és az én kis uramnak.

Posomban 29 aprilis 1560.

Az Nsgod éltig való szolgálja
Péchy Márton.

13.

Pozsony, 1560. április 30.

Kegyelmes Uram, az tegnapi levelembé azt írtam vala kegyelmednek, hogy Szerdára áltolán fogva kegyelmednél lennék mivel hogy azt tuttam, hogy ma véget érhessek velök. de nem látom mógyát semmiképen, hogy az restanciából az nyolcz ezer forint kitelhessék. Ők azt mongyák, hogy nincs mit tennie, mert nem rendelhetik egyébképen, az mint császár parancsolja az mandatum szerént. Adég pegig meg nem tudhattnak az ötödfél ezer frt felett, ki bizonyos restancia volna, még nem az rovóktól számot vesznek.

Az mint én pegig végére mehettem, ez felyül megmon-

dott ötödfél ezer frt felett bizonyos restancia minden, mert régi restanciák, és anyi ez ötöd fél ezer frt felett vagyon, ki bizonytalan, embernek karddal és nagy fáradtsággal kellene beszélni, hogy ha meglehetne is.

En addig innét el nem megyek, méglen teljes választ nem veszek, hogy egy munkából ne szerezzek kettőt.

Deseöfj uramot Pintekre várják ide alá, és úgy tecczék, hogy megvárnám. Azért ime megértem jobban, ha alá jó; ha értem pedig, hogy nem jó oly válasszal megyek innét fel, hogy tuggyam miben járok mert látom hogy az fejedelemnek akarnak inkább kedvezni. Mivel hogy az régi restanciákat kegyelmed nekül semmiképen ki nem vehetik, kit én azt hiszem, hogy egyéb *Deseöfj* uramnál nem adott ő felsége eleibe. Noha más felől mást mond. Holnap mind együtt lesznek az kamarán, kik afféle tanácsok, mert nem mindenik tanács; és jobban mindent megérték.

Az *Sáfár Jánoshoz* ki kell mennem, mert nem jöve be és mindennek jól végére megyek.

Az nyolcz száz forint felől, kíról kegyelmed írt vala az kamarásoknak, azt mongyák, *hogy csak tíz forint sincs az kamarán*, azért amit bevehetnek, kegyelmednek tartják.

Az mandatumot azt mongyák, hogy meg kell tartaniok, mert számot kell vele adniok.

Az gazda azt mongya, hogy nem hoztak ez ideig több élést három hordó bornál.

Az Ur Isten éltesse és álgya meg Nagyságtokat mind az én kis urammal egyetembe.

Posomba, 30. aprilis 1560.

Az Nagyságod éltig való szolgálja
Péchy Márton.

14.

Pozony, 1560. december 30.

Kegyelmes Uram, az kamarás uraimmal való dolgot az *Podmaniczkiné* deputatioja felől el végezém és ugyan azont végezém amint ezelőtt is elvégeztem vala ő kegyelmekkel, még mikor az harminczhadot kegyelmed számára foglaltam vala, hogy az restanciákból aggyák meg az övét. Annak okáért adom kegyelmednek tuttára, hogy a kgd deputációjának nem léssen abból semmi halasztása, sem tartóztatása.

Továbbá, im menten azon leszek, hogy be szeggyem az mit beszédhetek, kikre ez előtt czédulát ki attunk, és azt hinném, ha nem többet, de ezer frtig két hétig be szédhetek

benne. Én magam mostansággal kegyelmedhez nem mehetek. mert kártól félek, mert bizonyal hogy nem kis gond az harmincz had jövedelme beszoigáltatása és gondviselése, mert csakhamar kárt vall ember, ha jól eszén nem lészen.

Továbbá Kegyelmes Uram mind ez óráig én itt egy szállásnak avagy csak egy szobácskának is szerét nem tehettem, mert nem találni csak egy kamarácskát is ki üres volna és bizonyal ugyan nem lehetni anélkül. Egy házat találtam eladót, ki ugyancsak ott közel az harminczhados házhoz, kit tizen három forinton (?) hattak, és ha kgd parancsolja vennénk meg azt, mert ha esztendeig is ember benne lakik, még esmég eladhatni három vagy négy frt veszteséggel.

Továbbá Kegyelmes Uram, az elmúlt napokban Bécsbe emlékezett vala kgd az *Ballasiné* asszonyom násfájáról. hogy egyik szemét ki vájták, és én akort felelém kgdnek, hogy nem egyiket, hanem kettőt. Bizonyal, hogy még Sárvárott megakartam vagy kgdnek vagy aszonyomnak ő nagyságának adnom, de elfelekeztem volt nagy keserűségem miatt, és tугya Isten. hogy még akkor, hogy kgd én kezembe atta és Bécsbe megláttattam az ötvössel is, azután szememmel sem láttam. hanem mind az láda fiában állott, és én azt tuttam, hogy két kő héja lészen, de nem volt több héja egynél, mert az többi mind azon apró gyémántok, kit itt most *Szemczen* láttam meg.

Ezt azért íram kegyelmednek, hogy ne vélje kgd én tölem valami tökéletlenségnek, mert ez után is nem talál kgd én bennem az egy jámbor tökéletességnél egyebet.

Az kocsi lovakat szerdán még Sárvárra küldöm, mert az adósokat kellett megkeresnem rajtok és előbb vissza nem küldhettem. Én azt hiszem, hogy úgy atták kgdnek tuttára, hogy én mind kocsist és lovakat az kgd költségén tartom. bizonyal kegyelmes Uram, hogy még az abrakokra is nagyobb részére az enyémből költöttem, nem hogy egyéb szükségekre avagy költségekre. Kegyelmed az udvar népéből is megértheti. hogy ugy hozzák most is fel Sárvárról őket, hogy meg nem esmerni vala, ha azok az lovak, mert csak az csontjuk és bőrük vala, és ne talám nem hinné kgd immár menyi boszúságot vallottam értek, kit bizonyal nagyért felnem vöttem volna.

Az inas itt alatt megbetegült és esze nélkül is volt. kegyelmed szegént ne hagyja, gyógyítassa meg kgd.

Az Ur Isten gyógyiccsa meg Nagyságodat és aggyon Nagyságtoknak hosszú életet és minden jót mind az én kis urammal egyetembe.

Posomba 30, deczembris 1560.

Az Nagyságod szolgálja
Péchý Márton.

15.

Bécs, 1561. április 17.

Kegyelmes Uram, az kgd parancsolattya szerint az dologban eljárék, kikről kgd parancsolt vala.

Ő felsége ez napokban mind azon vadászatban jár és Pintekre jó meg. Az uraknak mindenik nagy emberséggel ajánlák magokat és hogy mindenbe örömet szolgálnak kegyelmednek, és kgd levele mellett, mikort elő kell, készek szállani.

Draskovith uram azt mondá, hogy Pénteken ebéd után leszen tanács. Azt is mondá, hogy szombaton ő is alá megyen Érsek Uramhoz az sinodusban.

Továbbá nekem úgy tecczék, hogy én menten alá menék Szemczé, és ne várnám, míg válasz lenne kgd levelére, mivel hogy János deák is megküldheti kgdnek, mert káros volna, hogy én künn lennék, mivelhogy minden héten immár expulsio leszen, azért ime menten megyek alá.

Továbbá kegyelmes Uram ez elmúlt napokban is, hogy kgd itt fenn vala, emlékeztem vala kgdnek az kamarások felől, hogy igen jól esnék, hogy kgd vagy két hordó borral meg látogatná őket, kgd ne feledkezzék el róllok, mert bizony ez után is úgy vehetjük hasznokat.

Az áros ember még be nem vehette tőlük az adósságot, mert nincs neki mit adniok. Ő felsége mindentől kér most kölcsön, az kinél pénzét érez. Ez a város is huszonöt ezer forintot ad ő felségének, az Posoniaktól, Nagyszombatiaktól, és egyéb városoktól is kér.

Továbbá nem tudok mostansággal mi ujságot kegyelmednek írnom, mert semmi ujság nincs.

Az Consiliumot úgy értem, hogy meg kell lenni és *Draskovith* uramnak is ott kell lenni. Győri (püspök?) urammal együtt, jóllehet oda alá megyen még először *Draskovith* uram az jószágba, ki ott alatt vagyon az Szepességben.

Turzóné asszony megholt és ő maga is halálra beteg.

Az Ur Isten aggyon Nagyságtoknak hosszú életet és minden jót, mind az én kis urammal egyetembe.

Bécsbe 17 április 1561.

Az Nagyságod éltig való szolgája
Péchy Márton.

Asszonyomnak az két vég gyolcsot im megküldtem.

Király még Ujhelybe vagyon és nem is akar mostansággal meg jönni, valamint vagyon ő felségével.

16.

Szempecz, 1561. május 22,

Kegyelmes Uram, mivel hogy ez ideig gyakorában nem irtam kegyelmednek az oka az volt, hogy nem tudtam semmi oly dologról kegyelmednek írnom, értvén is, hogy kegyelmed megnehezedett volt volna.

Továbbá kegyelmes Uram, az miképpen az előtt is megjelentettem vala' kgdnek az harmincz hadnak mostansággal való jövedelmét, hogy igen kevés, hanem ezután főre (?) indul meg, mostan is azonban vagyon és ami expulsio leszen is az után szokták megadni két vagy három holnappal is.

Továbbá kegyelmes Uram, *Zdrini (így!)* uram, hogy ott fen Bécsbe volt ijesztette volt meg *Deseöfy* uramat, hogy Császárnak is reá panaszol és ha ez után Császár hivattya is fel, nem jó, mivel hogy nem adnák meg az kamaráról fizetését azonképen *Báthori* uram és *Zahy (így!)* uram is irtak volt salámiokról és írt volt *Deseöfy* uram alá az kamarának, hogy menten innét megadnák az *Zdrini* uram pinzét ebből a harmincz had jövedelméből. Az kamara meg irt volt ide az harminczhadra az subsitutus harminczhadosnak és az harmincz hados bele kapott vala csak ez ideig való kevés jövedelembe is, annyira, hogy az adósoknak is eszét vesztette vala, kik nekem tartoznának az harmincz hadba, kiről menedék levelet is attam az kamarára kegyelmed képébe.

Ezt látvám, felmenék *Deseöfy* uramhoz és végezék vele, hogy békét haggyanak az előbbeli kevés jövedelemnek, ki mindenestől is alig teszen ezer forintot, mivel hogy Uram az önne kölcségén tartja ott emberét, hanem várják meg egy kevés ideig még az expulsio meg indul; továbbá az kamarával is végezék, mert ugy akarják vala, hogy az harmincz hadnak hason fele járna az uraknak, kiknek deputatiójok vagyon az harminczhadon, hogy negyed részét vegyék nekik és kgdnek három részt. Mert azon volnék, hogy az kgd summáját, mennél hamarább lehet, kivehetném, hogy ha ő felségének valami szüksége esnék, ne kapnának addig ez harmincz hadba, mert csak ez egy harmincz hadot kinozzák és az kamarások még az ő fizetéseket is innen akarják, hogy meg legyen, noha ennél több harmincz hadok is vadnak.

Továbbá ez órában mene el tőlem az *Méray* uram embere, ki a minap is az kgd levelét hozta vala nekem az adósságról és Mérey uram azt írta, hogy szüksége vagyon valami pinzre, mintegy háromszáz forintig, mert Bécsbe megyen fel az jövő Péntekre és vásárlani kell a leánya menyegzőjére, kit eladott. En ő kegyelmének azt írá, hogy itt meg nem adhatom

mingyárást, mert ugyan semmi sem jött kezemhez ez esztendőben az harmincz had jövedelméből, de értvén az ő kgylme szükségét holnap fel megyek Bécsbe és szerét teszem, hogy valamikort ő kgylme fel jut, készen találja és az ezer tallér is meg leszen kétség nekül még Szent Mihály nap előtt, kit ő kegyelme én tőlem várjon.

Továbbá ez napokban, hogy ott fen valék, János deák mondá, hogy nem volna semmi pinze és nem volna mit Jakab mesternek adni, materiát is min venni és ezenképpen az műv megállana, adék neki thr. 150, kit barátimtól kérék kölcsön, de nem jelentém neki, hogy énnekem kegyelmedtől hagyván legyen és mondá, hogy meg éri Pünkösztig vele, azért immár holnap még felmegyek és ha szükség leszen még szerét teszem még anyinak és neki adom.

Kegyelmed aggya nekem tuttomra, mihez tartsam ez után magamat, ha innen aggyak e avagy ne az építésre?

Továbbá kegyelmes Uram, hogy el jövék kegyelmedtül, meg hattam vala az én kocsisomnak, hogy az kocsit megvasztassa és menten utánam jöjön, nem tudom az okát, hogy el nem jöve. En azt hiszem, hogy kgd szükségiben járt ez ideig: ha kgdnek szükséges, legyen otthon, ha nem, külgye fel hozzám kgd, hogy ne járjak pinzes kocsin.

Az Ur Isten aggyon Nagyságtoknak hosszú életet és minden jót.

. Szemczen 22 may 1561.

Az Nagyságod éltig való szolgálja
Péchy Márton.

17.

Bécs, 1561 október 10.

Kegyelmes Uram, mivel hogy gyakran nem irtam Nagyságodnak az oka ez, hogy nincsen ki által irtom, onnan Szemczöl (*így!*), mert még ez ideig ugyan nem volt oly ember, ki onnan kgydhez ment volna.

Továbbá az harminczhad jövedelme felől azt irhatom Nagyságodnak, hogy ez előtt mintegy két holnapig nem sok jövedelem volt, az okát Nsgd jól tuggya, mert az török nem eresztette fel az barmot, most megeresztette vala és az mint értem meg megfogta, de szinte ha szabad volna is felhozni immár az üdő télre megyen és nem kelne az barom és az mi jövedelme leszen az harminczhadnak csak ebbe az hóban leszen főképen.

Továbbá adom Nagyságodnak tuttára, hogy azolta miolta én az harminczhadon vagyok jött az harminczhad jövedelméből

Nagyságod számára ez October hóig mindenestől *tizennégyezer hétszáz és hatvan forint*, kiről én immár a kamarára quietantiát adtam, jöllehet ez summának még felét sem szedhettem be az adósoktól. de hiszem Istent, hogy mint egy hat hétig beszédhetem.

Továbbá az kamarásoknak adósleveleknek mását ime megkülfem Nagyságodnak, és ez adóss levél szerént ki vevém az négyezer forintot belőle, kit Nsgod ő felségének ajándékon adott. Még marad. kivel Nagyságodnak tartoznak az harminczhadról, *nyolczezer hétszáz harmincznyolcz forint*, mely summa, hiszem Istent, hogy bötiig ki telik, lássa Nagyságod ez adós levél szerént, harmadfél holnap héján *két esztendeig való fizetésével* tartoznak Nagyságodnak, jöllehet nem tudom ha valamit meg attak benne, azért nekem ugy tecczenéjék (*így!*), hogy Nsgd találna oly módot benne, hogy az mivel Nsgdnak tartoznak lenne ez harminczhadról meg, mert egyébként nem látom móggyát, hogy az Nsgodé meglehessen. *mert mind az két kamara oly eh, mint egy eh farkas* és az eh farkas szájából nehéz valamit ki vonni.

Továbbá Nsgod az szinyiriek fizetésének is találjon módot, hogy honnan fizessenek meg, mert hogy ha Nsgod az kamarák-tól várja fizetéseket nem tudom mint leszen meg.

Továbbá Nsgod az Istenért is megbocsássa, hogy ezekről irok Nsgodnak, mert kegyelmes Uram, bizonyal szinte ugyan bánor az Nsgod kárát mint az én magamét és mivel hogy hiséggel tartozom Nsgodnak, nincs mit tennem, meg kell Nsgodnak jelentenem. Ugyanezen dolgokról bővebben írnék Nsgodnak, kit bizonyal értettem és *Deseöfy* ő maga monta baráttyának, hogy mit mondott császárnak, de mihent az Ur Isten aggya, hogy Nsgoddal szembe leszek, ha szükség lesz, megjelentek Nagyságodnak.

Továbbá kegyelmes Uram, az *Méray* uram pénzét mindenestül megattam és az Nsgod obligatoria levelét ki vöttem. Jöttem vala fel ez uttal Bécsbe adósság beszédésiért és az vala szándékom, hogy ha valami oly sumát beszédhetek, hogy menten alá viszem Nagyságodnak, de nem lön jó vásárok az adósoknak és mindenestől is hatszáz frt felett nem vehettem be, de egy-két hétre ezer frtig gyűthetek, avagy talám többet is, hogyha Nsgodnak szükség, aggya tuttomra, hogyha emagam (*így!*) vigyem e Nsgodnak, avagy megvárjam, hogy többet gyöthessek együvé, hogy ha Nsgodnak jó akarattya, egy két hét mulván jó volna ugyan onnan Sárvárról Nsgodnak érte küldeni *Szemcczé*, mert káros és üdő is halad, hogy ha én magam viszem alá és annyival az Nsgod dolga az harminczhadon halad és kár is eshetik.

Továbbá kegyelmes Uram, ez elmúlt napokban, hogy Nsgod itt fen Bécsbe vala, emlékezet vala énnekem az Nsgod gabonái számtartásáról és gondviseléséről, mint egy hertelenbe nem tudék Nsgodnak mit felelnem, kegyelmes uram, az én erőm szerint, még élek, szolgálni akarok Nagyságodnak és az én kis uramnak is, és semmiből magamat ki nem vontam, csakhogy Nsgod találjon oly embert reája, ki az harminczhad jövedelmének gongyát viselje, de bizonyal az Nsgod háta megett nem esmerek oly embert, ki nagy kár nekül gongyát tudnája viselnie, mert higyje Nsgod, hogy jól szemesnek kell lenni az ki gongyát akarja viselni, hogy kárt ne valljon, mert mind az két harminczhadosnál is, ratiónistánál és contra-scribánál több gondot kell viselni, mert azok csak registrumot tartnak de nekem be is kell szednem, annak felette az szerencsétetése is én dolgom, mostan is egy adósom szökött el kétszáznyolcz frttal, jöllehet házát foglalom el ő felsége számára, ki az summát nem fogja érni, elég az, hogy kár nekül nehéz be venni.

Továbbá kegyelmes Uram, az Balázs eleget vesződik az kamarásokkal, de semmit sem vehet rajtok, főképpen ez okáért is, hogy Gera császárral el ment, mindennap most is eléggé futja őket és főképen, hogy *Turzó* uram feljött. Királnak is supplicált felőle, azaz tegnapelőtt atta be, de még nincs válasza.

Továbbá kegyelmes Uram az Nsgod hozzám való jó akaratyát nem tudom mint megszolgálnom, kivel ez ideig én hozzám volt Nsgod, de kívánom az Ur Istentől, hogy szolgálhassak Nsgodnak és addig meg ne haljak.

Továbbá értettem idegen emberektől is az Nagyságod hozzám való kegyelmességét és főképen ez előtt esztendővel, hogy Nagyságodról más ember kér volt jószágot per notam, ki attyafián vért tött, és Nsgod nekem atta volt, kivel az *Szalkay Balás* attyafiai perlettenek és ő maga is egyik az peresnek. Immár ez octaván az pernek vége szakad és ő felségére száll jószága azt hiszem, hogy első sententiával; könyörögök azért Nagyságodnak, mint kegyelmes Uramnak, hogy adná nekem.

Ez levelet sietve irtam Nsgodnak és ez órában menten megyek alá *Szemczé*.

Bécsben 10 octobris 1561.

Az Nsgod éltig való szolgálja
Péchy Márton.

18.

Bécs, 1561 november 24.

Kegyelmes Uram, adom Nagyságodnak tuttára, hogy még az posztót meg nem adhatták, az oka ez, az miképen ezelőtt is megmontam vala Nagyságodnak, hogy most egyéb posztó nincsen fekete posztónál, ki nem Nagyságodnak való, hanem hajót várunk, ki marhát és posztót hoz, ki kétség nekül egy két avagy három nap múlván itt leszen, kire az áros ember, ki az posztót agya, reá felelt. Továbbá azon leszek, hogy men-nél hamarább lehet ki veszem és beköttetem és ha oly bizott emberem leszen, mind az posztót és mind az pénzt Sárvárra küldöm, hogy ha nem leszen, én magam alá viszem Posomba Nsgodnak, mind az háromszáz hetvenöt tallérral egyetembe, kiről e minap parancsolt vala nekem Nsgod.

Továbbá egy kis pinczetokban ez idei uj malosát kültem Nagyságodnak, az palackocskák mindenestül hat, az egyik üres, azt azért nem töltöttem meg, hogy megvesztené az az hogy megszagosítaná.

Továbbá kegyelmes Uram az négy száz frtot, kitől emlé-keztem vala Nsgodnak, hogy ott az Nsgod tárházában hat-tam Posomban, azt ide fel hoztam velem, az minapi vásárlás megfizetésére, ki majd ötszáz frtig teszen, vélem azt, hogy azaz pénz mostansággal Nsgodnak nem szükség, hogy ha pegig (*így!*) szükség lenne, csak alá mehessek, tudom, hogy beszédhetek az harminczad jövedelmébe.

Továbbá az Nsgod háza népe, az itt való mind fejenként egésségesek és nincs egyiknek is semmi nyavalyája. Az hire nagy oda alá, hogy itt mely igen haljanak, de amint én hallom ez elmúlt hétben is nem volt több kettőnél, ki abban halt meg.

Istennek segítségéből én is megőrizem magamat, hogy nem megyek házokhoz, sem szobájokban sem egyiknek sem másiknak, hanem csak a kivel dolgom vagyok, kikhez semmi afféle suspicio nincsen.

Az Ur Isten éltesse Nagyságtokat mind az én kis uram-mal egyetembe sok esztendeig és aggyon mindenjót Nsgtoknak.

Bécsben Szent Katalin azon estin 1561.

Az Nsgod éltig való szolgája
Péchy Márton.

Ha pinczetokom lesz vala az Nsgod huszas (?) borában is kültem volna.

19.

Bécs, 1562 január 23.

Kegyelmes Uram, az Nagyságod parancsolatja szerint mihelt ide Bécsbe juték eljárám azonnal az áros népeket, kik arany lánczot és ezüst miet árulnak, azonképen az ötvösöket is, de nem találék oly lánczot, ki nekem tecczett volna sem annyi éró, kiről Nsgod nekem parancsol, hogy tetétes és szép legyen, hanem ugyan itt Bécsbe csináltatok egyet, ki hatodnapra megkészül, ki kegyelmednek való leszen, szép és tetétes és anyi éró amint Nagyságod énnekem parancsolja.

Továbbá, még én ide jutottam *Uvardi* az két vég karasiát és egy vég stametet addég meg vötte volt, jóllehet én fizettem meg az árát mindeniknek.

Az négy hát subát is megvöttem mind az nest bélléssel egyetembe és annekül vöttem husz szép nestet hozzá, ki gallérának és az eleire való legyen, kiket tudom, hogy Nsgodnak tecczenek, mert az béléssel egy subát meg nem érték volna.

Továbbá e minapiban elfelettem volt Nagyságodnak megmondanom, az násfának az kövét, kit parancsolt vala Nsgod még ezelőtt régen, *Lörömbergben* megmeczetnéjek (*így!*), így jártam vele, hogy az embere, kinek attam vala, hogy megmecczesse, az utban fel menőbe, még Szent Birtalan napba megholt és itt Bécsbe az feleségétől nagy nehezen vehettem ki és ki sem aggya vala, ha az ő férje keze irását rólla nem mutathatom vala.

Azért nállam vagyon és nem merem minden emberre biznom, félek is szerencsétlenségtől, Nagyságodtól várok fölöle etc.

Ennekem innét alá kelleték sietnem, mert hogy fel jövők is óránként vártam hozzám *Tardi Gáspár* uramat avagy emberét az kétszáz barom megfizetéseért és az pénzt is, az árrát, kit még ez Vizkeresztbe egybe szerzettem, ott alatt kelle hadnom, mert anyi terhet velem nem viselhetek és az utban való szerencsétlenségtől is félek. Bizonyal, hogy ott alatt sem örömet hagyám, mert ott is azonképen félek szerencsétlenségtől etc.

Az marhát kit vöttem, mindent *Uvardi* kezéhez attam és az registrumát ime megkülttem Nagyságodnak, valami ez ideig való vásárlás volt, mindennek én attam meg az árát, az miképen Nagyságod parancsolja, az arany láncztól megválva, kit ő, *Uvardi* csináltat az száz aranyból.

Nagyságod küldött volt neki hetven aranyat vásárlásra és mivel hogy én aranyat nem találék egész Bécsbe, kit ő maga is megmond Nagyságodnak, nem lőn mit tennem azokból csináltattam az lánczot, kit én csináltatok Nagyságodnak, de viszontak meg más pinzt attam neki érette, fejr pinzt, *min-*

denik aranyért másfél forintot, kit hattam, hogy meg visszavigyen Nagyságodnak.

Továbbá Nagyságod nekem azt parancsolja, hogy titok legyen nállam az *Cristóf* uram dolga és az láncz dolgát is senki se tuggya, én töllem ki nem tudatik, de bizonyal, hogy még ezelőtt négy holnappal, avagy még előbb Nagyságodnak legkisebbik szolgájánál is tudva volt és nem csak ez Cristóff uram dolga, hanem egyéb is, mert ritkán esik ugyan titok dolog is az kegyelmed udvarában, ki ki nem tudatik.

Az Ur Isten aggyon Nagyságtoknak hosszú életet és minden jót.

Bécsben 23 Januarii 1562.

Az Nagyságod éltig való szolgálja
Péchy Márton

Kívül *Az én kegyelmes Uramnak, Nádasdi Tamásnak, Magyarország Nádrispánnynának etc. adassék.*

(Minden levél sajátkezű, zárlatán a *Péchujsfalussi Péchy* család ősméretes czímerét, — kiterjesztett szárnyú holló madarat — ábrázoló pecsét lenyomat látható.)

Közli: DR. KOMÁROMY ANDRÁS.

ADATOK I. RÁKÓCZI GYÖRGY FEJEDELEM URALKODÁSA TÖRTÉNETÉHEZ.

I.

*Gyulafejeérvár, 1637. okt. 20. Szalánczi István portai főkövet
utasítása.*

Instructio pro Generoso Stephano Szalanczi de Szent-Thamas Consiliario, tabulae nostrae judiciar. jurato assessorii, et ad fulgidam Portam Ottomannicam legato expedito.

Nem kételkedvén semmit Szalánczi uram az kegđ. hozzánk való tökéletes hűsége, kötelessége, és igaz keresztyényi szívből való indulatja felől; sem édes hazája s nemzete békeséges megmaradásához való szeretetiről; azt is elhittük kegđ. felől, expertus lévén immár alkalmas időtől fogva az portai állapotokban, és az ott való dolgoknak forgatásában, hogy az menyire az úr Isten erőt ad kegđk és segítségét, oly hűséges szorgalmatossággal és vigyázással igyekezik kegđ ez mostani reá bizott követségét és minden dolgainkat az fényes portán hasznos és jó módjával végben vinni. Melyből mind magunk személyének s mind édes hazánknek lehessen bizonyos, állandó, békeséges megmaradásunk, és arról az fényes portáról ennyi sok vélekedő, fluctualó állapotunk után, valami tapasztalható bizonyos securitasunk. Kegđk privatim is az közönséges jó és megmaradás mellett, nagy jó hírére, nevére és becsületire fog szolgálni.

Ilyen bizodalomban lévén azért kegđ. felől az mostani portára való követségét, az ország esztendei adajának, ugymint tizezer aranynak és szokott ajándékinknak bevitelét, és egyéb dolgaink hasznos végben vitelét mi kegđre bíztuk, ugymint főkövetünkre. De erőt és segítséget s illendő bátorságot mindenekre Istentől kívánunk.

Az úr Istennek azért szent áldásából utra akarván indulni, elsőben is az ország adaját, császárnak s vezéreknak

rendelt ajándékinkat, jegyzés szerint, vegyen mindeneket kezéhez; császárnak és az vezéreknek írott leveleket is szám szerint vegyen kezéhez. Kajmekámnak szóló két levél vagyon, egyik az mostani kajmakamnak szól, az másik sine titulo vagyon, ha történet szerint változnék az kajmekámság míg kegđ. beérkezik.

Mivel későbbben lehet kegđk indulása annál, mint magunk is gondoltuk vala, az okon is az mennyire lehet siessen kegđ utjában.

Máthé vajdához betérvén, és vele szemben levén, levelünket adja meg, illendőképpen köszöntvén: tudakozzék tőle voltaképpen Memhet pasa állapotjáról, ott vagyon-e bizonyosan Smilnél, avagy mint nekünk az portáról irták vala bement az portára, ha bizonyosan értheti Memhet pasának künn Smilnél létét, az vajdától kísérőket kérjen kegđ. menjen el Memhet pasához, és szemben levén vele, levelünket és ajándékunkat megadván, köszöntse becsületesen, emlékeztesse jóakarattjára, jó és hasznos tanács-adására, melyet mi mindenkor követtünk is, noha háborgattattunk; de hatalmas császáruink köntösétől el nem szakadtunk, ahoz ragaszkodtunk, mostani igaz hűségünknek nagyobb bizonyosságára az ország adóját, szokott ajándékunkkal együtt beküldtük hatalmas császáruink lábaihoz. -- A pasához való bizodalom vitt erre, hogy kegđet elsőben is hozzája küldjük; kérjük reménységünkben ne fogyatkoztasson meg hatalmas császáruink előtt és az több Nagyságos vezérek előtt, az hol kívántatik, mind maga emberei s mind levele által mutassa hozzánk, és az szegény országhoz atyafiságos jóakarattát, kiért mi is hálaadó jóakarattal leszünk hozzája. Ott a pasánál kegđ ne késsék, hanem utját continuálja, ha emberét akarja küldeni, avagy levelét együtt kegđdel, avagy mint aránza jobbnak.

Ha pedig Mehmet pasa bement az portára minden bizonynyal; Bukurestről egyenesen menjen Constantinápoli uton. Az portán is szemben lehetvén vele, leszen neki szóló levél, akár kajmakam legyen s akár más állapotban,

Bukurestről kegđ menetele felől írjon Réthi Istvánnak, értsék ott benn mentől hamarébb lehet az adónak is menetelét.

Az vajdától mind az török hadak állapotjáról s mind portai hirekről és maga dolgáról is tudakozván, írjon ide vissza nekünk szorgalmasan minden dolgokról. Offerálja kegđ az vajdának is jóakarattunkat, ha mit kegđ által ott benn az portán használhat, abból meg nem fogyatkozik, csak kapikihának írja meg az portára, ne embertelenkedjenek, viseljenek jó correspondentiát követünkkel és kapikihánkkal, és ha miben kívántatik és mód lehet benne, egyik az másiknak legyen

segítséggel. — Dániel Jánostól is izentünk ezen dolog felől az vajdának. Utját kezd mindenütt accelerálja, lásson, halljon, értekezzék, és azzal is praeparálja magát ott benn való utjához. Nekünk is, ha valami derekas dolgot érthetne utjában írjon, talán az leszen az vajdának kalárrissa (?) kezdde az végre is.

Isten kegyelméből Konstantinápolyhoz közel jutván, mint kellessék Réthy Istvánt kihivatni, vele minden ott benn való állapotokról beszélgetni és Konstantinápolyba bemenni, ki lehessen nekünk is becsületünkre, az követségnek is autoritása tartassék meg. Mind ezekről és több ehhez való dolgokról, sok szóval nem instrualjuk kezdde, egynehányszor látta s benne forgott, ahhoz alkalmaztassa kezdde magát az bemenetelben. —

Ott benn az portán is, császárral, vezérekkel való audientiaikor, az ország adójának, ajándékinknak és levelünknek praestálásában, mint viselje kezdde magát, arról is sok szóval nem informáljuk, mivel látta s maga is exercealta kezdde azokat az solemnitásokat, ahhoz alkalmaztatván mostan is magát, mindeneiket igen szép renddel, méltóságosan és az régi jó szokás szerint cselekedjék kezdde.

Elsőben az mint az szokás, a ki kajmekam lészen, azzal fog szemben lenni kezdde, avagy akkor, avagy még az előtt, ha az előbbeni kajmekam helyben lészen, gondoljuk azt fogja kérdeni: mennyi az adó? Tizenötezer? Első derekasb dolga azért kezdnek az ötezer arany.

Ebben az disputatióban kívántatik, hogy kezdde igen jó itilettel, könyörgéssel; de illendő bátorsággal is viselje magát az vezér előtt és megmondja, hogy többet be nem vitt tizezer aranyból, mert többet sem mi, sem az ország többet nem küldött. Az több méltóságos vezérek is nem kívántak többet, mióta egyszer hatalmas császáruk kegyelmességéből, Athnaméja által az ország adóját tizezer aranyra hagyta, megengedvén az országnak örökösképpen az ötezer aranyat az népnek fogvatkozását megszáván. Sok ratiókkal erről való instructionkat nem bővítjük, hanem az ország és magunk levelelének is pariaiát elvivén magával, mivel mentse az ország magát és mi is, az ötezer aranyból is be nem küldéséről, azokból eleget tanulhatni.

Ha pedig semmi igaz ratiók, sem könyörgések semmit nem fognának, sem audientiaja kgdnek nem lehetne, az adót is a mint beküldtük, be nem vennék, hanem azt kívánnák s parancsolnák, hogy az ötezer aranyból is avagy ott tegye szerit, avagy küldjön érte: arra kezdde az ország végezése ellen, az ország nélkül semmiképpen ne menjen, hogy megigérje. Minden tehetségével azon legyen kezdde, hogy az tizezer arannyal contentusok legyenek mind most, s mind ennek utána

midenkor hatalmas császáruk athnameja szerint, és az ötezer aranynak kívánsága teljességgel in perpetuum letéessék.

Ha pedig sok igaz ratioinknak helyt adván, bevénnek az mostan beküldött adót, annak megadásáról való quietantiara oly szorgalmatos vigyázása legyen kednek, hogy valami-képpen az ötezer aranyat restantiába ne írják.

Ha pedig azt semmikép nem ingretálhatná, legyen azon, vegyék be az mostani adót, ugymint tizezer aranyat, és arról adjanak tiszta restantia nélkül való quietantiát. Az ötezer aranyat, mikor Isten haza hozza kegdet, újólag proponálja az országnak; de megadása felől semmi ígéretet, sőt még csak valami reménységet is ne nyújtson, hanem simpliciter halaszsa ide haza.

Ha erre sem mennének, in fine finali, mikor osztán kifogy mindenekből és soha egyéb nem lehet benne, akkor, s nem előbb, mondja meg kegde nekik, semmit nem ígérhet, az ország végezése mellől is el nem állhat; hanem megírja nekünk is, az országnak is, miben legyen az ötezer arany meg nem küldése miatt az adó állapota; melyre ha rámennek a vezérek is, postán írja meg nekünk kívánságokat, és azt is, micsoda reménységben lehessünk az ötezer arany relaxálása felől.

Ha más kajmekám találkoznék lenni, és az ötezer aranyról semmi emlékezetet nem tenne, az ország levelét, s az magunk levelét is, melyet az elébbeni kajmekámnak irattunk, nem kell mindjárt beadni; hanem az mely levelet az új kajmekámnak irtunk titulus nélkül, arra titulust iratván, azt kell beadni az új kajmekámnak, és a szerint procedálni, mintha emlékezet sem lett volna az ötezer aranyról, az új vezér levelének paráját is megolvassa.

Ha hol pedig az új kajmekám is, avagy Ibrahim effendi, ki jelen volt a vezérnél, mikor Tholdalaghi uraméktól izent az vezér szóval is, az ötezer aranyról emlékezetet tenne, akkor aztán nem hallgathat, silentiumban nem hagyhatja, hanem az előbbeni kajmekámnak írott levelünket és az ország levelét is elő kell venni és beadni, és szintén úgy procedálni az új kajmekám előtt is, mint feljebb írók az előbbi kajmekám előtt való processust. — Az vezér is conditionaliter irt az ötezer aranyról, ha csak Betlen Gábornak engedte, és ha felszedték, de egyik sem lött.

Elsőbb dolga kegdenek, intrativaia ez lészen, s Isten segítségéből ezen által menvén, könyörögjön császárnak a vezér által ilyen dologról: noha mi hatalmas császáruk szavának és az vezérek izenetinek, leveleinek hitelt adunk, mindazáltal gonosz akaróinknak sok praktikájok s hamis vádlásokmiatt, kik közül egyik Székely Mózes, nem nyughatunk országul, hatal-

mas császárunkat ellenünk busulásra és haragra ingerlik, magunkat is hatalmas császárunk hadával fenyegetnek bennünket és az országot. Hatalmas császárunk hadai valamely felé vigyázni mikor kibocsíttatnak, azok mindjárt oly híreket hirdetnek, mintha hatalmas császár hadai ő kedvéért ültének volna fel, és ellenünk az szegény országra igyekez-nének, ki miatt az szegény nép nagy félelemben vagyon valamikor hatalmas császár hadai az szomszéd országban fenn vannak vigyázásban. — A szegény nép szántását, vetését, szüretét és egyéb mezei dolgát elhagyván, szekere hátán futó félben vagyon gyakrabban. Az ő hatalmassága vigyázó hadainak fenn léte, és gonosz akaróinknak azoknak az hadaknak szándokok felől való hamis hírek hintetése, elhiggye ő hatalmassága s ő nagysága is a vezér számtalan sok kárt teszen az szegény népnek, rettegésben és félelemben lévén, nem tudják mi leszen az vége, sok bennök idegen országra bujdosik, ha ő hatalmassága a nagy rettegés alól fel nem szabadítja őket: s minket is, és hozzánk, az országhoz is az szegény néphez való kegyelme és jóakarattjáról, gonosz akaróink ellen való oltalmáról minket és az szegény országot bátorságossá nem teszi; kegyelmessege-nek látható jelei által, ugymint kegyelmes biztató Ahnamejával, és Székely Mózesnek is hazájában előbbeni állapotjára, és jószágában való visszaküldésével. Bethlen István uram szép békes-ség által előbbeni uraságába visszajövé. mostan békekességben nyugszik német császár birodalmában. — Székely Mózesnek is ő hatalmassága, ha előbbeni jószágiba és állapotjára vissza jöni engedné, miatta is ő hatalmasságának és nagyságtoknak semmi busulása nem lenne. Mi is és az ország csendesb elmével lehet-nénk, és hatalmas császárunkhoz való engedelmes hűségünkben minden félelem nélkül nyughatnánk. Ezt a dolgot kezd ugyan serio agalja és két kézzel nyuljon hozzá; azt a securitást igyekezzék obtinealni, mert ennélkül nekünk csendes állapotunk nem lehet; az sokféle hírek és rettegések teljességgel megepesztenek és elfogyatnak, s végtére magunk és országunk felől más gondviselésre is vihetnek ugyan kedvünk s akaratunk ellen is mind magunkat s mind az országot.

Ha semmi securitást, láthatót, nem impetrálhat, és sem athnameval nem biztat ő hatalmassága, sem Székely Mózes ki nem bocsátják, megmondhatja a vezérnek kezd félelemtől és rettegéstől és bizontalan állapottól, nekünk s az országnak egyebet nem hozhat, a sok félelemből, meggondolhatja ő hatalmassága az vezér is, jó nem jöhet ki, az ország inkább pusztul, ki miatt még hatalmas császár adója megszerzésében is fogyatkozás eshetik. Az ország is végezett ez securitás felől, annak párját is elvigye kezd.

Az securitás felől való disputálás közben is alkalmatosság lévén, megkérdheti: miért tartatunk ilyen bizontalan állapotban, magunk avagy az ország régi jó szokások és törvények ellen? miben jártunk hatalmas császáruk és fényes portája ellen? Lám esztendőnként az ország adóját, ajándékunkat beküldtük, hívek voltunk, mit mutathatnak a miben ő hatalmasságának és az országnak vétettünk volna, háborúságot avagy ellenséget szereztünk volna ő hatalmasságának. Az ország békességben nyugodt. A régi fejedelmek is csak ezeket cselekedték, és így viselték magokat hatalmas császárokhoz, s nem volt semmi bántások senkitől.

Az vezérek közül kiknek mit, mennyi ajándékot kelletik adni, s egyéb belső főembereknek is, arról signaturat adatunk kegdnek, a szerint cselekedjék abból is. Az mostani állapothoz képest felette szükséges volna egy néhány jóakarókat szerezni oda be, kiknek is jó akaratjukba megnyughatnánk, és a kik nem csak szóval, hanem ugyan re ipsa is használhatnának valamit; s kihez kegyelmed is, de Kapikihánk szükség dolgaiban mehetne, tőle értekezhetnék s jó akaratjával élhetne.

Kapikihánknek minden élését elmesztették a szokás szerint való élése még nem jár; kegd álljon a vezér előtt, adassa meg az régi szokás szerint való élését és állapotját Kapikihánknek. Lám mi esztendőnként hatalmas császár portájára az adót beküldjük ajándékinkkal, ők is tartsák és kövessék az régi jó szokást.

A keresztyén orátoroknak is irattunk leveleket, azokat is megadván, mikor jó alkalmatosságát látja, köszöntse nevünkkel és kérje őket, ne viseljenek hozzánk idegenséget, inkább mutassák jó akaratjokat, sőt, ha látnák is az törököknek ellenünk való indulatjokat tartóztassák. Mi is keresztyének vagyunk, ha szintén Erdélyt a török mind elpusztítaná és rabolná is; és más valaki promotealtatnék, soha azzal az unitusok dolga elébb nem menne. Az kik még eddig aemulusink voltak, nincsen azoknak módjok, bátor elmehetnének is dolgokban, hogy az unitusoknak szolgálhatnának.

Római császár agensével cautiusb kell kegdk conversalcodni, mert arra nagyobb vigyázás lehet. Réthi István által, avagy másképpen is salutálhatja kegd, és értekezhetik minden állapotokról. Kérje is ha mit értett aemulusinknak ellenünk való practicájában, és a törökök intentumában is kegdet informálja sincere, és mutassa a mint tőle lehet jóakaróját.

A török rabokat a budai vezérnek Budára magunk főemberünk által megküldöttük. Ha kik megsarcoltanak, azoknak sarcoltatások, azoknak könyörgésekre lett kiknek sok atyok-

tiai még mostan is rabságba vannak és el nem bocsáttatnak. azoknak kiváltásokért lett, ha kik megsarczoltak volna még régen. Kérni kell a vezért, ő nagysága is adjon parancsolatot minden felé csauzzát is küldvén a levél mellett, hogy a szalontai harczon fogatott rabok kerestessenek fel mindenütt, és bacsáttassanak el; az mint ő nagysága az vezér is megígérte Tholdalaghi Mihály uramék által.

Occurralhatnak oly dolgok is, melyeket, ha kegd elhallgat is, de az vezérek el nem hallgatják talán, úgy mint Zólyomi Dávid, Deretske, Jenő, Máthé vajdával való conjunctiónk; Haller uramnak Lengyelországban való járása: Zólyomi Dávid dolgát a portán senki több nem említette Ibraim efféndinél a mint Tholdalaghi uram mondja, kire csak azt felelte Tholdalaghi uram, hogy Ibrahim Effendi is tüzet nem rakna az maga fejére, kire osztán csak hallgatott.

Az Zólyomi Dávid dolgát a fundamento érti kegd; Deretskét ha urgeálnák, simpliciter nem kell denegálni, hanem az előbbeni instructio szerint az adójával kell kínálni a csongrádi vitézeket, így az adózás is meglenne, az hajduság is hatalmas császáruk szolgálatjára megmaradna, kiket mi a német pátról szállítottunk volt Derecskére; erről való végső választ is reánk halasszon mint egyéb végbeli dolgoknak eligazítását, mi minden igazságra készek vagyunk, eddig is többet engedtünk az végbeli vitézeknek mint az előttünk való fejedelmek; az vezér is parancsoljon ide ki, mindenbe az igazságot régi jó szokást kövessenek, alkudjanak szép békességben.

Jenőt talán directe nem is említik, noha Réthi István ír valamit fölöle, de arról csak beszédben sem kell derekasan indulni, szó is arról az ország között nem hallatott. Azt minemű ratiokkal kell oltalmazni, kegd előtt egy néhányszor forgott; csak obiter megmondhatja, hogy annak megadásában mód nem lehet még csak reánk avagy az ország deliberatiojára is, ne halassza kegd, ha lehet, sem arról való követséget magára ne vegyen.

Máthé vajdával való coniuctionkról ha szó lenne megmondhatja, hogy az nem új dolog, az előttünk való fejedelmek is mindenkor a Havaseli vajdákkal, ugymint szomszéd országokkal békességét és jó szomszédságot tartottanak, de nem hatalmas császár ellen, hanem más idegenek ellen. ha avagy kozákok, lengyelek avagy néha az moldvai vajdák lengyeleket véén melléjek Erdélynek is ártani igyekeztenek. Az elmúlt esztendőben is hol Bethlen István uram s hol Székely Mózes fenyegetett bennünket azok ellen, ha Máthé vajdának jó akaratját kívántuk, hatalmas császáruk ellen nem vétettünk.

A lengyel király mennyegzői lakodalmára hivatván ben-

nünket, minthogy ez szokás a keresztyén fejedelmek között; lengyel király pedig frigyes fejedelem ő hatalmasságával, csak az végre küldtük volt oda követünket; nekünk ott egyéb dolgunk nem volt. Tudjuk mi azt, hogy Isten után egy urunk vagyon hatalmas császáruk, arra vigyáznunk egyenesen, és annak tartjuk igazán hűségünket.

De mindezek a mi részünkről silentiumban legyenek és csak alkalmatosságot is nem kell arra adni, hogy objicialtas-sanak; ha az vezérnek objiciálnak csak akkorra való feleletek.

Oda be való minden állapotokról és legationak progressusáról gyakran és voltaképpen tudósítson kedg, kiváltképpen ha látná valami akadályokra nézve ott késedelmét.

Ha azt is objiciálná a kajmekán, hogy császár szavának, és az vezérek szavának nem hiszünk, hanem haszontalan híreket írunk a portára, megmondhatja: nekünk ő nagyságának minden dolgokat meg kell írunk, a híreket is ő nagyságától nem titkoltuk, de el nem hittük.

Ezekén kívül az micsoda instructiot szóval is adtunk ad partem kedgnek igen recenti et firma memoria megtartsa, és a mit legjobban és hasznosban munkálódhatik a dologban, az idő és alkalmatosság mutatván, azt kövesse kedg, ismerhessük mi is keglsen felőle. Datum in civitate nostra Alba Julia die vigesima mensis octobris. Anno domini millesimo sexcentesimo trigesimo septimo.

G. Rákoczi m. p.

(P. h.)

Kívül: 1637. Szaláncei Istvánnak az portára adott instructiója, az öreg Rákóczi György fejedelemnek.

II.

Szatmár, 1646. jun. 19. A fejedelem levele Szaláncei Istvánhoz.

Georgius Rákoczi dei gratia princeps Transilvaniae etc. etc.

Generose fidelis nobis dilecte salutem et gratiam nostram.

Hogy a keglmed prima die mai irt levelére ily későn kelle választ tennünk, oka, az leveleknek törökül való fordítása, s mind annak felkeresése, melyeket im mind is negyed napja, hogy feltanáltathattuk Fejérvárott s kihozattuk; melyeknek igaz másukat mind magyarul s törökül kegldek im megküldtük; kiket kedg audientiája lévén az fővezérnek adja be is; ezekkel együtt, maga neve alatt is, az mit itt törökül fordítottunk adja be, megtartván magánál az magyart, kik mellett mit szóljon, mondjon kedg bő szóval nem instruálhatjuk kedget; mert lám eleget írtunk, mióta kedg ott benn vagyon; mi most is ujjabbakat kegldek nem írunk, csak kívánjuk a nagy hatalmú

Isten vezérelje s igazgassa úgy keglmednek is elméjét, szólhassa csak azokat melyek az szegény hazának szolgálnak szabadságába való épületére, s javára s nekünk is becsületünkre, s jó hírünkre, nevünkre s annak nevelkedésére szükségeseek s kívántatnak s magának is dicseretes örökké megmaradandó jó híre nevének jó emlékezetire.

Látjuk írásából keglmedk Zöldfikar nem az mi instructionk szerint próbálta meg. kin igazán írjuk, csudálkozunk is; mert mi volnánk is az Zöldfikar állapotjában, nagy bizodalmat vehetnénk belőle annak tovább való kívánására, s álmélkodunk, hogy nem considerálta keglmed azt ugy eleitől fogva az ő *hitetlen* tanácsából kezdte a porta sollicitalni az 5000 aranyat, s ő hitette el az portával. *csak fogja keményen megadjuk*; mely egyszeri tanácsa ellen, mást ő, hogy adhasson féltvén életét is, ki lihetné azt el? S a végre is írtuk vala mi azt keglmedk per tertias personas kellene azt expiskálni. Bár eszében jutott volna kegdnek 1636. ő lőn a lator, ki ellenünk mind a portát, s budai vezért incitálta, s azt merte írni, félnek az erdélyiek a török szabljájától, s nem merünk semmit is cselekedni, s noha mi akkor is eleget tanácskoztunk akkori élt nagyelméjű híveinkkel, kelle innen valamit ígérnünk neki, de azt tanálták vala fel, a mit fellebb íránk keglmedk. El is hittük bizony, megmondotta ő az vezérnek mivel kínálja keglmed, s az is adott a vezérnek alkalmatosságot, hogy tovább is kívánja beküldését; de erről való írásunkat is, s panaszunkat el hagyuk egy általában nem jól cselekedte keglmed, s instructionk kívül is.

Törökül s akir magyarul mi egyáltalában nem hogy császárnak, de még a vezérnek is e dologról nem írhatunk; mert inkább hatalmas károsnak, mint sem hasznosnak látjuk lenni s ország híre nélkül is mi azt ugy nem akarjuk cselekedni s ugyan ne is tartsa ezen keglmed most elméjét s ne is tanácsolja, mert nekünk bizony nem tetszik, okait igen hasznosakat írhatnánk, de azzal sem terheljük kegdet. Isten ki hozván maga is hasznát fogja tapasztalni ennek.

Az 5000 aranyról micsoda leveleket küldtünk be, mind magyarul törökül, meg fogja kglđ látni s valósággal is tapasztalni, nem tartozik az ország vele, magok is mindenkor mind császár s vezérek csak tíz ezer aranynak tudván s vallván lenni az ország adóját, s azt is kívánták, hogy esztendőnként beküldjünk, kit mi megis cselekedtünk s ezutánis azt beteljesíteni akarjuk. Ilyen szép igazságába ha az ország megromlana, ítélje józanon kegd jó lélekkel, mit várhatna továbbra magára, óvjon az ur Isten a Máthé vajda állapotjától minket s ezt az szegény hazát is; mert ha nádszál módjára ezeknek hajlani kezdenénk,

mind szabadsága actum esset, s a mit 1636. esztendőben végben nem vihettek, azt is végben vinnék ezután. Mi bezzeg kegdtől erről külömb tanácsot reméllettünk adni. Mi egyáltalában ilyen szép igazsága mellől az országnak el nem állhatunk s be nem küldhetjük az 5000 aranyat.

Az 7 vármegyétől való kívánságok is szintén ilyen igazság kívül vala, melyet hogy kegdl fundamentumból érthessen; im micsoda ígérettel voltak az portáról, mivel bízattak, micsoda választ adtak; mind törökül, magyarul beküldtük kegdek. A magyart tartsa magánál s a törökül valót adja be; kit nem hogy praestalt volna az porta, de mihéntest elvette ajándékunkat, tudja jól kegdl. Rimaszécshez mely kemény parancsolattal jött vala a csauz, tovább ne mennénk, Serédi uramat is anélkül eresztik ki, nem hogy a Kassához tartozó 14 vármegyében oltalmazták volna, de még az 7 vármegyében sem, sőt az mikor segítsége az fényes portának inkább kell vala, akkor mene el mellőlünk, a mi kevés török volt is, az 7 vármegyét rablotta, vitte az szegény községet is. Most is egyik falubeli jobbágyokból Horvátiakból oda közel 40 személy, ki gyermekek, ki asszony ember és leányzó, ki nem tudók soha szegényeket szerzeni. Mikor az 7 vármegyében fekvénk, a mint Aszalónál is csak szemmel nézték; mivel azért a micsoda conditionnal mi ígértük volt az ajándékot, abban semmit a porta effectualt, ítélje meg az Isten s minden keresztyén lélek, kívánhatja-e ezt tőlünk? Római császárral való békességünket is nekünk, hogy végben kelle vinnünk, a portát megtaláltuk, mindent érteni adtunk, de nem adának hitelt neki s ígéretek is nem effectuálák s látván mi is, megfogyatkoztunk, az porta ígéletiben s segítségében az 7 vármegyét is ideig erős conditionok alatt tarthattuk meg kezüknél s hittel assecurálván római császárt ezekről, az ellen mi semmit nem adhatunk híre nélkül. Kglmed azért mégis az vezért engedelmesen megkövetvén, ne tartóztassa keglmedet, ereszsze ki. Im mi is római császárhoz embereinket küldjük s végére megyünk annak is az 7 vármegye felől ő hatalmasságával mint végezett örökösön engedte-e Erdélyhez? adózása alá bocsátotta-e? megértvén római császártól a dolgot, könnyű lészen azután nekünk, ezeket hatalmas császár között végbe ment végezésekhez az 7 vármegye felől is tartanunk magunkat, ezen kívül, mi nyugodgyék meg keglmed benne, nem mehetünk.

Mi Istennek hála mind békességben, csendességben vagyunk, itt való házunkhoz 11. jöttünk, itt is lészen mulatásunk egy ideig. Az csaták mind két részről az más párton valóban járnak, 2 die praesentis is Szendrő alól 4 németet vittek el az egierek. A lengyel királyné koronázatja Krakkóba

25 praesentis lészen, nagy készüllettel, valóban fogadják az hadakat Lengyelországban. Még circa 19. maji vontak Varsoán ki 40 ágyut minden készségével, kiket hova fognak vinni, az idő megmutatja. Az a híre, az királyné koronázása után, a király minden hadakkal Illyvoba fogna jönni, ki Munkácshoz csak 12 mélyföld. Itt a muszkák felől is az a hír, kárt tettek volna a tatároknak, s táborban is szállottak volna. Az universalis békesség felől, minden felől azt írják, végben ment volna, ki ha úgy lészen, hidje el keglmed ellenséget fognak az hadaknak mutatni.

Római császárné 13. die mai igen hirtelen holt meg, terhes lévén; kire nézve császár gyűlést ad 24 augusti akarja, hogy vontatódjék. Az tokai igazítás már jó végben ment, birodalmunkban mindenütt békesség vagyon Isten áldása után, s magunk is tűrhető egésséggel bírunk, minden földi termésen nagy Isten áldása vagyon. Istentől kívánjuk rövid időn lássuk szerencsés órában keglmedet. Cui de ceteris gratiosi propensi manemus. Secus non facturur. Datum in arce nostra Szatmariensi die 19. mensis Junii anno Dni 1646.

G. Rakoczi m. p.

Kívül: Generoso Stephano Szalanczi de Szent Thamas, Consiliario nostro, et ad fulgidam Portam Otthomanicam Legato fideli nobis dilecto.

Más helyen kívül: NB. Ez levél mutatja, hogy az öreg Rákóczi György fejedelem az magyarországi 7 vármegyétől nem adta meg az 20 ezer tallért, mert az porta ígéretét nem teljesítette be. Itten Zölfikar hitette el az portát, hogy csak keményen fogják az tízezer arany erdélyi adót, 15 ezerre töltik,

Más helyen kívül: Anno 1646. die 19. Junii Szathmárról iratott kegyelmes parancsolatját die 5. Julii hozá meg Szilágyi uram.

Fredetije a Bethlen Bálint gr. aranyosgyéresi levéltárában.

Közli: TÖRÖK ISTVÁN.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

A.

Abauj vármegye, 102. 451. 465. 500.
513. 543. 544; — főispánja, 100. 220.
Abraufalwy István és Péter, 508.
Accursius, 482.
de Acoltis Péter pápai káplán és
auditor, 176.
Ada szn. 251.
Adám Gál, 283.
Adamy Márton lőcsei ev. diakonus,
71—73.
Adánd kg. 304.
Admonti kolostor, 484.
Adó ügye: az 1712. országgy. 27.
32; — 1764-ben, 117—120; —
Erdélyben, 331; — Zalában, 301;
— a vármegyéknel (1641), 448. 449.
Adryan vára, 243.
Aesopus, 443.
Agost szász hg. (1557), 288.
Aixi parlament (1616), 564.
Aka szn., 252.
Akalichna poss. 88. 93. 247. 251.
261. 265. 357. 358. 362. 368. —
Lásd: *Ok* ... alatt.
Akalichnai Márk és örökösei, 368;
— *Péter* és fiai, 265. 358; — *Sze-
rafin*, 92.
Alaghy Dénes, 176. 178; — *János*,
405. 406. 411.
Alaula, lőcsei polgár, 62. 64.
Albert lengyel király 51. 171; —
Ausztria és Styria hge, 243; —
Németalföld kormányzója, 566.
Alberthfeulde poss. 254. 359. 366.
Alcis Imre, 527.
Alessandrino város, 564. 565.
Alfalu poss. 362.
Ali basa, 560. 568. 569; — kapuesi
basa, 454. 455.
Alispán és főispán egy személyben
(1381.), 369.

Allopathia, 321. 328. 329.
Alsó-Ausztria, 562; — Landwehrje,
398.
Alsó-Mottesicz, 131. 132. 143.
Alsonich poss., 362.
Altheimb gf. a magyar végházak fő-
biztosa (1616), 436.
Amade család, 217; — *Antal* gf., 6.
Amadeus Tamás eszterg. kanonok,
176.
Ambos falu, 366.
Amboffalva poss., 254.
Ambró Pál, 128. 136. 137.
Amháth basa, 412.
Amiens város, 291. 563.
Amoeni János lőcsei tót prédikátor, 73.
Amon, lőcsei polgár, 67.
Amsterdam (Amsterthamb), 60. 566.
Amstetti püspök, 283.
de Ancre francia tábornok, 563.
And territorium, 79.
Anda szn., 259.
Andaházy, 99.
Andarassa Péter francziskánus, 171.
172.
Andrásfalva, 359.
Angelo, ortei püspök, 169. 170. 174.
Anglia, 276. 564. 579.
Angol követségek, 283. 284. 444; —
posztó, 475. 476. 478.
Angolai bárányszó, 553.
Angster győri tanácsnok, 383.
Anjouk, 218.
Ankerl győri polgár, 383.
Apáthi János, 128. 130.
Apollo, 381.
Apostag, 93.
Apostoli nuncius, bécsi —, 377.
Apponyi *Adám*, 128. 133. 137; —
Éva (Máry Jánosné), 128. 137; —
György gf., 325. 327; — *László*,
128. 133. 137; — *Mária* (Majthé-
nyi Gáborné), 128. 137; — *Pál*,

- 443; — *Zsuzsánna* (Majthényi Farkasné, majd Hunyady Lászlóné), 126. 127.
- Aquilai* püspök, 166.
- Arachk* szn., 243.
- Arad* vmegye, 238. 239.
- Aradi* kanonokok, 179. 180. 238; — káptalan, 237.
- Arany* tárgyak és ékszer, 42. 98. 99. 139. 189. 291. 475—480. 578. 581. 594. 595; — pénz, 43. 81. 154. 155. 480. 594. 595. 598. 599, 604—606.
- Aranybánya* Liptóban, 90.
- Aranyosás* Liptóban, 242.
- Aranyos* folyó, 237.
- Aranyosgyéres*, 606.
- Aranyos-Meggyes*, 102.
- Arco* Pyrrhus gf, 268.
- Ardicinus* biboros, 161.
- Ariánusok* Kolozsvárott, 55.
- Armbruster* Kristóf, 585.
- Arossy* Tóbiás, 128. 135.
- Árpádok*, 218.
- Ártándi* Pál bihari alispán, 235. 236.
- Arva* vára, 253. 573; vmegye, 74. 88. 113. 214. 356. 370.
- Asperni* csata, 378.
- Aspremontné*, 11.
- Assisi* Portinuncula-templom, 171.
- Aszaló*, 605.
- Attomyr* orvos, 297. 307. 321. 333. 336.
- Augsburg*, 276; bíboros érseke, 283.
- Augsburger* Allgemeine Zeitung, 323. 324.
- Augsburgi* gyűlés, 282. 283.
- Ausztria*, 195. 243. 391. 561.
- Ausztriai* országgy. (1616), 568. 569; uralkodóház, 347. 390. 456.
- Azáki* expeditio (1642), 197.
- B.**
- Babai* Bereczk deák fia Péter, 513.
- Babócsa* (Babolcsa) apátsága, 176; vára, 428.
- Babonok* poss., 264. 357. 361.
- Babonoki* (Babonaki) család, 357. 360.
- Bács*, 486. 498; vmegye, 18. 162. 502.
- Bacha* patak, 242.
- Bácsi* egyházmegye, 486; kanonokok, 168; káptalan, 487. 491. 492. 495. 498—502. 504. 505. 513. 518.
- Báchkay* Miklós, mislyei prépost, 175.
- Báden* (Bécs m.), 193.
- Badeni* hadak Napoleon győri táborában, 389—391. 393. 394. 396; — örgróf, 283.
- Badoki* János, 227. 234; *Máté*, 234.
- Bagamér* ispán, 83. 86. 89. 94. 96. 240. 242. 244. 245. 248.
- Bagothai* János, 503. 504.
- Bay* Ferencz * beregi követ, majd alispán, 32. 33. 106—108.
- Bajmócz* (Baynouch), 362. 437. 445. 446. 563.
- Bajon* poss., 235. 236.
- Bajoni* Benedek és János, 232. 236; Miklós, 235.
- Bajor* foglyok Győrött, 377; hadak, 194; hercegek, 283. 389; kir. levéltár, 219; nemesség, 546; választófejedelem, 545. 546.
- Bajorország* 395. 544—546; kicserélése Hollandiáért, 549.
- Baka* (bánya) város, 206. 209.
- Bakay* Benedek, 158; *Istvánné* (Szinyei Erzsébet), 137.
- Bakócz* Tamás győri püspök, 169. 170.
- Bakody* orvos, 321.
- Bakonya*, alias Váralya poss., 264. 361.
- Baládffy* Jánosné, 231.
- Balási* Kata (Gencsi Zsigmondné), 35. 41. 44. 47. 48.
- Balassa* Ádám br., 153; *Farkas*, 433; *Gáborné*, 128. 138.
- Balassi* Ferencz, 206. 209; *Imre*, 559; *János* 433; *Menyhárt*, 428; *Zsigmond* (1558/60), 406. 587; (1616), 436. 438. 439.
- Balaton-Füred*, 293. 324. 325. 327.
- Balázsfalvi* oláh gyűlés, 340.
- Bálinthfy* György, 509. 510.
- Balkányi* Gencsy-levéltár, 35. 36.
- Balling*, 183.
- Balog* vára, 284.
- Balog* Demeter, 411.
- Balogh* orvos, 321; *György*, beregi követ, 106. 107.
- don Balthasare* máltai lovag, 444.
- Baltinger* (= Walticher), 189.
- Banana* szn., 80. 84.
- Bánffy* gf, 545; *András*, 233. 234; *György*, 45; *István*, 230, 419; *János*, 226—228. 233. 234; *Kristóf*, 97; *László*, 286. 426. 427; *Miklós*, 97. 165; *Péter*, 233. 234; *Zsófia*, 97; — család, 419.
- Bánffy-Hunyad*, 36. 44. 45.
- Báni* Pál pap, 181.
- Banóczy* György, 128, 131, 142.

- Bánság* (temesi), 554.
Bányakamara (selmeczi), 563.
Bányavárosok, 43. 152. 205. 567.
Baranya vmegye, 496—498. 501—503. 506—509. 511. 513. 532. 537.
Baranyawyzlo, 503.
Barát-Föld, 379.
Barátok mint lázitók Dózsa György seregében, 228.
Barbaro Dániel, 219.
Barbély Mihály (Monachit), 470. 471.
Barbianus Italus János, 55.
Barcellona, 18.
Bárczay Ferencz és György, 155; János, 158. 159.
Bárcsay Abrahám, 555. 556; itélete II. Józsefről, 549; levelei gf Széchenyi Ferenczhez, 539—557; (*Barchiay*) János, 461.
Barius Miklós pécsi püspök, 488.
Barkó vára, 409. 410.
Barkóczi, 450; *László*, 209. 211.
Barlabás község, 124.
Barlabási Lénárd (de Héderfája) erdélyi alvajda 219.
Bars kg, 208; vmegye, 127.
Barsi nemesi felkelés, 378.
Barsmonostrai apát, 169.
Bársony György váradai püspök, szepesi prépost, 61. 65.
Bartakovit, 206.
Bártfa, 54. 58. 61. 174; és a reformatio, 52.
Barthenstein bankár, 554.
Ba(r)thor szn., 254. 264.
Barthus szn., 365.
Bartoviczky jobbágy, 143.
Basefelde alias Kovachfelde, 368.
Basoldy László, 459.
Basta generális, 55.
Basthya erdő, 501.
Bastille (Párisban), 551.
Batavusok birodalma (Hollandia) 551.
Báthfa, 174.
Báthory veszprémi püspök, 419. 589; — *Gábor* fejedelem temetésére meghívó, 100; — *István* temesi ispán, országbíró, 222. 223. 489. 507. 537; — *István* fejedelem, 267. 268. 270. 401. 402.
Bathus tatár kán, 50.
Batyz (Botyz) szn., 259. 260. 263. 363.
Bátor város, 100. 267.
Báttai (de Batha) apátság, 161. 166. 534.
- Batthyány* (Botthyány), 195. 196. 213. 216; — *Batthyányné* (1712), 11; — *gfne* (sz. Majthényi), 126; — *Benedek*, 280. 408; — *Boldizsár* jaiczai bán, 173; — *József*, 541; — *Lajos*, 321. 343. 344. 349. 350; — *László*, 515.
Batthyány - könyvtár Gyulafejevről, 484.
Battyán (Bottyán) falu, 154.
Battik György naplója, 151—153.
Baza Mátyás murányi kapitány, 52.
Beatrix, Mátyás özvegye, 171. 172.
Beauharnais Eugen olasz alkirály bevonulása Győrbe, 383. 384. 388. 389.
Bebek Ferencz üzelmei, 276. 284. 406. 407. 411. 413; — *György*, lipői fő- és alispán, országbíró, tárnokmester, 263. 264. 358. 360. 361. 368—370. 372. 373; — *György* (Ferencz fia), 405—407. 410; — *Imre* országbíró, 74. 75. 89. 92. 93. 249. 255. 258. 358. 371. 372. 374. 375. — *István* lipői ispán, országbíró, 358. 359. 361. 362.
Beczkó, 130. 144. 437.
Bécs, 3. 13. 42. 46. 55. 60. 90. 100. 108—110. 119. 121. 123. 153. 185. 190—193. 196. 198. 199. 208. 215. 217. 243. 266. 268. 271—276. 278. 280. 282. 283. 285—291. 325. 376—378. 383. 384. 386—389. 391—397. 406. 413. 416. 417. 419. 421. 422. 440. 441. 443. 444. 454. 541. 543. 545. 546. 548. 551—553. 555. 556. 561. 562. 568. 569. 571. 574—582. 587—595; meghódol a francziának, 377. 378.
Becse, 269.
Bécsi béke (1809), 391—393; bíboros érsek, 559; püspök, 163; végzéseik (1606), 472.
Becskeházy András, 156.
Becskerek, 269. 270.
Bécs-Ujhely, 291.
Bekas Peter, de Nyerlewd, 509. 510.
Békás-Megyer, 177.
Beke szn., 253. 254. 356. 260. 261. 263. 364—366.
Beke György, de Gerede, és családja, 503. 504; 1. *Geredei* alatt.
Békés vmegye, 18. 236.
Békési Márton, 462.
IV. Béla király, 50. 76—91. 93. 95. 96. 240. 241. 243. 245—247. 250.

252. 253. 258—260. 263. 358. 365.
370. 484; pecsétgyűrűje, 84.
Béla kir. város, 373. — *Szepes-Béla*, 52.
Belezka poss., 259. 367
Belgium, 551.
Bellegarde-ezred, 376.
Bellona istennő, 551.
Bel-murai egyházkerület, 170.
Belső-Szolnok vmegye, 230.
Belye poss., 523.
Benczések, 31; főapátjaik, 506. 507;
monostoraik, 161. 163. 164. 167.
170. 174. 179. 180. 361. 370. 506.
Bend szn., 256.
Bende János (kápolnai), 501. 502.
Bene föld, 86. 92; szn., 263.
Benech (Bench, Benes, Benach) szn.,
95. 246. 250. 259. 262.
Benedekfalva, 258. 365.
Benedukfalvi István fiai, 365.
Benefalva, 86. 241. 256. 257.
Beniczky család, 246.
Benk szn., 250. 373. 374.
Benkháza, alias *Zelniche*, 250. 372.
373.
Bensefelde, 363.
Bensefyandrasfelde alias *Bethlen-*
felde, 359.
Benyovszky Mária (Jeszenszky Mi-
bályné), 128. 136. 143.
Beöthy Ödön, 293. 302. 351.
Bercsényi, 186. 192; — *Miklós*, 46.
Berecz István, 128. 138.
Bereg vmegye, 20. 103. 104. 106.
107. 109. 113. 122. 123. 125. 453.
500; állapota és országgy. sérelmei
(1764), 111—121.
Beregi országgy. követek utasítása
(1764), 114—116; — súaknak érde-
kében. 113; — szorosok védelme,
123.
Beregszász, 107. 111.
Berene, 276.
Berényi br. Ferencz és Péter, 128.
130.
Berger, 542. 555.
Berkeszi István, 539.
Berky Mihály és Albert, 498.
Berlin. 329.
Berlini szövetség (1785), 550. 551.
Berthier tábornok, 389.
Berzevichy szepesi kanonok, 66; —
Sándorné (Horváth-Stansith Bor-
bála), 145. 147; — *Terézia* (Hor-
váth-Stansith Boldizsárné), 145.
- Bessenew* de Marcellfalva, István és
Tamás, 371. 372.
Bessenyei György beregi főjegyző,
116.
Besznák Ádámné, 128. 137.
Besztercze, 153. 154.
Beszterczebánya, 440; előljárói (1256.)
80. 243; (1287), 247.
Bethini Galvanus, 484.
Bethlem szn., 256.
Bethlen Bálint gf., 606; — *Gábor*
fejedelem, 445. 567. 599; és Ho-
monnay, 442. 560. 571; és a sza-
bad hajdúk, 560; Lőcsén, 56. 100;
— *Gáborné*, 182. 183. 185; —
István, 455. 600. 602; — *János* gf.,
325. 331. 341. 349. 350; — *Péter*,
455.
Bethlenfalvai, szepesi kanonok, 62.
Bethlenfelde alias *Bensefyandras-*
felde, 359. 363.
Beucha szn., 77. 93.
Beulich Miklós, 372. 373.
Bezegeh Éva, 153.
Bezerédj, 392; — *Ignác*, 323; —
István, 302. 316. 336.
Bezoopzom (város?), 552.
Biber (Pyber) László püspök, 12. 28.
Bicse, 434. 435. 437—439. 441—443,
560—563. 567—572.
Bihar vmegye, 17. 18. 235. 236. 313.
495. 500; botránya (1846), 323.
Byhis szn., 260.
Byhorfayatul poss., 93. 94.
Byka, de Theremhegy János, 503.
504.
Bylataorthván erdő, 243.
Bylegen szn., 80. 370.
Billiárd Győrött (1809), 391. 395.
Billisch horvát lovastiszt, 71.
Bíró Benedek, 231.
Bishorwath János, hlapchichi, 174.
Bistrice patak, 79.
Biztricie (—a) poss., 253. 254. 261.
357.
Bisztricsén falu, 134. 143.
Biter, zólyomi ispán, 90.
Blahovits Borbála, 137.
Blatnycha patak, 254; vára, 364. 367.
Blois város, 563.
Bobroch, alias *Roztoka*, 93. 94. 240.
244. 256. 365.
Bobrovniczky család, 241. 242. 245.
259.
Bocatus János, 54.
Bocskay István levelei Kassához,

- 458—473; *Bochkay János* (razinai), 175. 176; *Miklós*, 466.
Boda szn., 94. 245. 246. 248. 259. 260. 263. 360. 363.
Bodmeri László 497.
Bodó Miklós, pécsi kanonok, 175, 180.
Bodófalva (Boda . . .), 92. 94. 96. 258. 263.
Bodon szn., 264.
Bodonhely, 379.
Bodor szn., 356.
Bodrog folyó, 402. 410.
Bogad poss., 511.
Bogady László fia *Dénes*, 510. 511; *Miklós*, 510.
Bogomel szn., 95.
Bograzich Gáspár, 27.
Bohus Pál, 142.
Bockh János, selmeczbányai tanácsos, 434—436. 438. 439. 441. 443. 445.
Bokri Miklós, 460. 463.
Boldogasszonyfalva, 374.
Bolgár háború IV. Béla alatt, 241.
Bolognai egyetem, 484.
Bolthos Márton pécsi polgár, 506. 507.
Bólyay Gáspárné, 231; — *Pongrácz és Zsigmond*, 232.
VIII. Bonifác pápa, 171.
Born József hitújító (1670), 60.
Bornemisza István, 27; — *Kata* (id. Perényi Györgyné), 101. 102; — *Pál*, 191. 205. 208. 450. 451. 452. 454.
Boroszló (Wratislavia), 54. 72.
Borovszky István 128. 135—137. 143.
Borsi Mihály, 16. 32.
Borsod vmegye, 126. 156. 451. 458.
Borsova folyó, 115.
Borsvay Péter, de Hym, 228.
Bosey szn., 83.
Bosnyák (1642), 194. 198; — *Péter*, 473.
Bosoki Gergely deák, 507; — *György* deák, 506.
Bossányi Judit (Kostyán Miklósné), 128. 134; — *Klára*, 139. 140; — *László*, 140; — *Lőrincz*, 128. 132—134. 139—141. 144; — *Sándorné* (Majthényi Ilona), 126. 128. 129. 132. 133. 136. 137. 140. 141. 143. 144.
Bosznia (Bozna), 428. 491. 530.
Boszniai püspök, 225.
Botthyány, lásd *Batthyány*.
Bottyán falu, 154. L. *Battyán*.
Botyz, l. *Batyz*.
Bozzási György és Mihály, 227. 234.
Böhm Kristóf löcsei pap, 58. 59.
Böke község, 123.
Brandenburgi György örgróf, 225. 226. 239; — *Katalin* (Bethlen Gáborné), 182; és *Csáky István*, 182. 185—187. 191; — *levéltár* Münchenben, 219.
Brandisi János prépost, 172.
Brassó és a reformatio, 52.
Braunschweigi béketárgyalások (1616), 435. 436; — *herczeg*, 283.
Bréda város, 552.
Bregath szn., 369.
Brelda Sámuel löcsei polgár, 59.
Bretenoriensis eppus, 178.
Breuer Sámuel, löcsei polgár, 68.
Brezna föld, 247. 255. 265. 357.
Breznóbányai bányászok a *Dóczyak* ellen, 221. 222.
Brigha Alberto város, 436.
Brisakum (Breisach?), 190.
Brunner, 482.
Brunswick gfné, 126.
Bruzelles, 545. 546. 548. 549. 551. 566.
Brünn, 561.
Bubna gf. tábornok, 390—392.
Buda szn., 255. 258; — *vára*, 52. 85. 89. 196. 197. 220—222. 224—226. 228. 229. 231—234. 239. 242. 250. 368. 371. 373. 377. 378. 388. 404. 447. 449. 533. 549. 569. 601; — *ostroma* (1684), 152; l. *Ó- és Új-Buda*.
Budaházy István, 148.
Budai kanonokok, 178; — *káptalan*, 255. 365. 371. 375; — *vezérbasák*, 152. 266. 272. 404. 452. 601, 604.
»Budapesti Híradó«, 308.
Budavári Pathaky Antal, 176. 178.
Budija poss. 230.
Bugamel hegy, 166.
Buhtha szn., 88.
Bukurest, 597.
Bulcsi benzés monostor, 179. 180.
Bullionaeus dux, 444.
Buquoy tábornok, 27. 566.
Burene szn., 84.
Buzlay Mózes, II. Ulászló udvar- mestere, 237.

C. Cz. Cs. (Ch).

Caducitások szabályozása, 111. 112.
Canadai medveprém, 553.
Candulo Bernát apostoli auditor, 172.
Caraffa tábornok, 153.
Don Carolo (1616), 566.
Celín város, 566.
Centralisták, 308.
Ceremle, *Cermule* patak, 90.
Cermula (Cheremlye) poss., 90.
Cernuk, szn. 78.
Cesca, 564.
Champagny francia államférfi, 386. 391.
Chasteler osztrák tábornok, 385.
Chieratov helység, 564.
Chomari János, kalocsai kanonok, 164.
Chovany Samuel luth. pap, 73.
Chrapkói kolostor, 50.
Chroni katonatiszt, 387.
Cisterciták, 31; monostorai, 168.
Clementis Mihály lőcsei bíró, 56.
Coblentz, 548.
Coburg, 59.
Cocus (Zakacz) Lukács, 460.
Cocneus, 573.
Compositena villa (Szepesben), 49.
Condé herczeg, 566.
Coronathy Pál, 513.
Cortez, 352.
Cramer Antal lőcsei polgár, 56. 57;
 Gáspár, lőcsei gymn. rector és vá-
 rosi bíró, 53. 55.
Crupech szn., 260.
Cuelhaussen, 566.
Cyrian Márton, 52.
Czabaj, 132—134. 137. 138.
Czechmeister, győri mézeskalácsos,
 383.
Czegléd, 43.
Czeglédi István kassai prédikátor, 151.
 155.
Czéhek Pécssett, 504.
Czenk község, 541. 545. 546. 548—
 553.
Czepetz káplár, 542..
Czipincz kg., 170.
Czobor Márk, 20. 24.
Czokorycz György, 512.
Csaholy Ferencz csanádi püspök, 225.
 490.
Csák Máté, 51.
Csáktornya, 161. 583.
Csáky család, 196; — *Ferencz* gf.,
 148; — *Imre* gf. kalocsai érsek,

17; — *István* gf. 59. 61. 184. 188.
 193. 200. 201. 203. 211. 215. és
 Brandenburgi Katalin, 182. 185—
 187. 191; — *Istvánné* (Wesselényi
 Anna), 182; — *László* gf., 185.
 190. 192. 196. 198. 199. 204. 206.
 209. 215. 217; — *Miklós* csanádi
 püspök, 225. 490; — *Zsigmond*, 5.
Csallóköz, 43.
Chama szn., 95. 251. 357. 358. 362.
Chamai Miklós, 357.
Chamako poss., 259. 260. 363.
Csanád vára, 232.
Csanádi egyházmegye, 179. 180; kano-
 nokok, 163. 264; püspökök, 15. 225.
 490.
Csanak kg., 380.
Csanáros kg., 146. 147. 149. 150.
Csányi, 419; Ákos, 275; László, 320.
Császár (Chaziár) Ferencz, 161.
Csatár kg., 286. 287.
Csatári Imre, 25.
Csázmái kanonokok, 173. 176. 527;
 prépost, 260.
Csebernye poss., 230.
Cseffi László, 183.
Cseh György, győri polgár, 383.
Cseh, de Martonfalva, család, 231
 232.
Cseh clausulák (1640), 191; — eret-
 nekek, 488. L. *Husziták*; — gyé-
 mánt, 479; — hadak, 279. 284.
Csehek garázdálkodása a Felvidéken,
 51. 519; — elleni háborúk 79. 242.
Csehország, 429. 443. 548. 550. 561.
 563; helytartót követel (1616), 571;
 és Szilázia kancelláriája, 561.
Csemicze falu, 242. 243.
Csemiczky család, 242. 243.
Csenete László, 98. 99.
Csenger, 44.
Chepan szn., 80.
Chepanopataka poss., 356.
Chepchen poss., 259. 260. 362. 363.
Csepely Benedek, veszprémi kanonok,
 169.
Csepreg, 223. 224.
Cheremlye (Cermula) poss., 90.
Cheremna (Chemerna) patak, 82. 250.
 263. 364; possessio, 93. 94. 244.
 251. 358. 368.
Cserenye falu, 127.
Cserényi (de Balásfalva) István,
 László, Pál, 230; Miklós, 87.
Csermenye falu, 92.
Chermona poss., 246. 248.

Csernakóczy család, 128. 135. 137.
139—142. 144.
Csernel György, 183.
Chernyk szn., 254.
Cheurma (Churma) alias Fyathafelde,
91. 251.
Csetnek, 43.
Chichkoteleke poss., 358. 359.
Csifár falu, 207.
Chyma szn., 244.
Csipke, 98.
Csitnek falu, 428.
Choltói Egyed, 371—374.
Csoma József, 375.
Csomaffájai István, 227. 234.
Csongrád, 602.
Csongva, 102.
Csorba poss., 240.
Chornakiv terra, 81.
Choron (—m) család, 288. 419. 426.
Csucs poss., 233.
Csurgó, 277.
Csúzy, 334.
Csütörtökhely (Quintoforum), 49. 59.

D.

Dalhemi Miklós Erhárd, 54.
Damasd, 447.
Damgrohi Rauffin Lőrincz, 174.
Damjanfelde, 87. 92. 257.
Dampier gf, 444.
Damsszteleke, 358. 359.
Danch mester, zólyomi ispán, 251—
256.
Danctius Faustus, 457.
Dánia, 60. 388. 554; Lübeck ellen,
565.
Dániel János, 598.
Dank szn., 82. 246. 263.
Dank László gf, 54.
Dankfelde, 246. 255. 258. 375.
Dankisch Simon, lőcsei polgár, 70. 71.
Darnó, 583.
Darvai, 315.
Dasquir, 197.
Dávid (isztebnei) család, 76; meg-
nemesítése, 370.
Davidovich tábornok, 398.
Davus, 559.
Deák Antal, 296. 299; Balázs 172;
Farkas, 182; *Ferencz*, 292—294,
301, 323; beszéde a zalavmei gyű-
lésen (1845), 319. 320; levele Wes-
selényi Miklós báróhoz, 292. 293;
—hez írt levelek Wesselényi Mik-

lóstól, 292—355; és a zalai utasí-
tások, 301—304; — István, 161.
Deákok (városi literatusok) tizedmen-
tessége, 423. 424.
Debreczen, 41. 43. 44. 312. 325. 327.
402; sz. kir. jellege, 20.
Dechluk szn., 78.
Décsi, 197.
Deés, 328.
Deésy János, de Themeshel, 229—
231.
Deeth szn., 95.
Demke család, 259.
Dénes, eszterg. érsek, 172.
Derczen kg., 106.
Derecske, 602.
Derencsén, 284.
Dereskerdeu, 508.
Dersffy István, 277. 406; Miklósné,
98.
Deseöfy, l. *Dessewffy*.
Desew de Harazthy család, 508. 509.
Desk szn., 254.
Dessewffy (1558), 413. 575. 577. 584.
586. 589. 591; — *Aurél*, 299. 308.
— *Emil* »Budapesti Híradó«-ja,
308.
Detrich család, 258.
De Dettune, 564.
Déva, 557.
Devecser, 375. 428.
Dévény, 562.
Devoux-tüzérek, 398.
Dieppenthal ezredes, 62. 71.
Dietrichstein gf, 429.
Diósgyőr, 370. 371. 451.
Diósy András, 436.
Dijósmalom, 496.
Diószeg 48.
Díszruha, 98.
Dobák szn., 256.
Dobó, 585; Domonkos és István, 284.
Doboka vmegye, 229. 230.
Doboz szn., 79.
Dobozi, 46.
Dobrava poss., 83. 364. 365.
Dobray Péter, 460.
Dobron szn., 373; falu, 124.
Dobronoki, 454.
Doctoris Gergely pécsi kanonok, 175.
Dochyk szn., 81.
Dóczy (nagyfűcsei) cs., 222; András,
455. 571; Ferencz, 222; Menyhárt,
207.
Dolmezi templom, 170.
Domahida, 35. 36.

Dombay kir. alkinestárnok, 490; *Ferencz* deák, 515; *Mihály* deák, 459.
Domboru pusztá, 503.
Domithka szn., 256.
Domonkosrendiek, 55. 168. 510. 518.
Dorffner győri tanácsnok, 383.
Dorna Bernát, 482.
Dózsa György lázadása, 36. 219; tör-
ténetének hazai irodalma, 218. 219;
a lázadásra vonatk. oklevelek, 218—
239.
Döry Imre, 327.
Drálicius Miklós, morva rajongó, 60.
Dragabartfalva, 113.
Drágakő és gyöngy, 98. 139. 144.
478. 479. 581. 587. 594.
Dragul turóci alispán, 365.
Drahen szn. 92. 257.
Dráhmel nemzetség, 260.
Drask szn., 78. 84.
Draskfalva, 78. 86. 89.
Draskócz(y) család, 86.
Draskovith, 185. 194. 588. —vits
Ádám, 17.
Draskovszky, 440.
Dráva folyó, 161. 541.
Dráveczi (Szepes-Darócz) kolostor, 50.
Dráveczky Gáspár ungi követ, 16.
27. 33; — László ezredes hadi tu-
dósítása Bereg vmhez, 125.
Drazmel szn., 79. 82. 95.
Drietoma falu, 130.
Drugeth Miklós lipitói ispán, ország-
bíró, 247. 265. I. *Homonnay*.
Dubnyitzky András ítélőmester, 27.
128. 130.
Dubravicza falu, 153.
Duna, 216. 218. 291. 380. 384. 450.
535. 544. 562.
Dunáninnen, 23. 25. 42.
Dunántúl, 23. 25. 42. 216. 219.
Duna-Ordas, 35.
Dunaviczi jószág, 210. 214.
Duránd város, 49.
Dücker (Tikler) kassai polgár, 466.
Duink szn., 95.
Dvor szn., 78.

E.

Ebeczki, 197.
Ebenstoff, 291.
Ebergényi László, 17.
Eberhard kg., 97.
Eberstein gf., 429.
Ecsed vára, 401. 455.

Eden (Erden) szn., 253.
Eger, 43. 91. 267. 268. 271. 282.
284. 405. 428. 442. 456. 486. 549.
560. 605.
Egeri (Csehorsz.) fejedelemségülés,
287.
Égi jelek, 160.
Egyres falu, 102.
Egri Márton, 153.
Egri egyházmegye, 164. 168. 174. 175.
484; jogakadémia visszaállítása,
113; kanonokok, 24. 167. 168. 174.
175. 222. 533; káptalan, 55. 103;
püspökök, 61. 167. 174. 405. 406.
533.
Egyházashel, 503.
Egyházfalva, 237.
Ekszer, 98. 99. 186. 291. 580. 581.
Emlékermek I. *Érmek*.
II. *Endre*, 77—79. 81. 93. 95. 96.
250. 260; III. *Endre*, 83. 86. 87.
89. 90. 92. 93. 240. 242. 243. 245—
251. 253. 258. 260.
Ens kg., 544—546.
Enying, 526.
Eör poss., 230.
Eördög Márton, 128. 130. I. *Erdek*.
Eöri-Szentpéter, 170.
Eörsi úr (1640), 192.
Eörvendy Pál, Bocskay kincstartója,
466. 467.
Eötvös József br., 308. 342. 344; Sán-
dor beregi követ. 114. 117—122.
Eperjes, 54. 58. 60. 71. 123. 549; és
a reformatió, 52; kolostorai, 51.
58. 61.
Eperjesi octavalis törvényszék (1616),
442; vásár, 58; vértörvényszék
(1687), 153.
Erdegkuth poss., 230.
Erdek (Eördög), 272.
Erdély, 36. 44. 46. 54. 99. 123. 183.
185. 194. 214. 218. 226. 227. 230.
233. 284. 298. 326. 327. 420. 428.
443. 452. 454. 455. 493. 543. 547.
549. 554. 556. 560. 579. 601. 602.
605; adója a Portán, 598. 599.
604—606; és Lengyel-, Moldva- és
Oláhország viszonya. 602. 603; és
Magyarország uniója, 308. 309. 334.
340. 342—348; 557.
Erdély János, 581.
Erdélyi (1643), 200. 203.
Erdélyi adó ügye, 331; egyházmegye
165; határőrség idegen tisztjei, 345;
fejedelem (1641—1644), 196. 197.

200. 206. 208. 210. 211. 214. 449, 450. 452. 454. 456. 457; követválasztás (1846), 830, 331; nagyprépost, 172. 173; országgyűlések, 327. 330. 334. 340—344. 557; püspök, 179; részek, 569. 1. *Partium*, urbér ügye, 325. 327. 330. 331. 334, 346; vajdák, 219. 228. 230. 232—234. 493; veszedelmek (Hora), 546; (1848-ban), 349; 350; viszonyok (1557), 284. 406. 407; (1616), 437. 441; (1835 és 1846), 293. 328.
- *Erdélyi Híradó*, 325.
- Erdeuelweul* erdő, 498.
- Erdődy*, 286. 340; — gfné, 28; Ádám püspök, 20. 24. 34; Gábor püspök, 22; György, 17; Nep. János, 299.
- Erdőirtás* joga, 86.
- Erdős Miklós*, 165.
- Erfurt*, 206.
- Erithraeus*, 71. 72.
- Érmek és emlékérmek*, 10. 17. 150. 479. 547. 552.
- Ernst* Zsigmond (csáktornyai), pécsi püspök, 490.
- Ernst* János báró (csáktornyai), 161.
- Érsekujvár*, 205; várának lerontása, 17.
- Erzsébet*, Nagy Lajos kir. özvegye, 370.
- Essen* város, 566.
- Eszék*, 428. 549.
- Eszei* Hippolit, eszterg. érsek, 163. 164. 174.
- Esztergom* (Isztergam), 171. 172. 428. 549.
- Esztergomi* egyházmegye, 163. 164. 167. 168. 173. 174. 178. 180; érsekek, 62. 163—167. 169—172. 174. 176. 177. 243. 559. 561. 569. 571; kanonokok, 95. 164. 165. 167—170. 172. 174. 176. 178. 179. 256. 264. 521; káptalan, 77. 95. 166. 167. 170. 178. 241. 242. 247. 249. 256. 258. 259. 261. 262. 264. 265. 367. 372. 483. 521; káptalan szegénysége, 167. 178. 179; szentszék, 519; szentszéki fiscalis, 171. 172.
- Esztergom-Szenttamás*, 264; — Zöldmező, 521.
- Eszterháza*, 549.
- Eszterházy* hg., 392; — *Dániel*, 192. 195; — *Gáspár* gf., 12. 15. — *János* gfné., 545; — *József* gf., 17. 22. 23; — *Miklós* nádorhoz írt levelek, 182—217. 447—458; — *Pál*, 192. 209; — *Pál* nádor levele Beregrehez, 107. 108.
- Eugen* (Savoyai) hg., 108; — (Beauharnais) olasz alkirály Győrött, 383. 384. 388. 389.
- Európa*, 345; állapota 1784-ben, 543.
- Evangelikus* status ügye (1712), 5. 6. 11. 16. 19. 20. 24—26. 30. 33. 34. 105; vallás üldözése, 61—72; válásgyakorlat visszaállítása, 72; — 542.
- Ewaldné*, 541.
- Ewsy* (de Wywasar) László, 496. 497.
- Ewzen* szn. 264.
- Ewzpataka* terra, 80. 357. 358. 360.
- Ewzpataki* Mihály, 357.
- Ezüst*, 98. 99. 138. 139. 141. 144. 150. 475. 476. 478—480. 567. 568. 576. 577. 594; — pénz, 44—46. 155. 480.

F.

- Fabricius* doctor, 570. 575.
- Fajgenpucz*, 109.
- Falkus* szn., 356.
- Falkusfalva* (Zobozlo), 77. 88. 95. 240. 245. 246. 365. 374.
- Falkusfalvi* család megnevesítése (1389), 372.
- Fáncsy* úr, 436. 560.
- Farkas* hadnagy (1551), 270; Albert és Antal, 408; Bálint váradi püspök, 161.
- Fehéregyháza*, 169. 177.
- Fejér* György, 484.
- Fejérpataky* László, 483.
- Fejér* vmegye (Erdély), 232.
- Fejérvár* (Gyula-), 454. 455; (Székes-) 428.
- Fejérvári* gyűlés (1642), 200; székes-, prépostok, 246.
- Fekethe* Ferencz, 460.
- Feledi* Lestár, 273.
- Felfalu* kg., 127.
- Felka*, 49.
- Fels* Gáspár br., 414. 415.
- Felső-Ausztria*, 450; landwehrje, 398; — *Héviz*, 166; — *Kolbyn*, 254. 356. 357. 360. 374; — *kolbinyi* Miklós, 374; — *Kubin*, 356. 360; — *Laps* (Szepes vm.), 147; — *Lendva*, 169; — *Magyarország*, 25. 441. 457; — *Ráosztok*, 256; — Szügy, 153.

- I. *Ferdinánd*, 486; II. *Ferdinánd*, 100; V. *Ferdinánd*, 347.
Ferdinánd főherceg, 283. 289. 377. 432. 439. 443. 569. 571.
I. *Ferencz* Győrött, 397.
Ferencz Károly trónralépte, 337.
Ferenczi, 549.
Ferenczrendiek, 11. 130. 156. 165. 172. 397. 484. L. *Minoriták*.
Feretrii püspök, 178.
Ferrara Péter apostoli palotamester, 170.
Ferrari, 550.
Fessler, 484. 487.
Festetics Károlyné, 541; — *ich* Leó gf., 334; Pálné, 553.
Feyer Miklós, 508.
Fyatha szn., 244.
Fyathafalva (—felde) alios Ch(e)urma, 91. 92. 251.
Fülö Jakab, 137. 143.
Finale város, 564.
Firnháber oklevélgyűjteménye, 220.
Fischer 315. 316.
Fitter György, 199.
Fiume, 293.
Flandria, 195. 275. 283.
Fleischman győri polgár, 383.
Fleckenau kg., 61.
Fodor János turóczi alispán, 259. 260.
Fogaras vára, 455.
Fogas Kristóf haramia, 195.
Folkus, l. *Falkus*.
Fontainebleau, 563.
Forgách, 196. 204; *Ádám* gf., országbíró, 152. 153; *Ferencz* püspök, 433; *Simon* tábornok, 42; *Zsigmond* gf., 560. 569; levelei Eszterházy Miklós nádorhoz, 447—458.
Forgel János egri kanonok, 24.
Formulare, magyar — 1526 előtt, 481—538.
Forray (de Forró) János, 232; Marton és Tamás, 227. 234.
Főispán és alispán egy személyben (1381), 369.
Földközösség Magyarországon, 78. 88. 248. 250.
Földvári Antal pap, 165.
Fráj, 148.
Fraknó vára, 182. 216. 453.
Fraknoi (Frankl) Vilmos, 219.
Francisci János, 62.
Francia béke (bécsi) 1809-ben, 391—393; események (1848), 337; gyűjtőgyűjtők török szoldon, 568; katonák mulatsága Győrött, 387. 388; királyok, 214. 291. 567. 576; követségek a Portán, 450; posztó, 476. 478.
Francziák, 190; Győrött, 376—399; részére hadi sarcz (1809), 398.
Franciaország, 393. 444. 551. 566; belső zavarai (1616), 444. 563. 564; elleni szövetség (1809), 383; háborúi (1553—57), 275. 291; hadi készülődése (1785), 547. 548. 550; megakadályozza a porosz-hollandus szövetséget, 552; és a pápa (1557), 283.
Frank szn., 363.
Frankfurt, 4. 548. 567.
Frey győri néptribunus, 396.
Freyhausen, 544.
Freywaldau, 294. 296. 299—302. 305. 352. 353. 355.
Fridau vára, 165.
II. *Frigyes* és Hollandia, 552; IV. *Frigyes* császár, 50.
Fülö Miklósné, 156.
Funk, löcsei polgár, 71.
Füged kastély, 405. 407. 428.
Füle vára, 151. 152. 276. 281. 411. 412.
II. *Fülöp* spanyol kir. 291.
Fürdők, 542. L. Rajecz, Pöstény, Heflány, Hévíz. stb.
Fürnstein Tóbiás löcsei polgár, 58. 60. 65. 70—72.
Fürstenberg gf., 441.
Fürstenberger-Landwehrezred, 398.

G.

- Gabod* poss., 233.
Galacz poss., 233.
Galegony úr, 570.
Galgóc, 130. 185. 204. 458.
Galicus Bastinus, 84. 85; János mester, 82. 83. 91. 252.
Galiczia, 325; határának védelme, 387.
Gálszécsi gyűlés (1605), 464.
Gand város, 546.
Gandel löcsei polgár, 62. 69. 71.
Garam folyó, 205; várad, 452; — *Szentbenedek* conventje, 164. 205. 207. 361. 370; — *Szentkereszt*, 207.
Garay Antal eszterg. kanonok, 172.
Geberget Pál, 174.
Geche Barabás, 270. 271.
Gede község, 161. 276. 284.
Gekeminus szn., 85.

Gencsy-család balkányi levéltárából
adatok, 35—48; — *Bélané*, 35;
— *Sámuel*, 36; — *Zsigmond* ezre-
des, 35. 36. 39. 41. 44. 46—48.

Genersich Menyhért, 55.

Geöcz kg., 124.

Gera, 576. 592.

Geréb Mátyás bán, 231; Péter nádor,
175. 231.

Gerede poss., 513. 514.

Geredei Demeter deák, 513; Tamás,
503; l. *Beke*.

Gerennius Péter luther. apostol, 52.

Geresgál vára, 428.

Gergelyfalva soltészség, 368.

Geringer (1562), 433.

Gese poss., 233.

Gesztes, 195.

II. Géza, 484.

Gherick kastély, 546.

Gybe város kiváltságai, 83. 87. 240.
248; bírása (1297), 248; l. *Hyba*
poss., — vize, 86.

Gyge szn., 252.

Gületfi Miklós nádor, 261.

Gillon francia tábornok, 383. 385.
389. 396.

Girált, 86.

Girólt (B.-Szolnok vm.), 230.

Gyvegh poss., 366. 370.

Glandatensis eppus, 162.

Gnedei Péter, 51.

Gocsa szn., 143.

Goldberg, 53.

Gombos (gombosfalvi) Imre, 39.

Gorch szn., 256.

Gosnovitzer, 73.

Góthói cistercita- monostor, 168.

Gottmann Márton, 62.

Gottsch Izsák, 72; János, 68.

Gölniczbánya, 51.

Gömör vmegye, 451.

Göncz, 458. 459.

Gönyö, 391.

Görgey Benedek, 16; *Imre*, beregi
alispán és követ, 106. 108—111;
Jób, 151; *Márton*, 148. 151.

Görz, 444. 564; püspökének linzi pré-
dikációja (1562), 430. 431.

Gözsí győri kapitány, 383.

Gradiska, 564. 565.

Grafenhag, 565.

Gräfenberg, 303.

Graverus Albert, 53.

Graz, 273. 441. 443.

Gredysthye 512.

Greiffenzweig János löcsei gymu. rec-
tor, 53.

Gubernát András, 128. 131. 136.

Guise hg., 566.

Gulács kg., 104. 124.

Guláchy Ambrus beregi alispán, 104.

Guzmán úr, 275.

Güllichs Landt, 566.

Günther András, 71. 72; Dávid, 60.
62.

Gy.

Gyarmath (Balassa-), 569.

Gyarmathi János, 155.

Gyeleti szn., 254. 258. 261. 357. 359.
360. 362.

Geörffy (1616), 570.

Gyertyatartók, 58. 59. 141. 562.
581.

Gyomlaj aga, 412.

Gyöngy, 478. 479.

Gyöngyös város, 39. 43.

Győr vmegye, 169. 388; *város*, 195.
205. 216. 283. 376—380. 384—387.
389. 392. 394. 396—399. 414. 557;
elfoglalása a francziák által, 380;
kára (1809), 399; meghódolása
(1809), 382; ostromáról (1809) vers,
380—382; történetére adatok, 376
—399.

Györgyi győri alispán, 386.

Győri alispánok, 386; egyházmegye,
166. 170. 172; erősítések leron-
tása, 395. 396; felkelő nemesség
(1809), 376—378. 398; hidak, 26;
kanonokok, 166. 169. 170. 393. 396;
könyvtárak, 393. 394; püspökök,
32. 169. 170. 290. 377. 404. 427.
432. 433. 575. 588; színház (1809),
391.

Győrsziget, 383. 396. 398.

Győry (1785), 550; Ádám apátplé-
bános, 128. 135. 138. 140—145.

Gyuche szn., 254.

Gyuge szn., 83. 84. 245. 246. 255.
258; poss., 245.

Gyula vára, 236. 452. 577.

Gyulafalva, 88. 367. 371.

Gyulafalvi Mikó, 367.

Gyulafejérvár, 204. 267. 484. 596.
603; kanonokjai, 165. 219.

Gyulaffy (1561), 418.

Gyulai-tüzérek, 398.

Gyürky Pálné, 158. 159.

H.

- Hadachin* (Hodochyn) patak, 356.
Hadfogadás szabályozása (1641), 448. 449. 451.
Hadi adója a vmegyéknek (1641), 448. 449; fegyelmi rendszabály (1703), 37—39; főtanács elnöke a nádor legyen (1764), 111.
Hadseregünk felvilágosítása az alkotmányos ujításokról, 347.
Hága, 548. 566.
Hain Gáspár lőcsei gymn. rector, 58—60.
Hajdúk, 464. 562. 570. 602; és Bethlen G., 560; erdélyi kudarcza, 571; fővezérletének szervezése (1641), 450.
Hajdúvárosok-ba szökő jobbágyság, 113: szabadalmainak revisiója (1712), 27.
Hajnóczy, 542.
Hakylise (Jalochamelleke) poss., 359.
Halácsy Miklós, 142.
Haller család, 25; lengyelországi útja, 602; Ferencz és az erdélyi unió, 348. 349; János gubernator, 475; Zsigmond, 203.
Halmi falu, 103.
Hana szn., 95.
Hancsok család, 126. 128. 129. 131. 133. 135. 136. 141.
Hanekovits, 432.
Hanko ügyvéd (1372), 363. 364.
Hans németlipcsei bíró (1388), 87.
Hanray Péter, 158. 159.
Hany Péter, 155.
Harabor szn., 253. 364.
Haraduk poss., 359.
Haramiavilág (1642), 195. 196.
Harankfahaza, 93. 248. 251. 368.
Harazthy poss., 508.
Harazthy Dénes fia Péter, 513.
Harka falu, 552.
Harrach (1616), 441; — (1562), 431; II. József tábornoka, 546.
Hartyáni család, 156. 157.
Haserdew erdő, 505.
Határőrségi erdélyi tisztek áthelyezése, 345.
Hatvan, 428; uradalom, 14.
Hatvani Anna (Trombitás Ferenczné), 129—138.
Hauk Polko szn., 77. 93.
Hausmann orvos, 321.
Havasalfölde, 407. 455.
Havaseli vajda, 602. I. Oláh.
Havran szn., 241.
Hayk szn., 260.
Hederfy György, de Maysa, 510.
Heerbrandus János, 54.
Heflány fürdő, 215. 216. 433.
Hegin(i)us András pap, 460. 463.
Hegyalja, 150.
Hegyesd várad, 428. 431. 432.
Heidelberg város, 328.
Heizler generalis, 153.
Heister Sibert indigenatusa, 31.
Helbrandus gybei bíró, 248.
Hellenbach család, 6. 145—147. 151.
Hemelniche folyó, 243.
Henchman szn., 88.
Henckhel György, 439. 440. I. Henkel.
Heric, Győr francia parancsnoka, 395.
Henkel Konrád lőcsei gymn. rector, 53; Lázár, 99; M. lőcsei pap, 52.
Hentschel Tamás lőcsei gymn. rector, 53.
VI. Henrik császár, 50.
Herandt György lőcsei polgár, 69.
Herbenstainer (1559), 576.
Herbipolis, I. Würzburg.
Herbord szn., 360.
Herch szn., 92.
Herchud szn., 373.
Hericz Márton, 32.
Hernád folyó, 405.
Héthárs, 58.
•Hetilap•, 337.
Heves község, 43; vármegye, 267.
Hevenyessi, 42. 43.
Hérvíz (Trencsén), 130.
Heymund, szepesi elpusztult falu, 53. 60.
Hyba poss., 78.
Hybucho poss., 79.
Húdaimás (Dodoka vm.), 230.
Húja kg., 336.
Hilaire-ezred, 396. 397.
Hircho poss., 79. 85. 93.
Hírlapok, 295. 308. 312. 319. 325. 334. 335. 337.
Hivatali állásokból idegenek kizárása, 111.
Hlapchichi Bishorwath János, 174.
Hlavacs aliás Hudba, 135.
Hodaz poss. (Liptó), 253. 364.
Hódos falu, 170.
Hollandia és II. Frigyes, 552; és II. József, 547. 549. 551. 552; béke-

- érme (1785), 552; kicserélése Bajorországgal, 549; tengerészete, 566; és Velence, 565.
- Hollandus* aranyak, 545.
- Hollósy* győri kanonok, 386.
- Holtzer* győri polgár, 383.
- Homeopathia*, 306. 307. 321. 325. 328. 329. 332. 333.
- Homok* kg., 124.
- Homonnay* asszony (1558), 410; — *Bálint*, 210. 211. 444; erdélyi válalata, 436. 437. 441—443. 560. 563. 569—571; és Bocskay, 458; és Raduly vajda, 567.
- Honfűsítések* 31. 34; korlátozása, 112.
- Hont* vmegye, 126; — 1846-ban, 323.
- Hora-lázadás* híre külföldön, 546. 547; — érmei külföldön, 547.
- Horhy* de Ibafalva család, 500. 501.
- Horler* Pál, löcsei gymn. rector, 53.
- Horpács*, 549.
- Horterus* Szaniszló, löcsei gymn. rector, 56.
- Horvát* Markó, 283; — Tamás, 400.
- Horvát* gyűjtőgyűjtők török zsoldban, 568; — hadak, 68. 212; — sérelmek (1712) 19; — tisztek az erdélyi határezredekben, 345.
- Horváth* család, 320; — Balázné, 501; — Márton, 499; — Zsigmond, 17; — (*buzásbessenyei*) Miklós ingóságainak leltára, 475—480; — *Mladosewyth* Péter, 467. 468; — *Stansith* Boldizsár, 145. 146; Borbála (Berzeviczy Gergelyné), 145; Gergely végrendelete, 145—151; Imre szepesi alispán, 145. 148. 149; Márkus. 145. 147; Zsófia (Szulyovszky Sándorné), 146.
- Horváti*, 605.
- Horvátország*, 154. 348. 396. 428; állapota (1840), 340; magyarellenes mozgalma, 322.
- Hosti* Miklós kanonok, 161.
- Hosszúpályi* kg., 312.
- Hosszútóthy*, 189; Ferencz, 97. 99; György, 97; István végrendelete, 97—100.
- Hotimer*, szn., 88.
- Hough* kir. kőfaragó, 82. 259.
- Houghfelde* poss., 241. 242.
- Hogfalva* poss., 210.
- Hölgyi* Klára, 128. 136. 143.
- Hörrl* György, 435. 438. 441. 445. 568.
- Hudba* alias Hlayacs, 135.
- Humler* János orgonaépítő, 56.
- Hundertmark* (= Hodermark, Szepes vmegye), 147.
- Hunfalva*. 61. 72; keresztes kolostora, 50.
- Hunis Vibana* (?) szepesi 24 város, 49.
- Hunyady család*, 131; emelkedése, 127; András, 127. 128. 131. 133—136. 138. 139. 141—143; Judit, 128. 139; László, 127.
- Hurubina* szn., 260.
- Husz* János, 51.
- Huszák* Anna és Borbála, 128. 130.
- Huszár* (1643). 203; Gáspár trencsényi bíró, 142; Máté (szolgazsent-erzsébeti), 503. 504.
- Huszták* elleni háború, 51. 488. 493.

I.

- Ibafalva*, 501.
- Ibafalvi* Tamás eszterg. kanonok, 166. 176. 178.
- Ibrahim* effendi, 599. 602.
- Ibrányi* Mihály, 183.
- Idegenek* kizárása az orsz. tisztségek-ből, 111.
- Igazságszolgáltatás* javítása, 114.
- Igló*, 49. 52. 56. 58.
- Ijjászok*, királyi —, 259.
- Iklód* poss., 230.
- Ileres* szn., 245.
- Ilava*, 130; trinitarius zárdája, 144;
- Ilavay* (1616), 440.
- Ilkei* úr, 27.
- Ilchfeu* poss., 252.
- Ilósvay* Imre, 43.
- Illyésházy* István nádor, 55. 99; Gáspár gf., 190; lutherizálása, 58; Miklós gf. kancellár, 2. 129. 131. 141. 142.
- Illyó* (= Lwow), 606.
- Inancs*, 451.
- VIII. Incze* pápa, 161. 162. 170. 534.
- Incze* István, 479.
- Indiai* conagueták, 566; szövet, 553.
- Inkle* patak, 90.
- Ipooh* szn., 96. 250. 254. 258. 357.
- Ipoohfalva*, 357. 374.
- Irnerius*, 482.
- Irodalmi* mozgalmaink (1843) és Wesselényi M., 300.
- Isipfalva* (Selniche), 240. 360.
- Isombár* kir. ijjász, 82. 259.
- Istebnek* poss., 370.
- I. István* (Szent), 2. 4. 8. 10; *V. Ist.*

rán, 86—88. 90. 92. 95. 96. 240.
257; harczeit a bolgárok ellen, 241;
István fhg nádor, 346. 348. 350.
Isztebna poss., 76.
Isztria, 565.
Itimer szn., 84. 246.
Irahon (Iwahun) szn., 91. 244.
*Iván*cz, 170.
Ivány Péter, 418.
Ivancsi János, 162.
Ivánfalva, 231. 232.
Ivánka (Ivanča) szn., 81. 244. 246.
249. 253. 255; — család, 253; —
turóczi prépost, 85. 93. 94. 241.
245—248; — *István* (de Kystor-
bozlo), 372.
Izabella, I. János özvegye, 404. 406.
Izkarosi Sándor, 363.
Izker patak, 241.
Izola, II. Lipót lengyel residence, 123.
Izsákfalva, 49.

J.

Jagellók, 218. 220.
Jaiczai bán, 173.
Jaloch patak, 252.
Jalochamelleke (Hakylise) poss., 359.
Jánd kg., 108. 109.
Jando György, 508.
I. János kir., 487; II. János Zsig-
mond, 404. 406. 428; János fhg
hadvezér (1809), 379; eszterg. érsek,
169; biboros apostoli követ (1493),
166.
János deák, az átkos emlékü okirat-
hamisító, 75. 76. 85. 89. 92. 93.
246—249. 251. 363. 368. 373.
Jánossi Zsigmond, 41.
Jardan (Jordan) poss., 76. 79—81. 85.
Jardani András, 80.
Jász-kún felkelők (1809), 378; re-
demptió (1712), 19. 20.
Jászó (Jossau), 61. 485.
Jaurapataka, 356.
Javor poss., 359.
Jelenkor, 311.
*Jellasi*ch, 340.
Jemnek poss., 358. 359.
Jendrassik, 350.
Jenő vára, 560. 602.
Jeszenő kg., 211.
Jeszenszky család, 90. 128. 136. 142.
143.
Jezen poss., 90.

Jezernaluchka (Zabopalfelde, Paris-
haza), 84. 85. 91.
Jezerniche patak, 78.
Jezsuiták, 54. 55. 57. 61. 67. 131.
137; sessiója az országgyűlésen, 31,
Jobbágyok szökése és költözése ellen,
113; terheinek megszüntetése Er-
délyben, 346.
Jogakadémia, egri — érdekében, 113.
Johod(nak) alias Kysbiztrice, 95. 256.
Jordán, a szepesi szászok grófja, 51.
Jordis-ezred, 397.
Jósika Miklós br., 311. 313—317.
323; Samu br., 325—327.
Josipháza, 102.
I. József. 2. 3. 7. 11. 14. 28; II. Jó-
zsef, 556; és Franciaország, 547;
hollandiai harczeit, 545. 547. 548;
és a Hóra-lázadás a külföld előtt,
547; török háborúja, 554. 555.
Juche szn., 374.
Juhászi, 541.
Justh család, 242.

K.

Kabsdorf (Káposztafalva), 50. 53. 60.
61.
Kabai Gellért, 155.
Kabo György, 436. 437.
Kabos Osváld, 227. 234; Pál, 234.
Kakas (de Banya) Jakab és Lőrincz,
535.
Kalichnapataka, 261.
Kállay Mihály kassai főbíró, 474.
Kálmán Péter (budaí), 176. 178.
Kálmánczay Istvánné, 159.
Kálmár Orban, 509.
Kálnuk poss., 366. 370.
Kalocsai érsekek, 13. 17. 19. 55. 168.
174. 175. 489. 493. 502. 559; kano-
nokok, 164.
Kalonda falu, 153.
Kalotaszeg, 44.
*Kaló*zok a Középtengeren, 566.
Kalvin tana a Szepességen, 53; taná-
nak terjedése (1616), 442.
Kamara, magy. udvari — független-
sége érdekében, 114.
Kamarák helyzete (1560 körül), 586.
591.
Kamuth (Békés vm.), 236.
Kan Domokos, 527.
Kananuka poss., 262. 265. 357.
Kanapota terra, 79.

- Kánássy* Mihály beregi követ, 104—106.
Kanizsa, 277. 280. 549. 582. 583.
Kanizsai János, 223.
Kántor István, 48.
Kapornak, 418. 419.
Kapos kg., 228.
Kapronczay György, 459.
Kapuvár, 276. 277. 414. 415.
Karácsonyi János, 74. 75. 92. 219.
Karád, 428.
Karánsebes, 554.
Karaz szn., 263.
Karmeliták Győrött, 397.
I. Károly Róbert király, 54. 78. 82. 87. 89—94. 96. 241. 242. 245. 248. 250—255. 257—259. 261—264. 358. 363. 364. 368. 371. 483; harcza Csák Máté ellen, 51; Liber Regius-a, 368; — *III. Károly* király, 10; koronázása, 106.
Károly fhg. (1560), 425. 578. 580; fhg. hadvezér, 378. 385. 386.
Károly város, 47. *L. Nagykároly*.
Károlyi György gf., 316. 321; Sándor generális, 23—27. 31. 32. 35. 36. 41—48. 125.
Káromkodás tilalma II. Rákóczi F. táborában, 37. 40. 41.
Karthaúzi »Lapis refugii« kolostor, 51. 52. 60.
Karthausiak, 168.
Kassa, 54. 57—63. 71. 110. 123. 124. 151. 154—159. 174. 211. 213. 215. 219. 280. 281. 290. 401—406. 408. 411—413. 449—451. 454—457. 459. 460. 464—473. 475. 605; és a reformatio, 52; főbírája (1659), 474; ostroma Albert lengyel kir. alatt, 171; városhoz Bocskay István levelei, 458—473.
Kassai dóm, 170. 171; evangélikusok, 55; főkapitányság áthelyezése Szendrőre, 455; francziskanusok, 156; gyűlés (1606). 472; nemes convictus, 473.
Kassay István, Bocskay kancz. jegyzője, 466.
Káthay M. Bocskay cancellárja, 459—461. 464. 465. 469. 470.
Katona György és Zsuzsánna, 137; Miklós, 338. 345.
Katona-elszállásolás terhei ellen, 114. 119; — tisztek unióellenes szeleme Erdélyben, 346.
Katshir Menyhért lőcsei polgár, 63—65. 68.
Kecskemét, 35. 41. 43.
Keglevich (1641), 450.
Kegyesrendiek, 130.
Kehida, 293. 301. 304. 334.
Kekenyes poss., 505.
Kékkő, 447.
Kelemenfalva, 83. 90.
»Kelet népe«, 295. 299.
Kellemes Mihály, 466.
Keménd-Váralja, 498.
Keméni Gáspár, 498.
Kemény Dénes, 341. 344. 345; Domokos, 341; János, 183. 452. 455; — *Zsigmond* br., 325—328. 330. 332. 335; jellemzése Wesselényinél, 338. 339; és Széchenyi, 325; a »Pesti Hirlap«-nál, 338.
Kemmel, 62. 63.
Kendy Ferencz, 284.
Kene szn., 255.
Kerecsénj, 416. 428.
Kerekes András pozsonyvmezei követ (1643), 454.
Keresztések, 50; = Dózsa hadai, 223. 236.
Keresztfalva (Szepes), 146. 147. 149. 151.
Keresztúr, 410. 425.
Kereszturi György, Bocskay can. titkárja, 472.
Kéry Ferencz gf., 153.
Késmárk (Kaysersmarck), 51. 123. 146—149. 219. 403; és Kalvin tana, 53; ev. lyceum alumneuma, 150; és Lőcse polgárháborúi, 52; kolostorai, 49; katolikusai, 58.
Kesseleőkeő vára, 127.
Keszi falu, 420.
Keszthely, 195. 270. 271. 273. 277. 278. 284. 418. 420.
Kesztölczi Mihály eszterg. kanonok, 178.
Ketegh poss., 502.
Kethagi Potenciana (özv. Posgay Istvánné), 501.
Kevel szn., 240. 360.
Kevesd, 233.
Kevey Kristóf, 284. 285.
Keviczky Miklós beregi követ, 104—106.
Kezyw poss., 504.
Khinsperger, 272.
Kigyósi úr (1640), 193.
Kimerle, 385.

- Kinsky* Venczel, 440. 561. 563.
Kis, (de Gybarth) Imre, 535; — István (Parvus) lovász, 526; — alias Bolthos András, 504.
Kis-Baráthi, 380.
Kysbriztrice (Johodnak), 95. 256.
Kisfalud, 153.
Kis-Krstyene, 127.
Kislétai Gencsy-levéltár, 36.
Kysmayus falu, 79. 85. 93.
Kismarton, 107. 182. 186; Eszterházy-tölevéltára, 458.
Kis-Megyer, 380. 384.
Kispalugya, 241. 243—245. 249. 254. 258. 370.
Kis-Szalók (Klein Schlackendorf), 52.
Kis-Szeben és a reformatió, 52.
Kistorbozlo falu, 371—372.
Kistorbozlói Iwanka István és fiai, 372.
Kis-Várda, 407.
Kisdédóró intézet, 302.
Kysszel János, 469.
Kivándorlás Beregből, 115. 116.
Klagensfurt, 390.
Klarisszák, 136.
Klauzál Gábor, 312. 337. 342. 344.
Kles János, 33.
Klesel Menyhért bécsi érsek, 436. 559.
Klimpa falu, 215.
Kluknó, 201.
Knauz Nándor, 484.
Knoblauch Péter, 63. 64.
Koháry István, 17.
Koyzlo szn., 83.
Köller, 490.
Kolmitz Kristóf orgonaépítő, 56.
Kollonics (1843), 303; — *Lipót* biboros, 65; — Seyfrid békétlensége (1616), 562. 568.
Kolos megye, 229. 280.
Kolosmonostor, 164; conventje, 226. 228. 229. 231—234.
Kolosvári úr (1640) 190.
Kolozsvár, 44. 45. 337. 338. 340. 342. 343. 345. 848—350. 355. 556. 557.
Kolozsvári ariánusok, dominikánusok, jezsuiták, 55.
Komárom, 382. 386. 397. 398.
Komáromi, 346; György, 6.
Komarorsky cse. rabló, 51.
Komjáti falu, 266. 267.
Komlósy, 577.
Kommororski, 563.
Konstantinápoly, 450. 597. 598.
Konth Miklós nádor, 262. 360.
Kopachi halastavak, 523.
Koplán poss., 153.
Kormányzések körüli viták (1712), 17. 20—23.
Kormos György, 264. 364.
Kornis Ferencz főispán, 475; Zsigmond, 203.
Koronaőr sérelme, 5.
Koronázási ajándék, 12—14. 18. 19; emlékérem 10. 17; hitlevél, 7. 18.
Koroneczó, 380.
Korotnok 71.
Korpona, 468; kiváltságai, 257; országgyűlése (1605), 469.
Korponay Gábor, 148.
Kosovits Márton, 17. 31.
Kostyán Miklós, 128. 129. 134. 138—142. 144.
Kossuth szn., 82. 375; András, 128. 129. 135; — *Lajos*, 294. 295. 299. 302. 308. 328. 336. 344. 349—352; beszéde 1848. szept. 4-én, 351. 352; elleni hirlapi cikkek, 338; mint hirlapíró, 308; márcz. 3-i indítványa, 339; örökváltsági terve, 326. 327.
Kosztolányi Gábor, 27.
Kothrá Lukács zágrábi püspök, 490.
Kovács István, 132.
Kovachan falu, 80. 243. 247. 253. 368.
Kovachfelde (Basafelde), 368.
Kovachich, 483—485.
Kováts Lajos, 325. 338.
Kozákok, 602.
Kozik vár, 248.
Kőfaragók, királyi —, 80. 82. 259.
Köhler Márton löcsei polgár, 68.
Kölcei Ferencz, 292.
Köln (Colonia), 194.
Könyvek, 150. 479.
Könyvtárak, 393. 394. 484.
Kőpordán, 580.
Körmend, 42. 287. 420.
Körmöczbánya, 59. 90. 260. 362. 439. 440.
Körös folyó, 493; város, 43; vmegye ispánja; 261. 360.
Köső, 43—46. 98.
Kőszeg, 52. 378. 553.
Kővár, 342.
Kövesd, 410.
Követválasztás ügye Erdélyben (1848), 340—344.
Közállapotaink (1846), 322. 323.
Közigazgatás gyorsítása érdekében (1764). 114.

Közütak javításáról (1764), 112.
Krakkó, 53. 214. 605.
Krakkói vajda, 452. 454.
Kranz selmeczb. polgár, 435. 438. 441. 445.
Krapacz János kanonok, 172.
Kratzer löcsei közgyám, 63. 64. 68.
Kraybig katonatiszt, 552.
Krejcberg, 125.
Krempach, 147. 149.
Kretzmer Efraim löcsei gymn. rector, 73.
Kreützer (Lavius) Albert, löcsei gymn. rector, 53.
Kreutziger György, 53.
Krischke György, löcsei gymn. rector, 57.
Krónikák: a szepesi egyházra vonatkozó, 49—73; »Stauromachia«, 219.
Kubinszkyné (Hancsok Éva) 128. 141.
Kubinyi család, 85. 99. 241. 356. 360.
Kubiss Márton, 129. 135.
Kubranszky, 134. 143.
Kweczyn Lukács, 515.
Kuhlman Mihály löcsei senator, 60. 63. 64.
Kun Lukács aradi kapitány, Székely (Dózsa) György egyik vezére, 237. 238.
Kunigunda magyar hercegnő, 484.
Kúnok lázadása (1287), 242.
Kunságokba szökő jobbágyság, 113.
Kurlandiai herceg, 454.
Kuruzslási perek illetékessége, 114.
Kuttianné, 137.
Külföldi oklevélformulárék, 482. 483; sajtó rólunk a 40-es években, 323. 324.
Kürtösi püspök, 6.

L. Ly.

Lachk szn., 360. 364. 366. 368.
Ladan szn., 356.
Ladányi István, 129. 132.
Ladomér szn., 246.
I. Lajos (Nagy-) király, 51. 80. 88. 89. 92. 93. 240. 245. 248. 257. —265. 356—364. 366—370. 484; nápolyi hadjárata, 368; — *II. Lajos* király, 21. 485. 489. 491. 499. 524. 530.
Lakompak, 192.
Laky Péter, pécsi prépost, 176—178. 490. 515. 518. 531.
Lamberg főudvarmester, 440.

Lanczut kg, 213.
Landau, 562.
Landek (Szepes vm.), 52.
Landerer ügye (1844), 308.
Landinus András, löcsei polgár, 63.
Langh Jánosné, 158. 159.
Langyer kg, 275.
Lányi Pál országggy. naplója (1712), 1—34.
»Lapis refugii« (Szepes vm.), kart-hausi kolostora, 51. 52. 60; meg-erősítése, 50.
Lasius Mihály, löcsei gymn. rector, 57.
Lasko város, 496.
Lassata Erik, 467.
Laskár falu, 369.
I. László (Szent-) király, 497; *IV. László* király, 77. 79. 80. 82. 83. 85—96. 240—259. 358. 360—362. 371. 372. *V. László*, 488.
László, »opuliai herceg, 363. 364; turóczi prépost, 76.
Latina villa (Liptó), 83. 252; föld, 86.
Latibor szn., 80. 94. 241. 245. 358. 360. 362.
Latorcza folyó, 115.
Latzko agens, 27.
Lauriston tábornok, 389.
Lauzitz, Felső- és Alsó-, 561.
Lavius (Kreutzer) Albert, löcsei gymn. rector, 53.
Lazemburg, 542.
Lazai (de Lazo) János kanonok, 165.
Lazan poss., 88.
Lazari Ágoston, 71—73.
Lazerini, katona, 394.
Lazkouch terra, 78.
Lechnitz (Szepes), 51.
Leibicz város, 49. 53. 54. 73.
Lelesz, 183. 185.
Leleszi monostor, 164.
Lelócz, 130. 138. 145.
Le'tárak, 475—480.
Lemberg, l. Illyvo.
Lenchoritz szepesi kanonok, 66.
Lengyel János, 473; *László*, 205; Miklós 204.
Lengyel királyok, 152. 445. 454. 468. 602. 605; követségek 96; — só szállítása a Felvidékre, 113.
Lengyelek, 43. 211. 214. 454. 455. 547. 559. 602; — elleni határvédelem (1809), 387; — Homonnay Bálint szolgálatában, 437. 443; — Szepes vmében, 457.

- Lengyelország*, 115. 119. 123. 198. 210. 214. 284. 444. 452. 563. 579. 602. 606.
Lenkovitz, 428.
X. Leó pápa, 222.
Lepp. von der —, 566.
Lesna poss., 260. 263.
Lestár szn., 96. 254. 255. 258. 265.
Léva vára, 184. 204—206. 209.
Levárd kg, 303.
Leveld kg, 272.
Levelezés, 182—217. 266—291. 292—320. 321—355. 400—433. 434—446. 447—458. 458—473. 473—475. 539—557. 558—573. 574—595. 603—606.
Levenberg János Jakab indigenatusa, 34.
Leuycnczy Péter (de Theretew), 509. 510.
Líbele (Lybula) patak, 82. 96. 263; — falu, 91. 96. 250. 254. 255. 258. 259. 261. 265.
Libertás-pénz, 46.
Liechtenberger-Landwehrezred, 398.
Liechtenstein János herceg, 385. 386. 391. 392; Miksa főlovászmester (1616). 441.
Liefman Mihály pap, 60.
Liegnitz hercegség, 50. 58.
Likva poss., 259. 265.
Lynbach poss., 253.
Lindner Tamás, 567.
Linz, 427. 429—433. 545. 546. 574. 575.
Lipche poss., 94. 244; város 154. 363; kiváltságai, 87. 90. 257.
Lipcse (Leipzig), 317.
I. Lipót király, 2. 31. 72; főherceg, 542.
Lippa, 269. 270. 428. 560.
Lippay János, 99.
Lippstadt, 566.
Liptai (1639), 185.
Liptow szn., 95.
Liptó vára, 82. 85. 96. 241. 242. 253. 254. 265; vármegye, 51. 61. 74. 77. 78. 80. 82. 83. 85. 90. 92. 99. 100. 113. 158. 241—243. 247. 249. 252. 253. 363. 368.
Liptói Bertalan homo regius, 247; Márk, 86; Mike, 247.
Liptói alispánok, 260. 357. 368. 369. 373. 374; főispánok, 261—264. 358. 360. 361. 365. 369. 370. 372. 373.
Liptói és turóczi registrumhoz regesták, 74—96. 240—265; 356—375.
Liptói oklevélvizsgálat I. Károly alatt, 358. 361. 368.
Liptó-Szentmiklós, 357.
Lisabona, 566.
Liszka falu, 98.
Liszkey János, 98.
Liszkfalvi Sebirt, 374.
Liszt Ferencz nemesítése és magyarsága, 302.
Lisztius (1562), 427.
Litassy család, 129. 137. 140. 141.
Lochor, de Linden magyar indigenatusa, 31. 34.
Lócs (Sopron vm.) 418.,
Lokouch szn., 372.
Lom vára, 241.
Lombardia, 293.
Lónyay László beregi követ, 114. 117. 118; Zsigmond, 203. 211. 452.
Losád poss., 230.
Losonczy István, 269.
Lotharingia, 566.
Lotharingiai Károly herceg, 152.
Loudo herceg, 563.
Lovak és paripák, 99. 141. 144. 275—277. 305. 400. 403. 404. 553.
Lovász ur (1788), 555.
Lőcse, 49—60. 72. 158. 214. 457; és a reformatio, 52; háborúi Késmárkkal, 52; újjáépülése, 50.
Lócsei apáczakolostor, 50; békekötés (1494), 51; evang. gymnasium és rectorai, 49. 53—61. 73; evang. tót egyház, 73; jezsuiták, 54. 61. 67; kolostorok, 50. 53. 54. 58. 60. 61; minoriták, 53; orgona, 56; tűzvészek, 51. 53. 55.
Lörömberg, 594.
Lőw György bajmóczy postamester, 437. 563.
Lucillus Domokos, lőcsei gymn. rector, 53.
Lucinius, 565.
Luchk szn., 253.
Luchka poss., 259.
Luchka Márton, 371.
Ludovika Beatrix császárné, 377.
Lugosi oláhság rablásai (1558), 402.
Luhela patak, 90.
*Lukács Mór*cz, 308. 316. 324. 326.
Lukan császári követ (1616), 444.
Luneburgi herceg, 561.
Lutetia város (Páris), 551.
Luther tanának terjedése, 52.

Luxembourg, 546. 548.

Lübeck és *Dánia*, 565.

Lyon, 563. 564.

Lyschavitz Benjamin, löcsei gymn. rector, 53.

Lyubach (Lybach) szn., 250. 252.

Lyuben (Lyben) szn., 250. 252.

M.

Mack-ezred, 376.

Macsói bán, 488.

Madach szn., 254.

Madachfelde, 373. 374.

Madochany Márton Bocskay titkárja, 469.

Mages György, 174.

Mágoczy (1604), és Bocskay, 458.

Magyar Bálint, 284. 285. 415.

Magyar királyi tanácsosok számának szaporítása, 114; nóta, 541. 545; végvárak kijavítása, 444; testőrség, 546.

Magyarország, 50. 123. 165. 169. 170.

179. 212. 218. 223. 224. 226. 233.

308. 309. 340. 341. 348. 378. 388.

437. 445. 465. 528. 544—546. 548.

551. 555. 557. 595; állapot (1785),

548. 549; állapotáról röpirat (1616),

559; uniója Erdélylyel (1792), 557.

L. *Erdély*.

Magyarországi oklevél-mintakönyvek, 483—491.

Magyerfalu, 77. 78. 93. 96. 240. 258. 264. 357. 369.

Majlát (1645), Miklós, 217.

Maylát Gábor, 402. 266; Istvánné, 401. 411.

Mayocha poss., 265.

Majthényi család, 127—129. 131. 132.

134. 136—141. 143. 144; és Hunyady

család; 127. 128; Klára (Hancsok

Jánosné, majd Sirsich Gáspárné)

végrendelete, 126—145; I. Márton

leszármazói, 126. 127.

Majtisek Venczel katona, 382.

Mayus falu, 363—365; kir. város, 367. 369.

Malatyn falu, 259. 367.

Malicha szn., 95.

Malocharyte (—rétje) poss., 252. 359.

Malomy Mihály, 497.

Máltai lovagok, 444; lovagrend reincorporációja (1712), 19.

Mandoui város, 564.

Mannheim, 561.

Manrighius András marchese, 564.

Mansfeld gf., 61.

Maradich (Mladik) tárnokmester, 81.

Máramaros vmegye, 43. 428.

Marchekh (Motreckh?), 562.

Marchonka szn., 242. 243.

Marckfelder löcsei polgár, 59.

Marculf oklevélformulárja, 482.

Marczaltő (—i »Nádveréb« 1645), 217.

Marczalfalva, 241. 245. 259.

Marczalfalvi Bessenew Tamás, 371.

Marenczeller orvos, 325.

Margita kg, 312.

Marhavész Beregben, 115. 119.

I. Mária királynő, 371.

Mária Antónia francia királyné elleni mozgalom és híres nyakéke, 551.

Mária Terézia, 115.

Máriássy (márkusfalvi) Imre, 145.

158; László, 145. 147; *Zsuzsánna*

(Várad Mihályné) 158.

Markalf szn., 250.

Márki Sándor, 218. 219.

Márkusfalva, 51.

De Marmellis Donát eszterg. kánonok, 176.

Maros falu, 192; folyó, 45. 218.

Marosyaz Imre (de Wodowratha), 512.

Maróth város, 168.

Maróthi prépostság, 180.

Maróthi János bán, 523; László 488. 523.

Mars isten, 548.

Marsillia, 567.

V. Márton pápa, 168.

Mártonfalva, 231. 362.

Mártonfalvi, 27.

Mar(i)zienelli, katonatiszt, 393. 394.

Máry Jánosné, 128. 137.

Maschkho selmeczb. iparos, 562.

Mask szn., 356.

Massena tábornok, 389.

Maszárfalva, 113.

Máté oláh vajda, 449. 597. 602. 604.

Mathieznai Tamás, 498.

Mathynch föld, 77. 79.

Mato(i)esi György, 159; Tamásné, 155.

Mattyasovszky család, 92; László és Tamás, 148.

I. Mátyás király, 169. 177. 485.

488—490. 492—495. 502. 507. 529.

537; cseh királyi czíme, 489; Szepességben, 51.

Mátyusföldre, 267.

- Mayer tábornok, 391. 392.
 Meckelburgi hg. és Kalvin tana, 442.
 Mechefelde, 259.
 Mecséry tábornagy, 378. 379.
 Mechk szn., 79. 82. 95.
 Medekes (-kus) poss., 85. 89. 249. 255. 256.
 Medekuspataka, 240.
 Mediolanum, 283. L. Milano.
 Mednyánszky család, 146; Pál, 129. 135. 136.
 Medve kastély, 529.
 Megyeri (1643), 203; Gábor ország-bírói ítélőmester, 27. 32.
 Mehadia, 554.
 Melanchton, 52.
 Meleg, patak, 497.
 Melit úr, 183.
 Mellethey Miklós váci kanonok, 164.
 De Melo Ferencz tábornok, 199.
 Melzelius János luth. pap, 59.
 Memhet basa (1637), 597.
 Mendey Dénes váci kanonok, 164.
 Ménfő, 380.
 Menhárd város, 49.
 Méray, 578. 580. 589. 591.
 Merbált György, 99.
 Merculinus kamaraispán és zólyomi főispán, 245.
 Mercy generális, 153.
 Meressino, 565.
 Mérey (1553), 275; Mihály pannon-halmi főapát, 27.
 Mese szn., 241—243. 248. 249. 252. 265.
 Mescháza, 243. 245.
 Meskó Ádám nádori ítélőmester, 5. 7. 21. 27; tábornok, 380. 384.
 Messingschleger Menyhért, 52.
 Meszes falu, 527.
 Meszlényi János, 24.
 Meteor-hullás 53.
 Metternich gróf, 386—388. 391.
 Mezeő Gáspár (simai), 103.
 Mezeuház poss., 260. 263.
 Michl Ferencz, 386.
 Myhally János, 502.
 Mihályfalva, 39. 41. 44—48.
 Mikassóczy György, 135.
 Mike Mihály, 237. 238.
 Mikeás próféta, 67.
 Miko kir. ispán, 78.
 Mikola szn., 78. 84.
 Mikolás, II. Ulászló udvari embere, 221.
 Miksa fhg majd római király, 268. 283. 287. 291. 421—423. 427. 429. 432. 577; főherceg (1616), 436. 438. 440. 441. 568. 571.
 Mikse szn., 92.
 Miksi poss., 153.
 Mikus kir. ispán, 247.
 Milano (Maylandt), 564. 565. L. Mediolanum.
 Mylath szn., 83. 259. 260.
 Milbe János kanonok, 162.
 Mylech szn., 81.
 Miley János kanonok, 169.
 Milith szatmári kapitány, 456.
 Milius János, lőcsei gymn. rector, 54.
 Milk szn., 88.
 Milleter iglói család, 58.
 Mylozt szn., 260.
 Minian győri kanonok, 396.
 Minisztérium, felelős magyar —, 342. 343. 345—348. 350.
 Minoriták, 53. 162. 179. L. Francis-kánusok.
 Myske Tamás, 232.
 Miskolcz város, 25. 53.
 Mislye, 188; prépostja, 175.
 Mislóka, 154.
 Mitschko András, lőcsei polgár, 63.
 Mladik (Maradich) nevű ruthén, 81. 84. 369.
 Mladosewyth (Horváth) Péter, 467. 468.
 Mocano város, 564.
 Mochk szn., 358. 366.
 Modle terra, 262.
 Mohács, 486. 535.
 Molart János, 568.
 Moldvaország, 51. 404. 407. 428. 445. 571; vajdája, 407. 602.
 Molley falu, 79. 86. 87.
 Molner György, 52.
 Molnos falu, 132.
 Monachit Barbély Mihály, és Simon deák, 470. 471.
 Moncalvo város, 564.
 Mono falu, 41.
 Monostorverebélyi György, 168.
 Monozlo poss., 512.
 Montecucculi tábornok, 123.
 Monyorókerék, 42. 286. 287.
 Morvaország, 58—60. 199.
 Moson város, 378. 379; vmegye, 388; nemesi felkelése, 378.
 Mossorech poss., 81.
 Motesiczkyne 129. 137—140. 142.
 Mothycznai György, 497.
 Motreckh (Marchekh?) 562.

Moesz Zsigmond, löcsei polgár, 60.
Mrkanji (Marcanensis) cz. püspökség, 167.
Muchna poss., 259. 260. 262. 263. 358.
Mudrány Pál és Sámuel, 148.
Muckad poss., 527.
Munkács, 106. 108. 183. 400. 457. 606.
Munkácsy, 281.
Munkendorf kg, 539.
Mura folyó, 42. 161.
Murány vára, 52. 284. 411.
Murányallya, 474.
Muren kir. ispán, 94. L. *Muryn*.
Murenfelde poss., 94. 251. 360.
Muryn szn., 88.
Muszkák, 606.
Müllenbach (Szepes vm.), 49. 201.
Müller orvos, 321; — János Fülöp, Thurzó nádor titkárja levelei Unverzagt Ábrahámhoz, 434—446; 558—573.
München (Münich) 545; brandenburgi levéltára, 219.
Münster város, 566.

N. Ny.

Nachk szn., 240.
Nachpal (Názpali) poss., 242. 243. 258.
Nachpali János, 262.
Nadasd poss. (Liptó), 86. 87. 96. 240. 246.
Nádasdy Farkas, 584; — *Ferencz* (Tamás fia), 402. 408. 410; (1712), 17; — *László* csanádi püspök, 15. 23. 24. 27; — *Tamás* 17. 595; — *Tamás* nádorhoz írt levelek, 266—291; 400—433; 574—595.
Nadaser poss., 262. 361.
Nádor legyen a hadi főtanács elnöke. 111.
Nagy András, 47; Antal (de Ibafalva), 501; Demeter (kamuthi), 236; Imre győri kanonok, 393; István ország-bírói ítélőmester, 17. 26. 27. 34. 42. 43; János (fancsikai), 103; Pál (rápolti), 36. 39; Sebestyén, 153.
Nagy-Almás, 44—46.
Nagybánya, 350.
Nagy-Baráthi, 380.
Nagy-Berseny, 44.
Nagy-Bobroch, 252.
Nagybokovina erdő, 248. 249.
Nagy-Chocholna, 131. 134. 137.

Nagy Gáll István, 459.
Nagyhetthen poss., 506.
Nagyhetényi Balázs, 506.
Nagy-Károly város, 36. 39. 47. 48. 312.
Nagy-Léta, 312.
Nagy-Lomnicz (Megalumnic), 49. 52.
Nagylicsei család, 221. 222.
Nagy-Magyar szabadalma, 27.
Nagyőr, (Neere, Nehre, Nera; Szepes vm.), 50. 54. 146. 149.
Nagypalugya poss., 252. 262.
Nagyszeben, 52. 219. 346. 545.
Nagyszombat, 11. 58. 61. 137. 143. 163. 189. 191. 215. 390. 436. 588.
Nagy-Szöllös, 400. 401. 404.
Nagyvárad, 312.
Nagywathi László deák, 509. 510.
Naghwelghy Miklós, 511.
Namény kg, 407.
Namur város, 546.
Namzalo (Namazló) szn., 79. 81. 85.
Nandorff alezredes, 551.
Naplók, 1—34; 151—160.
I. Napoleon, 386—388. 390—392. 394; Győrött, 389; kiáltványa a magyarokhoz, 378; testőrző szerecsenje, 389; Wagramnál, 384.
Nápolyi hadak, 564; hadjárata Nagy Lajosnak, 248. 368.
Napragi Demeter kalocsai érsek, 559.
Naradpataka, 255.
Narbonne tábornok Győrött, 383. 384. 391.
Naumburg, 333.
Nedeczky György, 129. 130; Lajos, 293. 296; Sándor, 27.
Nedelich szn., 246.
Nedewcze, 577.
Negyvennyolczas mozgalmak, 337.
Neere (Nehre, Nera), 1. *Nagyőr*.
Nekras szn., 262.
Némay István és Tamás, 227. 234.
Nemechlen szn., 95.
Nemes Tamás, 183.
Nemeshegy, 503.
Nemesi felkelés szabályozása (1764), 117. 120.
Nemesítések, 240. 356. 360. 370. 372.
Nemesség osztályozása ellen, 116.
Nemestheschew poss., 509.
Német fejedelemségek és Poroszország szövetsége II. József ellen, 550—552.
Németalföld, 436; 1. *Hollandia*. — szabadságharcza, 547. 565. 566.

Némethy Ferencz, 401. 402. 404—406.
410. 411. 428; János, 410.
Némethi, 1. *Szatmár*.
Németország, 566. 573.
Nemzetiségeink mozgalma (1848),
340—342; 346—348.
Neoaquistikus sérelmek, 14. 19. 20.
Népdal, magyar —, 541; 1. *Magyar*
nóta.
Népkepviselet kérdése Erdélyben,
340—344.
Nepolomicza kg., 211.
Neptunus isten, 552.
Neuman András selmeczb. polgár,
435. 439. 440.
Nezsider (Nisider), 542.
Nigrényi Pál, 129. 130.
Nikházy István, 157.
Niklai János mester nádor, 364.
Nizza della Phafia, 564.
Nyretzky István, 20.
Nyrő Jakab, 460.
Nógrád vára, 412; vmegye, 152;
nemesi felkelése (1809), 378.
Nolten csász. főbiztos, 109.
Novák falu, 126. 130. 143.
Növevelés ügye, 335. 336.
Numsyr poss., 90.
Nyáry István szatmári kapitány, 456;
István generális, 138; Pál, kormány-
biztos, 352.
Nyirkállói Tamás, 485.
Nyitra folyó, 127; város, 39. 130.
132—134. 140. 142. 164; vármegye,
164. 541. 543.
Nyitrai egyházm., 164; kanonokok,
142; káptalan, 84. 88. 164. 370.
483; püspökök, 20. 24. 31. 34. 162.
163. 166; szerzetesrendek, 130.
Nyitzky Pál, 28; Sándorné, 42.
Nyúl kg., 380.

O. Ö. (L. Eö. Ew.)

Obud szn., 80. 370.
Ó-Buda, 177; sz. kir. városi jelleget
kér, 28.
Ó-budai fehéregyházi templom 169;
Szűz Mária templom papjának ki-
váltságai, 181.
Ó-budai Kálmán Péter, 176. 178;
Krisztina asszony, 173.
Obusk szn., 80. 370.
Ochklehotaya poss., 373.
Ocsva, 48.

Odofredus, 482.
Odorin falu, 49.
Oedipus, 559.
Ófalu (Szepes), 51.
Oklevélhamisítók, 1. János deák.
Oklevélvizsgálat az Anjouk alatt, 75.
76. 248. 249. 255. 258. 358. 361.
368.
Okolichna poss., 247. 248. L. *Akal*.
Okolichnai család, 246—248. L. a köv.
Okolicsányi család, 246. 248; János,
99; Pál, 5. 6. 12. 17. 25. 27.
Oláh Miklós eszterg. érsek, 243.
Oláh határőrségi katonaság ügye
(1848), 345. 346; rablócsapatok
(1558), 402; vajdák, 444, 597. 598.
602. 604; vajdák segédcapatai
I. Rákóczi Gy. táborában, 214.
Oláhok (wlachi). 571; felvilágosítása
az alkotmányos újításokról, 374;
mozgalma Erdélyben (1848), 340—
342. 346.
Oláhország, 444. L. *Havasalföld*.
Olasz hadak Győrött (1809), 389. 390.
394. 396.
Olazy (Liptó vm.), 82. 91. L. *Latina*
villa.
Olazy (Olaszi) János, 82; — Ujlan
(Villám) fiai, 85. 89.
Olaszország, 60. 377. 529. 550. 565;
alkirálya, 1. *Eugen*.
Olaszországi események (1616), 565;
(1848), 337; jogi glossatorok, 484.
Olchard poss., 502.
Olchik szn., 95.
Olcsváry György, 406.
Olka sz., 263.
Olmári Gál, 359.
Olmützi fejedelemszövetség, 388;
püspök »Stauromachia«-ja, 219.
Olnak poss., 230.
Olvár hegy, 166.
On tárgyak, 141. 478. 480.
Ónod, 451.
Opulia hercege (László), 363. 364.
Orangei herceg (1557), 283.
Orbay Bertalan, 501.
Orczy (Orchy) István, 32; László,
550. 556.
Ordódy Kristóf és László, 129. 138.
144.
Orgonák, 179.
Orherzicz Péter, 512.
Orlé Miklós, Bocskay I. tanácsosa,
461.
Orosz Pál, 45; Tamás, 124.

- Orosz* futár Tatán I. Ferencznél, 391 ;
 határon való védelem (1809), 387.
Oroszország (Muszkova), 388. 404.
Oroszváry Mihály deák, 99.
Orsini Orso püspök, 172. 173.
Ország, 414 ; Mihály nádor, 488. 493.
Országbíró, 242. 261—263. 488 ; és
 ítélőmestere felvidékiek legyenek,
 114 ; székhelye, 114.
Országgyűlés, népképviselési—(1848),
 340—344.
Országgyűlések, 103—111. 111—122.
 235. 292. 327. 330. 334. 336. 441.
 442. 463. 464. 469. 470. 472. 557.
Országgyűlési emlékek, 103—122 ;
 napló, 1—34.
Országos összeírás (1715) »Idea«-ja,
 110.
Ortei püspök, 169. 170. 174.
Orto szn., 257.
Osgyán, 148.
Ostábla játék, 478.
Ostffy Jakab, 424 ; Miklós kanonok,
 164.
Ostova kg., 463.
Oswald beszterceb. polgár, 440.
Oszlány kg., 130.
Othmar (Sernovicha) poss., 80. 84.
 246.
Otrokocsi Ferencz kassai prédikátor,
 159.
Óvár, 283. 378. 387. 388. 390. 391.
Oveglia város, 564.
Ovidius sírja Sabariában, 52.
Ozd (Baranya), 532.
Oztoy poss., 262. 264. 365.
Ölyvös falu, 102.
Ördög István, 410 ; — (Teuffel) Kris-
 tóf, 414. 415.
Örökváltság eszméje, 326. 327.
Örsi, 196. L. Eö.
Összeírás, országos (1711—12) 18 ;
 (1715), 110.
Ötveny, 379.
Ötves Mihály, 480.
Ötvösművek, 576. 578—581.
Ötvösök, 594.
- P.*
Pachok János alispán, 403.
Paderborn, 566.
Padorai egyetem, 484.
Paks, 304. 332.
Pakus szn., 356.
Palásti Benedek, 98.
- Pálffy* Dénes, 505 ; István, 57. 194 ;
 János generális, 31. 48. 107 ; János
 (1848), 342. 343 ; Károly gf., 555 ;
 Miklós koronaőr (1712), 1 ; Pál, 186.
 189. 213—215. 456.
Pálmafalva (Szepes), 49.
Pálóczi Afra (Verebély Boldizsárné),
 Antal, Imre és Mihály, 168 ; —
László országbíró, 488 ; *Mihály*
 II. Ulászló pinczestere, 225.
Palocsay Ferencz, 148 ; Gábor, 210.
Pálosok, 167. 169. 177. 179.
Palota vára, 272.
Paloucha poss., 86.
Palugya patak, 87. 92 ; falu, 94. 96.
 258. 261. 263.
Palugyay család, 92 ; Ádám, 27 ;
 Péter, 363.
Paneste szn., 252.
Pankotai főesperesség, 167. 168.
Pannonhalma, 161. 388. 390. 487 ;
 főapátjai, 27. 487. 506. 507.
Panyk szn., 251.
Panyr (= Banner, Erfart védője), 206.
Pápa, római — és a francia kir.
 szövetsége (1557), 283.
Pápa város, 195. 204. 272. 273. 379.
 380.
Pápai János, 39. 43.
Pápoczi prépost, 377.
Páris, 291. 547. 563. 564. 566.
Párisháza (Zabopalfelde), 85. 91. 262.
 365. 375.
Partium (erdélyi Részek) visszacsatol-
 lásának ügye, 327. 334—336. 347.
 351.
Paskasius mester, 89.
Passagieri Roland, 483.
Pásztori (1788), 553.
Pászhói Máté, 103.
Pát falu, 267.
Pataky István deák, 460. 463.
Patay János, 108—109.
Pathaky Antal (budavári), 176. 178.
Patika-láda, 43.
Patuch szn., 259.
Pauerfeind jezsuita, löcsei plebánus,
 71.
Paulyk szn., 260.
Pavia, 564. 565.
Pavolhalsal Jeromos, 174.
Pázmán Péter eszterg. érsek. 559.
 561. 571.
Paznan kir. kulsár, 87. 92.
Peczérek, királyi —, 83.
Péchy (1644), 205 ; család czímere

- 595; Márton levelei Nádasdy Tamáshoz, 574—595; Simon, Bocskay I. titkárja, 465. 467. 468.
- Pécs város*, 166. 428. 504. 506. 527. 528; *vármegye*, 505.
- Pecset*, kir. privilegiális — visszaállítás, 111.
- Pécsi dominikánusok*, 506. 510. 518; egyetem, 484. 485; egyházmegye, 165—168. 174. 180. 486. 536; kanonokok, 166. 168. 170. 175—178. 180. 490. 517. 518. 525. 527. 531—534; káptalan, 166. 487. 489. 490. 496. 497. 502. 503. 505—510. 512—516. 518. 520. 524. 525. 527. 528. 531. 534. 537; közfürdő, 517; plébániatemplom, 517; püspökök, 13. 161. 165. 174. 180. 405. 406. 487. 488. 490. 517. 522. 523. 527—529. 533. 535. 536. 578; püspökvár, 520. 522.
- Pécsváradi* benzés monostor, 487. 490. 497—506; convent, 497. 534. 535. 537.
- Pekri Lőrincz*, 43.
- Pél*, 191. 192.
- Péntek* falu, 230.
- Pénz*, 43—46. 81. 101. 154. 155. *L. Arany*, *Ezüst*, *Libertás*.
- Pénzügyi* válság hírei (1848), 337.
- Perbeli* illetékesség a boszorkányperknél, 114.
- Perbenye* poss., 359.
- Perdöntő* párviadal, 93. 252.
- Perényi* Gábor, 102. 103. 271. 401. 402; György végrendelete, 100—103; Imre nádor, 220. 490. 500. 513; Mária, 102; Mihály, 400; Zsigmond, 340. 343. 344. 348. 349.
- Peres* eljárás reformja (1712), 17.
- Perse* falu, 152.
- Pest*, 292. 293. 300. 301. 304. 305. 312. 315—318. 320. 321. 324. 325. 327. 328. 332. 336. 339. 342—347. 349—352. 354. 355. 378. 556; *vármegye*, 126. 153.
- Pesti* Gergely eszterg. kanonok, 164. 178; Mátyás, 44.
- *Pesti Hirlap*, 295. 308. 319. 334. 335. 337.
- Pesti küldöttség* kudarcza (1846), 323.
- Pestis*, 54. 59. 151. 156. 157.
- Pesty* Ferencz, 426.
- Petendy* úr, 99.
- Péter* Ferencz, 151.
- Pétervár*, 391.
- Pethe* László, Mátyás és Péter, 502.
- Petheő* (gersei) *Ambrus* és *András*, 420. 421; *Benedek*, 419. 420; *Ferencz*, 196; *Gáspár*, 420. 421; *János* (I.), a kir. hercegek udvarmestere (1514), 229; *János* (II), 420. 421; levelei Nádasdy Tamáshoz, 266—291; 400—433; *János* (III.) 420; *László*, 420. 443; *Márton* kalocsai érsek, 55; *Mihály*, 420; 421; *Péter*, 419—421; *Zsigmond* kassai vicegenerális levelei Beregvármhez, 123. 124.
- Petrech* fia Tamás, 373.
- Petróczi* Pálné, 193.
- Pétsy* győri várparancsnok (1809), 379.
- Petyovka* falu, 131. 132. 143.
- Peza* Imre, 46.
- Pfanschmidt* löcsei polgár, 62.
- Phile* szn., 262.
- Philemon*, 556.
- Piccolomini*, 189.
- Pichler* (1560), 584.
- Piemont*, 564.
- Pietske* Máté, 151.
- Piho* Döme, 47.
- Pilfus*, 53.
- Pynk* szn., 83. 84.
- Pistorius* Gáspár, selmeczb. polgár, 438. 445. 559. 568.
- Piszeri* János, bácsi kanonok, 168.
- De Plantha* Coronatus, 513.
- Plathy* Ferenczné (Majthéuyi Zsuzsánna), 126. 129. 132. 134. 136.
- Platuerus* Antal löcsei gymn. rector, 53.
- Plenich* György horvát itélőmester, 27.
- Poch*, föld, 256.
- Podmaniczkiné* (1560), 586.
- Pok*, selmeczb. polgár, 568.
- Pókafalvi* monostor és — család, 179.
- Poklosthelke* falu, 230.
- Polányi*, 277. 291.
- Polaschyn* patak, 87. 92.
- Palhaimb* gf. (1616), 441.
- Pongrácz* (szentmiklósi) család, 359.
- Pooch* (Pook) szn., 251. 260. 261.
- Poprád* (Deutschendorf), 49. 51.
- Pór* Antal, 484.
- Porcy* András, 233. 234.
- Porkoláb*, Bálint (de Jagýcza), 497; — Pál, pécsi polgár, 518.
- Pórlázadás* történetéhez (1514) adatok, 218—239.

Porosz-török szövetség II. József ellen, 547.
Poroszló kg., 43.
Poroszország, 388; szövetsége a német fejedelmekkel II. József ellen, 550. 551.
Porson jobbágy, 77. 79. 80.
Porták rectificatiója (1764), 119. 121.
Poruba poss., 93. 248. 251. 368.
Posa poss., 230.
Posegai prépost, 523.
Posega-szentpéri templom, 174.
Posegazempei Gál pécsi kanonok, 166.
Posgay Istvánné, 501.
Posta érdekében Bereg vm. 112; horvát —, 542.
Pothurnyay Boldizsár, 98. 100; István, 100; Tamás, 99. 100.
Pozsony, 52. 60—63. 97. 104. 107—110. 115. 117—122. 136. 189. 194—196. 198. 204. 236. 237. 243. 248. 270. 271. 276. 281. 283. 292. 293. 303. 304. 321. 329. 332. 338. 339. 345. 354. 378. 379. 396. 397. 436. 438. 486. 542. 562. 578—581. 584—588. 593; vármegye, 163. 172. 454; felkelő nemessége Győr előtt, 379.
Pozsonyi kamara, 30; káptalan, 99; Klarisszák, 136; küldöttség kudarca (1846), 323; országgyűlések, 103. 106—111. 463. 464. országgyűlésről (1712) naplój, 1—34; országháza, 30; prépostok, 162.
Pöstyéni hévizek, 559.
Prága, 287. 288. 424. 426. 427. 429. 432. 436. 437. 439—443. 561. 567. 571.
Pragmatica sanctio, 28.
Pray, 490.
Prebouch falu, 77. 260. 264. 361.
Prebouchi János és fiai, 264.
Precopa föld, 86. 87.
Prémontreiek, 31. 164. L. *Lelesz*.
Prépostvári, 191. 200.
Prestencki cseh katonatiszt, 284. 288.
Preyner (1616), 440.
Preyslo szn., 80. 370.
Pribócz, 246.
Prileszky család, 129. 135. 136. 143.
Priesnitz orvos, 294. 297. 306. 352.
De Prioris György, eszterg. kanonok, 164.
Privilegiális kir. pecsét visszaállítása 111.
Proloka falu, 82. 252.
Prona poss., 260. 263.

Propertius doctor, 418.
Prozek poss., 242. 247. 258.
Pruska falu, 130. 144.
Puchner Erdélyben, 348. 349.
Pukalo lengyel nemes garázdálkodása, 51.
Pulszky Ferencz, 308. 343.
Purgl György győri polgár, 383.
Puruzló, 95.
Putanicsi, 135.
Pwchler (1557), 287.

Q.

Quedlinburg, 59.
Questembergh úr, 189. 196. 199.

R.

Raab János, 72.
Raak szn., 80. 370.
Rába folyó, 377. 380. 385. 389. 391. 395; szigete Győrött, 387.
Rába-Kovácsi, 414.
Rabata generális, 36.
Rábca folyó, 380.
Rabutin, 45.
Rachlon szn., 96.
*Rác*z András, 209.
*Rác*z tisztek az erd. határezredekben, 345.
Ráczok árulása (1551), 269. 270.
Ráday Pál, 5. 6. 27. 33. 41.
Radoiffy, 129. 136. 143.
Radon szn., 77. 256; poss., 251.
Radul vajda, 436. 444. 567.
Radvánszky György és Lászlóné, 147; János, 146. 539.
Raimannus János, 129. 131.
Rainer fhg. (1809), 377.
Rájecz fürdő, 558—560.
Rajki Gáspár pap, 200. 201. 204.
Rajna folyó, 198.
Rák szn., 360.
II. Rákóczi Ferencz, 35. 41. 48; szabadságharcza, 36; *I. R. György*, 183. 184. 194. 197. 210. 213. 214. 457. 603. 606; levele Szalánczy Istvánhoz, 603—606; uralkodásához adatok, 596—606; *Rákóczi*-korhoz adatok, 35—48; *R. Zsigmond*, 455.
Rakouch patak, 254; föld, 78. 357.
Rakouchi Pál deák, 357; *Ewzen*, 264.
Rásovzsky (János) Román perjel, 376. 386.

- Rasztoka* (Bobroch, Rásztok) poss., 256. 364—366. 372.
Rásztokay család, 256. 365.
Ráthonyi György és Péter, 227. 234.
Ráti Gergely, 41.
Ratisbona, 376.
Rátkay Pál, 272.
Raufin Lőrincz (damgrohi), 174
Ravasz poss., 231.
Ravátz pécsi püspök, 13.
Ravaz Miklós, 264.
Rara poss., 92. 257. 371.
Razinai Bochkay János, 175. 176.
Rechperger, 216.
Récsey István, 417; Viktor, 485.
Reformáció terjedése a Felvideken, 52; Mecklenburgban és Württembergben, 442.
Réghi Benedek és Gábor, 224. 225.
Reginus bíboros, 487.
Rekse szn., 92.
Remete (Szepes) 148.
Reste falu, 154. 156. 157.
Réthy István, 597. 598. 601. 602.
Reuche poss., 254. 356. 357. 360.
Révay Ferencz nádorhelyettes, 243.
Révfa (Győr), 381. 388. 390.
Réz tárgyak, 141. 142. 478—480.
Rezi castellum, 416. 420. 421. 424. 432.
Rhan János, löcsei gimn. rector, 54.
De Rice, francia katonatiszt, 388.
Richelburg gf., 396.
Richó falu, 50. 61.
Richter György, löcsei polgár, 63. 64.
Rimaszécs, 605.
Risz Sándor, 72.
Ritschius János, selmeczbányai iskolai rector, 559. 568.
Rivisne poss., 88.
Robles, 402. 428.
Rocher Jakab, löcsei gymn. rector, 60.
Roffredus jogi glossator, 482.
Rohan bíboros esete (1785), 551.
Roholi Ferencz, 227. 234.
*Rohonc*z, 192. 195. 453.
Rokonak falu, 286.
Rollné, 56.
Róma, 60. 175. 176. 223. 513. 564. 580.
Római császár, 601. 605. 606.
Rosenbergi győzelem (1745), 125.
Rosenfeld apa és fiú, erd. szász izgatók, 346.
Roser (Roeser) Jakab, löcsei gymn. rector, 59. 60.
De Rosny úr, 564.
Rostochi egyetem, 442.
Roth Menyhárt, löcsei gymn. rector, 73; Mihály, 33.
Rottal János, 414. 415.
Rovigno, 565.
Rozgonyi István, 228. 229.
De Rozière, 482.
Roztoka, 1. *Rasztoka*.
Rozvagy Simon, csanádi kanonok, 163.
Rőzsahegy, 92. 259; kiváltságai, 257.
Rozsnyói kardok, 43.
Röpirat Magyarországról (1616), 559.
Rössel Mihály, löcsei gymn. rector, 53.
Ruch poss., 366.
Rudna poss., 260. 263.
Rueff, 545.
Ruhanemű, 42—46. 98. 99. 139—141. 144. 291. 475—480. 553. 574. 581. 594.
Ruméliai basa, 554.
Russia, 123.
Ruszkín (Rusquin) város, 49.
Rusztán basa, 422.
Ruthének, 250; lipitói birtokai, 258; követségei IV. Lászlóhoz, 96.
Ruthénia, 85.
Ruthk poss., 95. 257. 359. 363. 372.
Ruttikay István, 129. 130.
Ruzethe szn., 88.
Ruzsbach (Szepes), 199.
Rüttberg erősség, 566.

S. (V. ö. Z.)

- Saad* szn., 259.
Saági prémontrei monostor, 166.
Sadreck szn., 83.
Sáfár János, 585. 586.
Sághi, 553. 555.
Saguna, erd. oláh püspök izgatása, 346.
Saitlik (1558), 404.
Sajtó szabadsága, 296. 298; utilitációjára mozgalom, 326. 327.
Sakmardi (?) János personális, 154.
Salamonfelde poss., 94. 244.
Salathiel jogi glossator, 483. 484.
Salgha Márton, 129. 134.
Salm gf. generális, 52.
Salman szn., 81.
Salzburgi egyházmegye, 165; érsek, 162. 163. 283.
Samariva tábornok, 398.
II. Sándor pápa, 482; *VI. S.* pápa,

161. 162. 169. 171. 177; korából
registák, 161—181.
Sándor Ádámné, 129. 132. 137; Gás-
pár, 17.
Sánkfalvi Antal, nyitrai püspök, 162—
164.
Sárad falu, 102.
Sárkány úr, 275. 425.
Sarnócza, 205. L. a köv. és *Sern* ...
Sarnouchamelleke poss., 361.
Sarnovicha poss., 261.
Sáros vmegye, 20. 544; a só érde-
kében, 14. 15.
Sárospatak, 184. 459. 461. 463. 467.
468.
Sarpathaki László, 232.
Sárvár, 282. 414. 576. 577. 587. 591.
593.
Sauer-ezred (1616), 564.
Savanyuvíz fürdő, 188. 191. 198.
Savigny, 482. 483.
Savoya, 564. 565.
Saxo Máté, löcsei gymn. rector, 57.
Sceuniche poss., 368. 369.
Schabóc (= Svábóc, Szepes vm.), 49.
Schakmin, 550.
Schavnik kolostor, 50.
Schinabitz, 576. 577. 579.
Schlegel, löcsei pap, 57. 58.
Schlick (1642), 197; Lipót gf. csász.
biztos, 107.
Schnell Tamás, löcsei gymn. rector,
53.
Schneller tábornok, 391.
Schönborn Eugen Ervin gf., beregi
főispán, 115.
Schönbrunn, 378.
Schröder, 482.
Schuler-Libloy, 482.
Schwab János, löcsei polgár, 60. 72.
Schwartner Márton, 148.
Schwartz János, löcsei gymn. rector,
61.
Schwarzenberg hg. főudvarmester, 2.
Scultéti Szevér, 53. 54.
Sebestyénfia Mihály, 165.
Sebirth szn., 374.
Seckau püspök, 169.
Seelman Keresztély, löcsei pap, 59.
71.
Segesvár, 475. 480.
Segnyey Miklós, 461. 467.
Sekendorff, 52.
Seleu szn., 256.
Selmeczbánya, 205. 438. 440. 441.
563. 568. 571; bányakamarája, 563;
főjegyzője (1616), 434. 538; iskolái,
559; levéltára, 434; tanácsa, 437.
Selniche (Isipfalva), 240. 360. L. Z.
Selyemkereskedelem, 567.
Sempte, 184. 185. 197. 447.
Semsei György, 473.
Sendelyes Mihály, 475.
Sennyey Ferencz, 410. 579.
Sepere szn., 256. L. *Supere*.
Septher, 497.
Serbelone város, 564.
Serédy Gáspárné, 403; István, 211.
452. 605.
Seremnepataka, 83.
Serephit (—phin) szn., 240. 256. 260.
263—265. 357—359. 368. 371.
Sernoucha poss., 84.
Sernovicha (Othmar) poss., 84. 246.
362.
Serontencki Károly, 279.
Sesterche patak, 248. 249.
Sforcia (1552), 272.
Sibrik Pál, 195. 196.
Sigray József ítélőmester, 17.
Sikins Albert, löcsei gymn. rector,
54.
Simánd, 238.
Simonides János, löcsei gymn. rector,
73.
Simony János, beregi követ, 109.
Siófok, 308.
Sirasaz György, 174.
Sirsich család, 126. 129. 130. 134.
135. 138. 140—144.
Sitina szn., 78.
IV. Sixtus pápa, 169. 177.
Skender basa, 445.
Sklovnarech föld, 84.
Smekovics, 429.
Smil, 597.
Smil, 197.
Só árának kérdése (1712), 32; árának
felemlése (1741), 112; csempésze-
tének ellenőrzése, 113. 119; kér-
dése az 1712. országgy. 14. 15. 19.
20; hamisítása (1712), 15; szállí-
tása (1704), 43; hazai — szállítása
érdekében, 113; lengyel — szállí-
tása, 113.
Sobor kg, 379.
Sochouch föld, 80.
Soest város, 566.
Soklyos vára, 428. 522. 530.
Sokoria szn., 79.
Solmus poss., 244. 258.
Soltészségek, 368. 373.

Som Lőrincz deák, 459.
Sombory, 425.
Somi Józsa, temesi főispán, 490. 522. 523.
Somlyó vára, 401. 452.
Sommer Márton, késmárki polgár, 58.
Somódy Mátyás, 569.
Somogy vmegye, 514.
Somogyi Antal, 340; Ferencz, 43; Nep. János alcancellár, 377.
Somogyi tized ügye az 1712. országgy., 26. L. *Sümege*.
Somogyvár, 267. 273.
Sopron város, 104—106. 274. 275. 277. 281. 283—286. 288. 290. 334. 378. 386. 387. 413. 415—418. 421. 423—426. 431—433. 456. 541. 542. 545. 546. 548. 551. 552. 557. 581; vármegye, 218. 273. 388. 416. 417. 421. 424. 453; a Dózsa-lázadás ellen, 223. 224; nemesi felkelése (1809), 378.
Soproni főesperesség, 166; országgyűlés (1681), 104. 105.
Sopyn jobbágys, 77. 79.
Sóvári só ügye (1712), 14. 15.
Söldner löcsei jegyző, 59. 62.
Spáczay Pál apát, 16. 17. 20. 22. 31.
Span(d)kau generális, 61. 62. 71.
Spanyolok, 190; királya, 439. 444; háborúi, 190. 195. 199. 275. 291. 565. 566.
Spanyolország, 2. 3. 567; az Északi tengeren, 565. 566.
Sperendorf, szepesi 24 város, 49.
Spillenberger Dávid, 62.
Spinello, don Carlo —, 564.
Spinosa, 566.
Spork tábornok, 123.
Sréter János, 153.
Stansith-Horváth Gergely végrendelete, 145—151. L. *Horváth*.
Stapf orvos, 307. 321. 325. 329. 330. 332. 333.
Stark szn., 95.
Stauchinger, győri polgár, 383.
Stella, 185.
Stenisiak kg., 583.
Stenk szn., 82. 263.
Stephani Tóbiás, löcsei gymn. rector, 58.
Sternegg báró, 392. 396.
Stettner, 333.
Stirmius Márton, löcsei gymn. rector, 54.
Stoysa szn., 83.

Stoisafalva, 256.
Stökl Lenárt, 52.
Strassburg, 49.
Strassoldo, 565.
Stridó vára, 161.
Styria, 243. 378. 393.
Sudrun szn., 260.
Sumber Sámuel, 136.
Supere szn., 256. L. *Sepere*.
Suth szn., 83. 84.
Süle Bálint, 472.
Sümege vmegye, 13.
Szabócz (Szepes vm.), 146. 149.
Svaiczi hadak, 564; tehenek, 43.
Svedlér, 73.
Svédország, 388.
Sybor szn., 91.
Sýger Máté, 538.
Sygra poss., 86.
Synapius Dániel, löcsei tót prédikátor, 73.
Synkan, szn., 362.

Sz. (L. Z.)

Szabadhegy (Győr), 380 382—384.
Szabó: Imre 165; Imre (de Monoszló), 512; Károly, 219; Miklós, 355; Tamás, 165.
Szabolcs vmegye, 458. 500.
Szádvára, 190.
Szакmáry András, 497.
Szaláncz, 457.
Szalánczy Antal bácsi várnagy, 498; *Istrán* 596. 603. 606; portai főkövet utasítása, 596; *László*, 499.
Szalay Gáspár, 256.
Szalkay Balázs, 592.
Szalmen, crd. szász ispán izgatása, 346.
Szalonta, 602.
Szamos folyó, 271. 450.
Szapáry gf. (1809), 393—395.
Százazpatak falu, 102.
Szarvas város, 153.
Szász Károly id., 341. 345.
Szász herczeg (1556), 279. 288.
Szászok, 50; bujtotgatása és mozgalma (1848), 343. 346.
Szász-Sebes, 268. 269.
Szathmár (Szakmár) város, 106. 189. 456. 471. 603. 606; szab. kir. jellege ellen (1712), 29. 31. 32; vármegye, 20. 31. 102. 103. 107. 327.
Szathmáry György kanonok, 173.
Száva folyó, 541.

- Széchenyi*: család, 545; — *Ferencz* gf., 545. 546. 548. 551. 552. 556. 557; hozzá írt levelek, 539—557; — *István* gf., 295. 296. 327. 343; főbiztossága az erd. unió tárgyában, 348—350; ideigl. miniszterelnöksége, 350; közlekedési tervei, 337; és Kemény Zsigmond, 325; és Wesselényi M. 300; soproni kudarcos követjelöltsége, 334; — *Zsigmond* gf., 28; — levéltár, 539.
- Széchy* Margit (Arco Pyrrhus gfné), 268; Miklós országbíró, 81. 169. 357. 361. 363. 369. 370.
- Szécsény*, 152. 425—427.
- Szedres* kg, 336. 339. 354. 355.
- Szeged*, 266. 345. 428.
- Szegedy* család, 43. 46. 157; Anna (mezőszegedi), 154; Ferencz egri püspök, 61.
- Szegliget*, 416.
- Székel* Balázs szepesi kanonok, 100.
- Székely* hadak rablásai (1558), 402; katonaság ügye (1792), 557; (1848), 345.
- Székely* Mózes, 599. 600.
- Székelyek* érdekei és az erd. népképviselés kérdése, 343.
- Székelyhíd*, 312.
- Székelység*, 420. 455.
- Székesfehérvár*, 163. 166.
- Székesfehérvári* kanonokok, 169. 170. 173. 176. 177; káptalan, 170. 515.
- Szekszárd*, 487. 550; apátsága, 496.
- Szelessény* poss., 153.
- Szeley* úr, 104.
- Szemcz*, 587. 588—592.
- Személynöki* méltóság betöltése, 111.
- Szemere* Bertalan, 308. 342. 344. 347. 349. 350.
- Szendró*, 156. 451. 455. 456. 605.
- Szent-András*, beneczés monostora, 167; horvát falu, 173.
- Szent-Benedek* (Garam), 205. 207.
- Szent-Gál* falu, 272.
- Szent-Gotthárd*, 35. 41. 42.
- Szent-György* (Eszterg.), 164. 165; (Doboka), 230; (Szepes), 147.
- Szentgyörgyi* család, 162. 443; Bertalan, 227. 234; Gábor deák, 582.
- Szent-Györgymező* (Esztergom), 176.
- Szent-Imrei* Sámuel, 16. 33.
- Szent-Iván* (B.-Szolnok), 230.
- Szent-Ivány* család, 86. 89. 93. 96. 240. 242. 245. 248; Benedek, 100; Farkas, 129. 134. 135. 138—142. Ferencz, 129. 140; Gáspár, 100; János, 99. 100; Klára, 141; Mihály, 99. 100.
- Szent-János* (Bihar), 235. 236.
- Szentkereszt* (Garam), 207.
- Szentkirályi* Móricz, 336.
- Szent-László* (Zala), 293.
- Szent Márton* születési helye, 52.
- Szent-Márton* falu, 170.
- Szent-Miklós* falu, 166.
- Szent-Péter* falu, beneczés monostora, 167.
- Szent-Venczel* falu, 170.
- Szepes vára*, 191. 193. 200. 201. 209. 213—215. 240; állapot (1640), 187. 188. 457; ostroma (1604), 458; — vármegye, 20. 86. 145. 146. 158. 210. 211.
- Szepes-Béla*, 49.
- Szepesi* egyház történetéhez adatok, 49—73; főispánok, 81. 83. 84. 86. 89. 360. 361. 365—367. 370. 372; kamara, 459; kanonokok, 66. 100; káptalan, 51. 78. 97. 211. 242. 248. 250. 256; 259. 261. 357. 358. 368. 369. 374; huszonnégy plébánia fraternitása, 49. 51; prépost, 523.
- Szepesiek* első szabadalmi, 50.
- Szepes-Olaszi*, 49. 63.
- Szepesség*, 49. 50. 588; és a hussziták, 51; iskolái, 50.
- Szepes-Szombat*, 49.
- Szepes-Váralja*, 49. 51. 55. 57.
- Szepes* János (endrédi) alispán, 235. 236.
- Széplak*, 312; beneczés apátsága, 174.
- Szerdahelyi* szatmári administrator, 327.
- Szerecsen* testőrzője I. Napoleonnak, 389.
- Szerém* vmegye, 180.
- Szerencs*, 95. 405. 463.
- Szerencsi* országgyűlés (1605), 464. 465. 467. 470; viadal (1558), 408—411.
- Szicília*, 197. 569.
- Szigetvár*, 280. 520. 536.
- Szikszó*, 102. 448. 451.
- Szilágy* vmegye, 46.
- Szilágyi* (1646), 606.
- Szilágy-Somlyó*, 312. 334.
- Sziléczia*, 50. 57. 72. 194. 198. 199. 211. 213. 440. 443. 477. 548. 559. 561; és Csehország cancelláriája, 561.
- Szilvász* Kristóf, 230.

Szina kg., 211.
Szinyei Erzsébet (Bakay Istvánné), 157.
Szinyér, 591.
Szirmay András, 11. 32. 33. 145; István, 145. 147. 148.
Szkala falu, 130.
Szkalkai monostor, 164.
Szlatkovica kg., 215.
Szláv törekvések (1848), 337.
Szlavónia és vármegyéi, 119. 165.
Szluha Ferencz, 17.
Szmrecsányi Zsuzsanna, 129. 133. 143.
Szoblaho falu, 132.
Szolnok, 36. 153. 266. 334. 355. 428. 569; vármegye, 18; (*Belső-Sz.*) vármegye, 230. 342.
Szombathely, 52. 378. 413. 414.
Szőcs, homeop. orvos, 306. 328.
Szőnyegek, 140, 141. 144.
Sztaniszló város, 41.
Sztankai úr, 211.
Sztáray-ezred, 396.
Sztropkó vára, 123. 124.
Szutyovszky (Sándor), 145. 146.
Szunyogh (1560), 432; (1640), 198. 451.
Szurdok, 46.

T.

Tadika vára, 418. 420. 432.
Tahy Ferencz, 286. 287. 422.
Tállya, 39. 146. 147. 149. 410.
Tamás, lipthói és körösi ispán, országbíró, 357. 360.
Tamási kg., 304.
Tarcal, 410. 465.
Tarczay György, 400.
Tardi Gáspár, 594.
Tárkány István, 154.
Tarno(u)ch poss., 81. 84. 93. 249. 250. 252. 369.
Tarnóczy család, 62. 369.
Tasnády István pap, 161.
Taszár falu, 170.
Tata város, 385—387. 390—392. 397. 428.
Tatárjárások, 50. 51. 123.
Tatárok, 454. 571. 606.
Taurinus (Stieröchsel) gyulafeh. kano- nok, olmtüzi püspök »Stauromachia« ja 219.
Tekenczyhegy, 509.
Telekessy (Thel . . .) Imre, 400. 405. 410. 412.

Teleki Domokos, 341; László gf., 326. 348. 350. 351; Sándor, kövári kapitány, 342.
Teltsch, 72.
Temesi főispánok, 490. 522.
Temesvár, 269. 270. 373. 374. 428. 490. 555. 557.
Tényő kg., 380.
Tepla falu, 70. 257.
Terbeléd falu, 153.
Terebes, 48.
Terjék Pál, 289.
Testőrség, magyar —, 545; költségei ellen, 112. 117—119.
Tét (Győr vm.), 379. 385.
Teuffel (Ördög) Kristóf, 411. 415. 426. 427.
Thaly Kálmán, 35. 36.
Thar (de Nyerled) György, 501.
Tharchay Miklós, 228. 229.
Tharda poss., 496.
Thausz András, 129. 131.
Thegezus Péter, váradi kanonok, 161.
Therek Imre (enyingi), 526.
Thermopylaei püspökök, 162. 174.
Thetheuri János, 230.
Tholdalaghi Mihály, 599. 602.
Thomory István (csucsi), 233.
Thopord poss., 511.
Thököly: Imre háborúja, 73. 158; István gf., 58. 60. 98. 201.
Thörbéthly és Breschcianowczi Miklós, 173.
Thuránszky család, 91. 257.
Thurik falu, 257.
Thurzó Ádám, 201; Ferencz, 584. 592; György nádor, 55. 56. 81. 99. 369. 434; 569—573; Kristóf lutherizálása, 55; Szaniszló, 56; — család löcsei sírja, 59.
Thulach (de Monozló) Balázs, 512.
Thuwi Benedek, 227. 234.
Thynodi Péter, 508.
Tiffenbach Kristóf, 54. 569.
Tihanyi apátság, 163.
Tikler (Dückert) Gusztáv, 466.
Timár Gábor, 345.
Tirhám generális, 109.
Tirol, 293.
Tischler Mihály, 58.
Tisonzo folyó, 565.
Tisza folyó, 115. 218. 266. 267. 272. 407; szabályozása, 1:2. 325. 327.
Tiszáninnen, 121.
Tisza-Szentmárton, 456.
Tiszántúl, 110. 121.

Tokaj, 39. 109. 184. 404—407. 410. 428. 474. 475. 606.
Tolcsuay András beregi követ, 103. 104.
Toldimenés szójárás (1642), 194.
Tolna vmegye, 336; állapota (1846), 323.
Tolnai főesperesség, 180.
Tolnai Máté pannonn. főapát, 487. 490.
Tolnay, 334; Mihály, 460.
Tolnay Gábor, 17. 27.
Tompos szn., 254.
Topla folyó, 83; poss., 91. 248. 249. 252. 253.
Topporcz, 150.
Torbozlo (Tribozlo) poss., 372. 373.
Torda vmegye, 237.
Torisza falu, 72.
Torma Miklós, 218.
Tomos falu, 132.
Tornai főesperesség, 174.
Tornalya poss., 358. 359.
Tornay Demeter, 458.
Tornócz falu, 132. 133.
Tornyos-Németi, 154.
Tót, ev. — egyház Lőcsén, 60. 66. 67. 73; tisztek az erdélyi határezredekben, 345.
Tóth Tamás, 364.
Tótok, 340. 341; felvilágosítása az alkotm. újításokról, 347.
Tótország, 287. 433.
Török Ferencz, 433; János, 281.
Török: béke, 441—443; betörések (1493—96), 165. 179. 180; császárról ítéletek (1643), 454. 455; — lengyel háború híre (1616), 445; trónviszály és polgárháború (1562), 428.
Törökország, 388. 404.
Törökök, 262. 267. 269—272. 277. 281. 288. 291. 402. 411. 412. 428. 429. 437. 442. 444. 447—450. 452. 454.
Törvénykezési és közig. reformok (1712), 17. 20—23. 33. 114.
Traun miniszter, 110.
Trauttmansdorff (Tradmesdorff), 184. 198. 441.
Trefort Ágoston, 308.
Tremopolensis eppus, 174.
Trencsén város, 130. 131. 133—135. 137. 138. 140—145; ostroma, 128. 134; vármegye, 131. 143.
Trencsényi Péter fia Máté, 253.

Trencsényi esperesség, 25; névvizek, 194; jezsuiták, 131. 137.
Tribozlo (Torbozlo) poss., 372. 373.
Tribunensis eppus, 167.
Trieri püspök, 283.
Trinitariusok, 144.
Trinopolis, 162.
Trója, 381.
Trombitás Ferenczné (Hatvani Anna), 129. 138.
Troppau, 355.
Trsztyánszky Ferencz, 142—145; György, 129. 136.
Turáni Márton, 362. 366.
Turapataka poss., 91. 257.
Turopola rét, 86.
Turoch folyó, 78. 79.
Turóc vmegye, 61. 73. 74. 79—81. 83. 84. 88. 90. 95. 113. 253. 259—261. 363. 369; alispánjai, 259. 260. 365; főispánjai, 258. 364. 369. 373; konvent, 76. 80. 85. 88. 89. 91—96. 241—256. 259—263. 265. 356—358. 360—367. 370—374; monostor, 164; prépost, 89. 91. 93—95. 241. 245—248. 251. 252. 254. 259. 260. 262. 263. 357. 358. 366. 371. 372. 374; registrum, l. *Liptói*; várkapitány, 81.
Turóczi István és fiai, 362.
Turóczy Bernát (kókai), 168.
Tuscanellai Pál, apost. palotamester, 170.
Tübingai egyetem, 442.
Türk Dániel, lőcsei gymn. rector, 53. 73.
Tyka szn., 246.
Tyvan szn., 85. 89. 91. 249.

U. Ű.

Ublada (Wblada) szn., 245.
Udvarch poss., 375.
Udvarchi Kosuth és fiai, 375.
Uvardi, 594.
Udvarhelyi Erzsébet (Váradai Mihályné), 154. 156.
Udvarhelyszék, 330. 331.
Ugocsa vmegye, 102. 103. 107. 400.
Uhovicz István, 28.
Ujbánya város, 145. 205.
Uj-Béla (Szepes), 146. 147.
Új-Buda prépostja, 174.
Újfalu (Liptó), 88; (Ugocsa), 102; (Ilonok—), 400. 401; (Wyfalu), 366.

Ujfalussy Judit apáczá, 143.
Ujfalvy Sándor, 317. 325; (*Wyfalvi*)
 Károly, 366.
Ujházy László, 332.
Ujhely, 106; (Bécs-), 578. 588.
Ujhelyi János alispán, 103.
Ujlak vára, 531.
Ujlaky Lőrincz gf. országbíró. boszniai herceg, 491. 530.
Új-Leszna (Szepes), 147. 149.
Újonczozás szabályozása, 112.
Újvár, 205. 569.
I. Ulászló. 488; *II. Ulászló*. 51. 111. 163. 166. 167. 169. 171. 172. 175. 177. 180. 219—221. 224—226. 228. 229. 231. 233. 235—237. 239. 485. 487. 489. 490. 494. 495. 498. 499. 502. 508. 513. 516. 518. 531. 534.
Úlfeld generális indigenatusa, 26.
Ulm, 441. 561.
Úng vmegye, 20. 27. 107.
 »*Ungar*« cz. lap, 312.
Ungi főesperes, 175.
Ungnád, 432.
Unguday János, 460.
Únyvár, 97. 560.
Unio, Magyarország és Erdély uniója, 340. I. *Magyarország*.
Unverzagt Ábrahám selmeczb. főjegyző, 434. 435. 563. 568. 571; —hoz írt levelek, 434—446; 558—573.
Unzola Péter, 483. 484.
Urbér ügye Erdélyben, 325. 327. 330. 331. 334. 346.
Urin (*Wryn*) szn., 94.
Ursinus (Delitia) Illés, löcsei gymn. rector, 56.
Utasítás Szalánczy István portai főkövetnek, 596—603.
Uzda szn., 78. 79. 82. 95.
Ügyvédségek, királyi — (1372). 364.
Ürmény, 130—132. 134. 142.
Ürményi, 550.

V. W.

Váczi egyházmegye, 176. 178; kánonok, 164; püspökök, 161.
Vadas Gábor, 193. 209. 210.
Vág folyó, 240. 559.
Vág-Besztercze, 135. 136.
Vágrami csata, 384.
Wahod szn., 80. 84. 246.
Választási törvény Erdélyben (1849), 345.

Valcun szn., 88.
Valentini Albert (pécsi), 536.
Walkan szn., 254.
Valkay Tamás, 227. 234.
Valkó vára, 233; vmegye, 220.
Valkói főesperes, 500.
Vallás ügye az 1712. országgy. 16. 24—26. 30.
Valpo vára, 428.
Waltradius Zakariás, löcsei gymn. rector, 54.
Walter tábornagy, 397.
Walticher (Baltinger), 189.
Váncsay, 32.
Vandament, 566.
Vanych patak, 86.
Várad, 100, 175. 267. 272. 428. 452.
Várad-hegyfoki prépostság, 492.
Várad apácák, 491; kánonokok, 161. 162. 164; püspökök, 61. 161. 163. 166. 174. 175. 189.
Várad György, 157; *Mihály*, 159; naplója, 151. 153—160; *Pál*, 157.
Várak és erődítmények fentartásának költségei, 112.
Váralya poss., 253. 364; — alias Bakonya, 264. 361.
Varasd, 216. 287.
Várdai Pál deák alkincstartó, 222.
Varga: zsellér, 138.
Warga Bálint, 505; Orbán, 165.
Varju Elemér, 484.
Warkoch Tamás, 267.
Várkony poss., 46. 497.
Vármegye, tizenhárom —, 16. 18—20; 23. 27. 31. 33. 34. 448. 449.
Vármegyei állapotok tisztázása, 314. 315; tisztújítások szabályozása, 113.
Vármegyék ellenállása (1784), 543. 544; házi pénztárai 113. 114. 121.
Vármező poss. (Doboka), 230.
Varsányi Gergely, 236.
Varsó, 606.
Varsócz kg., 312.
Wartensleben, 554.
Váry egri kánonok, 174.
Was Tamás budai kánonok, 178.
Vas vármegye, 42. 169. 204. 218. 223; casusa 1843/4, 309; nemesi felkelése (1809), 378.
Vásárjog, 359. 360.
Vásáros-Namény, 116.
Vasecz kg, 211.
Wask szn., 81.
Vaskapu poss. 230. 502.
Vass Gábor, 158.

- Vasvári* káptalan, 453.
Vasych poss., 240.
Vát falu, 215.
Vatai, Bocskay kapitánya, 458.
Vatikáni levéltár, 218.
Vayrysou poss., 358.
Wayozlo szn., 82.
Wayzlao szn., 246.
Vazul (Szent-), 381. 393.
Weér Farkas, 331. 342. 343.
Végles vára, 208.
Végrendeletek, 97—103; 126—151.
Végyárak helyzete (1641), 448. 449. 451; kijavítása, 444.
Weimar, 190.
Velbach falu, 49.
Velencez, 564. 566; háborúi, 439. 444. 565. 569.
Velencei követségek, 266. 268. 279; Szt-Márk templom 171; üveg, 579, *Wels*, 546.
Vemery Pál prépost, 180.
Wenzel Gusztáv, 484; György, 466; Márton bátfai bíró, 54.
Vendegh poss., 78. 260. 263.
Vendeghi Pál, 369—371.
Vének falu, 391. 396.
Verbeche poss., 247. 265. 357.
De Verde 564.
Vérebély Boldizsár, 168.
Vereckei szoros őrizete, 112.
Verepcze, 97.
Veres Mihály, 264; (*Weres*) Péter, bódi, 165.
Veresmihályháza, 251.
Veress falu, 153.
Veronai Gábor, kalocsai érsek, 489.
Versailles, 538. 551.
Wesel város, 566.
Wesselényi, 206; *Anna* (Csáky Ist.-vanné), 182; *Ferencz* nádor, 153; levelei, 473—475; *Katinka* br., 353; *László* br., 355; *Miklós* br., 292—294. 301. 349; az erdélyi unióért, 308. 309; és irodalmi mozgalmaink (1843), 300; Kossuth forradalmi actiójáról, 351. 352; levelei Deák Ferenczhez, 292—320; 321—355; második felesége, 313—318. 320. 321; pere, 292. 293; és Széchenyi »Kelet Népe«, 295. 296. 299; »Szózat«-a, 316. 317; tankönyvíró, 333; vakulása, 297—299. 306—308; a vármegyei élet tisztasága érdekében, 314. 315; *ifj. Miklós* br., 318. 324.
Veszprém, 272. 428; vármegye, 165. 166. 170. 273.
Veszprémi egyházm. 163. 166. 169. 170. 173. 174. 176—178. 181; káptalan, 483; prépost és kanonokok, 169. 170. 172; püspökök, 26. 162. 163. 165. 172. 177. 419.
Wewlghes poss., 505.
Vezverys poss., 83. 96. 240. 245.
Wezzel György homo regius, 498.
Wezzeusi János, 232.
Viborna (Bierbron), 61.
Vicarisyaylyse poss., 358. 359.
Vicona szn., 88.
Viczay gf, 547.
Vida poss., 83. 84; szn., 85.
Vidafelde poss., 84. 85. 91. 258. 261. 360. 366. 367.
Vidafeldei család, 367.
Vidas szn., 84. 88. 246.
Wigand, 316—318.
Wigff Pál, 410.
Vyhodna rét, 86.
Wilhelm-fürdő, 547.
Villadiegi Gundissalvus, 170.
Villám (Vjlan) szn., 89. 91.
Vilt József, győri püspök, 377.
Vindek Erasmus, löcsei gymn. rector, 53.
Vindisch János, löcsei gymn. rector, 57.
Vinkler apát, 11.
Visegrád, 82. 88. 92. 167. 257. 259. 356. 357. 360. 362.
Visincz falu, 213.
Wislicenus, 71. 72.
Viszola(j) falu, 97. 98. 130.
Vitalis család, 357.
Vitéz János, veszpr. és bécsi püspök, 162. 163.
Vithko szn., 83.
Wittenberg, 52. 61. 443. 559.
Vitus (Szent-), 381. 393.
Vizáradások Beregben, 115.
Vizer győri senator, 383.
Wladislawai (Wloclaweck) püspök, 172.
Wodianer bankár, 349. 353.
Wohlstad (Sziléziában), 50.
Wolfs fürdő (Balf?), 542.
Wolfsthal falu, 379.
Volkra győri püspök, 32; gf., 63. 68. 69. 71. 72; Ottó, a kassai kamara elnöke, 155.
Vöcsey János, 457.
Vörösvár, 286. 287.

Vragovits-ügy, 26.
Vratislau János indigenatusa, 31.
Wróna gf., 393.
Vrat(h)k falu, 79. 86. 87.
Wukassevics-ezred, 378. 396.
Wurmser tábornok, 551.
Württembergi herceg, 442.
Würzburg (Herbipolis) 390. 394. 395.
Wytk szn., 95.
Vyzlay (de Baronyawyzlo) János, 503. 504.

X.

Xilander Péter, luth. pap, 55.

Z. Zs. (L. S. Sz.)

Zaard, 495.
Zabler(us) Jób, lőcsei gymn. rector, 57—59; Péter, lőcsei pap, 54—56.
Zabolai szövetek, 477.
Zabopalfelde (Parishaza), 85. 91. 259. 365. 372. 375.
Zábor falu, 82. 83. 365.
Zabori Pál és Tamás, 365.
Záborszszky család, 83. 159.
Zacherle Sebestyén, 58.
Zagfalvi, l. *Zorkfalvi*.
Zágráb, 176. 286. 287. 548. 549. 583; vármegye, 161. 165.
Zágrábi egyházmegye, 173. 175. 176. 181; kanonokok, 181; káptalan, 161; püspökök, 165. 166. 173. 490.
Zahy, 589.
Zaka poss., 493.
Zakacz (Cocus) Antal, 460.
Zakan István, 432.
Zakolez, 201.
Zala vármegye, 218. 223. 273. 301. 302. 316. 319; híres gyűlése, 309. 311.
Zalay János és Péter, 410.
Zaleyh szn., 259. 260. 363.
Zalok szn., 88. 249. 362.
Zalusan poss., 366.
Zámoly falu, 384.
Zanasan falu, 78. 94. 241. 245. 360. 362. 367.
Zapolyai István nádor, 51; János, erdélyi vajda, 228. 234. L. I. János.
Zaránd vmegye, 18.
Zarazprozek patak, 242. 247. 258.
Zarnocha poss., 261. 360.
Zarza kg., 174. 175.
Zaturcha poss., 79. 87. 369.

Zavada falu, 153.
Zay Ferencz, 271. 428. 429; Lőrincz, 129. 136. 143.
Zayler János Frigyes indigenatusa, 31.
Zaz család (zazfalvi), 368.
Zazkalicha poss., 371. 372.
Zegedínus Benedek püspök, 162.
Zegedy András, 460.
Zekel: (Dózsa) György, 219. 221. 237. 238; Jakab, 165; Lukács, 576.
Zekerden poss., 498.
Zel Gáspár és Péter, 282. 284—286; László (de Kakath) hűtlensége, 225.
Zeland, 552.
Zeke Jakab, 419. 583. 590.
Zelniche patak, 242, 247. 258; falu (Benkhaza), 80. 93. 94. 243. 247. 250. 255. 371. 372.
Zdnichefueu poss., 364. 368.
Zelnichefuei Tamás, 255.
Zelnichei Dobron, 250.
Zemplén vmegye, 20. 98. 100. 146. 500.
Zennyei prépost, 183.
Zentandrassy István, tarczali prédikátor, 465. 466.
Zentementy, l. *Zinche*.
Zenthdyenes (fewlde). 508. 511.
Zenthilazlo falu, 506.
Zenthlylek falu, 358. 359.
Zenthmarton város, 252. 262. 366; kiváltságai, 257. 362.
Zenthmiklos poss., 86. 240. 358. 359; vásárjoga, 359.
Zenthpetur poss., 240. 253. 358. 359. 371; vásárjoga, 360.
Zentstefan poss., 93. 248. 251. 368.
Zerek poss., 497.
Zerény úr, 286. 287. 413. 414. 419. 428.
Zeuche szn., 241 — (de Ultraturuch) fia János, 263.
Zeumer, 482.
Zewy patak, 492. 493.
Zeyk család, 341.
Zilah, 44.
Zimmermann Mátyás, lőcsei gymn. rector, 58.
Zinche Zentementy Miklós kanonok, 181.
Ziska, 51.
Zklabonya terra, 78; vára, 362. 366. 371. 372.
Zmeskal János, 128. 129. 135.
Zobor hegy, 130. 131. 133. 140.

- Zobozlo* (Folkusfalva), 77. 88. 95. 240.
 245. 246. 365. 374.
Zohon Péter (almási) alispán, 103.
Zok László, 83. 84.
Zoltány Jodok, 32. 33.
Zólyom vára, 87. 257. 366. 367;
 rmegye, 61. 74, 453; ispánjai, 77.
 78. 81. 83—90. 241—245. 247—256.
 260. 528.
Zólyomi Dávid, 602.
Zólyom-Lipcse, 364.
Zorkfalvi (Zagfalvi) Gyeleti fia Pál
 mester, 357. 359. 360. 362.
Zölfikar, 604. 606.
Zrínyi (Zdrini) Miklós, 583. 589.
Ztenk szn., 250.
- Ztremen* szn., 79. 82. 95.
Zubracha szn., 254.
Zudine szn., 93. 94.
Zulak szn., 88. 362.
Zuza generalis, 474.
Zülch város, 566.
Zsarnócza, 207.
Zselizi benzés monostor, 170.
Zsibó, 292. 304. 305. 307. 309—312.
 314. 316—318. 321. 323—337. 339.
 354. 355.
Zsidók megsarczolása Savoyában, 565.
Zsidóktól való félelem Eperjesen, 58.
Zsigmond király, 51. 91. 93. 250. 360.
 365. 371—375; herczeg, 51.
Zsitvatoroki béke, 455.

